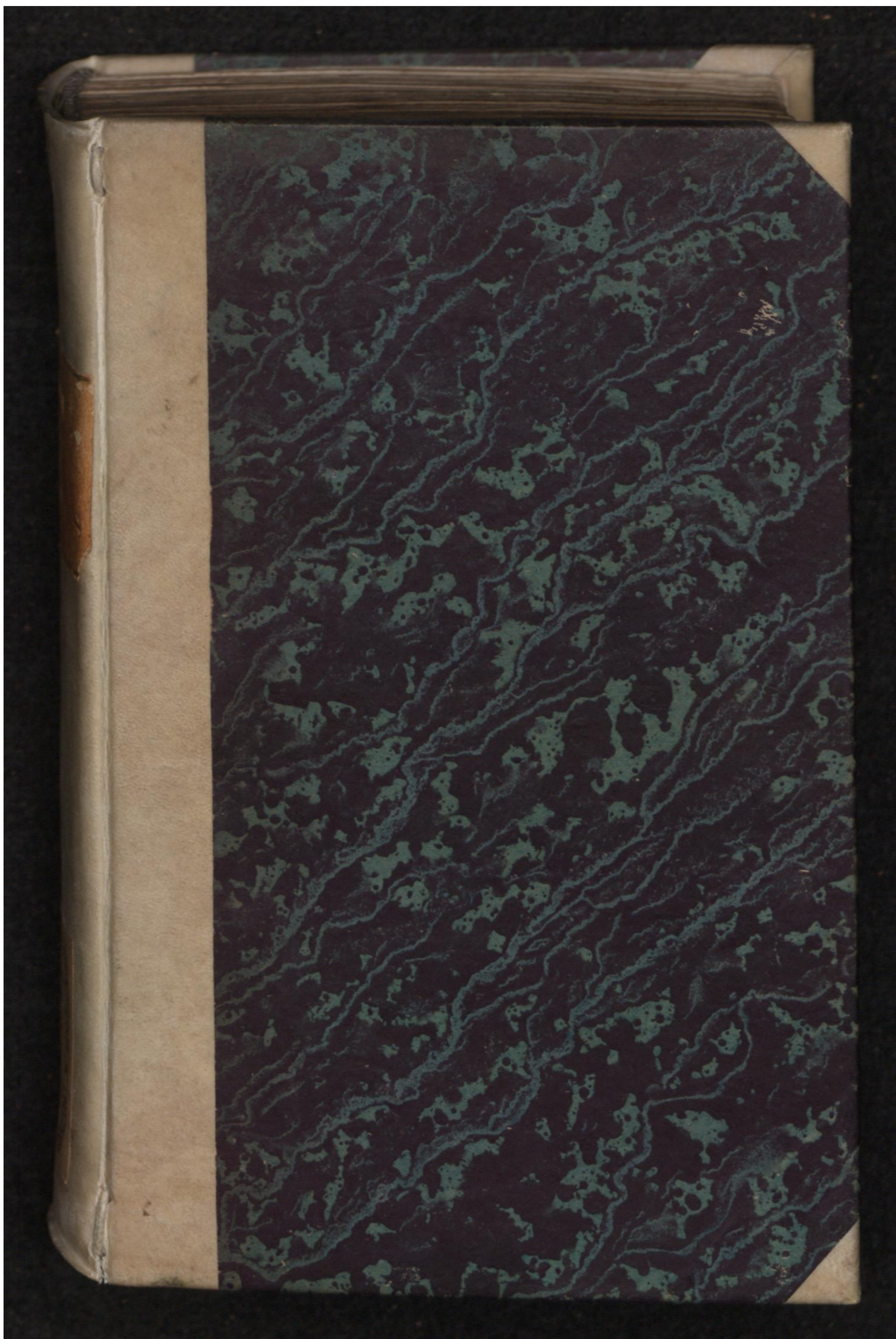
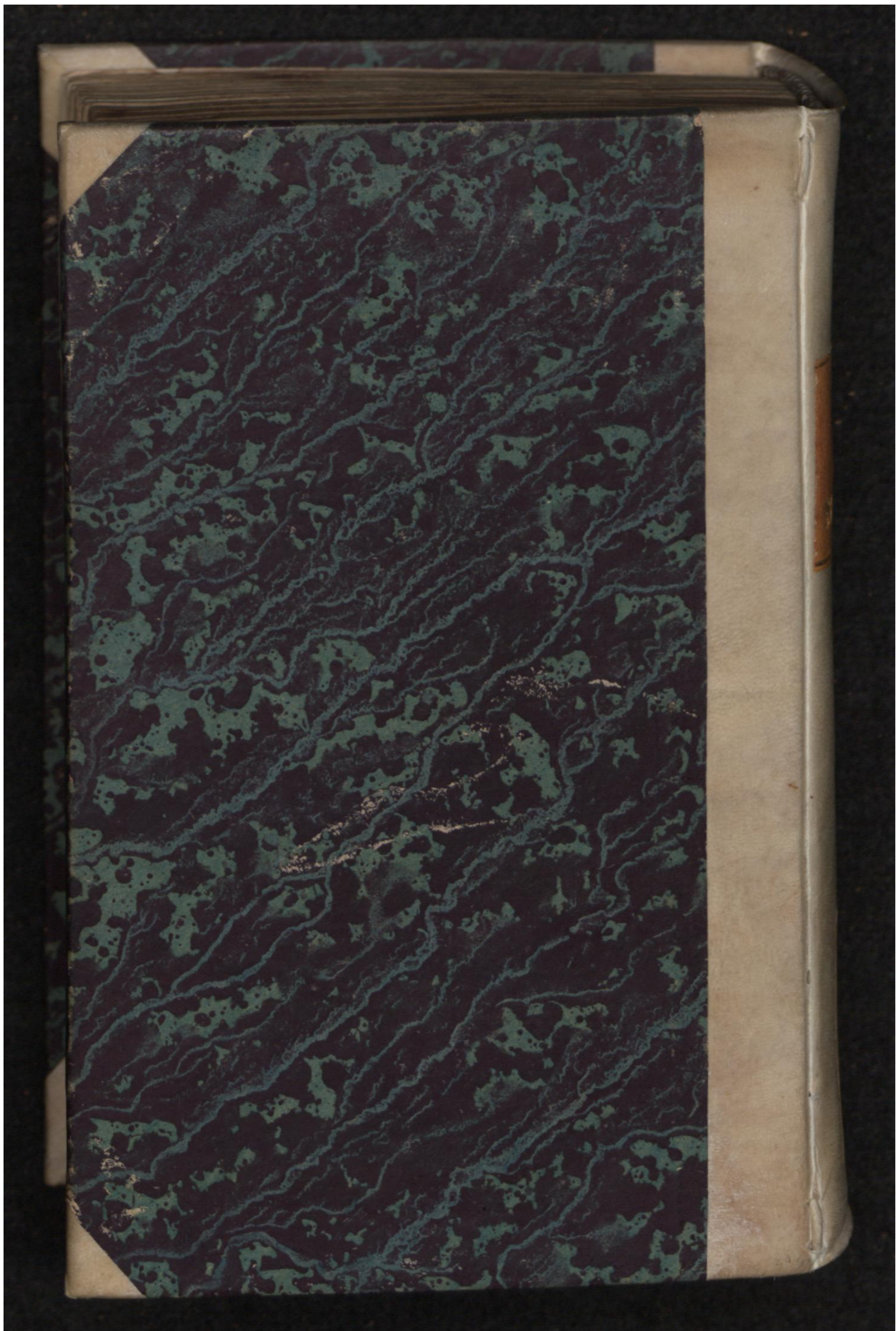

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Ald. 2/2

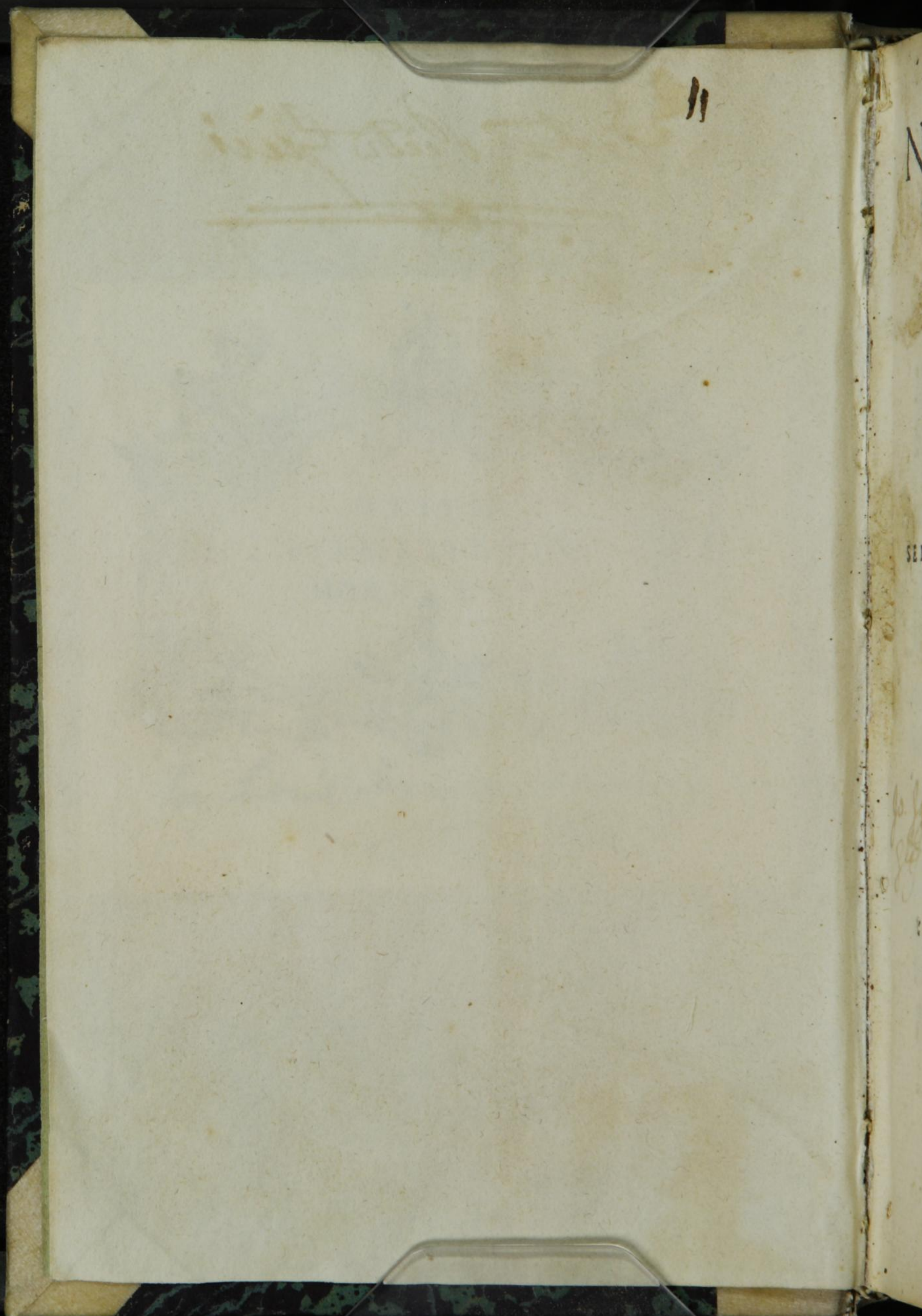

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Avv.to Pietro Gini

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

TRACTATVS DE NVLLITATIBVS PROCESSVVM AC SENTENTIARVM,

CAVSARVM Patronis, cæterisque Legum studiosis, & in foro presertim Romano uersantibus non minus utilis q̃ necessarius, inter alia ostendens quot, & quibus modis processus, ac sentētię per modum nullitatis impugnari, & impugnatæ ab eisdem nullitatibus defendi seu reparari possint.

à D.

SEBASTIANO VANTIO ARIMINENSI,

pulchro & eleganti ordine etiam cum suo Indice Alphabetico Compositus.

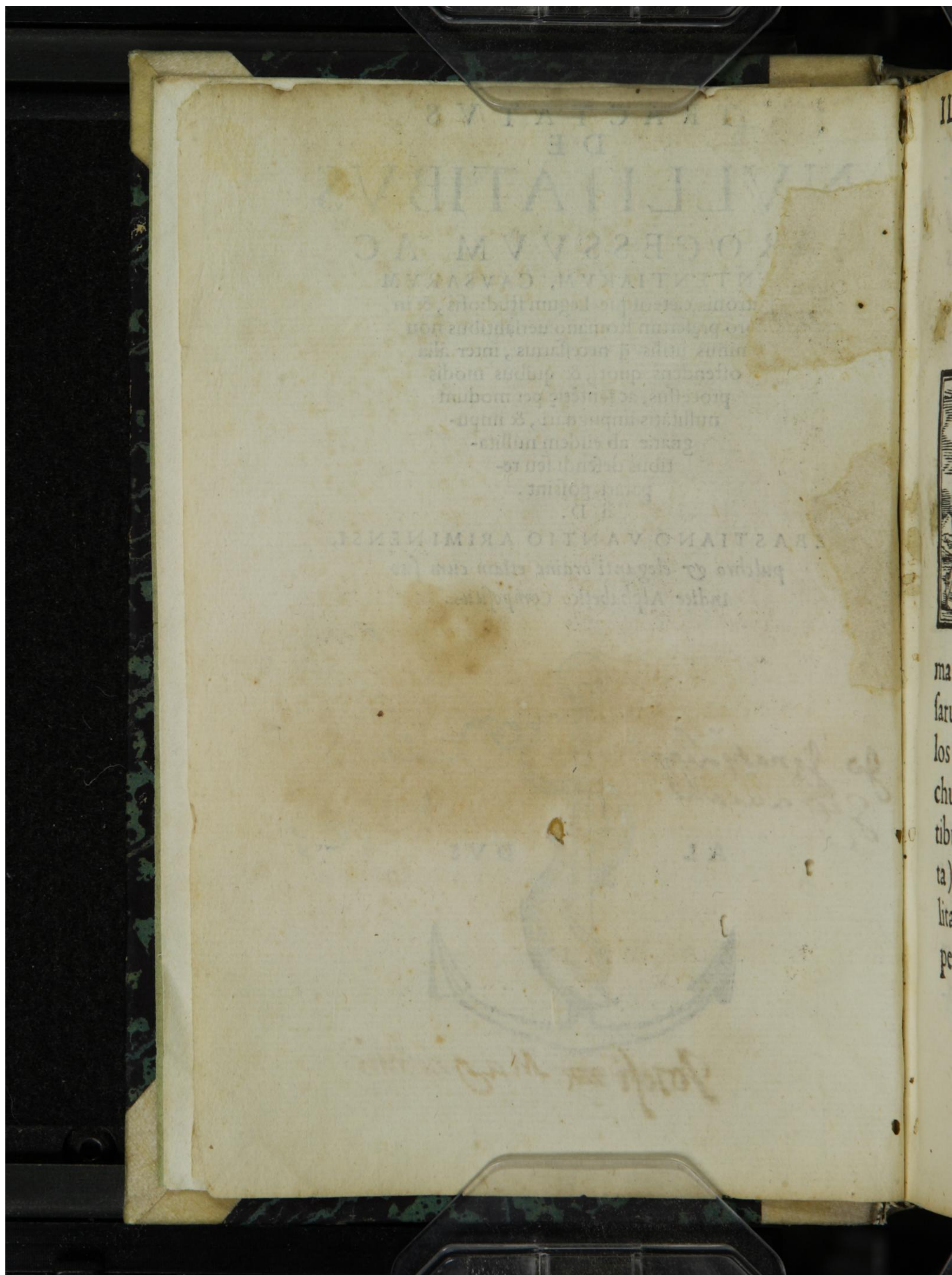

Jo. Ignatij Lippi ... Lucani

Josefi ... Magnonis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ILLVSTR. AC REVEREN.
FVLVIO CORNEO
EPISCOP. PERVS.
SEBASTIANVS VANTIVS.
S.

VM ſuperioribus diebus (patrone ampliſsime) inter cætera, quæ domeſticè, plerunque habere ſoles, ſuauiſsima illa tua colloquia, de ciuilium cauſarum patrociniis ſermo obtigiſſet, illos iamdiu non modice tibi ſtomachum mouiſſe affirmabas, qui pro litibus inuoluendis (ueritate poſtpoſita) nil aliud quàm (ut ipſi uocant) nullitates promouent, illas omni ſtudio perquirunt, & totis eorum ulnis am-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

plexantur, ac ueluti retia pro iudicibus & litigatoribus illaqueandis tendunt, & passim illorum pedibus annectere procurant: quos litium fautores tanquam ueritatis & publicæ quietis hostes, & inimicos abhorrebas, ac omni proborum uirorum consortio indignos arbitrabaris. Et cum tibi (modeste tamen & ratiocinandi causa) responsum fuisset nullitates (si modo non per calumniam proponerentur) non ita a iudiciorum limine protinus expellendas, fugandasque: cum per easdem earumque remedium leges sacratissimæ, & publica iura tueantur, reprimantur temerarii, & non uocati, non auditi, non defensati uocentur, audiãtur, & defensentur: tutaq; propterea remaneat inter improbos innocentia. Idcirco si est iuris remedium, legum tutamen, pœna temerariorum auxilium commune, & defensio op-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

preſſorum , quod ob cauſam publicam introductum, & in commune utile ſit, dici conueniet, neque odio habendæ ſunt. Cumque (inter loquendum) quid eſſet nullitas ipſa, undeque originem traxerit, ac de eius multiplici ſpecie : & quis litigatorum coram quo iudice, qualiter, quoties, & intra quod tempus eandem in iudicio proponere , qualiterq; ſententiæ quæ nullitatum uitio ſuppoſitæ dicuntur, defendi ac reparari poſſent , aliquantiſper fuiſſet diſputatum : tu cui ſermones huiuſmodi non uidebantur omnino iniucundi, poſtquam premiſſa audiuiſti, ac pro ſolerti & acerrimo iudicio tuo, rerumque agēdarum experientia multoties ſubtiliter & accurate reſpondiſti: poſtremo in me conuerſus , qui nullitates aliquantulum defenſaueram, quod ſi pro litium immortalitate diſpendiiſque & labori-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

bus euitandis ſubleuandiſqué quiſpiam ſeriatim & compendioſe quid hæc eſſet nullitas hodie uſqueadeo decantata, undeque proueniret, & qualiter illi obuiam iri poſſet, & reliqua eandem concernẽtia, ex antiquorum iuriſprudentum ſententia perſtringeret: ut res præ manibus & quaſi ad oculum, et in aperto magis eſſet, utique poſteritati non modice profuturum opinabaris. Cumque me ad in munus obeundum ſæpius adhortatus fuiſſes, inflammaſſesq́; ſæpiusq́; ueluti opus egregium futurum, quamuis laborioſum, laudaſſem: affirmaſſemq́; illud idem aliquando cogitaſſe, ſed ad tale munus prouinciamq́; capeſſendã ex pluribus inhabilem, & impotentem me exiſtere reſpondiſſem: Tu iterum atque iterum, quaſi quòd me de illis ex propoſito loquentem audiuiſſes, ad illud idem peragendum magis at-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

que magis impellere non destitisti, & postremo loco iussisti. Quibus tandē iussionibus cum ulterius resistere nec uellem, nec possem, ignorantiæ potius quàm inobedientiæ et ingratitudinis uitio culpari uolui. Abs te igitur primo omniq; posteritate (si unquam tales uigilias ad posteros uenire contigerit) de erroribus meis, ac imperfectione uenia impetrata, cum nisi abs te coactus et iussus talia ausus fuissem hisce proximis diebus, quibus dum per Fe. Re. Paul. III. Pont. Max. obitum, alienis negotijs uacuus domi consisterem, tuarum iussionum memor, priuato quodā studio mihijpsi (quia pro alijs dignum nō putarem) opusculum hoc perfeci, tibiq; qualecunque sit, quasi illius præcipuo authori, & causæ impellenti, æternitatiq; nominis tui transmitto, consecro, & uoueo, ac à te solo quòd posteritas, si quid forte

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

boni dictum fuerit, uel ex eo commo dum aliquod senserit, acceptum ferat rogo atque obtestor. Te autem (patrone humanissime) ne cum primum ad has ineptias nostras oculos seu manus apposueris statim, irrideas, quæso: de quo si benignitatem tuam, & quod tu mandasti non agnouissem, non modice uererer, cum non me lateat aures tuas purgatissimas his non parum offensum iri, utpote quæ eloquentissimorum uirorum lectioni, ac uerborum elegantiæ & candori assuetæ sint, quodq; tu ab ineunte ætate grauissimorum uirorum sententias audire, legere, & amplecti solitus fueris, præsertim illius celeberrimi legum interpretis, & consultoris præcipui PHILIPPI CORNEI progenitoris tui, cuius ac uniuersæ domus, & familiæ tuæ splendor, & gloria ubique gentium innotescit. Vel potius (et

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

hoc magis ſuſpicãdi cauſam præbuit) quòd in auunculi tui ſacratiſsimorum Canonum & Legum defenſoris parentis, & patroni, necnon eloquentiæ fontis uberrimi conſortio educatus fueris: qui nuper ſummæ ipſius erga omnes pietatis admirabilisq́; rerum gerendarum experientiæ, doctrinæ incomparabilis, ac prudentiæ & ſanctiſsimorum uitæ ac morum intuitu, ad ſummi tãdem apoſtolatus apicem diuino quodam numine, ac pari omnium Chriſti fidelium conſenſu uocari: & aſſumi promeruit. Hic eſt IVL. III. Pontif. Maxi. idemq́; optimus princeps ſub cuius ſalutari umbra, ac felici regimine quiete uiuimus, & Chriſtiani nominis ſalus, decus, religio conquieſcunt. Quem ut tibi diutius nobisq́;, ac uniuerſo terrarum orbi incolumem ſeruet, Deum Opti. Max. ſuppliciter exoramus. Vale, &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

has noſtras primitias, meq; ipſum ea qua ſoles humanitate, complectere. DATVM Romæ anno Iubilei milleſimo quingenteſimo quinquageſimo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Eiuſdem D. Sebaſtiani Vantii ad Lectorem præfatio.

OSTQVAM eo decurſum eſt, ut noſtris hiſce temporibus uniuerſa pene orbis & urbis tribunalia, illorumq; ſubſellia nullitates undique reſonent: uixq; aliud quàm nullitatum cognitio in foro audiri poſſit, innumeræq; ſuper his quotidie dubietates oriuntur: in infinitumq; protrahuntur iurgia, & ſententiarum effectus impediuntur, adeo quòd plerunque litigatores poſtpoſita rei, de qua agebatur cognitione, quaſi inextricabili quodam proceſſuum labyrintho inuoluti, confuſioneq; ac metu perterriti, litem ipſam & ſententias maximis impendio & laboribus quæſitas, ac iura propria taliter adumbrata deſerere coguntur. Qua de re (ſi aliunde non eſt ſuccurſum (ut ſimili morbo aliqua adhiberetur medela, non modicæ utilitatis futurum arbitrabar, ſi quiſpiam materiam hanc nullitatum, per uaria legum uolumina diſperſam, in unum quaſi corpus perſtringeret, aliquoq; breui & facili compendio, quid ſuper unaquaque nullitate, ex his potiſſime quæ frequentius accidunt, ex antiquorum iuriſprudentum ſententia tenendum foret, ſummatim nobis oſtenderet: quo fieret, ut & cauſarum promotores, defectus ac nullitates facilius cognoſcendo, ab illis præcauerent, pulſati uerò & fugientes per calumniam illarum prætextu non diutius fugerent. Ius autem dicentes quid ſuper illis coram ſe propoſitis ſtatuendum eſſet, modico labore & celeri ſtudio cognoſcerent. Cum igitur hoc inter meipſum aliquando cogitaſſem, prouinciamq; huiuſmodi pro quadam ani-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

mi mei satisfactione, & priuato studio his paucis horis quibus datur occasio, aggredi uellem in limine ipso uastitate, & confusione negotij, ingenijq; & doctrinæ mo=dicitate, ac temporis inopia perterritus, opus omnino desperans retrocessi. Dumq; diebus proximè elapsis ecclesia Romana per obitum fe. me. Pauli. iij. pastore carente, à cæteris negotijs non distractus, me Romæ quasi otiosum domi continerem: hoc iterum in mentem uenit. Cumq; ad id maximopere etiam unius patroni mei suasionibus impellerer, iterumq; de meipso non confidens, humiliter diuinum numen inuocassem, per quod res sæpius desperatæ ad finem perducuntur optatum, ita dubius & hæsitans, quasi per somnium audire uisus sum. Intellectum tibi dabo, & instruam te in uia hac qua gradieris. Perge, & ego ero in ore tuo, doceboq; quid loquaris: statimq; sub spe sancti numinis assumpto calamo, has quasi symplegadas, & chaos confusum ingressus, triginta dierum cursu, citra, indefesso & currenti calamo opusculum hoc qualecunque sit peregi, in quo si quid boni forte repertum fuerit, id totum diuinæ sapientiæ, à qua uenit omne bonum. Si quid uerò (quod magis uereor) perperam & male dictum offendes, imbecillitati & imperfectioni meæ adscribas, & pie corrigas uelim, & rogo. Et quoniam non me latet, quòd is qui scribit, multos (inquit Hieronymus) sumit iudices, dum facile alter in alterius ingenium inuehitur: & quòd is solus malignantium linguas euitat, qui nihil scribit: propterea scio non defuturos, qui has nostras lucubrationes carpent, quasi imperfectum & defectuosum opus: eo quòd multa materiam subiectam concernentia præterierim: quos rogatos uelim ut naturam eiusdem subiecti, quod nullis pene finibus clauditur, considerent, sciantq; minus intentio=

nis nostræ fuisse (cum & si uoluissem non potuissem) omnes & singulos nullitatum articulos & quæstiones quæ tot sunt, quot negotia esse possunt, ob casuum uarietatem, & multiplicitatem sigillatim recensere. Sed instituti nostri fuit aliqua usu magis quotidiana, & in iudicijs frequentiora ordine aliquo seruato (ut facilius quærenti obuiam essent) summatim & quasi per indicem ostendere, ac legentibus super his inuestigandæ uberius ueritatis & altius scribendi iter & aditum præbere. Illos uero qui non sensum, sed uana nominum uocabula amplecti desiderant, si easdem uigilias nostras quasi obsoletis uocibus refertas, & parum disertas irridebunt, cogitent, rogo, naturam eiusdem subiectæ materiæ omnis penitus facundiæ incapacem, impossibileq́; fore, ob crebras, quas citare necesse fuit, authoritates, ac cum his quos sequor authoribus, non balbutire. Insuperq́; legum professoribus parum conuenire, quod in sermonum folijs glorientur, cum longe satius fuerit bonas horas in rerum quàm uerborum cognitione consumere. Alijs uerò aliter mordentibus satis sit illud eiusdem Hieronymi, dum inquit, Sæpe rodentes in publico detrahunt, quod in angulis libenter legunt. Sed de his hactenus, ne longior sit prologus quàm fabula: Curandum est semper placeas, doctisq́;, bonisq́;: Summa quidem laus est displicuisse malis. Ordinem igitur præsentis tractatus, & in quo loco defectus seu nullitates contingentes reperire possis, legendo sequentes titulos & rubricas, quibus totus distinguitur tractatus, per teipsum facile cognosces. Vale ergo (benigne Lector) & lege si pius es, ac boni consule.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

RVBRICAE SEV TITVLI.

PRAESENTIS TRACTATVS.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

MATTHAEI DE MELLO
Cruſcyenſis ad Authorem.

Intactum noſtris prius, excultiſsime Vanti,
  Temporibus lætor te reperiſſe modum:
Quo licet arma foro tribuas, tamen inde medelam,
  Et miſeræ partes quo tueantur, habent.
Virgilium carmen, laudet facundia Marcum,
  Oblectant (fateor) nos tua ſcripta iuuant.
Hinc tibi gaudebis partum indelebile nomen.
  Cætera cum pereant, fama perennis erit.

LAVRENTIVS PARISIOLVS
Peruſinus ad Legum ſtudioſos.

Candida cum primum Saturni ceſſerat ætas,
  Deſeruit terras παντά τε κοινά φιλῶν.
Illiusq; locum ſubiere meumq;, tuumq;:
  Atque aliena ſibi uisq;, dolusq; tulit.
Hinc tetri iuris nulli extricabilis error,
  Inſaniq; fori longa ſenecta moræ.
Vndique laudandus quare modo Vantius hauſit
  Quicquid in immenſo corpore iuris erat:
Iudiciiq; omnis quæ ſit natura, quis ordo
  Edocet, ut cauſas littera nulla premat.
Sic fuerit doctis nullius cauſa laboris
  Hic liber, indoctis maximus artis honos.
Huc igitur facilis legum ſtudioſa iuuentus.
  Currite: pro cunctis hic ſatis unus erit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

VTILIS ET FREQVENS TRACTATVS D. SEBASTIANI VANTII ARIMINENSIS,

Super quotidiana materia Nullitatis processuum, ac sententiarum quibusuis litigatoribus, causarum patronis,& iudicibus maximè necessarius.

IN RVBR. SEV TITVL.

Quid sit Nullitas, unde dicatur, &c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas quid sit, & eius definitio, seu descriptio.*
2 *Nullitatibus pro declarandis, seu reuocandis quando in iudicio factæ sunt, competit iudicis officium nobile.*
3 *Officium iudicis nullam præsupponit obligationem.*
4 *Officium iudicis quod pro declarandis nullitatibus com- competit, denegari non debet.*
5 *Iudex absque causa omittens cognoscere nullitates propo- sitas tanquam negligens in administrando iustitiam in syndicatu tenetur.*
6 *Nullitates extra iudiciales aliquando actione de dolo, ali- quando actione ex eodem contractu reuocantur.*
7 *Nullitas dicitur auxilium commune, & uera defensio.*
8 *Appellatio dicitur auxilium commune, & qualiter defi- niatur secundum communem opinionem.*
9 *Nullitas quomodo differat ab appellatione.*
10 *Nullitatis remedium competit pro irritando, & irritum ac nullum declarando.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

11 Nullitas unde dicatur, & quid significet.

12 Nullitatis uocabulum apud antiquos legum conditores, & iureconsultos non fuit in usu, sed ipsi aliis uocabulis utebantur.

13 Legum professores artem boni, & æqui, & illius notitiã, non autem uerborum profitentur: ideo ueriores potius, quàm disertiores illorum sermones desiderantur.

14 Nullitas simul cum ipsa lege orta est, quia ex transgressione legis nascitur.

15 Nullitas dicitur pœna.

16 Nullitatis remedium fuit admodum necessarium, & utile, & quid prætendat.

17 Factum de facto debet tolli de facto, & in hoc iudex facilis esse debet.

18 Nullitatis remedium est fauorabile, quia in commune utile est, maximè quando concernit defensionem, ut num. xxix.

19 Temerarii sunt reprimendi.

20 Nulla est maior iniustitia, quàm nullitas.

21 Iudex fingens sententiam nullam esse aliquam similitudine iudicii puniri debet.

22 Nullitas ex actis insurgens dicitur notoria, & omnino reuocanda est.

23 Nullitas sæpe in iudicio proponitur, ut lis in longum trahatur: ideo si de ea non constabit, exceptio reputabitur calumniosa, & parum fauorabilis, & num. xxx.

24 Validitati actus in dubio fauendum est, & pro ea præsumendum.

25 Habilitas personarum præsumitur ad hoc, ut sustineatur actus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Quid ſit Nullitas, unde dicatur, ac originem traxerit, & nunquid ſit odioſa, uel fauorabilis.

VONIAM (ut inquit Cicero) Omnis quæ a ratione ſuſcipiunt inſtitutio, a diffinitione proficiſci debet, ut intelligatur quid ſit id, de quo diſputatur: Propterea, cum in præſenti tractatu de nullitatibus agere propoſuerimus, quid ſit ipſa nullitas, de qua acturi ſumus, hic ante omnia, quęrere, & diffinire oportet. Et quia omnis diffinitio in iure ciuili periculoſa eſt, ex quo per eam ſubſtantia, & quidditas rei per ſua propria eſſentialia poni debet, ideo nullitatem deſcribendo potius, quàm diffiniendo, omiſsis pluribus quæ diſputationis cauſa dici poſſent, & capiendo eam prout quid in concreto, poteſt dici quòd ſit uitium, ſeu defectus rei geſtę, ob legis traſgreſſionem proueniens, ut de ſe ſatis patet. Sed ſi conſiderabimus nullitatem ipſam, prout quid in abſtracto, ac facultate agendi, iuriſque remedio, & legali ſubiecto, ita deſcribi poſſe
1 uidetur. Quod eſt ius, & commune auxilium, ad irritandum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſeu irritum nuntiandum actum de quo quæritur, competẽs. Et quamuis hanc deſcriptionem ab aliquibus noſtris antiquis, uel modernis doctoribus tactam, non repererim. Nihilominus quòd nullitas hoc modo ſumpta, ſit ius, ad inſtar appellationis, poſſeſsionis, uſusfructus, ſeruitutũ, & reliquorum, quæ in iure conſiſtunt, quæ tanquam iura, ab eiſdẽ antiquis patribus diffinita ſunt, non uidetur incongruum.

2 Quale autem ius ſit, uidelicet nunquid actio, exceptio, ſiue iudicis officium, breuiter, ſi agetur de nullitatibus in iudicio factis, pro illis declarandis, ſeu reuocandis officium iudicis nobile, competet: ut uoluit Inno. in. c. fi. circa finem. & ibi Io. And. & cæteri ſequuntur extra de offi. iud. & idem Inno. in c. ſæpe. col. iii. de appel. & Spec. de offic. om. iud. §. iudicis officium. uerſi. item cum petitur ſententia. ii. col. & Bal. in addit. ad eundem ſub tit. de ſenten. uerſi. an poſsit declarari, col. vii. Idem uoluit Bart. in. l. i. uerſi. Quęro ergo quo iure. col. iiii. C. quand. prouoc. non eſt neceſ. & in. l. ſi expreſsim. uerſi. quæro ergo quo iure. col. vi. de appel. & Franc. in. c. dilecto. q. iiii. extra eo. tit. & Bald. in. l. tale pactum. §. qui prouocantur. q. xii. ff. de pact. Anchar. & Imol. in cle. i. in. iii. notab. de re iud. & Alex. conſi ccxxv. Põderatis. uerſi. pro hoc etiam facit. col. v. uol. vi.

3 Licetque iudicis officium nullam præſupponat obligationem, ut in. l. qui per colluſionem. §. fi. ff. de actio. empti. & l. Quintus Mutius. ff. de an. le. adeò quòd declarare, uel non declarare nullitatem, in arbitrio ipſius iudicis reſidere uidea-
4 tur: tamen ex quo officium iſtud. quod imploratur, ex iure partibus competenti inſurgit, & tanquam auxilium legale, & proprium ipſorum litigatorum in iudicio actionis loco proponitur, quòd iudex illud impartiatur, & illi deſeruiat neceſſe eſt, ut declarat idem Spec. de offic. om. iud. §. poteſt. uerſi. ſed quæ uis eſt alleg. l. iiii. C. de poſtul. & l. metũ. §. ex hoc. ff. quod met. cau. & ponit Inno. in. d. c. fi. in prin. extra de offi. iud.

5 Et ſi iudex denegaret, id eſt quod iudicium nullitatis corã ſe propoſitum cognoſcere, abſque legitima cauſa recuſaret, faceret iniuriam proponenti, iuxta ea quæ ponit Bar. in. l. i. §. permittitur. ff. de aqu. quoti. & ęſti. ac eſſet locus appellationi, per text. & ibi not. in. l. i. C. ſi ſęp. in integr. reſt. fu. poſt. cũ aliis poſitis per do. Feli. in. c. exceptionem. col. ii. de excep. & ipſe tãquam negligens in adminiſtrando iuſtitiã ad partis dãna, &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

intereſſe in ſyndicatu teneretur, iuxta ea quæ uoluit Bart. Bal. & alii in .l. ſi mancipia. C. de furt. & idem Bart. in .l. iiii. §. in eũ ff. de dam. infec. & in .l. i. C. quomodo, & quando. & in .l. non quicquid. §. i. ff. de iud. & .l. fi. ff. de extraor. cogni. & Ang. per illum tex. in authen. ut iud. ſi quo. ſuffra. §. uolumus, cũ ſimil. de quibus per Alex. conſi. xi. circa princ. libro primo.

6 Si autem ageretur de nullitate actus extra iudicialis, ueluti contractus ſi nullitas dolo contrahentium prætenderetur, tunc propoſita de dolo actione agi deberet .l. eleganter in princi. ff. de dol. l. ſi dolo. & ibi per gl. C. de rei uend. & ponit Alex. conſi. cxxii. quoniam. i. col. lib. vi.

Si nullitas ex contractu, & partium conuentione proueniret, actione ex eodem contractu deſcendente, agendum foret .l. ex empto §. is qui uiam. ff. de actio. emp. l. ſed Celſus. §. ſi fundus annua. ff. de contra. emp. & docet utrunque Bart. in .l. quæ ſub conditione. §. de hoc iure. ff. de condi. inſtit. & in .l. i. C. de theſau. & ſeq. Anchar. in. d. cle. i. col. iii. de re iud.

Nullitas igitur eſt ius, quandoque iudicis officium, & quandoque actionem, ſeu exceptionem tribuens.

7 Quôd autem remedium iſtud ſit, etiam commune auxiliũ patet ex ſe, & probat tex. in .l. in cauſæ. in prin. ff. de mino. & non ſolum auxilium, quinimo nullitas, & remedium hoc uocatur, & eſt mera defenſio, ut uoluit Ioã. And. in nouel. in. c. i. de reſcrip. in. vi. quem ſequutus eſt Bal. in. c. i. §. iudices. col. iii. uerſi. quædam ſententiæ. de pace iuramen. firman. & in .l. ſcire oportet. §. fi. ff. de excu. tut. & in .l. i. col. ii. C. de iur. & fact. igno. & Fel. in. c. ex parte. col. penul. in princ. extra de offic. deleg. & Franc. in. c. dilecto. q. xlii. col. iii. de appel. & Bal. in .l. ſi quidem in. iii. not. C. de excep. & in .l. peremptorias. col. vi. uerſi. quæro quid ſi ſtatim. & c. C. ſenten. reſcin. nõ poſ. dum uoluit elapſo termino ad excipiẽdum, opponi poſſe nullitatem, ex quo eſt defenſio, ut ibi per eum, & ſequitur Paris in trac. de ſynd. in §. an ſi ſententia eſt lata. uerſi. nam quidam. cum ſimil.

8 Et quoniam appellatio dicitur etiam commune auxilium: ut eſt text. in .l. iii. §. falſus. ff. rem rat. hab. & .l. i. & .ii. C. quand.
9 prouo. non eſt nec. Idcirco loco differentiæ poſita ſunt ſupra ſcripta uerba (ad irritandum ſeu irritum nuntiandum actum de quo quæritur.) Hæc enim eſt propria qualitas, & effectus ipſius nullitatis, per quem iſtud ius, & remedium ab aliis dif-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

fert:appellatio nãque non principaliter ad irritandum,ſed ad iniquitatem,& imperitiam iudicis corrigendam, ac pronunciatum ſuſpendendum,ſeu(attento præſenti ſtatu)extinguẽdum,cõpetit,ut.l.i.in princ.ff.de appel.iunct.l.i.§.fi.ff. ad tur pil.l.cum apud.ff.iudi.ſol.l.furti.in prin.ff.de his qui not. infa. Sic eam diffiniunt communiter ſcriben . ut aſſerit Feli. in rub.de app.& Alex.conſi.clxxxviii.uiſo.col.iiii.in fi. lib.ii. Et quoniam incidit ſermo de Alexandro, & Felino, non mireris(lector)ſi ſæpius in præſenti opuſculo ipſos citatos reperias:quia cum ſint doctores copioſiſsimi, eoſdem multoties ſolos,uidelicet Alexandrum in conſi. & Feli. in lectura (breuitati conſulendo)adducere uolui,ut de Alexandro fecit ac faciendum conſuluit deciſ. Neap. c. in cauſa.

10 Ad propoſitum redeundo quod remedium nullitatis etiã pro utroque cõpetat,uidelicet pro irritando actum, qui non eſt ipſo iure nullus,ſed ope exceptionis annullandus, ac etiã pro declarando,& enunciando actum ipſo iure nullũ, habes exẽpla toto tit.C.ſi a non cõp.iud.iunct.ti.C.quando prouo. non eſt neceſ.ff.quæ ſentẽ.ſine app.reſcind.& probatur in.l.ſi mater.C.de cõtra.em.&.§.alio autẽ,cum.§. ſequi.inſtit. quib. mod.teſta.infir.& in cle.paſtoralis, in fi.de re iud.c.i. de iura. calum. in.vi.c. primates.ii.q.i.& in.c.cũ dilecta. de reſcript. & ponit Frãc.in.c.dilecto.q.iiii.&.q.xiiii.de appel.& ſepius in fi. Decretalium reperies huiuſmodi uerba(irritandũ duximus) ut in.c.in noſtra,in fi.de procur.c.fi.in fi.ne ſed.uacã.c. ut noſtrum.c.ex parte.in fi.de app.prout etiam reperies(irritũ nuncietis,&c.)ut in.c.cum contingat,de of.dele.c. ad audientiam c.cõſtitutus.c.dilecti,in prin.c.cũ cauſam,de ap.cũ ſim.ex quibus manifeſte colligitur remediũ hoc ad utrũque cõpetere.

11 NVLLITAS autem deriuatur a ſuo primitiuo Nullus nulla nullum,ſicuti falſitas a Falſo,ueritas a Vero,& ſic de ſimil. Nullus uero deſcendit a non, dictione tamen corrupta, & ullus,dictione integra,quaſi nõ ullus. Vllus autẽ idẽ ſignificat quod aliquis:ut Cic.in oratione pro reditu ſuo, quis.n. ullam ullius boni ſpem haberet in eo , cuius primum tẽpus ætatis palam fuiſſet ad omnes libidines diuulgatũ,&c.& tex. in.l.i.§.hæc autem uerba.ibi,nec eſt ulla ſententia,&c.ff.quòd quiſquiȩ iuris,&c.& in.l.ſi mulier.§.ſi dos.ibi.quia eſt uerisſimum,nec talem promiſsionis obligationẽ ullam eſſe , &c. ff.

de dol.& alibi ſæpe,ac ſæpius ẽt,præſertim apud comicos, reperies hoc uerbũ nullus ſum.q.d.perii,& factus ſum nihil.

12 Eſt tamen aduertendũ quia nuſquã reperi ,quòd de iureſſorũ.aut.c.legũ conditores,ac dictione,& uocabulo, nullitatis,uſi fuerint,ſed per alia uerba, & elocutiones , quod actus non ualeret,exprimebant,ut puta nullũ,irritum,inane, inutile,uel nullius roboris,aut momẽti exiſtere,non ualere,nõ tenere,nullas habere uires,uiribuſque nõ ſubſiſtere, non iure, non rite,uel recte,aut male uel perperã, & inefficaciter factũ, infirmũ eſſe firmitatẽ nõ habere,& pro nõ iudicato, infecto, caſſo,irrito,nullo,& nõ rato haberi,& ſimilibus, prout patet infra ſub rub.quot,& quib.mo.nullitas propo.poſſ. ubi iura de his loquentia adducta ſunt. Sed moderniores noſtri utriuſque iuris interpretes, ac etiã Decretaliũ conditores hac dictione(prout etiã aliis recentioribus uocabulis) indifferẽter uſi ſunt,ut ex eorũ codicibus ubique patet,& cle.ad cõpeſcẽdas.in fi.de ſeq.poſ.& fru.& cle.ut calũniis.poſt prin.& cle.paſtoralis.uer.nos circa.de re iud.ego itaque ſciẽs iuri operã dãtes artẽ boni,& ęqui,illiuſque notitiã,nõ artẽ,& fucos uerborum profiteri,ab illiſque ueriores potius, ꝙ diſertiores ſermones deſiderari,ut inqt tex.i.c.ſedulò.xxxviii.d.prout de iſirmo dicebat Seneca,q nõ quęrit medicũ eloquẽtẽ,ſed curare ſcientem,ideo abſit(ut dixit Io. An.in reg.infamibus.de reg. iur.) quòd p ſophiſmata uerborũ naturã immutemus , qa nõ artẽ bene loquẽdi diſcimus,nec facũdiæ oratorũ rhetorũque operã damus.quorũ officium eſt falſatis ſermonibus figmentare mendacia,prout hæc ſunt uerba eiuſdẽ Io. An. ex mente Didimi ad Alex.in.c.i.de confeſ.in.vi.& facit tex.in.l. quoniam indignũ.C.de teſtib.et.l.ii.C.cõmu.de leg.l.ii.C.de coſt.pec.c. quãuis.c.indignũ.&.d.c.ſedulò.xxxviii.d.uſui igitur uerborũ dictorũ prudentũ noſtri tẽporis adhærens , & nullitatẽ dixi, & ſententias quaſi per os illorũ,ac naturaliter,prout ipſi ſcriptas nobis reliquerunt,ſimpliciter in toto præſenti opuſculo recitaui:dicãt quid uelint elegãtes,iuuat.n.me cũ tantis patribus errare,ſi uerbis præſentibus,ad cõi lingua uti , errare eſt, in hoc(quia peto ueniã,excuſandus ſum,cũ nõ ad põpã , ſed pro cõi praxim exercẽtiũ utilitate dũtaxat laborauerim,aggregãdo authoritates,& loca,& materiã ſparsã ordinẽ redigẽdo. Ex præmiſſis(ad propoſitũ redeundo)quid ſit,& vñ dicatur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

14 Nullitas colligi poteſt,traxit autem originem,eadem nullitas ab ipſa lege,& cum ea ſimul orta eſt: nam cum primum ciuitates condi,& magiſtratus creari cœpiſſent ad humanam audaciam coercendam,& nocendi facultatem reprimendam,leges & ſacri canones in medio poſiti ſunt negotiis peragendis certas formas inducentes,ad illaſque obſeruandas uitas hominum adſtrinxerunt:ut habetur in.l.ii.§.quia diuinæ. C. de uete.iur.enucle.l.leges ſacratiſsimæ.&.l.humanum.C.de le.c. i.&.c.ii.iiii.diſt.ac perpetuo edicto iuſſum eſt ab omnibus eaſdem leges obſeruari debere,ut.d.l.ii.§.has itaque leges, & adorate,& obſeruate,&c.&.§.fi.in auth.de iu.c. iudicem.iii.q. vii.in odiumque ac pœnam tranſgreſſorum aliter geſta,& lege interdicente facta,pro infectis,caſsis, & inutilibus haberi, ac nullius roboris,& momenti fore eadem lex uoluit, & ſtatuendo decreuit extuncque remedium iſtud in lucem proditum eſt.ut.l.indubium.C.de leg.l.unica.C.qui pro ſua iuriſd. l.pacta quæ contra.C.de pact.l. ex precio.C. ſi cer. pe. c. quæ contra ius:de re.iur.c.imperiali.xxv.q.ii.& in auth. ut med.li. nõ fier.ſacr.iuſ.circa fi.eſt bonus tex.in.c.ſi religioſus.ibi con ſenſus ſic præſtitus non teneat,& in pœnam præſumptionis illius,electio eadem ipſo facto uiribus euacuatur, &c. de ele.
15 in.vi.& hinc dici cõſueuit, quòd annullatio actus eſt pœna, ut.l.ſenatus.ff. de cõt.em. p Bar.in.l. Turpia.ff. de le.i. & in.l. prætor ait.ff.de no.op.nuntiat.l.i.ff.de his quæ pro nõ ſcrip. Bal.in.l.nemo martyres.C.de ſacro.eccle.& in.d.l.non dubiũ cum aliis de quibus per Fel.in.c.ii.col.i. de teſt. poſt Ab.in.c. cognoſcentes.col.ii.de cõſt.quod ut dixi eſt intelligendum, quando annullatio prouenit ratione prohibitionis. ſecus ſi proueniat ratione defectus ſolẽnitatis,ut declarat Alex. conſ. xc.omiſsis.col.i.lib.vii.Et Nicolaus Boer. in deci. parlamenti deciſi.i.nu.xvi.poſt Soci.in conſil.cxii.in prin.uol.iii.

Igitur per poſitionem legis inſurrexit cognitio,& remediũ nullitatis,quia ubi nõ fuiſſet lex nec præuaricatio, per legem nanque cognitio eſt peccati,inquit Diuus Paul.ad Ro.c.iii. & iiii.ex tranſgreſsione itaque,& præuaricatione legis naſcitur, & prouenit uitium,& defectus nullitatis.

16 Et quidẽ lex fruſtra fuiſſet poſita,ſi cõtra illius tranſgreſſores,ac in fauorẽ publici iuris,& oppreſſorũ aliquod ſalubre remediũ nõ adinueniſſet potuiſſet nãque unuſquiſque inaudi-

tus,ac nulla præcedēte cā,& cognitione ēt ꝑ nō iudicē rebus
ac ꝓprio patrimonio priuari,& ſpoliari,cōtra naturalē iuſti-
tiā ac propriā ſubſtātiā legis,ſecūdū ea quæ poſuit Inn.in.c.
quæ in eccleſiarū.extra de cōſt.cū aliis de quibus ꝑ Alex.cōſ.
lxxvii.in cauſa.col.iiii.uer. nā rō, li.ij.& Zab.in cle.j.§.fi.col.
fi.de ſequeſt.poſſ.& fru. & Philip.deci.cōſi.ccccx.col.iiii.li.v.
Taliterque priuatus & ſpoliatus quaſi nudus & inermis ſine
& auxilio legis adminiculo remāſiſſet. ad hoc igitur lex ipſa
introduxit remedium & ius iſtud,per quod nil aliud quam
quòd leges & iura fuerunt contempta & non ſeruata in præ
iudiciū alicuius prętenditur,petiturque ex integro canonice
& legitime procedi,& perperam factum, in irritum reuoca-
ri, ac de facto factum de facto tolli, & in priſtinum reſtitui
debere, iuxta text.in cle. Paſtoralis.in fi.de re iu.c. primates.
ij.q.j.c.frater noſter.xvj. q.j.c.j. & per tot.ii.q.ii. quôd iudex
facere debet:nam ſicuti fuit facilis ad faciendum , ita facilis
eſſe debet ad perperam factum reuocandum. ut uult text.in
l.i.§.hoc edictum.ff.ſi mul. uent.no. quem pro ſingulari ad
hoc ponit Rom.ſing.dcclxvj.poſſeſsio.& cōſi.cccxx.hæc iſta
rum.col.i.in fin.eſt gl.in.l.ſi procuratores . in uerbo manu-
mitti.ff.de iu.fiſ.& in.l.ſi minor,in prin.ff.de euic. fuit cele-
bre dictum Innoc. in.c.dilecti. &c. querelam,col.ii.extra de
elect . quod magnifacit Fran.in.c.i.in princ. de relig. do. in
vj.cum aliis de quibus per Alex.ad propoſitum. conſil.v.in
cauſa.col.ii.uerſ.nam primo.li.ii.& conſi.lii.in cauſa , col.ii.
li.vii.& conſi.clxxix.in cauſa in fi.li.vi.plura accumulat Feli.
in.c.qualiter.j.col.viii.uerſi.iii.limita de accu.cum ſi.

Per hoc igitur remedium uocabuntur,audientur , & de-
fenſabuntur non uocati , non auditi, non defenſati merita
cauſarum diſcutientur,ueritas patefiet, ac leges & iura publi
ca tenebuntur,omniſque dolus, fraus & machinatio exclu-
detur, & tuta remanebit inter improbos innocentia:& pro-
pterea non immerito lex uocat remedium iſtud auxilium
commune, & meram eſſe defenſionem dixerunt Io.An.Bal.
& alii legum uertices,ut diximus ſupra.

18 Si eſt ergo iuris remedium,legum tutamen, pœna temera-
riorum,auxilium commune,& uera defenſio oppreſſorū,&
ob publicam cauſam introductum , quòd ſit fauorabile &
benigne recipiendum, dici conueniet,cum in cōmune uti-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

le sit, ut in simili dixit text.in.l.si quis in graui.§.hi quoque ibi:quia in commune utile est &c.ff.de Senat. Silleia.l.de pupillo.§.publicam causam.ff.de ope.no.nuncia.l.j.§.fin.C. de cad.tollen.l.prouinciarum, in fi.C.de feri.l.actione.§.labeo. ff.pro soc.cum aliis,de quibus per Pau.de cast.consi.xxiii.uiso puncto,col.ii.relato & comprobato per Dec.cōsil.dclxix. uiso.& perlecto.nu.v.lib.v.& de quo per eundem in consi. x.uiso.col.j.in fi. & consil.dclx. reuocatur, nu.vj.& faciunt ea quæ posuit Alexand.consil.cxiii.uiso.colum.i.lib.v. dum loquitur de remedio appellationis quod est fauorabile, quia est defensio,quod etiam ponit Rot.decis.ccclxiiii.cum iura. in no.

Et si ex hoc lites protrahuntur, & litigatores in expensis ac longitudine causæ defatigantur, sibiipsis, quia magis canonice procedere debuerant, non alteri imputandum est: quia damnum quod quis sua culpa sentit sibi & non alteri imputare debet. Illorum igitur temeritas & nullus alius sibiipsis impedimento est.argumen.tex.in.l.ueteres. in fin.ff. de itin.actuque priua.&.l.siue manifestis.§.tandiu.ff.de con di.furt.& eorum quæ ponit Rot.cij.fatalia,in fi.in not. fauere itaque nullitati & huic remedio, est fauere legibus iustitiæ, & publicæ utilitati, ac insolentes & temerarios repri-
19 mere, ut facit Papa in capitu. qua fronte. & ibi docto. extra de appellatio. & dicto capi. si religiosus. de elect. in.vj.
20 Nulla etenim maior est iniustitia quàm nullitas,inquit Aegi.in conclu.cccxliii.appellans.post Inn.in.c.dilecto, de ap-
21 pel.ibidem relatum. Et ideo Bald.non indecenter monebat iudices,ne per malitiam fingerent sententiam esse ualidam, cum nulla esset: quia ultra damna & interesse partis,tanquā falsi iudices similitudine iudicii punirentur.ut per eundem. in.l.i.col.iii. uer.caueant tamen iudices &c.C.si a nō comp. iud.& Thom.Fast.caus.iiii.du. xiiii. super decisio. dominorum de Ro.& facit text.in.c. si quis dixerit iustum iniustum abhominabilis est apud deum &c. &.c.uæh qui dicitis bonum malum &c.xj.q.iij.

22 Quandocunque igitur nullitas allegata apparebit,præsertim ex actis & processu, prout plerunque prætenditur, ex quo tunc dicitur euidens & notoria,ac omnem calumniam excludens,omnino per iudicem reuocāda est, ut docet Bar.

& doct. in.l.iii.§.condemnatum.ff.de re iud. & Canonistæ in cle.ut calumniis.eod.tit.cum aliis de quibus per Alex. cõ si.cclxxxii.col.i.nu.iii.lib.vj.consi.lix.nu.xvii.lib.iiii.& cons. lxxvij.nu.ii.lib.ii.& per Dec.consi.viii.nu.vii.lib.j.

23 Si uero nullitas proposita nõ ita appareret, sed altiorem requireret indaginem, quoniam (ut experientia docuit) nullitas sæpe in iudicio proponitur, ut lis in longum protrahatur, idcirco tunc non ratione ipsius remedii intentati, quod legitimum & fauorabile est ex sui natura, sed ratione dubietatis, & calumniæ præsumptæ ac conceptæ in proponente, super qua lex disponit, remedium & cognitio huiusmodi parum fauorabiliter & benigne in iudicio recipientur.arg. tex.in.l.qui exceptionem.ff.de cond.indeb.Et sentit Bald.in .l.si quis in conscriben.col.iii.uersi.tertio casu.C.de pact.

24 Nam ratione dubietatis fauẽdum est ualiditati, & pro ea aduersus nullitatem capienda interpretatio. l.si pars.ff. de inof. testa.l.si inter. in fi.l.quotiens.ff.de reb.dub.l.si quando.ff.de leg.j.est decis.Rot.ccccclxviij. utrum si contra uerũ, in antiq.hinc uidemus quòd pro ea, uidelicet quod actus sit solennis & ualidus, quousque de contrario non constiterit, præsumitur. ut in glo. in.l.si post diuisionem.in uerb. non posse.C.de iur.& fa.igno.& ponit Bal.in.l.ii.in fi.C.de edic. diui Adr.tol.& in.l.scriniarios.C.de test.mili.Abb.post gl.& alios in.c.sicuti.col.iiii.uersi.sed quia supra,de re iu. cũ aliis de quibus per Deci.cõsi.xi.diuino igitur.col.v.uers.uisis.li.j.

25 Prout etiã quando actus habet debitam formam ut sustineatur, habilitas personarum præsumitur.c. in præsentia. ubi Ab.de proba. Idem Abb.in.c.cum uirum.in.iiii.not. de reg.iu.notat Bal.in.l.cum te.col.i.C.de probat.&.l.i.circa fi. C.de precib.impe.offer. est decis.Rot.cccxliii.No.quòd non presumitur in antiq.& decis.vi.in no.Aegid.conclu.cxxxiiii. habilitates.ponit Dec.d.consi.xi.col.v.uers.uisis igitur. uol. i.& cõsi.dclxxxii.col.ii.lib.v.

Et regulariter in dubiis (ut dixi) capienda est interpretatio quòd actus potius ualeat quam pereat.l. quotiens.ff. 26 de uerb.oblig. hinc est quòd ex duobus factis illud semper fingitur præcedere, quod facit actum ualere, ut est doc.Bar. in.l.non solum.§.sed ut probari.ff.de ope.no.nun.& Bal.in l.cũ in testamento.§.hęc uerba.ff.de hęr.inst.ponit Alex.cõs.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

lxxxi.lecto.col.iiij.uersi.& cum fuerit.li.iii. & cons.cxii.super col.i.lib.v. ut puta si eadem die constet appellatum, & desuper præsentatam commisionem seu rescriptum, etiam quod non constet quòd appellatio præcesserit nihilominus ex quo super futura appellatione rescriptum impetratū non ualeret.c.fina.de rescript.&.c.ii.de appel.ut sustineatur commisio, præsumitur appellationem præcessisse, & cõmisionem subsecutam: ut tenet Rot. dec.ccx.si immediate.in no. & faciunt ea quæ ponit deci. Neapol.ccclxxxvi. Si uno. iii. per totam.

Sicuti econtra ad sustinendam sententiam excommunicationis non præsumitur quòd appellatio sententiam præcesserit, sed asserenti illam præcessisse incumbit onus probandi. ut not. Ioan.and. super glo. penult. in.c.uenerabilibus. de sentent. excommu.in.vj. & tenet Rot.cccxvii. Nota quòd ubi aliquis. in ant.cum aliis de qui. per Feli.in.c.apostolicæ.col.vij.uer.adde etiam,de excep.

Item excusatio unius ex condelegatis in dubio præsumitur præcessisse. ad hoc ut gesta per alios sine eo, sint ualida, ut ponit Bisignet. decis.j.sub tit. de Præsumpt. ex eadem regula expeditio literarum ad beneficia,ad euitandam nullitatem processus,tempore debito facta præsumitur, ut docet Cassad.super reg.deci.iii. cum duabus sequen. & Gomez.super eisdem regulis in compendio utriusque signaturæ.fo.lxxxii.uer.& est aduertendum. Sicuti etiam præsumitur,quòd mors impetrationem beneficii præcesserit, etiam quòd sub eadem die utrunque reperiatur, ut per Cassad. dec.xxi.de præbend.& quòd quis acceptauerit benefic.intra mensem datū ad acceptādum,ut inquit Rot. decis.cccccxxv. No.quòd sufficit in antiq. &.ccccccxxix.si aliquis. eo.li.cum simil. In dubio itaque præsumimus quòd actus ualeat, & præsumptio ista ualiditatis superat omnes alias præsumptiones,ut scri.Deci.in.c.quoniam Abb.col.vj.de offic.delega.& in consil.ccccxlviij.uis tota.col.iii.nu.xvii.& latius cõsi.lxxvii.col.penult.lib.i.& consil.cccxliiii.applaudent, in fi. lib.iii.& facit tex.in.c.nisi.de præb.quem in notabili casu al
27 legat Ro. sing.xv. quòd si delegatur, quinimo ut actus ualeat relatio ad aliud fieri debet,si congrue fieri potest,ut docet Bald.in.l.pactum quod dotale. q.xv.C. de colla. licet ad

effectum quòd actus non ualeat, relatio ipsa fieri non possit, ut per Bart. in.l.cum uulgari.ff.de do.præleg.not.in.l.talis scriptura.ff.de leg.i.Card.in consil.lxviii. in quæstione. cum aliis de quibus per Dec.consi.xi.diuino igitur. col.vii. uer.comprobatur, hoc lib.i.&.d.consi.lxxvii.nu.iii.&.v.

28 Insuper quia annullare & destruere actũ, dicitur pœna, ut supra diximus, & cõstitutio annullans cẽsetur pœnalis, propterea in dubio materia hæc non uidetur extendenda, per text. in.c.ecclesia nostra.uersi.denique statutum. extra de ele. & per regulam Odia restringi, & fauores conuenit ampliari, & in terminis uoluit glo. in.c.decet.§.ordinari. in uerb. processus, de immu.eccle.in.vi.quam declarat & multum commendat Abb.in.c.qua fronte.colum.ii.de appel.&.c.cognoscentes.col.i.de consti. & Fel.in.c.ii.extra de testi. & Cassad. decis.vi.de præb.in fin.

29 Si ergo (concludendo) nullitas proposita sufficienter apparebit, remedium istud ac ius dicendi nullum benigne ac fauorabiliter recipi conueniet, per ea quæ primo loco diximus, maxime quando nullitates propositæ non simpliciter figuram ac solennitatem iudiciorum, sed defensionem partis, & causæ cognitionem, ac naturalem iusticiam concernent, prout est defectus citationis, iurisdictionis, mandati, & causæ cognitionis: ut in simili distinxit glo. in uerb. defensiones.in cle.sæpe.de uerb.significa.& latius dicam dum

30 ponam de eisdem, sed si fuerint aliæ nullitates non ita releuantes. uel quòd de his parum constiterit, tunc ob præsumptionem ualiditatis actus, præsumptamque calumniam proponentis, ac pœnalitatem, non ita fauorabiliter & benigne

31 recipientur, & propterea bonus iudex ex meritis causæ animi sui motum informabit, ac omnibus mature consideratis & circumspectis, quid agere expediat, secum deliberabit, & in dubio ueritatẽ ipsam sequi, & causæ expeditioni fauere, ac litibus finem imponere debebit, arg.tex.in cle.ut calũnis, de sentẽ.& re iud.l.ii.C.de fal.aut.quæ supplicatio.C.de preci.imp.offe.c.suscitata, extra de in integ.rest. & facit gl.in c.super eo.in uerb.tenebit, de offi.deleg. &.l.fina.C.de ord. cogni.ad illius nanque officium principaliter spectat lites diminuere.l.quidam æstimauerint, in fin.ff.si cert.peta.l.ii. in princ.ff.de aqu. plu. ar.l.properandum, in princ.C.de iudi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

pro quo ſumma ope, antiqui legum conditores nixi ſunt eaſdem lites nunc antiquorum declaratione, nunc uero nouorum iurium editione, prout poſsibile fuit, reprimentes, & coarctãtes, ut habetur in proœ. vi. Decret. & patet toto tit. C. ut inf. cer. tem. & de tem. app. per totum. & d. l. properãdum, cum ſi. Ita tamen ad expeditionem properet iudex, ne legitimas defenſiones partium abripiat, ne ue præcipiti perſuaſione condemnet, quem culpa non grauat, aut erubeſcenda uarietate immutet, poſteaquam iuſſerit: ut inquit text. in. l. fin. C. de modo mulc. Mature igitur & deliberate ad ſententiam properet, & cauſam expediat hismodo & forma quibus docet tex. aureus in. c. Deus omnipotens. ii. q. i. c. quæro. vj. q. i. c. iudicantem. xxx. q. ul. c. ſumma ope. xi. q. iii. l. iudices. C. de iud. cum ſimil. de quibus ad propoſitum per. d. Parid. in tracta. ſynd. in. §. an ſi iudex ex forma, col. ii. ubi plura & notabilia dicta poſuit.

Ex his breuiter habes quid ſit nullitas, ſiue ius dicendi nullum, unde dicatur, ac originem traxerit, & quando pro fauorabili ſeu odioſa habenda ſit.

Et quamuis hic ex antiquorum ordine quotuplex ſit nullitas poni deberet, nihilominus etiam quòd ipſa ex uariis & multiplicibus cauſis oriri poſsit (ut infra uidebimus) quia eadem nullitas quoad ſe unica eſt, & ſimplex, neque ullam, ratione ſui patitur ſectionem: propterea hanc rubricam dimittendo, proſequendo utiliora, dicamus primo de modo uidendi proceſſus, & cognoſcendi nunquid ſententiæ ſint ex aliquo defectu nullæ, quod erit pro iuuenibus ſpeculum, quo nullitates ipſas ſpeculari, & facile illas cognoſcere poterunt.

IN RVBR. SEV TITVL.

De modo & ordine &c.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictionis defectus primo loco quærendi ſunt, quia eſt ponere falcem ad radicem.*

2 *Iurisdictionis ordinariæ defectus & nullitates quæ esse possint.*

3 *Iurisdictionis delegatæ defectus & nullitates qualiter considerabuntur.*

4 *Nullitates ex defectu & inhabilitate principalium litigatorum.*

5 *Nullitates ex defectu mandati et potestatis comparentiũ.*

6 *Citationis defectus & nullitates.*

7 *Nullitates ex defectu processus.*

8 *Nullitates ex defectu solennitatis, ac formæ ipsarum sententiarum.*

De modo & ordine uidendi processus, & cognoscendi nunquid sententiæ sint ex aliquo defectu nullæ.

POSTQVAM primo loco uidimus quid sit nullitas, ac unde dicatur & proueniat, & nunquid sit odiosa uel fauorabilis, consequens est, ut antequam ad ulteriora progrediamur, aliquid circa modum reperiendi & cognoscendi nullitates ipsas, de quibus agere intendimus, ac etiã pro faciliori cognitione & memoria eorum, quæ sparsim & latiori manu inferius dicturi sumus, hic sub breui compendio, etiam omissis scribentium auctoritatibus, summatim præmittamus, ut euidentius pateat quot & quales, sint defectus quibus sententiæ & processus impugnari possunt, de quibus principaliter in præsenti libello tractabimus, illisque sic breuiter decursis, ut sciant litigatores & se defendere, & ab illis, priusquam fiant, præcauere.

1 Dico igitur eũ, qui de uiribus processus ac sentẽtiæ disputare, & defectus si qui interfuerunt, detegere contendit, in uidendo processum, cautum esse debere, ut in primis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ponat falcem ad radicem, ideſt, diligenter quærat primo de iuriſdictione & poteſtate iudicantis, quia cum illa ſit baſis & lapis angularis ac præcipuum fundamentum iudicii, eo ſublato cætera corruent.

2 Videatur itaque primo, ubi, & qualiter ex proceſſu conſtet, de poteſtate, qua uſus eſt in procedendo is, qui ius dixit, ſiue uti ordinarius ſiue tanquam iudex ab alio delegatus proceſſerit: nam ſi formiter de poteſtate huiuſmodi non conſtiterit, ſententia & proceſſus regulariter non ualebunt.

Et ſi tanquam ordinarius iudex proceſſerit, & ſatis conſtet quod tempore proceſſus fuerit ſeu haberetur pro tali, erit uidendum nunquid fuerit iudex competens, ratione rei ſeu cauſæ, litigatorum temporis, & loci.

Ratione nanque rei ſeu cauſę, etiam ordinarius poteſt eſſe iudex incompetens, puta quòd cauſa eſſet meri uel mixti imperii, & iudex pedanæus, uel ex municipalibus magiſtratibus, extiterit, aut cauſa ſit ciuilis & ciuiliter mota, & iudex qui cognouit & fuerit latrunculator, & ad maleficia deputatus, uel econtra quòd iudex ciuilis cognouerit cauſam criminaliter motam, uel fuerit iudex ſecularis, & cauſa eccleſiaſtica & ſpiritualis, aut iudex ad certam ſpeciem iuriſdictionis, ac ad determinatas cauſas, puta executiuas breuiores, uſurarum, cauſas fiſcales, cauſas ædificiorum, cauſas ripales, ſeu mercantiles, uel ſimiles, iuriſdictionem illius limitantes, deputatus: & ipſe cognouerit cauſam ſub ſpecie ſuæ iuriſdictionis non comprehenſam, aut cognouerit, & ſententiam protulerit in cauſa ad eius curiam non deuoluta, puta quòd non data negligentia domini feudi, ordinarius cognouerit cauſam feudalem, uel Metropolitanus, cauſas ſubditorum ſuorum ſuffraganeorum, antequam appellaretur ad ipſum, aut iudex Romanæ curiæ cognouerit cauſam ad eandē Romanam curiam legitime non deuolutam: ſiue quòd iudex ſe intromiſerit in cauſa propria, aut ſedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſeruata, uel ſimilibus ſub poteſtate ſua non cadētibus.

Ratione litigatorum iudex etiam ordinarius poterit eſſe incompetens, puta quòd ſit iudex ſecularium, & litigatores ſint eccleſiaſtici, uel aliis ratione domicilii, rei de qua agitur contractus, ſeu delicti uel quaſi notorie non ſubditi, aut uigore priuilegii a lege uel ab homine conceſsi, & iudici notificati,

tificati, exempti aut per mortem ab omni uiuentium iurisdictione subtracti & separati.

Ratione loci erit incompetens, si extra territorium suum, uel in territorio, sed in loco exempto, ut in ecclesia cū esset secularis iudex, aut extra locum solitū maiorum in quo ius dici consueuerat, iudicauerit, maxime quando esset locus inhonestus, uel partibus non tutus: quia iurisdictio cōtentiosa suis territorio & loco designatis circunscribitur.

Ratione temporis iudex erit incompetēs, si tempore quo non erat amplius iudex, ut quia finierat, uel aliter expirauerat magistratus, uel extra tempus instantiæ ipsius causæ, ius dixerit, aut tempore quo iurisdictio, seu officium suum erat suspensum, & conquiescebat, puta tempore noctis, feriarum uel tempore quo aderat, ibidem maior magistratus, uel quādo iudex aliquo impedimento naturali, seu accidentali iurisdictionis impeditiuo detinebatur, ut quia erat effectus mentecaptus, surdus, mutus, uel notorius hæreticus, aut a superiore publice excommunicatus.

Siue iudicasset tempore quo iurisdictio facto partium suspensa fuerat, ueluti pendente dilatione, aut proposita formiter legitima recusatione, seu appellatiōe, uel relatione, aut remissione facta ipsius causæ ad superiorem (licet hoc casu potius sit finita quàm suspensa iurisdictio) uel cōsultatione, seu quauis alia dilatione à iure uel ab homine concessa pendente, uel quòd processisset in causa similiter lege permittente, puta in causa petitorum, possessorio pendente, suspensa, aut post allegatum iustum & rationabile ex parte litigatorū ut infirmitatis, carceris, obsidionis, uel custodiæ, seu uinculorum, aut loci, seu itineris propter bella, hostilitates, capitales inimicitias, pestem notoriæ non tuti impedimentum, aut coram alio pari, uel maiori magistratu super eadem re præuentionem & litispendentiam: his etenim casibus suspenditur adeo, & impeditur iurisdictio, ut efficaciter & ualide exerceri non possit.

Considerabitur etiam, si is qui ius dixit, erat iudex solus, uel associatus, & si fuerint plures, nunquid maior pars iudicauerit, & nunquid tempore sententiæ, se simul congregarint, & simul sententiam tulerint. Item si tempore latæ sententiæ erant certi de illorum iurisdictione, uel potius ex proces-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſu conſtaret, quòd dubitabant, uel errabant circa eam, puta cum eſſent iudices ordinarij, tanquàm iudices delegati pronunciauerint, uel econtra, aut dixerint quatenus nobis competat iuriſdictio &c. aut uſi fuerint aliquibus uerbis dubitationem circa fundamentum iuriſdictionis demonſtrãtibus, quod etiam procedet, ſi unus duntaxat foret iudex.

3 Et præmiſſa quæ diximus de iuriſdictione iudicis ordinarij, à fortiori in delegata, quæ longe debilior eſt, locum ſibi uendicabunt, circa quam, ultra ſuperius dicta, erit etiam diligenter aduertendum primo, ubi, & qualiter cõſtet de huiuſmodi delegatione, quia pro ea regulariter nõ pręſumitur. Et poſito quòd legitime de ea conſtet, aduertendum erit nunquid per ſimilem delegationem competierit illa poteſtas, qua uſus eſt delegatus in tali cauſa, conſiderando poteſtatẽ, & uoluntatem delegantis, capacitatem ipſius delegati, & rem ſeu cauſam delegatam.

Delegantis poteſtas cõſiderabitur circa hoc, uidelicet nũquid fuerit talis, quòd alteri potuerit iuriſdictionem ſeu cognitionem demandare, puta ſi erat iudex ordinarius, ſeu delegatus à principe. Item ſi delegationis tempore eam, quam alteri dedit, habebat ipſe iuriſdictionem habitu, & potentia, tunc ad actum reducibili: nam ſi præſes antequàm ingrederetur prouinciam ſibi decretam, uel priuſquàm fuiſſent ſibi literæ ſuæ iuriſdictionis præſentatæ, aut priuſquã confirmaretur (caſu quo in officio ſeu dignitate ſua eſſet quis confirmandus) & poſſeſsionem officij actualiter nanciſceretur, uel priuſquàm conſtaret de impedimento collegę, quando fuiſſent dati cum clauſula, quòd ſi non omnes &c. alij cauſam ſubdelegaſſet, nihil faceret, cum eo tempore haberet ſolum iuriſdictionem habitu, & non actu, ideſt ſibi non competeret adhuc illius liberum exercitium, licetque ex poſt illud ſibi ſuperueniret, puta quòd prouinciã ingrederetur, uel præſentarentur literæ &c. Tamẽ delegatio intempeſtiue, & nulliter prout extunc facta, non conualeſceret, fruſtra ergo alteri daret, quod ipſe non haberet: propterea ſi iuriſdictio delegantis quouiſmodo foret ſuſpenſa, uel impedita, aut ceſſaret tẽpore delegationis, uel ratione loci in quo fieret, puta quòd delegãs mandaſſe, ut ipſe ſubdelegatus in alieno territorio, uel ultra duas dietas, aut quòd i loco minus inſigni, cauſam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cognoſceret, non ualeret cum effectu talis delegatio.

Voluntas etiam eiuſdem delegantis erit admodum conſideranda, quæ ex facie delegationis apparebit, uidelicet nunquid delegatio ſub aliqua cōditione, uel modo emanauerit, aut ſi cognitio, uel diffinitio totius negotij, uel ſolius partis, aut cognitio tantum, commiſſa extiterit: uoluntas etenim delegantis, & mandati forma ad unguem ſeruanda ſunt.

Erit inſuper animaduertendum, nunquid uolūtas prima delegantis, expoſt tacite, uel expreſse ceſſauerit, puta ſi delegans eandem cauſam alteri ex certa ſcientia commiſiſſet, uel illam ad ſe aduocaſſet, aut expreſſe, ne ulterius in eadē procederetur, delegato inhibuiſſet, uel ſi conſtitiſſet de ſubreptione, aut obreptione ipſarum literarum delegationis, maxime quando ab alio iudice cauſa euocata fuiſſet, aut morte naturali, uel ciuili ipſius delegantis, re integra contingente, iuriſdictio ipſa expiraſſet.

Capacitas delegati in hoc cōſiderabitur, uidelicet nūquid tempore delegationis fuerit capax iuriſdictionis: nam aliqui natura, aliqui lege, aliqui moribus, ne iudices fiant, prohibētur. Natura, ut mutus, cœcus, ſurdus, perpetuo furioſus, mēte captus, impubes, & alij qui animi iudicio & intellectu carent ſaltem illum habent impeditum. Lege ut ſunt à ſenatu & cœtu proborum, ob obliquam illorum notam & culpam ſemoti, prout ſunt excommunicati, ideſt à cœtu fidelium ſegregati, deportati ſeu relegati uel bāniti, notorie inceſtuoſi, raptores, malefici, hæretici, ſchimatici, iudæi, & alij, quos eccleſiaſticæ & ſeculares leges infames pronuntiant.

Moribus, ut ſerui, religioſi, monachi, fœminæ, & ſimiles qui regulariter (ſi ex certa principis ſcientia aliter non diſponatur) iudices fieri non poſſunt, licet quando ciuili ratione ſunt incapaces, ſi uitium ſeu defectus non ſit totaliter notorius, contra illos eſſet excipiendum, quia aliter geſta per illos ipſo iure ualerent.

Cauſa etiam quæ delegatur conſiderari debet, puta ſi tempore delegationis pertinebat ad forum delegātis, & ad illius curiam fuerat legitime deuoluta, & nunquid fuerit talis, quę de iure ciuili potuerit delegari, & hoc ſi fuerit in loco ubi ciuile ius Romanorum principaliter obſeruetur: quia canones de hoc parum curarunt. Et præmiſſa tam de iudice ordina-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

rio, quàm delegato latius ponuntur & declarantur infra, dũ ponitur de nullitate ex defectu iurisdictionis, ubi casu occur rente uidere poteris.

POSTQVAM patronus causæ sedulo ac diligẽter circa iurisdictionem animaduerterit, & comperto quòd is qui sententiam dixit, fuerit iudex competẽs, consequenter uidebit de personis litigatorum, uidelicet nunquid fuerint iudicij capaces, & tales quales se in iudicio gesserunt.

Et si iudicium fuerit per ipsosmet litigatores principales
4 agitatu, uidebit nunquid aliquis ex eis fuerit ex illis, qui ob naturale impedimentum, iudicij funditus incapaces existũt, quales sunt infans, mutus, surdus, mẽtecaptus, aut perpetuo furiosus: quia cum in talibus iudicium non posit radicari, nec pedem figere, sententia, etiam in illorum fauorem lata, non ualebit, prout etiam si ciuili ratione esset omnino incapax, ut seruus. Sed si fuerint absque illorum culpa, sed ipsius naturæ uitio, aut aliter inhabiles, nõ tamen pœnitus incapaces, prout sunt minores uigintiquinque, filiusfamilias, prodigus, cui bonis est interdictum, uel monachi aut religiosi, fiscus, aut ecclesia quę funguntur iure minorum, tales quo ad illorum commodum & utile habiles, quo uero ad incõmodum & præiudicium inhabiles reputantur: ideo sententia pro illis legitime non comparentibus lata, erit ualida, sed contra illos non tenebit.

Ecõtra si fuerint ob aliquam illorum culpam aut delictũ inhabiles & à iudicio remoti, puta excommunicati, banniti, aut tales quòd prætor illis denegasset audientiam, uel similes quibus culpa & delictum patrocinari non debet, sententia pro eis dicta non ualebit, sed cõtra ipsos manebit firma, hic odio, ibi fauore, iudicio claudicante, prout plenius præmissa declarantur infra, dum ponitur de nullitate ex defectu inhabilitatis comparentium.

5 Si uero comparentes alieno nomine in iudicio interfuerint, uidendum erit qualiter de eorum potestate constet: nã si non apparebit, nullitas de plano procedet, si constabit, diligenter inspiciatur, & consideretur tenor, & continentia eiusdem potestatis & mandati, & nũquid causam illam legitime comprehendat, & sub se complectatur: quia sepenumero mãdata huiusmodi defectuosa, & ad causam impertinẽtia repe-

riuntur. Item aduertatur, si ille talis comparẽs tempore quo comparuit, habebat notitiam huiusmodi potestatis ab alio sibi traditæ, quia priusquam hoc cognouerit, se pro talis gerere, & potestatem illam, quam ignorabat, exercere nequiuit.

Considerabitur insuper si mandatum, & potestatis datio ex aliquo fuerit inualida, & inefficax ratione constituentis, uel constituti, aut formæ ipsius constitutionis.

Ratione constituẽtis inefficax esse poterit, si ex aliqua causa præfatus constituens, aut substituens administrationẽ illius rei, seu causæ, in qua constituit non haberet, uel tunc esset aliquo modo à iure, uel ab homine suspensa, aut impedita, quia si ipse non habet, alteri non dabit potestatem rem in iudicio deducendi.

Ratione constituti, puta si ipse cõstitutus talis officij esset incapax, ut sunt illi, qui neque pro se, neque pro aliis possunt in iudicio interesse, sed omnino sunt incapaces, prout de naturaliter impeditis diximus, ac serui monachi, religiosi, minores, excommunicati, & alij qui non habent legitimam personam, saltim pro aliis in iudicio standi.

Ratione formę ipsius, considerabitur mandatum, qm̃ si careret aliquo substantiali, uel nõ esset in forma solita & probãte, uel ex eo resultaret aliquod uitium uisibile sibi fidẽ derogans, non prodesset, uidebitur ẽt nunquid habuerit debitas iuris solẽnitates, puta si emanauit cum decreto prætoris, uel consensu superioris, uel rectoris, qñ constituẽs foret de his, qui aliorum auxilio & potestate reguntur, & fari pñt, ac sit sub solitis hypothecis, & quòd præsens, & uolẽs, ac præsenti, & petenti & ex rationabili causa fuerit constitutus: uel si ipse principalis aliqui non posset, uel foret absens, nunquid ipse iudex ad instantiam administratorum, uel ipsi administratores cum decreto ipsius iudicis, constituerint, & similia.

Præterea si constituens fuisset uniuersitas aut collegium, considerabitur, nunquid tpe constitutionis fuerint legitime congregati, & expressa (qñ posibile est) in ipsa cõstitutione nomina cõstituentiũ, & si saltim à duabus partibus ex tribus eiusdẽ, et ad causas dũtaxat pñtes: fuerit cõstitutus. In summa erit cõsiderãdũ, nunqd cõstitutio peccet ĩ materia, uel forma.

Vtile ẽt fuerit uidere nũquid mandatum seu potestas huiusmodi, ante actus confessionem, tacite, uel expresse, expira-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uerit. Expresse, ut si constituens eundē constitutum reuocasset, & super hoc iudicem, seu partē certiorasset: tacite, & presumptiue, puta alterum procuratorē in eadem causa constituendo, uel eandē per semetipsum simpliciter & absque protestatione pertractando, seu liti & causæ hmōi cedendo, aut (exempli causa) ecclesiam cuius occasione fuerat datum, naturaliter .i. per obitum, aut ciuiliter ut per resignationē, trāslationē, religionis ingressum, priuationem: seu quis aliā amissionē, uel dimisionem, perdendo: nam cessante finali causa, pp quam fuit constitutus, cessare uidetur & ipsa constitutio: quia ob p̄sumptam eiusdem constituentis mutatam uolūtatem, resolui & reuocari censetur, prout latius declarantur p̄missa infra sub rub. de nullit. ex defect. inhab. sen. mād. cōp.

6 ET SI principalium litigatorū, ac pro eis comparentiū p̄sonæ repertæ fuerint habiles & legitimę, tunc ad citationes recurrendū fuerit, p̄quirendo ex processu, nunquid debita citatio actum de quo quæritur p̄cesserit: & si nulla apparebit, clarum erit, quia absens nō uocatus dānari non potuit: si citatio p̄cesserit, uideatur an fuerit legitima, & legitime executa, attendendo p̄sonam citantis, uidelicet nunquid fuerit iudex competens uel an pateretur tunc aliquem suę potestatis defectum, prout supra diximus. Item ad p̄sonam citati, puta, si fuerint citantis subditus. Item ad locum in quo decernitur citatio, puta si extra territorium existens decreuit, & ad locū ad quem citatur, uti si ultra duas dietas distaret, aut notorie non esset tutus, & ad tp̄s pro quo quis citatur, puta si tp̄e feriato in honorem Dei, ac sub minus breui termino, ac ēt ad formam ipsius citationis, puta nunquid fuerit per iudicem, & ad partis instantiam decreta, & in ea maxime qn̄ iudex citans est delegatus, & erat prima citatio, quæ fiebat de persona in longinquis partibus existenti, si exprimebatur & inserebatur illius potestas, ac nomen iudicis citantis, partis instantis, p̄sonæ citādæ, titulus causæ, & illud ad quod quis in specie citabatur, & locus ad quem, ac terminus pro quo citabatur, & an fuerit concepta in forma solita, & p uerba cōsueta: nam si in aliquo deficeret, uel quouismodo esset æquiuoca, generalis, uel obscura, nō redderet citatum contumacem, & actus illius uigore factus nō ualeret: erit etiam perquirendū nunquid actus ad quem quis citabatur, fuerit loco, & tp̄e in

citatione exprefsis,celebratus:quia ſi alio loco , uel alio tpe, fieret actus non eſſet ualidus tanq̄ abſque citatione factus.

Itē diligenter aduertendum erit ad formā decreti ipſius citationis,& qualiter iudex citationē exequi mandauerit:qm̄ ſi nūcius,ſeu executor in aliquo defecerit,& formā illā ad unguē nō ſeruauerit,nō ualebit executio.Itē ſi citatio fuerit facta domi,uel in eccleſia,aut alias p̄terq̄ in pſonam citandi,uidendū erit nunquid p̄ceſſerit debita diligentia de pſonam reperiēdo.& ſi,puta illa domus erat tunc ſolita habitatio. Itē ſi nuncius talē citationē alta & intelligibili uoce notificauerit, & affixerit , aut copiā in manibus familiarium dimiſerit uel potius oretenus & uoce ſubmiſſa illā fuerit executus. Itē nūquid ad ſententiā p̄ceſſerit citatio perēptoria (caſu quo cauſa requirat perēptorium).i.nunquid p̄ceſſerint trinę denunciationes,una poſt aliā,cum dilationibus cōgruis, aut una pro oībus cum expreſsione perēptorij,ſeu cōicatione de procedēdo ad ulteriora. Itē nunquid ad ſingulos actus ſpāliter quis citatus,qn̄ citandus erat p̄ſens in loco iudicij , aut ēt qn̄ abſens generaliter ad oēs actus citatus,poſt generalem citationem ſemel in iudicio comparuerit,quia etiam iſto caſu ipſe citandus eſt ad reliquos actus : cum prima generalis citatio per comparationem fuerit circūducta & reſoluta.

Et ſi fuerit proceſſum contra abſentē citatum p edicta,aduertendū erit quis iudex, & qua authoritate hmōi citationē p edictum publicum decreuerit,cū talis modus citandi ſpecialiter Papæ conueniat , & uideatur nunquid tunc p̄ceſſerit ſaltim ſummaria cognitio de loco nō tuto, & impedimētis: ne citatio ad partē citandā p̄ueniret: & ſi debite.i.ſi in oibus locis,uel ſaltim in duobus ex tribus,in citatione appoſitis ac in locis uicinioribus domicilio citandi,fuerit ipſa citatio publicata,affixa,& copia petētibus tradita.Itē aduertatur nūqd citatio illa quę emanauit,fuerit generalis cōtra oēs ſua intereſſe putātes:qa talis citatio fieri nō debet,neque arctat,ubicūque certus & legitimus adeſt cōtradictor.Vltimo uideatur ſi de hmōi citatiōe executa,cōſtitit iudici,anteq̄ ſniam promulgauerit:qa ſi nō fuiſſet de citatione executa,p relationē executoris,uel alias legitime certificatus,nō debuiſset,neque potuiſſet ad actū alicuius p̄iudicij cōtra abſētē procedere prout hęc,& multa alia declarātur īfra ſub titu. de nul.ex defe.cita.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

7 POSTREMO si præmissa omnia legitime & recte facta repererit, ad processum recurrendum erit, & uidendum nunquid ordo iudicij fuerit leggitime seruatus, uel aliqd ex substantialibus omissum, aut ordo præposteratus, puta circa libellum.i.modum agendi intentatum, litiscontestationem, iuramentum de calumnia(qñ petitur)causę cognitionem, & factam cõclusionem(si erit causa prophana)quæ dñr palmites & substantialia ordinis iudicialis, & illis, uel aliquo ipsorum omisśis, uel præposteratis, sententia non tenet. uidebit ẽt si fuerint seruati reliqui termini, & ordo substantialis, qui ex stylo ipsius curię in qua causa agitabatur, seruari consueuit: quod apprime erit obseruandum, habita semper diligenti consideratione ad qualitatem causæ, & iuris communis dispositionem, ac fori illius stylum & obseruantiam.

8 ET SI tela iudicij rite obseruata reperietur, aduertatur nunquid in sentẽtia diffinitiua proferenda, solẽnitates iuris adhibitæ fuerunt: uidelicet nunquid sententia fuerit scripta in loco solito iudiciorum, publice, & corã suis officialibus, ꝑ ipsummet iudicẽ, lecta & recitata. Et si talia legitime fuerint adimpleta, uideat ipsam sententiam nunquid peccet in materia, uel forma extrinseca, uel intrinseca, puta nunquid fuerit expressa lata contra ius alicuius cõstitutionis, adeo quod ex sui facie iuris error manifeste deprehendatur, uel contra statutum, aut consuetudinem eiusdem curiæ, uel aliam sententiam in eadem causa latam, quæ in rem transiens iudicatam inter partes fecerat ius, & de qua fuerat exceptum, & iudici facta fides, uel si fuerit lata cõtra notorium facti, aut iuris, uel ex falsa & erronea causa aut à iure reprobata uel si euidenter cõstet de illius iniquitate, aut lata fuerit per falsas probationes contra absentem dolo aduersarij inductas, & per iudicẽ pretio corruptum, aut per sordes.i. gratiam, ambitionẽ, amicitias, odium, metum, collusionem(istis tñ casibus nõ irrita, sed irritãda foret)sed in aliis casibus esset irrita, sicuti etiam irrita esset si fuisset lata extra deducta & petita ꝑ litigatores, adeo quòd non fuisset conformis petitioni, uel quòd non diffiniuisset totum negotium & controuersiam in iudicio deductam(uidelicet quando res aut iudicium erat indiuisibile)aut omisisset reconuentionem licet hoc casu magis sit appellandum, quia sententia non esset ipso iure nulla.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Aduertatur etiā nunquid ſententia non diffiniuit negotiū, puta quòd non ſit abſolutoria neque condemnatoria in negotio principaliter deducto, uel quia ſit obſcura generalis, nō continēs certam ſummam in ſe, neque per relationē ad acta, aut fundata ſit ſuper incerto & futuro euētu, puta, quòd lata ſit ſub aliqua conditione extrinſeca, uel intrinſeca de futuro, & non ſtatim adimplebili, aut ſub conditione falſa, uel omnino impoſsibili: quia his & ſimilibus caſibus ſententia ex defectu ſolennitatis ac formæ ipſiuſmet inualida, & inſufficiens iudicabitur: prout de his uidere poteris infra ſub Rub. de nullit. ex defec. proceſ. ac ſolen. & for. ipſ. ſent. ubi talia declarantur. Si præmiſſa igitur, patronus cauſæ (uidendo proceſſum) diligenter conſiderabit, de facili, ſi qui adfuerint defectus, ſeu nullitates reperiet. Et quoniam comperta nullitate, neceſſe eſt quòd coram iudice competenti pro illius cognitione & reuocatione proponatur: idcirco ex inſtituto ordine uideamus, quis ſit iudex competēs in cauſa nullitatis.

IN RVBR. SEV TITVL.

Coram quo &c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas eorum quæ fiunt extra iudicium, coram quo iudice ſit proponenda.*

2 *Nullitas eorum quæ fiunt in iudicio, ante diffinitiuam ſententiam coram quo proponi debeat.*

3 *Iudex tam ordinarius quàm delegatus in omnibus præter quàm in diffinitiuis poteſt iterum facere quod minus rite fecit.*

4 *Appellari poteſt ab actu ſeu decreto nullo, & tunc quis ſit iudex appellationis competens.*

5 *Nullum dicitur iniquum.*

6 *Appellans ſeu de nullitate, dicens uel aliàs grauatus ad iudicem grauantem remitti non debet.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

7 *Nullitas per appellationem ab interlocutoria, tacite non deuoluitur, secus per appellationem à diffinitiua, & num. 12.*

8 *Nullitas post diffinitiuam sententiam coram quo iudice proponi debeat.*

9 *Iudex ordinarius suam diffinitiuam sententiam nouiter prolatam reformare, seu de nouo pronuntiare potest.*

10 *Nullitas coram superiore proponi & deduci potest.*

11 *Iudex & cognitor suæ propriæ iniquitatis nullus constitui debet.*

13 *Nullitas ex actis resultans dicitur notoria & potest à quocunque etiam inferiori iudice cognosci, quia dicitur incidenter deducta, ac super ea necessario non est pronuntiandum.*

14 *Iudicis delegati iurisdictio per pronuntiationem nulliter factam expirat, & qualiter intelligatur.*

15 *Auditores Rotæ in cognoscendo ordinarii, in diffiniendo delegati habentur, ideo eorum sententias nullas reuocare non possunt.*

16 *Auditores Rotæ habent iurisdictionem habitu & nõ actu, & magis strictam quàm cæteri delegati.*

17 *Delegati ad uniuersitatem causarum habentur pro ordinarijs, ideo illorũ sententias nullas emendare poterunt.*

18 *Iudices Romanæ curiæ an & qui habeantur pro iudicibus ordinarijs.*

19 *Iurisdictio generalis ac generaliter concessa per literas speciales quo ad expressa eneruatur & extinguitur.*

20 *Iudex superior qui per uiam nullitatis seu querimoniæ adiri potest, quis sit intelligendus tam in ordinario quàm delegato.*

21 *Iudici delegato non rite procedenti ordinarius loci, resiste= re potest.*

22 *Nullitas an possit opponi & deduci coram executore.*

Coram quo posſit, & debeat nullitas proponi, & quis dicatur iudex competens in cauſa nullitatis.

HAEC eſt antiqua quæſtio, uarijs & diuerſis locis, uario & diuerſo modo, ab antiquis & modernis doctoribus pertractata, ut patet ex his quæ ponit Dyn. in regul. quod ſemel. in princip. extra de regu. iur. & Barto. in. l. ſi expreſsim. colum. penul. uerſi. Quæro coram quo iudice. ff. de appell. & idem Bart. in. l. ſi ut proponis. la. j. ubi etiam Bal. colum. penul. in fi. C. quo. & quan. & in. l. ſi præſes. ubi Ang. C. eo. tit. Bal. in l. iiii. & l. abſentem. uerſi. iij. oppono. & ibi. Salicet. C. de accuſat. & in. l. iudex poſtquam, ubi Imola & Alex. & in. l. cũ quærebatur. ff. de re. iud. Bal. in. l. Si aduerſus. C. ſi aduerſ. rem iud. & in addi. ad Spec. in titu. de ſenten. colum. j. uerſi. ſententiarum. & in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. q. xij. ff. de pact. Innoc. in. c. de cætero. in fi. de re iud. & c. dilecto. ubi latiſsime ponũt doctores maxime Philip. Franc. q. xxvj. extra, de appel. & ideo Inno. Panorm. Feli. & alij in. c. in literis, de officio deleg. & idem Feli. in. c. per tuas, circa fin. de ſent. excom. Card. Anchar. Imo. & alij in cle. j. de re iu. Lanf. de orig. in. c. quoniã contra. §. Interlocutoriæ. uerſicul. Eſt tamen notandum, numero. xxii. de probationib. & alibi ſæpe.

1 Ex quorũ dictis ſimul iunctis ſic dici poſſe uidetur, quòd aut agimus de nullitate eorum quæ fiunt extra iudicium, puta contractuum teſtamentorum, & ſimilium: & tunc nullitas huiuſmodi proponenda eſt coram iudice loci ordinario: quia declarare nullitatem eſt ſimplicis iuriſdictionis ideo quilibet ordinarius inter illos qui de ſua ſunt iuriſdictione, cenſetur iudex competens: ut uoluit Bal. in. l. Si ut proponis. la. i. ſuper gl. fi. quam ibi uocat ordinariam. C. quo. & quand. iud. & Franc. in. d. c. dilecto. q. xxviij. in prin. de appell. & uide-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tur probari in.l.si dolo.&.l.j. C.de rescind.uend.&.l. si his.C. de præd.mi.l. si pater.C. quand. prouoc. non est nec. in quibus patet quòd in simili materia iudex seu rector loci adeundus est: & hoc non habet dubium.

2 Aut agimus de nullitate eorum quæ in iudicio aguntur,& tunc subdistingue,aut uolumus agere de nullitate ante sententiam diffinitiuam, puta alicuius decreti seu interlocutoriæ,aut post, si ante, aut agere, & proponere nullitatem intendimus separatim, & absque appellatione, aut simul cum ipsa appellatione, si solam nullitatem proponere uelimus, tunc quia iudicandum est ex eisdem actis,ne continentia causæ diuidatur: nullitas coram eodem iudice proponenda est, coram quo cœpta fuit, & pendet controuersia per reg.l. ubi cœptum.ff.de iud.iuncta.l. nulli prorsus.C. de iud.authen.& consequenter, cum ibi not. C. de senten.l.iiij.de quibus reb. ad eund.iud. ea. Cum alijs de quibus per Innoc.in.c.cum M. in fin.de consti.

Et quòd isto casu nullitas sit proponenda coram eodem iudice, & non alio etiam superiore, tenuit Innoc. in.c. dilecto.de appel.quem sequitur Bar.in.l. si aduersus rem iu. & in l.j.col.v.uer. denuò quęro.C.quam.prouoc.non est nec.Ang. in.l.præses.C.eod.tit.& Lanf.in.c.quoniam contra in.§.interloco.num.xxi. de probat. cum alijs, de quibus per Feli. in. c. in literis. colum.penul. uersi. primo tamen declara de off.deleg.& Franc.in.d.c.dilecto.q.xxvii.uersi.ii.limita.&c.de appel.

3 In omnibus etenim,præterquam in sententijs diffinitiuis, potest & debet tam ordinarius, quàm delegatus iterum facere quod minus rite fecit, inquit Spe.in titu. de prol. senten.§. qualiter.colum.iiij.uersic.hoc quoque notandum, & Bald. in ad.eiusdem titu.col.ij. uersi.processus non rite factus,& facit decis.dominorum.cccxlj.dubitatur.in no. & ponunt scrib. in l.quod iussit,&.l.iudex postquam.ff.de re iud.c. significantibus.c.cum cessante.extra de appel.c.si à iudice.eod.tit.in.vj. c. in literis.&.c.consului t.de off.deleg.cum uulg.

4 Si nullitas deducitur simul cũ appellatione ab aliquo grauamine ante diffinitiuam interposita, (potest namque à decreto etiam nullo appellari, iuxta tex.in.c.exhibita, in fin. de iud.c.significauerunt,de except.ponit Ant.& Franc.in.d.c.dilecto.q.vij. cum alijs de quibuss per Alex.consi. cxxx.põderatis

circa fin. lib. vj.(tunc si nullitas deducitur in iudicio tanquã grauamen pro iustificatione appellationis interpositę, & hoc sit expressum in eadem appellatione, iuxta decisionem domi norum decis. vij .uersic.ex hoc insurgit, in no.& cle. appellati.de appellat. Iudex appellationis erit iudex competens nullitatis : hoc etenim casu nullitas est annexa & inseparabilis ab ipsa appellatione, prout solet notari in.c.primo.&.c. accedens.el.ii.ut li.non contest.quinimo appellatio hoc casu fundata est super ipsamet nullitate tanquam iniustitia & grauamine : quia omne nullum est iniquum.l.scire oportet.§.fi.&
5 l.qui testamento.ubi Bal.ff.de excu.tut.& idem Bal.in.l.i.col. iii.uersi.iiij.oppono.C.de fruct.& lit.expen.& in addi.Spec.de senten.col.xviii.uersic.statu dicit & ponit Aegid.cõclu. ccxliij. appellans.ubi dixit quòd nulla est maior iniustitia quàm nullitas : nam quod nulliter fit male fit,& propterea pars grauatur, inquit Bald. post glo.in.l. si ut proponis.in fi.C. quo.& quand.iud.

6 Et graue esset quòd taliter grauatus & appellatus, seu per uiam nullitatis aut querimoniæ ad superiorem recurrens (iuxta tex. in.l.iiii.in uerb.querimoniæ.C. de accusatio.& gl. in uerb.debitum.in.c.concertationi.de appel.in.vj.ubi per Archi.& Ioan.And.& Bal.in.d.l.si aduersus rem iud.) remitteretur ad iudicem grauantem,quia hoc fieri non debet.l.eos.C. de appel. c.per tuas,de senten.excom.c.accepta de appell. ponit Aegid. conclu. xxiiii.:Camerarius. nisi aliter ex aliqua iusta caussa superiori uideretur, ut notat glo.in uer.decisum.in d.l.eos.& est tex.in.c.qualiter & quando.de accus. & facit tex. in.c.olim.de excep.&.c.graue.de offic.ordi. cum simil.

Si uero nullitas non foret expressa in appellatione, neque per modum iniustitiæ,& iustificationes appellationis in iudicio deducerentur, iudex appellationis à grauamine nõ posset de nullitate cognoscere, ex quo non potest se intromittere neque cognoscere de causis nominatim in appellatione non expresis, iuxta textum, in.d. cle. appellati. Per simpli-
7 cem igitur appellationem ab interlocutoria non deuoluitur nullitas,sed grauamen duntaxat expressum, ut not.in.cap.ut debit.&c.Romana.de appel.& ponit Rot. ccclxxxix. si appelletur. in not.post Inn.in.d. c.dilecto. & tenuit Guid. Pap.in tract.de appel. quæst.lxvij. quamuis secus sit quando appel-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

latur à diffinitiua: quia tunc etiã nullitas ad iudicem appellationis tacite deuoluitur, & super utroque idem iudex cognoscere potest, iuxta tex.in.l.quædam mulier.ff.fa.ercíscun. &.l.Carmelia pia.ff.de iurep.& ita tenet Inno.in.d.c.dilecto. & ibi Bal.col.ij.in fi.& Franc.quæst.xix.qui hoc declarat, extra de app. & ponit idem Guid.in loco, de quo supra.q. xlvi. & Deci.consi.cclxxv.uiso, col.iij.uersi.nec ob.lib.ij.

8 Si tractabimus de nullitate post diffinitiuam sententiam, tunc secundum communem sententiam doctorum distingui consueuit, quòd aut processum fuit coram delegato, aut coram iudice ordinario, si coram iudice ordinario, & prætendens sententiam nullam petat principaliter eam ex eisdẽ actis reformari, habita prima pro nulla, ex quo principaliter de reformatione & incidenter de nullitate agitur, ratione huiusmodi incidentis quæstionis nullitas coram eodem primo iudice proponetur, & de ea cognoscetur, arg.tex.in.l.quoties. C.de iud.tenet gl.in.d.l.iiij.C.de accu.&.l.præses.C.quom.& quand.&.l.j.C.de senten.c.uenerabilibus.post princip.de senten.excommuni.libro.vj.

Sed si nullitas principaliter deducetur, ac petatur sententiam declarari nullam, tunc erit in optione ipsius grauati coram quo uelit nullitatem ostendere, uidelicet nunquid corã iudice primo, uel iudice appellationis: & hæc est communis distinctio doctorum prout attestatur Fel.in.c per tuas.col.fi. de senten.excom.post Imol.in. l. si iudex, de re iud. & idem Fel.in.d.c.in literis.col.penul.uersi. quis dicatur etiam competens.de off.deleg.

9 Potest namque iudex ordinarius reformare suam sententiam diffinitiuam nulliter prolatam, ex quo per prolationem sententiæ quæ nulla est, eius officium & iurisdictio non expirat, ut est gl.ordinaria. & ibi Bal.& alij in.d.l.si ut proponis, la prima.C.quo.& quand.&.d.l.præses. C.eod.ti.l.j.iuncta gl.in uer.profertur.C.de adu.diuer.iud.&.d.l.j.C.de sen. l.si accusatoribus.C.de accusat.l.fi.ubi Bal.& Ang.C.de sent. quæ sine cer.quã. prof.est glo.in.c.loci. xxxv.quæst.ix. & facit tex.in.c.Diabertum, ibi reiterari oportet, quòd male actũ est.&.c.vij.quæst.i.& tex.in.l. quid tamẽ.&.l.quia. ff. de arb. & ponunt doct.omnes in.d.c.dilecto.& Feli.in.c. qualiter & quãdo, el.i.col.xxi.uersi.viij.fallit.extrà de accu. quod proce-

det etiã si iurisdictio talis iudicis fuisset prorogata, & uigore huiusmodi prorogatio. pronunciasset, quia nihilominus si sentẽtia fuerit nulla, poterit iterato pronunciare. ita Paul. de Ca. in. l. i. in. c. i. ff. de iu. & in terminis Gu. Pap. quæst. cccclxii. utrum iurisdictio prætermittitur. ponit etiam Capitius in. i. deci. Neap. col. vij. num. xxvj. cum seq.

10 Et quòd iudex appellationis, uel superior super causa nullitatis huiusmodi etiã adiri possit, probat tex. in. l. absentem. C. de accu. l. j. §. i. iũct. gl. in uersi. iudex quæstionis. ff. quæ sen. si app. rescind. c. fraternitatis. de frigi. & male. ponit Bar. & omnes alij in. d. l. si expressim. col. pe. cũ alijs locis, de quibus supra in prin. & facit quod ponit Alex. cons. lxxiii. nu. xi. & cõsi. lxvij. li. vj. & hoc maxime procedit, uidelicet quòd nullitas sit corã iudice superiore proponẽda, quãdo nullitas per iniuriã ac maliciã seu sordes ipsius iudicis primi proueniret: quia tũc ulterius corã ipso non esset procedendũ: cum nõ sit uerisimile, quòd pronũciet ac declaret id, in quo uersatur sua turpitu

11 do, & propterea non debet suæ iniquitatis cognitor fieri, sed iri ad superiorem, ut in. d. l. absentẽ. C. de accus. & Iac. de aret. in. l. eos. C. de app. quem seq. Bal. in. l. i. col. iiii. uersi. v. quæro. C. quand. prouo. non est neces. Ang. in. l. si expressim. colum. fi. Fran. in. d. c. dilecto. quæst. xxvij. Bal. in. d. l. si ut proponis. colum. penul. in fi. C. quo. & quan. & Fel. in. d. c. in literis. col. fi. de off. deleg. Paris de put. in tract. sind. in uer. corruptio. col. i. uer. licet sentẽtia iudicis. & tenet Lap. alleg. i. colum. fi.

12 Et hoc casu nullitas coram superiore iudice deducta, totam causam ac principale negotiũ deuoluit, prout deuoluit appellatio à diffinitiua: unde talis iudex nedũ super nullitate, quinimo etiã super principali negotio pronũtiare poterit, ut uoluit idẽ Bar. in. d. l. si expressim. col. pe. & d. l. si ut proponis. &. l. i. C. quand. prouo. Salicet. in. d. l. si p̃ses. C. quo. & quãd. & docto. in. d. l. iiij. C. de accus. Abb. in. c. cum Ioannes, in fine. de fid. instru. cum alijs de quibus per Alex. cons. clxxix. prospectis. li. ij. Bal. in. l. ii. q. xiiii. C. de rescind. uend. Fran. in d. c. dilecto. q. x. & q. xxxii. ubi no. loqtur. & Lap. alleg. ii. cũ si.

13 Et est aduertendum, quòd si nullitas resultat ex eisdem actis & processu, ex quo tunc dicitur patens & notoria. argu. l. si quis legatũ. ff. de fal. cum aliis, de quibus p Alex. cõsi. cclxxxii. col. i. nu. iii. lib. vi. & cons. lix. nu. xvii. li. iiii. Tali casu

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nullitas ſemper cenſetur incidenter in iudicio deducta,ut uoluit Old.conſ. ccv.& Bartol.in.d.l. Si expreſſum.col.antep. & firmat deciſ. Neap. cclxxxiij. diu eſt &c. Idcirco de ea taliter deducta & apparente nedum idem iudex primus, quinimo quilibet alius etiam inferior cognoſcere poterit: cum nulla ſuper ea ſit ferenda ſententia, ſed habita prima pro nulla, de nouo ſuper negotio cognoſcendum ſit.ut in. c. fraternitatis. de frig.& male,&.ca.cum Bertoldus.& ibi Inno.in fin. de re. iud.ubi Papa habita prima ſentētia pro nulla, de nouo pronunciat ſuper principali negotio: & quòd de huiuſmodi nullitate ex actis reſultante quilibet etiam inferior cognoſcere poſsit, tenet Bald.in.l.ſi aduerſus. C.Si aduerſ.rem iud.& Peruſ.in.d.c.dilecto.quæſt.xxviii. uerſ.ſed limita. primo.de appel.cum ibidem adductis.

14 Si autem iudex qui proceſsit & diffinitiue pronunciauit fuerit delegatus, ex quo officiũ & iuriſdictio ipſius per pronunciationem etiam nullam expirat,ulterius ſe in caſua huiuſmodi intromittere nequibit,ſed ad delegantem uel alium ſuperiorem iudicem eundum erit: ut probatur in ſæpe alleg. l. ſi ut proponis.la prima.& ibi gl. fin. Bald. & alij.C.quo. & quan.iud.l.qualem.ff. de arbit.l. ſi de proprietate. C. ſi à non competenti iud.l. cum non eo.C.quand.prouo. non eſt nec c.in literis. & ibi hoc poſuit Inno.& alij poſt eum.de off. deleg. Spec.in tit.de ſent.in.§.qualiter. in quarta columna.Et tenet Rot.deciſ.cccxlj.dubitatur utrum aud. in no.

Quod intellige,dummodo delegatus uſus fuerit mandato, ac ſeruauerit in procedendo illius formam, & ſuper toto principali negotio, non autem ſuper illius parte,aut inſtantia, uel proceſſu pronunciaſſet: quia tunc eius officium adhuc duraret, & poſſet de nouo pronunciare: ut dictum fuit de iudice ordinario.arg.c.examinata. &.c.penult. de iudic. & quod ponit Rot.lxxxvj. Si à pronũciatione: &. lxix.actorē.& lxxiiii. Si auditor.in no.& facit tex.in.l.qd tñ.ff.de arb. Ita declarat & etiã quædã alia ponit Bal.in add.ad Spec. de ſenten. col.prima,poſt princ.Salic.in.d. l.ſi ut proponis.doctores maxime Franc.in.d.c. dilecto.q.xxvii. & quæſt.xxxvj.Abb.& Feli.qui ſuper hoc ponit octo limitationes, in.d.c.in literis. de off.deleg. Latiſsime ponit idem Feli.in.c. qualiter & quando el.primo, col. xxi.uerſ. ſed hanc ultimam. extra de accuſ.ad

quos

quos poteris casu occurrente conuolare. Et ad Nicolaum Boerium in decis.vi. Parlam.ubi examinat articulum, & asserit iudicatum fuisse hoc non procedere in delegato principis, qui in hoc æquiparatur ordinario: & si nulliter pronuntiauit, iterum pronuntiare potest secundum ipsum.

15 Est etiam aduertendum, quòd sacri palatii apostolici causarum auditores quo ad præmissa habebuntur pro iudicibus delegatis, quoniam etsi habeant ordinariam potestatem in cognoscendo, habent tamen delegatam in pronuntiando, & diffiniendo: & ideo eorum diffinitiuas sententias etiam nulliter prolatas non poterunt reuocare, neque reformare ad instar delegatorum: ut supra dictum fuit, prout tenent ipsimet.r.p.d. Auditores decisione. cccxli. dubitatur utrum auditores, &c. in no. & sentit Specula. in titulo de officio. ordin.§.primo.colum.secunda,& titulo de iudi.delega.§.Iam nunc.uersic item non obstat. & titul. de citation.§. final. in princip.& titul.de audit.post princ. & per Bart. in.l. præcipimus.§.primo.C.de appel.late per Feli.in rubr.de offic. deleg. col.iii.uersi.quæro utrum audit.& in rubr.de rescrip. colum. ii.uers.ex quo forte.Cassad.deci.v.num.iii.eod.titu.quinimo auditores præfati habent iurisditionem habitu duntaxat, & non actu:& ideo quotidie in Ro.cu.fiunt commissiones, & rescripta, per quæ datur illis exercitium iurisdictionis habitu competentis: ut docent ipsimet decis.ccccxxix. in causa beneficiali.& deci.seq.circa fi.in no.ac etiam ipsi strictiorem in multis habent iurisdictionem quàm cæteri delegati, ut dicit deci. cccvi. Si acta.in no. & patet decisione.dxcix. licet iudex. & dcccxviii. Sciendum est.&.dcxcii.in antiqu. in quibus dicitur præteritos dominos auditores non posse absoluere ad cautelam, neque pronuntiare super desertione appellationis, absque speciali mandato Papæ, quamuis alii iudices hoc facere possint, ut ibi per eos.

17 Cæteri autem delegati ad uniuersitatem causarum ordinario æquiparantur, ideo ad instar illorum poterunt sententias suas nulliter prolatas emendare, & corrigere: ut uoluit Ang.in.l.iudex.ff.de re iud.& Fel.in.c.qualiter, & quand.el.i. colum.uigesimaprima. uersic. secundus casus.de accusa. per Bal.in l.si ut proponis.C.quom.& quand. & multa cumulat idem Felin.in capitulo causam.colum.quarta, uer. glosa. in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uerb.unius.de offi.deleg.post Abb.in.c.cum Bertholdus.colum.vi.uersi.quia delegatus.de re iud.& Spec.in tit. de offic. ord.§.i.uersi. Item ordinarius.& ibi Bal.cum aliis, de quibus per Alex.consi.xii.uiso.col.ii.in princ lib.vi.

18 Idcirco Romanus Camerarius,auditor generalis ipsius cameræ apostolicæ,urbis gubernator,uicarius, senator, marescallus,& auditor contradictarum,qui in dicta Ro.cu.pro iudicibus ordinariis reputantur,ut uoluit glo.in cle.si auditor. de rest.& cle.ne Romani.in uerb.camerariū. de electio. post Hosti in summa,de offic.ord.in princ.& Spec.eo.tit.in prin. etiam quòd esset uerū,quòd(proprie loquendo) nullus præter Papam in dicta Romana curia dici posset iudex ordinarius,sed omnes suprascripti ex generali delegatione procederent: ut uoluit Archid.in.c.experitntia.xi.quæstio prima nihilominus ex quo sunt ad uniuersitatem causarum delegati, ad instar ordinariorum,illorum sententias nullas reuocare, & ex integro pronunciare poterunt, per ea quæ supradicta sunt:quod intellige procedere in causis, quas ipsi tanquam ordinarii,ac uirtute generalis illorum delegationis, & facultatis cognoscunt:secus si ex speciali rescripto commissio alicuius causæ illis demandaretur: quia stante huiusmodi spe-

19 ciali rescripto,illa prima generalis commissio cessare uideretur,per tex.in.c.pastoralis.ibi iurisdictio per generales literas attributa,per speciales,quantum ad ea quæ specialiter exprimuntur,penitus eneruatur,&c.&.c.i.de rescrip.&.c.studuisti. de offi.leg.Nam mandatum speciale generali derogat, ut in terminis dixit Ang.in.l.cum prætor,in prin.ff.de iud.& Deci. consi.dclxiiii.uiso legali.prope fi.lib.v.& est decis Bal.in.c. uero.§.ad hæc.colum.v.uersicu.ex præmiss.de pac.iur.fir.quamnis si talia rescripta uero ordinario dirigerentur non mutata, sed excitata potius diceretur iurisdictio, iuxta text. & notata in.l.fi.§.Dato.ff.a quib. app. non lic.& in.c.licet in corrigendis,&c. de offic.ord.ponit Feli.in.c.cum ex officii. colu. xiii. uersi.primus est.de præscrip.ubi not loquitur.

20 Insuper pro iudice superiore, quoad præmissa, intelligere potes ipsum Papam, ad quem omissis mediis potest unusquisque habere recursum.c.Si quis.c.ad Romanam.ii.q.vi.c. Antiquæ.& ibi gl.fi.de priuil.c.si duobus, in fi. cum ibi not. de app.c.ex tenore.de for.comp.Et quod dicitur de Papa, in-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

telligitur etiam de alio supremo principe, qui inter subditos suos semper iudex competens intelligitur.l. si cuius.§. si uero.ff.de app.recip.aut si adessent gradus iurisdictionis distincti,& prærogatiua seruari deberent, iuxta tex. in.l. præcipimus.&.l.in offerendi.C.de app. & trad. Bal. in.d.l. si ut proponis.colum.iiii.per not.in c.Romana.de fo.comp.lib. vi. & in.c.pastoralis.in princ.de offic. ord. ponit Bart. in.l. omnes pop.in.iii.quæst.prin.uersi. iuxta præmissa.ff. de iust. & iur. ponit Franc.in.d.c.dilecto.quæst.xxvii.&.c.si duobus. colu. penult.ubi illud quod dicit de Papa, intelligit etiam de suo legato.extra de app. Et per Abb.Fel.& alios in dicto.c.in literis,pen.col.in fi.de off.dele.& per eundem Fel.in.c. per tuas. col.fi.de senten.excom. ubi etiam reperies nunquid nullitas absque appellatione posit ab ordinario ad Metropolitanum deuolui:& concluditur magis communiter quòd non, per tex.in.d.c.Romana.in prin.de fo. comp. in.vi quicquid dixerit Abb.in.d.c. in literis, qui ab aliis reprobatur . ut per Feli.ibi,in fi.& Franc.in.d.c.dilecto.quæst.xxvii.

In delegatis uero seruabitur modus,& ordo datus in.c.super quæstionum.in.§.porrò.de offic.deleg.& in.c. si delegatus eo.tit.in.vi.Ideo si delegatus principis cognouerit, solus princeps, uel is cui ipse delegauerit, nullitates, & gesta ipsius

21 reuocabit.l.si aduersus.C.si aduer.rem iud.l.i.C.ubi, & quand.l.minor in. fin. ff. de minor. quamuis etiam ordinarius loci delegato huiusmodi non rite procedenti posset resistere:ut uoluit Domi.in.c.statutum.in.§.fin.& ibi Io. And. de resc.in.vi.Butr.in ultimo not. & Card. in. c. studuisti. de offic.leg.Franc.in.d.c.dilecto.colum.xxiiii. uersi. limita primo,de app.Roma.cons.cccxxxv.colu.iii.uersi.ii.quia. & sentit Bal.in.d.l.si aduersus:quia iudici etiam superiori quando officium,& potestatem suam egreditur,parentum non est.l. non uidetur.§.qui iussu.& ibi glo.ff.de reg.iur. ponit Abb.in c.si quando.in fi.de rescrip.cum aliis de quibus ad propositum ponit Deci.cons.lxxii.col.ii.in princ.

22 Nunquid autem nullitas opponi posit coram executore, consueuit dici quòd sic, non quòd super illa executor posit,aut debeat pronunciare,sed huiusmodi incidentē quæstionem ad superiorem remittere, & interim(si de exceptione constabit) in exequendo supersedere poterit, prout

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

per scribentes in.c.decætero.ubi Panor.post Inno.de senten. & re iud.& idem Panor.in.c.pastoralis.§.quia uero.col.ii.in prin.de off.deleg. Anch.in cle.i.col.fi.de re iud.Inno.in.c.cũ in iure.de off.deleg.Bart.in.l.si prætor.ff.de iud. & in.l. a Diuo Pio.in prin.in.iii.col.&.l.iiii.§.condemnatum.ff.de re iud.&.l.fi.C.si ex fal.instru. ponit Bal.in add.Spec.tit.de senten.col.vi.uers.an coram iudice,& executore.& Lap. alleg. ii. disputat.col.fi.ubi inter alia dixit, quòd licet executor exceptiones contra sententias non admittat, exceptiones tamen defectus potestatis suæ, aut committentis concludentes, admittere debet: ut ibi per eum.& latius per Guid. Pap.quæst. dlxxiiii.an iudex.ubi uide.

Ex his igitur colligi potest,quis iudex sit competens futurus in causa nullitatis. Et uiso de iudice,necesse est uidere de litigatoribus,uidelicet quis possit dicere de nullitate,&c.

IN RVBR. SEV TIT.

Quis possit dicere de nullitate.

SVMMARIA.

1 *Nullitatem proponere potest quilibet,qui non reperitur prohibitus.& num.5.*

2 *Nullitatem obiicere potest etiam is, qui reportauit sententiam in fauorem.*

3 *Nullitatem obiicere potest tam necessarius,quàm uoluntarius defensor.*

4 *Appellare potest quilibet ratione sui præiudicii, & interesse.*

6 *Nullitatem quis proponere potest,nedum ratione sui, uerumetiam ratione publici iuris,& interesse.*

7 *Statutum quòd bannitus impunè offendi possit, publicam*

utilitatem concernit.
8 Causæ publici iuris humani, & diuini in quibus quisque de populo auditur, quæ sint.
9 Nullitatem contractus alienationis rerum ecclesiæ quilibet opponere potest.
10 Nullitates, que publicam utilitatem concernunt, maximè quando sunt notoriæ, etiam ex officio iudicis suppleri debent, & possunt. Et num. 57.
11 Probatio ex actis resultans dicitur probatio liquida, et reijci non debet.
12 Defensiones absentis quilibet potest proponere: quia publicè interest.
13 Defensio nunquid deneganda, quinimo ex officio iudicis inuestiganda est.
14 Iuris publici quod est principaliter, etiam priuati iuris secundario existit.
15 Nullitatem opponere poterit tertius pro interesse suo comparens, etiam quòd causa esset commissa cum clausula nullitatibus reiectis.
16 Ius tertii in quacunque dispositione semper intelligitur præseruatum.
17 Obligatio quantumcunque garentigiata non habet solitum fauorem, nec exequi potest contra tertium, prout contra ipsos contrahentes exequeretur.
18 Tertius potest de nullitate excipere etiam quòd litigatores principales non possent.
19 Tertio nullitatem proponenti non obstat exceptio trium conformium sententiarum.
20 Tertio ad causam uenienti non obstant renuntiatio, neque confessio rei principalis, uel suspensio petitorii, nec exceptio spolii, & attentatorum, sed quomodocunque

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in iudicio potest opponi prout hic.

21 Tertius potest nullitatem obijcere etiam quòd principalis litigator recuset, & prohibeat.

22 Tertius ad causam ueniens in primis debet docere de suo interesse saltim summarie, ut nu. 24.

23 Tertius non impedit appositionem sequestri, neque missionem possessionis si sua non intersit.

25 Tertius ad causam ueniens admittendus est in statu, & terminis in quibus causa reperitur: ideo præclusa uia principali litigatori censetur etiam ipsi tertio illi adhærenti præclusa.

26 Appellationi ab alio interpositæ adhærere uolens, debet intra decem dies adhærere.

27 Tertius quando militat præsumptio malitiæ, & quòd uenit ad impediendum, & ut faueat reo non est audiendus.

28 Calumnia cessat si nullitas allegata resultat ex actis.

29 Tertius si fuerit inhabilis, & incapax iudicii non est audiendus in causa nullitatis, & nu. 31.

30 Excommunicatus tanquam actor non potest obijcere nullitati.

32 Procurator falsus qui sententiam contra se obtinuit hæres factus ab eo cuius nomine egerat, non potest sententiam huiusmodi dicere nullam ex defectu mandati.

33 Appellare prohibitus non est prohibitus dicere de nullitate: quia remotu uno remedio remanet aliud secundum communem opinionem doctorum declara, ut nu. 36.

34 Appellare non licet de iure ciuili in causa momentaneæ possessionis, sed de nullitate dici potest.

35 Renunciatio est stricti iuris, et non comprehenditur id, quod non fuit expressum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

37 Nullitate per ſtatutum, uel alias remota non includitur nullitas ex defectu iuriſdictionis, etiam quòd eſſent latæ tres conformes ſententiæ, uel iuratum non dicere de nullitate.
38 Iuriſdictio, & poteſtas pro conſtanti in quolibet actu præſupponitur à lege qualitercunque diſponente, ideo ſemper opponi poteſt quod non eſt ſententia, ex quo talis non erat iudex, & nu. 40.
39 Nullitas quãdo per modũ negationis proponitur, ut nego talẽ fuiſſe iudicẽ, uel procuratorẽ, nunquã cẽſetur excluſa.
41 Nullitate remota non includitur illa quæ ex inhabilitate perſonarum prouenit, quæ ſemper opponi poteſt.
42 Nullitas quòd proponi non poſſit, uel quòd actus ualeat, paria ſunt.
43 Diſpenſatio, & rehabilitatio perſonarum non præſumitur.
44 Perſonarum inhabilitas eſt defectus releuans, et de eo in primis in quocũque iudicio etiã ſummario quærendum eſt.
45 Iudex ex officio aſſertum procuratorem ad exhibendum mandatum cogere poteſt.
46 Iudex ex officio perſonas inhabiles comparentes, uel etiam teſtes repellere poteſt.
47 Clauſula omnes, & ſingulos defectus ſupplendo, &c. non ſupplet inhabilitates à iuregentium prouenientes.
48 Clauſula motus proprii non inducit diſpenſationem, neque habilitatem perſonarum.
49 Nullitate remota non includitur nullitas ex defectu citationis, quia eſt iuris naturalis.
50 Nullitate remota non includitur illa, quæ ex capite alterius ſtatuti prouenit, neque notoria, id eſt ex facie actorum reſultans. 51. Quia talis non indiget propoſitione, nu. 52. & ex officio iudicis ſuppleri debet, nu. 57.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

53 *Notorium regulariter allegari debet, præterquam si sit notorium ex actis resultans.*

54 *Nullitas notoria, id est ex facie actorum, uel publici instrumenti resultans, etiam termino, & instantia decursis opponi potest maximè per uiam exceptionis.*

55 *Nullitate remota non includitur nullitas ineptitudinis libelli, quia etiam ista dicitur notoria, & irreparabilis prout non includitur etiam nullitas ex perplexitate, & contrarietate insurgens, & num. 56.*

57 *Statutum, ac dispositio generaliter loquens ad uerisimile, & rationabile reduci debent.*

Quis posit dicere de nullitate.

DE NVLLITATE dicere, ac excipere potest omnis, qui ex ea senserit se grauatum,
1 quia est remedium iuris: & solum quærendum est, quis ab eo prohibeatur. arg. tex. in l. mutus. §. cum quæritur. ff. de procur. l. ab ea parte. ff. de proba. l. i. in prin. ff. de test. l. solennis. ff. de iud. l. necnon. §. quod eis. ubi glo. ordinaria. ff. ex quib. cau. maio. c. fi. xxx. q. ii. c. inter in corporalia. col. iii. & ibi gl. in uerb. non inuenitur. de transla. epi. cum simil.

Et nempe quo ad personas in actu, seu iudicio principaliter comprehensas, & nominatas, non est dubium, quia nō solum is, contra quem actus, & sententia formati sunt, uerumetiam is qui sententiam, seu alium actum in eius fauoré con-
2 fecit, uel reportauit, potest uenire cōtra, & dicere de illius nullitate, ut probatur in. l. i. C. de libe. caus. & in. l. si tibi. C. de euictio. & l. ii. C. si aduers. ré iud. l. quemadmodum. C. de agric. & censi. l. iubemus. §. sane. C. de sacros. eccl. inst. quib. alie. lic. post prin. c. Si quis presbyterorum. de reb. ecc. non alie. notatur in c. diuersis fallaciis, de cle. cōiu. ponit Abb. in. c. trāsmissæ. in. iii. not. de iurep. & Alex. consi. cxxiii. discussis. col. iiii. li. j. & cons. xciii. Visis. in princ. & consil. ciii. uisis. col. iiii. uer. Non obstat

ſecundum.lib.ii.& conſ.cix.uiſo.col.ii.uerſ.nec obſtat li.iiii. Tangit Dec.conſi.clxxxv.col.iii.in fi.lib.j.& conſi.ccccxlv.in caſu.col.vii.uerſi.& applicando.lib.iiii.

Si uero fuerit perſona in actu ſeu iudicio de quo agitur, principaliter non comprehenſa, tunc nunquid ,& ipſa poſſit ſe hoc iuris remedio adiuuare,& dicere de nullitate actorum,quæ inter alios facta ſunt,dici poteſt quòd ſine perſo-
3 na huiuſmodi fuerit neceſſarius defenſor,puta quòd ab aliquo ex litigatoribus in iudicio nominatus extiterit, iuxta materiam legis.ij.C.ubi in rem actio, &c. quoniam frequẽter.§.in aliis,extra ut lite non conteſt.& per Bal.in auth. nũc ſi hæres.col.j.C.de litig.Siue nũc fuerit uocatus,ſed pro ſuo intereſſe ad cauſam uoluntarie ad executionem impediendam acceſſerit ratione ſui intereſſe ac proprii præiudicii nullitatem proponere,uel eam iam propoſitum proſequi poterit.arg.l.ille a quo.§.j.iuncta.l.ita tamen.§.quoties.ff.ad Tre. & ibi Bar.& in.l.ſi quis libertatem.ff.de pet.hære. &.l.Titia.
4 ff.ſolu.matri.prout talis perſona poſſet ratione ſui præiudicii appellare:ut habetur in.l.ſuſpecta.ff.de inoff.teſta.& in.l. a ſententia.&.l.ſi perluſorio.&.l.ſi a creditore.& ubique docto.ff.de ap.l.ſuperatus.ff.de pign.l.a Diuo pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud.l.parentes.C.de euict.c.ii.in fi.ut lit.pẽdent. in.vj.c.cum ſuper.de re iud.c.ueniens, el.ii.ubi latiſsime ſcribentes.de teſti.ponit Rot.deciſ.cclxxxii. nota qualiter in antiq.& Alex.conſil.cj.in princ.lib.v.Et quoniam materia hæc tertii pro ſuo intereſſe cõparentis eſt ualde utilis & freques, ideo aliqua hic magis utilia repetere non erit incongruum. Et expediemus(quoad materiam noſtram)articulum,ponẽdo regulam,& quatuor illius declarationes, ſeu ampliationes,totidemque reſtrictiones ſeu limitationes ad eandem.
5 Regula igitur ſit,quòd quilibet ratione ſui pleni,uel talis qualis præiudicii, de nullitate dicere poteſt, & hoc per iura ſuperius allegata.
6 Hanc regulam primo (ampliando)declara nedum ratione ſui priuati iuris, uerumetiam reſpectu iuris publici ac publicæ utilitatis procedere, & propterea ſi extaret ſtatutum quòd relegatus ſeu bannitus pro homicidio,impune offendi poſſet,cum ſtatutum huiuſmodi publicam utilitatem cõcernat,iuxta no.in.l.i.&.ii.C.quãdo lic.unicui.ſi.iud.ſe uin-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

di.cum aliis de quibus per Dec.in consil.cccxxvii.colum. ii. nume.iii.in fi.posset unusquisque de populo in iudicio cõparere,& homicidam taliter banniti, etiam per remedium nullitatis defendere ac tueri : illique taliter cõparenti obiici non posset, quòd sua non interesset per docto.Bart. quam ibi sequitur Ange. Salic.Fulgos. & Pau.de cast. in.l. ubi pactum.colum.penult. uersi. statuto cauetur quòd est bannitus.ubi per.d.Alex.C.de transact. & Bald. in.l.decurionum. C.de infa.Abb.in.c.illa.de accusat. cum aliis de quibus per Fel.in.c.cum super. col.v.uersi.non solum pro interesse. de sent.& re iud.& Hipp. de marsi. in.l.si quis.v.reperio etiam. nume.cxli.ff.de quæs.

8 Prout etiam quilibet posset comparere in qualibet causa publici iuris,ut sunt causæ populares : uidelicet ne quid in loco publico fiat, uel ut in flumine publico nauigare liceat &c.Item ut uia publica liceat uti,& de similibus quę iuris publici humani existunt.ut.l.j.post princ. &.l.ii.§.i.ff.de interd.uel ne quid in loco sacro fiat,uel quod factum est restituatur,aut de mortuo inferendo,uel sepulchro ædificando,aut ad defensionem & tutelam magistratuũ & sacerdotum:quia quod tales defendantur, publici iuris est.l.j.§.j.ff. de iust.& iu.l.si quis in hoc.C.de epis. & cle.iunc.d.l.ii.ff.de interd.Quod enim in religionem committitur, in omniũ fertur iniuriam, inquit text.in.l.Manichæos.C.de hæret. &
9 Manich. Et ideo prælato defensionẽ rerum ecclesiæ negligente quilibet posset de nullitate contractus alienationis rerũ ipsius ecclesiæ opponere:ut sentit Rot.dec.clix.nota qualiter in aut.& tenet Alex.in.l.quod dicitur. post Io.de Imol. ff.de uerb.obl.quos sequitur Matth.de affl.decis.cvii.in causa domini.nu.iii.& pro quo uidetur gl.in uerb.œconomos. in.l.iubemus.in.§.sane. de sacrosan.eccl.& gl.magna in ult. parte.in.c.cum ecclesiasticæ:de excep.& in.c.si quis præsbyterorũ. in uerb.personis.de reb.eccl.non alie.cũ aliis ad propositum congestis per Fel.in.c.cum olim.col.ii.de test.& Ange.inst.quib.alie.non lic.col.iii.in prin. & quod ponit Lap. alle.xj.trac.vii.& Hip.i.d.l.Si quis.v.item est casus.nu.cxxxi. ff.de quæst.Cum enim talia sint publici iuris diuini,ac utilitas religionis & ecclesiæ procuretur:idcirco quilibet audiendus erit.c.cum in cunctis.de his quę fi.a ma.par.cap.c.Nice-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

10 na.xxxi.d.quinimo nemine cōparente nullitas hoc casu ratione dictæ publicæ utilitatis ex officio a iudice suppleri posset:ut uol.Bal.in.l.si unus.§.pactus ne peteret. col.xiii.ff. de pact.& in.l.plane.in fi.ff.de pet.hære.cum aliis de quibus per Alex.in consi.lxxvii.Visis dubitationibus.col.pe.uers.secundo respondeo. lib.iii. Maxime quando nullitas ex facie actus resultat:quia tūc iudex ne se fundet in actu nullo,potest & debet ex proprio officio supplere:ut uol.Card.in cle. j.q.xix.de re iud.Et idem Alex.in consi.ccxxviii. ponderatis,
11 col.j.uers.tertio.lib.vj.Talis enim dicitur probatio probata & liquida ex lege insurgens:ut uoluit glo.in.l.si tutor.C.de peric.tut.& Bar.in.l.necessariis.C.de acq. hære. Idcirco reiici non debet: ut per Bal.in.l.unica.col.ii.uers.ex hoc. C.ne lic. ter.prouoc.facit tex.in.l.Mercalem.C.de cōd.ob turp.cau.& gl.in.l.j.C.ubi & apud quos.& not.in.c.causam quæ.de iud.
12 Poterit itaque unusquisque cōparere,& officium iudicis implorare ut recipiat defensiones absentis criminaliter inquisiti, & ad hoc opponere nullitatē processus seu banni: hoc enim publice interest.l.seruum.§.publice.ff.de procur.l.pe. .§.ad crimen.ff.de pub.iud.& per Ang.in.l.quos prohibet.ff.
13 de postul. Defensio nanque & innocentia nunquam excludi debent. cle.pastoralis. de re iud.cum aliis de quibus per Alex.in consi.cxxiii.Viso col.ii.lib.v. & Deci.consi.vii.num. viii.Quinimo ex officio boni iudicis inuestiganda est.l. & si non defendantur.ff.de pœn.l.j.§.fi.ff.de quæst.Vbi autem iudex potest ex officio supplere,potest quemlibet etiam ad id comparentem,audire:ut arg.tex.in.l.seruus bonorum.ff. de bo.poss.& latius firmat Dec.consi.ccccxxix.licet.col.ii. in princ.lib.iii.quia etiam nullitas est ac dici consueuit defensio,ut per Ioā.And. in.c.i.de rescri.in.vj.in Nouel.cum aliis, de quibus supra sub rub.sen.q.j.præsentis tract.
14 His igitur ac similibus casibus dici non potest, quôd aliqualiter non intersit comparentis:ex quo ea quæ publici iuris sunt principaliter,sunt etiam iuris singulorum secundario,ut uol.glo.in.l.popularis.in uerb.nō potest.ff.de popul. act.& not.in.l.j.§.huius autem studii.ff.de iust.& iur. Vnde nō sumus extra regulam omnino:& quia inhabilis semper reputat habilis quando actus tendit in bonum publi. argumen. text.in.l.si quis in graui.§.hi quoque. & ibi Bald.ff.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ad Syll.de quibus meminit idem Hip. in.d.l.si quis.v.& ultra prædictos.nu.cxlii.de quæst.

15 SECVNDO principaliter (ampliando) declara regulam supra dictam, uidelicet, tertiam personam pro suo interesse comparentem de nullitate excipere posse, etiam quòd causa expresse commissa foret, cum clausula uidelicet nullitatibus & quauis appe.remotis &c. Talis nãque clausula ad tertii præiudicium non se extendit: & propterea, illa non obstante, taliter comparens nullitatis remedium intentare poterit. per text.& glo.in uerb.intentionis.in.c.super eo. de off.deleg. ponit Barto. in.l.i.§.interdum.uers.quæro &c.ff.a quib.app.non licet.& Fel. in.c.ueniens. el.ii.col.ii.uers.prime conclusio.de test.ponit Ias. in.l.a Diuo pio.§.si super rebus.col.fina.uersi.ad idem facit.ff.de re iud.& Bald.in.l.cum filius. per illum tex.ff.de mili.testamen.cum aliis de quibus per Dec.consi.dclxiiii.uiso.nu.vii.ubi hoc tenet lib.v. & po

16 nit Anto.Cors.in fin.in uerb.clausula. & idem Deci.consil. cxcviii.col.iiii.in princ.per nullam etenim uerborum plenitudinem, quæ in rescriptis, aut alibi ponatur, nunquam ius tertii intelligitur sublatum: ut ibi per eos, & facit text.uulg. in.l.iii.§.si quis a principe.ff.ne quid in lo. pub.&.l.si rescripta.C.de prec.impe.off.canonizata in.c.rescripta.ubi gl. magistralis.xxv.q.ii. hinc uidemus obligationes ac instrumẽta

17 quantumuis pregnantia & garentigiata, contra tertias personas in eisdem non comprehensas, non habere solitum fauorem, nec eo modo exequi posse, quo in personas obligatas & contrahentes exequeretur: ut magistraliter uoluit Inno.in.c.quia.v.de iud.& Bald. in.l.i.col.ii.C.commu. delega. Alex. in.l.i.§.fina.in princ.ff.ad Trebel.Franc.in.c.ex ratione.col.xxvj.q.v. de app. Imol. in clemen.j colum. iii. de re iud.Fel.in.c.cum super col.vj.uers.amplius dixit. de re iudi.cum aliis, de quibus per Alex.consi.xcv.uisis. col.iii.vers. unum est.& cons.clxxxviii.uiso processu.col.i. in princ.lib. ii.& Dec.in consi.cxcviii.nu.v.lib.i.& ponit idem Alex.cõs. lxxxvj.lętatus.in fi.lib.vii.& optime in cõsi.lxxxiii.uiso.col. fi.lib.iii.& consi. seq.col.ii.in fi.cum si. sicuti etiam de sententia dici consueuit, quæ non est contra tertium exequenda sine causæ cognitione, ac nouo processu: ut docet Rot. ccccIxxxii.si sententia.in no.& decis.Neap.ut per Capi.decis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cxxviii.in cauſa dom in fi.Si modo iſte tertius non eſſet hę res condemnati uel obligati iuxta doct.Bar. & Ang.in.l.poſtulaſti.ff.ad Treb. cum aliis de quibus per Iaſ.in.§.fuerat. ſuper gl.in uerb.Tranſtulimus.nu.lx.inſt.de act.Et plenius ponit & declarat Boerius deciſ.j. loquens de hærede & ceſſionario:contra quos antequam fiat exequutio, quòd ſint tales,cōſtare debet.aut fideiuſſor iudicii,ut plene per Guid. Pap.xxvi.fuit.in.q.iii.

18 TERTIO (ampliando) declara regulam prædictam procedere etiam quòd exceptio nullitatis ipſi reo. in cauſa principaliter exiſtenti non competeret, puta quòd eſſet hæres inſtitutus, qui contra legatarios uel fideicommiſſarios nullitatem teſtamenti obiicere non poteſt:Filius tamen pręteritus,uel quilibet alius ad cauſam,forſan inter eoſdem hæredem & legatarios motam pro ſuo intereſſe ueniens,nullitatem eiuſdem teſtamenti proponere poterit,per text.in.l. Ita tamen.§.quoties.& ibi Bart.in princip.cum aliis iuribus per eum alleg.ff.ad Treb & ſequitur deci. Neap.ccxxxv. An tertius. in ultima colum. prout uidemus quòd licet cedens non poſsit de nullitate aut ſimilatione ceſsionis opponere, illud tamen poteſt tertius,prout dicit Bar. in.l.per diuerſas. v.præſumitur &c.C.manda.quem ſequitur Alex. cōſ.xxxvj. uiſo.in princ.lib.ii.

Quinimo eidem tertio pro ſuo intereſſe nullitatem op-
19 ponenti non obſtaret exceptio trium conformium iuxta terminos clemen.i.de re iud.ut uoluit Cardi. poſt Ioan.de lign.quos refert & ſequitur idem Fel.in.d.c.ueniens.col.vi. in princ.& uidetur deci.dominorum deciſ.iii. ſub rubri.de ſenten.& re iud. in antiq. de Biſsig. & dec.clxv.nota quòd ubi ſunt.eo.tit.in authen.quod intellige prout ibi, & tenet Alex.d.conſi.lxiii.uiſo.col.fi.lib.iii.& conſil.lxxxiiii.in cauſa,col.iii. in princ.eod lib.

20 Prout etiam non obſtaret eidem tertio confeſsio ſeu renunciatio ipſius rei principaliter conuenti: ut docet Bal. in aut.nunc ſi hæres.col.ii.C.de lit. & Canoniſtæ in.d.cū ſuper.& ſentit Alex.conſi.clxxxviii.viſo proceſſu. col.fi.lib.ii. Minus obſtaret ſibi ſuſpēſio petitorii,quia hic tertius ſuſpēſionem huiuſmodi non obſtante in petitorio audiri deberet,ſecundū Rot.deciſ.clxxxv.nota quòd ubi quis. in antiq.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& decis.cxlix.si inter. in no. prout etiam dicitur quòd exceptio spolii & attentatorum ipsi tertio non obstant, quominus illis non purgatis etiam in causa possessionis seu proprietatis audiri possit, iuxta notata per gl.in.c.non solū.&c. Romana.§.in alium.de ap.li.vj.Io.Mona.in.c.cupientes . de elec.eo.li.& tenet Rot.decis.ccccxxxviii. fuit dubitatum pone quòd &.cxlix. si inter Titium. in no.& Ab.in.c.in literis. in ult.col.de rest.spol.& in.c.super spoliatione.in.iii.not. de ord.cog.Io.Mil.in uerb.exceptio spoliationis.Fel.in.d.c.ueniens.in.iiii. col. Et intellige dummodo taliter comparens ab ipso spoliante uel attentante causam non habeat:ut declarat decis.Nea.cccliiii.in causa,nu.xxi.Et in summa iste tertius quascunque exceptiones ex persona sua sibi competentes, allegare poterit, puta iudicem suspectum.ut in.c. cum super.de off.deleg.Abb.& Frāc.in.c.speciali. in.x.q.de ap.Corset.in sing.in uerb.recusatio.Vel etiam si iste comparens foret defensor necessarius, priuilegium fori opponere posset: ut in.c.clericum nullus.xi.q.i.& ponit Abb.in.c.quoniā frequenter.col.xi.nu.xxviii.ut lit.non cōtest. Quamuis legistæ contrarium teneant, per tex.in.l.uenditor.ff.de iud.prout ēē posset ex eius persona etiam post publicationem & causæ conclusionem, restitutionē petere:ut per Bal. in.d.auth.nūc si hęres.C.de lit. & decis.Neap.xv. Vtrum si author.& decis. ccxxxv.ac testes examinare, ut ibidem.& per Bar.in.l.si perlusorio.ff.de ap.cū multis simil.quæ ad istum propositum cōgerit Fel.in.c.qualiter & quando.el.j.col.vii.uersi.secundo limita nisi tertius.ubi uidere poteris, extra de accu.

21 QVARTO & ultimo (etiam ampliando) supradictā regulam declara unumquenque pro suo interesse audiri debere, ac nullitatem obiicere posse, etiam quod reus principalis hoc recusaret & expresse prohiberet: ut in.l.principaliter, la.ii.C.de libe.caus. & in.l.sententia.&.d.l.si perlusorio.ff.de ap.& doc.in.d.c.ueniens.&.c.cum super.& declarat Bal.in.l. unica.C.si unus ex plurib. Spe.de app.§.i.col.fi.uers.sed quid si ille.& Bal.in.d.auth.nunc si hæres.ii.col.& Alex.ad Bar.in d.l.si perlusorio.in uerb.ad testes.in fi.& facit tex. in.l.sæpe. §. scientibus. ff.de re iud. Quinimo si principalis causæ defensio ad ipsum comparentē spectaret,& de collusione inter litigatores uerisimiliter dubitaretur, posset eūdem a causa re-

moueri facere:ut in.c.ii.de proc.in.vj.l.ab executore.§.alio.
&.d.l.ſi perluſorio.ff.de ap.& declarat Bal.in.d.auth.nunc ſi
hæres.ii.col.& doct.in.d.c.cum ſuper.ubi uidere poteris.

22 MODO limitando & reſtringeudo regulam ſupra ſcri
ptam,declara quòd tertia perſona in iudicio comparens , ac
nullitatem proponere uolens audienda erit, dummodo in
primis conſtet iudici de intereſſe taliter comparentis,quan-
do non uocatus neque ob alio nominato uolũtarie ad cau
ſam accedit,& hoc per.l.j.de ap.recip. in prin.c. non ſolet.ii.
q.vj.c.cum inter.de elect.c.de his.de accuſ.cum aliis de qui-
bus per Dec.in conſi.cccii.nu.iiii.& Aegid.conclu.xxix.in fi.
Audiri etenim non debent hi , quorum non intereſt , ut in
23 præalleg.iurib. & propterea tertius non poſſeſſor audiri nõ
debet ad effectum impediendi ſequeſtrum beneficii ab alte
ro poſſeſsi,etiam quòd ius ad beneficium huiuſmodi prætẽ
dat:Nam quòd illius fructus ſub ſequeſtro & in loco tuto
ponantur,eſt ſibi potius utile,quàm damnum,& propterea
ad ſequeſtrum impediendum non auditur:ut declarat Rot.
deci.cccxciiii.Nota quòd ſi feratur, in antiq. &.cccxc.Si fera-
tur, in no. Prout nõ deberet audiri ẽt quoad impediendam
miſsionẽ in poſſeſsionẽ rei non uacantis,ſed ab alio occupa
tę.Ex quo eo modo quo poſſeſsionem a primo auocare po
tuiſſet,poterit eandẽ auocare a ſecundo poſſeſſore: ideo ſua
non intereſt:ut declarat Innoc.ab omnibus approbatus. in
d.c.ueniens.de teſti.& Bart.in.l.a diuo pio.§.ſi ſuper rebus.
col.ii.de re iud.&.l.pen.ff.de pet.hæred.&.l.ita tamen.§.quo
ties.ff.ad trebel.

24 Satis autem fuerit docere de intereſſe cõparentis ſumma-
rie,uidelicet per iuramentum,uel unum teſtem,aut alias ſal
tim apparenter,quamuis probatio omnino non cõcludat :
quia talis probatio præambula & præparatoria,nõ aũt deci
ſoria exiſtit,ideo ſatis fiet ſummaria.ut.d.l.a diuo pio §.ſi ſu
per rebus , de re iudi. &.l.iii.§.cauſa.ff. de carbo.edict.ponit
Bar.in.l.i.§.quòd ſi ſit aliqua.ff.de præto.ſtip.&.l.ſi quis ali-
bi.§.ſi quis ex his.ff.de lib.agnoſ. & Bal.in.l.eum quem.col.
iii.uerſi.dic pro ſolutione.C.de fideicõ.& Rot. deciſ.liii.No
ta quòd ubi ſunt. in aut. cum aliis de quib. per Canoniſtas
in.d.c.ueniens.Vbi Fel.poſt alios col.iiii.uerſi. quinta con-
cluſio.&.c.cum ſuper.col.vi.de re iud.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

25 SECVNDO (limitando) dictam regulam declara & intellige, quòd taliter comparens admittendus erit, & recipietur in statu & terminis quibus tunc causa reperitur, ut in c.fi.in fi.ut lit.pend.lib.vi.Bal.in.l.si eo tẽpore.in fi.C.de remiss.pig. ubi uoluit quòd tertius pro suo interesse ad causam ueniens, eisdem terminis arctetur, quibus arctantur ipsimet litigatores.per.c.ut circa, de ele.in.vi.& sequitur decis. Neap.ccxxxv.An tertius.col.fi.Et propterea si ex statuto uel alias instantia ad nullitates proponendum tunc tẽporis esset perempta, & tertius comparens litem huiusmodi agitari sciuisset, amplius super nullitatibus non audiretur: quia prę clusa uia principali litigatori: censetur etiã tertio eidem principali adhærenti præclusa, ut not.Petr.de Ancha.in cle.constitutionem.de elec.& in.d.c.ii.in fi.ut li.pend.lib.vi.& trad. Alex.post Bar.in.l.si perlusorio.in uerb.testes.ff.de appel. & in consi.lxxxii.in causa inter Petrum.col.fi.lib.i.prout idem
26 seruari uidemus in adhærentibus appellationi ab alio interpositæ: quia intra tempus statutum ad appellandum, uidelicet decem dierum adhærere debet: ut uol.gl. in.c. ut circa. in uerb.adhærentes.in fin.de elect. & in.c.concertationi. in uerb.grauatum.in fi.de app.lib.vi.Tenet Bal.in auth.hodie in fi.C.de ap.& Rot.decis.ccxxv.adhęrentes.in no.cum aliis, de quib.per Fel.in.d.c.super.in fi.de re iud.& Alex.in consi. cj.uiso.col.i.& consi.cxxxv.ponderatis.col.ii.uersi.& eo magis.lib.ii.& Guid.Pap.q.xiii.ego retuli.

Et intellige (ut dixi) quando taliter comparens habuit notitiam litis motæ, secus si eam ignorasset: quia tunc sibi non imputaretur.arg.c.quamuis.cum materia, de re iudi. & l.sæpe.ff.eod.tit.Card.in cle.i.q.iiii.eod.tit. & Fel. in.d.c.ueniens.colum.iiii.uers.secundo fallit. de testi. & notabis unũ in hac materia, quòd in casibus in quibus sentẽtia nocet tertio, non nocebit, si lata fuerit contra absentem, aut non defensum: ut tenet & late cõprobat Alex.consi.lxxxiiii. in causa.col.i.&.ii.lib.iii.Et Hippoly.sing.iiii.incipiente, Quamuis aliquo casu &c. & Mathesi.singu.xxvi.Nota regulam &c.Et Boer.decis.lxxix.col.ii.nu.iiii.

27 TERTIO, (limitando) supra scriptam regulam declara, tertium comparentem ac nullitates proponere uolentem audiendum & admittendum fore: dummodo non

adsit

adsit præsumptio malitiæ seu calumniç,quòd talis ueniat ad
causam ut faueat ipsi reo conuento, & causam impediat
& differat expeditionem : tunc enim audiri non deberet ad
effectum impediendi.arg.c.suscitata.extra de restitu. in int.&
glo.in.c.super eo.in uerbo.tenebat.de offi.delega. ponit Fel.
post alios in.d.c.ueniens.col.iij.uers.Fallit primo. de testi. &
dec.Neap.ccxxxv.colum.iij.nume.5.Debet nanque quis pro-
suo iure ac præiudicio,non autem ad utilitatem & commo-
dum rei conuenti principaliter ad causam accedere:ut decla-
rat Bald.in.d.auth.nunc si hæres.ij.colum.uersi.quartum co-
28 rollarium.C.de litig.post Inno.& alios in.d.c.cum super.ca-
lumnia tamen & malitiæ præsumptio cessaret,si nullitas ex-
aduerso allegata,seu interesse comparentis,appareret, uel re-
sultaret ex actis:quia tunc dicitur euidens & notorium, ac
omnem malitiam & calumniam excludit:ut per Alex. consi.
cclxxxij.colum.j.nume.3.lib.vj.& consil.lix.nume.17. lib.iiii.
& consi.lxxvii.nu.2.lib.ii.& Deci.consi.viii.nu.7.lib.i.

29 QVARTO & ultimo(limitando)supra scriptam regu-
lam declarat & intellige, dummodo persona ipsius compa-
rentis sit habilis & capax ad huiusmodi remedium in iudi-
cio proponendum, quia alias non esset audiendus : puta si
esset excommunicatus.per.c.pia.in fin. de excep. lib.vi. quo-
30 niam ex quo uenit ad causam ueluti actor, si fuerit excom-
municatus,non poterit dicere de nullitate:ut uol.But. Imol.
& Abb.in.c.significauerunt.ubi etiam Fel.ibi,colum.vii.in fi.
& in.c.fin.colum.iii.in.vi.Fall. extra de excep.post Ancha.in
consi.cccxxix.ad dubia.per.c.i.de resc.in.vi. Secus si in causa
esset reus:nam excipiendo & ad defensionem super nullitate
etiam excommunicatus audiretur:ut per Bald.in.c. intellexi-
mus.de iud.& Alexand.in.l.de pupillo.§. si procurator. circa
31 fin.ff.de ope.no.nuncia.Et quod dicimus de excommunica-
to,intelligimus etiam de quocunque alio inhabili & incapa-
ci in iudicio standi, utputa seruus, religiosus, filiusfamilias,
& alii, qui sine consensu superiorum regulariter in iudiciis
stare non possunt. Materia etenim & remedium istud nulli-
tatis sine iudicio expediri non potest:ut inquit Bald.in rub.
C. quo. appella. non reci. Idcirco incapaces iudicii pote-
runt: & debebunt ab huiusmodi obiectu : & exceptione
repelli.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

32 Quid autem sit de illo falso procuratore, qui sub nomine ueri procuratoris egerit & succubuerit, ac postea hæres ab eo, cuius nomine egerat, institutus, uult agere de nullitate sententiæ contra se procuratoris nomine latæ, nunquid sit audiendus, fuit antiqua quæstio Pilei, & concludi consueuit quòd talis non sit audiēdus, cum sententia huiusmodi quoad ipsum falsum procuratorem lata, ualuerit, licet respectu domini non fuerit ualida, ut tenuit glo. in.l. si expressum, in fin. de appella. quam sequitur Rot. ut per Aegid. conclu. xxix. sententia. per.l.iii.§. falsus.ff. rem rat. hab.&.l.i.ff de superfic. Vnde talis in exceptiōe huiusmodi sūmoueri debebit prout concludebat ille antiquus doctor, quem secutus est Specul. in tit. de sent.§.qm̄.col.iiii. uersi.qd si procurator. ubi late ponit Io. An. qui etiam ponit qōnem de iudice succedente illi, contra quem sententiam tulerat, nūquid possit ptosequi causam nullitatis eiusdemmet suæ sententiæ, ubi uide per eum.

33 NVNQVID autem (aliquo modo) simplititer appellare prohibitus, intelligatur etiam prohibitus dicere & excipere de nullitate? Breuiter omissis pluribus, dicendum est quòd non, quia cum appellatio, & nullitatis dictio, sint duo iuris remedia adinuicem separata, ac ex diuersa causa orientia, remoto simpliciter uno, remanet aliud, & prohibitio & remotio huiusmodi ad aliud extendi non debet, tanquam à iure communi exorbitans & odiosa, ut uidetur decis. Bald. in.l. eos.§. ne temere. in prin per illum tex.C. de appella. dum inquit, quòd lex pœnalis ac prohibitiua appellationis ad nullitatem, quæ seorsum ab ipsa appellatione examinatur, non extenditur, per illum text.& text in.l contra maiores.C. de inoffi. testa. Secus si nullitas esset permixta appellationi, secundum eum.& idem Bald. in.l. cum lege. in prin.C. de episc. & cler. asserens quòd licet ex forma statuti testamentum insinuatum reprobari non possit, poterit tamen dici nullum ex defectu solemnitatis. Idem etiam sentit in addi. ad Specu. colum. xviii. uersicu. statutum dicit.& in l. tale pactum.§. qui prouocauit. quæst. xiii.ff. de pac.& ponit Franc. in.c. dilecto. quæst. lvii. cum seq. extra de appella. Et quòd remota appellatione reliqua iuris remedia non sint sublata, est communis sententia doctorum, ut inquit Deci. in consil. dxxxiii. iuridicas. colum. ii. in princ. per tex. in.l. domus. in prin.ff. de seruit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

rust.præd.&.l.plane.ubi Bar.&.l.fi.ff.de pet.hæred.l.iii.in fin. ff.naut.caup.stab.l.i.§.& parui.ubi Bar.& alii.ff. quod ui aut clam.tenet Guid.Pap.q.xxxviii.uerum quia.& est bonus tex. in.c.ut concertationi.ubi in terminis nostris hoc notant Phi lip.Franc.& alii de appel.lib.vi.& tex.in.c.inter cæteras. de re iud.&.c.licet.in fi.de senten.excommu.in.vi.& in.l. si expressum.ff.de appel.cum simil.in quibus patet quòd remota,seu deserta appellatione,quis nō prohibetur, uti remedio nullitatis, ex quo appellationis prohibitio, uel illius remotio, aut omisio, nullitatis defectus & uitium non purgant, ut inquit Alex.in consi.cxxiii.discusis. col.v.lib.i. & consi.xlvii in fi.lib.v.& decis.Neap.cccliiii.in causa.nu.18. & Lap.alleg.i.. uer.secundo præsupposito.iii.cum simil.

34 Et propterea uidemus quòd licet in causa momentaneæ possesionis de iure ciuili appellari non posit,ut.l. uni.C. si de momentanea pos.& trad. Deci. asserens communem esse opinionem doctorum,in consil.xxviii. diuinum. colum.iii. Poterit tamen per uiam nullitatis sententia in causa huiusmodi lata,impugnari,ut uol.Bal.in.l.uni.col.ii.C.ne in una. ea.caus.& in.d.l.uni.col.iii.in prin.C.si de momen.poss cum aliis,de quibus per dominum Alexā.consil.xx. Consideratis. col.iii.uersi.quantum autem ad dubium.lib.iii.

Siue igitur quis renunciauerit appellationi, siue ab ea per statutum, uel alias prohibeatur, quominus nullitatis re-
35 medium intentare posit, prohibitus non uidetur, ex quo renuntiatio & prohibitio huiusmodi (ut dictum est) sunt stricti iuris, nec comprehenditur id, quod non fuit expressum, ut uoluit Bald. in.l.prima, in ultimo not.C. de edic. diui Adr.toll.cum aliis, de quibus per Alexand.in consi.lvi. Aldronandus, lib.v.& consi.clxxxviii.Viso.colum. fina.lib.
36 ii.& Deci.consil.ccclxxvii.&.ccclxxix.requisitus. secunda colum.lib.iii.Et intellige quòd remota, seu deserta, uel alias prohibita appellatione quis non est remotus, neque prohibitus dicere de nullitate, seorsum, & principaliter ab ipsa appellatione, quoniam nullitas illa quæ accessorie ac uirtualiter inest appellationi, & incidenter cum ea deduci uidetur, iuxta text. in.l. Carmelia pia.ff. de iure patrona. &.l. quædam mulier.ff. famil. hercifcund. per remotionem principalis, uidelicet ipsiusmet appellationis,

ipſa etiā nullitas tanquam acceſſoria remota intelligitur: ut decl.Bald. & alij in locis de quibus ſupra . & idem Bald. ſeu Tancred.in ſumma ſua,in titu.de appella.quæſt. fin. & in.l. prima,in prin.C.de ſenten.ex pericu.recit. & in.d.§. qui prouocauit.quæſt.xiij.& Franc.in.d.c.dilecto.quæſt.xlix. & in.c. interpoſita.§.fina.uerſ.quarto quæritur.extra de appel. & declarat Bart.in.l.j.col.iiij.uerſ.Nec obſtat.C.quand.prouoc.nõ eſt nec.& Anchar.in cle.j.in princ.de re iud.Et Fel.in.c. Si autem.col.iiij.uerſi.per illum textum dicit Inno.de reſc.

Et non tantum ſimpliciter appellare prohibitus,non cenſetur prohibitus de nullitate excipere : quinimo etiam quòd quis expreſſe prohiberetur dicere de nullitate , ſeu quòd ipſa nullitas per ſtatutum,uel alias eſſet remota,adhuc tamen ſuper ea in multis caſibus audiendus foret:utputa ſuper nullitate ex defectu poteſtatis a iuriſdictionis proueniente : quia
37 quantumcunque per ſtatutum , ſeu reſcriptum prohibeatur ſeu remoueatur nullitas,in tali prohibitione ſeu remotione non includitur nullitas ac defectus iuriſdictionis : ut uoluit glo.quam ibi communiter ſequuntur doctores , in clemen. prima.in fin.de ſequeſt.poſſ.& fruct.Bald.in.l. generaliter.ij. colum.de epiſco.& cleri. Paul.de Caſt. in.l.fi.C.de arbi. Corſet.in ſingul.in uerb.ſtatuto cauetur.Abb.conſil.lxxxij.conditor.colum.penul.lib.j.Deci.conſil.dxx.in cauſa.in fin.& conſil.ccclx.Perſcrutatis.in prin.& Ioan.Bapti.Peruſinus in tract. de arb. lib.vi.c.xj.col.j.uerſ.prima regula eſt communis opinio doctorum:ut aſſerit Alexand.in conſil.lxxix.in cauſa,& lite.in fin.lib.vij.Etiam quòd eſſent latæ tres conformes ſententiæ,& ulterius quis ſuper nullitate audiri non poſſet iuxta terminos clemen.j.de re iud.quia nihilominus ſuper hac nullitate iuriſdictionis audietur:ut ponunt doctores in ſupra ſcriptis locis.& idem Alexan.in conſil.lxxvij.in cauſa.col. iiij.lib.ij.& Franc.in.c.dilecto.quæſt.lij.& quæſt.lvj.de appel. & Deci.in conſil.xxxvij.c.j.colum.pe.nume.7.lib.j.& conſil. viij.nume.8.eod.lib.etiam ſi quis iuraſſet non dicere de nullitate,quia adhuc ſuper iſta erit audiendus: ut declarat idem Franc.in.d.c.dilecto.quæſt.lij. uerſi. limita ſexto. & Fel. in.c. ex parte.colum.v.in.xvij..fallen. de offi.deleg. poſt Angel.in conſil.clxxxiiij.ibidem relatum. & ponit idem Fel. in rub. de fo.compe.& in.c.paſtoralis.colum.iij. uerſi. amplia etiam,de

excep.& Deci.consil.ccccxxxiiij. placet. in fin.ubi loquitur de nullitate laudi ex isto defectu,lib.iij.& Card.Paris.consil.xlv. satis.col.v.nume.29.lib.j.Soci.consi.xcv. nume.18.lib.iij.& facit quod ponit Paul.de Cast.in consi.xvij.lib.j. cum simil.

38 Potestas etenim ac iurisdictio in omni actu pro cōstāti à lege ex mente statuentium côntinuo præsupponitur, ut declarat Bartol.in.l.ij.§.prætor ait.ff.qui satisd.cogan.cum aliis, de quibus per Decium.consi.ccccxc.in causa quæ,colum.iiij. uersi.secundo respondetur.& consi.ccclx. nume.2. Idcirco cū deficiat potestas iudicantis, non potest dici quòd sit sententia,uel quiuis alius actus iuridicus , prout à lege.seu statuto præsupponitur:& propterea imprimis constare debet, quòd lex seu statutum prohibens dicere de nullitate sententiæ,uēdicet sibi locum:uidelicet quòd illa sit sententia , seu instrumentum,& similia:quia deficiente potestate non merentur tali nomine nuncupari , per tex. in.l.iij.§.iudicatum.ff. de re iud.l.j.§.fina.ff.ad Tertul.l.ij.§.fina.ff.de pen.Cle.pastoralis, circa fin.de re iud.ideo si qualitas à lege uel statuto præsupposita non uerificatur,lex & statutum non procedunt:ut uoluit Bartol.in.l.j.§.ait prætor.ff.nequid in flu.pub. & Bald.in l.si quis non dicam rapere,colum.iij.C.de episco.& cler.cum aliis add.per eundem Deci.cons.cccccxl.quæritur.post prin. lib.iiij.& sic per similem prohibitionem non tollitur,quominus quis possit opponere quòd non sit sententia, puta ex eo quòd is qui eam tulit,nulli præerat potestati:quia similis ne-
39 gatio nullitatem actus includens, sub aliquo statuto qualitercunque prohibente,non includitur : ut docet Bald.in.l.si quidem,in.iij.no.C.de excep.& in.l.peremptorias.colum.vj. uersi.quæro quid si statutum dicit.C.sent.rescin.non poss.& Card.in clemen.j.§.fina.colum.fina.uersi.Secundo quero,de sequest.poss.& fruct.

40 Et quòd non obstante tali prohibitione,opponi & negari possit non esse,neque dici posse instrumentum,uel sententiam quæ impugnatur,tenuit Bartol.in.l.j.§.parui.colum.ij. ff.quod ui aut clā.& in.l.non putauit.§. nunc quæ uis.ff.de cont.tab.& in.l.diuus Traianus.ff. de test. mi. &.l. fideiu.§. prætor.ff.qui satisda.cogan.cum aliis de quib.per Fel.in.c.ex parte.colum.iij.uersi.Sublatis &.c.de offi.dele.Alexan. consi. xxxiij.uiso themate.nume.2.lib.j. & consil.lx.uisa. colum.v.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ubi dicit quòd istam doctrinam Bart. sequuntur ubique doctores.lib.ij.& sequen.decis.Neap.xxj.dubitabatur.col.fina.& Deci.consi.xxxviij.diuino.colum.vij.nu.vij.& cons.ccccl viii. diuino.col.j.Rui.consi.xiiij.nu.xvii.uolu.ii.& consil.lxxviii. nume.8.uolu.iiii.Tiraquel.in tract.de retract.fol. mihi.xvii. sub nume.8.cum simil.

41 Prout etiam sub simili prohibitione ac generali remotione nullitatum,non uideretur inclusa nullitas ex inhabilitate comparentium,uel contrahentium insurgens,quinimo talis ex coniecturata mente ipsorum statuentium exclusa,& excepta uideri debet,& ideo quandocunque etiam de ipsa opponi poterit,ut declarat Bartol.in.d.l.i.§.& parui.& ibi Alexander,& alii per tex.in.l.filio.§.contratabulas.ff. de inoffi.testa. sequitur Ancha. in Cle.i.in.x. nota.de re iud.& Fel.in.d.c.ex parte.in.iii.colum.uersi.quarto limita,de officio deleg.& Roma.in consil.xlii.cum simi.de quibus per Hip.in.l. si quis ne quæstio.v.potest etiam alio modo.nu.30.ff. de quæst. Nam aliter dicendo,per huiusmodi generalem nullitatis reiectionem uideretur inducta dispensatio,& data facultas incapacibus & inhabilibus ualide contrahendi, seu in iudicio standi cum paria sint disponere quòd actus ualeat, uel quòd de il-
42 lius nullitate dici non possit,ut notatur per glo.fin. in.l.qui habebat.§.i.ff.de manumiss.ex testa.& trad. Deci.con.ccccl vi. nume.1.& consi.ccccclvii.col.fi.nu.13.

43 Dispensatio autem,& personarum habilitatio presumi nō debet,nisi quatenus expresse & legitime de ea constiterit,per tex.in.c.fina.de simo.& in cle.fina.ubi glo.in uerb.approbare.de senten excommu.& in.c.cum in iure.de offi.deleg.Spe. in titu.de dispen.§.qualiter.uersi.nunquid &c.& ponit Alex. in eo,quem semel constitit esse furiosum , quòd non præsumitur effectus sane mentis,in consi.cxlvii. uiso themate.col. iii.lib.vii.defectus etenim inhabilitatis est multum releuans,
44 & reddit actum retro nullum.l.seruus.& ibi no.C.de iud.l.licet.C.de procur.c.in nostra.eod.tit.& propterea lex instruit primo quærendum de personis,nunquid sint legitimæ & habiles,ut in.l.si quæramus.ff.de testa.l.non ignorat.C.qui accusa.non pos.l.quidam referunt.in uerb.esse enim debet &c. de iure cod.ponit Deci.consil.ccccl xxi.Iuridicam, in princip. libr.iiii. quod procedit in quocunque iudicio quantumuis

ſummario,ut per Barto.in.l.ii.C.de edic.di.Ad.tol.& in conſti.ad reprimendum,in uer.figura.colum.ii.Bal.in.l.iii.§.ibidem.ff. ad exhib. cum aliis de quibus per Iaſ. in rub.C. qui admit. & latius per eundem Hip. in.d.l. ſi quis.nume.6. de
45 quæſt.Et hinc eſt quòd iudex (maxime in cauſa ſpirituali) ex officio alieno nomine comparentem ad exhibendum poteſtatem ac mandatum cogere poterit,ſecundum gl.in uerb.
46 abſentia,in.c.i.de elect.li.vi.late declaratam per Fel.in.c.Cauſam quæ.de iud. ac etiam ex eodem proprio officio poterit inhabiles comparentes repellere,iuxta not.in.l. filius.§.ueterani.ff.de procura.& in.l.quos prohibet.ff. de poſtul.etiam quòd eſſent teſtes à partibus inducti,qui ſi inhabiles fuerint ex officio poſſunt à iudice repelli, ut declarat idem Feli. in.c. cum i.& a.colum.iii.uerſi.poſt colligi.de re iud. Idcirco niſi (ut dictum fuit) expreſſe conſtiterit de habilitate ſeu diſpenſatione, inhabilitatis exceptio, ac nullitas ex ea proueniens in dubio non dicetur per ſimilem prohibitionem ſublata, maxime quando talis inhabilitas à iure naturali proueniret,
47 quia tunc,etiam quòd à principe apponeretur clauſula,omnes & quoſcunque defectus ſupplendo &c. per hoc non uideretur ſatisfactum,per tex.in clemen.paſtoralis.§.cæterum. ubi Car.Anchar.& alii de re iud. Clauſula etenim ſupplentes &c.ad ſolemnitates iuris poſitiui tantummodo refertur, ut inquit Specu.in tit.de leg.§.nunc oſtendendum. uerſicul. xviii.ſupplet.& Abb.in.c.illa.nume.3.de elect.Alex.in conſil. lxxix.colum.v.lib.i.& conſi.cxi.perſpectis. colum.ii. uerſi. tñ iſtis.li.vi.& Dec.cõſ.dcii.col.pe.& conſi.ccccx. col.iiii. & Soc. conſi.clxiiii.uiſa bulla,col.fi.li.ii.ſiue etiam quòd eſſet appo-
48 ſita clauſula motus proprii, quoniam per eam non tollitur inhabilitas,neque inducitur diſpẽſatio,ut uoluit glo.in cle. ſi Romanus.in uerb.ualidam, de conceſ.præb.Feli.in.c.cauſam quæ.ij.colum.de teſt.& Rot.deciſ.cxii. dicebant domini.&.ccccxlv.nota licet proprius motus.in no.& plenius ponit Deci.conſil.ccccvii.uiſis.colum.fina.lib.iii.
49 Minus etiam per huiuſmodi generalem nullitatis prohibitionem ac remotionem cenſetur remota nullitas ex defectu citationis proueniẽs,quia cum talis ſit iuris naturalis defectus,à principe uel ſtatuto tolli nõ põt.cle. paſtoralis, uer. cęterũ,de re iu.c.i.& ibi Ab.de cauſ.poſ.& propri.& in.c.cum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

olim,colum.penul.de re iud.ponunt legistæ in.l.i.C.de legi. &.l.fina.C.si contra ius uel util.pub. & quòd talis nullitas à statuto qualitercunque loquente & prohibente censeatur exclusa.tenet Inno.in.c.tua nos.de cohabi.cle. & mul. Bald. in.l.i.colum.iii.C.quomo.& quand.iud. Cald. in consil.viii. in.fin.de re iud.Anchar.in consi.ccii.alias.ccvii. incip. de iure communi.Ange.in consi.ccxxi.per dominum Obicinum, & in consi.cxlv.in facto proponitur, cum aliis, quos refert & seq.Alex.consi.ccxxv.in princ.lib.vi.& Deci.in consil.xxxviii. col.pe.nu.7.& consi.cccx.col.iiii.nu.17.& consi.ccccccciii. uiso puncto.nume.11.& consi.ccccccIxxxi.col.fina.lib.v. & Abb.in consi.xcii.Christi.uolu.i.

50 Prout etiam ab huiusmodi simplici & generali prohibitione non intelligitur comprehensa nullitas ex capite alterius statuti seu rescripti insurgens:ne statuentes seu rescribẽtes seipsos incontinenti correxisse uideantur. arg.l. præcipimus.in fin.C.de appel.&.l.si.C.de testa.tenet Barto.in.l.i.§.& parui.ff.quod ui aut clam.& Ioan.And.in add.Specu. sub tit. de exec.sent.§.fi.uersi.xvi.Bal.in.l.i.in ult.col. de condi.inde. ponunt doctores in.d.c.ex parte.de offi.deleg.& firmat Alex. in consi.lxxvii.uisis.colum.iiii.lib.iii.& consil.cxlv.uiso processu.in fi.lib.v.& consi.lxiiii.circa col.fi.lib.iiii.

51 Insuper neque reiecta intelligeretur uel exclusa nullitas ex facie actorum resultans,cum talis dicatur euidẽs & notoria: ut docet Alexan.in consi.lix.nume.17.lib.iiii.(& diximus supra)remota etenim exceptione seu nullitate non intelligitur de notoria & manifesta.c.inter cæteras.c.qua fronte.c. pastoralis,de appel.c.ueniens.el.ii.de testib.& glo.in.c.ex conquestione.in uerb.appellationem,de restitu.spol. & glo. in.c.suscitata,in uerb.sententiæ. de resti. in integ. facit tex. in.l.ii.& ibi glo.de edic.di.Adri.tol.& glo. in uer. imperfectam. in.l.i. in.§.siue autem.ff.de tab.exhib.& in.l.si in alterius. in fin.C. si mi.se maior.dix.cum aliis, de quibus per Abb. in.c. super eo.de effi.deleg.& Anton.Corset.sing.xc. alias in uerb. exceptio,uersi.si statutum tollat exceptionem &c.

Et quòd nullitas notoria & manifesta statuto seu dispositioni nullitates reiicienti non includatur,sed illo nõ obstãte proponi possit,tenuit Bald.in.l.i.C.ne li.tert.prouo.& in.l.si unus.§.pactus ne peteret.col.xiiii.ff.de pac.Imol.& Alex.in.l.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de pupillo.§.q opus.col.pe.ff.de no.op.nũ.Io.Bap.Perusinus (qui fuit Bar.gener) in trac.de arb.li.vij.c.xi.col.i. uersi.secũda regula.& Ab.in consi.lv.in causa,lib.ij.& consi.xliiij. in p̄senti,lib.i.& Anchar.in consi.ccvii.de iure communi.Alex.in consil.lxxvii.uisis,colum. iii.in fine.lib.iii.ubi post Imol. refert dominos de Rota ita tenere.& etiam idem tenet in cõsil. lxxxvj.nu.xiii.libro secundo,& in consi.cv.col.secunda ,in fine,libro.v.& Deci.consi.viii.num.viii.& in consil.xlix.lib.i.& consi.ccccxxiiij.num.vj. lib.iij. latissime exanimat Fran. in.c. dilecto,quæstione.lij.in.viij.limita.de appel.& Feli.in.c.inter cæteras,col.v.uersi.sexta declaratio,de re.iudi.etiam quòd essent latæ tres conformes,prout late comprobat.d.Paris consi.xcviii.asserta.col.prima.num. xxiii.lib. tertio.post Old rad. in consilio.cvij. & alios de quibus ibi.

52 Talis etenim ex actis resultans & notoria nullitas non indiget aliqua propositione seu allegatione: ut trad.Ange.in.l. fina.ff.de pet.hæredi.& Alex.in.l.i.C.ut quæ des.aduo. & Fel. in cap.cum ordinem,col.viii.uersicu.prima declaratio,de rescrip.& Deci. in.l.lecta.col.ix. ff.si cert.peta. Ita enim limitari consueuit illud, quòd licet notorium releuet ab onere pro-
53 bandi, non tamen releuat ab onere proponendi iuxta glo. notabilem in clemen. appellanti, in uerbo.iudex.de appella. Nam debet intelligi de alio notorio quàm ex actis resultante: ut per eundem Feli.in cap.j.col.vii.uersicu. quarta declaratio.de re iudic.& Gome.in reg.de annali.in.iiij.quæst.in fi. prout etiam hoc casu nõ requireretur quòd iudex per suam interlocutoriam declararet huiusmodi notorium : quamuis in alijs casibus si iudex hoc faceret , esset optima cautela : ut docet Abb.in.c. ad nostram,lo.ij. col.fin.de iureiu. & sequitur Deci.consi.cccccxliij.serenis.col.iiii.uersi.non obstat,lib.
54 iiii. hæc igitur nullitas opponi poterit,etiam quòd terminus seu instantia ad nullitates proponendum foret elapsus, maxime per uiam exceptionis & defensionis:ut declarat Alexan. in consi.ccxxv.col.iii. nu.ii.lib.vj. & melius consi.lxxxij.uiso. col.iiii. uersicul. non obstant, lib.iii.& ita intellige eundem in consi.cv.ponderatis,col.ii.in fin.lib.v.& Abb.in dicto cõsil.lv.Ias.consi.xliiii.li.iii.in princip.declarat Franc.in. di.c.dilecto.quæst.liiii.col.fi.ubi format similem questionem: & facit quod uoluit Bald. in.l.j. circa fi. ff. de hæred.instit.& in.l.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſcire oportet.§.fi.& in.l.i. ii.&.iii.col.C. de iur. & fact. igno. Alex.poſt Barto.in.l.facultas,in princip.C.de iur. fiſ.lib.x. & quod ponit Feli.in.c. ex parte, colum.penul.in princ. de offi. deleg. dum uoluit quòd terminus ad excipiendum nõ comprehendat nullitatem : & quòd ſi ſtatutum prohibeat alicui ne fiat ius : non uideatur denegata defenſio, ut per eoſdem.

Intellige præmiſſa etiam ſi de nullitate conſtaret per inſtrumentum publicum,quia & tunc diceretur notoria,ſecundum Abba.in.c. cũ olim.in ult.nota. de cenſ.probatio namque facta per publicum inſtrumentum dicitur euidens : ut docet idem Abb.per illum text.in.c.cum dilecti. in.j. not.de donat.& manifeſta : ut uoluit Bartol.in.l.j. in princ.colum. ij.uerſicul.uenio ad quęſtiones.ff.de ope.no.nunciat.ac probatio probata,ut per Barto.in.l.intereſt,in ulti.not.C. de ſolut.& in.l. quoties,in fin.C.de iud.quos refert & ſequitur Deci.in conſi.ccccxxiii.negari.col.ii lib.iii.habens igitur inſtrumentum in manibus,ac illud abſque alia dilatione oſtendẽs diceretur incontinenti probare : & ſic ceſſaret ratio malitiæ & fraudis à ſtatuentibus præſumptæ : ut uoluit Bald.in.l. ij. C. de edict.diui Adr.toll. quem adducit in propoſito idem Philip. Deci. conſilio.ccccxxiiii. proponitur,colum.ſecunda. circa medium.& conſi.cccclxxvij.bene,col.ſecunda, in princ. lib.quarto,& conſil.cccclxxxviij.in cauſa, poſt prin.& conſil. cccccxxxvj.in cauſa,col.ii.uerſi.tertio concurrit,eod.li.ac etiã ponit in conſi.ccccclxxxij.in cauſa,in prin.lib.v.

55 Et ratione eiuſdem euidentiæ & notorietatis, ſtatuto ſeu prohibitione præfatis non obſtantibus poterit opponi de inepto libello : quia & iſta nullitas dicitur notoria & exactis inſurgens,ſecundum Barto.in.l.i.C.de erro.cal. & nunquam intelligitur ſublata per ſtatutũ: ut uoluerint Bal.& Ang.in.l. tale pactũ.§.qui prouocauit & Canoniſtæ in. c. cum dilecti, de empt.& uen.Lanf.in.c.quoniã cõtra.in uerb.exceptio.nu. viii.de probat.& ponit Fel.in.d.c.ex parte.col.v.uerſi.xvi.de offic.deleg.ad quod pertinet illud quod ponit Alexã.in conſil.lxxix.nu.iii.lib.ii. dum uoluit nullitatem ineptitudinis libelli eſſe irreparabilem & reformari non poſſe.

56 Idem foret ſi nullitas ex perplexitate ſeu cõtrarietate proueniret:quia & hæc non cẽſeretur à ſtatuto excluſa: ut declarant doctores in ſupra ſcriptis locis,maxime Fran.in.d.c.di-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

lecto.q.lij.& Fel.in.d.c.ex parte,in nona fallen.& Deci.in cõ-
ſi.viii.nu.viii.li.j.& conſi. cccccxliiij.uiſo.circa fi. lib.v. & in
l.ubi repugnantia.ff.de reg.iur.

57 Et nedum nullitates ex actis reſultantes & notorie à litiga
toribus propoſitę reijci non debent,quinimo etiam ipſis li-
tigatoribus tacẽtibus, iudex ex officio ſuo eaſdem quando-
cunque tollere,& reuocare debet: hoc etenim ad eius offi-
cium ſpectat,ne fruſtra litigari contingat.argu.tex.in.c.i. ex-
tra de procur.&.c.cauſam quæ.de Iud.&.c.indemnitati.§. ſa-
ne.ubi Dominicus hoc idem uoluit,de elec.in.vj. & Bald.in
d.l.ſi unus.§.pactus ne peteret.& in. d.l.plane.ff.de pet.hære.
& Card.in cle.i.q.xix.de re iu.& firmat Alex.in.d.cõſi. ccxxv.
nu.iii.lib.vi.& conſi.lxxvii.numero.xx.lib. iii.& Feli.in dicto
c.ex parte,colum.penul.ff.de officio deleg. & diximus ſuprà,
& facit quod ponit Guid. Pap.quæſtio.ccxcii.ſi alicui.

Et nempe interpretatio huiuſmodi & declaratio quòd ſu-
praſcriptæ nullitates & ſimiles ſub generali diſpoſitione in-
cluſæ non uideantur,eſt multum ęqua,iuſta,& rationabilis:
aliàs uideretur præcluſa uia quibuſuis defenſionibus: ac ſe-
querẽtur mille abſurditates & inconueniẽtia: & talis diſpo-
tio in ſe magnam contineret iniquitatem cõtra ſubſtantiam
legis.c.erit autẽ lex.iiii.diſt.&.l.fi.ubi Bal.& alij.&. l. quoties.
&.l.reſcripta.C.ſi contra ius.& no.Inno.in.c. qui in eccleſia-
rum.ubi Bald.col.iiii.extra de conſtitu.cum alijs, de quibus
per Deci.in conſi.ccccx.col.iiii.numero. xix.lib.iii.& propte-
rea non eſt admittenda talis interpretatio: ut docet Alexan.
conſi.lxxxiii.uiſa. columna ſecunda.uerſi.& ſtatuta nõ ſunt.
lib.ſecundo.quia præſumi non debet quòd ſtatuentes uo-
luerint iniquitates fouere,& tollere defenſiones, ac ius unius
& dare alteri: ut inquit Abbas in dicto conſi.lv.in cauſa,co-
58 lumna ſecunda.lib. ſecundo. Talia igitur ſtatuta ac ſimpli-
ces & generales nullitatum prohibitiones ad id,quod eſt ue
riſimile & rationabile reſtringi debent,argument.cap. in ge-
nerali.de reg.iur.in.vj.c.fina.de offic.uic.c. ii. de pœnit.eodẽ
lib.notat glo.in capitul.licet,in uerb. exceptione, de elect. &
tex.in.c.ad noſtram.el.iii.de iureiur.cum alijs,de quibus (in
terminis ſtatuti loquendo) tradit Alex.in conſi. tertio.uiſis,
col.ii.libro ſecundo.& Deci.in conſil.lxiiii. in fi.lib.i.& con-
ſil.cccccxxxii.col.ii.lib.v.

Verba etenim generaliter & indefinite prolata, generaliter & indefinite intelligi debent, ubicunque subest eadem ratio, qua moti sunt statuentes ad id faciendum : secus si non obsit, sed potius diuersa, quia tunc ne insurgat absonus intellectus, & quis indebite patiatur, uel cum iactura aliena locu pletetur, restringuntur, declarantur, & limitantur. l. ut gradatim. ff. de mune. & hono. l. ii. C. de noxal. per Barto. in. l. talis scriptura, de leg. i. cum aliis, de quibus per Abb. in consi. xcvii. uiso instrumento, in fi. libro secundo & per Alexan. consil. l. uisis & opportune. col. penul. uersic. ii. respondeo. & consi. lii. col. i. lib. i. Talis maxime in materia nostra capienda est interpretatio : quia nullitatis defectus facto, culpa, & temeritate ipsius aduersæ partis prouenit : & exceptio ex facto aduersarii proueniens non uidetur inclusa sub generali exceptionum remotione uel renunciatione. ar. l. qui officii. §. fi. ff. de contra. emp. l. penul. C. de nau. fœ. & ponit Roman. consi. ccccIxxii. in eo quod quæritur. col. fina. & Deci. consil. xxvii. col. i. uersiculo. Tertia est, libro primo, cum simil.

IN RVBR. SEV TITVL.

An quælibet sententia &c.

SVMMARIA.

1 *Sententia quælibet potest dici nulla.*

2 *Iudices quicunque siue maiores siue minores in iudicando generales leges obseruare debent : aliàs eorum gesta non ualent.*

3 *Sententiæ etiam præfectorum prætorio possunt ex uitio nullitatis impugnari.*

4 *Exceptio firmat regulam in non exceptis.*

5 *Cardinales in Ro. cu. præsentes præfectis prætorio, absentes uerò proconsulibus adæquantur : ideo illorum sententiæ nullitatibus subijciuntur.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

6 *Legatus de latere non potest iuris ordinem remittere.*

7 *Princeps est legibus solutus ac supra omne ius positiuum: ideo nullitas in eius auditorio non attenditur, sed ueritas rei gestæ. num.8. Vide aliqua de principis potestate hic.*

9 *Fatalia non currunt in auditorio principis, & nouæ dantur induciæ.*

10 *Princeps nigrum in candida uertit, nec est qui dicat illi cur ita facis?*

11 *Sententia supremi principis an & quibus nullitatibus subijciatur.*

12 *Princeps quandoq; se declarat in procedendo nolle à suis legibus declinare, & tunc solennitates iuris seruandæ sunt.*

13 *Sententia & dispositio principis subijcitur nullitatibus à iure duntaxat naturali proueniente, non autem à iure positiuo, & nu.19.*

14 *Citationis defectus est de iure naturali, ideo uitiat sententiam principis.*

15 *Nullitas proueniens ex omissione causæ cognitionis, ac defectus mandati, contra sententiam principis, opponi potest. nu.16.*

17 *Clausula supplentes &c. trahitur ad defectus iuris positiui tantum.*

18 *Clausula ex certa scientia, ac de potestatis plenitudine, operatur quando causa cognita processum fuit, & super his quæ uerisimiliter non præsumitur quòd princeps ignorauerit.*

20 *Princeps in dubio non præsumitur quòd uti uoluerit potestatis plenitudine neque certa scientia, aut quòd uoluerit legum aut iudiciorum solennitates, & iuris*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ordinem ſubuertere. numero 21. & 22.

23 *Princeps conſueuit cauſas coram ſe uertentes diligentiſſime tam reſpectu iuſtitiæ quàm rectitudinis proceſſus examinare, & perperam factum reuocare.*

24 *Cauſæ in conſiſtorio principis commiſſæ, ſi in illis iuris ordo omittitur facilius impugnantur, quàm aliæ.*

25 *Sententia principis ac etiam Romanæ ſedis quandoque in melius conuertitur, corrigitur & emendatur.*

26 *Princeps præſumitur quid uti uoluerit poteſtatis plenitudine, quando actus ab eo factus in totum quoad formam iuris peccaret, & hoc ut actus ſuſtineatur.*

An quælibet ſententia, & à quocunque etiam maximo magiſtratu prolata per remedium nullitatis impugnari poſsit.

1 IDIMVS quis poſsit dicere de nullitate: conſequens eſt ut etiam uideamus quæ ſententia poſsit ex defectu nullitatis impugnari,& dici nulla. Et breuiter pro regula eſt ponendum, quòd quælibet ſentẽtia ex uitio nullitatis impugnari poteſt, prout hanc regulam poſuit Ale.in conſi.ii.conſideratis.col.iii.uer.quantum autem ad dubium,li.iii. per iura ibidem allegata: ſiue igitur in poſſeſſorio, ſiue in petitorio uel aliàs lata fuerit ſententia, de eius inualiditate quæri poterit: prout loquitur ibidem Alex.& uidimus ſuprà in præcedenti tit. Nec habet dubium, prout neque dubitandum eſt, quin eadem ſententia à quocunque,& etiam maximo magiſtratu proferatur, per remedium iſtud poſsit retractare, cum
2 uniuerſalis lex indiſtincte pręcipiat iudices quoſcunque maiores ſiue minores, in procedendo, ac ſententias proferendo,generales leges obſeruare debere, etiam quocunque

principali reſcripto non obſtante. ut in authentic. de iudi.§. finali.& ſub Rubri.in med.lit. non fie.ſac.iuſſ. & ibi, omnes iudices qualitercunque iudicent, ſiue ex ſcripto, ſiue ex non ſcripto, generales leges cuſtodire debent, & ſecundum illas ſententias proferres, & aliter latas:ita infirmas eſſe iubet, ut appellatione non indigeant: neque ex compromiſſo inferatur pœna.&c.&.l.fi.in fi.C.de uete.iur.enucl.& inſtit.de offic.iud.in princ.ibi.& quidem in primis illud obſeruare debet iudex, ne aliter iudicet, quam quod legibus, aut moribus proditum eſt.&.l.fi.C.ſi cont. ius uel utilita.pub. canonizata.in.c.dicenti.uerſi.omnes iudices.xxv.quæſt.ii.& in.c.iudicent.iii.q.vii.Si quid ergo contra uniuerſalis legis prohibentis edictum,& formam, expreſse factũ fuerit pro nullo infecto, ac inutili hñdũ eſt.l.non dubiũ.C. de legib.l. pacta quæ cõtra.C.de pact.l.ex p̃cio.C.ſi cer.pe.c.imperiali.xxv.q.ii.c.uides.x.dictinct.c.ii.in fi.de teſt.c.prouida. uerſic. uerum, de elect.in.vj.& ponit glo.ord.in cle.i.in uerb.inhibentes, de iurep.quam ſingularem dicit Abb.in.c. ex parte.in fin. de cõſti.

3 Poterunt igitur ſententiæ & decreta etiam ampliſsimorũ præfectorum prætorio, ſi non fuerint ſecundum iuris tramites, & aliàs rite lata, ex uitio nullitatis impugnari: ut eſt tex. in.l. nemo. C. de ſentent.tit. generali,& in.l.fin. circa fin.C. de tempor.appell.& in authent.quæ ſupplicatio, in fin.inſt. glo.in uerbo.retractationis. C. de precib.Imper.off. eſt glo. in uerb. contra ius, in.l.uni. C.de ſentent. præfect. prætor. quod etiam probatur per locum à ſpeciali in.l.hac lege, cum ſequen. C.de ſenten.ex peric.recit.& in authen.breuiores.eo. titu.&.l.ne quicquam.§. de pleno, de offic.proconſul.&.cap. fi.de re iud. libro ſexto in quibus locis patet, quòd præfecti prætorio, & alij illuſtrem adminiſtrationem gerentes, quoad facultatem procedendi de plano,& proferendi ſententias, ſolummodo diſpenſantur quoad certas cauſas ibidem expreſſas, & quòd poſsint duntaxat illorum ſententias iam ſcriptas, per os alterius proferre, in reliquis itaque ſeruabunt ius commune: cum exceptio firmet regulam in non exceptis: ut dicit text.in.l. Iulia. in uerb.apparet.ff. ad. l. Iulia. repet. l.prætor.in princip. ff.de iudic.§. hæc autem lex.in authen. de non alienand. aut permutan. cum ſimil.de quibus per Alexand.conſil. xxxvi.uiſo. in princip. libro ſexto,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& consil.lxiiii.circa, in princi.lib.iiij.& Deci. consilio.cccccliii. uiso.col.i.libr.iiii. & præmissa tenet Guid.Pap.q.50.quia.

5 Cũ itaque Cardinales in Ro. cu. præsentes præfectis prætorio adæquentur : ut est glo. ab omnibus approbata,in.l. uni.in uerb.iudicaturus. ff.de offic.præfe.præt. & absentes à dicta Ro.cu. (puta in aliqua prouincia legationis munere fungentes) proconsulibus æquiparentur : ut est text.in.c.ii. & ibi scriben.de offici.lega.ad instar præfectorum prætorio & proconsulum, ipsorum sententiæ ex defectu solennitatis, ac iuris ordinis non seruati, corrigi, & emendari poterunt: prout est tex.in.c.ad petitionem,iuncta gl. i.extra de accu.ubi gesta per Cardinalem etiam sedis apostolicæ legatum ob iuris ordinem non seruatum, irritantur: & ad idem tex.in.c. per uenerabilem,ibi,cuius sententia,quia cassata, fuit solummodo propter iuris ordinem non seruatum &c. loquens de legato.extra qui fil.sint legit,&.c.licet trauenses.&.c.nisi specialis.ubi Pa.& alii notant quòd legatus de latere nõ potest iuris ordinem remittere,de officio lega.de quo est in uerbo. figura.in.c.fi.de hære.in.vi.& ponit Ias.in.l.nemo potest, colum.i.de le.i.& Guid.Pap.quæst.cxcviii. Sed & quòd legatus de latere iuris communis obseruantiam teneatur,prout alii, probat Alex.consi.xxxiiii.uisis.col.i.in fi.lib.vi.& consi. xvii. uiso instrumento,colum.pen.lib.iiii.cum ibi add. Vnde Bal. in authen.sed & si quis.col.penul. uersicul. quidam dicunt. C.de testi.relatus ad Alex.ad Barto.in.l.fina.C.de legib.dicebat quòd testes inordinate etiam à Cardinalibus recepti nõ probant: & ponunt Canonistæ in capi.secundo.extra de testib.ac præmissa (ut arbitror) sine difficultate procedunt, ac etiam habebunt locum in istis uicariis Papæ,in terris ecclesiæ positis : quia & ipsi loco præfecti prætorio sunt : ut uoluit Pau.de Cast consi.cl. uisis & ponderatis, prout eum refert & sequitur decis. Neap.uti per Capicium decis. cxxxi. dubium. nu. xlvi. Sed dubium est, nunquid processus uel sententia supremi principis, uel ab eo summa cum potestate delegati ex defectu solennitatis, ac iudiciarii ordinis omissi, uel alias posit dici nulla.

Et dubium facit, quia scimus quòd princeps est solutus legibus,ut.l.princeps.ff.de legi.quinimo supra leges,ut in authen.ut præponatur nomen Imperatoris,circa medium.&.c.

proposuit,

propoſuit,de conceſ.præben.diciturque lex animata in terris,ut in authen.de conſulibus.§.fi. ac inſtar ſacrilegii ſit de facto illius uelle iudicare,ut.l.ii.C.de cri.ſacrileg.neminique liceat de eo quod factum eſt a ſummo pōtifice iudicium dare,cum iudicet ipſe,& a nemine iudicetur,ut in dicta authē. in medio litis non fie.ſac.iuſ.col.ſecunda.c.nemo. c. cuncta per mundum.ix.q.iii.c.in apibus.vii.quæſtio.i.c.per uenerabilem.qui fil.ſint legi.cum aliis,de quibus per Decium, cōſi. dciii.uiſo puncto,in princi.& propterea idem princeps eſt, qui proceſſus,& reliqua minus rite facta confirmat, & purgat nullitates,ut in.d.c.ad petitionem, de accuſ.c.i. de tranſact.c.i.&.ii.de confirm.util.uel inutil.gl.in.c. nullus.ix. q.ii. ponit Abb.in.c.cum olim.in pe.col. de re iudic.Bal. in.l. reſcripta.ii.col.in fine,de preci.Imp.offe.& in prælud.feud.columna.ix.uerſicul.ſed pauca de principe dicamus,&c. & Ro. deci.ccxxx.Papa in no.& Paul.de Caſtro in conſilio.clxxviii. donatio.in prima parte.Soci.in cōſi.clxiiii.ii.parte,& in ſumma quicquid principi placuit legis habet uigorem : ſiue cognoſcens decernat,uel de plano interloquatur, ſiue edicto præcipiat,ut.l.prima.C.de conſti.prin.inſti.de iur.natu.gen. & ciuil.§.ſed & quod principi placuit,&.l.fi.C.de legi.& propterea cum nullitas regulariter ex tranſgreſſu, & legis inobſeruantia proueniat,ut diximus ſupra, & princeps ſit ſupra ius,ut per multa comprobat Feli.ad propoſitum,in.c.canonum ſtatuta,columna ſecunda,de conſtitu. & Paris de put. in trac.Sindicat.in.§.an dictum capitulum,columna quarta, in fine,uerſicul.& inquantum. Non uidetur poſſe dici,quòd ſententiæ,ſeu geſta principis nullitatibus ſuppoſitæ ſint, ex quo aliter agendo cenſeatur uelle diſpenſare, dicto capitulo propoſuit,de conceſsione præbend.per quem tex. plures notabiles concluſiones facit Feli.in.c.cum olim, colum.viii. &
8 cap.in cauſis,in fin.de re iudic.& Alexan. poſt Bart.& alios in dicta.l.finali.C.de legib.idcirco dici cōſueuit,quòd in auditorio principis,& cauſis coram eo uertentibus,non attenditur nullitas,ſed ueritas rei geſtæ : quia amplecti debet ſolam ueritatem,& non ire per ambages, ex quo iudicat tanquam Deus,qui non fallit,nec fallitur,argu.no.in.d. c.ad petitionem,de accuſ.per quem tex. ita uoluit Bald. in.l. Aemilius,ubi eſt bonus tex.ff. de mino. & idem uoluit in capit.i.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de no.for.fid. &.c.i. uersic. si de inuestitura,in fin. in usibus feud.facit tex.in.c.magnæ,ibi,dum tamen non recedamus a tramite ueritatis.iii.extra de uoto. & in.c. per uenerabilem,
9 ibi,sacerdotes Leuitici generis,qui indicabunt tibi iudicii ueritatem,&c.qui fil.sint legit.hinc est,quòd in dicto ipsius auditorio fatalia non currunt.auth .sed lis.&.l.fi.§. si tamen.C. de tem.appel.&.l.fina.& ibi glo.in uerb.fatalium.C. ubi senat.& nouæ dilationes dantur eiusdem arbitrio.l.in offerendis,& ibi Bart.C.de app.Specu.in titulo de appel.§.nunc breuiter.Item iusta causa est,& Archi.in.c.anteriorum.§.ad hæc ii.quęst.vi.cum aliis,de quibus per Alexand.consi.xix.col.ii. libr.i.& decis.Neap.lxxix.in causa firmani, num.iiii. hinc est etiam quòd idem princeps in foro suo quotidie iuris rigorem relaxat,& causas de plano,& sine figura iudicii cognoscendas committit,cle.sępe,de uerb.sig.cle.dispendiosam,de iud.& ibi glo.in uerb.usuris, quæ dicit hoc posse in foro suo,secus in alieno:ut etiam uoluit Bald. in.l. eos. in fin.C.
10 de usur.& Panor.in.c.quod clericis, num.vi. de for. compe. & in effectu princeps mutat substantiam legis, & nigrum in candida uertit.ut in.l.unic.in princ.C.de rei uxo.act.inst. de acti.§.fuerat,nec est qui dicat illi,cur ita facis.c.in memoriã.xix.distin.& ponit Specul.in titu.de legat.§. nunc tractemus,uersi.lxxxix.& Paul.de Ca.consi.cccxvii.circa fin. in prima parte, & cons.cclxxxvii.primũ dub.eo.lib.& plura ponit Ang.in.l.princeps.ff.de leg. & Roma in.l. si quis arbitractu, in.iii.colum.ff.de uerb.ob.cum aliis de quibus Deci.in cõsi. undecimo in fine libr.i.& consil.dclv. columna penultima, lib.v.& consil.ccccxcviii.uiso.colum.fin.& consil. dlxxxviii. uiso puncto,in princ.lib.iiii.& consil.dcxxxi.casus post prin. &.dcxcix.accepi.in fin.lib.v.&.cccxli.uiso.col.iiii. num. viii. lib.xiii.Et quod dicitur de principe supremo, potest etiam in materia nostra intelligi de ciuitate, seu principe non cognoscente superiorem in terris suis, ut uoluit Bart.in.l.relegati.ff.de pœn.cum aliis,de quibus per Alex.in consi.i.num. xxvi.& consi.xv.usc.iolum.ii.li.v.& Deci.consil.dxxiiii.nu. ii.lib.iiii.ubi asserit quòd ita est communis conclusio, & idẽ tenet in consil.cclxxi.diuino,colum.ii.uersicu.& sublata,lib. ii.& consil.cccxc.quoniã,colum.v.uersi.ex dicto priuilegio, lib. iii.& consi.xliii.col.i.eo.lib.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

11 Pro quorum resolutione, ne hic diutius moram faciamus & institutæ breuitatis terminos egrediamur, cõsiderandum est quòd aut constat, quòd princeps in procedendo, & sententiam ferendo a iuris communis dispositione recedere nõ intellexit: Aut constat de contrario, uidelicet quòd uti uoluerit potestatis plenitudine, aut sumus in dubio.

Primo casu quando ex actis, seu aliunde constat principem potestatis plenitudine uti noluisse, sed tanquam uniuersalem ordinarium processisse, & a legibus noluisse decli-
12 nare, prout ipsemet princeps multoties hoc declarat: ut patet in.c.cum dilecti, ibi, uolentes tamen iuris ordinem obseruare, &c. & ibi, quantum de iure possemus, procedemus, &c. de dol. & cont. &.c. licet causam, ibi, quia tamen non uolumus a iuris tramite declinare, &c. de probat. &.c. cum olim, in fi. ibi, uolentes tam rationes quam canones obseruare, &c. de elect. &.c. cordi, de app. in. vi. cum simil. & hoc ultra generalẽ declarationem, qua profitetur se uelle secundum suas leges uiuere, ut in.l. digna uox.C. de legi. insti. quib. mod. testa. infr. §. fi.l. ex imperfecto, de leg. iii. cũ igitur princeps declaret se uelle iuris ordinem seruare, ac in uerbis, nulla sit ambiguitas, non debet admitti uoluntatis quæstio. l. ille, aut ille. §. cũ in uerb. de leg. iii. & propterea dicemus, quòd ordo iudiciarius, & reliquæ etiam iuris positiui solennitates coram ipso Papa, & supremo principe seruari debebũt: ut est tex. in. c. ex causis, si non uioletur litera, de re iud. &.c. de cætero, eo tit.

13 Quando autem constat, quòd princeps in procedendo potestatis plenitudine uti uoluerit, ut quia hoc expressit: tunc processus ac sententia eiusdem, ex defectu duntaxat a iure naturali proueniente, & tollente defensiones, & causæ cognitionem, ac naturalem iustitiam eradicante, non autem ex defectu iuris positiui, impugnari poterunt: quoniam ciuilis ratio ciuilia corrũpere potest, naturalia uero, nequaquã: ista nanque immutabilia sunt, & tanquam æquum, & bonũ decet illibatum permanere, §. sed & naturalia, instit. de iur. natu. gent. & ciuil. §. fi. de legi. agna. tut. eo. lib. l. pe. in prin. ff. de iusti. & iur. l. ii. in fin. ff. de usufruct. ea. re. &c. prout arguit in terminis nostris Paul. de Cast. in consil. cccxvii. in fin. in prima parte, & Abb. consil. xciii. colum. iiii. libr. ii. & Deci. consil. dclxxxix. dũ uoluit quòd princeps obligetur ex his quę sunt

de iuregentium:quia de huiusmodi iure procedit illud, Semel locutus est Deus,&c. & quod scripsi, scripsi, &c. & quæ procedunt de labiis meis,non faciam irrita, &c. cum simil. de quibus per Bal.in consi.cclxxix.pridie,colum.decima,lib. tertio,& eundem Deci.consi.lviii.quæritur,colum.ii.nu.v.& consi.dlxxxviii.uiso.col.fi.lib.iiii.

14 Idcirco cum defectus citationis censeatur ob defensionẽ a iuregentium,& diuino procedere, iuxta tex.in.c.iii. in lib. Gen.ibi,Adam ubi es,&c. &.c.Deus omnipotens.ii.q.i. qualiter,& quando,de accus.l.ii.§.si ad diem,de re mil.& Bal. in l.si executorem.colum.xix.C.de execu. & re iud. & Bart.in.l. filiusfamilias.ff.de donat.cum aliis de quibus per Feli. in.c, cum olim.colum. viii. in prin.de re iud.si citatio omitteretur,sententia principis redderetur inualida: ut est tex. in cle. pastoralis,uersi.nec prædicta suppletio. de re iudi. &.l. fina. iuncta glos.ii.& ibi Bald.& alii. C. de legi.c.i. & ibi Abb. de cau.posses.& proprie.c.nos quemquam.ii.quæstione.i.& est communis sẽtẽtia doctorum:prout asserit Feli. in.d.c. cum olim.col.ix.nume.xii.de re iudi. & Cel.ad Lanf.in cle. Sæpe, in uerb.omissa citatio.de uerb.sign.quicquid alii dicãt,quos refert.d.Alex.qui õem opinionẽ cõprobat,in consi.xi. nu.v. lib.vii.& tenet Deci.in cons.dxiii.uiso puncto,col.pe.in fi.& cõs.dxliiii.col.pe.nu.27.lib.iiii.& Ro.in fin.dclxiiii. Tu scis. Idẽ foret secundũ aliquos,si a principe causæ cognitio omitteretur:quia sententia ipsius principis absque causę cognitione lata,reputetur iniusta,& inualida, prout uoluit Alexan.d.
16 consi.xi.alias consului,libr.vii.& Decis.in.d.cons. dxliiii. Serenissimus.col.iii.uersi.secundo principaliter, lib.iiii. & Capicius deci.Nea.lxix.in causa Io.nu.xxxv. uel etiam idem foret,si nullitas proueniret ex defectu mandati,& cõsensu partium,ex quo talia ab ipso principe suppleri non possunt, ut uoluit Io.And.& aliis in.c.per uenerabilem,qui fil. sint legit. facit.c.primo,in princip.de spons.in.vi.&.c.in nostro,cũ sua
17 materia, de procur. Nam etiam quòd princeps apposuisset clausulam,uidelicet supplentes omnes, & singulos defectus si qui interfuerint,&c.huiusmodi suppletio restringitur ad defectus iuris positiui duntaxat, nec se ad defectus iuris naturalis extendit,ut declarat Archidiaconus in capitulo Ceno manensem.lvi.distinctio.& Abb.post Hostien. in capit. pri-

mo de transactio. Card. & alii in. d. clemen. pastoralis in tertio no. Specul. in titulo de leg. §. nunc ostendendum, uersicu. xviii. cum aliis, de quibus per Alexan. consil. lxxix. circa prin. colum. quinta lib. primo, & Decis. consi. dcxx. diuino, colum.
18 penult. libro quinto, prout dici consueuit de clausula ex certa scientia, & de potestatis plenitudine: quoniam per huiusmodi clausulas substantialia, ac solennitates supplentur, & sanantur, quando processum fuit parte uocata, & cum causæ cognitione, alias huiusmodi clausulæ parum operantur, ut docet Rot. decis. ccxxx. Papa confirmando, in no. & sequitur Soci. consi. clxiiii. uisa bulla. columna tertia, uersicul. sed ac omnia, lib. ii. & Deci. consil. dxliiii. num. xxviii. &. xxxvi. libro quarto, prout etiam similis clausula non operatur nisi circa ea, de quibus princeps præsumitur habere scientiam, ut sunt illa quæ in iure: secus in his, quæ in facto consistunt, quia talia præsumitur ignorare: ut uol. Bald. in. l. fin. C. senten. rescin. non poss. quem seq. Alex. consil. cxxv. uiso titulo, in fin. libr. ii. & consi. ccxv. non obstat in fin. lib. vii. & de istis ponit etiam in consil. xcii. perspectis, columna septima, uersi. modo uidendum, lib. sexto, & consi. cxi. perspectis, eodem libro, & consil. cxxii. uiso puncto, in fine, lib. iiii. & cons. sequ. colum. viii. uer. præmitto, ubi ponit quando dicendum sit, quòd princeps ex certa scientia aliquid fecerit: & unde Philipp. Deci. qui etiam præmissa ponit in consil. cxcviii. diuino libro primo, &. ccccvii. uisis, columna fin. in fin. &. ccccx. in causa mota. columna quarta.

19 Et quòd principis sententia, & dispositio ex defectu iuris naturalis impugnari posit, non autem iuris positiui, tenuit Inno. in. c. quæ in Ecclesiarum, ubi per Feli. in uersicu. limita sexto, de constit. & per eundem post Panor. & alios in. d. c. Cum olim, ubi multa congerit de re iudi. & decis. Nea. cccxc. fuit, & Alex. in dicto consi. xi. post Bar. in uerb. figura iudicii, in constitutione, ad reprimendum, & Rot. ut per Cassad. decis. viii. num. vi. de rescrip.

20 SI VERO fuerimus in dubio nunquid princeps potestatis plenitudine uti uoluerit: quia in dubio nunquam intelligitur uti uelle potestatis plenitudine, nisi quatenus exprimat, iuxta not. per Innoc. in. c. innotuit, de elect. & latius per Fel. in. c. i. col. viii. uers. & hinc est, de const. & in. c. causam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quæ,el.ii.in.iii.no.de testib. post Panormi.in.c. ad hæc, de rescrip.& Bal.in.l.si testamentum.C.de test.cum aliis, de quibus per Alex.in consi.cccvii.uiso.nu.ii.lib.i.& consi. xi. alias consului,col.ii.lib.vii.& consil.lx.nu.xx.lib.ii. Paul. de Cast. consi.cccxvii.col.i.in.i.parte,& Roma.sing.dcclvii dixi alias,
21 sicuti etiam dicimus de certa scientia, quæ in ipso principe non præsumitur,si ex tenore literarum,uel alias de ea legitime non constiterit,ut per glo.in.c.statutum, in uerb.literarum,de rescrip.in.vi.& cle.principalis,in glo. fin. de rescrip. Imol.in.l.quidam consulebat,cum aliis,de quibus per Alex. d.cōsi.xi.col.i.lib.vii.hoc igitur casu quando sumus in du-
22 bio,non est credendum principem,qui iura tuetur,solénia, ac obseruationem iudiciorum a se tot uigiliis excogitatam, & adinuentam,ita de facili subuertere uoluisse,arg.l.si quando.C.de inoff.testa.c.Ecclesia uestra,& secundo, de elect. & no.gl.in.c.causam, de rescrip. cum potius uideamus ipsum
23 principem diligentissime causas coram se uertentes examinare,tum respectu iustitiæ ac ueritatis,tum etiam ratione rectitudinis processus,& ordinis iudiciorū,& quicquid perperam factum reperit,cassare,annullare,ut in.c.ueritatis,ibi. Nos igitur uidentes ordinem iudiciorum in hoc facto fuisse seruatum,&c.de dolo,& contu.c.cū ad sedem,de resti.spo.
24 c.ad petitionē.§.fi.de accus.& propterea Rota decis.dclxx.nota quòd quando,in antiq.notāter dixit,quòd causæ cōmissæ Cardinalibus,uel aliis in cōsistorio Papæ sunt magis periculosæ,quàm aliæ:si in eis ordo iuris debitus non seruetur.
25 Idcirco cum princeps se legibus alligatum, & potestatis suæ plenitudine(nisi id exprimat) uti nolle profiteatur (ut supra uidimus)uidetur dici posse sententias processus,& reliqua ab eo iudicialiter gesta,ex præsumpta eius mente(quoniam non constat de contraria)legibus uniuersalibus,ac positiuo iuri subiacere,ex illisque impugnari,corrigi, & reformari posse,uoluisse per supradicta,eritque pia,æqua,& rationabilis interpretatio,& digna maiestate regentis, neque absurdum,aut nouum uideri debet,quòd sententia etiam Romanæ sedis posit retractari,aut in melius commutari iuxta tex.in.c.sententiam.c.Apostolicæ,&.c.ueniam.xxxv.q.ix.e.cū olim,de re iud.c.alma.in prin.de sent.excom.in.vi.c.fi. & ibi gl.in uerb.emendare,de rescrip.eo.lib.cum aliis, de quibus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

per Spe.in tit.de excep.§.Viso.col.x.uersi.nã & Papa,& Deci. consi.dciii.in prin.lib.v.hæc igitur fuit uetus,ac solita modestia,& sacrorum Canonum prouida doctrina,& sapientia.

26 In præmissis tamen aduertendum erit: quia si actus per principem factus,in totum, quoad formam iuris peccaret, ad effectum quòd actus huiusmodi sustineretur, & ualeret, in dubio præsumeretur,quòd princeps (actum huiusmodi conficiendo)plenitudine potestatis suæ uti uoluerit, ac iuri contrario derogare,secundum Feli.c.i.col.viii.num.xxvi. de constit.&.c. cum dilecta.col.xvi.uersi.limita regulam, de rescrip.& in.c.in causis,col.ii.uer.obstat primo,de re iud. post Paul.de Cast.in.l.ex imperfecto. C. de testa. & in. l. quamquam.C.de mili. test. & Alexand. in.l.Centurio. colum. xii. de uulg. & pup. & Hipp.de Mars.in.l.prima.§.si seruus.v. itẽ pro prædictis,num.xix.ff.de quæst.quod cogitandum relinquo,quia est maxima præmissorum limitatio, & quampluri mum iurium restrictio,& declaratio.

Viso igitur quæ sententia ex defectu nullitatis impugnari posit,reliquum est, ut uideamus per quem modum talis impugnatio fiat: idest qualiter, & quot modis nullitas ipsa in iudicio deducatur.

IN RVBR. SEV TIT.

Quot,& quibus modis, &c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas duobus modis in iudicio proponitur, principaliter uidelicet aut incidenter.*

2 *Nullitas quando in iudicio censeatur principaliter deducta,plura exempla uide hic, & nu. 3.4.5.6.*

7 *Nullitas potest eodem libello cum remedio restitutionis in integrum proponi, & cumulari.*

8 *Libellus in quo aliquid petitur declarari nullum,uel quatenus aliquod rescindi,sustinetur.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

9 Nullitas, & appellatio possunt eodem libello intentari, & utrunque censetur principaliter deductum.

10 Appellatio quando interponitur a sententia, reseruato iure dicendi de nullitate censetur conditionaliter interposita, uidelicet quatenus sententia sit aliqua.

11 Libellus dico sententiarum nullam, & si qua est, appello, a communi iure, & praxi receptus est: & tali casu nullitas in iudicio principaliter deducitur, & nu. 12.

12 Libellus potest declarari per actorem.

14 Nullitas, et iniusticia possunt simul, et semel deduci, cognosci, et terminari, dummodo contrarietas non resultet.

15 Nullitatis cognitio, cognitionem negotii principalis parte petente præcedere debet.

16 Nullitate opposita si iudex illa non cognita ad ulteriora procedat, processus est nullus.

17 Nullitas qualiter, & quando dicatur incidenter deducta, & nu. 18. & 20.

18 Iudex appellationis potest incidenter super nullitate cognoscere.

19 Arbiter super iniusticia laudi aditus poterit nullitatem illius declarare.

20 Nullitas per modum exceptionis propositæ dicitur incidenter deducta, & uide exempla.

21 Nullitas ex actis, & processu insurgens censetur incidenter proposita.

22 Nullitas ex actis insurgens etiam post conclusionem reuocari potest.

23 Attentata etiam ex mero iudicis officio usque ad conclusionem causæ reuocari possunt.

24 Nullitas ꝙ fuerit principaliter, aut incidenter deducto, est magni effectus: quia unus modus multũ differt ab alio.

25 Nullitate seorsum ac principaliter in iudicio deducta iuris ordo actela indiciaria seruanda est: secus quando incidenter, & nu.27.

26 Sententia lata super nullitate principaliter intentata habet uim diffinitiuæ.

28 Attentata absque aliquo iuris ordine reuocari possunt.

29 Nullitas seorsum et principaliter deducta regulariter executionem non impedit, & intellige prout nu.31.

30 Rescripta quæ super nullitatibus sententiarum principaliter petuntur non consueuerunt concedi in Ro.cu.absque clausula sine præiudicio legitimæ executionis, uel si quid exequendum fuerit &c.

32 Nullitas incidenter puta per modum exceptionis proposita regulariter si fuerit in promptu executionem impedire consueuit.

33 Nullitas ex defectu iurisdictionis proueniens, etiam quod in promptu non sit, executionem retardat.

34 Nullitas deducta insimul cum appellatione dicitur potentior, & tunc suspendit & deuoluit.

35 Appellationis causa deserta (quamuis nullitatis causa nõ censeatur deserta, ut nu.38.) nihilominus executio non retardabitur. & nu. 36.

36 Nullitas incidenter deducta et cognita potest iterum principaliter in iudicio deduci & cognosci. & nu.38.

37 Sententia lata super principali non præiudicat incidenti, de quo non fuit plene cognitum.

39 Libellus quando nullitas incidenter deducitur non uidetur necessarius.

40 Sapientia regulariter super incidenti non profertur.

41 Nullitas per modum exceptionis proposita, si fuerit manifesta statim perimit, & non indiget pronuntiatione.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

42 Nullitas quando incidenter deducitur poteſt in libello concludi, ut habita prima ſententia pro nulla, ſeu illa nonobſtante uel caſſata ex integro ſuper principali negotio pronuncietur.

43 Caſſatio habet uim ſententiæ.

44 Clauſula non obſtante &c. habet uim caſſationis.

45 Sententia ſuper principali negotio lata uidetur nullitatem reprobare quando de ea fuit exceptum & cognitum.

46 Nullitas quando principaliter deducitur, quomodo in libello debeat concludi, & quid in primis ſit conſiderandum.

47 Nullum eſſe aut caſſandum fore longe differunt ſicuti liberatum uel remiſſum, aut liberandum uel remittendũ.

48 Nullum ꝙ aliquid ſit uel per ſententiam annullandum qualiter & quomodo cognoſci poſſit, & nu. 52.

49 Clauſula nullius momenti ſit &c. importat ipſo iure.

50 Clauſula uiribus careat &c. intelligitur ipſo iure prout etiam quando lex iubet aliquid non ualere.

51 Verba denotantia actum ipſo iure non ualere quæ ſint, remiſſiue.

52 Forma quæ dicatur ſubſtantialis & uitians, & quæ accidentalis & non uitians.

53 Lex aliquid prohibens etiam quod ulterius non procedat, actus in contrarium factus eſt nullus, ſecus ſi ulterius procederet.

54 Prohibentur multa fieri, quæ tamen facta tenent, & quomodo intelligatur.

55 Forma uel ſolennitas actui iam facto adhibita non cenſetur ſubſtantialis, ſed accidentalis dicitur, & non uitiat.

56 Libellus quibus uerbis concipi, & in eo concludi poſſit quando actus eſt ipſo iure nullus. & nume. 57. &c. uſque ad. 85.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

86 Libellus quibus uerbis concipi et in eo concludi possit, quādo actus est ipso iure nullus sed per sententiam annullandus, & nu. 87. &c. usque ad 100.

101 Verborum proprietas non semper obseruatur, sed unum pro alio sæpenumero ponitur, & tunc qualiter interpretanda sint.

102 Libellus quomodo & quibus uerbis formandus sit, quando dubitatur nunquid actus sit ipso iure nullus uel annullandus.

103 Libellus etiam quòd non sit specificata causa nullitatis si non opponitur, tenet: & satis est quòd in processu specificetur & declaretur.

104 Libellus nullitatis adæquatur libello appellationis, ideo totum deuoluit, & deducit.

105 Nullitatem proponens poterit suum libellum quibuscunque modis defendere: & finita seu relicta una causa nullitaits aliam prosequi, & hoc quando prosecutio & sententia non fuerit generalis, & agitur de nullitate actus iudicialis ut hic.

106 Nullitatem alicuius contractus uel actus extraiudicialis proponens non potest aliam nullitatem quàm in libello expressam in illo iudicio prosequi.

107 Iudex nullitatis seu appellationis antequam sententiam proferat quid agere debeat: & qualiter ac super quo pronunciare possit per discursum &c.

108 Sententia in causa nullitatis iuxta formam libelli dictanda est: et qualiter formanda sit tam ex parte rei quàm actoris, & quòd iudex nullitatis potest etiam super negotio principali pronunciare. uide nume. 109. 110. cum pluribus seq.

110 Sententia confirmatoria uel infirmatoria, si de iure

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Quot, & quibus modis nullitas in iudicio proponi, ac super ea libellus & sententia concipi, & formari posit.

1 NVLLITAS altero ex duobus modis in iudicio proponi consueuit, principaliter. scilicet, aut incidenter: ut declarat Bart. in. l. si expresim, col. vj. uers. nunc aliqua uideamus. ff. de appel. & in. l. j col. pen. C. quando prouoc. non est nec. & in. l. j. §. j. ubi glo. in uerb. ff. quae sent. sine app. rescin. & in. l. cũ quaerebatur. ff. de re iud. & in. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de no. ope. nuncia. Canon. in. c. dilecto. ubi Franc. q. iii. &. q. liiii. de appel. & alibi saepe.

2 Principaliter autem dicetur nullitas intentata, quando remedium istud, ac ius dicẽdi nullum solum, & a quouis alio remedio separatum, per modum agendi (ad id nobili iudicis officio implorato) in iudicio deducetur, iuxta ea quae ponit Bar. in. l. quae sub conditione. §. fi. ff. de condi. instit. ut pu

ta si filius præteritus petierit testamentum patris pronunciari nullum:ut in.l.filio præterito. & ibi Bart.col.xj.uersic. Quæro ergo qualiter.ff.de iniust.rup.& in.l.suus hæres.ubi Bald.col.j.uersi.nota hic duplicem modum agendi &c.C.de repud.hæred.& idem Bar.in.l.ii.C.de ord.iud.Idem si quili-
3 bet alius principaliter & directo ageret super declaratione inualiditatis alicuius contractus, uel quasi, ut in.l.si mater tua.cum ibi nota.C.de contrah.empt.&.l.j.&.l.si dolo.C.de rescind.uend.l.si is.C.de præd. min.l.si post diuisionem.C. de iur. & fac. igno.l.si pater.C.ad senatusc.Velleia.l.imperatores.ff.de priuil.cred.

4 Siue quòd ageretur principaliter & directo pro declaranda nullitate alicuius sententiæ, uel alterius actus iudicialis. ut in.l.j.&.l.si pater.C.quand. prouoc. non est neces.l. cum sententiam.C.de sent.l.si ut proponis.C.quomo.& quan.& l.j.&.l.si ferialis.ff.de feri.c.cum contingat.de offi.deleg.c.ad audientiam.de reb.eccle.non alie.c.per tuas. de sent.excom. clem.j.de re iud.cum simi.ex quibus iuribus patet quòd litigatores super nullitatibus ac inualiditate actorum & sententiæ contendebant,ex quo princeps per modum legis condẽdæ,in huiusmodi materia principaliter proposita rescribit.

5 Principaliter dicetur nullitas deducta etiam, si in iudicio cum alio remedio rescindente proposita fuerit, dummodo æque principaliter cum altero remedio deducatur, ut puta si per aliquem ex modis infrascriptis deduceretur,uidelicet. Dico testamentum patris mei nullum ex eo, quòd non fuit rite & solenniter factum:& quatenus aliquod apparuerit,dico illud tanquam inofficiosum, debere rescindi: quo casu principaliter cognoscendum est de uiribus testamenti:& remedium nullitatis reputabitur principaliter in iudicio deductum:ut probat tex.in.l.contra maiores, &.l.eum qui.C.de
6 inoffi.testa.uel diceretur. pono quòd tale instrumentum ex defectu talis solis solennitatis est nullum & inualidum, & quatenus consistat,dico me ex eo ultra dimidiam iusti precii fuisse deceptum,& circunuentum : ac propterea,illud rescindi,& rem meam mihi restitui,aut iustum illius pretium suppleri debere.ut in.l.ii.C.de rescin.uend.&.c.dilecti. extra de empt.& uend.quã speciem libellandi ponit Ang. & Imo. in.d.l.si expressim.col.xxix.& commendat Fran. in.d.c.dile-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

7 cto.q.xxi.de appel.siue quòd eodem rescripto seu libello poneretur & cumularetur nullitas & in integrum restitutio: quod fieri potest, ut in.c.constitutus. de rest.in integ. ponit Guid.Pap.cxliii.an prætendens.

8 Sustinetur nanque libellus, dum petitur instrumentum declarari inualidum, uel quatenus aliquod, aduersus illud restitui. Nam utrunque remedium censetur conditionaliter & disiunctiue propositum, & propter incertitudinem: & quia nulla insurgit perplexitas aut repugnãtia, toleratur: ut in istis terminis declarat Innoc.in.c.literis.de resti. in integ. & Barto.in.d.l.si expressim, colum.vj.uersic. quæro quid.& Bald.in rep.l.edita.colum.xv.quæstione.vii.C.de edend. Est decis.Dominorum de Rota, ut per Aegid. consilio. ccxcviii. de consuet.& Rot.decis.cxvi. licet causa nullitatis. in no. & Deci.consil.ccccxi.diuino.in fine, lib.iii.

9 Idem foret si nullitas intentaretur simul cum appellatione aut remedio attentatorum, prout fieri potest: ut notat idem Innoc.in.d.c.dilecto,& Bal.in.d.l.edita, col.xv.q.vj.& est decis.Rot.cxlv. nota quòd intẽtans.in anti.ubi enim nullitas & appellatio tanquam diuersa, proposita seu commissa reperiuntur, utraque principaliter, expressa & deducta intelligi debet, per id quod legitur in.l.si cui.ff.de fund. & instr. leg.&.l.j.in fi.cũ.l.seq.& ibi Bar.ff.de pecul.leg. & idem Bar. in.l.Titiæ textores.ff.de lega.j. cum aliis, de quibus in terminis nostris ponit Alexand. consil.ii.colum.penult.lib.iii.

10 Et propterea quando dicimus, Appello à tali sententia, reseruato mihi iure dicẽdi de nullitate &c. prout quotidie in curia practicatur. Appellatio huiusmodi censetur qualificata & conditionalis, uidelicet quatenus sententia sit aliqua: ut probatur ex not.per gl. in.l.Item Labeo.§.j.in uerbo pure. ff.famil.ercisc & in.l.obligationum.§.fi.ff.de actio. & obliga.Spec.& Io.and.in tit.de sent.§.species uersic. quid si iudex.cum aliis de quibus per Alex.in consi.lix.uiso tit.col.v.

11 uersi.cum probatur. &c.lib.iiii. Prout etiam idem dicimus si esset dictum: dico sententiam nullam, & si qua est appello: qui modus appellandi seu libellandi a communi iure & practica receptus est: ut est gl.ordinaria, & ibi scribentes in l.j.C.quand.prouoc.non est nec.& Bar.in.d.l.si expresim. col.iii. de appel. & de communi stylo & opinione attesta-

tur Fran in.d.c. dilecto.q.xxj. Abbas cõsi.xcvii.saluatoris,in prin.lib.i.& Lap.alle.cvii.factum uersi.Tamen sub isto ordine &c.Nullitas nanque accumulata & taliter proposita,intelligitur(ut est dictum)conditionaliter & disiunctiue,nõ autem simpliciter & copulatiue, & æque principaliter cum altero remedio cui accumulatur, in iudicio uenit & deducitur,non autem incidenter & secundario:cum res sub genere contenta,post illius expresionem,amplius nõ contineatur sub eodem, alias expresio nihil operaretur : ut declarat
12 Aegid.conclu.cccxxxviii.in causa,in fi.Et quòd nullitas , ut præmittitur , accumulate intelligatur principaliter in iudicio deducta,tenuit Iacob.Butrig.in.d.l.i.C.quand. prouoc. non est nec.& ibidem Io.de Imo.col.vi. qui opinionẽ Iacobi cõprobat & defendit:& Anch .in clemẽ.i. col.iiii.de ap. & Dec.col.fi.& Franc.q.xliii.&.q. lviii.uersi.tu aduerte: ubi dicit hanc opinionem de iure ueriorem , & in.q.lx. super.d.c. dilecto,de app.& Ias.in.l.titia textores.§.i.de leg.i.& idẽ Ias. in.l.i.in prin.ff.de iust.& iur. Eandem partem acriter defendit & tuetur.d.Alex. dicens eandem esse de iure ueriorem & cõmuniorem opinionem,in consi.ii.cõsideratis.col.pe.uer. sed in hoc.li.iii.& in consi.ccxxv.ponderatis . col.vi.uersic. præterea , lib.vi.& quod sit cõmunis attestatur etiam idem Dec.in.d.c.dilecto.col.iii.nu.vii.& Gra. in cons.ul. nu.xli. uol.ii.quicquid alii in contrarium senserint. Quamuis pro opinionibus uitandis actor posset libellum ac suã intentionem declarare,an uoluerit nullitatẽ principaliter uel incidẽter deducere,per tex.in.l.si quis intentione.ff.de iud.&.l.Põponius scrib.§.fi.ff. de rei uend.&.c.literæ,extra de dilat.docet Alex.dicto consil.ii.col.pe.in fin.
14 Et nedum remedia huiusmodi adinuicem non repugnãtia in iudicio cõmutantur:quinimo eodem tempore , ac simul & semel utraque causa uidelicet nullitatis & iniustitiæ instrui,& super utraque probationes admitti possunt:ut docet Bar.in.l.i.col.iii.uersi.circa secundum C.quand. prouoc. non est nec. ubi dicit quòd communis consuetudo ita obseruat. & in.l.si expresim . col.v. & ibi Imol.col.xxxii. asserens hoc communiter teneri.de app.ponit Abb.in.d.c.dilecto. colum.ii.uersicu.& hæc faciunt.& ibi Franc.q.xxiiii.de app.& Bald.in.l.edita.in repet.col.xv.q.vi.dum ponit quòd

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nullitas poteſt examinari una cum grauamine.

Quod intellige (ut dixi) quando contrarietas uel repugnantia non reſultat, alias cumulatio huiuſmodi non reciperetur, prout eſſet, ſi proponeretur interdictum unde ui, cũ remedio. l. ii. C. de reſcin. uend. uel ſi diceremus, dico ſententiam nullam, quia lata cum falſo procuratore, & dico eandẽ iniuſtam, per ea quę ab ipſo falſo procuratore probata ſunt: quoniam eodem tempore eſſet approbare, & reprobare geſta ipſius procuratoris : quod ſtare non poteſt, per regu. l. j. C. de furt. l. per ſeruum. §. denique. ff. de vſu & hab. l. ſi fuerit. ff. de reb. dub. l. ubi repugnantia. ff. de regu. iur. & declarat Rot. d. deciſ. cxvj. licet in no.

Intellige inſuper quòd eodem tẽpore ſuper utraque cauſa uidelicet nullitatis & iniuſtitiæ procedi poteſt: dummodo is qui nullitatem proponit non contradicat: ipſo nãque inſtante ac petente in primis ſuper nullitatibus cognoſci, ac illas reuocari debere, priuſquam de iniuſtitia, aut negotio principali cognoſceretur, audiendus eſſet: ex quo de nullita-
15 te prius cognoſci conſueuit, ſecundum ea quæ poſuit Bar. in. l. cum quærebatur. de re iud. & in. l. ſi ut proponis. ii. col. & Ang. in. l. præſes. C. quo. & quand. & Franc. in. d. c. dilecto. q. x. uerſi. ulterius aduerte. & Lanfranc. in. c. quoniam contra. uerſi. interlocutoriæ. nu. xxii. de proba. & facit tex. in. d. l. con
16 tra maiores. C. de inof. teſt. & ſi iudex oppoſitione ac proteſtatione huiuſmodi non obſtante ad ulteriora in principali negotio, de nullitatibus aliter non cognitio procederet, proceſſus eſſet nullus ſecundum aliquos: ut per Bal. in. §. qui prouocauit. q. xii. circa fin. ff. de pact. & tenet idem Franc. in d. c. dilecto. q. x. uerſicu. ſecundo dubitatur. Quod intellige dummodo ab huiuſmodi ulteriori proceſſu & tacita exceptionis legitimæ reiectione, appellaretur : alias cum ſit peruerſio cognitionis cauſæ, ad cauſam, uel repulſio exceptionis, non crederem proceſſum ipſo iure nullum, per ea quæ dicam in. q. fin. & facit text. in. l. j. C. de app. c. ex parte. extra eod. tit. c. exhibita. de iud. cum ſimi. in ſupraſcriptis itaque caſibus & exceptis nullitas dicetur principaliter in iudicio deducta.

INCIDENTER autẽ dicetur nullitas in iudicio pro
17 poſita, ac de ea tanquam incidenti & ſecundario cognoſcetur,

tur,

tur,si petitum fuerit quod (cassata seu habita prima senten-
tia pro nulla)ex integro super negotio principali pronuncie
tur,ac sententia prędicta reformetur,tunc etenim principali-
ter cognoscendum est de causa & principali negotio,& inci-
denter de nullitate ipsius sententię,ut habes exemplum in.c.
ad probandum.&.c.Cum I.& A.ibi,irritantes processum eo-
rum,in negotio procedatis.extra de re iud.& in.l.iiij.&.l.ab-
sentem.C.de accusa.&.l.prima.C.de senten.ex peri.recit.l.fin.
de senten. quæ sine cert. quantita. profe.l. si de proprietate.
C.si à non comp.iud.l.cum non eo.C.quand.prouoca. non
est nec.cum simil.in quibus patet,quòd habita prima senten
tia pro nulla,de nouo pronunciantur super principali nego
tio,& ponit Bar.in.l.si expressim.col.pe.de appel.

18 Dicetur insuper nullitas incidenter deducta, si simpliciter
commissa causa appellationis. idem iudex examinando ean-
dē appellationem, cognouerit etiam nullitatem processus,
& sententiam ipsam tam respectu iniquitatis quàm nullita-
tis reformauerit,prout potest,& tali casu dicetur de nullitate
incidenter,principaliter autem de ipsa appellatione & nego-
tio principali cognouisse,iuxta tex.in.l.Carmelia pia.ff.de iu-
repa.&.l.quædam mulier.ff.famil.ercis.l.si is quem.C. de lib.
caus.ponit Bartol.in.d.l. si expressim. colum.iij. & Arch.in.c.
ij.in uer.de partium.de appel.in.vj.& Franc.in.d.c. dilecto.q.
xxix.de appella.& ponit Rot.cix.nota quòd ubi, in antiq. &
19 Alex.consi.lix.uiso.nume.9.li.iiij.& consi.ccxxv. ponderatis.
nume.23.li.vj.Prout dicimus de arbitro seu iudice ad quem
reclamatum est, & petita reductio ad arbitrium boni uiri,
qui & si uideatur,super iniustitia principaliter aditos, nihil-
ominus si repererit laudum nulliter prolatum, poterit etiam
eandem nullitatem declarare, ut ponit Franc. in.d.c. dilecto.
q.xv.&.q.xxj.& Deci.post plures consulentes, quos adducit
in consi.xxxix.in fin.lib.j.

20 Cognoscitur etiam incidēter de nullitate quando per uiā
exceptionis seu replicationis in iudicio deducitur, qui mo-
dus est frequens,& ualde utilis. Nam finge quòd conuenias
me,ueluti fideiussorem mulieris,quæ pro alio intercessit,ex-
cipiam de nullitate huiusmodi obligationis ob senat. Vel-
leia.per quod tales obligationes irritæ fiunt,ut dicit tex.in.l.
quanquam,in fine.& in.l. prima. cum sequen.ff. ad senatus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.2.11

Velleia.&.l.mulierem.&.l.si uxor.C.eod.titu.Vel pone quòd filio hæreditatem patris petenti opponatur de testamento condito, is etenim de nullitate illius replicare poterit, iuxta tex.in.l.filio præterito.& ibi Bartol. qui hanc praxim plurimum commendat.ff.de iniust.& rup.testa.l. Papinianus.§.si quis irritum.cum.§.sequen.ff.de inofficio.testamen.& docet idem Bartol.in.l.quæ sub conditione.§.fina.ff.de condi.inst. & Bal.in.l.suus hæres.C.de repud.hæred.& iterum Bartol.in consil.xci.in.q.uertente in cu.cap.ubi allegat pro casu text.in l.fina.C.de ordi.iudi.Idem foret, si petenti restitui sibi domum,uel quid aliud iure dominij, uel quasi ad se spectans, & exciperetur de illius uenditione, uel alio contractu, nam poterit replicare de illarum nullitate, ut.l.ij.l. non solum.l. minorum.l siquidem.l.si prædium.cum pluribus aliis.C.[de] præd.mi.& to.ti.C.plus uale.quod agitur. & quotidie uidemus in Roma.cu.rescripta seu literas beneficiales, & reliqua huiusmodi per exceptiones ac replicationes subreptionis & obreptionis,seu defectus intentionis concedentis, ac nullitatis,impugnare,p.out late per doct.in.c. ad aures in.c.ad audientiam.&.c.constitutus.extra de rescrip.Nullitas etiam quę ex eisdem actis & processu resultat,ac de se patet, intelligitur
22 incidenter in iudicio deducta, ut docet decis.Neap.cclxxxiij. Diu est,colum.j.allegando Bartol:in.d.l.si expressim.& Old. in consil.ccv.cum aliis,de quibus ibi, Talis etenim nullitas potest allegari, seu de ea excipi etiam post conclusionem in causa per tex.in.c.cum olim Abb.& ibi Bald.colum.ij. in fin. de offic.deleg.Sicuti dicitur de attentatis, quæ etiam ex officio usque ad conclusionem causæ reuocari possunt,ut docet Rot.decis.dxviij.nota quòd attentata. in antiq. & facit illud quod ponit Franc.in d.c.dilecto.q.xiiij.de appel.
24 Et pro maiori præmissorum cognitione scire debes, quòd maximi est effectus, & non modici momenti cognoscere, nunquid nullitas fuerit incidenter uel principaliter deducta,
25 hi etenim modi adinuicem longe differunt, quoniam si nullitas fuerit seorsum & separatim principaliter in iudicio deducta,necesse est quòd super cognitione huiusmodi iuris ordo,ac tela iudiciaria seruetur, de qua per glo. & doct.in.l. prolatam.C.de sent.& Spe.in tit.de offi.om.iud.§.postremo. col.ij.uersi.secundo sciendum.& Rot decis.xxxiij.si quando.

in no.Aegid.decis.xxvij.termini. Cassad.decis.viij.de rescrip.
26 Officium nanque,quod in tali iudicio imploratur est nobile,ut supra dictum fuit,ac sententia quæ super nullitate principaliter intētata fertur,habet uim diffinitiue, quinimo cum causam in iudicio principaliter deductam diffiniat,uere diffinitiua est, secus si incidenter, quia tunc haberetur pro interlocutoria,ut declarat Bald.in.l.præses.columna prima.C. quomodo & quando.& ita intellige Rot. decis.xiij. si iudex. &.lxxxv.si à prouincia. in nouis. & Guid. Pape, quæst.ccxx. locum tenens.& quæst.xvj.iudex.ac Ioan.And. super glo.in clemen.fina.de ap.& Ro.decis.cccxl.fuit dubitatum.colum.j. &.cccxlj.circa fin.in no.Io.mill. in uerb. sententia lata super nullitate,declarat Imo.in.l.quod iussit.ff. de re iud. & Franc. in.c.cum cessante,colum.penul. uersi.xxiij. de appel. & Rot. quæ ita debet intelligi.ccxv. nota quòd sententia. in antiq. idcirco secundum regulas iuris ad sententiam huiusmodi iuris ordine omisso deueniri non potest, per tex.in.l.i. ibi adi præsidem,si uis,ut causa agatur secundum ordinē iuris &c. loquens de uullitate contractus.C. de libe.caus. iuncta.l.i.& l.fina.C.de re iud.&.l.si pacto quo pœnam.C.de pact.&.d.l. prolatam.cum simil.
27 Quando autem nullitas in iudicio incidenter deducitur per aliquem ex modis suprascriptis, nulla tela uel iuris ordo requiritur,sed de ea tanquā incidenti ac notorio absque iudiciorum solennitate cognoscitur, prout in terminis declarat Aegid.deci.cccxvii.in causa.& deci.dii.&.cccxix.& Rot. decis. cccxl.fuit dubitatum, in no. & decis.dcccxxi.in antiq. Spe.de libel.concep.§.nunc dicēdum,in fi.& Bal.in addi. ad eundē, in tit.de sen.col.iiii.uersi.in causa nullitatis.& col.vii.uersic. an possit declarari.& idem Bal.in.l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact.Card.in cle.i.q.xvi.& ibi Anchar.col.iii.de re iud.Abb.in.d.c.dilecto.circa fi.& ibi Franc.q.xi. & in.c. inter
28 cæteras,in fin.de re iud.Idem Abb.in.c.tua in fin.& in.c.bonæ memoriæ.ubi loquitur de attentatis absque ordine iudicii reuocandis.de appel. de quo remedio attētatorum etiam ponit idem Abb.in.c.ex parte,col.pe.de rescrip.& Franc.in.c. consuluit.ii.de appel.& Rot.dcclxv. sciendum est quòd si in antiq.& Bald.in.l. appellatione. col.ii.C. de appel.doct.in.c. non solum.de appel.in.vi.cum uulg.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

29 Secundo quando nullitas seorsum & separatim principaliter in iudicio proponitur, executionem non impedit, Nam si propono testamentum nullum, non impeditur aditio hæreditatis ex eo. l. cum quidam, in fi. l. cum falsum. l. Pāthonius §. rei. ff. de acqui. hæredit. & tradunt Bartol. & Bald. in. l. suus hæres. C. de repud. hæred. prout per simile iudicium principaliter (ut præfertur) intentatum executio sententiæ non retardatur ut uoluit Innoc. in. c. cum in iure. de offic. deleg. quē sequitur & declarat Bal. & in. l. i. in princip. C. ne lic. tert. prouoc. & Bald. in. l. fina. in fine. de ord. cogni. & in. l. appellatione. in fin. C. de appella. Franc. in. c. dilecto. q. x. uersic. circa tertium. & ponit Rot. cclxxx. licet per uiam exceptionis, in no. quæ est clauis in materia. & meminit Ioan. Stafi. in tracta. de lite. grat. & iust. fol. 151. ij. fallen. & tenet Alexan. consi. lxxxiij. interrogat. in fin. lib. v. & Franc. in. c. non solum, in fin. de appella. lib. vj. & Anton. à Cauario in tracta. de execu. insti. q. lij. & ratio est, quia cum nullitas in iudicio ordinario principaliter proposita desideret sententiā, quæ effectualiter nil aliud faciet quàm actum euacuare, & executionem impedire, si incontinenti per simplicem nullitatis propositionem executio impediretur, esset dare executionem sententiæ nondum latæ contra regulas iuris communis. l. j. C. de exer. rei iud. cum simil. Ideo, fit executio salua remanente quæstione nullitatis. arg. c. sciscitata. de rest. in integ. l. ij. C. ad. l. Corne. de fal. auth.

30 quę supplicatio. C. de precib. impe. offe. Et quamuis pręmissa procedant etiam subsecuta inhibitione à iudice nullitatis secundum Rot. & Doctores supradictos, Nihilominus propter formam commissionum & rescriptorum, & ob generales clausulas illorum, in Ro. cu. practicatur, quòd in rescriptis seu commissionibus super nullitatibus huiusmodi impetratis, addi consueuit clausula, sine præiudicio legitimæ executionis, uel trium cōformium, aut cum clausula, Si quid exequēdum fuerit, exequatur, uel parito iudicato iuxta casuum contingentias, per quas clausulas, etiam quòd subsequatur inhibitio per iudicem ad quem, executio nihilominus non impeditur, quamuis forsan impediretur, si inhibitio emanasset simpliciter, & absque clausulis & declarationibus prædictis, per tex. & ibi not. per doctores, in. c. nō solum. de appel. in. vj. maxime ob clausulas prægnantes, quæ ex stylo in hu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

iusmodi commissionibus poni consueuerunt (ut dixi) & intellige quòd quæstio nullitatis principaliter deductę non impedit executio quando executio est retractabilis, alias si esset irretractabilis, impediret, ut declarat Bald. in. l. executione. C. quorum appella. non rec. & in. l. j. colum. fina. C. qui accus. & in. l. eum qui duas, ubi Salicet. C. de adult. & Franc. in. d. c. dilecto. quæstio. x. uersi. ii. limita, nisi executio &c. cum aliis de quibus per Augustinum conciuem meum post Angel. in tract. malef. in uerb. præsente Cayo. &c. uersicul. si autem nō appellauit. fo. 314. & latissime ponūt doctores, maxime Paul. de Cast. in. d. l. iii. §. condemnatum. colum. fina. & ibi Alexan. colum. iiij. &. d. Ias. colum. iiij. de re iud. & Deci. consil. lxxiij. præstantissime. per totum, lib. j. post Paul. de Leaz. & alios in clementina prima de re iud.

Sed si nullitas incidenter puta per modum exceptionis in iudicio proposita fuerit, cum talis exceptio dicatur summaria ac peremptoria, & præiudicialis, si altiorem indaginem non exposcit, executionem impedire cōsueuit, ut ponit Rot. cvij. Nota quòd ubi aliquis. &. cxv. nota quòd causa nullitatis. in anti. &. d. Deci. cclxxx. licet, in no. ponunt doctores post Bartol. in. d. l. iij. §. condemnatum. &. l. à diuo pio. in princi. ff. de re iud. &. l. j. ff. nil noua. appel. pend. &. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhibendum. Bald. in. l. ab executore. nume. 7. ubi dicit quòd talis nullitas & taliter proposita statim perimit. C. quor. app. non recip. & in. l. v. C. ne lic. iij. prouo. in. j. Lanfran. in. c. quoniam contra, in uerb. exceptiones. nume. 8. de probat. Franc. in. c. dilecto. quæst. x. de appella. decis. Neap. cclxxxiij. diu est. Est communis sententia doctorum, ut asserit Alex. in consi. xxxiij. uiso. in fin. lib. j. & de quo per eundem in consil. xcv. nume. 8. lib. ij. & consi. clxxxj. in causa, col. ii. lib. vj. quinimo si nullitas taliter proposita ex defectu iurisdictionis proueniret, etiam quòd altiorem indaginem exposceret, retardanda esset executio, secundum Ang. in. l. fi. & ibi Alexand. & Ias. C. si ex fal. instru. & in. d. l. iiij. §. iudicatum, ubi Ias. colum. iiij. uersi. secundo limita. de re iud.

Prout etiam impediretur executio, si nullitas adiungeretur ut cumularetur cum ipsa appellatione, quia tunc nullitas dicitur potentiorum, quasi ab ipsa appellatione uires acquirens, & ob similem immixtionem pendente huiusmodi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

iudicio nihil esset innouandum.c.exhibita.& ibi per Imol.in fi.de indi.c.super quæstionum.in fi.de offi.delega. ita uoluit Cu.in.l.si expresim col.xi.quem sequitur Franc.in.d.c.dilecto.q.ix.in.fin.&.q.liiii.prout dicimus quòd etiam tunc totũ negotium ad iudicem ad quem deuoluit ut per Ro.ccclxi. fuit dubitatũ,in no.&.cix.nota quòd ubi est,in antiq.& Bal.
35 in.l.i.in prin.C.de sen.ex peri.reci.Isto tñ casu si articulus appellationis desereretur,& remaneret sola nullitatis cognitio, executio ulterius non impediretur.c.licet.de sent.excõ.in.vi. Bar.in.l.si expresim. colum.vi.declarat Fran.in.d.c.dilectus. q.lxi.ex his igitur patet longe utilius esse nullitatem appellationi cumulare,& item cumulatam proponere,quàm simpliciter eandem solam deducere, & ita obseruant practici, quando possunt.
36 Tertio nullitas incidẽter deducta etiam quòd de ea summarie fuerit cognitum,non impedit quominus iterum in iu
37 dicio ordinario ac principaliter, ut per modum agendi deduci posit,quoniam sententia lata super principali nõ præiudicat incidenti, de quo non fuit plene cognitum.l.à diuo pio.§.si super rebus.ff.de re iud.l.penul.ff.de his qui sunt sui uel ali.iur.l. Si quis à liberis.§. meminisse.ff. de lib.agno. & trad.Bartol.in.l.i.colum.penul.C.quand.prouo.& in.l. si expresim, colum.iii. & Canonistæ in.d.c.dilecto. ubi Panor. colum.iiii.& Franc.q.xlvi.&.xlviii.post Rot.Decis.cxviii.nota quòd ubi sententia.in antiq.& Felin.in.c.ea quæ, in.i.col. de re iud.& Alexand.consi.lxxix.perspectis. numero.4. libro secundo.& Deci.consil.xcvi. colum.ii. lib.i. ubi hoc declarat
38 cum simil.Idcirco deserta causa appellationi, uel illi renunciato, etiam quòd nullitas, quæ tacite eidem appellationi inerat,& incidenter uidebatur deducta, deserta & illi renunciatum esse uideatur,ut per Fran.in.d.c.dilecto. quæst.xlviii. Nihilominus non obstabit quominus eadem nullitas principaliter & directo in iudicio deduci posit, ut declarat idem Fran.in.d.c.dilecto.q.x.uersicu.sed aduerte. Et tradit Bartol. in.d.l.i.colum.iiii.uer.nec obstat.C.quan.prouoc. & Anch. in clemen.i.in princip.de re iud.& Fel.in.c.si autem, col.iiii. in uerb.temporalia,de rescriptis.maxime si nullitas ad alium finem deduceretur,& per alium modum agendi, quia tunc gesta in primo iudicio non obstarent in secundo per.l.& an-
Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

eandem in princip.ff.de excep.rei iud.l.Iulianus uerum debitum.& ibi ponunt ſcrib.ff.de condi. indeb.l. quod in die.§.j.ff.de comp.&.l.ij.C.eo.ti.cum aliis de quibus ad propoſitũ per Alex.in conſi.lxvi.col.i.in fi.lib.v.& Paul.de Caſt. conſi. ccccviii.uiſa. col.i.lib.ii. & Canoniſtæ in.c. ueniens. extra de teſtib.el.ii.cum ſimil.

39 Differunt etiam abinuicem ſupraſcripti modi agendi & proponendi nullitatem informando libellum,& ſententiam ſuper eiſdem,quoniam ſi nullitas incidenter fuerit deducta, non uidetur neceſſarius libellus,neque ſententia, cum ſuper incidenti regulariter non pronuncietur.c.ex parte.el.ii. & ibi
40 Franc.de appella.c.i.de ord.cog.l.i.& ibi declarat Bartol.C. de ordi.iu.ponit Fel.in.c.ſuborta,columna.iiii.uerſicu.An & quando,de re iudic.poſt Bar.in.l.Si à procedente.C.de dilat.
41 igitur nullitas incidenter puta per modum exceptionis propoſita,ſi fuerit manifeſta,ſtatim perimit,nec aliqua pronunciatione opus eſt,ſecundum Bal.in.l. ab executione. colum. ii.C.de re iud. Aut ſi exceptio fuerit dubia , per proceſſum, aut non proceſſum iudicis ad ulteriora , apparebit ſuper ea ſaltim tacite facta pronunciatio,ut declarant doctores in.d. c.ex parte M. de appella.cum aliis,de quibus per Alexand.in
42 conſil.xxxvii. uiſo.numero.19.lib.ii.Vel ſi habita prima ſententia pro nulla , petitum fuiſſet ex integro pronunciari, ſatisfuerit quòd iudex in ſententia dicat hoc modo,Cancellata prius ſeu circunducta &c. uel non obſtante tali ſententia tanquam ipſo iure nulla &c.dicimus & pronunciamus præ-
43 fectum.M.Z.debere reſtitui &c.Talis etenim cancellatio ſeu caſſatio eo modo facta habet uim ſententiæ , per text.& ibi declarat Bald.in.l.ſi præſes.C. quomodo & quando. & facit text.in.c.ex inſinuatione. ibi , ſententia contra eum lata nequaquam obſtante &c. de procur.& in capitu.Raynaldus.in uerbo pronunciauit, non obſtante præmiſſo arbitrio quòd ne legatum teneret &c.de teſta.& ſentit Innoc.in cap.Bertoldus, circa fin. de re iud. dum approbat talem modum libellandi, uidelicet peto decem non obſtante tali ſententia con-
44 tra me lata , quia nulla ex tali capite &c.Tales etenim clauſula non obſtante &c. in ſimilibus caſibus uidetur habere uim caſſationis ſeu renunciationis, ut dicit Bal.in.l. ſi diuerſa.ad fin.C. de tranſact. de quo meminit Felin. in cap. inter

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

monasterium.colum.vij.uersi.regulariter sententia &c. de re
45 iud. Quinimo si fuisset allegata nullitas primæ sententiæ, & super ea cognitum, secunda sententia super negotio principali lata, ualeret, quamuis expresse de nullitate non faceret mentionem, quia uideretur tacite pronuntiare illam nullam & inualidam, & in nihilo obstare, ut uoluit Paul. de Cast. in l.j.C.quand.prouo. quem refert Felin. in.d.c.inter monasterium.in.vj.limita.ubi tamen asserit securius fore pronunciare ut supra.

46 Sed si nullitas principaliter & per modum agendi in iudicio deducenda fuerit, necessarius erit libellus, in quo causa nullitatis exprimi debebit, ut ponit Rot.cxlv. Nota quòd intentans. in antiq.& diximus supra. Et propterea ad effectum ut legitime concludatur, imprimis aduertendum erit, nunquid actus uel sententia super cuius inualiditate agere intendimus sit ipso iure nullus, uel ope exceptionis ac per sñiam annulandus & rescindēdus, qa his casibus diuerso mō
47 cōcludendū est, prout dicimus de filio rite ex hæredato, qui debet petere testamentum per querelam inofficiosi cassari, non autem petere illud declarari nullum. per.l.ij. & ibi doctores.ff.de inofficio.testamen.&.l.Papinianus.§. si quis irritum.eodem titulo.&.l.eum qui.l.contra maiores.C.eodem. Longe enim differt quem liberatum esse, uel esse liberādum. l.qui se dicit.ff.de iudic.prout aliud est esse remissum, uel remittendum esse.l.quæ sub conditione.§.fina.ff. de condi. institu. Ita etiam differt aliquid esse nullum uel annullandum, quia quod nullum est ulterius annullari non potest.l. nam etsi.§.post defectum.& ibi glos.ff.de iniust.rup. & docet Bal. in terminis nostris in.l.hi qui ad ciuilia.columna.ij. uersic.& hoc facit ad quæstionem.C.de appellatio. dum ponit modum libellandi in materia nullitatis, & facit text.in.c.dilecta. de rescrip.& in.c.dudum.uersi.licet autem.de elect. dum ibi ponitur quòd processus factus per literas subreptitias irritatur, sed factus contra formam rescripti, irritus nunciatur.

48 Et ut cognoscas tu iuuenis quando actus sit ipso iure nullus, uel per sententiam annullandus, diligenter considerandum erit primo qualiter & quibus uerbis usa fuerit lex, uel statutum, seu rescriptū circa actum, quem per uiam nullitatis

impugnare contendis.Nam (exempli gratia) pone quòd lex
49 dictet aliquid certo modo fieri,alias quòd nullius momenti
ſit:talia uerba important quôd actus ipſo iure non ualeat:ut
habes gloſſ.penultim.in uerb.querimoniam . de pace tenen.
50 in uſib . feud . uel ſi dixiſſet quod actus aliter factus uiribus
careat:quia intelligitur ipſo iure: ut eſt gloſſ. in.l. prouiden-
dum.C.de poſtul.aut quòd ſit caſſum & irritum , iuxta text.
in authentic.caſſa.C.de ſacroſanct.eccl.nam intelligitur ipſo
iure:ut ponit Ludo.Rom.in primo & ſecũdo ſing. uel quod
lex ſimpliciter diceret quòd actus non ualeat,quoniam intel
51 ligetur ipſo iure,iuxta tex. & ibi notata per Bartol. in.l. ii.C.
de cano.frumen.lib.xj.cum multis alijs ſimilibus, quę per te
ipſum uidere poteris per eleganter allegata & cumulata per
Alexandrum ad Bartolum , in.l.Imperator. ff. de iure fiſc. &
Andr.Sicul.in cap. ſi diligenti.colum. xxxvij.de foro compe-
tenti.& Fel.in cap . Rodulphus . uerſiculo ultimo.quia text.
&.c.de reſcrip.in quibus locis reperies quæ uerba ſignificent
actum ipſo iure nullum , uel per ſententiam annullandum.
52 Et ſi præmiſſa tibi non ſatisfacient,conſiderabis nunquid
lex det formam actui faciendo,ut puta diſponẽdo quòd cer-
ta ſolennitas,uel certus modus,ante, uel tempore celebratio
nis ipſius actus,adhibeatur : tunc quia hæc forma quæ actũ
ineſſe producit , dicitur ſubſtantialis , illa non ſeruata actus
reputatur ipſo iure nullus : & de hac loquitur tex.in.l.cũ hi.
§. prætor .ff.de tranſ.l.hac conſultiſsima.circa principium.C.
53 de teſtam.authentic.porrectum. C.de ſacroſanctis eccleſijs.
cap.cum dilecta.de reſcrip.cap.Piſanis.de reſtit.ſpol.capi. ue-
nerabili.de off.delega.cum ſimil. de hac etiam forma intelli-
gitur regula quòd quælibet forma tradita lege cenſetur ſub-
ſtantialis : ut per Bald.in.l. comparitiones.in.iii.oppo. C. de
fide inſtrument.& in.l.ceſſante.columna final.C. quomo. &
quand.& Alexan.conſi.l. in cauſa.colum.ii.lib.v. Idem foret
etiam ſi lex ſimpliciter aliquid fieri prohiberet : quamuis lex
ipſa ulterius annullando non procederet : quia ſi cauſa pro-
hibendi fuerit perpetua,etiam quòd lex ulterius non proce-
dat,ob reſiſtentiam ipſius legis à principio, actus in contra-
rium factus erit ipſo iure nullus. & ita procedit tex.in.l. non
dubium.C.de legib.& cap.quæ contra ius fiunt.&. c.nõ præ-
ſtat.de reg.iur.cap.uides.x.diſtinct.cap.Imperiali. xxv. quæ-

ſtio.ij.cum alijs,de quibus per Alexandrum d.conſi.l. columna.ij.lib.v.& conſ.xxiiij.inſpecto.col.j.lib.iiij.& conſil. cxxvj. uiſis.col.i.en.lib.v.

Si uero lex poſt prohibitionem ſuper actu huiuſmodi diſponendo, ulterius procederet, puta pœnam irrogando: actus in contrarium factus non eſſet ipſo iure nullus,ſed eo caſu procederet regula, quòd multa prohibentur fieri, quæ
54 tamen facta tenent: ut in. l. relegatorum.§.ad tempus. ff.de interdic.& releg.&.l.i.§.biduum.ff. quand.appella. ſit cap.ad Apoſtolicam. de regular. & ita tenet Alexander conſil. xxiiij. Viſo themate,libro ſexto,& dicto conſilio.xxiiii.libro quarto,& per Vital.in tractatu clauſul. in quinta clauſula, ſi con-
55 tra factum fuerit,ubi uide. Siue quòd lex daret certam formam, uel mandaret adhiberi aliquam ſolennitatem poſt actum iam factum: ut puta quòd donatio intra certũ tempus inſinuari deberet: uel quòd cautio præſtaretur, aut deſcriberetur in cathaſtro ciuitatis: uel ſolueretur gabella, & de ſimili his namque caſibus ſi lex nõ expreſſerit quòd actus aliter factus non ualeat: ex quo forma & ſolennitas huiuſmodi actui iam facto ſuperueniens, dicitur accidentalis, ſi non fuerit adhibita, actus ineſſe productus ſtabit, donec fuerit per ſententiam irritatus: prout theoricam ſupradictam poſuit Bartolus in.l.uniuerſa. ubi text. iunct.glo.C.de precibus Imperat.offerend.& idem Bartol. in.l.ſi ita.§.ea lege.ff.de uerbor.oblig.& in.l. cum lex.ff.de fideiuſſ. in fin. ff. de iniuſt.rupto.& in.d.l.non dubium.C.de legib. ponit Bal. in.l.hi qui ad ciuilia.columna fin.ubi aſſerit fuiſſe theoricam Dini,& loquitur in terminis noſtris,uidelicet formando libellum in cauſa nullitatis.C.de appellatio.& in.l.certa ratione.C.quando prouoca.non eſt neceſſe, ubi etiam inquit, quòd ſi lex non procedit annullando,ſed tradit modum annullandi, actus non cenſetur ipſo iure nullus: ſed debet ille modus à lege inductus intentari, & peti quòd annulletur: ac præmiſſa etiam & plura alia congerit Felin.in capitulo ſecundo, in prima & ſecunda columna, de teſtibus. & in capitu.quoniam frequenter. columna ſecunda,ut lit.non conteſta.& uidetur ſenſiſſe Rot. deciſione ccccLxvj. confeſsio. in fin.in no.quando autem lex ſeu ſtatutum poſt datam formam,haberet clauſulã annnllatiuam, tunc ſine dubio actus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

esset nullus : quia modus ille & forma tali casu specifice & non per equipollens seruari debet, per notata per gloss.in.l. hac consultissima.in uerb.iudicio.C.qui testamen. face. pos. cum alijs ad propositum adduc.per Alexandrum consi.ccxii. ponderatis.lib.sexto.& Dec.cons.cccccxii.conclusio.numer. primo.libro quinto.

Et nota in præmissis, quòd si duæ reperirentur leges uel statuta,unum permissiuum, & aliud prohibitiuum, & annullatiuum,si aliàs non constaret de mente statuentium, attendatur illud quod prohiberet.argu.l.si Ruffinus.C.de milita.testamen.ponit Paulus de castro in.l.non est nouum. ff. de legib.& Bartol.in.l. secunda.§. liberti. per illum text.ff. de susp.tut.quos etiam refert & sequ Deci.consilio xliiij. columna penultima.uers.moneor. libro primo.& uide eundẽ consil.ccxxix.diuino. per totum.ubi late loquitur, & dicit hanc fuisse doctrinam Barto.in.l.omnes populi.columna.vij.uersic.circa secundum.ff.de iusti.& iur.& illam communiter teneri : ut ibi dicit in secunda columna.uersic.non obstat. libro secundo.& eandem tenet in consilio dcxvij. adeo, columna prima,nu.iii.lib.v.

76 Ad propositum itaque redeundo is qui nullitatem principaliter intentare uoluerit, si repererit actum, uel sententiam ipso iure nullam,poterit in libello seu articulis conclusiuis per aliquod ex infrascriptis uerbis concludere uidelicet,peto testamentum uel sententiam declarari seu pronunciari nullam : nam his uerbis utitur text.in.l.eleganter.§.primo.ff.de dol.l.Carmelia.ff.de iurepat.l.quædam.ff.famil. erciscund.l.prima.C.de senten,ex pericul. recit.authentic. cassa & irrita.uers.& de cætero.C.de sacrosanc.eccles.capiiul.inno
78 tuit.in fin.de arbit.uel dicat, Peto declarari idem testamentũ seu eandem sententiam ex tali causa non ualere.l,secunda.ff, quæ sentent.sine appellatione rescind,l,si cum nulla.ff. de re
79 iudic.capitul,quia propter,de electio,uel non esse ualidam,
80 l,unic,C.de contra,iud,aut nullo iure subsistere,l,prima,C,
81 de peda,iud,l.non firmatur,de regul,iuris,seu declarari nullo iure id eum fecisse,dict,l. Carmelia pia,de iurep,&.l.quæ
82 dam,famil,erciscun,aut declarari uiribus non subsistere,l,ea
83 quæ fiũt.ff,de regu,iuris ,uel dici poterit,Peto declarari nullius fore roboris uel momẽti.l,q in carcerẽ,ff,qđ met,l,cau.l,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

prima.ff.de fer.l.j..§.quòd si de iure.l.fi.ff.quæ sent. sine app.
rescin.l.non dubium,in fi.C. de leg.l.iii.§. condẽnatum.&.l.
64 contra pupillum.ff.de re iudic.l.cum hi.§.prætor.ff.de trans.
65 c.fin.de re iudic.lib.vi. seu declarari ullam non esse.l.si mu-
66 lier.§.si dos.ff.quod metus caussa.l.prima..§.hæc autem uer-
67 ba.ff. quod quisque iur. Siue sententiam huiusmodi seu te-
68 stamentum non esse admittendum.l. final.in fin.C. de pact.
cle.prima.de re iudic.uel non tenere.l.tertia.§. condemnatũ.
l.de unoquoque.de re iudic.l.cum magistratus.C.quãd.pro-
uoc.l.secunda.in fin.ff.de pœnis.capi.examinata.de iudic.uel
nullas uires habere.d.l.secunda.C.quando prouoc. l. secun-
da.ff.quę senten.sine appellatione rescin. Aut effectu & uiri-
bus carere.l. quicquid.C. de uectigalibus, & commiss.l. si ut
proponis.C.quom. & quand.Cle.pastoralis.§.ut igitur.de re
iudi.uel non iure factum.l.prima.in princip.ff.de iniust.rup.
69 insti.eod.§.hoc autem casu.Aut declarari fore irritum & ina-
ne.l.cum posteaquã.C.de pact.l.cum hi.§.prætor.ff.de trans-
act.l.ii.C.de ferijs.l.cum sententiam. C.de senten.l.i. ff.de re-
scind.uendi.l.precij causa.l.ea conditione.C.eod.titul. Vel in
70 irritum reuocari.cle.pastoralis.in fi.de re iudic.l. falsum.C.si
71 ex fal.instrument. Siue cassum & irritum nunciari. authent.
cassa & irrita.C.de sacrosanct.ecclesi.l.omniũ.C. de uectigal
& commis.capit.priuilegia.in princip.de pace Cõstan.c.acce
dens.ibi,cassauimus prædictas sentẽtias,immò cassas denun-
ciauimus & inanes.ut lit.non contestat.l.non dubium.C.de
legibus.l.final.post princip.C.de donationibus ante nupt.au
72 thentic.auferatur.C.de litiscont.uel ratum non haberi.l.i. in
princip.ff.quod met.caus.l.si uoluntate. l.ratas.l. nõ idcirco
73 C.de rescind.uendi.l.secũda.C.de senten.quæ sine cert. quan
tit.seu per illam seu illud nihil esse actum.l.si mulier.§.si me-
tu.ff.quod met.caus. Vel nihil esse translatum.l.si pater tuus.
74 C.de action.empti.nullumque præstare iuris impedimentũ.
75 l.non præstat.de regu.iuris clemen.pastoralis.in fin.de re iu
76 dic.Siue dicatur declarari debere nõ rite & recte pronuntia-
tum.l.non putant.§.non quæuis.ff.de cõtra tab.l.in summa.
ff.de re iudic.seu male & perperam iudicatum.l. cum quære-
77 batur.ff.eodem titul.cap. secundo.de arbitr. Nomenque seu
78 authoritatem uires,& effectum rei iudicatæ non obtinere.
Cle.pastoralis.§.ut igitur.de re iudic.l.prima.C.quando pro-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uocare.l.final.C.de ſenten.ex peric. recit.l.ſi ut proponis, C. de execut.rei iudic.l.rei.l.iudex.l.programma. C. comminationes & epiſto.iii.l.ſi perluſorio.ff.de appellationib.l.ſecunda.l.prolatam.l.poſt ſententiam.l.cum iudex.C.de ſentent.l. priuatorum.C.de iuriſdictio.omni.iudic.capitul.fin.de re iudic.in.vj.ac infirmam eſſe.l.uenales.C.qnando prouocar.uel firmitatem non habere.l.ſecunda, C.ſi à non competenti iudice.l.ab eo.l.ea quę.C.quomodo,& quando.l.ſi tutor.C.in quibus cauſis in integrum reſtitut.neceſſ.l.ſecunda.in fin. ff.
79 de feriis. Aut pro iudicato non haberi.l.ſi feriatis.ff.de feriis.
80 l.poſt rem iudicatam.ff.de re iudic.uel non uideri iudicatũ.
81 l.quæſitum.eodem titul.l.prima:&.l.certum.in princip.ff.de confeſs.Seu tanquam nullum reuocari debere.l.ſi deſerta.C. ſi propter public.penſitat.capit.ſacro.poſt princip.de ſenten. excommunic.nulloſque debuiſſe aut debere ſortiri effectus, l. unic. C.ſi de momenta.poſſeſs. Cle.paſtoralis. in fin.de re
82 iudic.aut inefficaciter condemnatum.l.ii.ff.quæ ſentent.ſine
83 appel.reſcind.

Per hæc igitur aut ſimilia uerba & modos legitime quando actus fuerit ipſo iure nullus concludere poteris, unum uel duos,aut tres ex ſupradictis modis ad inuicem ſe compatientes,& caſui tuo conuenientes aſſumendo : ut puta pe-
84 to per officium ueſtrum nobile (quod humiliter imploro) ueſtramque diffinitiuam ſententiam pronunciari,& declarari ſententiam per talem iudicem in cauſa huiuſmodi latam, de qua in actis,ex defectu citationis, mãdati, uel iuriſdictionis (prout caſu contigerit) fuiſſe & eſſe nullam,inualidam, irritam,& inanem, nullaſque uires habuiſſe aut habere : ſed continuo fuiſſe & eſſe nullius roboris & momenti,ac nomine,effectu & authoritate ſententiæ caruiſſe & carere : & pro caſſa, irrita & inutili habendam : & quatenus de facto pro-
85 ceſſerit,tollendam & amouendam : omniaque in priſtinum ſtatum reducenda,&c.uel ſic,peto per R.P.V.in tali cauſa inter me & talem de & ſuper tali re coram eadem R.P.V. in ſecunda inſtantia uertente, declarari per N. aſſertum iudicem ad inſtantiam dicti talis aduerſarij mei contra me fuiſſe male,nulliter,& perperam proceſſum, ſententiatum , & diffinitum,dictoſque proceſſus ſententiam , & diffinitionem cum omnibus inde ſecutis fuiſſe & eſſe nullos ac illius roboris &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

momenti, uitioque nullitatis ſubiacuiſſe & ſubiacere: & illas cum omnibus inde ſecutis, quatenus de facto proceſſerunt, reuocandos, caſſandos & irritādos, ipſumque N. exaduerſo principalem in expenſis in cauſa huiuſmodi legitime factis condemnari omni meliori modo &c. Et iſto modo concludendi quotidie utimur.

86 Sed ſi actus & ſententia non fuerint ipſo iure nulli, ſed ope exceptionis ac per ſententiam annullandi, in libello cōcludi poterit per hæc aut ſimilia uerba, uidelicet Peto, &c. talem ſententiam, &c. ex tali capite debere irritari. capit. dudū.
87 in uerbo nos igitur. capit. congregatio. de elec. capit. cum ſuper. de cauſ. poſſ. & proprietat. & in fine quàm plurium De-
88 cretalium reperies, irritandum duximus, &c. uel irritetis, &c. Aut poterit reſcindi debere: ut toto titul. C. de reſcindend. uendit. & in rub. quæ ſenten. ſine appellation. reſcind. l. certa ratione. C. quando prouoc. non eſt neceſſe. l. Paulus. ff. de re iudic. l. fin. C. quomodo & quando. uel debere rumpi & infirmari. l. nam & ſi. ff. de iniuſt. & rup. inſti. quibus modis teſta-
89 ment. infir. §. alio autē modo. & l. prima. §. i. ff. de ferijs. l. duo iudices. ff. de re iudic. capit. congregatio. ibi, confirmata uel
90 infirmata &c. de electio. uel infringi. l. quenquam. C. de fide
91 inſtrument. & iur. haſt. fiſc. lib. x. uel improbari. l. à præceden-
92 te. C. de dilat. aut retractari. l. prima. in fi. C. ne de ſta. defunct.
93 c. primates. & ibi gl. in uerb. retractanda. prima quæſt. ii. Aut
94 tolli & remitti. l. quod iuſſu. ff. de re iud. l. quæ ſub conditio-
95 ne. §. fin. ff. de condit. inſti. ſeu reſolu. l. prima. & ſecunda. C.
96 quand. lice. ab emp. diſce. l. ſi dolo. in fin. C. de reſcind. uendi.
97 uel corrigi. l. i. §. j. ff. quę ſenten. ſine appel. l. iudex poſtquam. de re iud. aut reformari. l. j. ff. de appe. in princ. l. abſentē. C. de accuſ. uel caſſari. c. cum poſt. c. dudum. circa mediū. c. eccleſia ueſtra. de elect. & d. c. accedens. ut lit. non conteſt. aut circun-
98 duci & cancellari debere. l. ſi præſes. C. quom. & quan. l. acta.
99 ff. de re iud. & tot. tit. de his quę in teſtam. delen. Aut confirmari uel infirmari debere. c. Raynaldus. & capi. Reynutius. de teſtam. c. ex literis. in fin. de reſtit. in integr. & d. c. cōgregatio.
100 de elect. Per hæc igitur aut ſimilia uerba quæ præſupponāt actum ſeu ſententiā aliquā, concludi poterit. ut putà peto talem ſententiā, per talem iudicē (ut prætēditur) tanquā in libro ſolito non regiſtratā (caſu quo ſuper hoc extaret ſtatu-

tum iuxta tradita per Alex.conſ.cxix.quoniam.libr.vj ſeu ex falſa cauſa,aut prætextu falſorũ teſtium,uel aliàs,prout contigerit) latam per ſententiã ueſtram irritari,ac reſcindi,rumpi,infirmari,infringi,tolli,caſſari,reſolui,ac retractari debere: aut prout iuſtum uidebitur corrigi & reformari, omniaque in priſtinum reponi , ac partem aduerſam in expenſis legitime factis cõdemnari,officium ueſtrũ, &c. deſup implorãdo.

101 Eſt tamen in præmiſsis aduentum quòd proprietas ſuprafcriptorum uerborum non ſemper ſeruatur : ſed multoties reperies unum pro alio poſitum . ut puta uerbũ caſſabimus etiam quòd actus ſit ipſo iure caſſus , & nullus , & tunc exponitur,id eſt caſſum eſſe oſtẽdimus : ut in capitulo eccleſia ueſtra. de elect.in.c.ad probandum.in uerb. caſſata.de re iudic. capitu.ſecundo. ut lit.non conteſt. capit.cum dilecta.de reſcriptio.capit.auditis. ubi gloſſ.de elect.uel expone caſſabimus,quatenus de facto proceſsit : ut in cle.Paſtoralis.in fin. de re iudic.c.primates,ſecunda quæſtio.prima.l.ſi dolo.C.de reſcind.uendi.& aliàs diximus.

102 Si uero dubium foret,nunquid actus uel ſententia forent ipſo iure nulli , uel per ſententiam annullandi, ratione talis incertitudinis utroque modo in libello concludi poſſet : ut puta Peto declarari talem ſententiam contra me ex iuſta cauſa abſentem & legitime excuſatum latam, ipſo iure nullam, & inualidam , & quatenus aliquam , peto eandem per ſententiam ueſtram reſcindi , & annullari , ueſtrum de ſuper benignum officium implorando,&c. ut probatur in capitu. conſtitutus.de reſtitutio.in integ.quia ratione talis incertitudinis remedium reſcindens & reſciſſorium tolerantur : ut diximus ſuprà.

103 Eſt inſuper aduertendum, quòd nullitas poterit à principio in genere deduci : & ſi pars non contradicet, ſuſtinebitur libellus , quamuis non fuerit expreſſa & ſpecificata cauſa nullitatis,dummodo in proceſſu poſtea ſpecificetur & probetur. Ita intellige text.in.l.ſi mater tua.C.de contra.emption.&.l.ſi cum pater. C. ad Velleya. l.Imperatoris.ff.de priuilegijs creditorum,& Innocentius in capitulo cum Bertoldus. circa finem.de re iudicata & Rot.cxlv. nota quòd in antiquis & Baldus in.l.in teſtamento. in principio de excuſatione tutorum.& in capitulo quæ in eccleſiarum. columna

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſecunda.de conſtitu.cum aliis,de quibus per Franc.in cap.di lecto.quæſtio.xiij.de appel.

104 Et quoniam libellus nullitatis adæquatur libello appellationis: & in eo conſideratur idem fauor : idcirco ſi in libello fuerit deducta nullitas in genere,uel etiam in ſpecie: ſuperior aditus poterit ex cauſa etiam non ſpecificata ſententiam annullare: cum totum ad ſe deuolutum fuerit : ut uidetur tex.in dicto capitul.cum Bertoldus.de re.iudic.

105 Poterit itaque nullitatem proponens libellum ac intētionem ſuam quibuſcunque modis defendere.l. iii.in fin.ff. de appellation. & ſi fuerit unam cauſam nullitatis, puta defectum citationis proſecutus : non obſtabit ſibi quominus ex alio capite non deducto, puta iuriſdictionis , impugnare poſsit , prout de appellatione inquit Bartolus in dicta.l. tertia.§.fina.de appellation.& tenet Alexan. in conſilio.cxlvij.columna ſecunda.libro ſexto. Sed ſi libellus,& proſecutio nullitatis fuiſſet generalis, ſententia generalis ſubſecuta obſtaret uolenti nullitatem etiam nō ſpecificatam in iudicio deducere.l.licet.C.de iudic.uoluit But.in ultim.cart.& Imol.columna octaua.& Franc.quæſtione decimaquarta,in dicto capitulo dilecto.de appellation.poſt Inno.in capitul.cum contingat.pe offic. delegat. & Raphael Cuma. in.l.ſi expreſsim, reprobando Bartol.ibidem,circa fin.aliter loquentem : Nam etſi plures ſint nullitatis ſpecies , omnes tamen ueræ & propriæ ſub ſuo genere comprehendunt , ut docet in ſimili Baldus in.l.ſecunda. C. de iure aure. annul. & de quo meminit Deci.conſilio.cccxliiii.applaudent.in princip. libro tertio. Et quamuis (ut dixi) proponens nullitatem contra ſententiā ex una cauſa , poſsit omnem aliam cauſam nullitatis proſequi , ne ſententia ipſa confirmetur , ut declarat Abb.in conſilio.xcvii. columna ſecunda . libro primo . ſecus tamen erit

106 in eo qui proponet nullitatem alicuius cōtractus,ſeu actus extra iudicialis , quia non poterit proſequi niſi cauſam duntaxat nullitatis expreſſam,& in libello deductam, per text.in capital.dilecti. de emption. & uendition. & tenet Baldus in addition.ad Specul.de libel. concepti.poſt princip. uerſi. ille qui dixit.& in titul.de ſenten.in princip.& in tit.de app. col. xviii.uerſ.an qui dicit actum nullum &c.cum ibi adduct.

107 EX præmiſsis etiam poterit ſatis deprehendi qualiter in

cauſa

causa nullitatis sententia formanda sit: Bonus etenim iudex imprimis potestatem sibi attributam considerabit, & limites mandati,& facultatis suæ diligenter custodiet,deinde quæret libellum,ac partis propositam intentionem, considerans ad quid,& qualiter actum fuerit, ut magistraliter docet glos.in capitul.hæc quippe,in prima glos.in fi.iii.q.vi.& Bal. in.l.cum Papinianus,col.iii.C.de sen. & si apte propositā intentionem,& ordinem iudicii seruatum, actoremque iustas
108 partes fouere repererit,sententiam ipsi libello, ac petitioni conformem,dictabit,cum sententia ad libellum,sit tāquam responsio ad interrogationem: & propterea sicuti quis extra interrogata respondere.l.i.§.si quis simpliciter.ff.de uerborū oblig.ita iudex(nisi fatuus sit)super eo quod in processu deductum non fuerit,pronunciare non debet, sed secundum formam iudicii sentētiam suā proferre.l.ut fundus.ff. Com. diuid l.de qua re.ff.de iudic.capi.licet Hely. de simon.c.cum super,de caus.posses.& proprie.Ideo si coram iudice nullitas seorsum,& separatim principaliter deducta fuerit:& pars petat sententiam,uel quemuis alium actum declarari nullum, idē iudex(si sibi de nullitate constiterit) actū de quo quæritur fuisse,& esse nullū pronunciabit,confirmando uerba sententiæ cum uerbis ipsius libelli,& petitionis litigatorū,&c.
109 Si uero iudex præfatus actorem inepte egisse, seu prætensam nullitatem,ac intentionem coram se deductam nō probasse repererit,partem conuentam ab instantia, & obseruatione iudicii,& ipsum actorem,tanquam temere litigantem in expensis,absoluere,& cōdemnare respectiue debebit, etiā quòd ipse reus nihil præstet,iuxta tex.in.l.qui accusare.C. de edend.l.actor.C.de probat.c.examinata,de iudic.c.fi.de iure iur.ponit Rot.decis.xv.in causa beneficiali,& decis. cii. actore.&.cclxi.licet actor.in no.&.ccccxix.nota an reus,& possessor.in antiq.Et facit bonus tex.in.l.Bebius Marcel.in fi.ff.de pact.dotal.per quem tex.ita iudicauit Curia Neapolitana,ut per Afflict.decis.lx.Notarius Gofredus.
110 Dixi quòd iudex(actore non probante)reum ab obseruatione iudicii absoluere debet,quoniam id tutius est, quàm sententiam confirmationis proferre:quia huiusmodi sententia confirmatoria,uel infirmatoria,si de iure litigatorum nō constiterit,dari non potest,ut docet Inno.in.c. cum contin-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

gat,columna ſecunda, de off.deleg.& capit.primo,in fin. de confir.util.uel inutil. Si autem eidem iudici, qui ſimpliciter ſuper nullitate aditus fuerit ſufficiēter de iure,propter quod ſententia,ſeu actus qui impugnatur,confirmari poſsit,lique ret,ſuper ualiditate,& cōfirmatione actus impugnati etiam pronunciare poterit,ſecundum Innocentium,ut ſupra, & in capit.ex conqueſtione,de reſti.ſpol.declarat Franc.in.d.c.dilecto.q.xviii.de app.quoniam iudex nullitatis primam ſententiam reſpectu negotii principalis(prout ſi fuiſſet cauſa ad ipſum per appellationem deuoluta)corrigere, & reformare poteſt.l.quarta.C.de accuſation.& ponit Bartol.in.l. prima, columna final.C.quando prouocar.non eſt neceſſe,ubi notabiliter dicit,quòd ſi nullitas intentata nō probatur, iudex nullitatis ſententiam etiam ex noua cauſa confirmare poteſt l.cum apud.in principio.ff.iudic.ſolui.& in.l. ſi ut proponis. la prima.C.quomodo,& quando, & in.l. ſi expreſsim. columna penultima,de appellation.Abb.in capitul.cum Ioannes de fide inſtrumento. Franc. in dicto capitulo dilecto, columna.xviii.de appellation. cum aliis, de quibus per Felic. in capitulo inter monaſterium,columna duodecima, uerſicul. limita ſexto,de re iudic. Iudex nanque ſuperior dicitur confirmator,uel reformator,ut dixit Alexand. in conſilio.clxiiii.
111 circa columna ſecunda,uerſicu.Tertio pro hoc,libro ſexto, & propterea non ſolum ſuper nullitate, uerumetiam ſuper iuſtitia,uel iniuſtitia ipſius ſententiæ pronunciare poteſt eo modo quo iudex primus pronunciare debebat, ut inquit
112 Aegid.concluſ.ccxcv.in cauſa. quoniam talis iudex ad duo tenetur, uidelicet corrigere perperam factum a primo iudice,& illud facere quod facere debuerat idem iudex primus, ut docet idem Aegid.concl.dxxiii.Cōcluſio,quòd ſi auditor. & cōcl.cccclxxxi.& ponit Bal.in c.in cauſis,in prima gl.de pace conſtant.in uſibus feudorum. Poterit igitur præfatus iudex declarare ſententiam nullam, & partem in expenſis condemnare,ac in eadem ſententia eandem partem quæ in articulo nullitatis obtinuit in negotio principali iuxta tenorem ſententiæ primæ, quæ fuit declarata nulla,condemnare, per ſupradictas deciſiones, & textum in capitulo Reynaldus,& capitulo Reynutius,de teſtament. & capitul. cum Bertoldus in fin.de re iudicata, & capitulo cum Ioannes de

fide instrument.& docet Baldus in addition. ad Specula.columna septima,uersicul.si appellatur a sententia nulla in titulo de sentent. & Francisc. in rubr. de appellation. columna septima, uersicul. quinto est præmittendum, &c. &
113 idem Baldus in.l.eos.columna tertia, uersicul. quærunt doctores.C.de appellation. ut dicit quòd iudex nullitatis pronunciare poterit super nullitate tantum, uel iniquitate duntaxat: aut etiam super utroque, uel partim super uno, & partim super alio, puta confirmando sententiam in uno capitulo, & in alio infirmando, de quo per Bartol.in.l. Carmelia pia.ff.de iurep.& in.l.quædam. ff. famil. ercis. & in. l. in hoc iudicio. eodem titulo Lanf. in capitulo quoniam contra. in.§.interlocutoriæ, uersicul. circa prædicta,numero.17.extra de probat.& dicam infra in fin.præsentis tractatus,ubi plenius tangam.
114 Præmissa itaque procedunt, quando (ut dictum est) nullitas seorsum, & separatim a quouis alio remedio principaliter in iudicio deducitur: uel etiam idem dicendum fuerit,si eadem nullitas conditionaliter, & disiunctiue una cum ipsa appellatione deducetur: prout quando dicimus, dico sententiam nullam, & si qua est, appello: ut uidimus supra: quoniam uerificata nullitate circunducitur appellatio, quæ interposita fuit in euentum quòd sententia subsisteret, Comperto igitur quòd fuerit nulla, fingitur non appellatum: & sola remanet nullitas in iudicio, super qua idem iudex duntaxat pronunciare debet, eo modo quo pronunciasset, si nullitas fuisset sola, & absque appellatione coram eo deducta: ut docet Bart. in.l.si expressim,uersic. Quarto uidendum est, de appellation. & Abbas post alios in dicto capitulo dilecto, in tertia columna: & Alexandr. consilio quadragesimonono,in causa.columna secunda, libro septimo, & consilio.ccxxx.ponderatis circa fin. libro septimo. Poterit ergo iudex pronunciando dicere, superuacuo fuisse appellatum, uel non intelligi appellatum, ex quo sententia erat nulla: ut declarant doctores in locis supra scriptis, & Imola in. l. cum quærebatur. in fin.ff. de re iudicata.
115 Si uero a sententia nulla fuisset simpliciter appellatum, absque expreßione iuris dicendi de nullitate: tūc comperto

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

per ſecundum iudicem quòd ſententia ipſa in effectu nulla ſit, qualiter hoc caſu iudex appellationis pronũciare debeat, modi ſunt uarii, ac uariæ fuerunt antiquorũ opiniones.

Etenim gloſ. in. l. prima. C. quando prouoca. non eſt neceſſe dixit tunc pronunciari debere appellationem iniuſtam adiecta cauſa, quia ſententia fuerat nulla, quam gloſ. aliqui doctores ibidem ſequuntur, & ſequitur Speculator in titulo de ſententiis. §. ut autem. columna. viii. uerſic. ubi autem eſt appellatum, &c. & Rot. deciſ. cix. Nota quòd ubi eſt appellatum, in antiq. & debet (ut dixi) adiungi cauſa, uidelicet quia
116 ſententia erat nulla: alias ſi quis ſimpliciter pronunciaret appellationem iniuſtam, uel abſolueret appellatũ a libello appellationis, ſi in proceſſu fuiſſet cognitum de iniuſtitia, ac nullitate, ſuper utroque pronunciatum, ac ſententia ratione utriuſque confirmata uideretur, ut declarat Bartol. eandem gloſſam recitando in dicta. l. prima, uerſ. circa tertium, & Bal. ibi columna. iii. uerſi. ſed ſtatim quæro. C. quand. prouo. nõ eſt nec. & idem Bart. in. l. ſi expreſsim, col. v. in fin. & Franc. in d. cap. dilecto. q. xlv. & q. xlviii. de app.

117 Hic modus pronunciandi ab ipſa gloſſa repertus aliquibus diſplicuit: quoniam ſi a ſententia nulla appellari poteſt, prout cum effectu poteſt, per dict. l. ſi expreſsim, & capit exhibita, de iud. & c. cum olim Abbas, & capit. ſignificationibus, de offic. delegat. & ponunt doct. in dict. cap. dilecto, ubi Franc. quæſt. vii. & Aegid. conclud. xviii. Oneratio, circa fin. Leges namque non excludun. poteſtatem appellandi a ſententia nulla, ſed neceſsitatam duntaxat remittunt, ut in. l. ſi conſtat. ff de appellatione, & in rub. & nigro. C. quand. prouoc. non eſt neceſſe, &. ff. quæ ſenté. ſine appellatione reſcin. propterea ſi propter grauamen ex nullitate inſurgens licuit appellare, declarari non debet appellatio iniuſta: Ideo hunc modum pronunciandi non immerito reprobat Bald. in. d. l. i. col. iii. uerſi. ex prædictis, quem multi ſequuntur.

118 Alii dixerunt in caſu prædicto pronunciandum eſſe ſuperuacuo, & fruſtratorie fuiſſe appellatum, cũ ſententia non tenuerit, argu. in. d. l. ſi conſtet, & l. ex conſenſu. §. primo. ff. de appellation. & hæc fuit praxis Bartol. in dict. l. ſi expreſsim. colum. v. uerſi. Quarto uidendum, & ſentit Bald. poſt Cy. & alios in. l. eos. in princip. colum. fin. C. de appel & Imol. in l.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cum quærebatur.ff.de re iud.& in dicto cap.dilecto,colum. penult.uersic.qualiter autem pronunciabitur,& ibi Abb.columna.iii.cum aliis,de quibus per Alexand.in consil.lix.uiso titul.colum.iiii.in princ.lib.iiii.

119 Alii uero dicunt pronunciandum esse primam sententiā nullam,& propterea ab ea ex superabundanti appellatum, aduersarium in expensis condemnando: qui modus satis concordat cum proximo. Hoc uoluit Iacobus de Arena in l.eos.C.de appel.quem seq.Ioan.And.in addi. Spec.in titul. de senten.in.§.ut autem.uersi.ubi autem est appellatum,&c. & Bal.in dicta.l.eos.in principio,colum.iii.uersi.quęrunt doctores,& Alexan.post Bar.in dicta l.i. in uersi. circa tertium C.quando prouocare non est neceff.

120 Vel(inhærendo stylo curiæ) idem iudex pronunciando declarare poterit per iudicem a quo fuisse nulliter, & perperam processum,sententiatum & diffinitum,ab illiusque processu,sententia,& diffinitione, propterea bene appellatum, prouocatum, & reclamatum, dictosque processum, sententiam, & diffinitionem nullos, & inualidos, ac nullius roboris, & momenti extitisse, & existere, ac uitio nullitatis subiacuisse, & subiacere, & quatenus de facto processerunt, cum omnibus inde secutis reuocandos, cassandos, & amouendos, appellatum in expensis legitime factis condemnando.

121 Nec uideatur incongruum, quòd dicatur bene appellatum: quia etiam quòd sententia fuerit nulla, ut supradictum fuit,ab illa iuste potuit appellari: & intelligetur appellatum ratione grauaminis ex nullitate actus insurgentis: quia omne nullum est iniquum(ut dixi)operabiturque talis appellatio effectum deuolutiuum, ut inquit Abb.in.d.c. dilecto,colum.iii.& Rot cccl xi.fuit dubitatū. Aegid. cōclus. xviii.in fi.&.dxx.cum simil.

122 Et in præmisis erit aduertendum, quia sententia in causa nullitatis in fauorem unius prolata,proderit etiam aliis litisconsortibus, uel consociis, ut uoluit Baldus post Cy. in l.i.in fin.C.si unus ex plurib.& Franc. in cap. una sententia. in fin.de appellat. Quod intellige, dummodo sit omnium
123 par causa defensionis,ac eodem iure utantur, iuxta text.in dicto capitulo penultimo,de appel.&.d.l.prima,& secunda,

C. si unus ex plurib. &.l. qui separatim.ff. de appel. Nam si unus obtineret sententiam irritari ex eo quòd non fuisset citatus, uel quia minor, & indefensus, aut ex alio iure speciali, & sibi soli competenti, sententia ipsa quoad alios, quorum respectu cessaret causa annullationis, remaneret ualida l.unica.C.si in com.ead.caus.& dicta.l.fin.C.si unus ex plurib. Nec est nouum, quôd in eodem iudicio contra unum obtineam, & ab alio superatus sim: quando militat dispar causa defensionis: ut in.l. Nam, & si.§. filius, &.l. circa.ff. de inoff.test.&.l.hac consultissima.§.ex imperfecto. C. de testa. cum aliis, de quibus per Alexan.in consilio trigesimosexto, columna penultima, in fin.lib.iiii.post Bartol.in authen.sed cum testator.C.ad.l. Falcid. & Bal.in l.si omnes, in fin.C. si
124 ut se ab hæred.absti.&.l.non idcirco.ff.de iudic. Prout uidemus, quòd stante statuto, quôd gabella non soluta contractus sit irritus, emptore soluente gabellam, & non soluente uenditore: cum respectu soluentis cessisset causa annullationis, ex eodem instrumento contra eundem uenditorem ad rem tradendam agi poterit.l.fin.& ibi hoc declarat Bald. C.de peri.& commod.re.uendi.& per Abbas in capitul. quoniam frequenter, columna sexta, uersic. & faciunt ad prædicta: ut lit.non contest.& per Bart.in.l.bona fides.ff. de actione empti. Nemine autem soluente ratione communis culpæ, necnon uigore talis contractus agere posset, neque nullitatem illius allegare, ut declarat Bart. in.l. ex hoc edicto.§. sed & si stipulator.ff.de eo per quem fact.erit.& in.l. mulier, solu.ma.& per Bald.in.l.accepta quæstio. uigesimasecunda. C.de usur.& facit tex.in.l.transactiones.C.de transactio.Nũquid autem sententia lata super nullitate testamenti, uel cõtractus noceat, uel prosit aliis, cum dicatur principalis, & prima sententia. ponit Imol.in.l.sæpe, columna duodecima uersicul. Tertio casu quando est declaratoria, ubi late ponit Alexand.ff.de re iudicata, & gloss.in.l.prima, & ibi Bart. ff. de exceptio. rei iudi. & Francisc. in dicto capitulo dilecto, in ultima quæstione, in quibus locis occurrente casu uidere poteris.

126 Notabis etiam circa præmissa, quòd ubicunque nullitas (ut diximus) principaliter in iudicio proponitur: & super ea ferenda est sententia declaratoria, ad illam audiendam pars

citari debebit, alias non ualeret per reg.l.de unoquoque.ff. de re iud.Talis etenim declaratoria in casu simili habet uim diffinitiuæ,& propterea absque causæ cognitione, ac partis citatione ferri non potest:ut uoluit Innoc.in.c.auditis,& gl. fin.in capitulo in nostra.de procur.& in.c.ad nostram.el.iii. in uerb.obseruandis,de iureiur.ponit Felin. post alios in.c. causam,quæ columna prima,de rescrip.& Franc. in dicto.c. dilecto,quæst.xxxiii.& sentit Rot.decis.cccxli. fuit dubitatū. in no.& ita(quicquid alii dicant)seruatur in praxi.

127 Nec est etiam prætereundum quod ubicunque coram alio iudice,nullitas alicuius sententiæ, uel processus coram altero iudice facti,intentatur,acta huiusmodi antiqua, quæ per uiam nullitatis impugnantur, coram eodem iudice reproducenda, ac repetenda sunt.c.cum ad sedem.ibi,nos iudicii primi acta recensentes,&c.de resti. spol. & ponit Bald. post Bart & alios in.l.secunda,colum.ii. C. de eden. & idem Bald.in.l.fin.columna undecima, in fi. C. de edic. diui Adr. tol.Rom.in cons.c.Alex.cons.lxxxii.in causa.colum.ii.in fin. lib.i.Paul.de Cast.consi.xii.tota disputatio.colum.ii. lib.i. & facta huiusmodi reproductione,idem iudex, si nullitas alle-
128 gata sententiam duntaxat concernet,poterit eandem corrigere,sed etiam ex eisdem antiquis actis reformare: iuxta ea, quæ ponit Aegid.in conclu.ccccxl.si processus, &.l. Carmelia pia.ff.de iurepat.cum simil. Si uero nullitas huiusmodi uniformiter sententiā, ac processum respexerit,utputa defectum libelli,citationis,mandati,iurisdictionis, aut consimilium tunc ex integro formabitur nouus processus, & noua acta inchoari,& fieri debebunt, ut uol.Innoc.in capitulo,in literis,de offic.delegat.& Bartol.post gloss.in.l.conquerebatur.ff.de re iud.& in.l.si ut proponis.C.quomodo, & quād. & in.l. si expresim,post princip.ff. de appellatio. Cardinal. Ancha.& Imol.in clemen.i.de re iudicata.Lap.allega.xvii.factum,uersicul.nam iudex. Cum aliis, de quib. per Alexand. consil.liii.columna penultima,libro quinto,& consil.lxxxix. perspectis,libro secundo.

Et quia uidimus qualiter nullitas in iudicio deduci debeat,consequens est,ut uideamus,qualiter,& a quo, eadem nullitas in iudicio deducta,probanda sit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

IN RVBR. SEV TIT.

A quo, & quibus modis, &c.

SVMMARIA.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

17 *Testamentum quod quis non fecerit probatur ex inspectione prothocollorum notarij.*

19 *Nullitas poterit etiam per testes probari, ut hic, uel per confessionem partis nu. 20.*

20 *Appellatio a quo sit iustificanda, uidelicet nunquid ab appellante, uel appellato: & quis illorum acta producere, & quid probare debeat ad finem uictoriæ.*

21 *Acta & processus in causa appellationis integraliter producenda sunt, neque producere partem sufficeret.*

A quo, & quibus modis posit & debeat nullitas probari.

1 PRO resolutione primæ partis rubricę prę supponendum est pro regula, quòd unusquisque, illud quod est causa intentionis suę, probare debet. Actor uidelicet id quod est causa suæ actionis, & reus id quod est causa exceptionis suæ: ut probatur in. l. nimis graue. C. de testi. l. qui accusare. C. de eden. l. si minorem. C. de in integ. rest. l. ii. l. ab ea parte. l. uerius. l. in excepti. ff. de probat. l. i. ff. de excep. c. accusator. vj. q. ultim. cum aliis, de quibus per Bar. in. l. j. C. si aduers. cred.

Quæ regula procedit, etiam quòd talis intentio esset super negatiua fundata: quia nihilominus per negantem probari debet. l. penult. §. docere, & ibi doctores. ff. ne quis per eum qui in ius uo. l. si uero. §. qui pro rei. ubi gl. ff. qui satisd. cog. c. j. de confess. in. vj. ponit Innoc. in. c. super his, de accus. Abb. & alii in. c. Bonę, el. ii. de elect. & latius per Bar. in. l. hoc iure. ff. de uerb. obl. Spec. in tit. de probat. §. probare. Ias. in. l. iiii. §. condemnatum, col. ii. uersi. ego ultra. ff. de re iud. cum aliis de quibus per Alexan. in consi. xxxix. in princ. & consil. lxxxiii. col. j. & consi. cccxcii. uol. j. & consi. clxxv. in fi. & consi. xxiiii. animaduersis. in princip. lib. ii. Matth. de afflic. decis. cclxxvii. princeps. in fin. cum simil.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

2 Proponens igitur nullitatem ad intentionem suam, uel exceptionem, aut replicationem fundandam, illam probare
3 debet, ex regula supradicta maxime quod in dubio pro actus ualiditate præsumitur. l. quoties, & l. ubi. ff. de reb. dub. l. quoties. de uerb. oblig. l. iii. ff. de testib. ponit Dec. in. c. quoniam Abb. col. vj. de off. deleg. & in consi. ccccxlviii. uisis. nu. xvii. lib. iiii. ut supra uidimus sub rub. j. istius tract.

4 Hinc uidemus quòd asserenti contractum seu testamentum nullum incumbit onus probandi. l. si scriptum hæredem. & ibi Bald. C. de proba. l. imperatores. ff. de priuileg. credi. l. liberi. C. de inoffic. testamen. ponit glo. in. l. si post diuisionem. C. de iur. & fac. ignoran. quoniam (ut diximus) pro illis prima facie præsumitur. l. si pars. ff. de inoffic. testamen. ponit Bald. in. l. ii. in fi. C. edict. diui Adr. tollen. & in. l. scrinia rios. C. de testamen. mil. cum aliis, de quibus per Dec. in con
5 sil. xi. diuino. col. v. uersi. uisis igitur. lib. j. Et ideo qualitercunque proponatur nullitas, ab ipso proponente probanda est: ut uoluit Guill. de Suzaria, quem referendo sequutus est Ioan. andr. in addi. Spec. in titu. de excu. sent. in. §. postremo, super uerb. (§. sequenti) & Ang. in consi. ccxlvii. Arestatio. quem sequitur Franc. in. c. dilecto. quæstio. l. in fi. de appel. & Aegid. conclu. cxxxv. Si episcopus. & facit text. in. c. cũ super. ibi, cum ex parte monasterii nihil rationabile fuerit propositum, & ostensum, quare sententia pro Episcopo promulgata, debuerat irritari &c. de re iud. & c. in pręsentia. ibi, standum sententiæ fuerat, nisi aduersarius eam ostenderet irritandam. de renunciat. cum uulga.

6 Probabitur autem nullitas eo modo quo reliquæ exceptiones probari consueuerunt, quando uidelicet habebit in se affirmatiuam, seu factum explicitum, uel implicitum: nã eo ipso quod negatur aliquid recte, uel rite factum, uidetur affirmari illud idem iniuste, & perperam factum. l. ab ea parte. ff. de probat. Ideoque dicenti sententiam nullam ex eo quòd lata fuerit a publice excõmunicato, mente capto, aut lata cõtra defunctum, uel minorem indefensum, aut absentem legitime excusatum, & simil. illi incumbet onus probandi id, quod asserit, cum sua sit intentio.

Si uero pro nullitate simplex negatiua facti, seu negatiua qualitatis accidentalis, & extrinsecæ, adduceretur, ut puta

propono sententiam nullam, quia nego me unquam fuisse in causa, uel ad sentẽtiam huiusmodi audiendam citatum: uel nego aliquem libellum mihi desuper porrectum aut litem contestatam, uel ordinem iudicii seruatum, & consimilia, quæ per modum abnegationis (si de contrario non constabit) pro legitime probatis habebuntur. argu. l. super seruis. C. qui milit. non poss. lib. xii. l. si cum. §. j. ff. de accus. & notatur in. l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & in. l. errores. C. de erro. aduoc. & ponit gl. in. c. in præsentia, extra de proba. uel saltim negatiua huiusmodi ex actis & processu probabitur, prout inferius annotabimus.

Idem fuerit, si ad ostendendam nullitatem proponetur negatiua alicuius qualitatis extrinsecæ, quæ ita cõpetat uni, ut non alteri, ut puta nego eum qui sententiam dixit, iudicem fuisse: uel eum, qui alieno nomine in iudicio interfuit, fuisse talem, uidelicet tutorem, procuratorem syndicum, & & similia: his nanque casibus, ex quo qualitas iurisdictionis, ac mandati, seu procurationis pro alio, cum ipso homine non nascitur, sed per ministerium alterius hominis alteri attribuitur: ideo cum in facto consistant, quatenus de his legitime non constiterit, præsumi non debent: prout de iurisdictione probat text. in. c. cum in iure. de offic. delega. c. nobilissimus. xcvii. dist. l. j. C. de mand. princ. de reliquis probat text. in. l. non ignorat. C. qui accus. non poss. l. fina. C. de profess. & med. l. quæcunque. ff. de publ. actio. §. eos autem. in authen. de collatoribus. Idcirco cum talis negatiua uideatur improbabilis, iuxta tex. in. l. actor. C. de probat. c. bonæ. el. ii. de elect. c. super eo. de renunciat. si affirmatiua non probabitur, habebitur pro legitime probata: ut uoluit Innocen. in. d. c. cum contingat. colum. ii. in fin. de offic. delega.

7 Quæ omnia procedent de plano, quando sententia quæ dicitur nulla, nõ transiuit in rem iudicatam: quoniam tunc non præsumitur quòd talis sententia fuerit rite & legitime lata, nisi quatenus ex aduerso expresse doceatur. c. quoniam contra. in fine, de probat. §. si uero. in authen. de his qui ingred. ad appel. ibi & ita potientur uictores sententiis, si eas recte habere monstrauerint, & l. nõ putauit. §. non quæuis. ff. de cont. tabu. ponit Bald. in. l. i. colum. iii. uersicu. Item

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

potest supplere.C.quomo.& quan.loquens de senten. relegationis.& quòd pro ea si absque suo processu producatur, præsumi non debeat,cum ibi adduct.

Si uero sentētia huiusmodi quæ impugnatur, dicta fuisset præsente parte,& non reclamante, quinimo patiente trāsire in iudicatum: quoniā tunc dicitur facto partium cōprobata:ut.l.si.C.de sent.quæ sine cert.quant.l.j.C.si sæp.in integ. resti.idcirco illi, qualiscunque sit,parendum erit.l.j.C. de postula.l.ab eo.C.quo.& quand.l.i.C.de iurisd. om.iud. quia scientia & patientia huiusmodi præsumi faciūt , quòd si sententia fuisset minus solennis, & non rite lata , pars illi non acquieuisset,nec in iudicatum trāsire permisisset: Ideo, quòd omnia iuris solennia interuenerint, absque eo quòd de his aliter constet,ob authoritatem iudicati,præsumitur: ut est theorica.d.Inn. ab omnibus approbata in.d.c bonæ memoriæ,el.ii.de elect.& in.c.cum in iure.col.fin.ubi Io.de Imo.col.xii.dicit esse communem opinionem,de off.deleg. & illam seq.Compostel. in.c.in præsentia. ubi Io.and.dixit ita seruari in curia,de renunc.prout idem attestatur Spec.in tit.de proba.§.probari.col.j.in fi.& in tit.de sent.§.fin. circa fi.& sequ.Bar. in.l.i.C.de relatio.eandem opinionem asserit communem Fel.in.c.quoniam contra.col.xv.uer.quarta cōclusio.de probat.& idem dicit Alex.consi.xxii.

Viso processu,lib.ii.& consi.cxxxvi.in causa.col.iiii.uers. nec obstat,eod.lib.& consil.xxv.uiso processu. col.ii.lib.vi. ubi asserit hoc procedere etiam quòd sententia esset in contumaciam lata,ut ibi per eum:ac etiam de communi attestatur.Aegid.conclu.lxxxix.Sententia & Cassad.decis.i.in fi.de præsump.& ponit Rot.cccj.si petatur,in no.& hoc casu procedit regula quòd pro sententia præsumendum sit, de qua in.l.hærennius.§.i.ff.de euict.l. si bonum.C.de admi. tut.c. sicuti, de re iud.d.c.in præsentia,&.c.bonæ memoriæ,cum simil.& maxime locum habent,si substantialia iudiciorum in prolatione sententiæ fuerunt recitata:ut communiter fieri consueuit quando dicitur,uiso libello, uisa litiscontestatione &c.quia si pars huiusmodi recitationi præsens est, audit & acquiescit,sibi imputatur: quoniam si quid quod displicebat enunciabatur,reclamare debebat.Tali itaque enūciationi pro ualiditate sentētiæ plene creditur:ut dicit Bart.

in.d.l.i.C.de relat.post Spec.in tit.de instr.edit.§.restat. col. fi. & ponit Deci.consil.xlij.col.vj.in princ.

9 Prout uidemus seruari etiam in decreto à iudice interposito, in quo solennitates requisitæ enunciantur: quia pro illis quæ tunc interuenire potuerunt creditur,& decretum ualet,etiam quòd de huiusmodi solennitatum interuentu aliter non constet: ut late ponit Fel.in.d.c.Sicuti.col.xii.uer.fallit primo.de re iu.& in.c.quoniam contra.col.xvii.uer. fallit quarto.& col.xviii.uersi.septima conclusio,de probat.Et ponit Alex.consi.cxxv.uisis.col.iiii.li.i.& consi.clxxix.uisis.nu. viii.li.vii.declarat consi.clxxix.col.i.li.vi.& Deci. consi.ccix. Diuino,in prin.lib.ii.& consi.ccxxii.col penul.eo.li.& consi.cccxli.uiso.col.v.in fi.lib. iii.& consi.ccccLxxix. in controuersia.col.ii.numero.vi.& consi.ccccLviii.in causa, col.ii.uersi.non obstat. lib.iiii.

10 Satis ergo fuerit habenti sententiam quæ in iudicatum transierit,de illa etiam absque processu, puta per instrumentum ipsius sententiæ docere:quoniam attenta legitima præsumptione,de qua diximus, quòd fuerit rite & legitime lata,ac omnia secundum ordinem iuris interuenerint, taliter (puta coram aliquo ordinario iudice seu executore) exhibita,suæ debitæ executionis demandabitur: ut inquit Ro.supraſcripta decis.ccci.& Bald.in.l.fi.de ordi.iud. Bart.& Alex. ad eum in.l.fi.ff.quand.appel.sit. & doc. in locis supraſcriptis etiam quòd iudex qui eam tulerit fuerit uir nequam & magnus ribaldus: ut inquit Bal.in.d.c.sicut.col.ii.de re iud. de quo meminit Ias.in.l.pacta nouissima, in.iii.not.C.de pact.& facit decis.Neap.ccxlv.nu.iii.

11 Fauore igitur sententiæ & rei iudicatæ, opponens nullitatem, etiam ex mera negatiua facti, seu accidentalis qualitatis, de qua supra resultantem debebit eandem alias quàm per abnegationem probare: ut uoluit Ange.d.consil.xxiiii. arestatio. relatus per Franc.d.c.dilecto.q.v.in fin. ubi dicit quòd quoties sententia fuerit præsentibus partibus,& non reclamantibus lata, semper incumbet onus probandi alleganti nullitatem etiam ex defectu iurisdictionis.

12 Eandem tamen nullitatem probare poterit per eiusdem causæ regesti seu actorum reproductionem: hoc modo.dico sententiam nullam, quia nunquam fui in causa citatus:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uel quia is quis protulit eam non erat iudex, uel qui meo nomine comparuit non erat procurator: prout ecce in re gistro ac processu, in quibus de his nihil constat, eritque co cludens & legitima probatio: quia negatiua coartata ad cer tam scripturam est probabilis per inspectionem oculorum: nam illud quod non reperitur in actis neque in processu, præsumitur ac fingitur non factum.c. cum ad sedem. ibi, prioris acta iudicii recensentes, quia nec per dicta testium, nec confessiones partium, cum nullæ penitus in iudicio factæ fuerint, nobis constitit &c. de restitu.spol.c.j.de litiscon. l.fi.C.de reb.cred.ubi quod legata non fuerint facta, probatur ex facie testamenti, & ibi per scribentes. declarat Deci. consi.ccccxxiiii.proponitur.col.fina.lib.iii. & melius consil. ccccLxxxiii.pro resolutione, col.ii.in princ.lib.iiii. & Alexan. consi.cxxiii.scripsit, col.ix.uersi.præterea, lib.iiii. Sicuti quod
14 collatio beneficii alicui facta non fuerit per inspectionem librorum in quibus talia registrari solent, probatur: Nam si ibi registrata non reperitur, non præsumitur facta: ut tradit Feli.in.c.illud, in fi. de præsumpt.&.c.sicuti.col.xv.uersic. & ita putaui. de re iudi. Ponit Cassad. decis.viii. nume. ii. super reg.

15 Prout etiam probari consueuit aliquem non persoluisse collectam seu gabellam, uel non esse excommunicatum, uel similia. Si enim non reperitur descriptum in libro, ubi talia describi consueuerunt, factum esse non creditur: ut inquit Bar.in.l.Titiæ textores.ff.de lega.j.& Bal.in.d.l.fi.in.iiii. opposi.C.de reb.cred. & in.l.iustum.C.de eden. cum aliis, de quibus per Dec.consi.ccccxcvj.Diuino.in.ii.col.

16 Sicuti etiam probari consueuit amplius in hæreditate nõ esse quàm quod in inuentario descriptum reperitur: ut dicit gl.ordinaria.in.l.cum de lege.ff.de prob. & in.l.fi.§.licentiã. ubi Bart.per illum text.C.de iu.delibe. & Bar.in.l.decem. de uerb.oblig. & in.l.conficiuntur.§.codicilli.ff.de iur. codicil. facit tex.in.l.j.C.de exac.tribut.cũ aliis, de quibus per Alexã. consi.lv.consideratis.col.pen.lib.j.& Dec.consil.cccccxix.uersis.in fi.lib.iiii.& Afflict.decis.cccxiiii.Agitur.nu.xiii.

17 Eodem modo probatur aliquem non fecisse testamentum, uidelicet per inspectionem prothocolli notariorum loci in quo degebat: ut uoluit Bar.in.l.is potest, circa fi.ff.de acqui.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

hæred. Et Ang.in.§.item si quis in iudicio.col.xvii.uersi.nota ergo tu causidice,insti.de except.cum simi.

18 Sic ergo aliquem non fuisse citatum,neque constitutum procuratorem,uel non fuisse datam potestatem iudicandi, minusque iuris ordinem seruatum,per inspectionem actorum & processus eiusdem causæ probabitur:ut uoluit Bar. in.l.ii.C.de erro.aduoc.& in.l. hi qui ad ciuilia.C.de appel. & in.l.i.ff.si tut.uel curat.appel. Bald.in.l.si contra.C.de appel.Ias.in.l.iiii.§.condemnatū.col.ii.de re iud.& domi.Abb. post Io.and.circa fin.in.d.c.ad sedem.de resti.spolia. & in.c. quoniam contra,super ultima glo. ubi Feli.colum.xv.uersi. limita uno modo.& Ioan.and. post Spec.in tit. de senten.§. ut autem.in uerb. & nota secundum quosdam . quia quod non apparet dicitur non esse.l.in lege.ff.de contrah.empt.c. solēnitates,in fi.de conse.dist.j.ponit Affl.decis.xliii.nu.v.& præmissa tenet Alex.consil.lix.Viso tit.col.v.nu.xvii.lib.iiii. & consi.lv.quoniam.ii.col.& consi.cv.Ponderatis.col.ii.lib. v.Ab.consi.xcii.Christi nomine,uol.j.cū aliis,de quibus per Dec.dicto consi.cccclxxxiii.pro resolutione.nu.vj.

19 Negatiua etiam huiusmodi ac nullitas ex ea insurgens probari poterit per testes literatos,qui processui ac prolationi sentētię p̄sentes fuerint,seu ac uiderint ac examinauerint acta,& processum,in quibus talia non fuerint reperta.Cum etenim huiusmodi negatiua sit certis loco & tempore coarctata,erit probabilis: ut inquit Bar.in.d.l.ii.de error.aduoc. & Ioan.and in locis de quibus supra,& Bald.in.l.gesta , in iii.col.ubi ponit qualiter super hoc testes interrogari & deponere debeant:C.de re iud.& facit tex.in.d.c.sicuti.de re iudi.& in.c.Albericus . in fi.de testibus.& id quod ponit Rot. ccccix.fuit dubitatum. in no. & quod notatur in.l.ne in ar-
20 bitris.C.de arbitr.& tenet Alex.dicto consi.cxxiii.col.ix.nume.xxiii. lib iiii. per text.in.l.j.C.de exact.tribut.libro decimo,cum ibi add.

Vel probari poterit nullitas processus,ut puta litem non fuisse contestatam,uel quid aliud simile per confessionē ipsius partis aduersæ:prout est tex. & ibi hoc notat Panor. in iii.nota.in.c.fina.extra de testibus.& in.c.in præsentia. in fi. illius tex.de renūc.facit tex. in.l.pacta nouissima.C.de pact. & in.l.cū te.C.de transact.& ponit Io.mill.in uerb.sententia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

à qua non est appellatum & Feli.in.c.de causis.col.iii. uersi. tertia cõclusio.de off.dele.& in.c.unic.in prin.de litiscõtest.
21 Et quod diximus de nullitate probanda & iustificanda, idem fere dicendum uidetur de appellatione interposita. Cum appellatio sit causa & intentio appellantis: quia per eam appellans in se suscipit onus probandi sententiam iniquam, petitque illam propterea retractari: ut.l.i.&.l.scio.ff. de appel.l.præfecti.ff.de minor.l.minoribus.C.de his quib. ut indig. Si igitur appellans in iudicio obtinere uoluerit, huiusmodi suam propositam intentionem probare debebit.c.cum ecclesia,de appel.c.interposita,in princ.& gl. fin. in.c.dilectis.eod.tit.& in.l.ad ciuilia,in fi.C.de appella.l.i.in princ.si pendente appellatio.mors inter.l.ii.cum duabus sequen.C.si ex fal.instru.Et propterea lex mandat exhiberi copiam omnium actorum & processus ipsi appellanti: ut ex illis coram iudice ad quem suam intentionem iustificet.l. eos.§.super his.l.a proconsulibus.l.præcipimus.uersic.in his autem.C.de appel.& tex.in.c.cupientes.uersi.cum omnibus actis iuribus,& monumentis suis &c.& in uersi. electos uero.& uersic.si uero in discordia.de elect.in.vj.eidemque appellanti ad appellationem huiusmodi iustificandam,prosequendam,& finiendam certum præfinitum tempus,uidelicet annum,& ex causa biennium,statuit.c.cum sit Romana. &.c.ex ratione.extra de appel.& toto tit.C.de temp.appella. quo termino elapso si acta & processus idem appellans non repręsentauerit,ex illisque aut nouiter deductis, dictam suã appellationem non iustificauerit, sententia prima manebit firma,ac suæ executioni demandabitur.l.si contra minorẽ, &.l.quoniam nonnulli,iuncta.l.in offerendis, &.l.ampliorem,in prin.C.de appel.&.l.fi.col.fi.ubi bonus tex.& authẽ. ei qui.C.de temp.appell. Debet itaque appellator si uult in causa appellationis obtinere, docere imprimis quòd rite & solenniter appellauerit,id est quòd formiter,uidelicet in scriptis,& intra decem dies:ut uoluit Io.and.in nouell.in uerb. si constiterit.in.d.c.sicut Romana,&.c.Romana.§.si uero.& ibi gl.& doct.eod.tit.in.vj.ponit Deci.consi.ccxcv. in causa, col.i.li.ii.post Bar.in.d.l.hi qui.C.de app.& Rot.cxc. quo ad reuocationem,in no.Et postmodum eadem appellationem quoad sententiæ iniquitatem & iniustitiam (ut diximus) iustificare,

ſtitiam(ut diximus)iuſtificare, alias etiam quòd cõſtaret de nullitate ſeu grauamine,& iniuſtitia, ipſe appellans non obtineret ſecũdũ Frã.in.c.dilecto.col.iiij.in fi.de appel.cũ ibi add.

Et præmiſſa intellige(ut dixi)quando appellans uult cauſam appellationis ſuæ proſequi,& illam iuſtificare.

Si aũt appellatus appellationem hmõi ex aduerſo interpoſitam proſequi,& petere declarari per iudicem ad quẽ, bene ſententiatum,& male appellatum,eandemque ſententiã cõfirmari,uellet(quod facere põt)ut in.d.l.ampliorem,in prin. &.l.in exercendis.C.eo.ti.& ponit Rot.ccclxv.ſi à diffinitiua. in no.cum ipſe ſit qui hoc caſu promouet, & cauſam proſequitur,& bene iudicatum,& male appellatum aſſerit, ſi uult affectu ſententiæ ſuæ potiri,& expreſſam cõfirmationem habere,cum cenſeatur actor,id quod aſſerit,oſtẽdere debet. Et per conſequẽs acta & proceſſus coram iudice ad quem exhibere & producere conueniet.Ita procedit tex.in dicta authẽtica eos aũt,de his qui ingred.ad appel.& ponit Inn.in.c.j.de confirma.util.uel inutil.& Abb.in.d.c.ea quæ.in fi.& ibi Fel. ponens etiam quid operetur iſta expreſſa confirmatio. de re iud.gl.Bar.& Bal.in.d.l.hi qui ad ciuilia.C.de appel.& in.d.l. j.ubi Alex.ad Bar.ff.ſi tutor appel.& idem Alexã.in.l.Nam & poſtea.§.ſi minor.col.pe.ff.de iureiur.& Spec.in ti.de ſentẽ.§. fi.in fi.& plenius Guid.Pap.in tract. de appel.q.x. & in deciſ. q.xx.nunquid.&.ccccxxxvj. cum materia.vij. concluſione.& q.ccxciij.quæro utrum.& Fran.in.c.cum eccleſia de appel.cũ
21 alijs,de quibus per Deci.in conſi.dxiij.nu.10. Nec ſufficeret aliquo caſu partem actorum & proceſſus,utputa actus & geſta pro parte duntaxat ipſius inſtantis facta,producere, niſi & ea quæ pro parte appellantis facta ſunt, & ſic integer proceſſus,produceretur,quia alias ueritas rei geſtæ cognoſci nõ poſſet,per tex.in.l.nec cauſas.&.l. iudicibus. &.l.eos §. ſuper his.C.de appel.quod optime in Ro.cu.quotidie uidemus & experimur.

Et poſtq̃ hęc pauca uidimus circa modum nullitates probandi,& ad quem ſpectet,non erit extra propoſitum uidere etiam,quoties,& intra quod tẽpus eadem nullitas in iudicio deduci poſsit,ac de effectu ipſius quouiſmodo deductę.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

IN RVBR. SEV TITVL.

Quoties,& intra quod &c.

SVMMARIA.

1 Nullitas quoties fit, toties proponi potest: quia oritur cum ipso actu nullo.

2 Exceptio reddens actum retro nullum regulariter non opponitur nisi post actum.

3 Appellare quamuis tertio non liceat, licebit tamen pluries dicere de nullitate: & in infinitum lis protrahetur, secundum praxim de qua hic.

4 Sententiæ ac res iudicatæ quomodo illudantur.

5 Nullitatem non potest proponere is qui reportauit tres sententias contra antequam exequantur.

6 Rescripta super nullitatibus post tres conformes non conceduntur in Roma. cu. nisi cum clausula sine præiudicio trium conformium.

7 Nullitates ne impediant prouideri consueuit in Ro.cu. per uiam rescripti prout hic.

8 Nullitatis remedium quanto tempore duret: & intra quod tempus agi possit de nullitate.

9 Nullitatis effectus qui sint tam ante quàm post illius declarationem: nam deuoluit, nu.10. suspendit, & processus principalis negotij retardat, nume.11. executionem impedit, nu.15. perimit nu.16.

12 Nullitatis cognitione pendente conquiescit negotium principale: & fatalia non currunt: quod intellige prout hic numero.13.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

14 Attentatorum causa pendente fatalia causæ principalis non currunt: intellige prout hic.

16 Nullitas facit quòd actus nullus habeatur perinde ac si non fuisset factus: ideo de actu nullo non est mentio facienda nu.16. Vide hic multa exempla nu.19.20.21. usque ad nu.25.

17 Rescriptum ut ualeat, de processu, litispendentia ac sententia mentionem facere debet.

26 Actus nullus nullum operatur positiui iuris effectum.

27 Citatio nulla non inducit litispendentiam, neque iurisdictionem perpetuat nu.28. præscriptionem non interrumpit.29. & .31. neque malam fidem inducit.30.

32 Acceptatio seu nominatio nulliter facta non consumit potestatem iterum nominandi & acceptandi.

33 Nullitas actus non consumit potestatem quominus nulliter factum possit iterum bene fieri, & uide exempla.

34 Stipulatio nulliter facta non obstat quominus iterum possit recte stipulari.

35 Electio nulliter facta non obstat quominus possit iterum canonice fieri.

36 Matrimonium nulliter contractum non impedit secundum.

37 Testamentum nulliter factum non tollit primum ualidum: idem est de contractu & nu.43.

38 Testium examen nulliter factum non derogat primis depositionibus.

39 Testium publicatio nulliter facta non impedit ulterius examen.

40 Sententia nulla non tollit remedium spolij.

41 Sententia nulla non impedit testes prius publicatos iterũ examinari.

42 Conditionis inualidæ defectus non tollit legata.

44 Bannitus nulliter si uigore statuti occidatur, occidens non excusatur, sed punitur prout hic.

45 Dispositio loquens de actu intelligitur de ualido.

46 Clausula non obstante concessione alteri facta, intelligitur de inualida.

48 Appellatione pendente nihil innouandum, intelligitur de ualida: ideo illo declarata nulla uel deserta attentata eo interim non reuocante sileat per uiam attentatorum, ut hic. xlix. cum seq.

49 Attentata appellatione pendente si appellatio deseritur non reuocantur per remedium attentatorum, sed per remedium nullitatis, aut ex officio.

50 Appellatio nulliter interposita non deuoluit.

51 Confessio nulliter emanata, uel ex actu nulla insurgens, licet declaret mentem, nihilominus tanquàm erronea non operatur.

52 Facto proprio contrauenire quòd quis non possit, intelligitur de ualido quia secus si fuerit nulliter factum.

53 Actus nullus habetur pro non facto quoad præiudicium tertij, seu commodum gerentis: secus quoad præiudicium illius.

54 Nullitas actus non excusat à pœna & nume. 66. et uide hic nu. 53. & 54. 55. 56. 57. usque ad nume. 66. ubi habes plurima & ad praxim exempla.

58 Gabella si uigore statuti de omni contractu solui debeat, intelligitur de contractu ualido: quia si fuerit nullus, nihil soluendum est.

69 Sermones nostri ueriores redduntur, cum uniuersalibus cognitis ad particularia descendimus.

Quoties, et intra quod tempus de nullita. agi possit: & nunquid pariat aliquos iuris effectus, & quos.

1 OTIES de nullitate agitur, quoties actus nullus concipitur. Ius etenim dicendi nullum, ac exceptio huiuscemodi oritur cum ipso actu, qui perperam fit, ac post ipsius natiuitatem solummodo competit, prout patet ad sensum, quia non entium nullæ sunt qualitates. l. eius qui in prouinciam. §. quod si stipulatus. ff. si cer. pet. l. si seruum. §. j. ff. de actio. emp. prout arguit Dec. consi. dlxxxiij. iuridicam. circa fi. lib. iiii. nō poterit igitur sententia, nisi postquàm fuerit promulgata, per uiam nullitatis impugnari, ut in istis terminis tradit Bal. in. l. post sententiam, in prima col. circa finem. C. de senten' & sentit in. l. j. C. de re iud. quem refert & sequitur Felin. in. c.
2 inter monasterium. col. viii. uersi. sed aduerte. de re iudic. & hinc est quòd omnis exceptio, per quam iudicium ac sententia contēditur retro nulla regulariter opponi consueuit post sententiam latam, quia ante quàm proferretur, seu actus cōciperetur, nullitatis exceptio non erat nata, neque competebat, prout est glo. ordinar. in. l. tametsi. ff. ad senatuscon. Maced. & glo. in uerbo momenti & ibi scri. in. c. in nostra. extra de procur. & l. licet. C. eo. titu.

3 Et propterea quamuis ab eadem sententia nō liceat tertio prouocare. c. sua nobis. de appel. & C. ne in una ead. caus. &c. iterum tamen de nullitate dici poterit. Nam si opponetur de tribus conformibus & re iudic. & quòd ulterius non sim audiēdus, nec ulterior quęstio refricanda exceptione rei iudicatæ obstante. l. fina. C. de fid. instr. l. ii. C. si ex fal. instru. & per. Bartol. in. l. si expressim. in. iii. col. in prin. ff. de appella. l. i. col. penul. C. quand. prouoc. non est nec. & Anch. in cle. i. colum. i. in fin. & ibi Ioan. de Imol. in prin. de re iud.

Talia opponenti replicare potero non posse dici iudicatū neque sentētias, cum omnes, uel saltim aliqua ipsarum uitio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nullitatis manifeste subiaceant, ideoque non posse nec debere tali nomine nnncupari.l.iij.§.condemnatum.ff. de re iudi.&c.l.j.§.fin.ff.ad Tertul.l.non putauit.§.non quæuis.ff. de con. tab.l.j.§. hæc autem uerba.ff. quod quisque iuris &c.& propterea quamuis de nullitate primæ sententiæ fuisset dictum,ac subinde per tres alias conformes sententias declaratum,sententiam quæ ex uitio nullitatis impugnabatur,ualidam,licetque de uiribus primæ sententiæ ulterius,stantibus dictis tribus conformibus,hæsitari non posit, poterit, tamen de uiribus primæ,uel secundæ,aut tertiæ sententiæ cõfirmantis adhuc quæri,& disputari, Et si per alias sententias huiusmodi confirmatoriæ declaratæ fuerint ualidæ, iterum de uiribus ac inualiditate ultimæ confirmantis quæri poterit,& hoc modo nullus erit finis nullitatibus proponendis, cum(ut dixi)simul atque cum ipso actu & sententia nullitas oriatur.Et hæc est illa uetus & antiqua praxis quam docebat Hubertus de Bobio,& Io.de Deo, ad hoc relati per.d. Spec.in ti.de appel.in.§.quoties.col.j.& in ti.de excep.§.uiso. colum.fina.in prin.& de qua meminit Imol.in.c. sua nobis.
4 de appel.& Franc.in.c.directe.colum.penul.uersi. nona conclusio.eod.tit.& per modum istius praxis quidam instruebant cautum litigatorem,qui sententias contra se reputauerat, ut nullitatem aliquarum ex eis proponeret,quod ut est præmissum impediri non potest eademque nullitatis cognitione pendente,pedetentim coram eodem iudice nullitatis, doceret de iniusticia earundem sententiarũ, quoniam si per disputationem partium cõstaret de ueritate rei, etiam quod nullitas deducta non probaretur,eædem sententiæ, quæ iudicatum faciebant,per uiam notorię iniustitię reuocari possent,& tali modo sententiæ ac res iudicatæ fierent illusorię. hoc ponit Felin.in.d.c.inter monasterium. per illum tex.columna.xij.uersi.limita sexto.de re iudic.& in cap. qualiter & quando.columna.xix.numero.33.de accus. post glos. in cle. fina.in uerb.competente.ut lit.penden.cum alijs ibidem per eum adductis.

Idcirco eum qui sententias tot expensis & laboribus quęsitas obtinuit,ne sit quasi ludibrio, & immortali lite inuoluatur,cautum esse oportebit, ac maliciæ & cautelis aduersarij occurrere, imprimisque animaduertere, quia lex simili

morbo medelam aliquam adhibere uolens statuit, quòd habens tres sententias conformes contra non audiatur super nullitate illarum, uel alicuius ex eis, donec plenarie executioni fuerint demandatæ, ut disponit cle. ut calumniis. de re iudic. & quamuis illius dispositio non procedat, quando sententiæ ex defectu iurisdictionis impugnantur: ut uoluit gl. fina. communiter approbata. in cle. j. de sequest. pos. & fru. huiusmodi tamen exceptio non ita indistincte ac resupine recipienda est, nec per quamlibet simplicem propositionem assertæ nullitatis ex defectu iurisdictionis, tot conformium sententiarum retardanda executio, neque calumniis indulgendum, per tex. & rationem. d. Cle. propter. Sed eo duntaxat casu quis esset audiendus, quando saltim summarie, de exceptione, ac non calumnia proponentis constare cœpisset,
6 set, prout sæpius in Roma. cu. in signatura sanctissimi domini nostri Papæ seruari uidi, in qua rescripta super nullitatibus, post tres conformes, rarissime conceduntur absque appositione clausulæ (sine præiudicio trium conformium, aut priusquam de prætensis nullitatibus aliquid gustauerint, & hoc ne prætextu dictarum nullitatum, debitæ executiones impediantur.

7 In eadem curia aliud etiam consueuit adhiberi remediũ, uidelicet quòd causa pro parte illius, qui sententias contra reportauit, super assertis nullitatibus attentatis, seu in integrum restitutione, commissa (prout etiam sepius ad impediendam executionem fieri uidi) pro parte obtinentis sententias solet obtineri aliud rescriptum, ut iudex nullitatis præfixo aliquo breui & peremptorio termino eius arbitrio moderando, ipsi aduersario ad prætensas nullitates, attentata, uel quòd sibi de iure competat restitutio, probandum, & deducendum, dictoque termino elapso, & quòd releuet, non probato, ad ulteriorem ac finalem dictarum sententiarum, ac rei iudicatæ executionem, partibus iusticiam ministrando, procedat, &c. & in uim huiusmodi rescripti præfixo ipsi aduersario termino, si de assertis nullitatibus non constiterit, idem iudex potest ac debet sententias & iudicatum exequi, & talis est Romanæ curiæ stylus, prout etiã attestatur Cassad. decis. iiij. in fi. sub ti. de cau. pos. & proprieta. pro quo facit tex. in. l. titia. ff. de accu. & in. l. diffamari.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

C.de inge.& manu.l.si ea.& ibi gl.C.qui accusa. non poss.l.si quis libertatem.uersi.plane.ff.de pet.hæred.l.si tibi, in princ &.l.mencipiorum.ff.de option.leg.l.iustas.C.de iur.fisc.lib.x.. c.lator.in fi.qui fil.sint legiti.c.frequens.§. fina. de restitutio. spo. in.vj. cum alijs de quibus. per glo.in.c.licet causam.in prin.de proba.& ponit Rot.cccv.nota qualiter dicenti &c. in antiq.& Alex.consi.cviij.uiso.in fi.lib.j.

8 Quod remedium inseruiet etiam quoad secundam partem rubricæ nostræ, uidelicet ne perpetuo de nullitate conqueri posit,quoniam per huiusmodi termini præfixionem satis succursum fuerit, alias enim si essemus in actu qui prætenderetur ipso iure nullus, remedium istud nullitatis absque ulla temporis præfinitione competeret, ex quo ea quæ ab initio nulla sunt, tractu temporis non conualescant.l. quæ ab initio.ff.de re.iur.c.non firmatur,extra eo.tit.c.auditis.de electio.Maxime si ex defectu iurisdictionis nullitas prætenderetur,ut uoluit Angel.in.l.prima.C. quand. prouoca. non est neces.uel ex defectu mandati,quoniam si de eo non constabit, etiam usque ad mille annos super nullitate actus agi poterit,ut uol.Bald.in.l.prima.C.de reb.alie.non alie.&.l.secunda.C.si ex fals.instrumen.declarant Cur. iuni.cõsi.lxxvii. quem sequutus est Rot.ut per Cassad. decis.iij. de procur. & Saruien.super regu.de non iudicando,in compen.fol.85.numero.73.siue quòd ageretur de nullitate in causa in qua animæ periculum uerteretur,iuxta ea quæ ponuntur in.c. quia ergo.cum sequen.xxxv.quæst.ix.uel in causis, in quibus de iure non currit præscriptio,de quibus in.c. uigilanti.&.c.fin. de præscrip.&.c.quod de eo.xxxiij. quæst.v. Aut quòd nullitas per modum exceptionis in iudicio deduceretur. Ex quo temporalia ad agendum ad excipiendum sunt perpetua.l.pure, in fine.ff. de dol. excep.l. si pactus.C. de exceptio.ponit Alexand.consil.lxxxij.uiso.col. quarta.libro tertio.

Si uero nullitas in iudicio ad irritandum seu annullandum per modum agendi directo,& principaliter deduceretur,Cum pro huiusmodi remedio officium iudicis nobile competat,ut diximus supra,facultas tale officium imploran di eatenus durabit, quatenus durant reliquæ personales actiones uidelicet triginta annis, ut dicit glo.in.l.quærelam. C.de fals.institut.de perpe.& tempo.actio.in princ.l.omnes.

l.ſicuti.C.de præſcript.xxx.uel.xl.anno.& ſic intra iſtud tempus triginta annorũ remedium nullitatis proponi debebit: prout præmiſſa ſentit Specu.in.§.quoniam. uerſicul.in ſumma.&.§.iuſta.in fine.ſub tit.de ſenten.poſt glo.in.cap.i.in fi. xxxv.quæſt.ix.& Bald.in.l. ſcire oportet.§.fin. de excu.tut. in l.data opera.col.xxix.C. qui accuſ.non poſſ.& in.c. ſæpe.col. penul.de appell.ubi dicit quod querela nullitatis non habet tempus præfixum à iure,niſi prout aliæ actiones,& per Salicet.in.l.præſes.uerſicul.ulterius quis poteſt.C.quomodo, & quando.& Card.in cle.i.q.xiiii.& ibi Imol.col.iiii. uerſi. quo autem iure.de re iud.Et Franc.in.c.dilecto.quęſt.v.de app.& Lanf.in.c.quoniã contra.in princ.uerſic.unum reſtat uidere. numero.xxiii. & in.§. interlocutorię. numer.xxxvii.extrà de prob.cum alijs, de quibus per Alexan. conſi.lix.uiſo titulo. col.iiii.nu.xv.lib.iiii.& Deci.conſi.viii.Diuino.colum.penul. in fi.lib.j.

Quicquid tamen ex lege communi ſit, regulariter per ſtatuta terrarum de nullitate agere uolenti certum tempus, ſeu certa inſtantia aſsignari & præfigi conſueuit. Quibus termino & inſtantia peremptis, ſuper eiſdem nullitatibus audiendus quis non erit, præterquam in caſibus ſupra ſub tit.quis poſsit dicere de nullitate aduocati. Et aduerte quoniam pręmiſſa quoad ius & facultatem ſuper nullitatibus agendi dun taxat, non autem quoad iuſtitiam cauſæ nullitatis intelligi debent: nam ubi nullitas in iudicio deducta fuerit, inſtãtia cauſæ illius tantum durat quantum reliquæ inſtantiæ aliarum cauſarum, uidelicet triennio: quia quòd cauſa nullitatis habeat determinata fatalia,ſeu aliam inſtantiam quàm legis properandum.C.de iud.nuſquã reperitur. Idcirco ſi nullitas incidenter & acceſſorie cum ipſa appellatione fuerit de ducta deſerta cauſa principali ipſius appella.etiam cauſa nullitatis,quę illi tacite inerat,deſerta reputabitur,per ea quę po nit Bald.in.l.tale pactum.§.qui prouocauit.quæſtio.xiij.ff.de pact.& Franc.in.c.dilecto.quæſtione.xlviij.&.quæſt.lviij. de appel.ut aliàs dixi. Si uerò nullitas ſeparatim uel principaliter deducta fuerit,eius inſtantia triennio finietur.per dictã.l. properandum.ut docet Bal.in.d.§.qui prouocauit. eadem. q. xiii.in principio.& in.c.ſępe.ubi poſuit Innoc.de appel.& po nit idem Franc.in.d.c.dilecto,quęſtione.v.cum alijs,de qui-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

bus per Alexan.in consi.lix. uiso titulo.colum.ii.lib.iiii. Dūmodo nullitas ex defectu iurisdictionis non prætendatur, quia fatalia non habent locum in causa nullitatis, quæ ex defectu potestatis iudicantis procedit, secundum eundem Bal.in.l.i.in.iii.not.C.qui pro sua iurisd.&c.

9 His ita præcursis, assumendo ultimam partem rubricæ nostræ, dico quòd ius dicendi nullum seu nullitas ipsa quàm plures iuris effectus parit, & producit, ac diuersimode operatur, & quandoque incontinenti, & quàm primum in iudicio fuerit proposita, & aliquando (& magis proprie) post illius cognitionem & declarationem.

10 Incontinenti & quamprimum proponitur ius ac remedium istud operatur, quia deuoluit negotium ad cognitionem iudicis superioris ad instar appellationis, ut.l. absenté. C.de appel, l.i.§.j.ff. quę sentent. sine appella.rescindend.tradit Barto.in.l.si expresśim.colum.penult.de appel.Imol.in.l. iudex postquam de re iudic.Franc.in capit. dilecto.quęstio. x,&.quæst.xxx. de app.cum alijs, de quibus per Alex. consi. lxxix.num.2.libro secundo.& diximus suprà.

11 Insuper operatur, quia si saltem per modum exceptionis in iudicio proponatur, incontinenti cognitionem negotij principalis suspendit, & processum retardat, & impedit litis contestationem: ut tenent domini de Rot.decis.cxv. nota quòd causa nullitatis.in antiqu.Quoniam quasi quòd sit exceptio præiudicialis & perēptoria, de ea prius quàm de principali negotio cognoscendum est: iuxta notata per Barto.in l.Cum quærebatur.ff.de re iudic.& in.l.si ut proponis. colū. secunda.C. quomodo & quando. Et Lanfranc. in capitulo quoniam contra.num.uigesimo secundo de probat.& Francis, in capitulo dilecto, quæstione decima.uersic.ulterius aduerte.de appel, ut suprà diximus.

12 Idcirco nullitatis cognitione pendente conquiescit ac dormit causa negotij principalis seu appellationis: nec illarum fatalia labuntur, per text.in.l.contra maiores.C.de inof.test. l.Papinianus.§.si quis & irritum.ff.eod.tit.per quæ iura ita uoluit Bar.in.d.l.expresśim.colum.v. & in.l.i. columna tertia, uers.circa secundum.C.quand.prouoc.non est nec.

13 Quod intellige, dummodo probabiliter dubitari posśit, nunquid actus de quo disputatur sit nullus: quia aliàs teme

ritas, & nullitatis calumniosa propositio non prodesset: nec fatalia principalis causæ retardaret, argu. l. sed & ad eos, cum l. sequenti. &, l. sed & si. §. proinde ff. ex quibus caus. maior. & l. negotiorum. ff. de re iud.

Prout formaliter declarat Bal. in. d. l, contra maiores. circa fi, & in authen. ei qui. post princip. C. de appel. & in. l. qui testamento. in fi. ff. de excus. tut. Quem sequutus est Angel. in l. Paulus. §. hæres rogatus. columna prima. in fine. ff. de usur. & Ioan. Mil. in uer. Appellandi tempus. & Fran. in dicto cap. dilecto, quæstione, vj. & quæstio. lviii. de appella. & Marsil. sing. clij. succumbens, in causa. cum alijs, de quibus per Alex.
14 consilio. lxviij. in causa & lite. colũna fina. lib. vij. prout consueuit etiam dici & distingui de causa attentatorum, uidelicet quòd illa pendente non currant fatalia, si modo calumniosa reperta non fuerint, capitu. quandiu. de appel. in clemen. declarant Ab. Feli. & alij in. c. ex ratione. de appel. & est decis. dominorum de Rot. ita formaliter distinguẽs decisio. cii. fatalia, in no. labitur itaque instantia culpa illius qui temere & calumniose super nullitatibus pertinaciter disputare uoluit: ut dixit in simili Alexan. post multos per eum relatos consi. xlii. in causa. col. iiii. uersicul. est istud. libro tertio.
15 Nullitas etiam prædicta si fuerit liquida, uel saltim de facili, aut incontinenti liquidari potuerit, consueuit statim perimere, uel saltim executionem suspendere, iuxta ea quæ ponit Bald. in. l. ab executione. columna secunda. C. de execu. rei iud, Imol. in clementina prima, columna secunda. eod. tit. late per Barto. & alios in. l. iii. §. condemnatum. ff. de iudi. ponit Alex. consi. clxxxj. in causa. col. ij. lib. vj. & Rot. cclxxx. licet. in no. & diximus suprà Nullitas itaque quãprimũ fuerit proposita, & anteq̃ declaratur, regulariter deuoluit & suspendit.
16 Post illius aũt declarationẽ uere & naturaliter perimit, & facit quòd actus q per eam impugnabatur sit, & habeatur perinde ac si factus non fuisset. l. j. §. pen. ff. qđ cuiusque uniuersitat. l. j. in fi. cũ. l. seq. ff. de aut. tut. l. quoties. ff. qui satisd. cog. l. de ætate. §. quod ait prætor. ff. de interrog. actio. c. ij. de translatio. prælat. Clementi. j. de immu. eccle. & l. nõ dub. C. de legi. c. imperiali, xxv, quæstione. ii. cum simil. in quibus patet paria esse, nõ esse, uel esse nulliter: ut inquit And. de Yser. in capitu. j. §. præterea quæ sit prima causa beneficij amittendi,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in usib.feud. Actus igitur nullus, quando de illius nullitate constiterit,nullum de iure præstabit impedimentum.c. quæ
17 contra ius. &.c.non præstat.de regu.iur. Idcirco etiam quòd de processu seu pendentia litis,ac de sentẽtia in rescripto pro illius ualiditate,mentio fieri debeat.c.inter monasterium.de re iudicata.capitul. Coram. de officio.deleg.c.inter dilectos. de fide instrumẽto.& ponit Rot.decis.cccccclxxiij.dicit quòd si aliquis.in antiq.& Fastoli caus.xxxv.dub.lxiiii.post gl.ordinariam in uerbo literas.in capitulo super literis.de rescri. ni-
18 hilominus si sententia ac processus uel pendẽtia litis huiusmodi fuerint nullę,etiam quòd de eis nulla sit facta mentio, rescriptum seu alius actus non dicetur obreptitium seu subreptitium , nec ex eo uitiabitur : ut uoluit Rot.decis. ccclvij. Nota quod attentata.in antiq. & Aegid.conclu.ccxl. in causa domi.Roberti.& est glo.ordinaria in capitu.in nostra.in uerbo.mentionem.& in.c.ex tenore.in fine glo.mag. de rescrip. & in capitu.suggestum.in uerb.Posterius.de iurepatro. & in c.cum nostris.in uerb.de facto.de concess.præben.ponit Abbas post alios in.ca.per uestras.col. iii.uersic.Nota bene hoc dictum.de donatio.inter uirum & uxorem.decis. Neapolita. ccclxvj .in pleno.nu.xi. & Alex.consi.xlij.col.ij.lib.iiij.
19 Et quamuis glossæ suprascriptæ loquantur de rescriptis ad beneficia : doctores nihilominus ex doctrina earundẽ concludunt de actu nullo uel elidibili (exceptione elidẽte proposita) necessario quòd mentio fiat,non requiri : prout loquens de priuilegio nullo uoluit.Dominic.in capi.quoniam
20 xviii. distinctione, ac de unione nulliter facta. idem uoluit Calderi.consilio.xxix.sub titulo de præbend.de noua proui-
21 sione seu gratia nulliter facta tenet Rot.decisio. clxxix. nota
22 quòd de gratia.in authen.& Roman.consi.cccclxxxiii.colũ. i.
23 prout de electione nulla dicit idem Calder.consilio. xiiii. de rescript.ac de appellatione nulla seu deserta tenuerunt Butri. & Imo.in.c.ex parte.de rescript.& capit.bonæ. de confirmat.
24 util.uel inutil. De transactione nulla posuit Soci.in consilio
25 cxx. circa princ.colum.prima.in fine uolu.iiii. prout de compromisso nullo concludit Card.in consilio.xciiii.Nobiles uiri.uersicu.quarto obijcitur , cum alijs de quibus per Felin.in capitulo ex tenore.col.iii.uersicu. de rescripto nullo.& in dicto capitulo in nostra.col.iiii.uersicu. de primis inualidis, ed

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

rescrip.& in capitulo illud.de pręscript.& Dec.consilio .cxxvj. Diuino.colum.fin.libro primo.

26 Actus itaque nullus nullum operatur positiui iuris effe-
27 ctum : & propterea dici solet quòd citatio nulla non inducit
28 litispendentiam.ca. fin.ut lit.penden.in Cle. ponit Deci.cõsi. ccccl x.nu.xxviii.nec perpetuat iurisdictionem secundũ Archi. in capi.non ita.in princip.ii.quæstio.vj.& Paul.de Cast. in.l. prima.§.primo.ff.de feri.Minusque pręscriptionem interrum
29 pit.l.si pater.C.ne de statu defunc.& ponit Barto.in.l.accusa re.ff.de adulte.& glo.in capitu.ut debitus.de appella.Neque malam fidem inducit,quando ex tali actu nulliter gesto quis plene instrui non potuit : ut per Bald.in authenti. Offeratur
30 colum.penul.& in.l.prima.post princip.C.ex delict.defunct. ubi dicit quòd citatio & litisconteſtatio si nulliter fiunt, nihil operantur.

Minus tribuit causam præscribendi,quando nullitas pręscribenti erat nota:ut sentit gloss.magna circa medium.in.c. sacerdotes.xvi.quæstione tertia.& ponit Balb. in tract. præscrip.quæstione.xi.tertiæ partis principalis post Bal.in.l. prima.C.de præscript.xxx.uel.xl.anno. & Guido Pap. quæstio clix.duodecima. qui in casu suo tenet contrarium.

31 Prout nec pacificam possessionẽ interrumpit:ut late prosequitur Gomezi. super regula de annali quæstione. xlv. & præmissa ponit Felin.in dicto capitulo illud,columna secunda & tertia.de pręscript.& decisi.Neapo.ccclxvj.in fi.cũ simil.

32 Prout etiam uidemus, quòd optio seu nominatio,uel acceptatio nulliter facta non consumit gratiam, seu potestatem iterum acceptandi, optandi, seu nominandi : ut est tex. in.l.secũda.& ibi Barto.ff.de optio.leg. & tenet Rot. decisio. ccccxxviij.Si habẽs,in no.& Cassad.decisio.ix.in fine.de concess.præben.Roman.consi.cccxix.aliàs. cccxxix. præsens consultatio.& Felin.in dicto capitulo ex tenore.in uerb. regular. de rescrip.

33 In actibus etenim extraiudicialibus, & in facto consistentibus per actum nullum potestas non expirat, quominus male & nulliter factum posſit iterum bene fieri : ut per Innoc.& alios in capitulo in literis.ubi Feli.col.iii.uersicu. viii. limita.&.c.de offi.delega.& Abb.in capitulo gratum.numer. xvij.de postul.præla.& Baldus in.l.si ut proponis. la. i.uersi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& hęc faciunt.C.quomodo & quand.& in.l.quod quis.prope fin.C.de procuratori. quamuis in sententijs diffinitiuis secus sit : ut diximus supra.
34 Stipulatio similiter nulla non obstat quominus possit iterum ualide stipulari.l.si dari stipuler.ff.de uerbor.oblig.Sicuti electio nulla non obstat quominus possit iterum cano-
35 nice eligi.capitu. Bonæ.in fin.capitu.congregatio.& capi.auditis.de electioni.capitu.constitut.de appellat.late Feli.in capitu.in literis.col.iii. uersicu. sed quod iure.ubi etiam paulo supra ponit de substitutione inualida, quod non consumit mandatum.extra de offic.deleg. prout nec matrimoniũ nul-
36 liter contractum impedit secundum matrimonium legitimum,neque reliquis actibus impedimento est.l. sicut.§.primo.ff.de ope.lib.capitulo ueniens.& capitu. Cum in apostolica.de sponsalib.
37 Prout nec testamentum nullum impedit primum ualidũ. l.ij.ff. de iniust.rup.§. ex eo autem.instit.quib.mod.testa.infir. Super quo tamen uide Alex.consilio.ciiii.Paucis.libro.ij.
38 & Guid.pap.quæst.cc.Eymardus. Item examen testium nulliter factum non derogat primis depositionibus etiam eorundem testium ualide receptis: ut per glo.in capitulo.Cum causam.in ultima glo.de testibus.& Panor.in capitu.cum in tua. in fin.eod.tit. Nec publicatio dictorum testium non ri-
39 te facta impedit : ut probatur in cle.ij.in princi. & ibi per gl. de testib.& tenet Rot.decisio.cccxcj.si ad instantiam.in no.& Roman.singul.xxxi.Visio exempli.post Bartolum in.l.fin.ff. quemad.testam.aper.& in.l.qui per salutem.in fi. de iureiur. facit quod ponit Guid.Pap.quæst.cxxiiii.si iudex,cum seq.& Soci.in ca.fraternitatis.colũ.x.de testam.quem in proposito refert & sequi.Hipp.in.l.j.§.cum quis latrones.nume.51.ff. de
40 quæst. & Cap.deci.xxxv. in fin.nec sententia nulla impedit testes prius publicatos iterum produci & examinari , secundum Rot.decisio.xlii.nota quòd ubi testes.ubi uide in antiq. & quod ponit Guido Pap.quæst.lxxii.quomodo, prout etiã sententia nulla non obstat quominus quis uirtute talis sententiæ rebus suis priuatus possit ad illas recuperandum etiã remedio spolij agere : ut in capitulo conquerente.de restitutione spoliatorum.ponit Aegidius conclusio centesimaquin
41 ta autoritas.Ab.in capitulo ex insinuatione.nu.4. de procur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Alex.in.l.non uidetur.ff.de acqui.pos.& in.l. iuste possidet: in fin.eod.titu.& consilio.clx.uisis.ij.colū.lib.vij. ubi tamen uidetur sentire contrarium,cum aliis de quib.per Felin. in.c. dilecto.el primo.de rescrip.&.c.cum causam.in principio.de officio delegat.Et Deci.consilio.cxxv. in causa spoliationis. col.prima & fina.& consil.ccccxlix.colū.iij.& Boeri.plura cumulantem in decis.ccxxxviij.colum.ii. Item defectus condi-
42 tionis inualidæ non impedit quominus legatum præstari debeat,ut.l.Turpia.§.si Titię,de legat.primo.&.l.cum tale.§. arbitratum.ff. de conditio. & demonstra. prout neque con-
43 tractus ualidus tollitur aut innouatur per contractum nullum,aut simulatum.l.ex precio.C.si cer. peta.l. si id quod.§. primo.ff.de rescin.uen.& toto titu.C.plus ualere quod agit. Prout etiam ex dicto contractu nullo (si fieret à pupillo, uel ecclesia) nulla possesio transfertur secundum communem opinionem doctorum,ut afferit Alex.consi.lxxxj.lecto.colū. iiij.in fine libro tertio.& ponit consi.lxix.circa colū.iij.lib.v. Neque per similem cōtractum nullum quis incideret in pœnam puta caducitatis rei emphyteuticæ ob illius alienationē nulliter factam,ut tenet Alexand.in consilio.xcix. uisis.in fi. libro.v.Guid.Pap.q.dxc.quidam.& Hipo:in.l.fina.v.& dicit Bald.nu.20.ff.de quæstio.

44 Videmus etiam quòd stante statuto quòd bannitus impune offendi posit occidens eum,qui fuerat nulliter bannitus,non excusabitur quominus puniatur ordinarie, uidelicet si taliter occidens habuisset notitiam nullitatis huiusmodi,alias cum diligenter perquirere, & se informare antequā ad actum cui naturaliter inest dolus deueniret, debuisset, tanquam culpabilis iudicantis arbitrio plectendus erit, iuxta communem Theoricam scribentium. de qua per Alexā. in consilio.lxxvij.uisis. columna prima.libro.iij. post Barto: Bald.& alios in.l.non putauit.§.non quæuis.ff.de cōt.tab.& in.l.pen.aliàs fi.ff.de adult.& Bald.in.l.ex morte.ad.l. Aquil. docto.maxime Ias.in.d.l.iiii.§.condemnatum.col.fin.ff.de re iudi. cum aliis, de quibus per Deci.consil. cccxxvij . quod est primum consilium tertiæ partis. & consil. cccclxxxii. pio. numer.decimo,& de quo per Bald.in.l.prima.C.de pœ. & Saly.in.l.eum qui duas.C.de adulte.& idem Baldus in additio. Spec.in.tit.de cita.col.iiii.uersi.non ualet citatio. & Alexand.

consi.cxiiii.nu.iiii.li.primo.& consi.clx. uisis.libro septimo, & Feli.in.c.quæ in ecclesiarum.col.ij.uersic. Tertius casus.de constitu.post Bal.in authent.quæ supplicatio.circa fin.ca.de precip.im.off.ubi etiam ponit nunquid pendente causa super nullitate banni licitum sit bannitum occidere: de quo ui
45 de Bartol.in.l.iii.§.si seruus.ff.de acqui.possef.Statutum etenim,de quo supra,& quæuis alia dispositio de actu loqués, intelligenda est de ualido ac rite & recte facto : ut trad.Bald. in.l.finali.§.in computatione.in fi.C.de iure delibe.tenet domi. Iason in dicta.l.iiii.§. condemnatum.in primo not. de re iudica.& domi.Alex.dicto consilio.lxxvij.nume.xv.lib.iii. & Deci.consil.ccclx.nu.ii.Cum aliis, de quibus per Feli. in.capi. ex tenore.in uerb.reg.de rescrip.
46 Et propterea dici consueuit quòd clausula in priuilegio, uel aliàs apponi solita, uidelicet, Non obstante quauis concessione alteri facta,&c.intelligi debet de concessione inualida & nulliter facta,non autem de ualida : ut per Alexandrũ in consil.iij.ex his.nume.4.& consil.xxiij.Viso nume.ii.lib.v. & consi.xxxv.uiso.col.ii.li,iiij.& ponunt moderni in tractatu de beneficio.quæst.xiii.in.iii.parte.& Deci.consi.xxxiii.colum.fin.in prin.libro primo.& fuit originale dictum Compostellani in. ca.causam quæ.de rescrip. ut in supradictis locis habetur : & ponit idem Deci. consil.cccccclxxx. quæritur circa fi.lib.iiij.
48 Videmus etiam quòd quamuis regula sit quòd appellatione à diffinitiua pendente, nihil innouandum sit:ut. ff.nil no.app.pend.& si secus fiat,per remedium attentatorum im primis & ante omnia reuocari debeat.c. non solum. de app. in.vi.Rot.decis.clxxxv.si pars in no. nihilominus si appellatio expost declararetur nulla attentata reuocari nõ deberet, cum intelligi debeant de appellatione legitima : ut per Rot. deci.ccclvii.No.quòd attentata.in antiq.& Aegid.ccxxxix. in causa d. Gulielmi.prout nec reuocarentur ipsa appellatione deserta,si modo ex actus de desertione cõstaret: ut per Rot. deci. prima.in no.& per Aegid.deci. cccexx. Quamuis attentata huiusmodi per uiam ordinariam nullitatis , si non per uiam attentatorum reuocari possent,secundum Franc.in.c. consi:el.ij.de appellatio.& capitu. sæpe.columna decima.eo. titu & ponit Saruen.in reg.de trien.quæstio.liiii.uel possent

reuocari

reuocari ex mero iudicis officio, ſecundum Rot. deciſ.xiiii. in no.de quo per Aegid.dcxxiii. proceſſus, cum ſequen.appellatio itaque informis, & nulla in præmiſsis parum, uel
5 nihil releuabit, ſicuti etiam non deuoluet, ut per Rot. deciſ. ccclxxxv.ſi appelletur, in no.& dicemus infra.

51 Tu audiuiſti etiam, quòd cõfeſsio tacita, uel expreſſa, quæ nulliter emanauit, ſeu ex actu nullo reſultat, quamuis mentem confitentis declaret, ut in .l.legatum ſub conditione.§. fina.ff.de alim.leg. l.ii.C. de fideicom.l. in teſtamento.ff. de fideicommiſ.lib.not.& Bartol.in.l.fina.ff.de reb.eor.cũ aliis, de quibus per Deci.in cõſi.clxxvi. Viſo.col.prima.&.ccccvii. in fin.lib.iii.& conſi.clxxii.in cauſa, colum.i.lib.primo. Nihilominus cum reperiatur contra legis prohibitionem emanata, non habetur pro ueritate, ſed pro erronea reputatur, ſi aliud non interueniat, ut not Bald.in.l.alia. colum.ii.C. de his quib.ut indig.& deciſ. Neapo.xxv.in fi.& Alex.cõſi.xxx. ex allegatis, col.prima, lib. vii. & Rot. ut per Caſſad.deciſ.v. de iure patro. & facit tex.in.c. at ſi clerici. de iud. &.l. mater decedens.ff.de inoffic.teſta.ubi agens ex teſtamento licet uideatur illud fateri ualidum, ſi tamen declaretur nullum non obſtabit quominus poſsit etiam agere ab inteſtato: prout iudicauit Cu. Neapo.ut per eundem Affli.deciſ.liii.quidam, pro quo facit etiam quòd licet regulariter quis contra proprium factũ uenire prohibeatur, ut notat Bar.in.l. poſt mortem.ff.de adopt.& in.l.qui ea mente.ff.de furt. & notatur in c.ſi quis presbyterorum, de reb.eccle.non alie. Nihilominus ſi tale factum fuerit nullum, poteſt illi ad ſui libitum contra uenire.c.Cum laici.&.c.fin.& ibi Abb.de iurepa. & per eundem Abb.in.c.noſti.de elec.& in.c.diuerſis fallaciis, in fine, de cle.coniug.cum aliis, de quibus per Alex. in conſi.cxxiii. Diſcurſis, col.iiii.libro primo, & diximus ſupra ſub rub.quis poſſ.dice.de nul.in princ.

53 Et ne in præmiſsis decipiaris, aduertẽdum eſt, quia actus nullus habetur pro inutili, & non facto quatenus præ iudicium tertii concernit, non autem quoad fauorem, & commodum eiuſdem gerentis: quoniam ſi culpa, aut dolus in eo, qui actum nulliter, & perperam fecerit, deprehendetur, non obſtante quòd actus quem geſsit non ualeat, punietur, ne ex improbitate ſua gaudeat, uel locupletetur.l. Dolum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

C. de peric. & commod. rei uend.l.itaque fullo.ff.de furt. & l.nemo ex ſuo delicto.ff.de reg.iur.l.ita demum , in principio.ff.de arbit.& no.gloſ.in.l.ſecunda in uerb. tribuimus.ff.
54 de orig.iur.Idcirco prælatus obligans eccleſiam ſuam pro alicuius debitis , licet contractus , & obligatio huiuſmodi non teneat,idem tamen prælatus puniri debet,ut eſt text. & ibi Abb.& alii in capitulo quorundam,extra de ſolut. & facit.c.ii.&.c.ſi quis presbyterorum,de reb.eccleſ. non alie.ubi etiam uoluerunt doctores,quòd eccleſia non teneatur ad reſtitutionem precii emptori,quando contractus uenditionis rei eccleſiaſticæ non ualuit in pœnam contrahentiũ (ſi modo non fuerit probatum precium huiuſmodi in utilitatem eccleſiæ uerſum fuiſſe)quod tenuit Alexand. poſt alios per ipſum relatos,in conſi.iiii.Viſo.col.ii.in fi.lib.iii.
55 Prout dicitur de eo,qui iudicem incompetentem adiit : quoniam,& ſi nihil egerit, ex tali tamen aditione quamuis nulla,& inutili puniendus eſt.l.ſecundum , & ibi Bald.C. de donat.capitulo ſi diligenti,de fo.competen.Prout etiam ui-
56 demus idem in uendente ædificia ad effectum demoliendi: quia licet contractus irritus ſit,cõtrahentes nihilominus pœnam ſoluunt,ut.l.ſenatus,de contrahenda emptio.&.l. fina. de dam.infect.ponit gloſ.& ibi Bal.in.l.martyres.C. de ſacro ſanct.eccle. Dans etenim cauſam contractui nulli, etiam per dolum,licet contractus non teneat : tamen dolo faciens ex
57 eo conueniri poteſt,quia reſpectu ipſius , ac in eius pœnam reputatur ualidus.l.eleganter,& ibi gloſ. in uerb. nullam.ff. de dolo.facit text.cum ſua gloſſ.in.l.tranſactione.C.de tran-
58 ſac.& ponit Bart.in.l.bona fides.ff.de actio.empt.Et propterea ſi unus ex contrahentibus non ſolueret gabellam : & ſi quoad illum contractus eſſet inualidus (caſu quo uigeret ſtatutum de ſoluendo gabellam pro quolibet contractu, alias quòd eſſet nullus) prout de ſimili ſtatuto meminit Bartolus in.l.Vniuerſa,in fine C. de precib. impe. offe. & in l.cum mulier.ff ſolut.mat.nihilominus propter culpam ipſius gabellam non ſoluentis ex eodem contractu conueniri poſſet , ne dolus , & culpa propria ſibi patrocinaretur,ut uoluit Bald.in.l.fina.C.de peri.& commod.rei uend. & Bar. in.d.l.bona fides.ff.de actio.empti . Dolum itaque,aut cul-
59 pam committens etiam quòd nulliter gerat,uel actus aliqua

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ratione sit inualidus, pœnas non euitabit, ut dicimus de eo, qui uiolauit sequestrum appositum super fructibus beneficii uigoræ sententiæ nullæ, quia nihilominus incidit in pœnas.cle.ad compescendas, de sequest.poss. & fruc. ut concludit Rot.dx.Nota uerum pœna.in antiq. & sæpius iudicauit Rota, prout refert Saruen.super regula de annali. quæstione quinta in fine. Sicuti dici consueuit etiam de clerico in sa-
60 cris existente, & matrimonium contrahente, quia & si matrimonium non teneat, nec effectum sortiantur, nihilominus ob culpam ipsius pœnam incurrit, ac perdit beneficia, ut uoluit Rot.decis.ciii. nota quòd ubi clericus, in antiq. & ponit Card. in cle.prima, quæstione octaua, de consang. & affinita.facit text. in.l.quid ergo.§.cum autem.ff. de his qui not.infa. In talibus nanque non iuris effectus, sed animi destinatio cogitatur, & hæc pœnam sustinet, ut uoluit tex.in.l. Eum qui duas.C.de adulte.& dicta.l.nemo martyres, iuncta gl.C.de sacros.eccle.sensit Bart.in.l.ubi pactum, prope fin.C. de transa.tenet Card.Imo.& Abb. in capitulo primo de cle. coniug.tangit Dec.consi.clxvi. Ego Philippus, ubi tamē consulit contrarium, ut ibi per eum. Idem dicimus de condenti
61 bus statuta: quia & si non habuerint potestatem, ac illa non ualuerint, nihilominus si animo occupandi iurisdictionem talia fecerint, incidunt in pœnam.l.Iul.maiest.l.iii.in fi.ff. ad l.Iul.maiestatis, & ponit Bartol.in.l.omnes populi, in.viii.q.
62 principalis.ff.de iust.& iur. Sicuti seruari uidemus in corrumpente, seu falsificante instrumentum nullum, quia & si talis corruptio, & falsitas non sit apta alicui nocere: ex quo tamen actus est de se illicitus, culpa & dolus corrumpentis, seu falsificantis punitur: & nullitas non excusat, quominus saltem pœna extraordinaria iudicis arbitrio plectatur, ut ponit Baldus in.l.prima.C.de sepulch.uio.& Bartol.in.l. si quis legatum, & in.l.prima.§.si quis in rationibus.ff.ad.l. Cornel. de fals. & idem Bartolus in.l. quid ergo.§. cum autem. ff. de infamibus, & ponit Angelus, & Augusti.post eum in libro maleficiorum, in.§.falsario, uersicul. quæro quot modis di-
63 catur falsum, & Feli.in.c.ex tenore, colum.vi. de rescript. & hoc modo intellige Alexand.in consil.lxx.Viso processu, circa fin.lib.primo.& latius consil.cxlv.Visis lib.vi.per totum,
64 & consil.lxxiiii.uiso eo.lib.primo. Idē dicitur de falsificante

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

literas Papæ, quæ erant nullæ, quia nihilominus punietur: ut per But. Panor. & alios in. c. olim, de rescript. &. c. cum ad falsariorum, de crimi. fal. Prout etiam dicitur idem de teste falsum (quamuis nulliter) deponente, secundum Bal. in. l. iusiurandi. C. de test. &. l. fin. C. si ex fals. instru.

65 Et ponit Feli. in dicto. c. ex tenore, & alii doctores in locis de quibus supra. Idem pariter dici consueuit de iudice, qui nulliter pronunciauit, & fecit litem suam: quia eatenus tenebitur parti læsæ, quatenus sua intererit: quia prætextu officii publici de facto partem grauauit, ut uoluit Bald. in. l. si ut proponis, in fin. C. quomodo, & quando, & in. l. obseruare. §. proficisci. q. xii. ff. de off. procons. & consueuit notari in l. fi. ff. de uari. & extraordin. cogni. & in. l. fi. C. de pœn. iudic. qui male iud. est decis. Rot. ut per Fastol. dubio. xiiii. cau. iiii. tenet Paris de put. in tract. Sindica. in. §. an si sententia est lata. in princi. & ita intellige eundem in præcedenti. §. in fi. ubi dixit, quòd quis non tenetur in sindicatu pro sententia nulla: Intellige nisi quatenus inter sit partis: prout uoluit Bart. in quæstione nona, quæ incipit, Iudex per imperitiam. in solutione arg. Et facit tex. in. l. prima. §. primo ibi, sed si iudex constitutiones principum neglexerit, punitur. ff. de fals. & declarat Ang. in. l. filius. ff. de iudi. & Bald. in. l. uenales. C. quomodo, & quando, & magis clare tenet idem Paris in uerb.
66 corruptio. ibi, Iudex corruptus, &c. eo. tract. Vbicunque igitur lex notat factum tantum, ac super eo se fundat: quamuis factum huiusmodi de iure non consistat, nec ualidum sit, non euitabitur pœna, quæ non quod nullitas pariat in similibus casibus aliquem iuris effectum, sed ob dolum, & cul-
67 pam committentis, iniungitur. Et propterea regulariter concludi potest, quòd ex actu ipso iure nullo nullus oritur positiui iuris effectus, sed pro inutili, ac non facto habendus
68 est: Ideoque stante statuto quòd de omni contractu gabella soluatur: de contractu ipso iure nullo, & inualido quicquā solui non debet: cum statutum intelligi debeat de contractu, per quem ius transferatur, non autem de inutili, ut declarat Bart. in. l. unum ex familia, in princip. de leg. ii. &. l. cū Titio. ff. ad. l. Falcid. & in. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contra tab. & Baldus in. l. secunda, in fine. C. de eunuch. & in l. non dubium. C. de legibus, & Ang. in. l. Marcellus. §. res quę

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ff. ad Trebel.cum aliis, de quibus per Alexand.in consil.ciiii. columna secunda, libro primo, & consil.xxxvi. uiso. colum. secunda in princ.lib.iiii.

Et quoniam ueriores redduntur sermones nostri, cum uniuersalibus cognitis, ad particularia descendimus, ut proba.l.i.de iust.& iur.& instit.eo.in prin.&.prima.ff.si cert.pet. cum multis simil.nam opinamur tunc unumquodque cognoscere, cum causas cognoscimus primas, & prima principia usque ad elementa, ut inquit Philosophus, & ponit Bar. in.l.pupillus, in principio.ff.de acqui.hęred.Ordo igitur fuit a generalibus inchoasse, cum ad cognitionem specierum præcedere debeat cognitio generum, ut dixit Bald. in. d.l. ff.si cer.pet. Idcirco his ita generaliter præcursis, quæ nullitatis materiam concernebant: reliquum est, ut ad particularium cognitionem deueniamus, ac defectus, & nullitates undecunque prouenientes, de quibus in iudiciis sæpius dubitari contingit, summatim, & conclusiue, eo quo poterimus ordine, pertractemus.

Quoniamque iudex potissima pars, duxque, & imperator iudicii existit: ideo, ut de nullitatibus ex defectu potestatis iudicantis prouenientibus, præmittamus, ex instituto ordine necesse est.

IN RVBR. SEV TIT.

De nullitate ex defectu, &c.

SVMMARIA.

1 *Iurisdictionis defectus maxima est nullitas.*

2 *Iudex est potissima pars, dusq;, & imperator iudicii.*

3 *Iudicatum dici non potest ab eo, qui ius dicendi non habuit.*

4 *Nullitas ex defectu iurisdictionis statuto nullitates reiiciente non comprehenditur.*

5 *Iurisdictionis nullitas si est euidens potest a iudice de-*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

clarari parte non citata.
6 Iurisdictionis nullitas pro defectu insanabili habetur.
7 Iurisdictionis defectus omnes ob illorum multiplicitatem recenseri non possunt.
8 Iurisdictionis ex defectu qualiter processus, & sententiæ regulariter impugnari consueuerunt.
9 Iudicis potestas imprimis est quærenda, quia iurisdictio solum residet apud principem.
10 Iurisdictio a principe fluit, & ad illum refluit, prout flumina ad mare.
11 Præsumitur quód nullus habeat officium publicum, neque priuatum.
12 Iurisdictio etiam ordinaria nō præsumitur, nisi de ea appareat publica scriptura:
13 Iudex nemo præsumitur.
14 Iudicum creatio hodie ad principem spectat.
15 Iudex quicunque saltim a principio ostendere debet literas suæ potestatis.
16 Iudex delegatus de sua delegatione etiam in scriptis fidem facere debet.
17 Cardinali uel alii magno officiali quoad suam iurisdictionem credendum est: secus quoad alia.
18 Iudex qui non est, si aliquem per suam sententiam diffamasset, uel condēnasset, debet ipse eadem pœna puniri.
19 Iudices, seu terrarum, ac prouinciarum præsides tempore quo officia, uel prouincias ingrediuntur publicant literas illorum potestatis.
20 Iurisdictio ordinaria postquā fuerit semel publicata tanquam notoria in partibus illis non est ulterius probāda.
21 Iurisdictio ordinaria si negetur, & notoria non sit, est probanda per publicam reputationem, & famam.

22 Iudex quòd quis fuerit præsumitur, quãdo sententia trãsi uit in rẽ iudicatam, et contrariũ asserens probare debet.

23 Iudicis ordinarii intentio uidetur de iure fundata: ideo nõ sufficit negare ipsum iudicem.

24 Iudex quòd quis fuerit præsumitur, quando partes habuerint eum pro tali, & coram eo litem contestatæ fuerũt, & qui contrarium dicit, probare debet.

25 Iurisdictio ordinaria dicitur quasi naturalis amica legibus, & fauorabiliter interpretanda.

26 Iurisdictio alicui specialiter data accumulatiue cum ordinario, non priuatiue censetur data.

27 Iudex, ut ordinarius non ut delegatus in dubio uidetur assumptus.

28 Iurisdictio delegata tanquam odiosa stricte interpretatur, neque pro ea est præsumendum.

29 Iurisdictio delegata probari debet per scripturam, uel si est deperdita, per testes, aut est recurrendũ ad delegantem.

30 Iudex ordinarius quousq; toleratur in officio, ad eius gesta inualidandũ nulla iuris uel facti exceptione repelli põt.

31 Iudex ordinarius quis dicatur.

32 Iudex ordinarius regulariter de omnibus causis sui territorii cognoscit.

33 Iudex ordinarius potest esse incõpetens ratione causæ personarum, loci, & temporis.

34 Iudex pedanæus, uel alias de minimis dicitur incompetens in causis meri, aut mixti imperii, uel summam suæ iurisdictionis excedentibus.

35 Sententia quæ est indiuisibilis non ualet etiam quoad partem sub iurisdictione comprehensam, secus si diuisibilis.

36 Ciuitates singulares in plerisque locis habent hodie distincta regimina, prout olim habebunt prouinciæ.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

37 Ciuitates Lõbardiæ per pacem Constantiæ consecutæ sunt iurisdictionem in illorum territorio.

38 Ciuitates hodie multa ex priuilegio, & permissione principis faciunt.

39 Ciuitates Italiæ merum imperium sibi præscripserunt, ac pleraque usurpant.

40 Iudices, & magistratus terrarum hodie ex illorum statutis, & consuetudinibus potestatem capiunt, & in causis procedunt.

41 Iudices ordinarii antiquitus in urbe qui, & quot erant.

42 Auditores Rotæ in locum antiquorum iudicum qui sedebant in aula Lateranensi successerunt.

43 Iudices ordinarii licet olim eodem tempore plures essent, in urbe tamen quilibet suis partibus fungebatur, & de causis ad officiũ alterius spectantibus non cognoscebãt.

44 Iudex unus non debet usurpare quæ sunt iurisdictionis alterius.

45 Iudicis ordinarii gesta si ad suam iurisdictionem non pertineant, nihil ualent.

46 Procuratoris Cæsaris potestas erat limitata.

47 Iudex criminalium de causis ciuilibus principaliter cognoscere non potest incidenter uero potest.

48 Iudex ad ciuilia deputatus de causis criminalibus, ac meri imperii principaliter non cognoscit.

49 Iudex ciuilis testem coram se falsum deponentem puni-re potest.

50 Clericus testis coram iudice seculari falsum deponens, nunquid ab eo possit puniri.

51 Iudex ex forma statuti, uel alias ad certam speciem causarum deputati non cognoscunt causas alterius speciei etiam ex tacita, uel expressa partium prorogatione.

52 Prorogatio non potest fieri nisi de causa ad causam eiusdem speciei.
53 Iurisdictio si fundatur ratione alicuius qualitatis: qualitas legitime debet in libello deduci: & si fuerit negata imprimis saltim summarie debet probari.
54 Iudex secularis spirituales causas quouismodo cognoscere non potest, siue sit criminalis, siue ciuilis, siue realis, siue personalis, siue possessoria, siue petitoria.
55 Iudex secularis procedit in causa ciuili coram se mota, donec coram se excipiatur, & fiat fides de litispendentia coram iudice ecclesiastico super aliquo articulo praeiudiciali ipsi causae.
Deuolutionem causarum quaere sub uerbo (Causa.)
56 Iudex non procedit in causa ad se legitime non deuoluta.
57 Causa ciuilis inter laicos ob defectum iudicum secularium deuoluitur ad cognitionem ecclesiasticam.
58 Moses habuit utrunque gladium.
59 Causa feudalis non deuoluitur ad ordinarium, nisi ob negligentiam domini feudi.
60 Causa suffraganeorum non deuoluitur ad Metropolitanum, nisi per uiam appellationis.
61 Causa appellationis a grauamine non deuoluitur ad iudicem ad quem, nisi in euentum legitimae appellationis.
62 Causa de partium consensu potest deuolui ad iudicē superiorem, quando iurisdictio est prorogabilis, et non alias.
63 c. ut debitus. loquitur de iudice ordinario secundum communem lecturam.
64 Iudex grauaminis ex tacito uel expresso partium consensu (omisso grauamine) in negotio principali procedere potest.
65 Causa grauaminis commissa cum negotio principali est

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

conditionalis respectu negotij, uidelicet si pronunciatum fuerit male processum.

66 Causa appellationis ad Romanam curiam interposita regulariter non deuoluitur: sed cognitio est in partibus committenda:

67 Causæ maiores, beneficiales, ac spirituales, de sui natura de facili ad curiam deuoluuntur.

68 Causæ clericorum ac personarum ecclesiasticarum, ac laicorum temporali iurisdictioni ecclesiæ suppositorum de facili ad curiam deuoluuntur.

69 Causæ appellationum a grauamine in curia commissæ deuoluunt totum negotium principale, etiam quòd appareret male pronunciatum.

70 Causa semel in curia commissa propter appositionem manus Papæ non remittitur, nisi ex magna causa.

71 Causa semel in palatio commissa non extrahitur per rationem de qua hic.

72 Causa appellationis a grauamine ad Papam interposita, & a iudice, uel a parte approbata deuoluit ob huiusmodi mutuum consensum etiam tacitum. ut nu. 73.

74 Dilatio pro iuribus habendis non datur parti interpellatæ ut compareat cum suis iuribus.

75 Causa deuoluitur etiam quòd appellatio fuerit nulla & nulliter interposita, si modo fuerit a iudice uel a parte comprobata.

76 Appellationis causa commissa, si de appellatione non constat, iudici non competit iurisdictio, & satis erit constare per confessionem appellati.

77 Causa appellationis a diffinitiua interposita ad Papam totum deuoluit.

78 Termini præfixio non operatur deuolutionem causæ, li-

cet habeat uim peremptorii.
79 Appellatio a diffinitiua etiam quòd esset nulla ex sui natura suspendit, deuoluit & citat.
80 Causam esse deuolutam in dubio iudicandum est.
81 Causa ex speciali mandato Papæ in curiæ commissa dicitur deuoluta.
82 Procurator constitutus ad causam quatenus sit deuoluta, causam de speciali mãdato cõmissam defendere tenetur.
83 Causæ in Ro. cu. committi solitæ quæ sint.
84 Causa censetur ad curiam deuoluta, quando partes in ea sunt præsentes.
85 Ius reuocandi domum non competit præsentibus in curia.
86 Appellatio non deuoluit, nisi id quod in iudicio pendere reperitur, & sic non deuoluit petitorium suspensum.
87 Deuoluto possessorio quando censeatur etiam petitorium deuolutum.
88 Appellatio siue bona, siue mala quoad appellantem deuoluit & citat: adeo quòd si in termino non comparuerit, potest per audientiam contradictarum contra eum procedi, dummodo sit acceptata a iudice uel a parte.
89 Appellatio ut deuoluat respectu appellati si illi nõ detulit, esse debet legitima & legitime intimata prout hic.
90 Appellatio ut deuoluat in qualibet causa ubi & qualiter in Rom. cur. sit repræsentanda.
91 Appellationis causa ad curiam legitime deuoluta contra appellatum, proceditur per audientiam etiam ad expeditionem negotij principalis prout hic.
92 Appellatione interposita ad Papam si interim Papa moritur, deuoluit ad successorem, & etiam sede uacante est comparendum.
93 Causa propria quomodo intelligatur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

94 Causa in propria nemo sententiam dicere potest, & si dixerit, est nulla.
95 Verbum (non debet) honestatem non necessitatē importat.
96 Fratres minores an possint esse executores testamentarii & arbitri.
97 Sententia in causa suorum prolata ualet.
98 Causæ cognitioni sedis Apostolicæ reseruatæ.
99 Iudex nullus se intromittit in causis sedi apostolicæ reseruatis.
100 Sententia cōtra personam alterius territorii, et nullo modo suppositam lata non tenet.
101 Iudex secularis inter clericos regulariter iudicare non potest, cum iure diuino sint exempti, fallit in pluribus.
102 Iudex ad certum genus hominum deputatus inter alios non iudicabit.
103 Auditor cameræ apostolicæ antiquitus solummodo habebat potestatem in curiales.
104 Illustres personæ ratione præcedentis administrationis coram principe uel eius delegato conueniendæ sunt.
105 Legati & alii in aliena ciuitate publico munere fungentes non sunt iudici illius loci suppositi, si allegant priuilegium.
106 Sententia contra defunctum uel pro eo lata est nulla.
107 Iudex extra territorium existens habetur pro priuato.
108 Idem si foret in territorio, sed in loco exempto.
109 Iudex secularis in ecclesia in territorio suo existens iudicium exercens, non ualet quod agit, secus de iudice ecclesiastico.
110 Iudex extra locum ubi ius reddi consueuit ius dicens nulliter agit.
111 Iudex ordinarius non habens locum destinatum ad ius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

reddendum potest illum deputare in qualibet parte sui territorii.

112 Iudex finito tempore sui magistratus sententiam dicere non potest.

113 Iudex seu rector alicuius prouinciæ per duos dies, antequam successor ueniat, & ipse certificetur, etiamsi elapsum fuerit tempus sui magistratus, ius dicere poterit.

114 Iudex quicunque semel ualide in causa diffinitiua pronuncians desinit esse iudex, & ulterius quicquam facere non potest. fallit prout hic.

115 Instantia perempta perimit acta litis ordinatoria: ideo si fertur sententia, est nulla.

116 Appellatione deserta instantia, perimitur: & sententia tunc super negotio principali lata est nulla.

117 Instantia ne deseratur, debent exhiberi acta, & interpellari iudex pro expeditione causæ: alias iudex non præsumeretur negligens.

118 Iudex delegatus cui a statuto uel alias præfigitur certa instantia: illa elapsa indistincte desinit esse iudex.

119 Iudex ordinarius an & quando extra tempus instantiæ poterit ualide pronunciare.

120 Instantiæ & ipsi causæ in dubio tempus esse præfixum intelligitur.

121 Verbum (non possit) tollit omnem potentiam.

122 Verbum legis simpliciter prohibitorium facit actum in cōtrarium factum esse nullum: si lex ulterius non procedat, puta pœnam imponendo. 123.

124 Actus contra legem pœnalem factus non est nullus.

125 Instantia perempta iudex debet ex se supersedere.

126 Instantia. l. properandum non procedit de iure canonico, secundum quod causa quandocunque cognosci & ter-

minari potest.
127 Instantia perempta iudex potest declarare se nō iudicem, uel instantiam peremptam, & alias prout hic.
128 Iurisdictione a iure uel ab homine suspensa, si quid fit, non ualet.
129 Feriarum tempore iurisdictio seu exercitium suspēditur: & propterea si quid fit non ualet.
130 Feriæ repentinæ uel alias a principe ob publicam causam indictæ adæquantur feriis ad honorem Dei.
131 Feriarum diuinarum tempore non modo sententia ferri, quinimo nec exequi potest.
132 Noctis tempore sententia ferri non debet: & si feratur, non ualet, prout hic.
133 Sententia lata tempore quo iudex naturaliter siue accidentaliter patiebatur aliquem defectum iurisdictionis impeditiuum non ualet.
134 Iudex cur esse non possit infans, mutus, surdus, mente captus: & quare secus sit in cæco, & alijs in sensu olfactus, gustus, & tactus defectum patientibus.
135 Iudex alius est surrogandus, quādo primus diuturno impedimento detentus est.
136 Impedimentum proueniens ab ipso iudice nullam coram eo requirit probationem.
137 Excommunicatus iudex esse non potest, si de hoc constet.
138 Iudex inferior præsente maiore magistratu sententiam dicere non potest, & quando.
139 Petitorium si fuerit suspensum, iudex super eo procedere non potest.
140 Iudex ut suspectus legitime recusatus ulterius procedere non potest: & si secus fit, processus est nullus.
141 Iudex a quo ex causa probabili fuit appellatum ulterius

procedere non poteſt, quia ſuſpenſa eſt iuriſdictio.

142 Appellatio ſi eſt nulla nullum operatur effectum: ſi fruſtratoria, iudex apoſtolos concedere debet, ſi fuerint petiti: alias proceſſus eſſet nullus.

143 Relatione alicuius cauſæ principi facta, iuriſdictio referentis ſuſpenditur, & eo interim nil fieri poteſt.

144 Cauſa in totum principi remiſſa, poſtquam illi fuerit præſentata, tollit omnem poteſtatem iudici remittendi.

145 Conſultatione pendente nihil eſt innouandum: quia per eam ſuſpenditur iuriſdictio.

146 Sententia an & quando poſſit eſſe nulla ob defectum cõſilij ſapientis: de quo uide hic plene.

147 Iudex de iure communi non cogitur ab aliquo petere conſilium, quinimo uitium reputatur.

148 Aſſeſſorem uel conſultorem capere, uel non remittitur conſcientiæ iudicantis.

149 Conſilium ſapientis non eſt concedendum in caſu claro.

150 Auditores Rotæ in cauſis claris abſque conſilio et uoto coauditorum pronunciant.

151 Conſilio ſapientis cauſa remiſſa quando eo minime expectato iudex cauſam poſſit expedire.

152 Conſilium ſapientis an et quando iudex ſequi debeat in ſententia: uide hic, etiam ſi ſuper hoc uigerent ſtatuta: et ſi non ſequitur, quando ſit nulla.

153 Conſilii ſolennitas ſi requiritur probari debet, quia non præſumatur.

154 Conſilium ſapientis debet a iudice ante ſententiam aperiri et legi.

155 Conſilio nondum exhibito, ſi iudex pronunciauerit prout in eo, ſententia non ualet.

156 Conſilium iuxta quod fuit pronunciatũ ſi reperitur per=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

plexum, aut dubium reddit ſententiam nullam.

157 Dilatione pendente ſcientia ferri non debet: uide hic.

158 Termino iuris, uel ab homine cõceſſo, durante, manus iudicis cenſentur ligatæ.

159 Termino ad dandum uel recipiendum Apoſtolos pendente, ſi quid fit non ualet.

160 Termino non includitur nec computatur dies termini.

161 Impeditus iuſto aliquo impedimento puta infirmitatis, carceris, uel ſimilium: ſi coram iudice fuerit excuſatus, & ablata fides de impedimento, condemnari non poteſt.

162 Præuentus a ſuperiore non debet ab inferiore iudice in eadem cauſa moleſtari.

163 Litiſpendentia coram alio opponi & probari, & quandoque iudici ſecundo inhiberi debet.

164 Iudicibus duobus eodem tempore in eadem cauſa eundem citantibus, coram quo uelit citatus comparere poteſt.

165 Citatus ad locum non tutum, puta ob inimicitias capitales, ſeu hoſtium incurſus, etiam quòd offerretur ſaluus conductus, uel ob peſtem ſi non comparuerit, excuſandus eſt.

166 Impedimenta ſi notoria ſunt nõ indigent probatione, alias debent allegari, & probari prout hic.

167 Iudex ignorans fundamentum iuriſdictionis ſuæ non poteſt ualide quicquam facere.

168 Iudex probabiliter credens ſe iudicem, facit proceſſum ualidum.

169 Iudex circa poteſtatem ſuam principalem dubitans, facit proceſſum nullum.

170 Iudex errans circa eius poteſtatem, ut ſi eſt delegatus pronunciat tanquam ordinarius, uel econtra, facit proceſſum nullum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

171 Iudex duplici puta ordinaria & delegata iurisdictione fungens, non cogitur alteram eligere.

172 Iudex in dubio censetur procedere eo meliori modo quo potest, ad effectum quod actus ualeat.

173 Arbiter & arbitrator simul simpliciter procedens ut arbiter processisse intelligitur.

174 Clausula (Omni meliori modo &c.) multum operatur quo ad actus ualiditatem.

175 Iudices si sint plures, quando censeantur insolidum dati, & quando non.

176 Sententia lata ab uno ex pluribus iudicibus non insolidum datis, regulariter non ualet.

177 Iudices ordinarij si fuerint plures, unus sine alio procedere poterit: & erit locus præuentioni: uel si omnes incœperint simul procedere, insimul etiam causam debent terminare.

178 Iudex datus ad uniuersitatem causarum fungitur uice ordinarij.

179 Iudicibus pluribus delegatis con clausula (uos aut unus uestrum. &c.) quilibet censetur Iudex insolidum, & præfertur qui præuenit.

180 Idem si esset adiecta clausula (Si unus interesse nequeat alter exequatur.

181 Clausula si interesse non potest, intelligitur si nec per se, nec per alium.

182 Iudices si fuerint plures, omnes debent esse simul tempore quo fertur sententia: & omnes pronuntiare: nec sufficit quod unus nomine alterius absentis pronunciet, etiam si absens expost ratificasset.

183 Iudices si fuerint plures non insolidū dati inhabilitas unius uitiat omnium sententiam: secus si insolidum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

184 *Iudex alium ſibi aſſocians, an & quando ratione ineptæ ſocietatis faciat proceſſum nullum.*

185 *Actus qui fiunt per plures ut uniuerſos, ut per capitulum, collegium, & ſimilia ratione inhabilium, qui interuenerunt non uitiatur.*

186 *Iudices ſiue ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, ſi plures ſint & diſcordent, qualiter & quando illorum ſententia teneat.*

De nullitate ex defectu iuriſdictionis, & unde ac quibus modis proueniat tam in iudice ordinario quàm delegato.

1 DEFECTVS Iuriſdictionis maximus eſt, utpote ab ipſa cauſa efficiente proueniens,
2 Iudex nanque (ut diximus) potiſsima pars, & baſis, ac fundamentum, Duxque & Imperator iudicij uocatur, ut per Bald. in rub. C.
3 ſi à non comp. iudic. Vnde iudicatum dici non poteſt ab eo, qui ius dicendi non habuit. l. prima. §. finali. ff. Ad Tertullian. l. prima. §. hæc autem uerba. ff. quod quiſquis iuris. l. ſecunda. in fine. ff. de pœnis. & nullitas huiuſmodi ſtatuto, uel ſub alia diſpoſitione nul-
4 litates reiiciente non comprehenditur, ut ſentit gloſ. final. in clementina unica. de ſequeſtr. poſſeſsio. & fruct. & ponit Angel. in. l. non erit. §. dato. ff. de iureiur. Felin. in capitulo ex parte. el ſecundo. in ſeptima fallen. de offic. delegat. & in rubr. de foro competen. uerſicul. Tertium fundamentum &c. & in. c. paſtoralis. uerſicul. amplia etiam &c. de exceptio. & illa gloſ. in hoc eſt magis communiter approbata, ut inquit Alexā. in conſil. lxxix. in cauſa & lite &c. in fin. lib. vij.
5 Et ſi nullitas iſta ex actis euidens ſit, iudex eam, etiam abſente parte & non uocata, reuocare poteſt ſecundum gloſ. fi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

prout ibi declarat Dominicus in capitu.tua.per illum tex.de officio uicarij.& ponit Abb.in cap.causam quæ. in tertio notab.de rescrip.& Aegidi.conclusio.ccvij.Auditor, circa finē.& Fel.in cap.cum olim.col.vij.de re iudic.

6 Consueuit etiam reputari irreparabilis & insanabilis defectus secundum Modernos, in tractatu de lit.grat. & insti. folio.cxlv.&.d. Seruen. in compend. super regu. de non iudic.&c.fol.clxxxv.prima facie.& propterea ab ea ualde præcauendun erit.

7 Et quamuis nullitas ob defectum potestatis iudicantis ex uarijs posit causis descendere, ideoque in genera diuidi facile non posit,ut inquit in simili iureconsultus, in.l. cognitionum numerus.in princip.ff.de uari.& extraordi.cognitio. Omnes etenim articuli ob uarietatem & casuum multiplicitatem singulatim recenseri non possunt.l. neque leges.l. non possunt.ff. de legib.l. sed & si.uersicul. multi enim casus &c.ff.ex quibus causis maiores. quoniam omnium habere memoriam potius diuinitatis quàm humanitatis est.l. secunda.§. si quid autem.C. de ueter. iur. enucle.l. peregre. in principio.ff.de acquirend.possessio.Aliqua tamen magis regularia & usu quotidiana, pro aliquali iuuenū excitatione, eo quo poterimus ordine,ponemus.

8 Dico igitur imprimis quod processus & sententiæ ex defectu isto impugnari consueuerunt ex eo, quòd nullibi, de potestate iudicantis apparet. Secundo si apparuerit, & ius dicens fuerit ordinarius, sæpenumero gesta illius impugnantur sub prætextu, quòd fuerit iudex incompetens, ratione causæ, aut ipsorum litigatorum, uel loci, seu temporis, aut culpa eiusdem, qui ius dixit, uel ex defectu ipsiusmet iurisdictionis. Sed si fuerit iudex delegatus, potestas & iurisdictio sua reprobari (ut plurimum) consueuit ratione delegantis, delegati, causæ, litigatorum,loci,temporis,ac formę ipsius delegationis,de quibus omnibus aliquid per ordinem dicendum est.

9 Siue ergo is qui ius dixit processerit ut ordinarius,siue uti delegatus, ante omnia de potestate, qua in iudicando usus est quæri & dubitari solet, quia naturaliter omnis iu-
10 risdictio & publica potestas penes Papam & Cæsarem duntaxat resident, ipsi nanque sunt ueluti fontes, à quibus po-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

testas huiusmodi fluit,& refluit,prout flumina ad mare, ab eis nanque per rescripta,& concessiones fluit, & ad eosdem per appellationes,nullitates,& querelas eadem iurisdictio refluit,ut inquit Baldus in capitulo unico.§. ad hæc. columna secunda.uersicul.nota hic quòd omnis &c.& columna quinta.uersicul.ex præmissis ergo.de pace iura. firman. in usibus feudorum.Et ponit Alexand.consilio uigesimoquarto.Ponderatis in princip.libro quinto.& facit textus in capitulo primo.xxij.distinctio.& quod ponit idem Baldus, per illum textum,in capitulo primo. in princip. in titul. quæ dica. dux, March.ubi dicit quòd omnes dignitates tam spirituales quã temporales ab ipso Papa & Imperatore respectiue proueniunt. Et ponit Decius consilio.dlxxiij. in casu. in princip. libro quarto. Iudicare igitur publicum munus est.l. quippe.ff.de iudic.&.l.finali.§.iudicandi.ff.de uar.cognitionibus. Habere autem publicum,uel priuatum munus, aut officiũ, nemo præsumitur,ut inquit Baldus,in.l.prima.post princip. C.de rebus alienis non alienã.& in.l. prima. columna tertia. in sexta quæstione.C.de testam.ordin.quia sunt facti, & in facto consistunt.l.consilio.§.finali.ff.de curato.furio.l.in bello.§.factæ.ff. de capti. & postli.reuersis. cum aliis de quibus ad propositum(loquens de mandato non præsumendo)
11 per Deci.consilio.ccccxxxvij.quæritur.columna prima. libro tertio.& consilio.dclxxij. quæritur. numero.3. libro quinto. propterea dicebat idem Bald.quòd iurisdictio etiam ordinaria,nunquam præsumitur neque censetur collata, nisi inde
12 appareat publica scriptura,ut per eum in.l.prohibitum. columna tertia.uersicul.tertio.C. de iur. fisc. cuius dictum pro notab.refert & sequitur Ias in.l. more. maiorum. columna octaua.uersicul.item aduerte.ff.de iurisd.omnium iudicum. & idem uoluit idem Bald.in dicto capitulo unico.§.ad hæc. uersicu.quæro nunquid possit probari &c.de pace iuramen. firmand.& sentit Alexand.in consilio.cvij.uideretur.in principio iuncto uersicul.ad allegata &c.libro septimo. declarat Paris de put.in tractat.de syndicat. in.§. an officialis. per to-
13 tum. & in uersicul.successor in officio &c.Nullus igitur præsumendus est iudex, inquit Bald.in.l.secunda.columna.xij. uersicu.sed his obiicitur.C.de seruitut.& aq. quoniam iurisdictio est qualitas quædam accidentalis, quæ naturaliter

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

homini non ineſt, ſed ita competit uni, ut non alteri, propterea neceſſario probanda eſt per doctores.gl.in uerb.ſcientiæ.in capit.ſi forte.de elect.in.vj.ponit Abb.in.c.poſtquàm.col.fi.de elect.& Deci.conſi.dxxij.in cauſa.col fi.lib.iiii.

14 Creatio itaque iudicum & magiſtratuum hodie ad curam principis ſpectat.l.prima.in princip.ff.ad.l. Iul. de Ambitu.c. iudicibus.ij.quæſtione.vj.ibi, ordinarij iudices ſunt, qui ab Apoſtolico ut eccleſiaſtici, & ab Imperatore, ut ſeculares legitimam poteſtatem accipiunt, latius ponit deciſ. Neap. ut per Capic.deciſ.cxxx.primum.numero.26.cum ſeq.

15 Ideoque uterque ipſorum (ſaltim à principio) literas illorum poteſtatis, & collationis, ſeu inueſtituræ oſtendere debet, ut de eccleſiaſticis extat conſtitutio extrauag. quæ incipit iniunctæ.ſub tit.de electio.& de ſecularib.facit tex. in capitul.primo.quis dicatur dux, Marchio.in uſibus feud. & capitul.fundamenta.uerſi.Marchio.ubi glo.in uerbo literas.de elect.in.vi.

16 Et de iudice delegato, nulli eſt dubium, quin fidem de poteſtate ſua facere debeat, cum aſſerenti cum mandatis principis ueniſſe, credendum non ſit, niſi hoc ſcriptis probauerit, prout nec dicenti ſe delegatum ſedis Apoſtolicæ credetur, niſi de mandato Apoſtolico fide doceat oculata, ut probantur iſta in.l.unica.C.de mandat.princip. capit. fina.xcvii. diſtin.c.cum in iure peritus.ubi Innoc.& latiſsime ſcribentes, de offic.deleg.§.eos autem.in authentic. de colla. & ibi Bart. & idem in.l.legato.ff.de legatio.& habentur formaliter in dicta extrauag.iniunctæ.& ponit Alexand.conſilio.vi. ponderatis.columna ſecunda.in prin.lib.quarto. & Decius in conſ. ccxiiii.diuino.columna ſecunda.uerſi.ad tertium.lib. ſecundo.Guid.Pap.q.cccxxii.non creditur.

17 Quamuis ſi is qui iudicauit, eſſet magnus officialis, ac in alta dignitate, puta Cardinalatus conſtitutus, ſibi ob præeminentiam dignitatis circa iuriſdictionem ſuam crederetur, dicto capitulo finali.xcvii. diſtinctio. quem text. ita declarat Rot.deciſ.dccxiiii. Nota quòd non creditur aſſertioni.& facit alia deciſ.clxxvi.nota quòd legatus. in antiq. & textus in.c.Romanorum.xci.diſtinctio.tenet Innoc.in.c.olim. de priuil.ſequitur Lanfranc. in cap. quoniam contra in.§.teſtium depoſitiones.uerſi. ulterius dubitatur. nu.75. de pro.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

bat.tenet Alex.consi.xcij.perspectis.col.ij.in fi.lib.vj.ubi asserit quòd curia ita seruat.

In reliquis autem, pręter iurisdictionem, quoad tertij pręiudicium, etiam si Cardinalis esset, non crederetur, ut no.gl. in.c.Sicut.in fin.in uer.alio modo.de senten.excommu. quē sequitur Panor.& Felin.in.c.ad eminentiam. uersi.limitationes.eod.titul.& idem Abb.in.c. cum à nobis. in princip.ibi, nota pulchrum.quòd excepto Papa nemini creditur in pręiudicium tertij.de testi. Idem sentit Aegid. conclu.dcxxviij. cum seq.&.clxxxiij. Assertioni.& decis.dcxxxvj.supposito.in fin.saluo Ro.cu.stylo, de quo per eundē in.d.decis.dcxxviij. & per Alex.in loco de quo supra.

18 Debet itaque imprimis de iudicantis iurisdictione constare, alias si iudex cum nō esset, aliquem in iudicio capitali, uel actione famosa, condemnasset, prout si priuatus illum interfecisset, uel diffamasset, plectendus esset, ut uoluit Baldus in l.prima. columna tertia. uersicul. caueat tamen iudex.C.si à non comp.iud.& in terminis ponit Aegid.conclu.clxix. si ille.ultra quod si dolo malo fecisset, etiam pœnam criminis lęsæ maiestatis, quasi iurisdictionem principis usurpans, incurreret.l.tertia.in fin.ff.ad.l.Iul. maiesta.& tenet Barto.in.l. omnes populi.viij.quęst.pen.principalis quęstionis. de iust. & iur.& Bald.in.l.data opera.col.tertia.C. qui accu.non pos. declarat Capic.dicta decis.cxxx.in.iii.dubio.

19 Idcirco terrarum ac prouinciarum præsides & rectores, tempore quo prima uice prouincias ingrediuntur, & magistratus subeunt, prouincialibus literas potestatis eorum in locis publicis & consuetis publicare & debent & consueuerunt, ut inquit Specu. in titu.de lega.§.superest uersi. & propter hoc Apostolicæ sedis legati.& Ioan.And §.fi.colum.vij. in uerb.liquet.eo.ti.& per Bar.in.l. probatorio.C. de diuers. offic.lib.xij.&.l.prohibitum.C.de iur.fis.& in.§.eos. in auth. de collatoribus.

20 Postquam uero potestas huiusmodi ordinaria fuerit semel publice notificata, tanquam in eadem curia seu prouincia notoria sit, ulterius eam probare non oportebat, cū omnibus sit nota & manifesta, ita intelligitur Bal.in.l.j.in fin.C. qui & aduer.quos.& in.l.ea quidem.col.iij.uersi. Notorium uero facti.C.de accus.&.l.ij.col.xj.C.de seruit.& aq. & in.l.si

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quis per calumniam.uersi.deinde quæro.C.de episc.& cle.dũ uult quòd non sit opus de iurisdictione ordinaria fidem facere.& idem tenet Bar.in.l.ij.circa finem repeti.ff. si quis in ius uoc.non ierit.alleg.text.in.l. sed & si.§. proscribere.ff. de instit.& Guid.Pap.q.cclix.Si in ciuitate.in prin.

21 In aliena uero prouincia seu loco,aut tribunali, in quibus iurisdictio huiusmodi nou fuerit facta notoria, si de ea non constiterit,& a parte negetur,saltim per communem opinionem,ac reputationem & famam probanda erit, secundum Bar.consi.lxxxij.Punctus quòd.& Spec.in ti.de iud. deleg.§. excipi.uersi.item quia dixit se.&c.& sentit Bar.in simili loquẽdo de nuntio,in extrauag.ad reprimendum.in uerb.nuntiũ. ponit Fel.in.c.exceptionẽ.nu.37. de except.in terminis tenet Rot.decis.xlvij.ualent acta.in no.&.ccccxlix. ualẽt. in antiq.

22 Vel si sententia fuisset lata contra præsentem & non reclamantem,ob authoritatem rei iud.& partis tacitum consensum pro huiusmodi ordinaria iurisdictione præsumeretur, ac contrarium asserenti , uidelicet illum qui processit, non fuisse iudicem, incumberet onus probãdi, iuxta doctrinam Inn.communiter approbatam in.d.c. cum in iure.de offic. deleg.& in.c.innotuit.de eo qui furt ord.susce.&.c. nihil est. de elect.Abb.in.c.sicuti.in prin.col.fi.de re iud.Aegid.concl. lxxxix.Sententia.Rota decis.cccj.Si petatur. &.cccxxvii. (quæ hoc modo intelligatur) in no.Deci. cons.xlii. colum.v.lib.i. Cassad.decis.i.de præsump.ubi attestatur Inno. in hoc communiter approbari,& idem attestatur Alex.cons.xxii.lib.ii.& Felin.in cap.quoniam contra . colum.xv.uersic.quarta conclusio.de probat.

23 Idem esset etiam(secundum aliquos) si lis per ipsas partes coram huiusmodi iudice fuisset contestata, quoniam expost asserenti eum non iudicem,non creditur,nisi probet, secundum Inno.in.d.c.innotuit.quem sequitur Baldus,dicens ita tenendum,in.l.gesta.colum.penul.uersicu.quæro nunquid. C.de re iud.&.l.licet.col.iii.C.de procur.Nam quẽ semel pro tali approbaui,non uideor amplius reprobare posse.c.quod semel.extra de re.iur.l.si proprias.§.i.& ibi Bal.ff.de pet.hær.

24 Et præmissa procedunt in iudice ordinario , quia ex quo de iure fundata est intentio iudicis,negatio ex aduerso facta jurisdictionem dubiam non facit , si exceptio eam negantis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

25 non fuerit legitime probata, secundum Rot. cccxxvii. Si cõtra potẽtem. in no. quia cum iurisdictio huiusmodi sit quasi naturalis, & legibus, ac sacris uallata Canonibus, pro ea fauorabiliter præsumitur, ut uoluit glo. in c. j. in glo. magna. & c. dispendia. de rescrip. in. vi. & c. si contra unum, in uerb. Episcopi. de offi. deleg. eo. li. ponit Host. in summa. de rescrip. §. cui præiudicet. col. iii. de offi. deleg. §. quæ iurisdictio. & Rot. deci. xxiiii. nota quòd processus. in antiq. & pmiss. tenet Guid. Pap. quæst. cccxxii. nõ auditur. & facit tex. in. c. i. §. ex parte. de conces. prębend. li. vi. & c. pro hoc. de hæret. eo. lib. & l. studentibus. C. de offi. præf. urb. dum in eisdem probatur quod in
26 dubio præsumendum est, quòd iurisdictio alicui specialiter data, censeatur data accumulatiue, & non priuatiue ad iurisdictionem ordinariam, quia illi fauendum est, & si concurrunt, præferri debet ordinaria, ut ponunt doctores maxime Abb. & Fel. in. c. cæterum. in. ii. col. de iud. & firmat idem Dec. consi. iii. col. ii. lib. i. de quo latius quàm alibi posuit idem Felin. in. c. pastoralis. ubi ponit hoc pro regula, quam tamen octo modis limitat, extra de offic. ord. post Alexã. in. l. Titæ textores. ff. de leg. i. & And. Sicul. in. c. studuisti. de offic. lega. refert idem Deci. consi. dclxiiii. uiso. in fi. lib. v.
27 Præterea, ex eadem ratione, quis ut iudex ordinarius, non ut delegatus à partibus in dubio assumptus præsumitur, ex quo firmiora reputantur, quę iure communi aguntur quàm quæ iure speciali. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. mi. prout concludit Alex. consi. lv. quoniam. col. ii. in prin. lib. v. & consi. xvii. uiso. col. pe. in fi. lib. iiii.
28 Secus autem dicendum foret de iurisdictione delegata, nam cum ipsa quasi ordinariæ derogans, odiosa, & stricte intelligenda sit, pro ea non præsumitur, nisi quatenus constet, ut dicunt scribentes in locis præmissis, & glo. pen. in cle. fina, de offic. ord. & Lap. alleg. lv. in secunda colum. circa fin. igitur de ea conueniet formiter & legitime docere, exhibendo mandatum in probanti forma, ut in. d. c. cum in iure. ubi
29 glo. & scrib. omnes. de offic. deleg. & d. l. unica. C. de mandat. in princip. cum aliis, de quibus per Alex. cons. xvii. uideretur. lib. vii. & consi. cc. in fi. lib. ii. cum simil.

Vel si semel illud foret exhibitũ, ac parte uocata registratum, & postmodum deperditum, posset per testes deponẽtes

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

super tenore illius, & amissione probari.sec.gl.in uerb.reprehensionem.in.c.cum olim per illum text,& ibi Ab. in fin.de priuil,& in.dict.c.sicuti.de re iud.& Bald. d.l.unic.de mand. prin.Rot.decis.ccclix.circa.in.iij.col.in no.magistraliter ponit Spec.de probat.§.Videndum restat.post princ.

Aut habendus esset recursus ad ipsum delegantem, ut hoc declararet, secundum eundem Specul.in supradictis locis. Et ponit Hostien.in tit.de recusat.§.finali. columna penultima.uersic.quid de audit.& uide Rom.in.l, sciendum.de uerborum obligat.Alex.in.l.prima.de offic.præt.Ias.in.l.admonendi.columna,liiii.de iureiur Felin. post alios in dicto cap. cum in iure.cum simil.ubi ponunt qualiter & quando iurisdictio probanda sit.

Et præsupposito quod legitime de iurisdictione iudicantis constiterit, si de iudice ordinario tractabitur, contra ip-
30 sum aliqua exceptio impotentiam iuris uel facti concernens (quousque in officio ac dignitate toleratur) ad acta & processus suos inualidandos opponi non poterit, ut dicit Hostien.in summa, de offic. ordin.§.quis possit.in fin.& Spec.§. fin.eod.tit.& idem in titul.de iudic.delegat.§. excipi potest. uers.item quòd criminosus.&c.

31 Ordinarius autem reputabitur is, cui à lege, consuetudine, populo, seu uniuersitate, uel principe, aut legitima præscrietione, iuris dicendi potestas competierit: ut declarant doctores in.l.more, &.l.quia.ff, de iuris.omnium iud.& Canonistæ in.c.quoniam. ne prælat. uices suas.&c,& capi.conquerente.ubi Innoc.&.c.cum ab ecclesiarum.de off.ord.&.c. cum in ecclesijs.de maiorit.& obedi.

32 Licetque regulariter iudex talis, de omnibus causis sui territorij cognoscat,& illas sub potestate sua complectatur, l. si pupillus.§. territorium.ff, de uerbor.signific.& in authentic. ut omnes obedien. iud.prouin.§.primo. & in titut.ut iudic. si quo suffr.§.uolumus.&.§.quod autem.eo.lib.& in capitul. licet in regulis.in fin.secunda quæstione tertia.& capitul. primo.xvi.quæstion.v.ponit Spec,de iurisdic.om.iud. in prin. & Deci.consil.iii.col.iij.in fin. lib.j.

33 Nihilominus potestas & iurisdictio ipsius circunscribitur etiã & multipliciter limitatur, ac gesta per iudices huiusmodi quantũuis ordinarios ex defectu illorũ iurisdictionis

impugnantur,tanquam à iudicibus incompetentibus,ratione causæ,uel rei,litigatorum,loci,uel temporis, facta: etiam quòd essemus in actu uoluntariæ iurisdictionis: quia & ille coram competenti iudice fieri debet, aliàs non ualeret.l.secundum diui.C,de donat.l.fi.C.de emancip.tenet Pet.de Anchar.in consil.cccxxi.primum dubium.& Deci.cons.dlvij. Accurate.colum.fin.uersi.prędictis tamen.lib.iiij.quamuis consuetudine contraria non obstante.ca.ad nostram.& ibi not. extrà de consuetu.firmat Guid.Pap.quæst.cccxxv.potest.

43 Ratione causę seu rei,ordinaria iurisdictio potest limitari, & sententia non ualere: si (exempli gratia) causa agitata fuisset capitalis, & sic meri imperij: uel circa quam nobile iudicis officium, uel mercenarium,aut decretum,uel authoritas (quæ imperij mixti sunt) principaliter implorabantur, uel etiam quòd causa foret pecuniaria, quæ solidorum. ccc. summam excedebat. Is autem qui iudicauit (licet esset ordinarius) fuit tamen iudex pedanæus, uel defensor ciuitatis, aut duum uir,seu prior, uel potestas alicuius terrę,uel magistralis municipij,quouis nomine nuncupentur: quia isti, ea quæ magis imperij quàm iurisdictionis sunt, facere nō possunt: ut inquit tex.in.l.magistratus.cum.l.sequen.ff.ad munici.l.finali.C.de pedanæ.iudic.l.tertia.cum sequen.C.de defens.ciuitat.§.iudicare &.§.audient.in authentic.de defensor. ciuitat.dum ibi habetur tales ultra summam trecentorum solidorum cognoscere non posse.& facit tex. cum ibi not.in.l. si idem,cum eodem.&.l.magistratibus.&.l.fin.ff.de iuris.omnium iudic.ponit glo.in.l.inter conuenientes.ff.ad municip. & in authent.ut ab illustribus,& qui super eam. in uerb.post magnificentissimos cum uulg.

35 Si tales ergo in causis uel rebus illorum iurisdictionem excedentium iudicauerint, sententia, etiam quoad summā de qua cognoscere poterant, & sub sua potestate comprehensam, non ualebit: si modo sententia unicum caput contineret,ac esset indiuisibilis. Sed si separabilis foret, ratione formæ ipsius,uel rei, super qua lata extitit, utile non uitiabitur per inutile,sed ualebit usque ad limites iurisdictionis iudicantis,secundum communem doctorum sententiam: de qua testatur Ias.in dicta.l.fin.& Alexand.ibi, de iurisdiction.omnium iudic.quia quot capitula,tot uidentur sententię.l.quid

tamen.in princip.ff.de arbi.l. ſcire debemus.dę uerborũ obli gation. & pro his eſt gloſſ.poſt tex.& ibi ponunt ſcribent.in l.etiam.§.primo.in uerborum audiẽdis.ff.de minor.cũ ſimil.

36 Hodie tamen in pleriſque locis ſingulares ciuitates habẽt ſua regimina diſtincta: ut olim habebant ſingulæ prouinciæ: ut aduertit gloſſ.in.l.final.in uerbo.idem in una. C. de præſcrip.long.temp.ac inſuper per pacem Conſtantiæ om-
37 nes fere ciuitates Longobardiæ iuriſdictionem in ſuo territorio conſecutæ ſunt: ut toto tit.de pace Conſtan.& per Alexand.conſil.primo.in prin.& conſilio.xvj. in cauſa columna ſecunda.in princ.lib.v.

38 Pleraque etiam ex priuilegio ſeu principis permiſsione faciũt: ut inquit gl.in uerb.iuriſdictione.in fi.de defenſo.ciuit.

39 Vel per tempus immemorabile (prout ſint ciuitates Italiæ) merum imperium ſibi pręſcripſerunt: ut uol.Bart.in.l. quominus. in ſecunda quæſtione. ff. de flumin.& in.l. infamem.in fin.de public. iudic.& Bald.in.l.fin.C. quæ ſit long. conſuet.quos ſequ.Roman.in rubr C.qui admit.& Alex. cõſilio.xxiiii.ponderatis.columna penultima.circa medium.libro quinto.& Deciſ.conſil.ccccLxviij,ſecunda colũna. & conſi.dcxxxviij.communitas.in prin.lib.v.

Plurima etiam de facto ſibi uſurpant: ut inquit Spec.in titul.de iuriſdic. omnium iudic. columna ſecunda.uerſ.infimi ſunt.& ibi Io.And.& Bald. in addi.in uerb. poteſtates terrarum.& in eod.lib.de offic.ordin.§.cõſtituit. & de aſſeſſore in §.officium.ubi Io.And.& per Bartol.& doctores in.l. prima. de damno infect.& doctores in.l. tertia. de iuriſdictio. omnium iudicum.

40 Magiſtratus itaque ac iudices & officiales terrarum, ac ciuitatum huiuſmodi (quicquid ſit de communi iure) ex earum legibus ac ſtatutis municipalibus, uel antiqua conſuetudine poteſtatem capiunt, & ſecundum illam quotidie iudicant. pro quo facit text.in.l.prima.&.l.fina.C.de emancip. &.l.prima.C.de off.quæſt.c.duo.de off.ordin.c.cum contingat de for.comp.cap. fin.de except.in. vj.& bonus tex.in.d.l. magiſtratus.ff.ad municip.ponit in terminis Bal.in authen. Caſſa.columna prima.de ſacroſanct.eccle.Roma.conſi.cj.ubi declarat,in fi.& Deci.conſ.v.in princip.& conſil.viij. col.ij.in princip.& conſil.lxxij.in princi.& conſ.xviij.Diuino.in.j. col.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

idcirco tales, etiam quæ ſunt meri & mixti imperij in multis locis exercent: ut dicit Ang.in. l.i.§.ſolet.ff. quand.app. ſit.& Iaſ.in.l.j.v.col.in prin.ff.de off.eius.Et Alex conſ.xvj.in cauſa.in.j.lib.v.Propterea fori & loci in quo fueris, conſuetudo attendenda erit: ex qua qualis & quanta iudici competat iuriſdictio,deprehendetur.

41 Inſuper audiuiſti quòd antiquitus in urbe Roma decē tribuni plebis, conſules duodecim, prætores octo, & ſex ædiles,tanquam ordinarij populo Romano ius dicebant: ut ponit text.in.l.ii.§.poſt originem.in fi.ff.de orig. iur. in quorū loco poſtea alios duodecim iudices, octo uidelicet de numero minorum, & quatuor de ordine maiorum Imperator Iuſtinianus ſubſtituit, illiſque ſedem & locum iudicandi in Lateranenſi aula, ubi adhuc cellulæ uiſuntur, conſtituit: ut in auth.de iud.§.j.&.§.ſedebunt. Indeque poſt modum in

42 Vaticanum,ubi hodie ſacri palatij Apoſtolici auditores, qui illorum loco(ut arbitror)ſucceſſerunt, ſedes ſuas conſtituerunt & tranſtulerunt.

43 Hi tamen,ac quam plures alii eodem tempore, in eadem ciuitate ordinarij iudices exiſtentes, non indiſtincte quoſlibet, & cuiuſlibet generis cauſas ad ſe uenientes uel delatas audiebant: ſed illorum quiſque quaſi limitatam poteſtatem gerens. partibus ſuis fungebatur: nec unus in meſſem alterius falcem ponebat, ſed intra poteſtatis ſuæ limites continebatur: ne promiſcuis actibus rerum turbarentur officia.ar. l.Conſulta diualia.C. de teſtamen. Imò cognitionem alteri iudici debitam,ſi quis ſibi uendicaſſet, puniebatur: ut.C.de

44 off.comit.ſac.pala.l.ii.Nam ad unum officium deſtinatus, in officio alterius ſe intromittere non debet.l.quæcunque. C.de execu.& exacto.&.l.in prouincijs.C.de numera.lib. xij. quia alterius iura uſurpare quis non debet.c.cum ad uerum. xcvj.diſtinc.ponit Bald.in.l.repetita.C.de Epi.& cle.

45 Factum igitur à iudice quantumuis ordinario,ſi ad officium illius non pertinet,ratum non erit.l.factum à iudice.ff. de reg.iur.l.j.C.ſi à non comp.iud.ubi ad certam rem iudex datus,ſi de alia cognouerit,nihil agit: & patet in.l.j.C. de iuriſdic.omni.iudic.&.l.ſecunda.C.ſi aduerſ.fiſcum.&.l.j.C. de peda.iud.l.ſecunda.C.de pœn.l. ſi pater.C.ne de ſtat. defun. l.procurator. C.ubi cauſ. ſtatut.l. ſecunda, cum duabus ſe-

46 quentibus.C.de mod.mulct.in quibus locis poteſtas procuratoris Cæſaris ratione cauſarum limitata & reſtricta deprehenditur : & quicquid extra limites ſuæ poteſtatis gerebat, nullius momenti reputabatur.

47 Idcirco iudex ſeu latrunculator ad cognitionem cauſarũ criminaliũ deputatus, de cauſis ciuilibus & pecuniarijs principaliter cognoſcere non poterit, cum iuriſdictio ſua ratione certarum cauſarum ſit limitata : ut probatur in.l. ſolennis.§.latrunculator.ff.de iudic.l.defuncto.l.de publicis iudic. l.ex eo.ſecundum unam lecturam.C.de agen.in reb.libr. xij. etiam quòd de crimine (ciuiliter tamen) ageretur : quia & tunc talis non eſſet iudex competens : ut tenet Rot.deciſio. ccxxvj.nota quòd ubi agitur.in antiq.& deciſio.x.in tit.de appel.per Biſsignet.

Et præmiſſa (ut dixi) intelligas quòd principaliter de re ciuili cognoſcere non poteſt, ſecus tamen incidenter & ſecundario : quia cognito de crimine principaliter, puta de furto, uiolentia, aut amotione confinium, incidenter cognoſcere & declarare ſuper ciuili & pecuniaria ex cognito crimine deſcendente poterit, puta de reſtitutione rei ablatæ, damni dati, ſeu dominio, uel proprietate loci, aut confinium amotorũ, iuxta doctrinam Bartol.communiter approbatam in.l.interdum.§.qui furem.ff.de furt.l. ſed loci.§.ſi dicatur. ubi text.ff. finium regund.l.ſi de poſseſsione.C.unde ui. Et idem Bartol.in dicta.l.defuncto.§.finali.ff.de public.iudic.& hoc maxime quando de crimine per confeſsionem partis, ex qua inſurgit officium iudicis, conſtaret, ut declarat Bald.in.l. qui crimen.columna quarta.C.qui accuſa. non poſſ.& latius ponit Ange.in.l.ſi uacantia.in ultima quæſtione.C.de bo.uacan.& in.l. prima.C.quando ciuil.actio.crimin.præiudic.Salicet.in.l.ſi quis ad ſe fundum.C.ad.l.Iul.de ui.Innoc. in cap. cum oporteat.in uerbo.ſed dices quomodo.extra de accuſa. cum alijs, de quibus per Felin.in capitul.Poſtulaſti.de iudic, & Angel.in libro malefic.in uerb.per iudicem maleficiorum, fol.xx.ſecundum paruas impreſsiones. Et ſecundũ præmiſſa intellige Bald.in conſilio.clxxv.Præſuppoſito. columna prima.libro. iij.& Dec.conſil.cccclxxii.iuridicam.nu.3. lib.iiii.dum uoluit iudicem maleficiorum eſſe iudicem competentem ſu per damno dato.

48 Econuerſo neque iudex ad ciuilium cauſarum cognitionem deputatus, cauſas criminales & criminaliter motas cognoſcere poterit, cum iuriſdictionem ſolam ueluti ſpeciem diſtinctam à mero & mixto Imperio habeat, iuxta tradita in l.Imperium.ff.de iuriſdiction. omnium iudicum. & ideo in his quę ſunt meri Imperij ſe ingerere nõ poterit, dicta.l.Magiſtratus.&.l.inter conueniẽtes.ubi hoc tenet Bartolus.ff. ad municip.Prout etiam concludit Albertus Gandinus in tract. malefi.ſub rub. de aliquibus quæſtionibus uarijs.uerſ.pone quæſtionem de facto, & facit quod ponit Bartol.in.l.penul. ff.de calum.

Quæ ſimili modo ſunt intelligenda, uidelicet quòd principaliter & ordinarie talia cognoſcere non poſsit, ſecus incidenter: puta ſi ciuili quæſtioni incideret criminalis: ut ſi teſtis in cauſa illa examinatus falſum depoſuiſſet: nam eo caſu de falſitate idem ciuilis iudex cognoſcet, & ſaltim extraordinarie falſarium caſtigabit, cum illius aures ac maieſtatem, & iuriſdictionem ſuam offenderit, & ſaltim tacite à lege etiã ſimilis poteſtas ſibi in euentum huiuſmodi conceſſa uideatur: ut eſt text.in.l.nullam.ubi Bartolus & ſcrib.C.de teſtib.
49 & in.l.ſi lis.C.ad.l.Cornel.de falſ.tenet idem Bartol.in.l.hoc iure.§.aqua.ff.de aqua quotidiana, & æſtiua.& Abb.in capit. primo.columna final.de crimin.falſ.Specul.in titu.de teſte.§. primo.columna decima.uerſic.ſed qualiter, licet Bartol.in. l. diuus.la ſecunda.ff.de falſ.etiam tali caſu uoluerit ciuilem iudicem articulum huiuſmodi criminalem debere ad ſuperiorem remittere: quod forſan intellexit de iudice ciuili totali-
50 ter incompetente, ut putà quando teſtis fuiſſet clericus, & iudex ſecularis, ſuper quo doctores uarie ſenſerunt: ut per Ang. in tractat.malefic.in uerbo falſario.uerſicul.quæro an quilibet iudex.fol.lxvj.poſt Ancha.conſilio.clxxii.circa primũ dubium. & latius tres principales opiniones ponendo, ponit Matth.de afflict.deciſion.ccxxx.fuit per relatorem. ubi reperies an & qualiter clericus coram iudice ſeculari falſum deponens, ab eodem iudice ciuili puniri poſsit: & quod indiſtincte talis clericus ſit ad eccleſiaſticum remittendus eſt communis opinio: ſed Felin.in capitul.uerum.de foro compe.& Capi.in deciſione quinta Neapolita.in fin.Qualiter autẽ puniendus ſit, ponit Guid.Pap.quæſt.xliij.teſtis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

51 Et quod de iudice ciuilium & criminalium diximus, ex eadem ratione dicendum erit: si ex forma statuti, uel aliàs assforent iudices ad certam speciem causarum, puta mercantilium, usurarum, ædificiorum, damni dati, uiduarum, pupillorum, Iudæorum, aut similium deputati: quia tales iudices etiam ex tacita, seu expressa partium prorogatione, causas alterius speciei iurisdictionis audire & cognoscere non pote-
52 runt, ex quo prorogatio duntaxat de causa ad causam eiusdem, non autem diuersæ speciei: in qua is iudex nullam habeat iurisdictionem, fieri potest: cum nullius iurisdictionis ad aliquem sit imposibilis prorogatio: ut inquit Baldus in.l.si quis ex consensu. in fin.C.de episcop.audien.& in l.testamenta omnia.ubi text.C.de testamentis.ponit Bartol. in dicta.l. inter conuenientes. ad Municip.& idem Baldus in l.repetita.per illum textum.C.de episcop.& clericis.& in.l.secunda.§.sed & si iudex.ff. de iudic.firmat in terminis nostris Panormitan.in columna sexta.uersicul.uenio ad sextã. & ibi Felinus, columna finali.uersicul.potestas officialium. loquẽs de huiusmodi iudicibus ad certam speciem causarum deputatis, in capitulo.p.&.g.de officio delegati: late Marian.in capitulo significasti. ubi inquit se ita consuluisse.de for.competent.& per Felinum in capitul.cæterum.post princip. de iudic. Idem sentit Decius in notabili casu consulendo. consilio decimooctauo. loquẽs de statuto limitatam iurisdictionem tribuente.libro primo.& decis.Neap.ut per Capic.decis. ccix.in causa.col.fin.

53 Et aduertendum fuerit, quôd qualitas causæ, tribuens iurisdictionem liquere & cõstare debebit iudici: quia id quod est causa exercendæ iurisdictionis semper debet ipsi prætori constare, aliàs non ualeret quod ageretur: per id quod ponit Bartolus in.l. multum. ff. de condition.& demonstratio. & in.l.si finita.§. Iulianus.ff. de dam.infect.& ponit Paris in tract.de synd.in.§.iudices puras.columna tertia.uersicul.iudici semper.sentit gloss.in uersicul.ac peremptorie. in capitulo sæpe.de appellation. qualitas tamen huiusmodi quoad tribuendum iurisdictionis exercitium, satisfuerit quòd in libello deducatur, licet de eius ueritate dubitari posit, prout not.Antonius de Butrio, in capitul.cæterum.uersicul. uenio ad glossam. de iudic.quem sequ.Mill.in uerb.iudex. cui uult

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

procedere.&c. Et ponit Lap.alleg.lix.in Dei nomine. uersic. quæritur.& alle.lxv.nunquid.post prin.

Et si à principio ad impediendam iurisdictionem qualitas huiusmodi ex aduerso negata fuerit, saltim summarie probari debebit, secundum communem opinionem doctorum, de qua testatur Alexand.consilio primo. columna secunda. uersicul. præterea id quod &c.libro quarto. & idem attestatur Felinus in capitulo si clericus laycum. columna secunda.uersicul. prima conclusio. de for.competent. non tamen sufficeret ad istud probandum iuramentum partis, prout nec unus testis, secundum Innocen.in.ca. super literis.de rescript.& Bald.in.l.præscriptioue.col.ix.uersic.quarto quæro. C.si contra ius uel utilit.pub.

54 Poterit etiam in præmissis exemplum poni de causis ecclesiasticis uel spiritualibus, aut ab eis dependentibus, ut puta si ageretur de crimine hæresis, sacrilegij, usurarũ, adulterii, simoniæ, periurij, uel de causa election. postulationum, prouisionum, dignitatum, officiorum, canonicatuũ, aut quarumuis rerum Ecclesiasticarum, uel ad Ecclesiam pertinentium, ut super decimis, matrimonijs, causis natalium, & aliis de quibus en clement. dispendiosam.de iudic. & per gloss.in summa.undecima quæstione prima. & in capitul.ex tenore.de for.competent, capitul.finali.in principio. iuncta gloss.de iudic.in sexto. & per glossam in capitul.cum sit generale. de foro competent.capitulo.ut inquisitionis.§. prohibemns.de hæret.in sexto.capitulo cum tu.de usur.capitul.finali.de foro compe.in sexto. capitulo Nouit.in fin.de iudic.gloss.in capitulo primo de officio ordinar. & in capit. quanto.dum loquitur de iure patronatus tanquam iuri ecclesiastico annexo.de iudic.& capitulo de iure.extrà de iurepatro.cum simil. de quibus Specul.de comp.iudic.ade. col.i.

Et iudex qui cognouerit fuisset iudex secularis & laycus, qui causas huiusmodi principaliter, neque incidenter (sine Romani pontificis licentia) cognoscere potest.capitu, decernimus.capitul.quanto.de iudic.capitul.lator.capitul.causam quæ.qui fil.sint legit. capit.tuam.de ordinar. cognitio.gloss.in uerb.spirituali.in capitul.v.iudex. de sentent. excommun, in sexto.authent.causa. & authentic. statuimus. C.de episcop.& cle.prout de causis præmissis ponit Roman.

in.l.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.l.Titia.ff.solu.matrimonio.Alex.ad Bar.in.l. omni nouatione,de sacrosanct. ecclesi.xi.quæst.i. per totam.Feli.in.c.ii. ubi ponit de causa periurii, de sponsal. de quo uide Guid. Pap.q.clxxviii.de periurio.ubi dicit causam mixtam,& idem Feli.in.c.Causam,ubi loquitur de decim.de præscrip.& in.c. cum sit,ubi de causa usurarum,de for.comp.cum simil.

Quæ procedunt,siue quod quæstiones huiusmodi ecclesiasticæ fuerint reales,siue personales: quoniam de his iudices seculares indistincte non se intromittent.c.si diligēti, de foro comp.c.sæculares,eodem tit.in.vi. tradunt doctores in c.uno,de cleric.coniuga.ubi Archid.lib.vi. doctores in.cap. qualiter,& quando,de iudic.&.c.ecclesia S. Mariæ, ubi Feli. col.viii.de consti.& Bal.in.c.cum uenissent, de eo qui mitti. in posses.& Ioan.Fabr.in.d.authen. statuimus. Et latius per Nicolaum Boerium in decis.parlament.lxix.ubi asserit de iure ita communiter teneri, sed in regnis Franciæ in realibus non obseruari.

Siue ageretur petitorio, seu possessorio, puta pro consequenda re Ecclesiastica,uel spirituali,ut in cle.unic.de causis possesio.& prop.quoniam etiam quòd possessorium rei spiritualis non sit spirituale,ut per Bal.in.l.si de proprietate, columna penultima,uersic.quæro nunquid.C. si a non comp. iudic.& per gl.in dicta clement.dispendiosam,cum aliis, de quibus in decisione prima.Guid.Pap.tamen quæstio huiusmodi licet non sit mere spiritualis,dicitur tamen quasi spiritualis,& a spiritualibus dependens, idcirco fori ecclesiastici est,ut declarat Abb.in.c.literas,de iura calumn.& Cassad.decisio.iiii.num.ii.ut lit.pendent. Eo maxime quòd etiam simili cognitioni possesionis incidit(saltim ad colorandum) summaria cognitio petitorii,& iuris agentis: ne detur uitiosus ingressus,ut.c.i.de eo qui mittitur in possesion.lib.vi. & not.in capitul.in literis,& capitulo transmissa,de restit. spol. quæ cognitio non cadit in iudicem laicum, ut declarat Petrus de Ancharano post Bertrand.in dicta clemen.dispēdiosam,in quarto notab.& Matth.de Afflic. decision. uigesimaquarta.quidam clericus,in prin. Felinus post alios in capitulo cæterum,in prima columna,de iudic.

Quamuis si esset quæstio non iuris, sed alicuius facti ab omni spiritualitate abstracti,iudex de eo cognoscere posset,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

etiam quòd esset secularis, ut declarat Bartolus, ponendo exempla in.l.omni nouatione.C. de sacrosanct. eccles. & in l.quoties, ubi Baldus.C.de iudic.& in dicta.l.Titia.ff. soluto matrimon. quos sequitur Felin.in capitulo cernimus, in fin. de iudic. & Card. in capitulo significauit, de testibus cum aliis, de quibus per Alexand. consilio nono, præstantissime, libro quarto, & Afflict. decisio. ccxix. in foro, columna fin.& his casibus possent procedere decisio. Guid. Pap.la prima.lxxi.lxxxv.

55 Et aduerte quòd ubi spiritualis quæstio incidit, seu emergit in causa ciuili coram seculari iudice pendente ad effectum, ut processus iudicis secularis impediatur, uel si procedat, processus sit nullus, de introductione, ac litis spiritualis coram spirituali iudice pendentia excipi debebit, ac ipsi iudici seculari fides fieri, alias processus eiusdem secularis iudicis ualidus haberetur, ut declarat decisio Neapo.decision.trigesima fuit dubitatum, cum decision. sequ. &. d. Alexand. in dicto consilio nono, libro quarto. Præterea antequam iudex spiritualis ad partis instantiam inhibeat iudici seculari ne procedat, debet coram eo alia pars citari, & causa præiudicialis introduci, & inchoari: alioquin eius inhibitio non esset Canonica, secundum communem opinionem doctorum, de qua attestatur Alexand. in consilio xci. uisis, columna tertia, uersicul.nam ante, libro secundo, & melius consilio nono, præstantissime, libro quarto, & de quo in consilio.lxxxii.libro quinto, autho. Nicelli. de concordatis, glossa concord. quinquagesimosecundo, in. viii. fallent.ubi attestatur hanc esse communem, quamuis male in praxi seruetur,& in præmisis uide Capic.in.vii.decision. Neapo.& Rot.dcxv.not.licet inhibitio.in antiq.&.dccccxxvi. not.dicto eod.libro.

56 Insuper exemplum poni posset de iudice ordinario, qui causam ad se, & curiam suam legitime non deuolutam, cognouit: puta quòd iudex Ecclesiasticus processisset in causa ciuili inter laicos suæ temporali iurisdictioni non suppositos, nulla præcedente culpa, seu negligentia in administrando iustitiam iudicum secularium, propter quam causarum huiusmodi cognitio ad forum Ecclesiasticum duntaxat deuoluitur, ut probatur in capitulo ex suscepto, & ca-

pitulo ex tenore, in fin. de foro competent. & capitulo significantibus, de offic. deleg. capitulo causam quæ, & capitulo per uenerabilem, ibi, certis causis inspectis, temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, extra qui fil. sint legit. capitulo nouit, de iudic. est gl. magistralis in uerb. de iure. in capitulo finali, de exceptio. libro sexto, & dicto capitulo ex suscepto.

Licet iudex ecclesiasticus in similibus causis non ita incapax temporalis iurisdictionis existat, prout laici incapaces spiritualis existunt: cum Moyses utrunque gladium habue-
58 rit, ut inquit gloss. secunda, in fin. in dicto capitulo, Causam quæ. qui fil. sint legitim. Et propterea de causa ciuili, ex spirituali coram eo pendente, incidente, ut puta causa dotis a matrimonio, causa hæreditatis a natiuitate: ipse iudex ecclesiasticus ualide cognoscet, ut per scribentes in. c. de prudentia, de donat. int. uir. & uxo. & in. c. tuam, de ordi. cognit. & c. lator. qui fil. sint legiti.

59 Vel pone quòd causa in qua iudicatum extitit, non fuerit deuoluta: puta si in causa feudali (domino feudi parato iustitiæ complementum exhibere) ordinarius iudex processerit, nam quia ob domini feudi duntaxat negligentiam, cognitio talis causæ ad ordinarium deuoluitur: si ordinarius, nō data negligentia domini, se intromiserit, ex quo ipsi domino priuatiue ad ipsum ordinarium competit iurisdictio, sententia, & processus huiusmodi ex defectu potestatis regulariter non tenebunt, ut in capitulo, Cæterum, & ibi declarant scrib. maxime Ant. Abb. Felin. & alii, de iudi. & capitulo ex transmissa, & capitulo uerum, de foro competent. capitulo significantibus, de offic. deleg. c. imperialem. §. fi. & ibi glo. in uerb. duos, de prohib. feud. alie. per feud. ponit Aegid. conclus. cxlvi. except. & facit. c. Significauit, cum ibi no. de of. ordi. & c. prudentiam. §. sexta. de offic. delegat. iunct. glo. fin. in dicto cap. ex transmissa de foro compet. dum ibi ponitur quòd cognitio a iudice delegato non deuoluitur ad ordinarium, uel econtra ab ordinario ad legatum: nisi culpa, aut negligentia præcedentibus.

60 Vel finge quòd Metropolitanus antequam sibi constaret de appellatione ad se ex causa probabili, & alias legitime interposita, in causa subditorum suffraganei sui, & sic ad

ipsius curiam non deuoluta, processisset: ut in cap. primo, & capitulo, ut litigantes, de offic. ordin. libro sexto, capitul. primo, de offic. delegat. capitul primo, de for. comp. capitu. Romana. §. cum autem. cum uersicul. seq. de appella. & capit primo, de supplen. negli. prælat. eo. lib. vi.

61 Siue quòd alius iudex ordinarius, ad quem ante diffinitiuam ab aliquo grauamine appellatum fuerat, non cognito, neque iustificato huiusmodi grauamine, in negotio principali (quod ad ipsum in euentum iustificati grauaminis, & appellationis legitime duntaxat deuoluitur) processerit: quo casu dicitur procedere in negotio ad se non deuoluto, capitulo ut debitus, capitulo cum Ecclesia. capitulo, Cum sit de appel. quod facere minime potuit, etiamsi partes, quòd omis-
62 so grauaminis articulo, ut in negotio principali procederet, consentirent: quia hoc fieri non potest in prȩiudicium iurisdictionis ipsius iudicis a quo: uidelicet quando litigantes essent clerici: nam tunc etiam consensus illorum diœcesani requiritur, ut in capitulo primo, in principio, de foro comp. in sexto, & capitulo significauit, extra eodem titul. & ponit Romanus singul. dccxxxviii. tu scis, &c. Et ita intellige Boer. in sua decis. cclvii. ubi de hoc ponit.

Secus si litigantes non fuissent clerici, sed tales quòd absque alterius consensu iurisdictionem iudicis non sui prorogare potuissent, uel si iudex ad quem appellatum extitit, talis foret, quòd etiam a principio per uiam querelæ, ut puta legatus, adiri potuisset, ut in capitulo primo, de offic. legat. uel esset Papa, aut delegatus ipsius, cui commissa foret causa appellationis a grauamine una cum toto negotio principa-
63 li: quia respectu istorum superiorum iudicum non procedit dispositio. c. ut debitus, qui loquitur, & intelligi debet de iudice ordinario tantum, secundum communem lecturam, & opinionem de qua attestatur Franc. ibidem columna penultima, & Feli. in capitul. Causam quæ, columna septima, in principio de rescrip. & Aegid. conclusion. ccccxix. Si auditori, circa fin. & pro declaratione uide Bisig. in titul. de appellatio. decision. xi. appellatum.

64 Tales namque superiores iudices accedente partium consensu tacito, uel expresso (articulo grauaminis omisso) in negotio principali procedere possunt. capitulo Cordi. de ap-

pellation. in ſexto, firmat. Aegid. concluſion. quadrageſima-octaua, proceſſus, uel etiam accedente ſolum conſenſu illius partis, cuius principaliter intereſt reuocari grauamen: nam eo conſentiente iudex poterit, eo miſſo, in cauſa procedere: ut per Rot. dccxcviii. deciſion. Sciendum eſt. dccxvi. Nota quòd. in antiqu. Et Aegidius concluſione trigeſimaſeptima, ubi appellatur, &. cxxix. quando, & cccxlvii. in cauſa mea Tullen.

65 Si uero partes non conſentirent, etiam quòd cauſa grauaminis eſſet commiſſa una cum negotio principali iudices huiuſmodi non deberent, neque poſſent cognitionem articuli grauaminis omittere, & ad principale conuolare negotium, dicto capitulo, Cordi. §. poſt hęc, ex commiſsiones cauſarum huiuſmodi, quoad principale negotium tacitam in ſe uidentur habere conditionem, uidelicet quatenus repertum fuerit male proceſſum, & bene appellatũ: tunc enim ex mente ipſius committentis cognitio negotii principalis uidetur etiam demandata, non alias, ut declarat idem Aegid. concluſio. cccxix. Si auditori, cum ſeq. & Rot. deciſion. ccxxxvii. ordinauerunt, in no. tenet Feli. in capitulo cauſam quæ. columna ſexta, in fine de reſcript. & doctores in dicto capitulo, ut debitus. Et hoc dummodo ex facie reſcripti aliud non appareret, puta quòd ſimul, & ſemel ſuper articulo grauaminis, & negotio principali procedi poſſe: ut ſæpenumero in curia fieri contingit.

Potes inſuper exemplum ponere, ſi aliquis ex Romanæ curiæ iudicibus cognouiſſet de cauſa ad ipſam Romanam curiam legitime non deuoluta, neque in ea de iuris neceſsitate tractanda. Pro cuius intelligentia, quia articulus in dicta curia eſt ſatis frequens, & neceſſarius, & parum (quatenus uiderim) a doctoribus declaratus, dicas primo ponendo regulam negatiuam, quòd cauſæ de partibus, in quibus extitit
66 appellatum ad Papam, non dicuntur ad curiam deuolutæ, neque in ea neceſſario tractandæ, ſed in partibus committendæ ſunt: prout regulam hanc ponit Franch. in capitulo ſæpe, columna nona, uerſicul. ſecundo quæritur, & idem ſentit in capitulo Nicolao, de appellation. & uidetur probari in eiſdem iuribus, & in capitulo interpoſita, de appellation. & capitulo cordi, §. poſt hæc, dum dicitur quòd appellatio, cui

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

fuit a iudice delatum, uel quæ a parte comprobata fuit, deuoluitur, & in curia cognoſcenda eſt: ergo ſi non fuerit delatum per iudicem, uel partem, non deuoluitur, ſed ſufficit literas impetrare ſuper illius commiſsione, ut dicto capitulo interpoſita. §. primo, & eandem regulam uidetur ſentire Rot. deciſione trigeſimaoctaua fuit dubitatum, in addi. in no. & deciſione tertia ſub titulo de reſcript. in antiq. biſsignet. Nam ut quis de proprio domicilio ad alienam, & multoties longinquam ciuitatem trahatur, oneroſum, damnoſum, iniquum, & captioſum ſæpenumero eſſe conſueuit, argument. l. ſi quis. ff. quemadmo. teſta. a pe. l. ſi quando. C. de teſti. ponit Ioan. Andr. in uerb. & ſequenti. in Spe. de offic. omnium iudicum. §. finali, columna tertia in fin. addi. & ex hoc deuolutio exorbitans, & odioſa conſueuit reputari, ut inquit Ioan. mo. in reg. in generali, de regul. iuris, in ſexto, quem refert, & ſequitur Rot. deciſion. ccclxxxv. ſi appelletur, in fin. in no.

67 Regula tamen iſta limitatur nō procedere, primo in cauſis maioribus, de quibus in capitulo quod translationem, de offic. leg. & in cauſis beneficialibus, ac ſpiritualibus, quæ de ſui natura in Romana curia tractandæ ſunt, in quibus ſiue appelletur in partibus, ſiue a principio cauſæ huiuſmodi inchoentur in curia, dicuntur bene deuolutæ, & ad partes non ſunt ullo modo remittendæ, ut probatur in capitulo quamuis, & capitulo primo, capitulo cupientes, de elect. in. vi. cle. cauſam, eodem titul. capitulo ut debitus, in fi. de appellat. gloſſ. in capitulo primo, in uerb. deuoluta. de ſupplican. negli. prælat. libro ſexto, hanc limitationem ponit Rot. dicta deciſion. trigeſimaoctaua in addition. Franciſ. & alii in dicto capitulo ſæpe. & capitulo Nicolao, & quòd appellatio a grauamine in ſimilibus cauſis, in partibus ad curiam interpoſita legitime intimata totum negotium deuoluat, eſt deciſio. dominorum. cxxxix. in cauſa beneficiali. clix. quinto appelletur. & . cxxxvii. appellatus. & . cxxxiiii. fuit. in no. & Aegid. dxx. concluſio. & . dcxix. Si in cauſa. ac deciſio. dccxxxvii. in antiquis, quæ incipit, Nota quòd neceſſarium eſt in cauſa profana pronunciari cauſam eſſe deuolutam. ſecus in cauſa ſpirituali, quæ deciſio in materia noſtra eſt ſatis notanda.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

68 Secundo limitatur regula non procedere in causis clericorum,& aliarum ecclesiasticarum personarum : quia tales per uiam appellationis ad Papam cum negotio principali,& accessorii de facili,& quasi naturaliter deuoluuntur, ut uidetur text. in capitulo dilectis filiis, circa fin. ibi, ex parte Decani, cui etiam officialis detulerat, non solum principale negotium, sed accessoria etiam ad nostrum deferebatur examen,& non loquitur de causa beneficiali, extra de appellat. Et forsan idem dici posset de laicis temporali ditioni Ecclesiæ suppositis: quoniam illorum causæ directo spectant ad Papam, capitulo ueniens, de iureiur. capitulo si duobus, in fine, de appellation. cum aliis, de quibus per gloss. in capitulo final. in uerb. de iureiurand. in principio de exception. libro sexto. Et pro hac differentia inter causas beneficiales,& profanas,& personas Ecclesiasticas, & seculares, uidetur facere text. in capitulo per uenerabilem, ibi, uerumetiam in aliis regionibus, certis causis inspectis, temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, extra qui filii sint legi.& dicta decision. dccxxxvii. in antiq.

69 Tertio limitatur regula non procedere quando appellatum fuit a grauamine,& commissa causa in curia, cōstitit legitime appellatum, quia tunc cognitio totius principalis negotii censetur deuoluta,& in curia tractanda est, per dictum capitul. ut debitus. Imo etiam quòd pronunciaretur male appellatum, nihilominus causa huiusmodi quoad ipsum principale negotium in curia remanet: quia propter appositionem manus Papæ,& ex antiquo ipsius curiæ stylo, causa semel in ea commissa, non exit, nec ulterius ad partes remittitur, ut inquit Rot. decision. undecima, fuit dubitatum, uersicul. & ideo stylus curiæ, & melius. cccxxi. si appellatus, &. xxxviii. in additio. in no.&. ccclxxxvii. nota utrum si fuerit, in fin. in antiq.& tenet Bald. in. l. si ut proponis, columna penultima. C. quomodo, & quando iudi. & Felin. in capitul. quoniam Abbas, in fin. de officio. delegat. Abbas in dicto capitul. Nicolao. Deci. consilio. dcxcix. accepi. numero. xiii.& propterea licet appellatio desereretur, nihilominus negotium semel deuolutum non tollitur, neque reuocatur per desertionem, Rot. cxiiii. maior pars. in no. & Aegidius conclusio. dxx. quamuis ad effectum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ut auditor appellatione deserta in negotio principali cogno scere posset, foret necessaria specialis commissio secundum Rotam decision.quinta,&.dciiii.in antiquis, dic quòd si appellatio,&c. & dict.decision.cxiiii.in no.& uide Gome.quæstione.liiii.num. .super reg.de trien.possess.

71 Et hic stylus causas semel commissas ad partes non remittendi, etiam in aduentum non iustificati grauaminis, potissime in sacro palatio inter dominos uiget, qui nunquam causas aliunde sibi commissas, extra Rotam remittunt: etiã si iudex primus fuisset Cardinalis, secundum Aegidium conclusion.cxxix. quando, & est ratio secundum ipsum: quia non reperitur locus in mundo ecclesiasticus, in quo causæ ita bene, & celeriter terminentur (ut experientia docet) propter copiam peritorum, ac disertissimum causas audiendi, consultandi, & decidendi modum, qui ibi habetur, ut ponit idem conclusion.trigesimaseptima, ubi appellat.& tenet Rota, qui etiam de huiusmodi stylo attestatur dcxii.dic quòd ubi.in antiq.Inter se tamen, ac unus alteri domini præfati causas remittunt, ut decis.cxxxviii. Si appellat.in no.& habetur in extrauag.Inno.viii.quę in eodem palatio uiget, quæ incipit, Inno.&c.

Et præmissa quòd causæ semel ad curiam deuolutæ non remittantur, intellige si modo ex aliqua rationabili causa, ipsi Papæ aliter uisum non fuerit: puta quòd causa modici momenti foret, seu pauperum, uel miserabilium personarum, quæ expensas quæ fiunt in curia, pati non possent: nam his natura mouetur ad miserendum, ut inquit Ioannes Andreas in capitulo significantibus, de officio delegat. & facit text.in capitulo primo, in fin. extra de postula. quos in terminis nostris adducit Stafil.de literis grati.& iusti. fol. 192. uersicul.regulariter non committuntur, ob similes igitur rationes, consueuerunt multoties remitti, ut per Rot. ccclxxxvii.nota utrum si fuerit in Antiq. Etiamque in potestate superioris appellationem ad se interpositam, & iudicis delationem admittere, uel respuere, capitulo, Cum appellationibus de appel.in.vi.

72 Quarto limitatur regula, si appellatio a grauamine, uel alias quomodocũque ad Papam interpositam, fuisset a iudice acceptata, quia tunc per delationem, seu acceptionem hu-

iusmodi, omnis cognitio transfunditur in Papam, & iudici taliter deferenti non est ulterius remittenda.d.c. cum appellationibus.de appel.in.vj. (Licet Spec.in tit. de appel.§.qualiter.uers.porro.super hoc uariauerit)& istud tenet Rot.decis.xvi.utrum cum appellatur.in titu.de app.in illis de Bisignet.& decis.xxj.eod.titu.&.ccclxiii.ex hoc insurrexit,in no. & sufficit quòd unus ex pluribus iudicibus deferat,ad effectum illam deuoluendi:ut tenet Rot.decis.ix. de app.in illis Bisignet.&.dlxix.utrum si a grauamine.in antiq.

Idem erit, si appellatio huiusmodi,a parte appellata comprobata, seu acceptata fuerit: nam propter talem mutuum cõsensum,absque dubio causa deuoluitur: quia potuissent, si uoluissent,partes etiã absque appellatione, recedere a primo iudice,& Papam adire: ut in terminis inquit Bisignet. decis.xviii.a grauamine.& decis.xxi.a subexecutore.de ap.Et sufficiet quoad deuoluendum non solum expressus,sed etiã tacitus partis appellatæ consensus,etiam expost(puta appellationem ipsam prosequendo, uel ad illam prosequendam procuratorem simpliciter cõstituendo)præstitus, secũdum Rot.decis.ccxliii. dic quod in causa profana.in antiq. & Aegid.ccxxxvi. in causa.

74 Et quando pars appellata appellationi defert, potest appellantem interpellare,ut cum iuribus suis coram iudice ad quem,compareat,iuxta terminos.c.cordi.§.posthæc.quo casu ipsi appellanti pro iuribus extrahendis non erit ulterior dilatio danda,secundum Rot.decis.cciiii. Appellatus,in no.

75 Et istis casibus nõ refert, neque attenditur an appellatio fuerit legitima,seu ualide interposita,uel ne:quia causa non in uim appellationis, sed delationis iudicis, aut consensus partium,deuoluitur:ut inquit Rot. decis.liiii. a grauamine. dcxxxv.dic quòd si.in antiquis. Aegid.dccxxix.in causa profana. & Rot. ccclxxxv. si appelletur &c. in no. idcirco etiam quòd de aliqua appellatione interposita non constaret:si tamen partes non contradicerent,processus ualeret:ut per Ae-

76 gid.conclus.xlviii.Secus si partes non consentirent: quia licet fuisset commissa causa appellationis: tamen si de appellatione non constaret,iudex cognoscere,neque pronunciare, nisi se non iudicem esse,posset : ut per eundem Aegid.conclus.xxj. Sciendum.& conclu.xxviii.& conclusio.c.Commis-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſio.& facit deciſ.v.in antiq.quia iudex appellationis non po teſt(ſi prius ſibi de appellatione ex cauſa probabili ad ſe interpoſita non conſtiterit) procedere.c.Romana . ubi glo.in uerb.præſumant,&.c.non ſolum.§.Illa uero.de appel.in.vj. & Rot.cccxci.Nota quòd auditor.in antiquis & deciſ.xj. fuit dubitatum. in princip.in no.Aegid.concluſio.cxvii.Si appel letur.unde conueniet quòd de appellatione huiuſmodi ſaltem per confeſsionem ipſius appellati (puta quòd petiiſſet cauſam eiuſdem appellationis alicui committi) appareat: quia quoad deuoluendum, confeſsio talis ſufficiet , ſecundum Aegid. concluſio. dclxxxiiii . Quanquam. licet quoad attentata reuocanda , non ſufficeret : ſed appellatio magis concludenter probanda eſſet : ut per Rot.deciſio.cxc. quoad . in nouis .

77 Quinto limitabitur regula non procedere ; ſi a ſententia diffinitiua fuerit ad Papam appellatum,cum iſto caſu ſi iudex non defert , deferant iura.l.quoniam iudices.C.de appellat.l.ſi cuius.ff.de appella.recip.§.noſtros.in authenti.de iudic. Nam ob eius reuerentiam deferendum erat.c.ueniēs. de iureiur. etiam.ſi interponeretur a laicis eidem domino Papæ temporaliter non ſubiectis.c.ſi duobus. in fin. de appellatio . Imo iudex non deferens puniri debet.c.de priore. eodem tit . Et præmiſſa ponuntur per Rot. deciſio. ccclxvj. ſi appelletur a diffinitiua. in no. &.dcv. dic quòd ſi appellatum.in antiq.& deciſio.viii.de appella . per Caſſado. Quòd autem appellatio iſta deuoluat,uidetur text.& ibi glo.fina.

78 in fin.in.c.ueniens. de renuncia.quia illa termini præfixio, de qua in eo textu,non operatur cauſæ deuolutionem , ſecundum communem ſcribentium opinionem:de qua atteſtantur Abb.& Franc.col.ii.in fin. in.c.Nicolao. de appel. & de quo ponit Rot.deciſ.xxxviii.in add.in no.& deciſ.ccxliii. nota quòd in cauſa profana.&.dxxxvii.Vtrum,in antiq. Licet huiuſmodi termini præfixio habeat uim peremptorii , ſcilicet illo elapſo ut poſsit contra abſentem per audientiam procedi, iuxta.c.ſæpe . & dicto.c.ueniens. ſiue fuerit a iure, ſiue ab homine præfixus : quia hoc indiſtincte operatur.c.ſtatuimus.&.c.ſtatuentes. de electio.in.vj. & ita intellige dictas deciſ.

79 Appellatio igitur a diffinitiua naturaliter ſuſpendit , &

deuoluit: quia hoc est suum proprium: ut per Barto.in.l.si expresim. colum. penult. in.iiii.quæst.ff.de appellat.etiam quòd appellaretur a sententia ipso iure nulla: quia.appellatio nihilominus effectus suos uidelicet deuolutionis, suspensionis, & citationis operabitur: ut magistraliter declarat Rot. ccclxj. fuit dubitatum. in no. Et non tantum principale negotium, uerum etiam & reliqua illius accessoria deuoluit.c. solicitudinem c.dilectus. &.c.dilecti. de appellatio. Rot.decis.dcclxiii. ex hoc insurrexit. in fin. in no.
80 Hoc etiam casu optime procedit illud, quod iudex in dubio pronunciare debet, quòd appellatio causam deuoluat: ut uoluit Specu.in titu.de appel.§.nunc dicamus.uersic. circa hoc. in fin. & Ioan. and. in.d.c. ut debitus. & Bald. in.l. de statu.ff.de testamen.&.l.properandum.§.sin autem reus. C.de iud. quos refert & seq.Alexand.consil.cvj.uiso themate.in fi.lib.iii.
81 Sexto limitabitur regula non habere locum in causis in Romana curia ex speciali mandato Papæ commisis: cum isto casu de deuolutione minus sit dubitandum: & nũquid causa sit in curia tractanda, postquam de speciali mandato Papæ constat: quia huiusmodi specialis commisio satis deuoluit,ut tenẽt Domini deci.clxix.Si uigore.in no.& Aegid.
82 conclus. dlxxvi. si impetrauit. & decis. dcxxxviii. Si aliqua causa. in antiq. neque refert quòd citatus tunc constituerit procuratorem ad causam huiusmodi simpliciter, uel limitate, uidelicet quatenus causa fuerit ad Rom.cur. legitime deuoluta: quoniam limitatio huiusmodi per commisionem de speciali mandato factam,uerificatur: & procurator defendere tenetur, ut dictis decisionibus,& clarius decisio. dclxviii.Sciendum est quòd. & . dclxxx. dic quòd si aliqua causa. in fin. & facit alia decis. dcxxxviii. si aliqua causa. in princ.in antiq.& decis.xix. fuit dubitatum. in no.& Cassad.
83 decis. secunda. in fin.de procur. Et papa, si causæ sunt beneficiales, uel de maioribus, aut reseruatis, siue causa profana ardua, & magni momenti,maxime inter personas Ecclesiasticas, seu laicos iurisdictioni suæ temporali subiectos, præsertim cum alia pars se non sperare iusticiæ complementum consequi posse in partibus,iurat,indistincte in curia committere consueuit. pro quo facit capi. statutum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uerſ.uel ſaltim.de reſcript.lib.vj.c.ut circa.de elect.eo.lib.po nunt Imol.Abb.& Franc.in.c.Nicolao.col.pen.uerſ. ad unū tamen aduerte.de appel. & deciſ.dominorum.xlii. ſi impetratur.in no.&.lxxix.nota quòd ubi quis impetrat. in antiq.

84 Septimo (& ultimo pro nunc) regulæ limitatur,ſi litigatores fuerunt in Romana curia præſentes : quia tunc altero ex ipſis litem mouente,dubitandum non eſt quin cauſa ſit in Romana curia tractanda:quia præſentia partium iſtuum uidelicet ut cauſa coram alio nō pendens,dicatur eſſe in curia operatur:nec dubitatur de deuolutione : cum Roma ſit omnium communis patria.l.Roma.ff.ad municip.Ita conclud.Rot.deciſ.xix.& deciſ.xxj.ſub ti.de appel.in illis de Biſſign.& facit gl.in.c.j.in uerb.reſpondere,in fin.de appel.lib.
85 vj. Idcirco quotidie uidemus Papam cauſas actorum , ſiue reorū,etiam ſecularium,in cura præſentium iudicibus eiuſdem curiæ indiſtincte committere:nec talibus competit ius reuocandi domum:ut per Hoſt.in.c.fin.extra de fo.compe. quem ad propoſitum adducit, & ſequitur Rot. deciſ.dxcvj. dominus Vrbanus . & deciſ. dcccxxix. nota quòd ſi illi qui ſunt in curia.in ant.Et nota quòd ubi cauſa propter præſentiam partium in curia committitur , ſi antequam pars citetur receſſerit,nō per hoc ſequitur quòd cauſa in cur.debeat remanere,quia tempus obtentæ commiſsionis inſpici non debet,ſed apprehenſio perſonæ : ut formaliter inquit Rota deciſ.ccclxxxii. Nota quòd ubi cauſa.eo.lib.

86 Ad præmiſſa erit etiam aduertendū , quia appellatio non deuoluit niſi id quod in iudicio deductum pendere reperitur. Vnde pone quòd in partibus(ſuſpēſo petitorio)in cauſa poſſeſſorii ad curiā appelletur, & cauſa appellationis huiuſmodi in eadem curia committatur:ſi talis iudex (nō terminato aliter poſſeſſorio)ſuper petitorio pronuntiaret:ſententia ſua non ualeret,ex quo petitorium,ſuper quo pronūtiauit,non erat deuolutum.ita concluſit Rot.ut deciſ.ii.ſub tit.de cauſ.poſſ.& propr.in antiq.de Biſsig.& deciſ.cxxxj. In tentato,in no.& deciſ.ccccxxxvi.nota acto. in antiq. licet ſi cognouiſſet, & prius terminaſſet poſſeſſorium , idem iudex poſtea etiam ſuper petitorio cognoſcere poſſet quia in talem euentum (ne continentiæ cauſa diuidatur) etiam petitorium cenſeretur deuolutum : ut decla. Rot.deciſ.cii.nota

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quòd ubi,in antiq.& facit decis.vi.eo.lib.

88 Et(prout diximus)quando appellatur ad Papam,siue appellatio sit iudicialis,siue extraiudicialis, seu a grauamine, seu a diffinitiua,siue bona,siue mala:uolente appellato,causa deuoluitur,non in uim appellationis, sed in uim consensus:& appellans in termino hominis(si fuerit sibi pręfixus) siue iuris:tenetur coram iudice,quem appellat,comparere: alias termino elapso, facta fide de appellatione huiusmodi coram iudice ad quem, contra appellantem tanquã peremptorie citatum,ad instantiam ipsius appellati per audientiã contradictarum in Romana curia procedi consueuit: ut est decis.dominorum.ccclxj.fuit dubitatum.& melius cccxliii.si committatur,in no. etiam quòd talis appellatio non fuisset ipsi appellato per appellantem intimata:quia quoad ipsum appellantem causa est deuoluta: ut declarat Rot.dcclxviii. Sciendum est quòd si in antiq.& Fasto.caus.iii.dub.xii. incip.quintum dubium.Aegid.conclu.ccxxxvi.in causa.& decis.ccccii.si actor. in no. Appellatus etiam si uoluerit habita notitia appellationis,ad curiam poterit accedere,& exhibito instrumento appellationis,obtinere causam huiusmodi ad partes remitti:uel absque alia citatione in uim talis appellationis contra appellantem, per audientiam procedere: ut dicta decis.cccxliij. & decis. xxxviij. fuit dubitatum. &.lxix. actore.ubi datur modus procedendi.in no. Vel si reperiretur causa appellationis huiusmodi in cur. commissa etiam quòd commissio fuisset per falsum procuratorem appellantis nomine impetrata, nec per eundem appellantem modo aliquo ratificata:eandem tamen causam taliter commissam idem appellatus prosequi poterit:ut tenet Ro.decis.ccccxxx. fuit dubitatum.in no.& ponit Io. Mil.in uerb.citari potest.

Intellige tamẽ dummodo appellatus, intra annum a die appellationis interpositæ,ad Ro.cu.accederet,& causam talis appellationis prosequi uellet, secundum Rot. decisio. ccccclxxxvii.si appellatus.uel secundum Aegid.hoc quandocunque poterit,ut conclu.dlx.conclusio quòd sit a causa.

Intellige etiam quando appellationi huiusmodi puta iudiciali fuisset per iudicem delatum:alias si nec a parte, nec a iudice fuisset acceptata,non uideretur causa huiusmodi ad curiam delata,sed si appellans uellet causam in partibus cõ-

mitti, etiam inuito ipso appellato, hoc facere posset, per.c. interposita.§.j.de appel. uides ergo qualiter respectu ipsius appellantis causa dicitur deuoluta: & contra eum per euidentiam procedi posit.

89 Quòd uero ad ipsam partem appellatam, ut causa deuoluatur, & contra ipsam non comparentem per audientiam contradictarum procedi posit: quando appellatio non fuit ab ipso iudice, neque a parte approbata, requiritur quòd formiter appelletur, id est in scriptis, intra decem dies ad iudicem competentem, expressa causa probabili, ac etiam quòd apostoli petantur: & ipsi parti appellatio huiusmodi legitime intimetur: ut in.c.cordi. in princip. iuncto.c. concertationi. &.c.Romana. in princip. cum sequen.de appel.in.vj. c.dilecti filii.eodem titu.de.causam. de electio. Alias quantumcunque ad Papam fuisset interposita, non deuolueret, nec alium iuris effectum operaretur.c.quamuis. &.c.cupientes. ubi glo. in uerb.appellatio. de electio.in.vj.&.c.in.primo.in uerb.deuoluta.de supplen. negli. prælat. eodem lib. tenent domini decis.ccclxxxv. si appelletur. &.ccccxii. si appelletur manifeste friuole.in no.

Et si appellatio (ut dixi) fuerit legitima, debet etiam legitime intimari: uidelicet quòd appellatio, quæ intimatur sit in publica forma, id est talis, ut ei posit uerisimiliter credi, & probabiliter adhiberi fides: ut per Rot. decis. clxviii. Si in causa, in no.& text.in.d.clemen.causam.& si pars appellans fuerit procurator, quòd fiat fides de mandato, secundum Aegid.conclus.lviii.cum sequen. &.ccxlix.&.ccxxxvii.licet si procurator huiusmodi non appellasset, sed solum uti procurator appellationem intimasset, fidem de mandato suo facere non teneretur, secundum eundem Aegid. dlxxxj. licet. & Fastol.caus.xv.dubio.xxxv.in fin.& Rot.ccxxviii. uoluerunt.in no. Item si appellatus, seu procurator illius haberi non poterit, quòd huiusmodi intimatio fiat in Ecclesia, scilicet parochiali & curata de qua agitur, non autem in beneficio simplici, & non curato, ex quo in eo residere quis non tenetur, ut per Rot.decis.ccclxix.& decis.lxxxii. in causa beneficiali.&.ccxxviii.ubi additio, in no.

90 Item si appellatio in Romana curia repræsentari debebit, si sumus in causa graui, ut puta Episcopatuum, monasterio-

rum, aut similium dignitatum, ad hoc ut causa ad curiam dicatur deuoluta, in ualuis palatii domini nostri Papæ coram notario & testibus intimari,& repræsentari debebit,in reliquis uero causis satisfuerit quod repræsentetur in audientia contradictarum, uel si appellatio fuerit in eadem curia interposita,repræsentabitur Cancellaria Apostolica,uel eius regenti & officialibus, ut magistraliter docet Rot.dcxc. dic quod dominus Petrus.in antiq. alias appellatio non afficeret,ut decis.iiij.& decis.dcclxviii.sciendum est.eo.lib.& uide Bisig.in tit.de ap.decis.xvii.nunquid.

91 Sed si appellatio legitima,& legitime intimata,uel saltem a iudice,aut ab ipsa parte comprobata extiterit, si pars appellata non compareret, contra ipsum tanquam contumacem per audientiam cõtradictarum procedi posset,per text. in.c.ueniens.ubi glo.& scrib.de renunciat.& in.c.sæpe.&.c. cordi.in uersi.fin.de app.in.vj.c.j.&.c.cupientes.de elect.ponit Rot.decis.cxxxij.Appellans. in no.

Et si ante appellationem, in negotio principali lis fuerit contestata, poterit ad absolutionem,uel condemnationem etiam in ipso negotio principali procedi, lite ulterius non contestata.c.per tuas.de appel.Rot.decis.viij.in no. & decis. ccviii.nota quod seruat audientia.&.cxliiii.in antiq.

Vel si lis non foret contestata,& natura causæ litisconte-stationem exposcat,procedetur ad absolutionem ab impetitis, ac expensarum condemnationem, ut in.c.Nicolao.de appel.& declarat Rot.decis.xxxviii.fuit dubitatum.ubi additio in no.& uide in.c.interposita.§.fi.extra eo.tit.

92 Et nota quod interposita appellatione ad Papam,si interim antequam repræsentetur,moriatur, causa nihilominus ad eius successorem deuoluitur, ita concludit Rot.decisio. cclxxiiii.utrum appellatio,in antiq.& Bisig.conclus.xiii.de appel.& partes,etiam sede sic uacante, comparere tenentur. alias contumaces reputari possent,ut uidetur text.in cle. ne Romani.in fi.de electio. cum ibi no.

Posses insuper de iurisdictione ratione causæ limitata,
93 exemplum ponere,ut puta quod iudex in causa propria iudicasset,& intellige causam propriam secundum cuius commodum,& incommodum ad ipsum principaliter spectaret, iuxta text. in.l.i.§.propriam.ff.quan. appel.sit. Canonizata,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.§.biduum,uerſ.propriam. ii.q.vi. Ex quo enim quis naturaliter ſibi ipſi imperare,nec prohibere poteſt, ac inter iu-
94 dicantem,& eum qui iudicatur differentia conſtitui debet: propterea ſententia in propria cauſa dicta inualida conſueuit reputari,per.l.pen.ff.de arbit.iuncto text.in.l.fi.(ubi nõ poteſt quis ſe iudicem deputare).ff.de off.præt.& arg. in.c. fina. de inſt.

Et quia iniquum foret aliquem ſuæ rei iudicem fieri.l. Iulianus.ff.de iud.l.j.§.i.ff.quor.legat.c.j.&.ij.iiii.quæſt.iiii. cum aliis,de quibus per Alex.conſi.xi.iuxta prin.col.iii.uer. Reſpõdeo.j.lib.j.Vnde generaliter prohibitum fuit,ne quis in ſua cauſa ius dicat: ut in.C.ne quis in ſua cauſa &c. quæ uerba cũ negatiua ſint,& negatiue concepta reſiſtunt actui, & tollunt omnem potentiam:ut per gl. in.l.i.in gl.magna, in fi.C.ne fideiu.dotis dent.quam ſingularẽ uocat Alexã. in l.ſi conſtante.§.quoties.col.iii.ff.ſo.mat.& propterea ſententia ab hmõi iudice omni iuriſdictione, & poteſtate carent prolata,erit nulla & executioni non demandabitur.l.ſed & ſi ſeruum.§.ſed & ſi quis iudex.ff. de arbit. & tenuit Ant.de but.in.c.dilecti.de app.& Hoſt.in ſumma.de Iud.§.quę ſint. uer. in cauſa propria. & Abb.in.c.cum ueniſſent. ubi etiam ponit quid in non recognoſcente ſuperiorem : uel quid de cauſa Eccleſiæ ſuæ.de iudi.& in.c.cum dilecta.nume.xix. de confirma.util.uel inutil.& in.c.ex parte,ubi do.de uerb.ſig. & Bald.in.d.l.unic. ne quis in ſua cauſ.iud. & Alex.conſil.j. col.iii.lib.iii.& deciſ.Neap.ut Capi.deciſ.cxxiiij.in cauſa domini. in princ.

Contrariũ tamen,uidelicet quòd ſententia in cauſa propria lata (ſi non opponitur) teneat, uidetur ſenſiſſe Alberi. Fulgo.Pau.de caſt.& Alex.in.l.qui iuriſdictioni.ff.de iuriſd. om.iud.& Feli.in.c.cauſam quæ , in.vij.fallen.de offi.deleg.
95 ponderantes illud uerbum nõ debet,poſitum in.d.l.iuriſdictioni.quaſi quòd iudex non debeat ex honeſtate, non aũt ex neceſsitate:nã ſi quid fit,quod fieri non debebat,ipſo tñ
96 iure tenet,ſecundum Fede.in cõſil.ccxxiii.factum tale. dum uoluit quòd ſi Guardianus fratrum minorũ executor teſtamẽtarius deputatus,acceptet,& exequatur, ualeat executio, licet acceptare ex honeſtate non debuiſſet, quoniam in tali caſu non procedit regula.l.nõ dubium.C.de legib. & pro

quo

quo allegant not.per Ioan.And.in.c.Sicuti,ne cle.uel mona. & Federicum ſequutus eſt Roman.conſi.ccccix. omnipotentis,&c. quoad primum,& Feli.in. c.decernimus, in.i. colum. de iud.quamuis Bald.uideatur contrarium ſenſiſſe,in conſi. cccxiii. alias.ccxciii.in.v.parte.uolens quòd ſententia arbitramentalis lata a fratre minorum,qui non poteſt in arbitrum eligi propter Cle.exiui de paradiſo , ipſos ſecularibus negotiis implicari prohibentem,non teneat, quod etiam uidetur ſentire Alex.conſi.lvii.col.penult.lib.ii. & uerius quidem uidetur,ſententiam in propria cauſa dictam non tenere ob legis reſiſtentiam,per iura,& rationes primo adductas.

97 Sed ſi diceretur in cauſa ſuorum , ex quo non militant in omnibus eędem rationes,nec ita enixe a lege prohibitum reperitur,ac imputandum ſit parti,quæ de hoc opponere non curauit , ipſo iure tenebit,per text.in.l.quinetiam.ff. de arb. & in.l.priuatis.ff.de iudi.& in hoc procedant iura ſecundæ opinionis. Nunquid autem ſententiam dicere quis poſsit in cauſa ſui familiaris,uide Feli.in capitulo cauſam quę.colum. prima,ubi ponit pro regula quòd non, quam octo modis limitat,extra de officio.deleg.

Quilibet tamen poteſt aliquam differentiam ex conuentione,ſeu alias ſibi ipſi remiſſam declarare.l.ſi libertus. ff. de ope.liber.l.ſi lege.in princ.ff.locati. cum aliis latiſsime poſitis per Alex.conſi.xlvii.circa princ.col.ii.lib.i. & conſi.xxxvii. uiſo.col.penult.lib.ii.& eſt communis opinio, ut per eundẽ Alexan.conſi.lxvii.uiſo.ii.col.uerſi.faciunt not.lib. ii. & Feli. in.c.ſi diligenti.col.iii.uerſi.alius caſus,de for.compe. Si tamen quis non poſſet aliter ius ſuum conſequi , eo caſu liceret ſibi ipſi ius dicere.arg.l.ait prætor.§. ſi creditor.ff. de his, quæ in frau.cred.&.c.i.xxiiii.quæſtione ſecunda,tenet gloſſ. in capitulo ius naturale,diſtinct.prima,ponit Alexan. conſi. cxxxv.circa princip.col.ii.uerſic.pro hoc,lib.i.& Deci. conſil. cccc.uiſo.colum.ii.in fin.lib.iii.

Reliquos caſus in quibus licet ſibi ius dicere, uide in Spe. in titulo de aduoc.§.i.uerſi.qui uult propria autho. & Bald. in capitulo primo.§.primo,de pace Conſtant.& doctores in l.extat.ff.quod met.cauſ.

98 Siue ponas exemplum de iuriſdictione ratione cauſarum limitata.ſi iudex ordinarius in aliqua ex cauſis ſpecialiter ſe-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

di apostolicæ in signum supremæ dignitatis reseruatis, iudicasset, quæ plures sunt, ut notantur per ordinem in summa Hostien. in tit. de officio leg. §. quid pertinet, colum. ii. & glo. in capitulo primo in uerb. pertineat, de translatio. Episc. & in capitulo sicut unire, de excessib. prælat. glo. magistralis in capitulo quod translationem, de offic. leg. Bald. in. l. prima. C. de iur. aureo. annul. & in. l. scripta C. de precib. Imp. offe. latissime Specu. in titu. de off. leg. §. nunc ostendendum, in
99 principio, cum sequẽ. colum. Nam cum tales sint iurisdictioni Papæ specialiter a iure reseruatæ: alius præter ipsum, sine eius licentia se intromittere non debet. Et si secus facit, ex defectu suæ potestatis inutile est, ut tenet Hostien. in summa, in titulo de sentent. §. quis debeat. uersiculo Ratione rei. & gloss. in uerb. legationis. c. i. de offic leg. Prout nec ualeret statutum, siue pactum super principi reseruatis, ut inquit Bartol. quem cęteri sequuntur in. l. omnes populi, in. iii. quęstione. iiii. quæstionis principalis, in fi. de iust. & iur. cum ibi adduct. Minus etiam in causis huiusmodi principi reseruatis partium prorogatio aliquid operatur, ut docet Bald. in dicta. l. prima. C. de iur. aur. annul. & tenuit Anto. de But. in capitulo per uenerabilem, columna quarta, uersiculo secundo actus legitimati, & ibidem Abbas, columna tertia, & sexta, extra qui fil. sint legiti. & idem Anto. in. c. p. &. g. columna penultima, de offic. delega. prout refert, & sequitur Deci. consilio. dlvii. accurate, columna finali, numero. 12. libro quarto cum simil.

In præmissis itaque, & cõpluribus aliis similib. contingere poterit, quòd potestas ipsius iudicis ordinarii ratione causarũ limitetur, & si de illis cognouerit, aut sentẽtiam dixerit, quòd sit nullius roboris, & momenti, ut audiuisti, &c.

100 RATIONE autem ipsorum litigatorum ordinaria iurisdictio erit incompetens: puta si iudex contra personam alterius territorii, uel prouinciæ sententiam tulisset, ex quo præses prouinciæ in homines prouinciæ suæ tantum imperium habet, non in extraneos. l. præses prouinciæ. ff. de offi. præsid. l. qui neque. C. qui dare tuto. pos. l. secunda. C. de officio præfect. urb. dummodo tales, ratione contractus, uel quasi, seu delicti, uel quasi, aut rei, seu possessionis de qua ageretur, ipsius forum sortiti non fuerint, uel per pa-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ctum, aut submiſsionem, uel alias tacite, uel expreſſe in iuriſdictionem ſuam conſenſiſſet, iuxta not. in. l. hæres abſens, ubi gloſſ. in uerbo. debebit, enumerans modos forum ſortiendi. ff. de iudi. & text. cum gloſſ. & ſcrib in capitulo finali, de foro competent. Rot. deciſio. ccccl xiiii. ſi quæritur, in no. latiſsime per Specul. in titu de comp. iudi. adi. §. i. & dicemus infra.

101 Vel cum eſſet iudex ſecularis, inter clericos, contra quos nulla ſibi penitus competebat iuriſdictio, iudicaſſet: nam ipſi ab huiuſmodi iuriſdictione etiam iure Diuino penitus ſunt exempti, per textum in capitulo ſi Imperator, ubi glo. xcvi. diſtinctione, per Innocen. Hoſtien. Ioan. Andr. Panor. Feli. & alios, in capitulo ſecundo, de maiorit. & obedien. ponit Roma. ſing. ccccxiiii. Sed an poteſt Papa. & Alexan. conſilio octauo uidetur, libro primo, & conſi. cxlix. in cauſa, libro ſexto, & Deci. conſilio. cl. columna ſecunda, uerſicul. ſed tamen prædictis, ubi dicit hoc etiam procedere in clericis in minoribus ordinibus conſtitutis, & nō ſolum in contentioſa, quinimo etiam in uoluntaria iuriſdictione, per text. in clementina ne Romam. §. porro de elect. & in conſil. ccxli. ſcripſi. libro ſecundo, ubi conſuluit iudicem ſecularem non potuiſſe condemnare in expenſis clericum, qui paſſus fuit ſe condemnari, & nunquam oppoſuit de clericatu: quamuis ſi non fuiſſet iudex ſecularis, debuiſſet ipſum condemnare, per capitulo exceptionem, cum ibi not. de excep. cum aliis, de quibus ibi, & in conſilio ult. ubi etiam in materia noſtra notanter loquitur. Proceſſus itaque, & ſententiæ per tales iudices latæ ipſo iure, ex defectu poteſtatis illorum nullæ exiſtimantur, ut eſt tex. in capitul. Aduerſus. §. quia uero. de immunit. eccle. c. at ſi clerici, de iud. capitul. ſeculares, de fo. cōp. in. vi. cum aliis. de quibus ſupra diximus.

Licet quādoque ex aliquibus rationabilibus cauſis etiam ſeculares iudices de cauſis, & perſonis clericorum, abſque metu cenſurarum cognoſcere poſsint, de quibus per gloſſ. in c. principes. xxiii. quæſtione. v. Specula. in titu. de comp. iudi. adi. §. i. ii. col. & latiſsime Stepha. Aufre. in addit. ad repetitionem clementi. i. de offic. ord. poſt Boniconcium filium Ioan. And. & Bernardum Laurentii, in eorum libellis, quos ſuper hoc ediderunt.

102 Vel ſi eſſet iudex deputatus ad certum genus hominum, & iudicaſſet in homines non ſui generis.exemplum patet in l.i.C.de officio magiſ.milit.&.l.ſecunda.C. ſi a non compe. iudic.&.l.prima.C.de peda. iudic.
103 Et ſicut in Romana curia antiquitus erat auditor cameræ Apoſtolicę,qui ſolummodo in curiales poteſtatem ſuam exercebat,ſecundum Rot.dccxxviii. nota quòd auditor. in anti.& Aegid.conclu.ccx.in cauſa.&.dviii. quod auditor, & dv.in cauſa.cum ſimil.
104 Aut quòd perſona,contra quam proceſſum fuit, ratione alicuius præcedentis adminiſtrationis,uel dignitatis,aut officii,quod exercuiſſet,uel exerceret,ſub ſimili iudice conueniri nõ potuiſſet,ut patet exemplum in.l.fi.C. ubi ſenat. uel clariſſ.circa medium illius legis,ubi perſonæ illuſtres,de quibus ibi coram alio,quàm principe,uel eius ſpeciali delegato conueniri,aut condemnari non poſſunt.
105 Vel prout ſunt ii,qui in aliqua ciuitate legationis munere funguntur, uel qui ob aliquam publicam cauſam in aliquo loco reperiuntur,quibus uolentibus,& petentibus,priuilegium iuris reuocandi domum,ne ab officio ſuſcepti muneris abducantur,competit,ut in.l.ii.§.legatis,uſque in fine, &.l.ſi quis in legatione.l.non aliter in eos, cum quatuor ſequentibus legibus.ff.de iud.§.ſi uero Epiſcopi, ubi gloſſ. in uerb.ſi uero,in auth.de ſanct.Epiſcop.c.fina.de fo.compe.c. propoſuit,de dilat.eſt deciſ.dominorum.clxxxvi. not. quòd illi,& Rot.deciſ.dccccxxix.nota quòd ſi illi, ubi ponit hoc nõ procedere in curia Romana,in antiq.

Debent tamen taliter priuilegiati priuilegium ſuum allegare,ſi illo uti uolunt,alias proceſſus non eſſet nullus,ut in dicto capitulo fina.ibi,quam ſi tunc allegaſſet,&c. de for.cõpet.&.l.ſi quis ex aliena.ff.de iudi.l.ii.ff.ſi quis cautio.& caſu quo tunc procederetur,poſſet etiã appellare,ut.l.i.C.de app. &.c.ex parte,eo.tit.cum ſimil.
106 Vel pone quòd ſententia, aut proceſſus eſſent fabricati contra perſonam,non tantum ſuæ,quinimo nec alterius uiuentis iudicis iuriſdictioni,& poteſtati ſuppoſitã,puta contra aliquem defunctum, & tunc in rerum natura amplius non exiſtẽtem:in quo nullus actus concipi,uel ſuſtineri poteſt,per tex.& ibi do.in.l.in ſumma.§.fi.ff.de re iud.l. Paulus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ff.quæ ſenten.ſine appel.reſcind.l.de qua re.§.fin.ff.de iud.te net deciſ.Neap.ut per Capi.deciſ i.colum.vii.num.xxvi.Etiã quòd actus,ſeu ſententia in eius fauorem cõciperetur, quia nihilominus non ualeret.l.eius qui in prouincia.uerſ. quòd ſi ſtipulator.ff.ſi cer.pet.per quem tex.hoc tenuit ibi Paulus Alex.& Iaſ.ff.ſi cert.pet.& Bart.Paul.Alex.in.d.l. in ſumma.§. fin.niſi fauor,& utilitas Eccleſiæ concurrerent, ſecundũ Bal. in.l.unica.§.in principio.C.de Cadu.tollen. uel niſi procurator ad illam cauſam conſtitutus ante mortem fuiſſet litem conteſtatus:uel dominus de iudicatum ſoluendo ſatiſdediſſet,præſente & non contradicente ipſo procuratore: his caſibus ſententia in fauorem,uel contra defunctum ferri poterit,dummodo in perſonam procuratoris formetur & conci piatur.l.Nulla. & ibi doctrina Bald. C. de procur. l. defunctus.ff.eo.ponit idem Bald.in l.prima.uerſi. quæro mortuo. C.de ſentent.& Abbas in capitulo mandato. ſecunda colum na,de procura.Ioannes Millis,in uerbo, ſententia lata contra definitum. & Caſſad. deciſione ſecunda, numero. II. de appellation.

107 RATIONE loci poteſtas iudicis ordinarii limitabitur, & incompetens eſſe poterit, ſi extra territorium ſuum conſtitutus ſententiam tulerit, quia cum iuriſdictio inhæreat perſonæ in loco duntaxat, ideſt territorio exiſtente, quandocunque extra territorium iudex fuerit, habebitur pro priuato,ut.l.tertia,de offic.præſ.&.l. obſeruare.§.ingreſſus.ff.de officio proconſu. Ideo ſibi extra territorium ius di centi impune poterit non pareri. l. finali. ff. de iuriſdict. omnium iudicum.l.Duumuirum.C. de decurio. libro decimo,capitulo,ut animarum,in fine, de conſtitu. libro ſexto, capitulò penultimo,de offic. uica. quoniam (ut dixi) tunc priuatus eſt,ut in dicta.l tertia.ff.de offic.præſ.& not. in.l. ſi pupillus.§.territorium,de uerb.ſignifi.& in.l.prima.§. initio, &.l.ſi.ff.de offic.præfec.urb.

108 Idem ſi fuiſſet in territorio,ſed in loco exempto, capitulo cum epiſcopus,ubi gloſſ.in uerbo non exempt. de offic. ordi.in ſexto.ubi Dominic.in quarto nota. dicit locũ exemptum intra diœceſ. quo ad iuriſdictionem per ordinarium exercendam,loco extra territorium æquiparari, & idem uoluerunt Ioan. And.& Dominic.in capitulo ſecundo,de con-

ſtitu.eodem lib.dicentes ſtatutum Epiſcopi nō ligare delinquentem extra diœceſim,ſeu in illa,ſed in loco exēpto conſtitutum,idem tenet idem Dominic. in capitulo primo.§.fi. columna fina.de priuil.libro ſexto alleg.glo.in clementi.prima,in uerb.aut aliqua.de foro compe.prout refert,& ſequitur Iaſ.in.l.fina.ff.de iuſti.& iure.

109 Idcirco ſi iudex ſecularis in Eccleſia,in territorio ſuo exiſtente ſententiam protuliſſet, non ualeret, capitulo decet.§. omnes ordinarii,de immunit.eccle.in ſexto,ubi gloſſ.quam ualde extollit Abbas in capitulo qua fronte. in.i. no. de appel.& facit text.in capitulo primo de immunit.eccleſ. dummodo ſententia,ſeu actus non foret actus pius, puta datio tutoris,quia tunc ſuſtineretur, ut conſuluit Signo. de Homod.conſilio.trigeſimoſecundo, datus eſt iurator. & Ang. Peruſinus,in.l.iuſiurandum, & ad pecunias.§. ſi de qualitate ff.de iureiur.quos referendo ſequitur Iaſ.in.l.prima.§.primo columna prima.ff.de feriis. Si uero iudex foret eccleſiaſticus,utique geſta ualerent, per text. in dicto capitulo decet .§.final.& tenet Abb.in.d.capitulo qua fronte, & per eūdem in capitulo fina.num.18.de feriis, & Bald.in.l. nemo martyres.C.de ſacroſ.eccle.Præmiſſa intelligas de actibus contentioſis,non uoluntariis:nam tales iudex ordinarius extra territorium exiſtens explicare poterit,ut puta manumittere, beneficia,ſeu priuilegia conferre,præſentatos inſtituere,& ſimilia:ut uolunt docto.in.l.ſecunda.ff.de officio proconſ.& lega.Et Canoniſtæ in.c. Nouit.de offic. leg. reaſſumpſit Boer. deciſ.xxx.ubi plura allegat.

110 Siue quòd iudex extra locum maiorū,ubi ius reddi conſueuerat,ius dixerit,quia tunc uidetur id, quod geſtum eſt extra locum illum,non ualere.l.cum ſententiam.C.de ſentē.
111 l.final.ubi pleniſsime ſcrib.de iuſti.& iur. Nam quando iudex ordinarius habet locum certum, aut ſolitum, & antiquum,in eo ius dicere debet,& ſi non habuerit, illū in qualibet ſui territorii parte,dummodo locus ſit honeſtus,& partibus tutus,deputare poteſt,capitulo nouit,de officio deleg. capitulo cum Epiſcopus,de of.or. in ſexto iuncta. l. ſi cum dies.§.arbiter.ff.de ar. Et ubi cœptum fuerit iudicium,ibi finiri debebit.l.ubi cœptum.ff.de iud.niſi ex aliqua rationabili cauſa ſe ad alium locum transferre iudicanti uiſum fue-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

rit,quo casu poterit locum solitum mutare, ut dicit Alberi. de Ros.in dicta.l.cum sententiam,& in.l.prima.C. de senten tia ex breuic.recit. Specula. in titulo de sententia.§. iusta. in uerbo,quid si pronunciat in alta turri,& uidetur text. in dicto capitulo. Cum Episcopus, ubi Petrus de Anchar. & Geminia. dixerunt locum maiorum in iudice ordinario esse omnem locum existentem intra territorium: si modo contraria consuetudo non obstet, ut per glossa in authentica, de test. in uerb. apud eundem,in.§.multæ, de quo latius dicemus infra.

112 RATIONE temporis iudex ordinarius incompetens esse poterit,ac sua iurisdictio limitata, ut puta quòd iudex sententiam dixisset tempore quo iam finierat magistratus, quasi anno iam decurso,iuxta tex.in.l.pars literarum. ff. de iud.&.l.Publius in prin.ff.de condi.& demonstra.

Eo nanque tempore quo priuatus est, quicquam facere non potest.l. eum qui.ff.de iurisdictio.omnium iudicum, & arg.l.si cui.§.tandiu.ff. ex quib. caus. maio. &. l. prima in fin.C.de arb.l.si cum dies.§.si intra diem. l. non distinguemus.§.die.ff.eo.titu.

Veruntamen si fuerit rector,aut præses unius prouinciæ, etiam quòd tempus officio suo præstitutum præterierit, ne tamen prouincia sine iudice relinquatur, sed adsit per quem negotia prouincialium expediri possint: & si tempus officii finitum sit, non tamen dicitur finitum officium, donec eius successor aduenerit, & ipse de aduentu huiusmodi certificatus sit, iuxta textum in.l.obseruare.§.antequam,de officio proconsul.

113 Nam per duos dies antequam successor ingrediatur prouinciam,uetus magistratus ius dicere potest,per tex.in auth. de adminift.§.finali.&.l.meminisse,de offic.proconsf.&.l. unica.ff.de officio præfec.august. Quinimo ab eo gesta indifferenter antequam sciat successorem aduenisse, rata habebunt.l.si forte.ff.de officio præsi. & uidetur text. in.l. unica.§. administrationem. C. ut omnes iudic. tam ciuil. quàm cri. per quem text. ita dicit Guid. Pap. quæstione. dj.Vacante. ponunt scrib.in.l. eũ qui. & aliquid per Feli. in.capit.consuluit,columna.iii.uersi. gloss. in uerbo exequi, de offic.deleg.& facit tex.in.l.uenditor.§.fina. ubi gloss.ff. de

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

iudi.ponens quòd iudices a primo præside dati durabunt etiam in tempus successoris,& poterũt ad causas coram ipsis cœptas expediendum,ab eodem successore cogi.

114 Vel pone quòd iudex sententiã tulerit,tempore quo nõ erat amplius iudex,eo quia semel in causa illa sententiam tu lerat,& quasi functus officio suo desierat esse iudex : nam ubi iudex siue ordinarius, siue delegatus, seu arbiter, rite, & recte procedens, semel diffinitiue, uel etiam super incom petentia, aut alio modo uim diffinitiuæ habente, uel propter quod desinat eius officium, condemnando, uel absoluendo, aut quicquam aliud statuendo, uel declarando, sententiam dixerit, incontinenti, habita huiusmodi sententia pro absoluta,eius potestas expirat,ac officium,& authoritas cessant,ideoque nec sententiam prius dictam reuocare, corrigere, uel sub quouis etiam erroris prætextu, emendare re gulariter poterit, ut de ordinario est text.in.l.iudex. postea quàm.&.l.quod iussit.&.l.acta §.de amplianda.&.l. cum quę rebatur.ff.de re iudicata.l.prima.§.final.ff.de quæst.l.diui fra tres.l.moris.§.iste.ff.de pœn.&.l.post sententiam.C. de sentẽ. l.secunda.C.de senten.ex breui.recit.&.l.prima. C. sentẽtiam rescindi non posse.cum simil.

De arbitro est text. in l. dicere cum duabus sequen. legibus. ff. de arbit. De iudice delegato habetur in capitulo in literis, capitulo significantibus, capitulo cum super, capitulo uenerabili,in fin.de offic. delega. capitulo Iudex ab Apostolica,in fin.eo.tit.lib.vi.

Quæ tamen fallunt in principe,qui post sententiam quantumcunque diffinitiuam remanet iudex, & quicquid faciendum putauerit, facere potest, ut.l.prima.§.fina.ff.de quæst. & dicta.l.moris,&.l.diui fratres. Fallit etiam in ordinario, qui nulliter processit, & sententiam dixit : nam illa ueluti nulla posthabita de nouo cognoscere poterit.l. prima,in fin. C. de sentent.l.accusatoribus C.de accusa.l.si præses.C. quo modo,& quando,uel si coram eo aduersus sententiam per eum dictam restitutio in integrum peteretur, ut. l. in causa.§.fin.ff.de minor.

Fallit etiam in arbitro,& delegato, qui formam mandati, & compromissi non seruarunt,quo casu non uidentur officio suo functi.l.dicere,in fi.ff.de arbi.& alias dixi..

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Reliquos casus in quibus potest sententiam iudex retineat potestatem immutandi, declarandi, interpretandi, reuocandi, uel diffinitiue seu interlocutorie pronuntiandi ultra doctores in locis supra adductis. uide Hostien. in summa. in tit. de senten. §. quot sunt eius species. col. ii. in fine. & in. §. qualis. in prin. & glo. in. d. l. j. C. senten. rescin. non poss. Guiliel. de Cun. in. l. quia arbiter. ff. de arbi. ubi dicit quòd recitata sententia incontinenti desinit esse iudex, præterquam in accessoriis, ut puta expensarum: per. l. Paulus. de iud. cum pluribus adductis per Alex. consil. xc. fere omnis. lib. j. & consi. clxxx. lib. iii. Deci. consi. xliij. col. ij. nu. iij. latissime ponit regulam, & Fallentias in huiusmodi materia. Feli. in. c. qualiter, & quando. el. j. extra de accusat. col. iiij. ubi docte & copiose (eius more solito) differit, post Imol. Roma. Alexan. & alios in. l. quod iussit. ff. de re iud. & in. l. iudex, posteaquam. eod. tit. late etiam ponit Vital. in tract. clauss. super clausula, non errore ducti in. vj. sed an iudex. & Ant. Capicius in decis. Neapo. decis. j. col. vj. uol. iij. uideamus.

115 Potes etiam exemplum ponere, si iudex sententiam tulisset instantia perempta, uidelicet post terminum a lege. communi, siue statuto, aut rescripto ipsi ius dicenti, ac suę iurisdictioni præfixum. Nam tu scis quòd de iure communi, ne lites fiant immortales, generaliter statutum esse, quascũque causas, criminales uidelicet intra biennium, & ciuiles intra triennium, a die litis contestatæ numerãdos, terminari debere. l. properandum. in prin. C. de Iud. & tot. tit. ut infr. cer. temp. cri. quæstion. terminen. & dicto termino decurso, instantia dicitur perempta: & pereunt omnia insimul acta litis ordinaria, remanentibus decisoriis. iuxta. l. ii. cũ ibi not. ff. iudic. sol. cum aliis, de quibus per Alex. cõsil. lviij. uisa lib. ij. & consi. ccix. in causa. post prin. lib. vij.

Vnde termino huiusmodi instantiæ effluxo, si fertur sententia, est ipso iure nulla: ut communiter notant docto. in d. l. properandum. in prin. & de communi opinione attestatur Ias. in. §. rursus. uersic. quid autem si restitutio fuerit contesta. institu. de actio. Idem attestatur Pau. de cast. consil. clxxxiiii. uidetur dicendum. col. i. uersi. quinto & ultimo. in prima parte. & Feli. in. c. de causis. col. fi. uer. conclusio sit, ubi dicit istam conclusionem ibidem doctores omnes tenere,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de offi.deleg.& ponit Alex. consi.cxxxvi.in cau. in princ.cũ consi.seq.in prin.lib.ii.& consi.clxvi.in causa,in prin.lib.vj.

Quod procedit etiam si instantia huiusmodi foret per statutum,uel etiam legem communem diminuta & abbreuiata : prout est in causa appellationis , pro qua expedienda datur annus,& ex causa biennium : ut in.c.Romana . de appellatio.& in clemen.sicut,eodem titu. & authen. ei qui. C.de tempo. appella. quo tempore fatali decurso instantia
116 huiusmodi causæ perimitur:& sententia ex post super negotio principali lata,est ipso iure nulla.cle.pen.de appel. tenet Rot.decis.dciiii.dic quod si appellatio.in antiq. & Alex.cõsi. lxiiii.uiso.lib.vi.& cons.lix.col.iii.lib.iiii. & consil. lxxix. in princ.lib.vii.de quo tamen uidetur dubitasse Aegyd. cõclus. ccvii.auditor.sed ipse loquitur in diuersis terminis.& quòd sentẽtia in casu nostro,sit nulla,ex defectu potestatis,uidetur esse ex eo, quòd instantia censetur causæ & iurisdictioni præfixa : ut sentit Bald. in.d.l.properandum . in.ii.col.Et propterea consueuit adhiberi cautela,ne instantia effugiat : ut acta exhibeantur coram iudice appellationis:& illis exhibitis idem iudex interpelletur pro expeditione:nam facta simili protestatione iudex quasi negligens constituitur: & in præiudicium partis tempus non currit : ut in authen . Item si.C.de temp.appel.& ponit Pau.de Cast. consi.clxxxiiii. uidetur.col.fi.lib.j.& Alex.consi.lxiiii.uiso processu. col.j.in.j. parte.& consil.lxix.in causa.col.fina. & consil.cc.uiso . in fi. lib. vii.decis. Neap.l.Iudices. col.iii. & idem Alexand.consil. clxiiii.uiso processu.colum.fina.lib.ii.& clarius consil. lxiiij. uiso processu.colum.j.lib.vj.uel si currit,actor nihilominus erit restituendus aduersus lapsum huiusmodi : ut communiter tenent doctores secundum Abb. in.c.uenerabilis. col. iiii. in princ.de iud. quem etiam ad hoc retulit & sequutus est Alexan.consil.xlii. in causa.colum.iiii.uersic.& an rescriptum.lib.iii.& uide eundem consi.lxxii.uidetur. in princip. eodem lib.& Dec.consi.dclxxvii.uisis.& melius cons.ccclvi. in causa.& Bald.in.l.fin.§.illud.C.de temp.appel.quod procedit(ut dixi)in causa appellationis, nõ autem in prima instantia,in qua tempus indistincte currit : ut declarat Millis, in uerb.instantia causæ.& decis. Neap.ut per Capi. decis.xj. colum.fina. ubi uide.Item secus foret parte de sua diligen-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tia nō protestante, neque instanter iudicem pro expeditione interpellante: quia tunc iudex non præsumeretur in aliqua negligentia, & tempus cucurrisset: ut probatur in.l.si quando.ibi per eum steterit &c.C.de testibus.& in.l.quibus diebus.in princ.ff.de condi.& demon.ponit Bart.in.l.damni.§.Sabini.de dam. infec. & in.d.l.properādum.§.sinautem utraque.post gl. in uersi.prope. & in.c.cupientes.in.§.quòd si.& ibi Imo.de ele.in.vj. & Fel.in.c.licet causam.colum.xv. uersi.Item non sufficeret.de probat.& faciunt ea quæ ponit Alex.consi.xix.uiso.col.ii.lib.j.& melius in consi.cxiiij. uisa.col.ii.lib.v.an autem sufficiat unica interpellatio pro causę expeditione: uel potius requiratur trina: ponit Paris in trac. synd.in uerb.instantia.uersi.dicit constitutio, in fin.ubi cōcludit quòd sufficit una interpellatio, quando non restat aliud quàm pronunciare: secus si adhuc causa non esset instructa, neque in calculo ferendæ sententiæ: quia tunc non uideretur stare per iudicem, ut ibi per eum.

Et quoniam instantia huiusmodi a iure communi præfixa, hodie communiter per statuta terrarum, ac constitutiones locales alteratur: ad cognoscendum nunquid sententia dictis terminis, & instantiis effluxis lata, sit nulla, erit diligēter ad uerba huiusmodi constitutionum, seu statutorum, aut rescriptorum considerandum.

118 In primis nanque si fuerit iudex delegatus, siue iudici dirigantur uerba, siue iurisdictioni, causæ, uel partibus, quandocunque (transacto termino, intra quem causa decidenda fuerat) sententiam proferat, erit indistincte ipso iure nulla: cum mandatum iurisditionale per lapsum temporis expirauerit: ut.l.ii.§.si iudex.ff.de iud.c.in causis.de offic.delega. & loquens de arbitris, est text. in.d.l.prima.C.de arbitr. & l.non distinguemus.§.ii.&.l. si cum dies.ff.eodem titu. nisi terminus & instantia aliter per partes prorogata fuerit: nam possunt illam usque ad terminos instantiæ iuris communis prorogare, non ultra, ut.d.c.in causis. & tenent doct. in.d.l.properandum. ubi post alios Ias. super quinto notabili declarat.

119 Si uero fuerit iudex ordinarius, puta magistratus municipalis: tunc si tempus præfigitur causæ & instantiæ, prout est quando statuitur, quòd quælibet causa intra certū tēpus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

expediri debeat: uel quòd post aliquot (puta triginta) dies instantia causæ perempta censeatur: ut fit in.d.l.properandum.& in rub.ut intra cert.temp.&c.

120 Et in dubio hoc semper præsumere debemus: uidelicet quòd tempus causæ & instantiæ præfixum intelligatur, ad effectum ut immortalitati litium obuietur: ut declarat Bal. in.d.l.fi.C.ut intra cert. temp. &.l.obseruare.§.proficisci. iii. q.ff.de off. proconf. &.l.sequenti.Rot.decis.ix.nu.iiii.de appel.per Cassad.& pro conclusione ponit Feli.in.c.uenerabilis.col.vi.uer.secunda conclusio.de iud.

Isto igitur casu si decursa instantia, sententia lata fuerit, erit ipso iure nulla. & ita loquitur Bal.in.d.l.properandum. in princ.col.ii.uersi.quæro.ubi dicit, quòd hæc opinio cōmuniter approbatur: & est in frequenti usu: his etiam terminis loquitur Pau.de cast.d.consi. clxxxiiii.col.ii.ubi dicit quòd hæc fuit opinio Richardi Malum. quæ est uerior & communior, in prima parte: & eam tenet Alex.consi.lxxxii. uiso processu, in princ.lib.iii.& Roma.sing.dcclxxxviii. post lapsum.& decis.Neapo.cclxxxiii.diu.col.ii.& Abb.post alios in.c.penul.col.penult.in uerb.de iure.de iud. ubi etiam dicit istud dictum esse communius.& idem attestatur.d.Socy. ibi.in.xv.artic.principali, ad quem in materia instantiæ semper recurras quia ponit & illam examinat ibi per articulos xxxii.principales.& melius quàm alibi.

Idem foret etiam si uerba dirigerentur iudici & iurisdictioni, seu officio eius simul, ut puta statuēdo quòd iudex deberet intra certum terminum causam expedire: & termino huiusmodi decurso, nequiret se ulterius intromittere: Aut.quòd super debito cognoscere nō possit, nisi usque ad annos decem, & alias iuxta terminos quæstionis positę per Bar.in.l.omnes populi.in.ii.quæstione principali.de iust.& iur.& Alex.consi.cxxxviii. Lancelotus col.ii.lib.ii. his nāque casibus tempus constitutum diligenter obseruare cōuenit: ut inquit tex.in.l.scire oportet.§.multum. &.§.consequens. ubi hoc notant doct.ff.de excusat.tut. quia termino huiusmodi elapso expirat eius potestas. argu.d.l.ii.§.si iudex. de iud.&.c.in causis.& tenet Bald.in auth.clericus. col.ii.uersi. sed iuxta hoc quæritur. de episcop. & cler. cum aliis ad hoc congestis per Alex.consi.cxxxvii. in causa, post princ.lib.ii.

& facit etiam id quod ponit consi.lxxxiiii. consideratis. col. fina.in fin.lib.iiii.

Si autem uerba solum iudici dirigerentur, foret aduertẽdum quibus uerbis statuentes usi fuerint : Nam si dixissent
121 quòd iudex non possit certo termino decurso aliquid facere, idem dicendum uideretur, ex quo per illud uerbum nõ possit negatiue positum, tollitur omnis potentia, secũdum glo. ordinariam. in.c.j.in uerb.non potest.extra de regu.iur. & de quo per docto.in.l. Gallus, in princ.de libe. & posthu. ubi Ias.dicit glo.illam communiter approbari.& in.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de uerb.oblig. & gl. illam uocat ordinariam Panor.in.c.si quis contra.de foro compe. & alias dixi.
122 Sed si simpliciter statuentes dixissent, iudex non faciat, nõ se intromittat, non cognoscat, uel per similia uerba simpliciter prohibitoria : si statuentes ipsi ulterius non processissent, idem putarem, uidelicet sententiam contra huiusmodi prohibitionem latam, ipso iure nullam, per reg.l.non dubium.C.de leg.&.l.iubemus.§.sane.el primo.de sacros. eccl. &.c.quæ contra ius.de regu.iur.c.imperiali.xxv.q.ij.est gl.in uer.inhibentes. in cle.i.de iurepatr. quam reputat singularẽ Panor.in.c.ex parte.in fi.de constitu. & hoc medio arguendi utitur Alex.consi.lxxvii.uisis dubitationibus, in prin.lib. iii.& consi.lxxxi. Ponderatis.nu.iiii.lib.ii.& Dec.cõsi.lxxxiiii. in princ.lib.i.& consi.ccccxciiii.col.pen. & fi. &.ccccxcix.col. iii.&.dij.in princip. etiam in istis terminis loquitur Pau.de cast.consi.clxxxiiii.col.i.uersi.v.& ult.lib.i.nam quòd similis iudex talia faceret, non fuit sibi data, imo expresse prohibita omnis potestas : ideo ex defectu potestatis sententia sua corruet, etiam quòd partes consentirent: quia quòd perempta instantia, non sit perempta, partes & iudex facere non possunt:ut in terminis inquit Alex.consi.dcccii.uiso processu.in prin.lib.iii.Sed si uerba iudici directa essent instructo-
123 ria, & quasi officii sui excitatoria, ut puta Iudex expediat, siue quando fuissent prohibitoria:& statuentes (ulterius procedendo) pœnam ipsi iudici contrafacienti adiecissent, sententia tunc, seu actus, in contrarinm facti, ualerent.etiam dictis statutis seu terminis decursis, licet iudex pœnam incurreret, ut inquit Pau. de cast. in.d.consil.clxxxiiii.in.ii.col.in princ.ubi asserit istam esse communem opinionem legista-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

rum.in.d.l.properandum.& ponit Alex.consi.lxxii.col. fin. uersi.Secundo respondeo.lib.vj.& consi.clxxxj.in causa.col. fi.uers.secundo respondeo. & cons.xxiiii.in fi.eo.lib.& consil.xxiiii.inspecto.col.j.lib.iiij.& Dec.consi.d. iuridicā.col.ii. uers.non obstant.lib.iiii.& uide Parid.in tract. Synd.in uer. instantia,cum seq.uersi. ubi plura.quamuis confuse,& inordinate,suo more solito,posuit. tenet omnes doct.in.d.c.de causis.prout asserit ibi Fely.col.iiii.uer.limita.j.de off.deleg.

124 Actus nāque contra legem pœnalem factus non est nullus,secundum Bald.in.l.ait prætor.§.j.ff.de dam.infec.ponit Abb.& Feli.post alios col.v.in uerb. limita primo.in.c.uenerabilis.de iudi.& in.d.c in causis,de off.deleg.Et tenet Abb. in.c.ueritatis.col.xi.in uerb. non obstante. extra de dolo & contu.& gl.in.c.j.in uerb.causam. in fi.de sent.excom.in.vi. Aduertas tamen quia.d.Socy.in.d.c.j.art.xii.principali disputando materiam asserit quòd communis opinio simpliciter tenet, quòd per lapsum tēporis statuti ipsi iudici, nō pereat instantia,& per consequens quòd acta ex post (dūmodo sit intra tempus instantiæ iuris cōmunis)per ipsum facta,indistincte ualeant.Sed ego intelligo cōmunem opin. ut supra.

Si autem terminus pręfigeretur partibus litigantibus,uel illorum actioni:& iudex extra illum terminum pronuntiaret,sententia nō consueuit esse nulla:prout præmissa distinguendo uidetur tenere Barto.in.d.l.properandum. post Iacob.Butr.& Oldra.& quam doctrinam Ias.ibi asserit , quem cæteri omnes sequuntur : prout illam sequuntur etiam Canonistæ in.d.c.penult.ubi Abb.col.vi.& in.d.c.in causis. de offi.delega.& ad istud dictum ultimum uide Parid. in loco de quo supra.ubi dicit quòd stante statuto, quòd si quis intra terminum octo dierum non dederit petitionem , ulterius non audiatur : si iudex constito sibi de lapsu octo dierum processerit,processus est nullus:secus si ignorauerit lapsum temporis:quia tunc processus est ualidus : & propterea quòd istud debet in actis opponi.& allegat Bar. in.l.absente.de censi.quæ lex non reperitur in libro meo. & in.l.j. §.accusationem.uersi.circa legem istam.ff.ad Turpil.& Bal. in.l.non dubium.in fi.de leg.&.l.i.ff.de in ius uoc.& Roma. consi.xv. cum aliis de quibus ibi.

125 Et quandocūque perempta fuerit instantia, iudex etiam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

parte non opponente debet in causa supersedere : ut docet Alex.in consi.xxxix.uertitur lis . in princ.lib.v.per not.in.l.i. C.ut quæ desunt aduoc.

126 Insuper aduertas quia instantia legis properãdum;de iure Canonico non procedit:ut inquit Host.in summa de iudi.§.quæ sunt. col.iiii. ideo causa in prima instantia quãdocunque, absque aliqua termini præfixione, cognosci poterit,per tex.in.d.c.pe. ubi.d.Abb.in.ii.col. in uerb. prima est. per illum text. Asserit a doctoribus modernis communiter ita teneri.& se.Rot.ccccxi.si lite pendente.in no.quæ dicit litem non finiri nisi per sententiam , secundum Rot. de quo ponit.d.Gome.super regu. de annal. quæst.xliiii. & Cassad. decis.v.nu.iiii.ut lit.pend.& uere communis est opinio , de qua attestatur Feli.in.d.c.in causis.in princ.de offi.deleg. & Ias.in.d.l.properandum.in prin.col.pe.in fi. An autẽ eadem lex procedat in causis summariis & executiuis,in quibus nõ contestatur lis.uide Alex.in consi.l.uisis.col.ii.&.iii. lib.ii. & consi.clxxxi.in causa,in fi.lib.vi.

127 Intellige insuper quòd perempta instantia iudex non possit iudicare,uidelicet in negotio principali condemnando,uel absoluendo:sed bene instantiam peremptam, uel se non iudicem, seu reum conuentum ab obseruatione iudici absoluendum , & actorem in expensis fore condemnandum declarare poterit: per.l.fi.C.si intra cert.tem.l.si præses quasi desertam.& ibi gl.C.quomo.& quan. Innoc.in.c.fi.de iureiur.Alex.in consi.cxxxvii.in prin.&.cxxxvi.in prin.lib.ii. & consil. xxxix. uertitur lis in princip. lib.v. Roma. singul. dcclxxxviii.Deci.consil.xxxiiii. in fi.lib.i. & tenet Rot.decis. xcviii.licet.in no.absque alia desuper speciali commissione, etiam quòd foret iudex delegatus:cum hoc sit quodam incidens in causa:ut tenet Rot. decisio.cliii.auditor. in no. & dcxcii.qualiter.in antiq.& Aegid. conclu. xxii. & conclusio. xxviii. iudex.licet. ex stylo palatii inter dominos consueuerit etiam super hoc requiri specialis commissio,ex quo ipsi strictiorem quàm alii delegati habent iurisdictionem : ut per Ro. dxcix. licet iudex . &.dccccxviii. sciendum est,in antiq.Nota etiam quòd tempus instantiæ huiusmodi siue de iure cõmuni sit,siue ex forma statutorum,licet a iudice,seu partibus possit suspendi, prorogari tamen non potest : ut

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tenent docto.in.d.l.properandum.& ponit Alex. cõsi.xxiiii. inspecto.col.ii.in fi.lib.iiii.ubi late ponit.& consi. lxiii. circa.col.i.eod.lib.& Paris de put.in tracta. de synd. in.§.restat unum aliud. in princ. ubi hoc dicit procedere etiam quòd talis prorogatio esset facta cum iuramento partium,quia iuramentum non firmat actum contra publicam utilitatem. Talis igitur prorogatio solummodo per principem fieri potest qui insuflat,spiritum uitæ,& illam quasi Deus terrestris uiuificat:ut dicit Ang.in.l.ii.C.de temp.app.quem retulit & secuta est dec.Neap.ut per Capic.dec.clxv. in causa domini. & in curia quotidie experimur. Id etiam tenent Canonistæ in.c.ex ratione.ubi Abb.col.iii.in princ.& Feli.col.i.uersi.secundo.dum firmat Abb.extra de appel.& Alex.cõsi. cxxxvii. in causa.col.ii.lib.ii.Et in præmissis uide Boer.in hac materia, utiliter loquentem decis.ccxlviii.col.vi.cum seq.ubi inter alia ponit,nunquid reparatio instantiæ fiat ipso iure,uel ope restitutionis,& quando instantia huiusmodi perempta a principe reparari debeat:& tunc quis teneatur ad expensas retardati processus,ibi uide.

128 Vel pone exemplum de iurisdictione ratione temporis limitata.si iudex tempore, quo iurisdictio & potestas ipsius erat a iure,uel ab homine suspensa,sententiam tulisset.nam gesta per iudicem suspensam iurisdictionem habẽtem, sunt ipso iure nulla . per text. in.c.quia diuersitatem de concess. præb. est glo.in.c.præsenti.in uerb.ad cautelam. de senten. excom.in.vi.& hoc probat Aegid.conclu.dcxxiii.processus . Et tenet Rot.decis.dlxx.iudici delegato.in antiq.

129 Ratione autem temporis suspenditur iurisdictio,& exercitium illius impeditur,puta ob superuenientiam feriarum, siue feriæ fuerint indictæ in honorem dei,& sanctorum,de quibus in.l.omnes.&.l.fi.C.de feriis.&.c.fi.eod.tit. siue repentinæ,id est ob res publicas prospere gestas,aut aliam publicam gratulationẽ,ab ipso principe indictæ, ut in.l.a nullo.C.eodem.l.sed & fi.§.si forte.ff.ex quib. caus.maior.quę feriæ repentinæ primis adæquantur , cum ius publicum &
130 diuinum pari passu ambulẽt, ideo sicuti feriis in honorem dei indictis partes tacite nec expresse renunciare possunt,ita nec repentinis,ut uoluit Spec.in tit. de feri.§.fin. in princip. post gl.in uerb.ob necessitatem . in fi.in cle. sæpe. de uerb. signifi.

ſignifi.tenent Albert.Bal.Ang.Pau.& Iaſ.in.l.i.in prin.ff.de feriis.& idem Bal.in.l.ſi feriatis.ff.eo.& Alex.in.l.j.§.nunciatio. col.viij.de noui ope.nun.

Licet ſecus ſit in feriis à lege,uel ſtatuto ad utilitatem hominum indictis prout ſunt ferię meſsium,& uindemiarum, quia illis tacite & expreſſe renunciari poteſt,ut patet in.l.j.ff. eo.& ponit utrunque Alex.conſi.xxxvj.uiſo.col.iii.lib.ii.

Cum igitur tempore iſto feriarum , exercitiũ iuriſdictionis ſit ſuſpenſum, & iudicis officium conquieſcat , quicquid in cauſis non exemptis factum fuerit,ex defectu ſuæ poteſtatis non ualebit,ut eſt deciſ.Bal.in.l.cum antea,col.penul.uerſic.ulterius ſciendum eſt.C.de arbi.& idem ſentit in.d.l.ſi ferialis.& glo.in.d.l.i.in princip.ſuper uerbo infirmabitur,ubi Alex.& alii.ff.eo.& in.d.c.fi.& illud dictum Bal.declarat Feli. in.c.ſignificaſti.col.iii.uerſi tene menti.de for.compe.

Et non modo ſententia ferri, quinimo nec illius executio tempore in honorem Dei feriato,fieri poterit,ſecundũ cum-
131 munem doctorum ſententiam,de qua atteſtatur Alex.conſ. liii.quæritur.col.ii.lib.v.

Licet ſecus in feriis ad utilitatem hominũ indictis , ut ibi, & in.c.fi.ubi gl.fi.extra de iud.& latius per eundem Alexan. conſi.cxxx.in cauſa.col.i.&.ii.lib.iiii.cum ſimil.de quibus ponit Guid.Pap.ccxv.an executio.ubi uide.

132 Siue(exemplum ponas)quòd ſentẽtia fuiſſet lata tempore noctis,quando iudicium debet conquieſcere,cum in tenebris exercendum non ſit.c.conſuluit.de offi.deleg.Nam magiſtratibus temporibus ueſpertinis in publicũ eſſe,non conuenit.l.ii.§.deinde cum eſſet.ff.de orig.iur.Sed cauſas audientes matutino,mox meridie,& demum ueſpere,ideſt ante noctem,ſedere debent.§.ſedebunt.in auth.de iud. Igitur ſententia de nocte,quaſi extra tempus à lege ſtatutum , & quando poteſtas iudicis ſuſpenſa uidetur lata,non ualebit, ſecũdum communem ſcribentium authoritatem , prout tenuit gloſ. Bar.Bald.Ang.Pau.Alexand.& Iaſ.qui dicit hanc eſſe opinionem communem in.l.non minorem.C.de tranſactio.& in.l. more.ubi gl.& alii.ff.de fer.& Ang.in.§.omnes.ubi glo.mag. in uerb.tribui.in fi.inſt.de uerb.ob.qui etiam aſſerit opinionem Bart.ſuperius relatam ſeruandam, & quòd recedens ab ipſa litem ſuam faceret.

N

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Contrariam tamen ſententiam tenuit Hoſtien.in ſumma de iudic.§.qualiter.ubi dicit opinionem,de qua ſupra,non eſſe ab uſu receptam,maxime in Roma.cu. in qua ipſe contrariū obſeruari ſæpius expertus fuit, quia quòd ſententia de nocte non feratur, ex honeſtate quadam potius, quàm neceſſitate inductum fuit,& propterea ſententia lata ipſo iure tenebit. Cuius opinio procedet tacito, uel expreſſo partium conſenſu accedente, ſiue quando iudex negotiorum multitudine impeditus, de die pronunciare non potuiſſet, aut quando talis in loco uigeret conſuetudo, prout declarant doctores in dicto capitulo conſuluit. ubi per Felin. de officio delegati.& Ioan.Andr.in Specu.de ſenten.§.iuſta. columna quarta.in uerb.de nocte.& Iaſ.in dicta.l. non minorem. & nota quia nox dicitur, quando ſunt tenebræ ſuper terrã, adeo quòd homo de facili non cognoſcitur.cap.perfodiens. extra de homicid.quem tex.ad hoc allegat Angel.in.l.prima. C.de cuſtod.reo. declarat Bal.in.d.l.more. in princip. refert Deci.conſi.cccliiij.in caſu.in fi.lib.iij.

133 Vel quòd ſententia fuiſſet lata tempore, quo ob aliquod impedimentum, quod iudici ſuperueniſſet, iuriſdictio, uel ſaltim illius exercitum,fuiſſet ſuſpenſum, ut ſi lite pendente efficeretur mentecaptus, aut mutus, ſurdus, uel quauis alia iudicij,& intellectus infirmitate corriperetur, nam tunc licet non perdatur, ſuſpenditur tamen iuriſdictio, & iudicium diffunditur in tempus habile, ut.l.iudex. &.l. cum furioſu, ff.de iudic.l.qui furere.cum ibi not.ff.de ſta.homi.l.nec man dati.§.p̃tor.ff.de tuto.dat.ab his.&.l.ij.§. ſi quis.ff ſi quis cau tio.quia carens ſenſu intellectus à natura ipſa impeditur eſſe iudex.l.cū p̃tor.ff.de iud.c.ij.iij.q.vij.ponit Abb.in proœ.Decret.uer.ij.collige. Quoniam iudicare eſt æquum ab iniquo ſeparare, ut.l.prima.ff. de iuſt.& iur. quod facere non pote-
134 rit iudicio carens, Idcirco iudicantem conuenit eſſe rationis capacem,id eſt,primo habere organa diſpoſita ad audiēdum,quia per illum ſenſum obiectus primo potentiis intellectus repræſentatur.

Secundo eſſe debet diſpoſitus ad cognoſcendum,& intelligendum obiectum repræſentatum. Tertio ad reminiſcendum, & operationem intellectus enunciandum, propterea cum ſurdus,mentecaptus, mutus,careat iſtis potentiis, offi-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cio iudicis recte iudicantis fungi non poterit,cum non intelligat,id de quo quæritur,neque enunciare posſit,licet ſi reliquis potentiis, aut ſenſibus, ut uiſus, olfactus, guſtus, tactus &c.careret, cum iſti non tantum participent de natura obiectus iudicij,ac rationis,& iuſtitiæ cognoſcendæ, ſed ſiue illis(mediante ſenſu auditus,& oculis intellectus) cognoſci posſint,iudex forſan eſſe poterit, ut de cœco dicit text. in l.prima.§.quamuis.ff.de poſtula.&.l.Cęcus.ff.de iudi.& glo. prima.in capitulo finali. de re iudic. in ſexto. quamuis glo. in procœmio Decret.requirat quòd omnes quinque ſenſus corporis integri eſſe debeant in iudice, ut idoneus dici posſit,de quo ibi loquitur Panor.& alij, qui intelligi poſſunt de iudice omni exceptione maiore.

135 Idcirco ſi impedimentum,quod iudici ſuperuenit,& propter quod ſit inhabilis effectus,eſt longius duraturum,alius illi iudex ſurrogandus eſt,ut dicta.l.iudex.in fine.&.l. ſi longius.in principio.ff. de iudic.l. fina.§. ſi quid.ff. de uacatio. mu.l.placuit.C.de pedan.iud.l.ſi quos.C. de officio præfecti oriental.capitu.quamuis.& tota illa quæſtione.ſeptima quęſtione prima.

136 Et in caſu iſto,cum impedimentum proueniat ab ipſo iudice,non erit à parte proteſtatio aliqua fienda, nec fides ſuper hoc exhibenda, cum facti proprij non posſit ignorantia aliqua prætendi.l.quicquam. & ibi glo.ff. ad ſenatuſconſul. Velleia.&.l.falſum.& ibi glo.de acquirenda hæreditate.capitulo de excommunicato.extra de reſcrip.ita conclu.Franc.in capitulo ex ratione. in.vj. columna. de appella. poſt Bald.& Alexand.in.l.properandum §.ſinautem utraque.C. de iudic. Refert & ſequitur Afflict.deciſ.l.columna tertia.in fi.& deciſ. xxix.prima columna,& pro quo facit id quod egregie ponit Deci.in conſi.ccclvj.in cauſa dominæ Mariæ,in.iij.parte.

Facit etiam pro præmisſis id,quod ponunt doctores, uidelicet Inn.Anto.Imol.Dominic.Abb.& Feli. poſt eos in capitulo ſciſcitatus.tertia columna.de reſcrip. ubi Abb.iiij. columna.uerſicu.quoad primum.dicit iſta fore communia,uidelicet quòd inhabilitas iudicis, uel etiam partium cauſata iure naturæ,ut furioſus,ſurdus,mutus,infans,& ſimiles,etiã nemine opponente,proceſſum reddat ipſo iure nullum. Idẽ tenet Bal.in.l.ſi procurator.i.iiij.col.uer.reddat.ff. de procur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quem ſequitur Fel.in.c.ad probandum.in prin. de re iud.dū uoluit quòd iudex inhabilis ex proprio defectu, faciat proceſſum nullum,etiam quôd nullus opponat,ut ibi per eos.

137 Idem foret, ſi perſona eiuſdem iudicis etiam iure ciuili, ad iudicandum efficeretur incapax, puta quòd à ſuperiore ſententia excommunicationis fuiſſet innodatus, & de hoc conſtaret,nam tunc iuriſdictio & poteſtas eius ſuſpenditur, & iudicium in tempus abſolutionis,& habilitatis confertur, ut uoluit glo.in uerb.infamem.in.d.c.ſciſcitatus. & in capit. propoſuit.in uerb.tempore.de cleric.excommu.miniſt. & facit tex.in.c.is cui. de offic.deleg.in.vi.tenet Inno. in capitulo cum ſuper abbatia.col.iii.in fi.de offi. delega. dum loquens de iudice ordinario,aſſerit contra illum poſſe opponi quòd eſt excommunicatus,uel perpetuo ab officio amotus, quem ſequitur Lanfranc.in.c.quoniam contra.§. interlocutoriæ.in princip.de probat.

Et ſi talis iudex tempore excommunicationis ſententiam ferret, eſſet nulla. capitulo excommunicamus.§. credentes. de hæretic. capitulo aduerſus.§. quia uero. & ibi gloſſa in uerb, ualituræ. de immu. eccle. & dicto capitulo ad probandum de re iudic. & tenet Specul. in titu. de iudic. delega.§. ſequitur. columna tertia. uerſicul. tertius uero. & in §. excipi poteſt. columna.ix. uerſicul. ſed quæritur. eodem titulo. & facit qnod ponit Bartol.in.l.quidam conſulebant. de re iudic. & in.l. omnes populi.in.vii.q.prima.quæſtionis principalis.de iuſt.& iur.

138 Vel pone exemplum quòd ſententia lata fuiſſet per minorem magiſtratum tempore,quo aderat ibidem maior iudex & magiſtratus,quia ubi maior,minor ceſſare debet.l. ſi debitori.in fine.ff.de fideiuſſoribus. Igitur iuriſdictio & poteſtas iudicis minoris. ob præſentiam ſuperioris ſui, uidetur ſuſpenſa,& impedita,ut ſentit glo.in capitulo denique in uerbo.maior.xxi.diſtinctione. in capitul. antiqua.§.Dominico. in uerb.niſi in urbe.de priuileg.& capitulo nolentes, per illum text.de officio lega.Hoc tenet Specul. in titulo de leg.§. ſupereſt. columna penultima. uerſiculo illud etiam nota. Quod intellige in delegante, ut delegato, uel quando afforet iudex, qui ſuper eo, ſuper quo iudex inferior procedere uolebat,à maiore iudice iuriſdictionem haberet,uel in duo-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

bus iudicibus ad idem officium deputatis,quando unus eſt maior altero,ut in ſimplici legato, & legato de latere , iuxta terminos dicti capitul.nolentes. alias iudex ordinarius à nemine dependens , præſente alio etiam maiore magiſtratu, ad exercendum ſuam iuriſdictionem etiam contentioſam, non cenſetur impeditus, adhibita tamē reuerentia in omnibus,ne uideatur maiorem dignitatem contemnere , ut probari uidetur in.l.nihil.ubi glo.fina.C.de palat.ſacr.larg.libro xii.& in authen.de defenſoribus.§.nulla.&.l.in hoc. ubi glo. C.de donatio. ponit Bartol. in.l.iiii.§.ſi quis uicinum.per illum tex.ff.de dam.infect. ita decidunt Hoſtiē. & Abb.in col. fina.in dicto capitulo nolentes. & Archid. in dicto capitulo denique . & facit textus in capitulo penultimo.xcv.diſtinct. tenet glo.in uerb.non poteſt.in capitulo ſecundo . extra de offic.leg.cum ſimil.

139 Idem foret,ſi ſententia ferretur,poſtquàm iuriſdictio iudicantis per aliquod factum ipſorū litigatorum fuiſſet quouiſmodo ſuſpenſa,utputa quod lite pendente , per aliquam ex partibus petitorium intentatum ſuſpēſum fuiſſet , & proteſtatum in ſolo poſſeſſorio procedi debere,iuxta text.in capitulo paſtoralis.de cauſ.poſ.& proprie.& clemen. unic. eodem titulo.

Nam ſi iudex poſt ſimilem ſuſpenſionem, ſuper petitorio ſententiam dixerit,ex defectu poteſtatis erit ipſo iure nulla. ar.l.ſi de proprietate.C.ſi à non comp.iud.& tenet Aegid. cōclu.xcviii. ſententia,niſi per aliquod ſpeciale reſcriptum aliqua ex partibus ſibi prouidiſſet,ut declarat idem Aegid.conclu.dlvii.&.dlix.& facit Deciſ.Rot.cccxxxvii.fuit dubitatum. in fine.in no.

140 Vel ſi iudex pronunciaſſet,poſtquàm unus litigatorum, legitime,& formiter,ipſum iudicem recuſaſſet , id eſt in ſcriptis,& cauſa legitima propoſita,ac etiam arbitris electis , nā de iure Canonico(quicquid ſit de ciuili iure) tā ordinarius, quàm delegatus iudices,ut ſuſpecti recuſari poſſunt capitul. ſi quis contra clericum.de foro compe.capitul. cum ſpeciali. capitulo ad hæc.el tertio.de appella.capitu.legitima. eodem titu.in.vi.capitul.cum te.de officio delega.& ponit Hoſtien. in ſumma de recuſat.§. primo . Et eo ipſo quòd probabilis cauſa ſuſpitionis aduerſus iudicem legitime proponitur,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

eius iurisdictio ita suspenditur, ut si ulterius processerit, talis processus ex defectu potestatis suæ, etiam citra appellationis remedium, erit nullus, secundum communem scribentium opinionem, per tex. in capitulo suspitionis. in principio, & capitulo pastoralis. §. præterea, in fin. capitulo iudex de officio dele. c. iudex. eodem titulo in. vj. l. prima. C. si qua. prædit. potesta. & tenet Hostien. in summa, de recusa. §. final. & Specul. eodem titulo. §. qualiter autem. post prin. eandem tenet glo. in capitulo quod suspecti. iij. quæstione. v. in uerb. Canonice. & glo. in capitulo quoties episcopi. ij. quæstione vj. & idem Hostien. & Panormi. in dicto capitulo, cum sit speciale. Istam partem contra Innocen. & alios per eum relatos, tenet Bartol. in consil. cv. inquiritur. & in. l. quia poterat. ff. ad senat. Trebel. ubi latissime per Alexand. qui dicit istam sibi uideri ueriorem, & in. l. solet. ff. de iurisdic. omnium iudicum & latius in consilio. lxxxix. diligenter. uolumine primo. hanc etiam tenet Imol. in. l. quidam consulebat. de re iudic. & Lap. alleg. prima, in principio. Anchar. & Dominicus in ca. iudex. de officio delega. in. vj. & Salicet. in. l. apertissimi. ubi hoc idẽ uidetur sentire glo. in uerbo executore, & ibi Ang. asserit hoc maxime procedere, quando arbitri iam sunt electi, quia ex quo cognitio tunc est translata in ipsos, doctores communiter tenent quòd processus iudicis recusati non ualeat. C. de iudi. hoc idem attestatur & dicit hanc opinionem ueriorem Deci. in consilio. clxxv. columna prima, libro primo, quamuis Innocen. uoluerit quòd ultra recusationem, si iudex procedat, pars debeat appellare, alias processus non sit nullus, ut per eum in dicto capitulo. Cum sit speciale. cuius opinionem aliqui ex scribentibus sequuti sunt, quos refert Alexã. in consi. lxvij. uiso themate. lib. vj.

141 Idem foret si ab eodem iudice fuisset legitime appellatũ, & appellatione huiusmodi pendente processisset, Nam totum id reuocari deberet, per regulam quòd appellatione pendente nihil sit innouandum, ut in rubro, & nigro. nil nouari appellatione interposita. l. appellationem. C. de appella. c. non solum. eod. titulo. in. vi. c. per tuas. & c. licet. de senten. excommunica. eodem libro. etiam quòd fuisset appellatum ab aliquo legitimo grauamine ante diffinitiuam sententiã, nam per huiusmodi appellationem, illius iurisdictio fuit

ſuſpenſa,& tota cauſa in cognitionem ſuperioris iudicis trāſfuſa.cap. ut debitus. cap. Romana curia. paſtoralis. & ibi Bar.in uerb.ad tempus.c.cum ceſſante,&.c.interpoſita. de appel.c.ſi à iudice.eo.ti.in.vi.ponit Rot. Deci.clxiii. nota quòd ubi.in antiq.&.ccclxxxix.ſi appelletur.in no.

Quamuis inhibitio aliqua non fuiſſet ſubſecuta,quia geſta poſt appellationem, conſtituto de ueritate cauſæ ipſius, deberent per uiam nullitatis reuocari tanquàm facta à iuriſdictione ſuſpenſa:ut tenet Aegid.conclu.dcxxiii.proceſſus.& cxxxiij.ſi poſt.& Deciſ.ii.addit. in no. dummodo appellatio non fuerit manifeſte friuola, quia tunc etiam inhibitione ſub ſecuta,tanquàm non Canonica, proceſſus expoſt agita-
142 tus ualeret.c.peruenit cum.c.ſeq.de appel.c.cum appellationibus.eo.ti.lib.vi.tenet Rot.deciſ.ccccxii. Si appelletur.in no. & declarat Franc.in cap non ſolum.columna penultima. de appella.& cap.conſuluit.el ſecundo.eo.tit. uel niſi appellatio fuiſſet ipſo iure nulla,quia tunc nullum iuris effectum operatur,ut ſupra dixi,quinimo nulliter appellanti iudex etiam Apoſtolos dare non tenetur, ſecundum Rot. deciſ.xviii.in antiq.de Biſsig.Licet foret ſecus, ſi appellatio uideretur fruſtratoria,quia tunc taliter appellanti & Apoſtolos petenti, iudex illos ſaltim refutatorios concedere teneretur, alias ſi ipſis non datis procederet,proceſſus foret nullus, iuxta text. in.c.ut ſuper.& ibi Ioan.And.ſuper ulti.glo.de appella.in.vi. & tenet Aegid.conclu.cli.Si à tribus.& alias dixi.

143 Et quod de recuſatione,& appellatione dictum fuit, idē dicendum uidetur de relatione cauſæ ad principem facta, quoniam relatione facta ſuſpenditur:imo finitur iuriſdictio referentis, nec ualet id,quod poſt eam ſeu illa pendente facit.c.licet.de officio lega.c.bonæ. in uerb.nec obſtat. de poſtul.prælat.tenet Rot.deciſ.dccxix.dic quòd iuriſdictio.in antiq.& quoad iuriſdictionem ſuſpendendam, appellatio:recuſatio,& relatio,adæquantur,ut inquit Ioan.And.in nouella. in.c.legitima.de appella.in.vi.& tenet Salicet.in.l.ex illo. per illum text.C.de appella.& Bald.in.l. ſi quando.in principio. &.l.prima.C.de relat.Et intellige ſi modo cauſa ipſi principi
144 relata,eidē totaliter fuerit remiſſa:ac eidē principi,ſeu officialibus ipſis talis relatio & remiſsio præſentata:prout uides fieri quotidie in curia,qn̄ cauſæ ad cancellariā Apoſtolicam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

remittuntur, quia tunc ex quo per similem remissionem iudex omnino esse desinit, ac in principem omnis iurisdictio transfertur, si causa sibi de nouo non remitteretur, idem iudex, etiam de consensu partium procedere non posset, arg. c. cum appellationibus, de appella. in. vi. Quod intellige & declara prout per dominos decis. ccclxii. Si committatur. in fin. cum decis. seq. in fin. in no. & facit text. in. c. quamuis. §. cæterum. de elec. lib. vi.

145 Idem foret etiam dicendum de consulatione, Nam quoad præmissa, appellatio, & consultatio pari passu ambulant, ut in rub. & l. ex illo. ubi Bartol. & Salic. & in. l. in offerendis. in princip. & pluribus aliis legibus. C. de appella. & consulta. prout igitur iurisdictio suspenditur per appellationem. eod. de modo suspendetur per consilii requisitionem, ut declarat idem Salicet. in. d. l. ex illo. & Roman. cons. ccxxxv. quem adducit glo. ad Bartol. in. l. si plures. in uer. eadem. in fine. ff. de exercit. Ideo consultatione pēdente ad instar appellationis, nihil erit innouandum, ut inquit Specu. in titu. de relat. §. effectus relationis siue consultationis. in princip. Et si ea pendente sententia proferretur, esset ipso iure nulla, quia tunc officium iudicis conquiescit, & iurisdictio sua uidetur suspēsa. argu. l. siue pars. C. de dilatio. Prout hoc tenet Bartol. in. l. i. §. Item si plures. uersicu. Quarto quæro. ff. de exercito. & in l. Titium. in princip. ff. de admi. tuto. licet idem Bartol. in. l. i. C. de relat. & l. prima. ff. nil. noua. appellatio. penden. uideatur contrarium tenuisse.

146 Pro cuius articuli, qui quotidianus, & in praxi frequens est, resolutione, considerandum est, quoniam multoties sententia impugnatur ex eo, quòd non fuit petitum, neque requisitum consiliū sapientis, quādoque si fuit petitum, quòd non fuit expectatum, aliquādo & si expectatum fuerit quòd sententia iuxta illius tenorem & formam dicta non fuit.

Primo casu quando impugnatur sententia ex eo, quòd non fuerit requisitum consilium, considerandum erit, nunquid iudex habuerit potestatem à. l. communi concessam, liberam, & in nullo impeditam, uel potius eandem modo aliquo, puta per statutum seu alias restrictam, & limitatā, si iurisdictio remāserit in iuris communis dispositione, & nullo

147 mō fuerit alterata, tunc si ab aliquo ex litigatoribus cōsiliū

ſapientis non fuerit petitum, ſententia abſque dubio erit ualida: quia iudex à iure communi ad hoc non cogebatur, ſed ſecundum animi ſui motum & conſcientiam ex actis informatam pronunciare poterat. l. qualem. ff. de arbi. c. ad noſtrã, de conſuet. quinimo reputatur uitium, ut iudex ab alio diſcat, quæ ipſum in iudicando eloqui decet: ut in auth. de iudicijs. §. j. Ita loquitur Panor. in. c. ut debitus. col. vij. uerſic. in ea gloſſa. & ibi Fran. col. xix. de appel. nam qui debet alios do
148 cere, ab alijs edoceri non oportet: inquit glo. in. l. cum clericis. in uerb. ut pote. C. de epiſcop. & cle. Idcirco aſſumere uel non aſſumere conſultorem, lex repoſuit in poteſtate & mero arbitrio iudicantis. ut eſt tex. in. c. ſtatutum. in. §. aſſeſſorem. de reſcrip. in. vj. Imo præſuppoſito etiam quòd extaret ſtatutum de cauſis (puta inter conſanguineos) compromittendis, ſtatutum huiuſmodi operabitur partibus petentibus, & non alias: ut uolunt doct. in capitulo finali. ſuper gl. fina. de reſcrip. & tenet Alexan. in conſil. lxxxij. in cauſa inter Petrum. columna ſecunda. uol. iij. ſtatutum. libro. j. & conſil. cxxij. uiſo proceſſu. colum. fin. uerſic. circa ſecundum. libro ſecundo. ſequitur Hip. in. l. unius. §. cogniturum. uerſic. & facit etiam. quod uoluit Alex. ff. de quæſtio. quamuis bonum foret ponderare uerba ſtatuti, ut infra dicemus.

Si uero conſilium fuerit petitum ab aliquo ex litigatoribus: & iudex denegauerit, ex quo forſan non indigebat conſultore, ſuper quo conſcientiæ ſuæ ſtandum erit: ut in dicto. §. aſſeſſorem. ſententia ualebit: quia iudex non cogitur explorare alterius conſilium, ſed per ſeipſum (ut dixi) cauſam decidere poteſt: ut tradit Bartol. in. l. ille aut ille. §. cum in uerbis. de legatis tertio. & Ioan. And. in Specu. de requiſ. conſil. uerſic. conſilium. & Bald. in. l. i. C. de relat. l. ij. in fine C. de legatis primo. l. Ancillę. in princ. per illum tex. C. de-
149 furt. & cõſil. ccclxx. in. i. li. & Corſet. in ſing. in uer. iudex debet, quod maxime procedit (ut dixi) ſi res apud iudicẽ non ſit dubia: puta quod ſuper articulo, de quo partes diſputãt, habeat caſum legis, uel deciſionem doctorum: ut per Bald. in. d. l. Ancillæ. & Ang. conſi. ccxix. col. j. Paris conſi. clv. uolu. iiii. & Bart. in. d. l. ille aut ille, cum ſuperius adductis, prout uidemus fieri inter dominos Rotæ, qui poſſunt abſque eo,
105 quòd cauſas in conſilijs ponant, ſi cauſa non ſi dubia, in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ea,abſque conſilio & uoto dominorum pronuntiare, & in ipſa prolatione dicere de conſilio & uoto coauditorum: ut docet Rot. deciſ. dcclj. Sciendum eſt, in antiqu.& præmiſſa etiam ponit Alex.conſi.lxii.uiſa.col.fin lib.ij.& facit id,quod ponit conſi.lxii.in cauſa.col. ij.libr.vij. loquens de cauſis nō compromittendis uigore ſtatuti, quando probabiliter non ſunt dubiæ,& in conſi.lxxxii.in cauſa.col.ii.lib.i.

151 Si autem iudex conſilium à ſe petitum conceſſerit, ideſt, ad inſtantiam partis cauſam ipſam alicui ſapienti conſulendam remiſerit: tunc ſi ad hoc eidem conſulenti terminum aliquem præfixerit,& terminus diu elapſus ſit: ſententia ex poſt,abſque eo prolata, ualere debet: cum illi nihil obſtet. Sed ſi eam protulerit termino adhuc pendente, & conſilio non exhibito ſi iudex pronuntiauerit de partium conſenſu, ualebit.l.j.§.j.in fi.ubi Barto.ff.de prætor.ſtipul.l.ad Imperatorem. & ibi Ang. ff. de app. Sed ſi partibus inuitis pronuntiaſſet: tunc ſi antequam pronuntiet,per ſuam interlocutoriam huiuſmodi remiſsionem reuocauerit,& poſtmodū diffinitiue pronunciet, conſilio ſapientis aliter non expectato, ſententia erit ualida ſecundū Barto.Ang.& alios in.l.ad principem.in fi.per illum tex.ff.de appel.quem ſequitur Paul. de Caſt.in conſi.vj.col.ii.in prin.lib.j. quia cum remiſsio fuerit interlocutoria,potuit per iudicem reuocari, per.l.quod iuſſit.ff.de re iud.& hoc idem tenet Bal.in.l.ex illo.C. de appel. & Franc.in.c.ut debitus.col.xix.uerſic.in ea gloſſa.eo.titu. Et ita procedat doctrina Bart.in.d.l.i.C.de relatio.&.l.j. nil noua.app.penden.

Sed ſi iudex dicta remiſsione aliter non reuocata, ac conſultatione pendente,proceſſerit: tunc uidetur quòd proceſſus non teneat, ex quo huiuſmodi conſultatione & dilatione data,pendentibus,officium iudicis conquieſcit: per.l.Siue pars.C.de dilat.& quòd nō ualeat,tenet Bald.in.l.ſi quando.in prin.C.de relatio. quia articulus huiuſmodi erat præiudicialis deciſioni cauſæ,& propterea primo cognoſcēdus, ac interim ſuſpendenda cognitio principalis negotij.arg.l.diximus.de excuſ.tut.ff.& clem.quandiu.de appella.&.l.contra maiores.C.de inof.teſta.& quod ponit Rot.deciſ. cxv. nota quòd cauſa nullitatis.in antiq.& Barto.in.l. conquerebatur. ff.de re iud.cum ſimil. Quod maxime procedit,ſi conſilium

ſuperioris petitum fuiſſet: quia ob eius reuerentiam debuit expectari reſponſum,ne principi illudere uideretur.d c.licet. de off.le.&.c. Bonæ,in uerb.nec obſtat.de poſtul.prælat.
152 Si autem conſilium petitum intra tempus debitum iudici exhibitum fuerit: & ſententia contra,uel præter tenorem illius,prolata reperiatur: ob hoc non erit nulla:ex quo iudex, qui ex urbanitate conſilium requiſiuit,illud neceſſario ſequi non tenebatur: ut inquit Bart.in.d,l j.ff.nil nouari &c.&. l. ſi conuenerit. ubi late tetigit d.Alex.& Iaſ.in col.fin.uer.ex dictis Bart.ff.de re iud.l.quid antecedens.§.Papinianus.&.l.Titium.in princip.ff.de admini.tut.& ita loquitur in dicta.l.prima.§.Item ſi plures.ff.de exercitoria.

Iudex namque cõſilium huiuſmodi legere debet, & poſtmodum apud ſemetipſum explorare, an ſibi expediat illud ſequi.c.cum olim,extra de arb.l.ii.in fin.ff.mandati. not, gl & ibi doct.in.c.nullus.ex conſilio de reg.iur.in.vj.Nã ſi conſilium eſſet iniquum,& iudex illud ſequeretur: ipſe hoc caſu teneretur in ſyndicatu: ut uol.Bartol.in.d.l.ſi conuenerit. & in.d.§.ſi plures.dummodo iudex non eſſet perſona imperita,ac bona fide illud ſequutus fuiſſet,nam tũc excuſaretur, prout uoluit Deci,in conſil.viij.num.vj.cum ibi adductis.& per Alex.in conſi.clxxxiiij. Viſo.in fi.lib. ii.ad Barto.in.d.§.ſi plures.in uerb.cum conſilio, poſt Barto.in.l.bonorum:ff.de bono.poſſ.tit. generali. Vnde cum ipſi iudici non incumbat onus præciſe conſilium huiuſmodi ſequendi, ſi forent plures conſulentes poterit etiam in euentũ quòd diſcordarent ſequi quem maluerit,uel etiam minorem partem illorum:ut decla.Feli.in.c,cum oẽs.col.ii.uer.fallit undecimo, de cõſtit.

Si uerò fuerimus extra iuris cõmunis terminos, & iudex uigore reſcripti, ſeu ſtatuti omnino cogatur cum conſilio ſapientis cauſam decidere, & proceſſum ſit abſque eo, ex quo forma ipſius ſtatuti,ſeu reſcripti nõ fuit ſeruata,proceſſus ipſo iure nullus reputabitur,per tex.& qđ ibi ponit Imol. & ſcrib.in.c.Cũ in ueteri.de elec.c.dilecta.de reſcr.&.c. uenerabilis.de off. deleg. tenet Io.An.in Nouella.in.c.non eſt, de cõſuetudine,in.vj.& Inn.in.c.ſi pro debilitate.de offi. deleg. & Alex.in.d.§.itẽ plures. in uer.cũ cõſilio, in prin.de exercit.

Idem ſi hoc fuiſſet appoſitum in compromiſſo, & arbiter proceſſiſſet conſilio nõ requiſito. Nã nulliter feciſſet, c. cum

olim de arbitr.quia omnis uis & poteſtas ex ipſo cõpromiſſo,ſeu reſcripto,uel ſtatutis ſumitur : nec aliud licet, quàm quod ibi, ut efficere poſſet, continetur.l.non diſtinguemus.§.de officio.ff.eod.tit. Nec mireris de hoc exemplo : qa ualet compromiſſum in aliquem,ut procedat,uel pronũtiet de conſilio alicuius, ex quo per hoc libera poteſtas arbitro non tollitur,quin pronuntiet æque uel inique eius arbitrio, iuxta.l.diem proferre.§.ſtari. ff. de arb. Satis nãque eſt quòd arbiter conſilium requirat, licet illud non ſequatur : quãuis ſecus foret,in compromiſſo eſſet dictum quòd arbiter procedere,ſeu pronuntiare deberet de uoto,ſeu de conſenſu talis, uel prout tali placuerit : nam cum hoc ſit contra ſubſtantiã arbitrij,quod de ſui natura liberum eſſe debet,& mere ab arbitro pendere : tale compromiſſum non ualeret, ſecundum Bart.in.l.item ſi unus.§. idem Pomponius. per illum tex. ff. de arb.gl.& doct,in.l.illa inſtitutio.ff.de hęred.inſtit.Spec.in tit.de arb.§.ſequitur.uer.ſed quid ſi dicatur. Roma.in rub. e. ti.in.vj.col.uerſicu.ulterius quæritur,poſt Bartol.in dicta.l.i. §.item ſi plures.colum.fin.de exercit.

Si igitur in loco iudicij uigeret aliqua localis conſtitutio, ſiue ſtatutum de non procedendo abſque conſilio ſapiẽtis, uel quòd cauſæ omnes terminari deberent ad conſilium ſapientis, ſeu de uoto aſſeſſoris, uel coauditorum, aut quòd in qualibet cauſa, ſeu articulo præiudiciali Iudex teneretur conſilium ſapientis requirere, uel ſimilia, cum iſto caſu iudex à ſtatuto ſeu conſtitutionibus huiuſmodi poteſtatẽ recipiat ſententia : ſi non fuerit eorundem ſtatutorum,ſeu conſtitutionum forma ſeruata,& adimpleta,ualere non debet prout concludit Bart. in.d.l. Titium aut Mæuium. in uerb. eadem ratione.ff.de admi.tu.& in.d.l.i.item ſi plures. in. iiii. quęſtione.per tex.in auth.de non alienando.§.quod autem. dum lex uult quòd requiratur conſilium, & poſtea ſubdat. quòd ſi aliter factum ſit,non ualeat &.l. Impuberibus. ff. de ſuſpec.tutor.&.§. impuberum.inſtit.eodem titulo. Et iſtum, etiam tenuit Abb.in.c.ſi pro debilitate.colum.penul,uer. ſed e xtra gloſſam. de officio deleg.& Ioan.Andr. in Spec. de requiſi. conſi. in uerb. conſilium.& idem in.c. ne Epiſcopi.de temp.ord.Bald.in.l.ex illo.C.de appel.& in rub.C.de exercit. &.l.i.ad fi.C.de manumiſ. uind. &.l.i,C.ne lice.ter. prouoc.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cum aliis adductis per Alex.consi.lix. Viso titul.colum.ii. in prin.lib.iiii.& cõsi.cxlv. Viso processu.in fin.lib.I.& Roman. in consil.ccccxxvii.in proposito casu .in prin.Socy. in consil. xcvj.uiso processu.uersi,quarto & ultimo.in.j,parte.hoc igitur casu debet requiri : & postquam causa consulenda commissa fuerit.consilium expectari , aliàs processus non ualeret , prout loquitur Socy.d.consi. & Alex.in.d.§.item si plures.in uerb.in eodem.ubi asserit propter hoc plures sententias annullari uidisse. Statuti enim forma ad unguem seruanda est , inquit Bald. in.l.cessante,col.ul.C. quomodo & quando.iud. maxime quando habet clausulam annullatiuam , ut declarat Alexan.consilio.ccxcii.ponderatis . columna prima. libro.vj.

Et stantibus huiusmodi statutis consilium requirentibus si iudex illud requireret,& præsentaretur,ac sententiam contra uel præter illud proferet,ad cognoscendum nunquid ualida foret, essent uerba ipsorum statutorum consideranda, nam finge quòd ex illis indiceretur , ut in causa de consilio alicuius procedi deberet , tunc si consultor fuerit particeps officij (prout sunt domini auditores,qui in sacro Rotæ auditorio causas proponunt,ac super dubijs aliorum coauditorum consilia & uota explorant , iuxta quæ postmodum is, qui specialiter sententiam proferre debet , iudicare tenetur,iuxta decis.dominorum.dcclj. Sciendum.in fine.& deci. dcclxi.sciendum.&.dcccv. Rota mandauit, in aut.) isto casu consilium sequi oportebit, tenet Bartol.in.l.Titium & Mæuium.in princip. per illum tex. ff.de admi.tut. cum iuncta.l. consilio.in fine. ff.de curat.fur.Sed si idẽ consultor non erit collega,assessor,nec aliter illius officii particeps Iudex hoc casu illius consilium non cogetur sequi, sed illud requirere satisfuerit : & postmodum intra se quid agendum,deliberare, per reg.d.l.ii.ff. de mandat.&.d.c. cum olim.&.c. cum in ueteri.de elect.

Si autem statuta requirerent consilium , & assensum : uel diceretur quòd sententia deberet proferri secundum consilium sapientis : his casibus necesse foret sequi formam statutorum : aliàs non ualeret quod fieret absque eo:ut dicitur de Episcopo alienante sine consensu capituli, per theoricam Barto.in §.item si plures.col.iiij.uerb.ut ergo liqueat. & Ab.

in.d.c, Cum olim.quem cæteri sequuntur.& ita intelligẽdus est Pau. de Cast.d.con.vj.in prin. dum uult iudicem consilium authoritate statuti requisitum, sequi debere.

153 Et aduerte quia casu quo solennitas consilij requiratur, de ea formiter, & legitime constare debet, cum in dubio adhibita non præsumatur, ut inquit Bald.in.l.j.col.pen.uersi. extra quæro.C.ne lice.tert.prouo. Cum quo trãsit Pet. de Anchar. in.c.canonum statuta. in uerb. similem quæstionem. quos etiam refert & sequitur Alex.in consi.lix.uiso.ij.col. in princ. lib.iiii.& in d.§.item si plures.in uerb.in eodem.

Si tamen partes tempore prolationis sententiæ fuissent præsentes, & non contradixissent, præsumeretur, uel si iudex in sententia talem solennitatem enuntiasset, prout quotidie fit ex stylo dominorum, dum asserunt in sententijs se de uoto aliorum dominorum coauditorum pronuntiare, Nam solennitas ista per huiusmodi enunciationem satis probaretur, maxime si post sententiam elapsum foret biennium, ut declarat Bal.in.d.l. prima & sequenti. Ioan.Mill.in uerbo.sententia si est ferenda, cum simil.

Oportet igitur quòd de consilio ex actis constet, quando illud necessario requiritur, ut per Ab.in ca.illa.in fine.de accus.& in.c.Cum uenerabilis.ubi etiã post But.Imol. & alios ponit Fel.in uerb.fallit quarta.de exceptio.

154 Et nedum constare debet de consilio, quinimo oportet quòd illud à iudice aperiatur & legatur, ut dicit Bal. in.l. i.ii. col.de senten.ex breui recit.Et in Spec.de requisit.consil.circa fin.suæ additionis, ponit Ang.pulchre in consi.ccxlii, alias ccxlvi.domina Lambertina.quem pro notabili refert & seq. Alex.in.l.i.circa fin.ad Bart.C.si aduer.liber.& in cõsi.clxxxv. in fin.lib.ii.& Ias.in.l.nequicquam.§.ubi decretum.ff. de officio procons.per Abba.in.d.c.cum uenerabilis.& Feli.in eo, ca.colum.xiii.ubi late examinat istam materiam, de excep. & c.si pro debilitate.de officio deleg.

155 Alias si quis pronunciasset prout in consilio mondũ exhibito, sententia non ualeret, ex quo illa per relationẽ ad acta illius instantiæ non posset certificari, quod necessario requiritur secundum communem scribentium opinionẽ, de qua attestatur Ias.in.l.ait prætor.§.j.col.iiij. ff.de re iud. & in terminis in.§.iurare. uer. quærit ergo in primis. instit. de acti.

Idem atteſtatur Alex.conſi.liii.col.fin.lib.v.&.d.cōſi. clxxxv. col.fina.& conſi.xxxvii.uiſo.col.v.in fi,lib.ii.

Præmiſſa intellige dummodo inſtantia nō laberetur,quia tunc poſſet eo modo pronunciare,ſecundum Bal,& Salic.in l.cum iudex.C.de ſenten.& Paul.de Caſt.in.l.i.C.de relat.Socy.in conſ.cxxiiii.præſens conſultatio. uerſi.ſecunda ratio. in prima parte.

156 Et ſi conſilium,iuxta quod fuit pronunciatum, ex poſt reperiretur perplexum,aut obſcurum, uel quòd conſulētes eſſent contrarii,ſententia huiuſmodi ad id relatiua, non ualeret: ut per doct.in.c.fi.Vbi.Bal.& Franc.de re iud. per Barto. Alex.& Paul.de Caſt.in.l.duo iudices.eo.tit.Ange.& Imol.in l.ad principem.ff.de app.cum ſimil:

157 Exemplum etiam quoad iuriſdictionem tempore limitatam,poni poſſet in iudice,qui dilatione pendente,in præiudicium illius,qui illam obtinuerat ſententiam protulit,quæ ualere non debet:ex quo dilatione huiuſmodi pendente officium iudicis conquieſcit : neque ſibi competit iuriſdictionis exercitium,ſed in ſuſpenſo eſt.l.ſiue pars.& ibi Bal.& alij C.de dilat.& gl.in.l.dicere,in fi.ff.de arbit.& in.l.j.§.j. in uer. nullius.ff.de feri.& per gl.in.c.ſignificante:in uerb. prouenire.ubi Io.And.& ſcrib.extra de app.& glo.in.c. ubi periculū. in uerb.decem.& in.c.commiſſæ.in prin.de elec,in.vj.eſt deciſ.Bal.in.l.cum antea. col.iii.uer.& cōſidera hic.C. de arb.& per eundem in.l.appellationem.col.iiii.uerſi.eſt & tertia deliberatio.C.de app.& Lap.alleg.ii.uerſ.ad hoc qa pendēte. &c.

Et intellige dummodo cauſa,ob quam fuit conceſſa dilatio,non ceſſet.nam ſi ceſſaret,aut Iudex eandem reuocaſſet, officium ſuum non amplius conquieſceret, prout declarat idem Bal.in.c,ii.de dilat.& Lap.alleg.lxxxj.in cauſa matri.uerſic.ad id quod dicebatur,& Mill.in uerb.dilatio.& Bar.conſ. clxiiij.proceſſus.& per eundem in.l.filia.§.alumno ff.ad Trebel.& Abb.in.c.ſignificauit.num. ix.de appel.& Alex. conſil. xxxiiii.uiſo.col.ii.lib.ii.

Seu quòd actus qui fierent non eſſent in præiudicium termini & dilationis : puta quòd pendente termino ad probandum diſpenſationem, ſeruarentur termini ſubſtantiales in negotio principali. Nam talis obſeruatio ualeret : ut eſt conclu.Aegid. cccxxiiii.pendente termino. & per docto. in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

est conclu. Aegid. ccxxiiij. pendente termino. & per docto. in locis de quibus supra. & per Bart. & doctores in. l. quandiu. la grande. ff. de acqui. hæred.

158 Et quod dicitur de dilatione, dicendum uidetur de terminis à iure, uel ab homine, ad aliquid peragendum datis: nā durantibus illis, manus iudicis quasi ligatæ, & impeditæ censentur: & propterea processus illis pendentibus, factus non ualet, ut inquit decis. Rot. dccxlij. nota quòd pendente termino, &c. in antiq. Termini namque præfixio uim dilationis habet, ut inquit Abb. in. c. cum causa. col. v. uersi. Item præfixio termini. de re iu. declarat Fran. col. pen. & post eum ibidem Feli. in. c. personas. pen. col. uer. sola delatio. de appell.

159 Processus igitur per iudicem à quo appellatum fuerit termino pendente ad dandum, uel recipiendum apostolos factus, erit ipso iure nullus, ut tenent doct. suprascripti, uidelicet Fran. in. d. c. personas, columna penul. uersicu. sed dubitatur, quod ibi approbat Feli. & Bal. in. d. l. appellationem, super quo tamen palatium uariauit, quamuis post tenuerit, & teneat quòd talis processus huiusmodi termino pendente factus, ualeat, ut per plures rationes firmat Aegi. conclu. dcxxii. processus factus. & Rot. decis. cxxviii. si iudex. in no. & ccccvj. nota quòd si iudex. in anti. Et ita se habet communis opinio, secundum Boer. decis. cclvi. in fine. Cautius tamē fuerit, quòd ante diffinitiuam sentētiam, seu antequam ulterior actus fiat, iudex similes dilationes, appellationes, uel terminos, reuocet, seu apostolos saltim refutatorios concedat, quod in Ro. cur. per uiam appellationis ab eisdem, & repositionis in pristinum, practicari consueuit, & erit bona cautela, ut asserit dominus Cassa. decis. ix. num. ii. de appel.

160 Erit etiam in præmissis notandum, quòd dies assignationis termini, in eodem termino non computabitur, secundum communiorem scribentium opinionem, quam tenent Iacob. But. & Ray. Bart. & Ang. Paul. Ias. in. l. i. ubi Albe. retulit uarias super hoc scribentium opiniones. ff. si quis cautio. & Ang. Imol. in. l. Gallus, in princ. delib. & posthu. & Fulgos. & idem Alberi. in. d. l. i. asserunt, ita in palatiis obseruari, licet ipsi unà cum Alex. uelint contrariam opinionem de iure ueriorem. Sed certe considerabitur modus ipsius assignationis, quia quando dictum fuisset, proba hinc ad decē dies,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

dies termini computaretur,per.l.placet,cum ſua gl. in uerb. abhinc.C.de ſacroſ.eccle.uel diceretur , proba uſque ad talē diem:quia illa dictio uſque,ſtaret excluſiue, ut declarat Bal. in.l.a Caligato.C.de nupt. & Bart.in.l. Patronus.§. Sempronio,de leg.iii.Fel.in.c.quoad conſultationem , ſecunda colum.de re iud.& uide bonā deci.Guid.Pap.q.cclxx. An dies.

161 Et quod diximus de terminis, ac dilationibus , idem etiā dici poſſet de iudice,qui iudicaſſet poſt aliquod legitimum impedimentum abſentis in actis allegatum , puta infirmitatis,& de ea,quatenus opus foret,fuiſſet oblata fides:quoniā ob huiuſmodi legitimum impedimentum,ſuſpenditur iudicis poteſtas,& iudicium in tempus bonæ ualetudinis diffunditur,& ſi interim iudex proceſſerit , proceſſus erit ipſo iure nullus:prout eſt tex.& ibi declarant Barto. & doctores in.l. quæſitum.ff.de re iud.&.l.ii.§.ſi quis in iudicio. ubi doctores iidem intelligunt de quocunque alio legitimo impedimento,& Iaſ.ibidem atteſtatur eſſe communem opinionem ff.ſi quis cautio.&.l.ſi cui.§.ſi.ff.ex quib.cauſ.maior. Bart. & Bald.in.l.penult.C.quomodo, & quand. Iud. & Canoniſtæ in.c.ii.per illum tex.de procur.præmiſſa tenet Bart. in. l. ſeruum.§.publice.in fin.ff.de procur.&(prout dixi)quando impedimenta huiuſmodi in iudicio allegantur,is qui talia allegat,debet ſuper allegatis probationem ſaltem offerre:ut uoluit Inno.in.c.querelam.in uerb.deſtinauit, de procur. & eſt deci.Rot.lxii.nota quòd ubi eſt.in antiq.

Si quis igitur tempore citationis comparere non potuiſſet ex eo,quòd in uinculis,ſeu carcere,uel ſub quauis alia cuſtodia,ſeu cautione,puta de ſe repreſentando alibi detinebatur:& de hoc fuerit certificatus ſecundus iudex . ſi ex poſt ipſe in cauſa proceſſerit,nō tenebit proceſſus,uidelicet quando cauſa erat talis,quæ non poterat,nec debebat per procuratorem tractari , talibus nanque taliter impeditis ſuccurri conſueuit.l.ſuccurritur,cum duabus legibus ſequentibus, & l.necnon.§.item ſi quis.ff.ex quibus cauſ.maior.& quòd ſententia lata contra carceratum ſit nulla,tenet Bart.in.l.ii.§.finuerſi.circa hoc quæro.ff.de cuſto.reo.& idem Bart.in.l.ii. in ultimo uerb.ff.de in ius uoc.quem ibidem ſequitur Imol. & Alex.dicentes quòd licet de hoc non habeamus textum expreſſum,tamen communiter tenetur,quòd hic quod dicitur

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de impedimento infirmitatis, idem ſit dicendum de quolibet alio legitimo impedimento ex identitate rationis. Idem uidetur ſentire Paul.de Caſt. in.l. ea quæ. C. quomodo, & quando iud.& tenet Spec.in tit.de cita.§.i. uerſic. item quòd eſt detentus a magiſtratu,& deciſ.Neap.clxxxii. qui a regia, columna tertia,cum ſequ.& Guid.Pap.quæſtio.cclvi.Mulier ubi loquitur de muliere grauida,quæ non tenetur perſonaliter comparere.

162 Idem etiam foret,ſi citatus in eadem cauſa a maiore tribunali fuiſſet præuentus:& hoc fuiſſet allegatum coram minori iudice:quia tunc proceſſus ipſius iudicis minoris contra taliter præuentum factus,non tenebit.c.ſi duobus,& ibi gl.in uerb.non tenebit,de appel.l.contra puppillum.§. fi. ff. de re iud.Tenet Hoſtien.in ſumma,de ſen.§.quis debet,col. quarta,uer.quarto,ratione tribunalis,&c. Gui. Pa.q.cclxxvi. an citatus,&.cccxliii. quidam,&.cccxxi.credi.

163 Et omni caſu de huiuſmodi impedimento, ſeu præuentione(ut dixi)excipi debet,& quatenus opus ſit,probari: ſiue iudices ſint pares,ſiue unus maior altero : alias proceſſus ſecundi,& primi iudicis ualerent, cum parti, quæ hoc non oppoſuit,imputandum eſſet:quia ſi hoc diſplicebat,opponere debebat,& quidem ab initio,cum ſit dilatoria : alias non impediret,ut per Bal.in.l.peremptorias,in fin.C.ſent. reſcin. & in.l.ii.de peti.hæred.cum aliis,de quibus per Alex.in cōſi. cv. Magnifice,col.vii.uerſic.non obſtat etiam,&c.lib.iii. & ſi talis exceptio non fuiſſet admiſſa, appellare etiam poterat, cum de iure ſit locus præuentioni.l.ſi quis poſtea.ff. de iud. &.l.ubi cœptum,& ibi Paul.de Caſt.eo tit.l.incola, ad municipales,& ponit Bar.in.l.ſepulchri.ff.de ſepul. uiol. Et quòd proceſſus utriuſque iudicis,ſi non fuerit exceptum, ualeat, fuit celebre dictum Innoc.in.c.cum M.Ferrarienſis, ubi Feli. late proſequitur,col.xii.uerſi.extra gl.de conſtit.& facit quaſi in terminis deciſ.Neap.cccliiii.num.3.& deciſ. dominorū, dclix.& eſt ſciēdum.&.dcliiii.nota quòd,in antiq.ubi loquitur de cauſis commiſsis alicui ex auditoribus,quæ alteri auditori,ſeu Cardinali per prius commiſſæ reperiebantur, & quòd ob Cardinalis reuerentiam,ad impediendum ſecundū iudicem,ſufficit litis intimatio,& prǫuentio,in reliquis uero paribus magiſtratibus,fieri debet inhibitio. Et facit etiā ad

præmissa quod ponit Bald.in.l.senatus,col. fin.C. qui accus. non poss.ubi exemplificat,quòd unus iudex dicitur maior altero,ut est rector alicuius ciuitatis,respectu præsidis eius-
164 dem prouinciæ. Si autem forent æquales,& unus alterum non præuenisset, sed concurrerent pars citata habebit electionem,quia coram quo uoluerit,cõparere poterit.l.si quis in graui.§. si cum omnes.ff. ad Sillani. & intellige quæ dixi, quando causæ non sunt tales,quòd posint per procuratores tractari,quia quando agitari possunt per ipsum procuratorem:impedimentum personæ ipsius principalis ipsum nõ excusat,cum si non potest per se, posit per procuratorem comparere,ut in.c.cum dilecti.uersi.sed contra,de dol.& cõtu.& ita declarant doct.in.d.l.quæsitum.§.fi.ubi Alexã. de re iud.& Bart.in.d.l.ii.§.fina.ff.de custo.reo. & doctores in. d. l.ii.§.primo.ff.si quis cautio;& Canonistæ in.c. comparenti. de appel.& dixi supra.
165 Idem etiam foret de eo,qui iusto timore mortis,uel corporis cruciatus ad locum iudicii uerisimiliter accedere non posset,quia & huic succurri deberet,ut.l. iii. ff. ex quib. caus. maior.prout si ab illo loco exularet,iuxta ea quę ponit Bar. in.l.fin.col.ii.uersi.sed iuxta hæc quæro.ff.de restit.in integ. & in.l.ii.§.quod diximus.ff.si quis cautio,ponit Deci. consil. ccxcv. in causa istorum,in fin.lib.ii. Aut quòd in loco iudicii adessent inimici sui capitales,& ob hoc locus ille probabiliter sibi non esset tutus,ut in capitulo cum R. de offi. deleg.& cle.pastoralis.§.notorium quippe,de re iud.&.c. statutum.§.i. de rescrip.in.vi.uel ibi adessent saltim amici suorum inimicorum,ut uoluit Bart.per illum tex.in.l.sciendum.§.acceptatio.ff.de leg.gl.in.l.i.§.cum patronus, & ibi Bald. ff. dę officio præf.urb.&.l. liberi.ubi Bald.Alexan.Saly.& Ias.C. de inof.testa.ponit Feli.post Aret. & alios in.c. repellantur, de accusat. Idem si accessus non esset tutus propter hostilitates, ac hostium incursus,cum bella,& hostilitates de iure timeãtur,de more uitentur,& quæ humana fugit ratio, & abhorret natura,ut in proposito inquit tex.in.d.cle.pastoralis,uer. notorium quippe,& probatur in.cap.cum per belli causa,in prin.xxxiiii.q.i.c.prima actione.xvi.q.iii.c. ex transmissa, de præscr.c.ad supplicationẽ,de renunciat.& per id quod ponit Inno,in.c.accedens,in uerb.uiarum discrimina,de accusatio.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& Bal.per illum tex.in.c.ex causis.§.uassalli.de pace constan. & in præmissis casibus cum uerisimiliter citatus posset suspicari,etiam quòd sibi, saluus conductus a superiore,seu ducibus belli offerretur,illi non teneretur credere,per.c.accedēs. ubi scribentes,ut lit.non contest.& uol.glo.in.c.statutum.§. cum uera.in uerb.secure,de rescrip.in vi.& in.c.ex parte. ubi Franc.in fine,de appel. & Salicet. in.l.reos. col. quarta,uersi. expeditis contrariis.C.de appel.Imol.in.l.penult.§. ad crimē. ff.de pub.iud. Ias. in.d.l.ii.§.quod dicimus ff. si quis cautio. facit glo.in cle.unic.in uerb.secura,de for.competē. & ponit Feli.in.d.c.accedens.col.v.uersi. Quarta conclusio. & ita intellige Rot.deci.cccxv. licet guerræ generales.in no.ut declarat multum notanter Francis. (de.d.decis.loquendo)in.d.c. ex parte,columna quinta,uersic. sed quæritur, de appel. ubi de hac materia uidendum est.

Et quod de bello terrestri dicimus , idem censendum est de cœlesti,uidelicet de mortalitate , seu peste , quæ iuste timenda,& ab omnibus fugienda est,iuxta tex. in.c. negotiatorem.ibi.ueluti quandam pestem fuge. lxxxviii. distin. &c. ideo prohibentur.ibi.quasi quandam pestē abiiciant.xxxvii. distinc. Nam accedere ad locum ubi est pestis,est Deum tentare : & homo iuxta uires suas operari debet,ut mortem effugiat,& demum se Dei misericordiæ committere.c. si multa.xxiii.q.viii.causa igitur pestis,& belli pari passu ambulāt, ut probatur in dicto.c.ad supplicationem , iuncta gl.i.de renunciat.& tenet Bartol.in.l.de ætate,ubi scrib.ff. ad Treb. & Abb.in.d.c.transmissa,col.ii.de præscri.est nanque prælium inter Deum,& homines:ut inquit Bar.in.l.i.in prin.de bon. posses.ex testa.mil.& in.l.naturaliter,in pen.col.ff.de usucap.

Prout formaliter concludit Alex.in consi.xxx.ponderatis, col.ii.uersi.nec etiam obstat lib.v.Et nota,quòd etiam illud dicitur tempore belli,uel pestis factum quod immediate ante,ut immediate post,factum est,per not.in. l. i. C. de oper. liber.& tenuit Bald.in.c.i.in princ.colum.ii.de pace iura.fir. quem refert,& sequitur Alex.consi.clxii.uisis his,in fi.lib.vi. pro quo etiam facit illud,quod tenuit Imol.in consil.vii. in casu præmisso,col.fi.& Pet.de Anchar.consi.lxxxviii. Præmissa facti.& Deci.post eos in consi.dlv.licet,columna secunda, uersi.& ad hoc.lib.quarto,dum uolunt quòd remissio, quæ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

fieri debet propter bellum, sit pariter fienda ob iustum timorem belli, cum eadem sit ratio, ut ibi per eos, & per eundem Decium, qui etiam hoc tenet cōsi. dcxcvii. his stantibus, col. secunda, num. 11. lib. v. Et per Boer. qui hoc tenet, & plura adducit decis. ccxlix. col. ii.

166 Præmissa itaque, uel similia impedimenta si notoria fuerint, aliqua probatione non indigebunt, sed per quenquam allegari sufficiet, ut. d. cle. pastoralis, uersi. notorium quippe, & declarat decis. Neap. xxix. quidam hesterus, & decis. l. iudices, & Fran. in. d. c. ex parte, col. v. & Alex. in. d. l. de ætate.

Si uero notoria non fuerint, allegari, & probari per excusatorem debebunt, ac etiam pro difficultatibus tollendis sanum fuerit, protestari, quòd stantibus huiusmodi impedimentis, ad ulteriora non procedatur: alias ex tunc ab huiusmodi ulteriori processu, & tacita præmissorum reiectione appellare, uel si citatus etiam excusatorem mittere non poterit, tempore quo citabitur ad locum non tutum, poterit ipsemet appellare: nam super hoc de facili in Ro. cu. literas obtinebit, ut inquit Franc. in. d. c ex parte, & Panor. in. d. c. ii. de procur. per Alexan. qui Inno. & Host. in hoc discordantes concordat in. d. l. de ætate, & Fel. in. d. c. accedens, uersi. septima conclusio, ut li. non conte.

Et erit aduertēdum, quia oportuerit nedum facere fidem de impedimento, quinimo erit etiam necesse docere, quòd propter illud quis fuerit impeditus uenire, puta quòd fuerit ingressus iter, & ui tempestatis, fluminis, incursu hostiū, aut similibus, ulterius progredi non potuerit, per text. in. l. commeatus. ff. de re milit. & est doct. Bart. cōmuniter approbata, ut ibi attestatur Ias. in. d. l. ii. §. quod dicimus. ff. si quis cautio. & docet Alex. cōsi. xlix. inspectis, col. ii. lib. ii. Et Nicol. Boer. decis. xl. num. 4. ubi late ponit, & de communi attestatur. Debet igitur esse impedimentum necessarium, & ineuitabile, ad hoc, ut prosit: alias si potuisset aliquo pacto impedimentum euitare, & non euitasset, non prodesset, ut docet Bald. in. l. sed, & si. §. i. ff. ex quibus caus. maior. cum aliis, de quibus per Dec. consi. dclxxvii. uisis, col. ii. num. 3. lib. v. Qualiter autem huiusmodi impedimenta probētur, & nunquid sufficiat iuramentum, erit iudici arbitrarium, ut docet Gui. Pap. q. lxiiii. Si altera, & c. ccv. in causa.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Ex omnibus igitur præmiſsis, quòd iuriſdictio iudicis ordinarii fuerit ratione cauſæ, uel rei, litigatorum, loci ac temporis, limitata, uel impedita, aut ſuſpenſa, oſtendi poterit.

167 RATIONE iudicantis etiam, ex defectu ſuæ poteſtatis ſententia eiuſdem ordinarii iudicis impugnari poterit, ſi tempore quo ſententiam tulerit, poteſtatem ſuam ignoraſſet: Nam qui ignorat fundamentum iuriſdictionis ſuæ, etiã quòd in ueritate iudex ſit, ex quo ipſe hoc ignorat, geſta per eum non ualent, arg. l. quæro. ibi, Scire enim debet ſe tutorem, &c. ff. de eo qui pro tut. l. hoc autem. §. i. ibi, debet hoc conſtare liquereque prętori, &c. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſ. eat. de quo eſt gl. in uerb. peremptorie, in fi. in. c. ſæpe, de app. & tenet Bar. in. l. ſed ſi de ſua, in fin. ff. de acq. hæred. & in. l. ii. in prin. uer. oppono contra legem. ff. de iud. & magiſtraliter ponit idem in. l. multum intereſt. ff. de cond. & demonſt. cuius doctrinam tanquam communem ſequuntur ibi doctores, & Bal. in. l. falſus, col. vii. uer item dubitatur. C. de fur. Abbas in. c. fin. uer. ueruntamen dico, extra de foro compe. Io. Mil. in uer. iudex delegatus ſi ignorat. qui hoc ſatis declarat, & Roman. ſin. xiii. Si cauſa. Alex. conſi. xl in cauſa, col. iii. uerſi. ultimo principaliter li. vii. & Paris in tracta. ſyn. in §. iudices puras, colum. iii. uerſi. ſi iudex non eſt certus, &c. Et Fel. in. c. ſi clericus laicum, col. i. uer. & pro cõi facit, de fo. comp. & in c. Sciſcitatus, col. vi. uerſ. Nono oportet notum eſſe impedimentum, & in. c. Eccl. S. Mariæ, col. viii. num. 10. ubi enumerat infinitos doctores hanc doctrinam ſequi. de conſti. & in c. cum ex officii, col. xi. uerſi. excipies nunc, de præſcript. ubi poſt alios dicit hoc procedere, ſi ignoratur fundamentũ iuriſdictionis, ut dictum eſt, ſecus ſi ignoraretur aliqua eius qualitas, uel acceſſoriũ, uel eſſemus in beneficialibus, in quibus iuriſdictio, ac illius exercitium etiam ignoranti quæritur, ſecundum Roma. d. ſing. xiii. de quo dicemus infra.

168 Econtra ſi iudex probabiliter ſe iudicem credidiſſet, ignorans defectum ſuæ iuriſdictionis impeditiuum, proceſſus ualuiſſet, quod intellige prout in. l. ii. §. i. ibi prætor autem ignoret, & putet ſuam eſſe iuriſdictionem. ff. de iud. & l. ſi forte. ff. de offi. præſ. tenet Abb. Fran. Feli. & alii in. c. duobus. ubi Fel. col. quarta. uerſi. limita concluſionem, de appel. & in. d. c. Sciſcitatus uer. oportet notum eſſe, de reſcrip.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

169 Idem foret si iudex de potestate sua dubitasset: quia si dubitat circa principalem suam iurisdictionem, & causam fundamentalem: illius sententia redditur nulla, per text.in.d.l. sed si de sua.§.primo, ibi an ualeat testamentum dubitat, & l.cum falsum, in fine, &.l.nequis, in princip. &.l. cum quidã .§.fina.ff.de acquirenda hæreditate, ponit Feli. post Petr. de Anchar.& alios in capitulo sane, in princ.de officio dele. per illum textum. Nam dubitans æquiparatur ignoranti, per.l. final. ff.de condictione indebi.l final.§. sinautem nescius.C. de furt.& ita concludit Bar.in consilio.lxxiii. Quæritur utrũ procurator, circa finem, & Alex.consi.xiiii.uiso processu, col. secunda, prope finem, lib.v.

170 Idem etiam foret si iudex errasset circa potestatem ipsius, ut puta cum esset ordinarius, per errorem tanquam delegatus iudicauit, uel econtra: nam cum debito nomine, & obtentu ueræ potestatis, non processerit, & errauerit circa fundamentum potestatis suæ, sententia erit nulla.argu.d.l.e. quæro, &.l. quòd hæres.ff. famil. hercis. per quæ ita uoluit Bald.in.d.l.falsus, col.vi.uersi.sed pone quòd.C.de fur. Nam si is qui debet explicare actum uno modo, eligat alium incompetentem: actus qui fit, est nullus, ut probatur in cap.ex parte hastensis, de concess.præb.& hoc idem intelligas, siue iudex errauerit, siue sciens, & prudens hoc fecerit, puta sciens se ordinarium iudicem uoluit iudicare tanquam delegatus, quia gesta huiusmodi non ualent, per reg. quod potuit noluit: & quod uoluit, adimplere nequiuit capitulo super, de officio deleg.cum ibi adduc.& tenet Bart. in.l. unica.C. qui pro sua iurisdict.prout etiam utrunque tenuit Inno.Hostiẽ. Ioan.And.Bal. Card.Imol.Panor.& communiter alii, ut attestatur ibidem Feli.col.xi.uersi.considera duo, in capitulo cum ex officii, de præscript.Et pro quo facit id, quod ponit idem Feli.in.c.p.&.g.columna quinta, uersi.xvii.nota, dum inquit, quòd si partes coram ordinario tanquam delegato litigant, & delegatio ex aliquo non ualeat, non tenet processus, etiam ex ui prorogationis, per ea quæ uoluit Bald.in.l.i. C.qui pro sua iurisdict.ac præmissa tenet Alex. consil. ccxiii. uiso.col.ii.in fin.lib.ii.& uide Bald.in.l.ii.C. si a non comp. iud.cum simil.

171 Sciendum est tamen, quòd habens iurisdictionẽ ordina-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

riam,& delegatam,seu ordinariam,& arbitralem,& sic dupli cem potestatem,in procedendo non cogitur alteram eligere:ut per Specu.in titu.de iurisd.om.iud.col.penul.uersi.ult. nota & ibi Bal.Et simpliciter procedendo,procedere uidetur ex utraque , & eo meliori modo , quo potest , ad effectum quòd actus ualeat,per tex.in.c.nisi de præb.& ponit Abb. in c. Quinta uallis,colum.antepen.uersi.ego, aut cum reuerentia,&c.de iureiur.& Inno.in.d.c.Cum ex officii.in uersic. authoritate,& ibi Fel.col.ix.uersi.ex ista conclusione Innocentii,& per.d. Innoc.in.d.c.quinta uallis, dum uoluit quòd arbiter,& arbitrator constitutus in eadem causa,posśit procedere partim iuris ordine seruato , ut arbiter , & partim non ut arbitrator . Cuius dictum sequuta est Rot. decis. dcccli . cum promissum,in fin.in antiq.

172 Et quòd iudex in dubio uideatur procedere iure efficaciori,& ad illum actum gerẽdum magis apto, declarat Alex. in consi.lv.quoniam,lib.v.dum uult,quòd iudex ordinarius & delegatus,si actus ex ordinaria potestate sustineri potest, ex ea primo tanquam magis firma , & efficaciori uideatur procesśisse,cum hoc utilius sit,ut etiam declarat Bart.in.l.gerit.uersi.circa tertium principale:de acqui.hære.ar.l.i.cũ se.ff. de solu.&.l.si quis intentione.ff.de iud.est bonus tex.in.l.iii. de milit.testa.ubi Bald.dicit,quòd si id , quòd fit ex duplici potestate non ualet ex una,ualebit ex alia,per illum textum, quia in dubio uidetur fecisse eo iure quo potuit : cum hæc interpretatio rei gerendæ sit aptior,ideo capienda.l.quoties. Idem seruo.de re.iur.&.l.i.§.Offilius.cum.l.sequẽ.ff. ne quis eum qui in ius uoc.quem tex. ad istud propositum adducit Roman.in consi.cccxx.in fi.in sing.xv. & idem sentit Aegid. conclus.v.generale,& conclus.lx.Processus,&.lxx.Archiepisc. & facit id,quod ponit Alexand.in consi.clxxxv.in causa.col. secunda,in princ.libro.vi.

173 Propterea si arbiter,& arbitrator simpliciter pronunciaret:& ex processu,& sententia colligi non posset intentio iudicantis,qua uti potestate uoluerit. Nam hoc imprimis , uidelicet quam uiam fuerit amplexatus,ex processu colligi , & deprehendi solet,ut docet Bart.post glo.in.l.i.ff.de iudi.& in l.si societatem.§.arbitrorum,in.iii.col. ff. pro socio. & Bald. in.l.non codicillum. C. de codicil. cum aliis de quibus per

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Alex.in consi.lv.quoniam,col.ii.li.& communiter tenetur: ut asserit Cassad.deci.vii.nu.vj.de appel.In dubio tamē præsumetur quòd processerit ut arbiter: cum hæc sit mitior, & æquior interpretatio,ex quo non tollitur reductio ad arbitrium boni uiri.ita communiter tenent docto.secundum Fel.in.d.c.cum ex officii.col.ii.uersi.sunt duæ opiniones. de præscrip.& tenet Panor.in.d.c.quintauallis. col.xxiiij. uersi. quæro nunc.& per Alex.d.cōsi.lv.uer.accedit prædictis.lib. v.& præmissa notanter ponit Io.Mil.in uerb. iudex pōt procedere.ubi uidere poteris,& latius præmissa comprobat Io. Bapt.in tract.de arb.c.iiii. cum pluribus cc.sequentibus.lib. xii.ubi uide.Cautela tamen fuerit,quòd iudex duplici potestate fungens, utatur clausula (Omni meliori modo &c.) quia ex uirtute dictæ clausulæ, de facili saluabitur processus,secundum Fel.in.d.c.cum ex officii.col.xj. in prin.uersi. Tertio limita. & per eundem in.c.cum super.col.iiii.uersic. quid autem importat.ubi uirtutem huiusmodi clausulæ ponit de off.deleg.& Deci.consi.lxxvii.col.iii. in princ. lib.j. & Alex.cōs.cxii.post reddita lib.iii.& cōs.lxxx.uisis.col.ii.lib.v.
174 Quamuis dicta clausula nihil operaretur: quando fuisset, expressus unus modus ineptus, ex quo aptus descendere non posset, ut per Calder. consil.j.de accus.& Ancha.consil. ccclvii.Declarat,& sequitur Cassad.dicta decis.vii.nu.vii. de appel.& Capi.decis.xcvj.in causa.nu.ix. post Mari.in.c.ii.ar. xiii.Plurimi. de lib. ob.

Nunquid autem in iudicē ordinarium litigantes compromittere possint,dic quòd non tanquam in arbitrum,sed tāquam in arbitratorem, & amicabilem compositorem poterunt etiam de iure ciuili: ut uoluit gl.in.l.sed si.§.si quis iudex.in ver.tenet.in fi.& ibi Bar.ff.de arb. tenet Odo.Cy.Bal. & Saly.in.l.si qui ex cōsensu.C.de episcop.aud. ponit Guid. Pap.q.lxix.licet de iure canonico indistincte poterit,ut in dictis locis per.c.dilecti,&.c.ex parte.de arg.cum simil.

175 VLTIMO (diximus)sententiam ab ordinario iudice latam,quandoque etiam ex defectu ipsiusmet iurisdictionis inualidam esse posse:prout exemplum ponere potes,si fuisset lata ab uno solo iudice absque consensu aliorum suorū coniudicum: quoniam regulare est,quòd iudices siue ordinarii,siue delegati sunt,uel ex statuto, rescripto, aut cōpro-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

misso assumpti: quando pluribus, ut uniuersis, ac simul & complexiue concessa fuit potestas: prout fit quando uerba dignitati, seu magistratui, uel capitulo, aut uniuersitati, seu pluribus ut uniuersis directa reperiuntur: ex quo oēs tunc insimul repræsentant unum: illorum officium cēsetur indiuiduū, iuxta.l.magistratus.&.l.imperator.in princ.ff.de mu.
176 Et propterea unus sine alio sententiam ferre non potest, cū sibi soli nec iurisdictio, nec exercitium insolidum competat, prout de magistratibus ordinariis habemus text.in.l.cū magistratus.C.quand. prouoc. non est nec.l.duo ex tribus. ff.de re iu.l.sicuti.ff.de arb.§.fi.in authen.ut iud. non expec. sacras.c.ei qui.§.item si plures.ii.q.vj.

De pluribus iudicibus delegatis, quòd unus procedere non possit sine alio, ad literam est text.in.c.causa matrimonii.de off.deleg.c.prudentiam.§.i.eod.tit.c.ueniens.ubi glo. in uerb.duo Iudices.de renunciat.&c.

De arbitris est tex.in.l.item.§.si plures.&.l.si intres.&.l.pedius.in fi.ff.de arbit.qui tex.reddens rationem, quare sentētia unius sit nulla, inquit (quia non ut recepit mandatum, dixit sententiam) & eandem rationem ponit etiam tex.in.d.c. prudentiam.§.j.in fi. & in.l.non distinguemus.§.de officio. de arbit.ponit Dec.consi.ccccxxxiiij.placet.in fin.lib. iij. ubi etiā dixit, quòd nō potest a partibus ratificari: & quòd talis nullitas indistincte opponi potest, ut ibi per eum.

De arbitris & delegatis quòd unus nihil possit sine aliis, est tex.pro utroque in.c.uno delegatorum. de off.delega.in vj.ac de omnibus habetur in.c.cum ab uno.in princ.de sen ten.& re iud.eo.lib.quia (ut dixi) exercitium iurisdictionis est indiuiduum: ut ponit Bal.in Spec.de iud.deleg.uers.si cōmittitur causa tribus. facit decis.Rot. ut per Fast. caus.xxii. dub.xxxii.incip.secundo dubi.& dicemus infra.

Si autem ex dictis statuto, seu mandatis iurisdictionalibus appareret, quòd potestas unicuique insolidum concessa fuisset: puta quòd duo iudices ordinarii simpliciter creati fuerint: ut erant antiquitus consules, defensores, uicarii, potestates terrarum, & similes: tunc unicuique illorum iurisdi-
177 ctio, & exercitium insolidum concessum esse uidetur: propterea unus sine alio procedere poterit, ac præuentioni locus erit. per tex.in.l.j.ubi Bal. declarat.ff.de officio cons.qui

text.licet loquatur in uoluntaria:doctores tamen idem intelligunt de contentiosa iurisdictione: arg. l.tutores.&.l.decreto.ff.de admi.tut.&.l.fi.C.de auth. præstan.ubi pluribus tutoribus simpliciter datis cuilibet uidetur data insolidum potestas:& quilibet administrare potest. facit text.in.l.j.§.si plures. & ibi Bart. in.ij.col.ff.de exercit. ubi commissa simpliciter, pluribus exercitoribus uniuersitatis negotiorũ administratione,cuique insolidum commissa censetur. Ita declarat Bart.post gl.in.l. Pomponius.alias si uni.ff.de re iudi. ubi uide. Quamuis si a principio tales iudices etiam insolidum deputati aliquã causam simul cognoscere cœpissent, deberent omnes insimul eandem terminare,per gl.singularem secundum Alex.& Imol.ibi,in.d.l.si uni . ubi etiam Ias. col.iii.uersi.secunda conclusio.ubi hoc declarat.ff.de re iud. & aliam gl.in.c.cum plures.in uerb.uno eorũ . de off.deleg. in.vj.licet si in casu isto unus solus sentẽtiam ferret: ex hoc non crederem nullam ex defectu potestatis:cum sibi compe tat insolidum: ut uidetur tenuisse Ro. loquens de arbitr.decis.ii.sub tit.de arbit.in illis de Bisig. quę est etiam in antiq. sub nu.dccclj.compromissum.

178 Et quod dicimus de iudicibus ordinariis,idem intelligimus ad uniuersitatem causarũ delegatis: quia tales loco ordinariorum habentur,secundum gl.communiter approbatam,ut ibi per Alex.in.d.l.si uni.& Ias.in.l.duo ex tribus. in j. col.ff.de re iud. & quòd isti ad instar ordinariorum sint, ponit etiam glo.& docto.in.l.i.in princ.ff.de offic.eius.& in l.diuo Pio.in prin.& Bar.in.d.l.si uni.de re iud. plura ponit Feli. in.c.causam matrimonii. col.penult. uers.glo.in uerb. unus.de offic.deleg.cum aliis,de quibus per Alex.consi.cxx. uiso. col.ij.lib.vj.

Idem esset si forent electi plures arbitri,& data unicuique illorum facultas cognoscendi causam,& decidendi: nã quilibet ex eis absque collegis procedere & terminare posset:ut in.l.non distinguemus.§.si in plures.ff.de arbit.

179 Vel quòd causa esset delegata pluribus cum clausula uos uel duo,aut unus uestrum &c. Nam hoc casu censetur mandatum cuique insolidum factum : & locus est præoccupationi.c.cum plures. de off.deleg.in.vi.& uno ex eis negotiũ inchoante, nisi in casu necessitatis, alii se intromittere

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nequibunt, ex quo exercitium iurisdictionis solum recedit in persona illius.qui pręuenit,ut ibi & uidetur decis.Rot.cx. Scisitatus.in no.facit quod ponit Aegid. conclu. cccclxxvi. cum seq.& ponit Bar.in.d.l.si uni.

180 Idem si esset adiecta clausula (quòd si unus interesse nequeat,alter exequatur) Nam constito quòd collega nō possit,aut nolit interesse:alius solus expediet, per text.& cōmuniter not.in.c.prudentiam. in princ. de offi.deleg.& Roma. sing.xiii. in causa. ubi asserit docto ita communiter tenere. & per Feli.in.c.Sciscitatus.uersi.oportet notum esse impedimentum.de rescrip.tenet Rot.decis.ccxliiii. retento.&.clxvj. ubi limitat hoc non procedere in beneficialibus, in quibus etiam non constito de impedimento collegæ, si alius solus procedit,& expost appareat collegam fuisse impeditum,ualebit processus, ex quo opinio in talibus cedit ueritate. in nouis.quod tenuit in.d.c.prudentia Bald.secundum ea quæ refert Hip.de marsi. in.l.parte uel marito.uer.itē dicta doct. nu.lvj.ff.de quæst.& diximus supra.

181 Et clausula illa,si non potest interesse, intelligitur si nec per se,nec per alium,quamuis de hoc alias fuerit dubitatū, secundum Aegid.conclu.cxxxiii.in forma. & Feli.in.c.sciscitatus.col.pen.in fi.de rescrip.

Et quando iurisdictio insolidum non competit, nedum per unum solum iudicem sententia ferri non potest, quinimo ad illius ualiditatem requiritur, ut tempore sententiæ

182 proferendæ,omnes iudices sint simul coadiuuati, & simul iudicent,uel unus,aliis tamē præsentibus, & mandantibus. & quòd is qui recitat,utatur uerbis pluralis numeri,ut puta nos tales iudices pronuntiamus in hunc modum, uidelicet &c.ut magistraliter docet tex.in.c.cum ab uno. de sentē. & re iud.in.vj.

Nam si non essent omnes simul coadunati, sed quilibet priuatim sententiam diceret,nō ualeret.l.tunc autem. & ibi gl.l.duo ex tribus.ff.de re iud.glo.in.l.non distinguemus.§. cum amplius.&.l.item si unus.§.item si plures.ff. de arb.Tenet Spec.in ti.de senten.§.sequitur uidere.uersi. sed & si iudices.& Pau.de ca.in consi.ciii.in prima parte, quia ubi requiritur quòd cōsensus maioris partis præiudicet minori,consensus simul,non separatim præstari debet:ut est doct.Bar.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.l.omnes populi.in.ij.quæſt.princip.uerſ.contrarium credo.ff.de iuſt.& iur. & ponit idem Bart. in.d.l.ſi uni.ff.de re iudi.& Alex.conſi.ccv.uiſis his.in princ.lib.ii.

Nec ſufficeret quòd unus ius iudicum cognitioni cauſæ præſens fuiſſet, & in preſentia aliorum coniudicum uotum ſuum dixiſſet, & poſtea receſsiſſet: quoniam ſi reliqui,illo taliter abſente,ſententiam ferrent,eſſet ipſo iure nulla,ſecũdum communem ſcribẽtium opinionem: de qua atteſtatur & eam comprobat Fel.in.d.c.cauſam matrimonii.col.fina. uerſ.tertio limita.de offi.deleg.

Si tamen ex coniudicibus aliquis præſens eſſet, & iuraret ſibi de cauſa non liquere:alii cauſam eandem expedire poſſent,per text.in.d.l.ſi uni.ubi ſcribentes. de re iud. &.l.ſi de meis.ff.de arbitr. & ponit Abb. & Fel. in.d.c.cauſam. in final. uerb.

Et ſi fuerint plures arbitri diſcordantes,uel deciſioni cauſæ intereſſe negligentes, ſeruanda erit practica tex.in.c.fina. de arb.in.vj.Maxime in terris eccleſiæ ſecundum gl.ordinariam ibidem poſitam.

Minus etiam ſufficeret,quòd præſens ſuo, & collegæ ſui abſentis,nomine pronunciaret.Nam etiam ſi dictus collega expoſt pronuntiationem huiuſmodi ratificaret, ſentẽtia nihilominus non fieret ualida: ut eſt gl.in.l.inſtar.in fi.C.de iur.fiſc.lib.x. & text. in.d.c.cum ab uno. ibi præſentibus & mandantibus &c.de re iud.in.vj.quoniam ubi certo tempore conſenſus requiritur, ratihabitio ſequens ut actum firmet, nõ retrotrahitur.l.quid ergo.in prin.ff.de inf.i.& quia in ſententiis,& aliis quæ publici iuris ſunt,ratihabitio non procedit:ut inquit gl.in.d.c.cum ab uno. in uerb. mandantibus.& Bart.Bal.& alii in.l.obſeruare.§.fi.ff.de off.proconſ. ponit Spe.in tit.de cita.§.iam.col.v.uer. hoc autem nota. & in tit.de ſentẽ.§.ſequitur uidere.uerſ.quid ſi nulla. & Bar.in d.l.ſi uni.in fi.& ibi Iaſ.in fi.& Aegid.conclu.xxx.ſententia. cum aliis, de quibus per Feli. in.c.prudentia.uerſ.nunquid unus.ubi hoc tenet Inn.de off.deleg.Nunquid autem unus ex iudicibus delegatis,ſeu arbitris,ante ſentẽtiam,poſsit uices,& animi ſui motum ſuo collegæ committere,uide gl.fi. in.l.ſicuti.ff.de arbit.& Bar.in.d.l.ſi uni.& Alex.in conſi.xiij. ex his.col.iii.uerſ.& tanto fortius.lib.j.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

183 Et in casu quo iurisdictio non competat cuique insolidum: si ex cōiudicibus aliquis esset inhabilis, & iurisdictionis incapax, cum sententia censeatur quid indiuisibile, ob defectum illius collegæ, in totum uitiabitur. l. Pedius. in fi. ff. de arb. c. ad probandum. ubi gl. & scribentes. de re iud. c. cum super. ubi gl. fin. de off. deleg. & Io. and. in Spec. de sent. §. iusta. in prin. in uerb. cum ab omni. dum loquitur quando unus ex pluribus iudicibus precio corruptus sentētiam tulit. uide etiā Parid. de put. in tract. synd. in uerb. corruptio. §. an si tempore sententiæ. uers. iudicem corrumpens. qui cōtrarium tenet. Et pro hoc allegat Ioan. and. in loco de quo supra. & Ang. in. l. uenales. C. quomo. & quan. Sed certe Ioā. and. uidetur inclinare quòd sententia non teneat, per iura de quibus supra.

Sed si iurisdictio insolidum cōpeteret, etiam quòd unus habilis secum admitteret alium inhabilem, actus ualeret, & ex persona habilis sustineretur. l. j. §. Pomponius. ff. quod cū fal. tut. ubi si uerus tutor authoritatem cum falso contutore præstiterit, tenet quod fit ex persona ueri tutoris: Prout etiam uidemus in duobus tabellionibus insolidum de aliquo actu rogatis, nam licet tempore rogitus alter ex ipsis fuerit infamis, seu alias inhabilis, sustinebitur tamen rogitus ex persona alterius habilis: & ipse solus poterit illud publicare: ut uoluit Bal. in. l. si quis ex argentaris. §. quid enim. ff. de eden. & in. l. imperator. ff. de stat. hominum. & Alexā. in consil. xcii. cum consil. seq. lib. vii. quos etiam retulit & secutus est Boer. decis. xxi. incipien. Et prius. col. j. Quod intel-
184 lige quando uerus scit se habere potestatem insolidum, & tanquam talis procedit: secus si putasset sibi insolidum non competere potestatem, & ideo sibi alium associasset, in quo credebat talem et potestatem residere. Nam etsi talis sit iudex insolidum: ex quo tamen uoluntas non concurrit cum potestate, quinimo inter se adinuicem repugnant: non ualet quod agitur, per text. in. d. c. cum super. ubi Abb. & Feli. ibi, colum. ii. uers. nota illam Theoricam, adducendo plura exempla. de offic. deleg. & tenet Hostien. in sum. de senten. §. quis. in fi. & Lap. alleg. lxxxviii. commune Florentinū. Præterea si essent plures iudices æqualem iurisdictionem habentes: & unus ex illis efficitur inhabilis, tota iurisdictio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

accreſcit.d.l.i.ff.de offic. conſ. per quem text. ita uoluit Bal. in.l.i.colum. fina.C.quando non pet. par. prout etiam refert & ſeq. Capic.in deciſ. Neapol.xxviii. in cauſa reuerendi. nume.xj.

Intellige etiam præmiſſa quando actus expeditur per ſin
185 gulos,ut iudices,arbitros,tutores,aut ſimiles. Si uero expediretur per uniuerſos, ut capitulum, collegium, populum &c. tunc actus ratione habilium (licet inhabiles interfuerint) ualerent, ex quo non capiunt uim a ſingulis, ſed a collegio:& collegium conſiſtit penes habiles duntaxat,ut per docto.in.d c.cum ſuper.&.c.fina.de proc.c.ſacroſancta. c.Meſſana.de elect.& clem.i.de regular.cum aliis,de quibus per Alexand. in conſil.xl. ii. uolumi. & Corſet.in ſingu.in uerb. uniuerſitas &c.

186 Nota inſuper quòd in ſententiis, ſiue ordinarii, ſiue delegati, ſeu compromiſſarii iudices ſint, ſi diſcordant, ſtatur ſententiæ plurium, quia in iudiciis obtinet quod à pluribus fit.c.ſi Epiſcopus.lxv. diſtinct.c. ei qui.§.ſi plures. ubi glo.ii.quæſt. vi.l.duo ex tribus. &.l.diem proferre.§.ſi plures.ff.de arb. ponit Specu.in titu. de ſenten.§.iuſta. colum. ii.uerſi. quid ſi inter tres. & Hoſtien. eod.titu. in ſumma.§. quis debet.colum.fin.

Si autem iudices fuerint numero pares, & diſcordent, ſi ordinarii ſint,tenet pro reo ſententia, niſi cauſa foret fauorabilis,ut pro matrimonio, dote, Eccleſia,libertate,& ſimilibus.Si fuerint delegati, utraque ſententia pendet ex arbitrio delegantis,in cuius eſt poteſtate,quam cõformare maluerit. Sed ſi arbitri fuerint,neutra habebit uigorem,ut dicit tex.ad literam in.c.fin. ubi ponuntur concordantiæ de ſententia & re iud.&.l.inter pares.&.l.duo iudices.ff.eo. tit. cum aliis ibi adduct.

Præterea circa unum erit aduertendum, quòd ſi eſſet cõpromiſſum in duos,cum poteſtate eligendi tertium in euẽtum diſcordiæ &c. quòd ille tertius non poteſt eligi, nec quicquam facere, niſi prius de diſcordia duorum legitime conſtaret, ut docet Alexã. in conſil.cxxiiii.in cauſa. colum. penult.uerſ.tertia ratione.lib.ii.& conſil.xlviii. in cauſa.col. fin.lib.vii.& Dec.conſi.ccccIxxv.in cauſa.quæ Mantuæ.col. fi.lib.iiii.cum ibi adduct.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

IN RVBR. SEV TIT.

De nullitate ex defectu iurisdic.

SVMMARIA.

1 *Iurisdictio delegata est debilior, strictior, & minus fauorabilis quàm ordinaria.*

2 *Delegatio causæ ut cognoscatur an sit ualida, consideretur quis, cui, quid, pro quo, contra quem, qualiter, et quibus loco & tempore delegauerit.*

3 *Delegans potestatem quam non habet, alteri demandare non potest.*

4 *Delegantem magistratum esse oportet.*

5 *Iudices qui habent iurisdictionem cum administratione, prout sunt prouinciarum & terrarum Præsides, Comites, Duces, Marchiones, Archiepiscopi, Episcopi &c. cum territorium habeant uere ordinarij sunt, & delegare poterunt.*

6 *Iudex qui alicui tribunati ordinario præest, & ipse erit ordinarius, & delegabit, licet non habeat administrationem cum dignitate.*

7 *Iudices Ro. cu. qui sint, qui ordinarium tribunal habeant.*

8 *Iudices Rom. cur. tam olim quàm hodie certam & limitatam habuerunt & habent iurisdictionem ac causarum cognitionem.*

9 *Vicecancellarij potestas in quibus regulariter consistat.*

10 *Camerarij apostolicæ sedis potestas in quo præcipue uersatur.*

11 *Gubernatoris urbis Romæ potestas & officium in quo potissime uersatur.*

Auditoris

12 Auditoris generalis cameræ Apostolicæ potestas circa quæ præcipue uersetur.

13 Vicarij generalis Papæ in spiritualibus potestas circa quæ potissime uersetur.

14 Senatoris almæ urbis potestas & iurisdictio.

15 Marescalli urbis iurisdictio.

16 Auditor audientiæ contradictarum olim habebat ordinariam iurisdictionem.

17 Auditores Rotæ in Roma. cu. sunt tanquàm stellæ in firmamento, & in cognoscendo ordinarij, in decidendo delegati reputantur.

18 Auditores Rotæ non subdelegant: nec eorum iurisdictio prorogatur.

19 Auditores Rotæ asserunt se habere strictam iurisdictionē, & multa facere sine speciali mandato recusant.

20 Auditorum Rotæ decisiones tanquàm magistrales ab alijs iudicibus sequendæ sunt.

21 Delegatus principis quibus casibus delegare non possit.

22 Delegatus ab eo qui ius prætorium non ciuile constituit, ut Episcopi, Duces, Marchiones, & similes non subdelegabit.

23 Delegatus legati de latere seu Cardinalis subdelegat, quia primus delegans est ad instar proconsulis.

24 Delegatus ad uniuersitatem causarum ad instar ordinarij subdelegat.

25 Vicarius episcopi licet non possit alium facere uicarium generalem, specialem tamen facere poterit, & subdelegare quia ordinarius est.

26 Delegatus principis causas criminales subdelegare potest.

27 Delegati principis subdelegatus subdelegare non potest, licet delegatus ordinarij possit hanc habere potestatem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

28 Subdelegatus non poteſt ſubdelegare: & quòd ſub eo fuerit lis conteſtata.

29 Delegatio quando fit, debet deleganti competere iuriſdictio habitu & actu.

30 Delegatio facta à proconſule ante prouinciæ ingreſſum non ualet.

31 Delegatio non conualeſcit ex poteſtate ſuperueniente, quádo à principio non tenuit.

32 Delegatio ab excommunicato facta non ualet, cum exercitum iuriſdictionis ſit ſuſpenſum.

33 Delegatio facta ab eo qui iuriſdictionem ſuſpenſam uel impeditam aut cuius exercitium uere nondum competebat non ualet: uide exempla hic.

34 Iudex antequàm literæ ſuæ poteſtatis ſibi præſententur, non habet exercitium iuriſdictionis.

35 Iudex electus nondum confirmatus in dignitate, cui annectitur iuriſdictio, uel ante adeptam poſſeſsionem actualem non habet exercitium : propterea non ſubdelegat.

39 Delegatio ab uno ex pluribus iudicibus datis cum clauſula quòd ſi non omnes facta antequàm conſtet de impedimento collegæ non ualet.

37 Delegatio ſi impugnantur ratione delegantis: exceptio coram delegato proponi debet.

38 Delegatus quis fieri impeditur natura, lege, & moribus.

39 Delegatus à natura fieri impeditur, qui fuerit rationis incapax : ut ſurdus, mutus, furioſus, & impubes, per rationem de qua hic.

40 Princeps defectum naturalem ſupplere non poteſt.

41 Sententia lata ab incapacibus iure naturæ abſque ope exceptionis eſt ipſo iure nulla.

42 Cœcus iurisdictionem prius quæsitam retinere & exercere, sed de nouo acquirere non potest.

43 Cœcus retinet feudum paternum, ac in Baronia & iurisdictione paterna succedit.

44 Infamis de iure uel de facto, & ob turpem causam, a cœtu uel Senatu proborum remotus, iudex fieri non potest.

45 Iudicare, honor & dignitas reputatur.

46 Infames nedum iudices fieri, sed facti remoueri debent.

47 Fama bona quam populi amant est thesaurus inæstimabilis.

48 Criminosi & delinquentes tanquam infames iudices fieri non debent.

49 Iudæi & alij qui legem Christi abijciunt, non sunt iurisdictionis capaces: nec eis publica officia committenda sunt.

50 Christiani tantum de iure sunt capaces iurisdictionis.

51 Iudæi inter seipsos iudices fieri possunt.

52 Vsurarius publicus cum sit infamis Iudex esse non potest.

53 Delegatio a principe de persona inhabili scienter facta tenet, quia dispensasse censetur.

54 Actus a principe factus si aliter sustineri non potest, præsumitur factus de plenitudine potestatis.

55 Princeps si quem scienter deputet, uel deleget, ad instar sacrilegij est dubitare de habilitate ipsius delegati.

56 Princeps si ignorat impedimentum & inhabilitatem, in dubio dispensasse & habilitasse non præsumitur.

57 Delegatio etiam a principe facta in dubio si exorbitans est impugnari debet per uiam subreptionis, obreptionis, et defectus intentionis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

58 Princeps meus et uoluntas præsumitur legitima, licet mul toties ob importunitatem non concedenda concedat: & tunc non præsumitur pro eo: & clausula ex certa scientia uel de plenitudine potestatis &c. nihil operatur.
59 Iudices aliquem defectum iurisdictionis impeditiuum patientes regulariter contra eosdem ne procedant excipi debet.
60 Rescripta ad lites seu causarum commissiones & delegationes si modo auocatoria non sint, licet sint subreptitia, tamen iurisdictionem tribuunt.
61 Excommunicatus est infamis, & quasi à senatu motus, idcirco iudex esse non potest.
62 Excommunicatus semel quandiu non constat de absolutione tandiu excommunicatus præsumitur.
63 Excommunicatus publice quis dicatur ad effectum ut iudex esse non possit.
64 Excommunicatio nunquid probetur per instrumentum denunciationis.
65 Bannitus excommunicato est similis, ideo iudex esse non potest.
66 Causæ ab apostolica sede nisi in dignitate ecclesiastica constitutis committi non possunt: & quibus possunt committi, ac quare hoc sit inductum.
67 c. Statutum, de rescriptis. in. 6. de causis committendis non procedit in ordinario.
68 Causæ ab ordinariis ac etiam secularibus iudicibus cognoscendæ clericis committi possunt.
69 Causæ non spirituales etiam iudicibus laicorum cognoscendæ committi possunt.
70 Dignitas ecclesiastica quæ dicatur.
71 Fœminæ iudices fieri non possunt, per rōnes de quibus hic.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

72 Fœminis diſpenſatiue quandoque cauſæ etiam ſpirituales commiſſæ fuerint.

73 Fœminæ in iuriſdictione ſuccedere, & illam per ſeipſas exercere poſſunt.

74 Serui iudices fieri non poſſunt, quia quoad leges pro mortuis habentur.

75 l. Barbarius. ff. de offic. præſid. procedit nedum in ordinario, uerumetiam in ſimplici delegato.

76 Monachi & religioſi cum ſint ſerui religionis, & quoad ſecularia pro mortuis habeãtur, iudices fieri nõ poſſunt.

77 Monachi & religioſi ſeruis adæquantur.

78 Fratres ordinis minorum funditus pro mortuis habentur.

79 Monachis et religioſis ſi cauſa expreſſo nomine monachatus ſeu religionis à ſede apoſtolica committatur, tenet commiſſio, & .82. cum ſeq.

80 Cauſæ Gardianis ſeu miniſtris fratrum minorum, ac prioribus mendicantium, & ſimilibus à ſede apoſtolica committi poſſunt.

81 Cauſæ habentibus ſimplices adminiſtrationes, & officia eccleſiaſtica prout ſacriſtæ, cuſtodes, camerarij, theſaurarij, & ſimiles committi non poſſunt.

82 Cauſæ monacho adminiſtrationem in cathedrali eccleſia habenti committi poſſunt.

83 Monachus poteſt creari officialis epiſcopi.

84 Iudicis habilitas conſideratur tempore datæ ſcripti, ſeu delegationis.

85 Delegatio non ualet, ſi cauſa ad iuriſdictionem delegantis non ſpectet.

86 Delegari poſſunt omnes cauſæ etiam meri Imperij ſecundum ius Canonicum.

87 Mandatum ſpeciale requiritur ad impetrandam commiſ-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

sionem causarum de iure, sed de stylo non seruatur: & quomodo hoc sit intelligendum.
88 Excommunicatus & hæreticus specialiter prohibentur impetrare rescripta, & causarum commissiones.
89 Commissiones causarum alterius nomine impetratæ effectũ sortiuntur ex ratificatione ipsius domini, et nõ alias.
90 Rescriptum seu causæ commissio contra mortuum impetrata non tenet.
91 Forma rescripti seu mandati est diligenter custodiẽda, alias non ualet quod fit.
92 Conditionale si fuerit mandatum uel rescriptum, ante conditionem uel diem non acquiritur iurisdictio, sed spes duntaxat illius.
93 Delegatio diuersimode fieri solet, quandoque de tota causa, aliquando de uno articulo, in quo est diligenter considerandum.
94 Delegatio causæ extra territorium delegantis fieri potest.
95 Delegatio fieri non potest, ut causa extra locum delegantis cognoscatur.
96 Delegatio causæ fieri non potest in loco distanti ultra duas dietas: si de hoc fuerit oppositum: prout de loco non tuto & inhonesto dicitur.
97 Delegatio causæ à sede apostolica extra locum insignem facta non ualet: si modo de contraria principis uoluntate non appareat.
98 Delegatio causæ in certo loco facta: si in eo ex aliqua causa expediri non potest, alibi expediri poterit.
99 Delegatio causæ uidelicet ut causa cognoscatur tempore quo delegans non est futurus iudex, non ualet.
100 Iudex delegatus ultra diem statutum cognoscens nihil facit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

101 *Reſcriptum ad lites licet ſit perpetuum, tamen intra annũ iudici præſentari debet.*

102 *Reſcriptum quid debeat continere: & quid in eo exprimendum ſit ne dicatur ſubreptitium: & quòd expreſſa in eo nerificanda ſunt.*

103 *Delegatus ante receſſum ſui delegantis à prouincia, uel priuſquàm moriatur, ſi iuriſdictione & mandato non fuerit uſus, expirat ſua iuriſdictio.*

104 *Mandatum iuriſdictionale qualiter tacite uel expreſſe reſolui & expirare poſſit, remiſſiue.*

De nullitate ex defectu iuriſdictionis delegatæ.

POSTQVAM ſummatim & concluſiue aliqua uidimus de ordinaria, ſupereſt ut aliquid etiam ponamus de poteſtates delegata, de qua ſæpius in iudiciis diſputari conſueuit, & ſequendo ordinem ſupra poſitum, ſcire debes, quòd omnia per quæ diximus ſententiam iudicis ordinarij ex defectu poteſtatis ſuæ impugnari poſſe, à fortiori etiam ex eiſdẽ ſententia iudicis delegati inualidari poterit, cum iſta ſit lon
1 ge debilior, ſtrictior, & minus fauorabilis quàm ordinaria iuriſdictio (ut ſupra diximus) & ponit Arch. in.c. ſi quis epiſcopus.ij.q.vj.quem refert & ſequitur Bald.in.l. ſi ut proponis.la.j.uerſi.ſed hic dubitatur.C. quomodo & quan. iud.de quo plenius per Alex.in rub.ff.de offic.eius &c.

Conueniet igitur imprimis diligenter quærere, nunquid legitime conſtet de poteſtate ipſi delegato tradita, quia ſine ea fruſtra iudicaſſet.c.cum in iure.de offic.dele.cum ſuperius adductis.& ſi per reſcriptum uel alias de iuriſdictione demãdata, ac facta delegatione, apparuerit, erit aduertendum, nũquid per delegationem huiuſmodi in delegatũ aliqua effica-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

2 citer fuerit translata potestas, considerando, quis, cui, quid, pro quo, contra quem, qualiter, & quibus, loco, & tempore delegauerit. De quibus per ordinem aliquid dicendum est.

3 Quis deleget considerabitur circa hoc, uidelicet nunquid habuerit illam potestatem, quam alteri dedit, ex quo frustra daret, quod ipse nō haberet, ut in similibus terminis inquit text.l.obseruare.§.fina.ff.de offic.proconsul.& leg.l. traditio. in princip.ff.de acqui.re.do.&.l.nemo plus iuris.ff. de regul. iur. Nam quod quisque non habet committere non potst, cap.Daibertum.prima quæstio.vij.c.quod autem. de iurepa. cap.fina.de rescrip.cap.primo, de offic.ordin.in.vj. & ibi Io.
4 monachi, cum alijs, de quibus per Rot.ccxlii. Si unus ex tribus.in no.Idcirco eum, qui iudicare iubet, magistratum esse oportet.l.eum qui.ff.de iurisd.omn.iud.l.uni.in princip. ubi gl.C.qui pro sua iurisd.quia iudicem dare iurisdictionis est. l.j.in fi.&.l.Imperium.in fi.ff.de iurisdi.om.iud.

5 Et intellige quòd delegans sit magistratus, id est talis, cui competat iurisdictio cum administratione, prout sunt prouinciarum, ac terrarum rectores, præsides, gubernatores, comites, duces, marchiones, uicarij perpetui, archiepiscopi, episcopi, uel alij similes habentes dignitates, quibus de iure, uel de consuetudine iurisdictio annectitur, ut probat text.in.l. fina.C.ubi & apud quos.& tales cum territorium habeant, uere ordinaria sunt, & omnes eiusdem territorij causas sub illorum potestate comprehendunt, & ad eos omnium partes, qui Romæ, uel quasi magistratus, uel extra ordinem ius dicunt, pertinent, ut probat tex.in.l.si in aliqua.§.fina.&.l.nequicquam.in princ.ff.de offic.proconsf.&.l.ex omnibus.cum duobu s sequen.ff.de offic.præs.

6 Potes etiam de eo magistratu intelligere, qui alicui iurisdictioni, aut tribunali ordinario præsit, & cui iurisdictio absque alia dignitate, seu administratione competat, prout erāt illi, qui antiquitus in urbe Romano populo ius dicebant, de quibus supra diximus, & prout sunt hi, qui in eadem urbe etiam temporibus nostris ordinarie ius dicunt, ut est Reuerendissimus Camerarius cum clericis seu pręsidentibus suis, uicecamerarius idemque urbis gubernator, auditor generalis eiusdem cameræ, uicarius sanctissimi domini nostri

Papæ, eiuſdem urbis ſenator, & mareſcallus: qui omnes pro ordinarijs Romanæ curiæ iudicibus hodie ſe gerunt, & reputantur: ut uoluit Spec. in ti. de off. ord. §. j. uerſ. item ordinarius. & ibi Bald. & in tit. de iud. dele. §. iam nunc, uerſ. item non obſtat. & alias dixi.

8 Et ſicuti olim magiſtratus, qui in urbe ius reddebant, quiſque ſuis partibus fungebatur, ac determinatam habebat cognitionem: ut colligitur ex rubris & nigro. ff. & C. de illorum officiis, & poteſtate tractan. & de quo aliquid ſupra diximus. Ita etiam & ſupradicti, qui hodie in eadem urbe ius dicunt, ne adinuicem per concurſum ſe impediant: & promiſcuis actibus rerum turbentur officia: quilibet ex ipſis, iuxta facultates ac poteſtatem tempore creationis & deputationis eorundem ad magiſtratus, ab eoſdem ſanctiſsimo domino noſtro traditam, in eadem urbe, & Romana curia iuriſdictionem limitate exercent, uni creditum alteri non ſubtrahendo.

9 Exempli gratia, pro te Iuuenis (ut de illorum poteſtate & iuriſdictione aliqualiter inſtruaris) uidere poteris Reuerendiſsimum in eadem curia Vicecancellarium, eius amplã, & latam poteſtatem intra ſuos tamen limites continere, puta eius authoritate ac patrocinio quaſcunque extrauagantes leges, & cõſtitutiones, ſeu regulas cuſtodiendo, illaſque quibus oportuerit ſubminiſtrando, cauſaſque beneficiales, & ad eandem Romanam curiam deuolutas iudicibus in eadem curia diſtribuendo, proceſſus etiam cum inuocatione auxilij brachij ſecularis aduerſus intruſos & rebelles fulminãdo, ſententias diffinitiuas in eadem curia, Apoſtolica authoritate prolatas, debitæ executioni demandando, reſignationes beneficiorum eccleſiaſticorum admittendo, ac ſupplicationes, ſeu prouiſiones, a duobus tamen Referendarijs ſubſcriptas, uſque ad ſummam centum florenorum, ſuper huiuſmodi eccleſiaſticis beneficijs ſignando, & cõcedendo, ac eandem ſanctiſsimi domini noſtri Papæ Cancellariam & eius officiales, qui multi & honorabiles ſunt, & audientiam ſacri palatii apoſtolici cauſarũ, & illius R.D. auditores, & officiales, regendo, & gubernando, ac reliqua faciendo iuxta poteſtatem ex regulis maxime, ſeu conſtitutionibus apoſtolicis dictæ Cancellariæ ſibi conceſſam: de quo per Aeg. deciſ. dc.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Si delegatus. in fi.&. dcii. Cancellaria. de qua etiã fit mentio in.c.ad hæc.de reſcrip.&c. Porrecta.de confir.util. uel inutil. &.c.dura.de crim.falſa.& ſuper qua inſignes doctores multa ſcripſerunt, prout Gond.uillad.olim auditor Rot.in trac. de aug.dignitat. & poteſt.S.R.E. in ulti.quæſtio.Roma.conſil. dcclxxxix.ac doctores omnes in prooemio regularum eiuſdem Cancellariæ.

10 Idem uidemus in ſupradicto etiam Reuerendiſsimo Camerario: qui cum ſeptem ſuis præſidentibus uniuerſo ærario ac patrimonio Eccleſiæ præeſt, illius reditus procurans: cuius poteſtas præcipue uerſatur in cauſis ciuilibus, inter fiſcum dictæ cameræ ac priuatos, ſeu ſtatum, uel commodum eiuſdem cameræ Apoſtolicæ, uel aliàs publicam utilitatem, regimen, & quietem, concernentibus, audiendis, & decidendis: ac debentes eidem cameræ ad ſolutionem compellendo, & reliqua faciendo, quæ honorificũ dictæ cameræ Apoſtolicæ, & uniuerſæ reipublicę ſtatum conſpicere cognoſcit: cuius dignitas & officium maximum eſt, etiam per mortem ipſius Papæ non ceſſans, prout eſt tex.& ibi gl.in uerbo. Camerarium.in cle.ne Romani.& ibi aliqua de eo poſſunt Zabarella, & Bonif.de Vital.de elec.& Deci.in conſ,cccciiii. Viſo & poteſtatẽ ac etiam longe maiorẽ q̃ olim habebat procurator Cęſaris retinet.ſecundum Paul.de Caſt.in.l.iii.in fin.per illum tex.C.ſi aduerſ.fiſcum. prout refert deciſ.Neapo.ut per Cap.deciſ.cxcvii.in cauſa.nu.iii.cum ſimil. Iſti duo primi ob illorum præminentem dignitatem, & officium, dici non poteſt, qn iuriſdictionẽ cũ dignitate & adminiſtratiõe habeãt.

11 Videmus etiam idem in uicecamerario, eodemque urbis gubernatore & ſuperintendente, qui ſpecialiter regimini, ac quieti publicæ præfectus, in facinoroſos quoſcunque clericos, uel ſeculares, in ipſa urbe, ac eius diſtrictu gladij temporalis dictæ ſedis Apoſtolicæ poteſtatem, merumque & mixtum imperium pro eius mero arbitrio, manu regia & leuato uelo, exercet, cauſaſque breuiores ut puta mercedum ac miſerabilium perſonarum, cauſas annonæ, & ſimiles publicam eiuſdem ciuitatis quietem reſpicientes, etiam ex non ſcripto, ac regali manu determinat, ac ſolus (ſenatore excepto) gladium temporalem uibrat, & cunctis alijs urbis magiſtratibus olim præcellebat, ut inquit tex.in.l.iii.C.de off. præfect.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

urb.&.ff.eod.tit.per tot.Tribunal tamen causarum priuatarum tenere non consueuerat, sed uenientes ad eum ad suos iudices remittere,prout ex extrauaganti Iulii.ii. in uolumine statutorum eiusdem urbis inserta,satis constat.

12 Experimur & uidemus idem etiam,in ipso cameræ Apostolicæ generali auditore, cui alter dictæ Apostolicæ sedis gladius spiritualis, præcipue assignatus est,is etenim cẽsetur naturalis & proprius Iudex eiusdem sedis officialiũ, & aliorum cuiuscunque dignitatis curialium,inter quos, siue clerici,siue seculares existant,ratione cõtractus,uel quasi,seu delicti, uel quasi,etiam extra Romanam curiam initi, uel commissi, si tales in eadem curia reperiuntur, uel etiam extra, in terris tamen Ecclesiæ, uel ubilibet, quando ecclesiastici fuerint, uel agatur ratione contractus, seu delicti in eadem curia commissi, uel foret delictum in bulla seu extrauaganti, uulgo dicta cœnæ domini comprehensum ciuiliter, & criminaliter (dummodo ad sanguinis effusionem nõ agatur) ius dicit,censuras fulminat,& usque ad inuocationem auxilij brachij secularis inclusiue procedit.

Est etiam uerus executor, & iudex quarũcunque obligationum in dicta curia uel extra,in forma solita cameræ Apostolicæ initarũ,& causarum pensionũ super fructibus ecclesiasticis reseruatarũ:& iudex ordinarius quarumcũque appellationum à quibusuis sententijs, seu grauaminibus per iudices ordinarios,etiam Romanæ curiæ (dicto Senatore excepto) ac quoslibet alios in terris Romanæ ecclesiæ mediate uel immediate subiectos, ad ipsam sedem interpositarũ, seu aliàs per modum reclamationis , supplicationis , nullitatis, querelæ,uel recursus, delatarum , ac generalis executor sententiarum,& censurarum in,d.Roma cur.præsertim in sacro Rotæ auditorio,latarum, & aliàs,prout ex ampla eius apostolica facultate notorium est,quicquid fuerit olim , ut per Aegid. eius potestatem plurimum limitantem concl u.dviij. quòd auditor Cameræ.&.dvj.in causa.& melius.ccx, in causa. & decisio. dccxxviii. not. quòd auditor.in antiq.& quicquid ipsi dicant , & tunc erat ordinarius iudex in urbe , ut per glo.in cle.auditor. de rescrip.& clc.ne Romani. in uerb. expirare.de elect.quę iura ad propositum istud adducit Cassad.decis.iiii.nu.ii.de constitu.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

13 Idem pariter dicendum erit de generali in ſpiritualibus eiuſdem domini noſtri Papæ in eadem urbe uicario: ad cuius forum & eius iuriſdictionem proprie & ſpecialiter ſpectant cauſæ ciuiles, & criminales clericorum, & quarumuis eccleſiaſticarum perſonarum: ſi modò (ut dictum fuit de auditore) ad membri mutilationem, ſeu ſanguinis effuſionem non agatur, ac quorumuis eccleſiaſticorum, & piorum locorum dictæ urbis, & illius diſtrictus Iudæorumque, uſurariorum, pupillorũ, orphanorũ, uiduarũ, cenſuũ, reſponſionum, rerum & bonorum eccleſiaſticarũ permutationũ, uenditionum, alienationum, deuolutionũ, & quarumuis aliarum, fidem catholicam, & res ac bona, & perſonas utriuſque ſexus eccleſiaſticas conceruen. ſuper quibus in dicta urbe, & eius diſtrictu uere ordinarius eſt: ut probatur tot. tit. extra de offi. uic. maxime in. c. tua nobis. qui uult quòd prouincia Romana, uidelicet quæ eſt inter Piſanam & Capuanam dicatur ſua propria prouincia, ac plenius de præmiſſa eius poteſtate per publicas literas Apoſtolicæ conceſsionis, quæ pręmanibus quotidie uerſantur, facile dignoſcitur: de quo & eius poteſtate uide etiam Pauinum in tract. de off. & pet. ſed. uac. in ultima cartha, uerſic. nunc reſtat ſubijcere. & nunquid præcedere debeat. d. auditorem cameræ, poſuit Aut. de pe. in trac. de iuriſ. ep. c. vj. col. pe. ubi primo dixit, quòd ſic: ex eo quòd eſt ordinarius, & repræſentat Papam: poſtmodum reliquit curialibus decidendam: prout & nos relinquimus, quia non eſt de pane lucrando.

14 Videmus inſuper eiuſdem urbis ſenatorem quaſi alterum prætorem urbanum, tanquam ordinarium iudicẽ inter omnes præfatę urbis ciues, & incolas, ſeculares, ac ſuper quibuſcunque illorum bonis & rebus cognoſcere, & merũ ac mixtum imperium, ac gladij poteſtatem quotidie exercere: huius electio ſeu deputatio abſque ipſius apoſtolicæ ſedis literis ſpecialiter fieri non poteſt: ut late ponit tex. in. c. fundamenta. uerſ. digne itaque de elect. in. vj. & de quo in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſt. cum ſimil. huius poteſtas & iuriſdictio ex lege municipali pendet.

15 Adeſt & Mareſcallus eiuſdem urbis, quem curiæ Sabellorum iudicem uocant: qui & pro iudice ordinario inter laicos, & fœminas (curiales tamen, & humilis conditionis) ſe

gerit,& cauſas eorundem,ut plurimum tamen breuiores de-
16 terminat : huius poteſtas & authoritas in eadem urbe olim maior fuit,quàm de præſenti ſit : prout idem dici poteſt de generali auditore audientiæ contradictarum : qui ſuper iudicibus extra Romanam curiam dandis,in euentum diſcordiæ,adiri conſueuit: & qui aliàs ordinariam iuriſdictionem habuiſſe dicitur : ut per glo.poſt Goffred. & Hoſt. in.d.cle. auditor. de reſc.

17 De reuerendis autem dominis meis ſacri palatij apoſtolici cauſarum auditoribus , nihil diximus: cum ipſimet , ac eorum poteſtas ſatis ſuperque illuſtris & nota ſit , ac eorum deciſiones tanquam ex uberrimo fonte iuris utriuſque , & præſertim Canonici emanatæ,ubique gentium, tanquã ſtellæ in firmamento, choruſcent , ſintque præcipuum iuſtitiæ iubar,ac totius Ro. Curiæ ſplendor, & gloria. Nemo igitur eſt,qui neſciat eoſdem in cauſis,quæ ſibi in uim ſpecialium reſcriptorum ſanctiſsimi domini noſtri quotidie , quaſi per uiam diſtributionis,committuntur , in cognoſcendo ordinarios,& in decidẽdo delegatos reputari : ut ipſimet uoluerunt.deciſ.ccccxxx.fuit.&.cccxxxj.dubitatur.in fin.in no.Spe. in tit.de iud.delegat.§.iam nunc.uerſic.Item nõ obſtat. & de off.ord.§.j. late per Fel.in rub. de off.deleg. Illoſque eandem Romanam curiam pro territorio habere : ut inquit Aegid. concl.dcl.Curia.poſt prin.& quòd illorum audientia & tribunal ſede uacante,uacat,per tex.in.c. ne Romani.§.ſane. de
8 elect.in cle.qui tamen,ob præſentiam ipſius Papæ,cauſas ſibi delegatas,alteri ſubdelegare non conſueuerunt:prout nec (ob eandem cauſam) illorum iuriſdictio prorogari ſolita fuit,ſecundũ Aegid.concl.xcvij.Iudex.in fin.& facit id,quod ponit Caſſad,deciſ.xiii.in fi. de reſcri.uel forſan ob id,quòd ſtrictiorẽ quàm alij delegati iuriſdictionem habent : ut declarant ipſi deciſio.cccvj.ſi actor.circa medium.in no. & patet,cum etiam ad cautelam abſoluere , nec ſuper deſertione appellationis pronunciare,abſque ſpeciali ipſius Papæ man-
9 dato,poſsint,licet aliis iudicibus talis poteſtas de iure competat,ut uolunt ipſi deciſ.dxcix.licet iudex.&.dcccxviii. Sciendum eſt.& deciſ.dcxcii. qualiter.in anti.& deci.xcvii. licet.& cliii.Auditor.in no,prout neque ſuas exequi poſſunt ſententias , prout faciunt cæteri delegati , ut per Rot. dcxiiii.nota

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quòd licet iudex.in antiq.cum ſimil. Et quamuis non quod Romæ factum eſt,ſed potius quòd fieri debuit,ſpectandum ſit,ut inquit tex.in.l.ſed licet.ff.de off. præſ. nihilominus ob morum grauitatem,ac præcellentem doctrinam in quolibet
20 genere uirtutum tot illuſtrium doctorum, ac præeminentē illorum dignitatem, concluſiones & obſeruantiæ ipſorum, quaſi magiſtrales, & communem opinionem facientes, ab alijs iudicibus regulariter pro tempore obſeruandæ & amplectendæ ſunt,ſecundum Io.de Imol.& And.Siculum in. c. ſi olim.el.i.col.xi.de litiſcon.arg.tex.inſt.de ſatiſd.§.fi.in fi.& c.cum non liceat.de maio.& obedien. ponit Caſſad.deciſ. fi. col.fi.de conſtit.& deciſ.ix.in fi.de cauſ.poſſ.& prop.& deciſ. xvii.in fi.de pręb.Facit etiā quod ponit Deci.conſ.dcxcix.accepi.nu.iiii.lib.v. dum dixit, quôd ſtylus ſacri palatij dicitur ius,licet ex facto proueniat,quæ ſunt uerba Rotæ.dccx. nota quòd ſtylus.in antiq.

His itaque de Romanæ curiæ iudicibus primariis,pro iuuenum aliquali cognitione præcurſis, ad primum redeūdo, diximus delegantem oportere eſſe iudicem ordinarium,uel ſaltem à principe delegatum , ut alteri cauſam cognoſcendā demandare poſsit.l.cū prętor.ff.de iud.l.à iudice,ubi ponūt ſcrib.C.eo.tit.c.Paſtoralis.c.fi.in prin.c.quamuis.de offi. deleg.c.cauſā quę.de app. & ponit Rot.clxiiii.de off.leg. in no.

21 Quinimo etiam principis delegatus multoties alteri ſubdelegare nequibit,putà ſi cauſa eidem per uerbum mandamus, uel præcipimus ſibi foret ab ipſo principe commiſſa , quo caſu eandem alteri non ſubdelegabit,ſecundum gl.in.l. ſæpe audiui.Cæſarem.ff.de offi.præſ.quæ aſſerit curiales. D. N.Papæ,& Imperatoris ita diſtinguere : cum talia uerba neceſsitatem inferant : quam gl.ſequitur Bald.in Spec. de iud. deleg.in fine.uerſ.quando eſt præceptum,& eam totus mundus approbat,inquit Alex.in.l. & quia.ff.de iuriſ.om.iud. & Fel.in.c.eam te.col. vij.uerſ. Nihilominus.de reſcrip.

Vel ſi dictum fuiſſet quòd cauſam eandem ipſe delegatus cognoſcere deberet: quoniam per uerbum illud deberet, uideretur eidem delegato neceſsitas impoſita cauſam per ſeipſum cognoſcendi.c.i.ut eccleſ.beneſ.l.prætor.in princip.ff.de eden.cle.ii.& ibi gl.in uerb.debet.de ſtat.monac.de quo per Bal.in.d.c.eam te.uerſ circa hoc.de reſcrip.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Seu dictum fuiſſet, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus &c,quia & tunc ſubdelegatio uidetur prohibita,& electa induſtriæ perſonæ: ut per Imol.Abb.& alios in.c.fin.per illum tex.de off.deleg.Ale.in.l.à iudice.C.de iud.& Bal. in.c. ſi pro debilitate.in.iii.col.de off.deleg.ponit Spec. in titu.de off.deleg.uerſ. Item quòd iniunctum eſt ei,&c.

Aut fuiſſet dictum,quòd per ſeipſum cognoſceret : ut per Abb.in.d.c.fi. & Alex.in.l.i.ff.de off.eius. Et generaliter ubicunque ex uerbis cõmiſsionis,uel aliàs deprehẽdi poſſet electam fuiſſe perſonæ induſtriã : prout eſt quando dicitur de induſtria & circumſpectione tua confidẽtes, per Apoſtolica ſcripta mandamus &c.ut declarat Io.And.in.d.c.fin.uerſ. iniungitur.de off.delegat.& Ioan.Mill. in uerb. mandatum an tranſeat &c.aut diceretur authoritate noſtra cognoſcas, uel per te,te cognoſcas &c.ut per Bal.Card.Imol.Panor.in.c.fin. de dol.& contu.de quibus omnibus late per doctores in. c. ſuper quæſtionum.§. ſi uerò.ubi Feli. de off.deleg.&.c. cum cauſam.de appellat.& ponit Capic.deciſi.cli.uirginalis.col.ij.

22 Intellige inſuper de delegato à principe ſupremo,aut ſuperiorem de facto,uel de iure non recognoſcente : & cuius cõſtitutio ius ciuile,non autẽ pretorium conſtituit,ſecundum Bart.in.l.iiii.in.§.j.in fi.& ibi Imol.ff.de dã.infec.Ale.in.l.1.in v.col.de off.eius &c.Vnde delegati ab epiſcopis, ducibus,comitibus,marchionibus,& ſimilibus,non ſubdelegabũt:cum delegãtes primi ius prætoriũ nõ ciuile conſtituãt,ſecundum eundẽ Bar.in.l.ſciendum.ff.de uerbo.ob.& in.l.fi.ff.de pœn.

23 Delegatus tamen legati de latere,ſeu Cardinalis, ad inſtar legati proconſulis ſubdelegabit.l.cum prætor.de Iud.l. legatus, ſecundum unam lecturam: de off.proconſ. huiuſmodi namque legati proconſulibus prouinciarum adæquantur: ut dicit tex.in.c.legatos.de off.leg.in.vj. & quôd ſubdeleget, tenet Abb.per illum tex.in.c.cum Bertoldus.in.vij.col. de re iud.Bal.in.d.l.à iudice.C.de iud.Felin.in.d.c.cum cauſam.in viij.q.de appel.&.c.ſuper quæſtionum.§.ſi uerò.de offic. deleg.& per eundem in.c.ſi quis contra.col.fin.de for. cõpe. ubi æquiparat delegatum legati,delegato principis.

24 Præterea ſi foret ad uniuerſitatem certarum cauſarum delegatus,aliquã ex illis alteri ſubdelegare poſſet.l.j.§.ſi ff qs & à quo.tenet gl.& ibi Bar.& ſcrib.in.l.& qa.de iuriſd.om.iud.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& in.l.legatus.de off.proconſ.& legat.& in.l.fi.ff.de offi. eius & gl.in uer.delegatus.in.d.c.cum cauſam.de appel.

25 Vnde uicarius epiſcopi licet non poſsit alteri ſuas uices in totum committere,& alium facere uicarium, aliquas tamen cauſas, uel etiam certam illarum ſpeciem puta cauſas tempo rales,ſpiritualibus ſibi retentis,committere & demãdare poterit,prout notatur in.c.clericos.de offi.ui.&.c.j.eod.titu. li. vj.de quo per Rot.deciſ.ccclxxviii.fuit dubitatum utrum uicarius.&.cccl. licet officiali.in no. quæ in caſu quo loquitur etiam abſque ſpeciali mandato uidentur procedere poſſe per prædicta, & quia talis ordinarius eſt.c.Tua nobis. de offic. ord.c.ii.de conſuet. lib.vj.c.Romana.de appel.eod.lib. uide per Capi.deciſ.cli.uirginalis.

26 Et quamuis (ut diximus) delegatus principis regulariter poſsit cauſas ſibi delegatas,etiam ſi criminales forent, alteri ſubdelegare, ut per gl.communiter approbatam, ut atteſtatur ibi Pau.in.l.fi.C.qui pro ſua iuriſd,cum pluribus aliis ad hoc per Boer.cumulatis.deciſ.vj.col.finali, ubi uideas. tenet
27 Guid.Pap.q.dcxxiiii.clarum.& Capic.deciſ.cli.nu. vj. Subdelegatus tamen ab eo (ne res in infinitum procedat) alteri ſubdelegare nequibit,ut per glo.magnam in prin.in.c.ſuper quæſtionum.§.porrò.de off. deleg.quam ſequitur Abb.in.c. cum Bertoldus.col.x. de re iud.& Alexan, in rub.ff. de offic. eius.&c.col.iij.uerſi.nono probatur.& Iaſ.in.l.i.colũ.xviii.in prin.eod.titu.Licet ordinarius hoc poſsit,uidelicet delegato ſuo poteſtatem dare,ut cauſam alias delegabilem alteri ſubdeleget: & in hoc principis delegatus eſt inferioris conditionis quàm ordinarius,ſecundũ gl.fi. in.c.is cui. de offi.deleg. in.vj.quam tenent communiter doctores in. l. more maiorum.ubi Fulgoſ. aſſerit ita intrepide tenendum, & quòd ſit communis doctorum opinio atteſtatur Imol.in cle.i.de off. deleg.& Alex.in.d.rub.de officio eius.

28 Præmiſſa intellige, etiam quòd corã ſubdelegato lis fuiſſet conteſtata,quia alteri nihilominus cauſam illam delegare non poterit.l.ſoluitur iudicium. ff.de iud. qui indiſtincte loquitur,ſecundum Cy.& alios in.d.l.à iudice.& Guil.Bar.& cõiter alios in.d.l.& quia.licet gl.ibi,& in.l.fi.C. ubi & apud quos.&.l.legatus.de off.procõſ.ad inſtar procuratoris,q lité cõteſtatus eſt,talem ſubdelegatũ ſubdelegare poſſe uoluerit.

Inſuper

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

29 Insuper ratione delegantis inspiciendum fuerit, nunquid tempore delegationis iurisdictio competierit ipsi deleganti, actu,& potentia:id est an ipse delegans tunc temporis causam,quam delegauit,libere cognoscere, & terminare potuerit : quia inspicimus an delegans cognoscere ualuerit, ut sic demum delegatio teneat,inquit text.in.l.unica,in principio, C.qui pro sua iurisd.

30 Vnde antequam proconsul ingrediatur prouinciam sibi decretam,si alteri subdeleget : talis subdelegatio non ualet, quia delegans tempore illo cognoscere non potuisset.l. obseruare.§.fi.ff.de offic.procons.cum aliis de quib. meminit Capi.qui hoc tenet,& declarat decis.cli.uirginalis, colum.fi. iurisdictio nanque inefficax in delegante,erit eadem in delegato,quia partibus eius fungitur.l.solet.de iurisdict. omniũ iudicum.l.i.§.qui mandatam.ff.de offic.eius,&c.& ita arguit gloss.in uerb.proponatur, in capitulo iudex ab apostolico, de officio deleg.in.vi.

31 Neque prodesset,quòd expost eidem deleganti superueniret potestas,& iurisdictio:quoniam delegatio,& processus illius uigore illuc usque facti,non ualidarentur, neque conualescerent,quia ipsa delegatio ex iure(etiã ex causa de præterito)superueniente prout ex nunc,non prout ex tunc,con firmaretur,per tex.gloss.Bart.& Bald.in.d.l.obseruare.§.fina. & gl.Bar.& Bal.in.l.prima.C.ubi de cri.agi.& glo.in.l. unica, in uerb.patientiam.C.qui pro sua iurisdict.declarat Bal.in.l. eum qui.de iurisd.omnium iudicum,ponit Spec.in titul. de iud.deleg.§.excipi potest,uersi.quid si committens,& Canonistę in.c.cum ex officio,ubi post Ioan.And.But.& Imol.ponit Abbas,columna nona,uersi.secunda quæstio.& Feli.ibidem,uersic.septima conclusio,de præscript. & tenet Alexan. consil.ccxxxii.ponderatis,columna final. in principio lib.vi. Guid.Pap.q.cclxxxvi.iudex,cum uulg.

32 Igitur si delegans tempore subdelegationis esset publice excommunicatus,subdelegare non posset, cum exercitium ipsius iurisdictionis uideatur impeditum, prout hoc tenet gloss.in capitulo primo,in uersi.recipiunt,de offic.uic.capit. ad probandum,de re iud.c.aduersus.§.quia uero, & ibi glo. de immunitate eccle.&(ut dixi)intellige de publice excommunicato,& quando pro tali communiter habetur : alias si

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tãquam non excommunicatus haberetur, uel toleratus fuisset: actus, & gesta per ipsum ualerent, arg. l. barbarius. ff. de offic. præto. & l. ii. & ibi Bal. C. de senten. l. i. C. de testa. c. ii. iii. q. vii. notat gl. in. c. i. xxiii. q. i. & ponit Hostien. in summa, de off. ord. §. quis possit esse, in fin. impeditus ergo impedimento iuris alteri committere non potest, secundum Specul. de iud. deleg. §. excipi. uersi. sed quæritur, quæ impotentia, & ibi Bal. in add. in uerb. impeditus.

33 Et idem intellige, si alio quouismodo iurisdictio delegantis tunc fuisset impedita, seu suspensa, puta per legitimã partis recusationem, quia post illam delegatus non poterit subdelegare. c. iudex ab apostolica, de off. deleg. in. vi. licet ordinarius recusatus alteri causam delegare possit. c. cum speciali, de app. c. si quis contra, de for. comp.

Idem etiam foret, si iurisdictio efficaciter nondum transisset, neque esset uere ipsi delegato subdelegare uolenti quęsita: prout habes exemplum. d. c. si iudex, iuncto. c. quamuis, in fin. de offic. deleg. in. vi. uel si iudex subdelegasset antequã literæ iurisdictionales sibi præsentarentur, cum exercitium non competat, neque uere acquiratur iurisdictio ante præsentationem illarum, per quam efficaciter ipsum exercitium transit, & gesta per prius non tenent. c. super eo, el. ii. in fi. de appel. cle. i. ubi glo. in uerb. receptis, de procu. Bal. in. l. falsus, col. vi. uer. sed pone. C. de furt. & in. l. eum qui. ff. de iurisdict. omnium iud. tenet Fel. in. c. cæterum, uersic. ualet processus, de rescript. & in. c cum ex officii, nu. 35. de præscrip. & in. c. sciscitatus, in. vi. col. de rescrip. & in. c. fi. in fin. de præsum. & c. eam te. col. fi. uersi. fallit quarto, de rescri. Io. Mil. in uerb. iudex delegatus si ignorat. tenet Rot. ut decis. ccxlii. si unus ex tribus, & . ccccclix. circa tertium, in no. & . dccxciiii. pronunciatio. in antiq. Aegid. conclus. cx. Guid. Pap. quæst. cclxxxvi. iudex cum simil.

35 Siue quòd (puta) electus ad aliquam dignitatem, seu officium, quibus inhæret iurisdictio, antequam confirmaretur, casu quo confirmatio esset fienda, uel possessionem illius officii adeptus fuisset, alium subdelegaret, quoniam licet tali per electionem iurisdictio fuerit quæsita, exercitium tamẽ & administratio uere non competit nisi post habitam confirmationem, seu officii actualem possessionem, ut est gloss.

& ibi ſcribentes in.l.priuatorum.C.de iuriſdict.omnium iudicum,& gloſſ.per illum tex.in.c. auaritiæ, in uerb. confirmentur,de electio.in.vi.gloſſ.Bald.& alii in.l.unic.ff. de off. præfect. Auguſt.igitur requiritur electio,confirmatio, acceptatio,& poſſeſsionis acquiſitio,id eſt ingreſſus officii.l. Publius.ff.de conditio.& demonſtra.declarat Paris de ſynd. in uerſi.electio officialium.§.in officiis,ubi uide, & ponit Bart. in.d.l.Publius.ff.de condict.demonſtra.&.l.ex eo.ff.de mili. teſta.facit glo.in.c.quando.lxiii.diſt.Spec.in titu. de reſcript. præſentatio.§.ratione cauſæ,col.vi.uerſi. Item quod eſt obtentum ponit Abb.in propoſito in conſi.xlvii.in prin.Chriſti eiuſque matris,uol.i.& Canoniſtæ in.c. tranſmiſſum, de electio.& Fel.in.c.eam te.in princi.de reſcrip.quamuis in Papa,& imperatore ſecus ſit, quia illis per ſolam electionem acquiritur plenum ius,ac poteſtas,& illius exercitium,etiam ante coronationem,ſecundum communem ſententiam doctorum,prout de ea atteſtatur Imol. in.cle.i.in iii.q.de iureiur.& Deci illam fatetur,& comprobat conſ.dlxxxviii. col.ii. uer.ſed his non obſtantibus, lib.quarto.

36 Vel pone quòd cauſa fuiſſet pluribus commiſſa cum clauſula,quòd ſi non omnes,&c.& unus ex eis antequam de impedimento collegæ conſtaret,ſubdelegaſſet: geſta nanque a taliter ſubdelegato,non ualerent,cum commiſsio cenſeatur indiuidua,& exercitium uni non competat antequam conſtet de collegæ impedimento,ut per ſcribentes in.c.prudentiam,ubi Inno.& alii,&.c.penult.de offi.deleg.ponit Bald.in add.Spec.eo.tit.in uerb.ſi committatur cauſa,& Mil.in uerb. iudices delegati ſi ſint plures,& tenet Rot.deciſ.ccxliii. retento.&.clxvi.in no.&.xvii.eodem lib.latiſsime per Feli.in.c. ſciſcitatus,uerſicu.oportet notum eſſe impedimentum, de reſcrip. Et idem foret in omnibus aliis caſibus, in quibus ex aliqua cauſa delegantis iuriſdictio impedita,uel ſuſpenſa foret,prout diximus ſupra loquendo de ordinario. Nam his caſibus procedit regula,quòd plus eſt, quòd res ſit in actu, quàm in habitu, & potentia, ut notatur in l.i. in principio ff.de aqua plu. arcen.& in.l.Labeo.ff.de ſtat. lib. & in. l. hæ actiones. ff. ad Vellei. quas ad propoſitum adducit Deci. conſi.dcix.quæritur,circa fin.lib.v.& conſil. dcxcvi. retenta, prope fin.eo.lib.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

37 Aduertendum tamen fuerit,quòd exceptio impugnās potestatem delegantis coram ipso iudice delegato proponi, & probari debet,quia ad ipsum tales exceptiones admittere, uel repellere spectat.c.subdelegato,& ibi gloss. Archid. & alii de officio deleg.in.vi.Spec.& ibi Ioan.And in uerb. cognoscet.in.§.excipi.uersi.sed quis cognoscet,de officio delega. & dicam inferius in quæstione fin. Et præsupposito,quod delegans potuerit delegare.
38 SECVNDO cui delegetur causa aduertendum erit, quia nō omnes iudices dari possunt ab his,qui iudicis dandi ius habēt cū tria principaliter sint,quibus aliqui impediūtur,ut iudices non fiant,uidelicet natura,lege, & moribus.
39 Natura,ut surdus,mutus,perpetuo furiosus, & impubes, qui iudicio carent,ut magistraliter docet tex.in.l. cum prætor.§.non omnes.ff.de iudi.canonizata in.c.ii.uersi.tria sunt tertia quæstione.vii. Nam cum substantia ipsius iudicii sit, æquum ab iniquo separare,ut in.l.i.ff.de iusti.& iur. quia iudicare est de iure disceptare:iure autem disceptare est iuste iudicare,non poterit esse iudex is,in quem non cadat cognitio iustitiæ,ut arguit text.in capitulo forus, extra de uerbo. sig.in tales autem cognitio huiusmodi,cum sit operatio intellectus quo ipsi carent,uel hebetatum,& inutilem retinēt, non cadit,cum absentibus,& dormientibus similes sint, & quicquid uideant,ignorent,ut.l.i.§.sed furiosus.ff. de acqui. posses.&.l.si ei.§.furiosus.ff.de iure codi.l.furiosus.ff.de reg. iur.iuncto tex.l.i.in fi.C.de falsa monet.

Et de impubere uide tex.in.l.fœminæ.§.impuberes. ff. de reg. iur.&.l.quidam consulebant,ubi ponunt scrib.ff. de re iud.& tex.magistralem in.c.cum uicesimum, de offic.deleg. ubi reperies in qua ætate iudex,tam ordinarius,quàm delegatus constitui possit.
40 Et quoniam defectus, & incapacitas istorum a natura ipsa prouenit,ideo a quoquam etiā supremo principe suppleri non poterit,quia etiam imperatori tollere non licet, quæ iuris naturalis sunt,ut inquit tex.in clementina pastoralis,uersi.cæterum,de re iud.Immutabilia sunt enim.§. sed naturalia,instit.de iur.natu.gent.& ciuil.§.fin.de legi. agnat. tutel.eodem libro.
41 Et sententia a taliter incapacibus lata,eo ipso, etiam par-

te non opponente, non ualeret, quia consensus tacitus, uel expressus ipsius partis, non est considerabilis, ex quo a partibus talia non dependent, nec ab eisdem resarciri possunt, ut declarat Innoc. quem cæteri sequuntur in. c. Sciscitatus, ubi Felin. post alios ponit in columna tertia, uersicul. limitatur ista opinio, de rescript. & in capitulo inter monasterium, columna. vi. uersic. Octaua declaratio, de re iud. & in capitulo exceptionem, columna septima, uersi. fallit octauo, de exce. post Roma. in rub. de arb. col. viii. & Ang. in. l. fin. C. de exce. & Bar. in. l. licet, col. ii. C. de procu.

42 De cœco iamdiu est receptum magistratum, seu iurisdictionem iam cœptam retinere posse, aspirare autem ad nouam penitus prohiberi, ut inquit tex. in. l. prima. §. quamuis ff. de postul. & glo. iunct. tex. C. de decurio. in. l. infamia, lib. x. & tenet Bald. in. l. statutis, col. i. uersi. sed pone. C. de senté. ex breuiculo recit. sicuti dicitur, quòd feudum paternum re-
43 tinet, capitulo mutus. An mutus, uel aliter imperfectus feudum retinere poss. in usi. feud. decla. Bal. in. l. quoties, colum. fina. C. de suis, & legit. & prout succedit in Baronia, & iurisdictione paterna, quam per uicarium exercere poterit, ut uoluit Bartol. in. l. Cœcus. ff. de iud. & sentit gl. prima, in dicto capitulo mutus, & Bal. in dicta. l. quoties, & tenet Abbas in consilio. xlvii. Christi. libro primo, ubi uult quòd si electus ad officium, eo interim priusquam illius possessionem consequatur, cœcus fiat, in eodem officio remanere debet, & illud exercebit per alium, uel etiam forsan per seipsum, exemplo Apii cœci, qui seuerissimam sententiam de Pyrrhi captiuis non restituendis, dixit: ut in dicto. §. quamuis, & dicta. l. Cœcus, quæ uult quòd iudicis officio fungi possit: nam satis est, quòd oculis intellectus cernat, ac iudicio suo, quid agendum determinet, quia munus iudicandi magis consilio prudentis uiri quàm corpore, uel patrimonio explendum est, ut in. l. ii. §. corporis debilitas. ff. de uaca. mune. licet ex quo adhæret personæ, inter personalia connumeretur. l. munus. §. iudicandi. ff. de mune. & hono. & no. in. l. prima. C. qui morb. se excu. lib. x.

44 Lege impeditur ne iudex fiat is, qui senatu amotus est, ut dixit tex. in dicta. l. cũ prætor, & c. infames. iii. quæstione. vii. uidelicet ob uitium, uel turpitudinẽ suam, aut aliquod aliud

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

factum a lege reprobatum: propter quod eius ſtatus, & conditio, apud bonos & graues uiros aggrauata fuerit, ut habes multa exempla in tex. magiſtrali, in. d. c. infames, el. ii. §. porro. & ibi gl. or. iii. q. vii. & l. i. ubi Pau. eam multum commendat. ff. de his qui no. infa. l. infamem. ff. de pub. iud. poſuit Dynus in reg. infamibus, extra de reg. iur. Bal. Imol. Abb. & Feli. in. c. teſtimonium, de teſt. ubi reperies quid ſit, quotuplex, & quomodo irrogetur infamia, de periuro autem nunquid in propoſito noſtro dicatur infamis habes in. l. ſi quis maior C. de tranſac. ubi ſcribentes, & gl. in. l. Lucius, & ibi Bart. ff. de infami. & in. l. quæ ſub conditione, in uer. interuē. ff. de cōdi. inſtit. & glo. in. c. quicunque. vii. q. i. & Bal. in rub. de iureiur. in fin. dum uoluit, quòd is ſolum intelligatur deieraſſe, qui aliquid in futurum, non autem de præterito, uel præſenti facere, promiſerit.

Is ergo qui per ſententiam iudicis declaratus fuerit talis, uel quid tale commiſiſſe, per quod de iure, uel de facto ipſi condemnato infamia irrogetur, a cœtu honeſtorum uirorum ſemotus intelligetur, & antequam reſtituatur, iudex fieri non poterit, cum lex Iul. repetund. hoc fieri uetet. l. Caſſius. ff. de ſenato. l. eadem lege. §. primo. ff. ad. l. Iul. repetun. quia talibus non patent portæ dignitatum. l. ii. C. de dignit.
45 lib. xii. c. infamibus, de re iur. Et iudicare honor, ac dignitas eſt. l. omnem honorem. C. quand. prouoc. non eſt nec. c. ut debitus, de appellatio. ponit Rota. ccccxlii. fuit dubitatum, in nouis.

46 Quinimo nedum tales prohibendi ſunt iudices fieri, ſed ſi facti fuerint, & aliquibus ſceleribus ſe maculaſſe conuincantur, omni dignitate, & poteſtate exuti, inter peſsimos, & plebeios habendi ſunt, neque ſibi de eo honore blandiantur, cum ſeipſos indignos iudicauerint, ut inquit tex. in. l. iudices. C. de dignit. lib. xii.

Et propterea ſi ob cauſam ſimilem ab obtenta ſunt deiiciendi, multo magis repellentur ab habenda, ut dicit gl. poſt tex. & ibi Io. de plat. in. l. infamia. C. de decur. lib. x. Ideo Bal. in. l. i. col. vi. uerſi. nota, quòd confeſsio extra iudicium. C. de confeſsis, monebat unumquēque ab infamia ualde debere præcauere, quia nō ſolum in eo, in quo quis infamatus eſt, ſed etiam in aliis, eius opinio aggrauatur, & bona fama, quā

populi amant, sit thesaurus hominis inæstimabilis, & iucundus, & sicut lilium dans suauitatem odoris.

48 Idcirco criminosi, fures, sacrilegi, incæstuosi, homicidæ, periuri, raptores, malefici, adulteri, hæretici, schismatici, iu-
49 dæi, & alii qui Christianæ legis normam abiiciunt, ac pro aliis sceleribus conuicti, & condemnati, ac demum omnes, quos ecclesiasticæ, & seculi leges infames pronunciant, iudices fieri a lege prohibentur, cum ab omni cœtu fidelium, & proborum uirorum, nedum a senatu, tales segregati existāt, ac infames sint, ut per tex. in capitulo infames. vi. q. i. & ponit Spec. de offic. deleg. §. excipi potest, uersic. Item quòd est criminosus, & uersi. item quòd est Iudæus, & Host. eo. titu. §. cui possit delegare, uersi. integra fama, & de quibus posuit Ioannes Bapt. Perusi. in tract. de arb. lib. iiii. in pluribus cap. & per eundem lib. ii. eiusdem tract. per totum, & Bapt. a sancto Blasio eodem tract. de arbi. q. v. principali, cum pluribus seq. quæstionibus.

Et in specie, quòd iudæis non sint aliqua publica officia committenda, per quæ occasio eis tribuatur pœnam Christianis inferendi, est tex. in. c. nulla officia. liiij. distinct. &. c. constituit. xvii. q. iiii. &. c. cum sit, ubi ponunt scribentes, ex-
50 tra de Iudæis, &. l. fi. C. eo. tit. Christiani nanque soli iurisdictionis capaces existunt, ut per Bart. & modernos in rub. de iust. & iur. pro quo facit tex. in. c. uenerabile, ibi, hæreticum, uel paganum eligere, &c. de electio. Card. in cle. Romani. in
51 principio, de iureiur. Quamuis ipsi Iudæi inter seipsos iudices fieri possint. l. si qua (a contrario sensu) C. de Iudæ. & per Bart. in. l. generaliter. §. fin. ff. de decur. Io. de Anania. & Fel. referens Florianum de sancto Petro, ita consuluisse in dicto capitul. Cum sit, de iudæ.

52 Vsurarius etiam publicus, est ipso iure, & absque alia sententia infamis, de quo in capitulo porro. iii. q. vii. & in. l. improbum fœnus, ubi glo. & Bal. C. de his qui no. infa. & idem Bal. in. l. fratres. C. de inoff. testa. & Abb. in. c. inter dilectos, in iii. notab. de excess. prælat.

53 Erit nihilominus aduertendum, quoniam si in rescripto, seu delegatione ipsius principis supremi, appareret eundem delegantem habuisse notitiam de qualitate, & conditione personæ ipsius delegati, tunc tacite secum dispensasse

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uideretur,& habilitasse ad effectum commissa exequēdi, ex quo princeps, qui & magistratum dedit, circa illum omnia agere posse decreuit.l.quidam consulebant, in fi.ff. de re iu. l.ii.ff.de iurisd.om.iud.prout uidemus idem fieri, quando ex certa scientia confert beneficium incapaci: Nam cum eo dispēsat,& tollit quācunque eius inhabilitatem.l.idem Vulpianus.§.i.ff.de excus.tut.Bar.in.l.ii.C.si seruus, aut liber, ad decurio.aspira.lib.x.gl. & scrib. in.l. fin.C. si contra ius, uel util.pub.& glo.in.c.statutum, in princ.in uerb.literarum, de rescrip. in.vi.& gl.in.c.i.in uerb.utrunque.xliiii.distin.l. Imperialis.§.similes, ubi Bald.C.de nup.& Deci.consi.dcxiiii.in causa feudali, col.pen.& fi.lib.v.

54 Et si actus huiusmodi aliter fieri non poterat, ad eum sustinendum, præsumetur principem plenitudine potestatis uti uoluisse, ut declarat Feli.in.c.i.col.viii.num.26.de consti. &.c.Cum dilecta, col.xvi.uersic.limita regulam, de rescrip.& c.in causis, columna secunda, uersic.obstat primo, de re iud. & facit ad præmissa quod ponit Abbas in consil.lxiiii. libr.i. Nam certa scientia principis habet uim specificæ dispensationis, secundum gloss.in.c.causa, de æta.& qualit.& Ang. in l.i.C.de sent.pass.refert,& sequitur Paris in li.de sind.§.restat unum, columna secunda, prope fi.

55 Ideo disputare uelle an dignus,& habilis sit, quem princeps sciēter elegit, instar sacrilegii foret.l.disputare.C. de cri. sacril.§.eos autem, ibi, quis enim non diligat,&c. in authen. ut iudices sine quo, suffra. Et propterea eidem principi etiā contra morem, uel ius scriptum, rescribenti parendum est.c. Contra morem.c.distict.c.in memoriam.xix.distinct.uel sal tem alleganda causa, quare non pareatur.c.si quando, de rescrip.capitulo.Cum teneamur, de præbendis, capitulo ex parte, de officio delegati.

56 Et præmissa intellige(ut dixi)ubi constat de sciētia,& uoluntate ipsius principis, quia quando princeps aliquid ex certa scientia facit, uidetur suæ potestatis plenitudine uti uelle, ut dixit Bal.in.l.eos, in prin.c.de appel.& propterea nihil opponi potest quod annullet, ut uol.idem Bal.in proœ.Decre. col.iiii.& ponit utrunque Dec.consi.dclv.uiso elegāti, col.ii. nu.22.li.v.Sed si idem princeps defectus,& qualitates taliter inhabilitantes ignorasset, non uideretur dispensasse.c. si eo

tempore de reſcrip.lib.vj.ponit Bar. poſt glo.in.l.uniuerſis. C.de precib.impe.off.& gl.in.c.per diuerſitatem.in uerb.cō muni.de conceſſ.præb.Bar.in.l.ſi conſtat.ff.da appel. Aegid. conclu.cxvi.Si petens.Abb.conſil.lxiii.Omnipotentis. uerſ. Secundo principaliter,lib.j.& Alex.in conſi.cxxxv.uiſo. col. ii.lib.vii. & conſil.i.nu.xxxv.lib.v.Caſſad. in deciſ.ix. de reſcrip.cum ſimil.

57 Et in dubio contra ſimiles delegationes & reſcripta, conſultius fuerit excipere, de obreptione, uel ſubreptione, aut

58 defectu intentionis ipſius concedentis: quoniam cum talis præſumatur mens principis,qualis eſt mens legis, cum ſe uiuere uelle ſecundum leges profiteatur.l. digna uox.C.de legib.l.ex imperfecto.C.de teſtamen.l.ſi quando.C.de inoffi. teſtam.propterea per ſimilem obiectionem & exceptionem ſuperſedendum erit.c.conſtituit.xvii.q.iii.&.d.c.ſi quando. &.l.reſcripta.C.de precib.impe.offe.Pluries nāque ob nimiā petentium importunitatem,princeps non concedenda,concedit:ut.l.i.C.de peti.bo.ſub.lib.x.c.ſi aliquando. de ſenten. excom.notat glo.in.d.c.ſi quando.in uerb.qualitatem.de reſcrip.quo caſu non præſumitur pro ipſo principe,uel geſtis ab eo:ut dicit Roma.conſi.ccccxxxiii.quod indultum . col. pen.uerſi.& ſi dicatur. quem retulit & ſecutus eſt Dec. conſil. dlxxvj.pro reſolutione.in fi.lib.iiii.etiam quòd eſſent in reſcriptis appoſitæ clauſulæ , ex certa ſcientia &c. quia talis clauſula operatur ſolum quoad ea , de quibns præſumitur principem habere notitiam:ut ſunt illa, quæ iuris ſunt : ſecus de his quæ ſunt facti:quoniam de his pręſumitur ignorantia in ipſo principe:& propterea de obreptione ac intentionis defectu excipi poteſt:ut uoluit Bal.in.l.fi.col.v.C.ſenten.reſcin.non poſſ.quem ſequitur Alex.cōſi.xxiii.uiſo proceſſu.col.fi.lib.v.& Dec.conſi.dxliiii.ſeruus.col.ii.uerſi. quibus tamē.& col.fi.lib.iiii. ubi etiam idem dicitur de clauſula de poteſtatis plenitudine:quæ in tertii præiudicium non operatur: niſi quando cum cauſę cognitione idem princeps proceſsit : ut tenet Rota . ccxxx. Papa confirmando, in no. cum aliis , de quibus ſupra ſub rub. An quælibet ſententia poſſ.dici nul.nu.xviii.

59 Conuenit igitur cōtra ſimiles iudices excipere,ac ne procedant proteſtari, alias procedere poſſent : ut de infami in-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quit Spec.de iud.deleg.§.excipi.col.ii.uersi. sed nunquid in-
60 famis & Bald.ibi.in uerb.infamis potest quoniam rescripta & commissiones huiusmodi causarum, etiam obreptitia & surreptitia, ac processus illorum uigore facti, si non excipiatur, iurisdictionem & potestatem tribuunt: ut plenius per doct.in.c.Cæterum.&.c.ad audientiam.el.ii.ubi late per Feli.&.c super literis.de rescri.ponit Aegid.conclu.cccclxxxv.& legistæ in.l.præscriptione. per illũ tex.C.si contra ius.dummodo rescripta & delegationes huiusmodi causam eandem ab alio iudice non aduocarent: quia tunc subreptio ipso iure uitiaret:ut est decis.Rot.decis.j.de rescript.per Cassad. Fallit etiam in pluribus aliis, in quibus subreptio ipso iure uitiat:ut per Ias.in.d.l.præscriptione.& Feli.in dicto capitu.ad audientiam.

61 Excommunicatus etiam cum infamis sit, ut in.c.infames. vj.q.j.& ponit Roma.in sing.dclxxv. An excommunicatus. &.dclxxxii. ubi hoc declarat. & quia ab uniuersa fidelium communione, & participatione amotus & segregatus est, idcirco iudex esse non poterit: sed quandocũque detectum fuerit, eundem tempore delegationis uel processus, fuisse publice excommunicatum apparebit eius incapacitas:& gesta per ipsum non ualebunt: ut in.c.ad probandum. & ibi latissime scriben.de re iud.& gl.in uerb.duraturis. in.c.pia. de except. lib.vj. glo. & doct.super uerb. infamem.in.c.sciscitari. de rescript. Anto. in.c. intelleximus. de iud. Mill.in uerb.excommunicatus non potest esse iudex.& Bald. in.l.i. C.de senten. Perusin.in tracta. de arbi.c.vj. libro iiii. & satis
62 fuerit probare talem ante sentẽtiam, uel processum, excõmunicatum fuisse: quia & de præsenti, & quousque de absolutione constiterit, excommunicatus præsumetur.c.sicuti. de senten.excommu.c.proposuit. ubi glo. in uerb. absolutione. & ibi Innocen. de cleri.excom.mini. & est glo. ordinaria in.c.cum in iure.de offic.delega.Specu.in titu. de exce.§. nunc uidendum.colum.v.uersi.ignorantia.& est decis.Rot. ccxxxviii.no.glos.in antiquis.

Et ad effectum quòd processus non teneat, quis dicitur
63 publice excommunicatus subsecuta denunciatione, uel declaratoria sententia publice lata:ut uoluit Anchar.in consil. clxxxix.tribus de causis.in.ii. colum.quem refert & seq. Fel.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.c.Rodulphus.in uerb.declaratoria.col.v.de rescript. & in c.fin.in fi.de except.&.c.ad probandum.col.iii.uersi.& adde quòd.de re iud. ubi etiam ponit de excommunicato uigore literarum executorialium : & idem tenet Deci. in consil. dxxii.in causa electionis.nu.xiii.lib.iiii. & per eundem Feli. post Abb.in.c.prudentia.§.sexta.col.iii.& Fel.ibi col.v.uersi. utrum probat.de off.deleg.ubi uoluit instrumentũ denun-
64 ciationis,ad effectum repellẽdi aliquem a iudicio satis probare,licet in uim peremptorię,non probaret, secundum Io. and.in.c.pia. in uer.nomen.de exce.in.vj. &.c.licet,in uerb. nuntiari.de sentẽ.excom.eodem lib.quem sequitur Rot.deci.cccc.si quis petit. quæ asserit ita seruari in curia , & decis. cclii.licet sit concertatio. in no.

65 Relegatus etiam seu bannitus cum ob eius uitium, & ipse a senatu & communione ciuium,ac beneficiis reipub. separatus existat.excommunicato æquiparatur: ut per text.in c.domino guerram.in usib.feudo.sub rub. hic finitur constitutio.tenet Bar.in.l.si quis arbitratur. col.fi.uersi.quid de arbitratore ex bannito.de uerb.obl. & propterea non poterit esse iudex neque arbiter:ut uoluit Spec.in titu.de arbi.§. differtur.uers. sed quid de bannito.& ibi Io.and.late posuit Ang.in.q.incipiente , Duo inuicem. quos etiam refert & sequitur Ioan.bap.Perusi. in tract.de arb.lib.iiii.c.v.cum duobus seq.&.c.xix.eod.lib.& de quo per Alexan.in.l.j.§.j.in fi. ff.ad Trebel.& Io.and.in addi.ad Spe. in tit.de senten.§.iusta.in uerb.& est excommunicatus . hic igitur ad instar illius in territorio bannientis iudex esse non poterit:cum eorum quæ ciuilis iuris sunt dictæ ciuitatis,incapax existat:ut supra diximus:& de quo ponit Alex.consi.cxvj. animaduersis.col.ii.lib.ii.& consi.xxiii.oportune.col.iii.& consil.xxvj. circa.in princ.lib.j.& intellige quòd talis reputatur incapax quoad sui commodum : nam quoad onera & incommoda remanet ciuis & capax:ut declarat Bar.in.l.Tutela.§.item.ff. de cap. diminu. quem refert & sequitur Feli. in.c.intelleximus. colum.secunda. in princip. extra de iud. post gloss.in l. postliminium.§.filius . in uerbo patria .ff. de cap. & post li. reuers.

66 Lege insuper prohibetur aliis personis quam in dignitate ecclesiastica constitutis , aut personarum obtinen-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tibus, uel ecclesiarum cathedralium canonicis aut uicario, uel officiali Episcopi principali (non autem foraneo) seu prioratus conuentuales (non claustrales) obtinentibus a sede Apostolica, uel eius legato, seu delegatis, causas committi, alias quicquid per huiusmodi delegatos fieri cõtingeret, esset ipso iure nullum. c. statutum in princip. iuncto fi. & ibi scrib. de rescrip. lib. vj. iuncta cle. & si principalis, eo. tit. & ponit Hostien. in tit. de iud. delega. §. cui. col. ii. uersi. gnarus. & Specu. eod. titu. §. excipi. col. ii. in fi. cum seq. & ibi Ioan. and. in uerb. conscribendo. & Aegid. conclusio. lxxxj. consensus ubi etiam dicit quòd consensus partium in contrarium nihil operatur.

Quod procedit, etiam si papa causas profanas, ac inter laicos committeret: ut per doct. in. c. sua nobis. de app. & cõcludit Alexan. consil. lxxvii. in causa & lite. col. ii. ubi plene examinat, lib. ii. Procedit etiam in executoribus apostolicis aliqualem cognitionem, non nudum ministerium, habentibus: ut tenet Rot. decis. xcix. nota quòd executor. in antiq. & per glo. in uerb. uices. in. d. c. statutum. in. §. nullo. de rescript. in. vj.

Quod cum ad honorem ipsius apostolicæ sedis inductum fuisse uideatur: ne committendo causas simplicibus & pannosis clericis, aut alias rudibus & priuatis personis, ex quo uices delegantis gerunt: authoritas illius in persona, & talium ministerio uilipenderetur. prout declarant gl. & scriben. in. d. c. statutum. in uerb. sedis apostolicæ. & in uerb. cõ
67 mittatur. Idcirco cum ratio huiusmodi magis militet ratione dictæ sedis quàm aliorum dispositio. d. c. statutum. non comprehendet alios iudices ordinarios delegare uolentes: qui causas etiam simplicibus clericis delegare poterunt: ut
68 per glo. in. d. c. statutum. in uerb. sedis. nam etiam simplices clerici iudicandi munere de iure fungi possunt. l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de arb. c. sed nec cum. c. sequen. & ibi Abb. & cæteri ne cleri. uel mona. idem Abb. post Ant. in. c. ii. de iud. & sequitur Alex. in. d. consi. lxxvii. col. iii. in uerb. nec obstat. lib. ii. etiam quòd delegãtes essent seculares, uel causæ forent profanæ: ut in. c. Archiepiscopatum. extra de rapto
69 rib. Prout econuerso iudices ordinarii ecclesiastici, causas non spirituales laicis cognoscendas demandare poterunt:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ut per gl.ordinariam in.c.contingit.extra de arbit. & ponit glo.in uerb. præsumant. & ibi scrib. in.d.c. de iu. & ponit Deci.consi.cl.col.iii.in fi.lib.j.& quando iudex secularis delegat causam uni clerico:nunquid eo casu idem clericus delegatus,possit incidenter cognoscere de causa spirituali. uide late Feli.hoc ponentem & concludentem quòd non, in c.cum sit.col.pen.& fi.de fo.compe.

70 Et aduerte,quoniam dignitas ecclesiastica consueuit deprehendi ex quadam præeminentia, seu inter alios prærogatiua:quæ insurgit ex stalo in choro,& loco in capitulo:ut per Rot.deci.ccccxlij.Fuit dubitatum. &.ccccli. fuit dubitatum utrum præpositura.in no.uel quando haberet administrationem rerum Ecclesiæ cum iurisdictione:ut notant docto.in.c.de multa.de præbend. &.c.j.de consuet. in.vj. facit tex.in.l.honor.in prin.ff.de mune.& hono.& declarat Old. in consi.cl.in Ecclesia Valentina.tangit Alexand.in.d.consi. lxxvii.in his tamen plus attenditur consuetudo, quàm ius commune:ut inquit gl.in.c.ad hæc. de excess.prælat.& Cardi.consil.lxii. in Ecclesia Bellonien. & Rot. decis. clxxiii. de Thesauraria.in no.

71 Moribus,id est cõsuetudine legibus roborata,iudices fieri prohibentur,fœminæ,quæ ab omnibus officiis ciuilibus & publicis regulariter remotæ sunt: unde nec iudices esse, nec magistratus gerere possunt.l.fœminæ.ff.de reg.iur.&.d. l.cum prætor.ff.de iud. c.ii.iii. q.vii.c.mulierum. xxxiii.q.v. Prout nec arbitrix.l.fi.C.de arbit.c.dilectus.extra eod. & ratio prohibendi fuit: ne contra pudicitiam sexui naturaliter congruentem in publico esse, & officia uirilia tractare uideantur.l.prima.§.sexum.ff.de postula. Et quia iudicare ultra sexum fœmineæ infirmitatis officium est.l.i.C.quand. mulier tutor. off. & quoniam mulier ad imaginem Dei facta non est, sicuti uir: & quia ipsa uiro subesse debet,non econtra.c.hæc imago,&.c.cum caput.xxxiii.q.v. ponit gl.in c.dilecta.de maio.& obed. & propterea Bar.in.l.j.col.ii.uersi.sed an possit.C.de mune.& hono. lib.x.dixit non reperiri iure cautum, quòd de iure communi mulieribus tribuãtur honores cum administratione,præterquàm in Abbatissis monialium, quæ de iure canonico fiunt:Et ponit Ab.in c.significauit.in.iii.notab.de rescrip.prout refert & sequitur

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Deci.consil.dxv. quoniam. colum.vj. uersicu. non obstat quòd dicta sententia. lib. iiii.

72 Licet quãdoque dispensatiue causas etiam spirituales mulieribus demandatas esse compertum sit, prout legitur in.c. Mæuiam.ii.q.v.& per gl.in.c.i.in uerb.mulieres.xv.q.i.& in d.c.dilecti.de arb.post gl.& ibi Bar.in.l.unic.C.de mulierib. & in quo loco &c.lib.x.per Dec.in.d.l.fœminæ.

73 Iure tamen hæreditario fœminæ succedere possunt in iurisdictione,& illam etiam per seipsas exercere, sicuti de Iohanna regina referunt Host.Imol.& Panor.in.d.c.dilecti. & Ang.ac Paul.in.d.l.cum prætor.& Dec.in.d.l.fœminæ. attestantes eãdem sæpius fuisse uisam in solio regio sedentem, & capitales sententias ferentem:& firmat Alex.consi.i.col.vi. & consi.xxiiii.ponderatis.col.iiii.li.v.& Deci.consi.xxxii. in fi.li.j.& consi.ccccxiii.consuluit.in fin.li.iii.

74 Serui etiã moribus iudices fieri impediũtur, quia quoad ius ciuile attinet pro mortuis reputantur.l.quod attinet.ff. de reg.iur.d.l.cum prætor.&.l.seruus.ubi not.C.de iud.c.ii. iii.q.vii.Nisi pro liberis reputarentur,quia tunc ob communem errorem,& publicam utilitatem gesta per ipsos sustinerentur,ut.l.Barbarius.& ibi scrib. de off.præt. &.l.j.C.de testa.&.l.ii.C.de senten.Nam dispositio dictę.l.Barbarius procedit etiam in simplici delegato per eãdem rationem,& per tex.in.d.l.ii.& est communis opinio, ut per Fel.in.c.dilecta. col.ii.& in.c.sciscitaris.col.iiii.uer. dispositio.l.Barbarius.extra de rescript.

76 Et ad instar seruorum etiam monachi, & religiosi iudices fieri non poterunt,cum & ipsi illius religionis,quã professi sunt,serui dicantur,& quoad secularia, & ciuiles leges pro mortuis habẽtur, ac sint a cętu secularium penitus segregati.c.placuit. el.ii.&.c.monachi.xvi.q.i.c. causam quæ. de iud.c.ex parte.de accus.c.unic.extra de Sind. & gl.in.d.l. i.§.sexum. quæ istos mulieribus adæquauit, quamuis fre-
77 quentius consueuerint seruis æquiparari,& iura loquentia de uno ad alium extendantur,ut per gl.in auth. causã quæ. C.de sacros.eccle.tradit Inno.in.c.cum olim,col.iiii. de priuil. & Bart.in.l.i.§.i.ff.de arb.& in.l.i. cum pluribus sequen. ff.de stipul.seruo.

Quod indubitanter procedit in fratribus ordinis mino-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

78 rum, qui funditus pro mortuis habentur, ut uoluit Bald. in l. cum acutissimi. col. fi. C. de fideicom. & cõs. ccccxxvii. proponitur. lib. iiii. quem sequitur Dec. in consi. ccccxciiii. quod supra. & latius consil. ccccxcix. in causa quæ Parpiniani. ubi de istis fratribus plura posuit, per tex. in cle. exiui de paradiso. de uerb. signifi. lib. iiii. & concordat cum Bal. asserens illos omnino incapaces.

79 Licet etiam talibus ex certa scientia Papæ causæ delegari possent, expresso nomine monachatus seu religionis, ut apparet in c. cum olim, el. ii. post prin. & ibi gl. in uerb. monachi. ubi Inno. & cæteri sciben. de priuileg. c. conquestus. de fo. compe. c. ad audientiam, & c. porrecta. de confir. util. uel inutil. & ita tenet Rot. ut decis. ccix. nota quòd ubi causa. & cclxxxiiij. nota quòd monachus. in antiq.

80 Gardianis (ut uulgo appellãtur) seu ministris fratrum minorum, ac prioribus mendicãtium, ac etiam prioribus perpetuis conuentualibus, seu alias administrationem cum iurisdictione in illos de conuentu habentibus causæ huiusmodi committi possent: quia tales ueniunt apppellatione prælatorum: ut est gl. in cle. dudum. in uerb. non habetur. & ibi Car. in uerb. statuimus. de sepult. & in cle. j. in uerb. prælatum. de elect. & c. quorundam. in uer. solium prælatorũ. de elect. lib. vj. his igitur causæ delegari poterunt: ut tenet Domi. in c. nullus. de elect. eo. lib. quem refert & sequitur Fel. in c. insuper. de test. & Moder. in tract. de lite. grat. fol. lviii. uers.

81 ex quo infero unum. Secus foret in fratribus seu monachis habentibus officia, aut simplices administrationes; prout sunt sacristæ, custodes, camerarii, priores, claustrales, thesaurarii, & similes: quoniam isti non dicuntur in dignitatibus, sed in officiis: ut uoluit Spec. in. §. excipi. col. iii. in princ. ubi attestatur Romanã curiam ita seruare. de iud. deleg. de quibus officiis loquitur Rot. decis. clxiii. de thesauraria. in no.

82 Licet si causa committeretur monacho in cathedrali administrationem, uel officium habenti, ualeret commissio, maxime quando literæ per cancellariam Apostolicam expedirentur, etiam quòd de monachatu mentio non fieret, secundum Rot. decis. ccix. Nota quòd ubi causa. in antiq. quoniam etiam simplex monachus potest creari officialis, & deputari locumtenens ab Episcopo, & sententiæ per

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ipsum latæ, presertim si ab initio contra ipsius personā non fuisset, oppositum, ualebunt, secundum eandem Rot. decis. cclxxxiiii. nota quòd monachus. in antiq. & hoc maxime secundum quandam æquitatem, ut in decis. iiii. incip. An monachus. de officio uicarii. in deci. Bisignet. & de hoc uide per Guid. Pap. q. dlxiii. An monachus.

84 In summa respectu delegati considerabitur, nūquid persona eiusdem delegati ratione sui, uel alias fuerit capax iurisdictionis, & cognitionis sibi demandatæ tēpore quo demandata est: quia habilitas delegati, & delegantis principaliter attenditur tempore datæ rescripti seu delegationis: ut est gl. in uerb. canonicis in fi. quam ibi sequuntur docto. in c. statutum. de rescrip. in. vj. & Fel. in. c. eam te. col. xvj. uersic. tempus datæ. de rescrip. & gl. in. c. dilecti. el. ii. de præb. sentit Spec. in. §. excipi. in princ. de iud. deleg.

Et uidebitur nunquid ipse delegans potuerit, & uoluerit cum ipso delegato dispensare (casu quo dispensatio requireretur) & eum habilem facere ad actum huiusmodi explicandum: quæ omnia ex qualitate delegantis & ipsius delegati, ac rei seu causæ delegatæ & facie delegationis, facile apparebunt. aduertatur breuiter, nunquid primus potuerit, & uoluerit dare, & secundus recipere, & exequi, hanc publicā iurisdicendi potestatem: ista nanque duo uidelicet uoluntas, & potestas, fabricant omnes actus humanos: & si ex his alter desierit, nihil est, quod explicari queat, secundum Philosophum. & probatur in. c. cum super. in uersi. posset, & nollet. & ibi scriben. de off. delega. & in. l. omne uerbum. & ibi ponit Bald. C. commu. delega. cum aliis congestis per Alex. consi. cxxiii. scripsit in princ. lib. iiii. & Dec. consi. cxcviii. col. ii. in fin. lib. j. Velle igitur est fons & radix omnium dispositionum secundum Bald. in authen. ei qui. col. xj. uersi. quæro nunquid per hæc uerba. C. de bon. auth. iud. pos. quem retulit & secutus est Alexan. consil. cxc. Plura narrata. col. vii. uersi. fortius dico. li. vj. Inanis tamen est uoluntas, nisi adsit potentia. l. nolle adire. & ibi Alex. in prin. per illum tex. ff. de acqui. hæred. l. pater Seuerinam. in princ. ff. de cond. & demonst. cum simil. & nu. cxii. ibi Lap. alleg. xix. In Dei nomine. uersi. item est sciendum. & adde quem sequitur Fely. in c. super literis, col. v. uers. exprimenda sunt. & in. c. in nostra.

in.xx.Corollario.de ref.& Caſſad.deciſ.xij.in fin.de præben. late per eum. Patet igitur ex præmiſsis quòd is, qui neque iuriſdictioni præeſt, nec à principe poteſtate aliqua præditus eſt,nec ab eo,qui ius dandorum iudicum habet , neque ex compromiſſo ſumptus,uel ex aliqua lege confirmatus,iudex eſſe nõ poterit ut magiſtraliter ponit tex.in.l.qui neque.ff.de iudic.pro cuius commento ac interpretatione præmiſſa tibi aliqualiter inſeruient.

TERTIO principaliter quid delegetur, aut ſubdelegetur,conſiderandum fuerit,uidelicet nunquid cauſa,quæ delegatur tempore delegationis ad forum ipſius delegantis
85 pertinuerit , quia in cauſarum delegationibus illud potiſsimum obſeruatur , ut ita ualeant,ſi ad iuriſdictionem pertineant delegantis,ut inquit tex.in.l.unica,in principio.C.qui pro ſua iuriſd.conſiderabitur itaque qualitas cauſæ , & conditio ipſius delegantis, & nunquid principaliter , uel ſecundario,id eſt per uiam legitimæ deuolutionis,uel alias(ut ſupra diximus loquendo de ordinario) ſpectauerit ad ipſum, uel eius curiam.

Erit inſuper uidendũ,nunquid cauſa huiuſmodi fuerit de iure delegabilis ſecundum theoricas Legiſtarum in.l.j.ff. de
86 offic.eius.ubi plene per Alex.Quamuis hodie de iure canonico omnia etiam quæ ſunt meri & mixti Imperij delegabilia ſint,per tex.in.c.in archiepiſcopatu.ubi glo. & ſcrib. extra de raptorib.& ponit Spec.in titu.de iuriſd.om.iu.§.j.uerſicu. adhuc autem. colũ.vij. & eſt communis doctorum opinio, prout atteſtatur Fel.in.c.quòd ſedes.ubi Canoniſtæ materiã hanc poſuerunt,col.ij.uer.datur alia regula.de officio ord.& tenet Rot.deciſ.ccccxvj.fuit dubitatum,in no. propterea circa hoc non erit multum laborandum.

QVARTO Principaliter inueſtigabitur pro quo,ideſt ad cuius inſtantiam delegatio facta reperiatur , circa quod
87 ſcias,quòd licet de iure ad impetrandum reſcripta & cauſarum commiſsiones ſpeciale mãdatum requiratur,ut ex text. in capitulo nonnulli.in fine , & in capitulo ex parte decani. de reſcrip.Ex ſtylo tamen curiæ hoc non ſeruatur,quia unus pro alio etiam ſine mandato impetrat,& obtinet cauſas delegari.ut de ſtylo huiuſmodi atteſtantur gl.fi.in.d.c.nonnulli. & gl.in.d.c.ex parte.in uerb.ſiue.& Rot.deci.clxxv.cõmiſsio.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in no.& decis.j.in fin.sub titu.de procur.per Cassad. & ponit Fel.in.d.c.nonnulli.in.§.sunt & alij,quem stylum Io. Mill,in uerb.procurator sine speciali &c.declarat procedere in causis commissis dominis de Rot. quia tales commissiones, sunt duntaxat distributiones quædã,ut uoluit Rot.decis.ccccxxx. fuit dubitatũ, & per me.&c.in no. &.d.decis.clxxv. &.ccclxij. si committatur.in prin.& hoc casu procedit illud, non referre per quem preces offerantur,ut in.l.uniuersis.C.de precib. imp.offe.ideo quilibet admittendus erit,nisi expresse prohi-
88 bitus reperiatur, prout reperitur de publice excommunicato,ut in cap.primo.de rescrip.in.v.c.dilectus.extra eo.c.fina. de procur.& ponit Rot.decis.ccxxxviij.nota glo.&.ccccxviij. nota,causa fuit pronũciata,in antiq. prout etiam expressum reperitur de hæretico, ut in.l.j.C. de summa tri.& utrunque ponit Hostien.in summa de rescrip.uersicu.quis impetrat.in Rota tamen quilibet etiam excommunicans quo ad impetrandum rescriptum admittitur,ut.d. decis.ccclxii. si committatur.in no.propter rationem de qua supra . & tenet eadem
89 Rot.dxciiii.dic quod etiam in antiq. Et nota quòd tales cõmissiones alieno nomine impetratæ,tunc demum effectum suum sortiuntur , si dominus principalis eas tacite uel expresse ratas habuerit , ut declarat Aegid. per tres conclusio. conclusio.dlxxxiii.licet usus,cum seq.& conclusio.dlvi. conclusio.circa medium. & in simili sentit Deci. consil.ccxxvii. magister.in fine.lib.ii.& consi.ccccclxiiii.placet.col.ii. uersicu. ii.non obstat.lib.quarto.& facit quòd ponit etiam in consi. ccccclx.uiso.in fi.lib.quarto.

QVINTO etiam in materia nostra considerabitur contra quem fiat delegatio:puta si tunc temporis erat in re-
90 rum natura,quia alias contra defunctum facta non ualeret, ut est tex.in.l.penul.ff.quæ sent.si appella.rescind. &.l. Neratius.ff.de reg.iur.notant doct.in.l.in summa.§.fin.&.l.furioso.in prin.ff.de re iud & diximus supra.

91 SEXTO principaliter qualiter,id est forma ipsius delegationis attendi debebit,cum ipsa diligenter sit obseruãda, & custodienda.l.diligenter.in principio.ff.mand. alias quicquid fieret non ualeret.c.cum dilecta.& ibi latissime scribentes.de rescrip.c.cui.de præben.lib.vi.c. Pisanis. de restitutio. spol.Panormi.in.c.causam.columna.iii.in fi.de re iud. & fa-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cit tex.in.c.cum in plures.ubi glo.fi.de offi.deleg.in.vi. quæ
92 uoluit ex mandato conditionali ante diem uel conditionẽ non acquiri aliquam iuriſdictionem , ſed duntaxat ſpem iuriſdictionis habendæ.argu.inſti.de uerbo.oblig.§.ex conditionali.l.multum.ff.de condi.& demonſtratio.l.ſub conditione.ff.de condi.ind. Et propterea quando apponitur uerbum ſi conſtiterit ,uel ſi repereris &c. tales cauſulæ important conditionem,& præcedere debet citatio & cognitio ſuper uerificatione conditionis,alias proceſſus eſſet nullus , ut tenet Alex.conſi.ccxviii.uiſis.in prin.lib.ii.& Rot.dclxxxiiii. dic quòd ſi in aliqua cum deciſ.ſequen.&.dcclxxiii.dic quòd in antiq.& Afflict.deciſ.ccolv.Si præſtitus.Guid. Pap. quæſt. lxx.in commiſsionibus.cum aliis,de quibus per Felin.in.c.ſi conſtiterit.de accuſ.& Deci.conſi.dclxxxi.uiſo.col.fi. lib.v.& Lap.alleg.xxviii.delegata.& alleg.lxi.uiſis &c.cum ſimil.

93 Erit etiam uidendum,nũquid delegatio ipſa cognitionẽ, deciſionem cauſæ illius comprehendat , Nam ſæpenumero delegatur una ſpecies tantum cauſarum,uel unius cauſæ articulus, & quandoque ſimplex audientia , uel cognitio , ſeu proceſſus duntaxat demandatur reſeruata ipſi deleganti cauſæ deciſ.ut.l.fin.C.de offic.præfe.:Ang.&.l.prima.C. de offic. præf.uigil.l.prætor.ff.de iuriſdi.omnium iudicum cap.ſuper quæſtionum.de officio dele. ponit gl.in cap. ſtatutum. in.§. in nulla.in uerb.uices noſtras. de reſcrip.in.vi.& gl.& Bar.in l.procuratorem.ff.de procur. Cum igitur talia,ultra expreſſa non extendantur.cap.p.&.g.de offi.dele.diligẽter inueſtigãdum erit nunquid exceſſum fuerit ratione rei,loci,tẽporis,& perſonarũ,ac nunquid forma illius fuerit debite obſeruata.

94 SEPTIMO quo loco fiat delegatio quærendum fuerit,id eſt in quem locum negotii cognitio fuerit deſtinata, quoniam quamuis delegatio extra locum & territorium delegantis,cum ſit actus uoluntariæ iuriſdictionis,fieri poſsit, ut probatur in.l.finali.ff.de officio præfect.urba.& ponit gl. in capitulo nouit.de officio delegat. Specula. in titulo delegato.§.nunc dicamus.uerſiculo primo.hoc tamen intelligen
95 dum eſt , quòd exiſtens extra locum & territorium delegare poteſt cauſam in loco ſeu territorio ſuo cognoſcendam , Nam ſi mandaret quòd alibi uidelicet extra locum ſibi ſuppoſitum , delegatus cognoſceret , delegatio non

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ualeret.capitulo penultimo.de officio uic.capitulo ſtatutum .§.in nullo quoque.de reſcriptis,in ſexto.l.iij. de offic. præſidis,cum ſimilibus.

96 Inſuper ratione loci poſſet delegatio etiam non ualere,puta ſi eſſet commiſſa in loco ultra duas dietas, à loco domicilij ipſius rei diſtante, quoniam talis commiſsio contra formam concilij generalis foret,ut in cap.nonnulli. de reſcript. iuncta deci.dcxliij.communiter. in antiq. quamuis hoc caſu opus eſſet excipere,quia parte non opponente, proceſſus ualeret,ut declarat glo.in uerb.duas.& ſequuntur ſcribentes in dicto cap.nonnulli. ſicuti fieri conſueuit etiam de loco non tuto,uel inhoneſto,quia & tunc ſi talia diſplicent,opponendum eſt.c.ex parte.de appel.ca.accedens. ut lite non conteſt. l.ſi cum dies.§.ſi arbiter.ff.de arbit.dummodo talia notoria non exiſtant,quia tunc notorietas ipſa excuſaret,ut prob.in cle.paſtoralis.§.notorium.de re iud.

97 Si uero cauſa extra locum inſignem,id eſt ubi ueriſimiliter copia peritorum,& commoditas eorum,quæ in cauſis agendis neceſſaria requiruntur,haberi non poſſet,à ſede Apoſtolica commiſſa fuiſſet, huiuſmodi commiſsio, etiam abſque ope exceptionis,reputaretur nulla. ſecundum gloſ. in uerb. committantur.in cap. ſtatutum in principio per illum text. de reſcriptis.in ſexto. & de quo uide Lap. alleg.xcvij. ciuitas Feſulana,per totum:ſi modo cauſa prædicta motu proprio, uel ex certa ſcientia principis, commiſſa non fuerit, ut per Aegid.conclu.lxxxj.conſenſus. & per Felin. in capitulo ſi pro debilitate.columna ſecunda,de offic.delega. uel niſi ſubeſſet

98 iuſta & rationabilis cauſa,propter quam commiſsio in loco deſtinato,uel inſigni expediri non poſſet,quia tunc extra dictum locum iudex delegatus cauſam, & negotium audire & cognoſcere poſset,iuxta tex.in capitulo ſtatuimus.de officio delega.in ſexto. & ibi notant ſcribentes, maxime ſi partium conſenſus accederet,ut tenet Ro.deci.ccclxxx.ſi iudex.in no. ubi uide.nam ob cauſam ſuperuenientem poteſt magiſtratus ſuam poteſtatem excedere,ut dicit Bal.in rub.C. qui admitti.in principio.& Deci.conſilio.dcv.ſuperioribus.colum. j.uerſi.Secundo reſpondetur.libro quinto.poſt Innocen.Felin.& alios in cap.j.de conſtit.

99 OCTAVO (& ultimo) quo tempore delegatio fiat,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uel executioni mandanda ſit, conſiderandum erit, quoniam ratione temporis, ſeu termini in quem confertur delegatio, & illius proceſſus, poſſent non ualere, puta ſi foret cognitio collata in tempus, quo delegans non eſſet futurus iudex, ut
100 in.l.eum qui.ff.de iuriſd.omnium iudicum. Siue quòd delegatus iudicaſſet ultra diem ſibi ſtatutum, iuxta text. in capitulo in cauſis.de officio delega.&.l.ſecunda.§. ſi iudex.&.l. ſi
101 iudex.ff.de iud. Vel ſi partes non uſæ fuiſſent intra annum ipſo reſcripto, nam & ſi reſcripta ad lites ſint perpetua, ut eſt text.in.l.falſo.C.de diuerſ.reſcri.& ibi glo.in uerb. perennia. & tenet Rot.lxix.actore.in fine.in no.nihilominus ſi primus impetrans intra annum neglexerit illo uti, & ex poſt ſecundum reſcriptum ab aduerſario fuerit impetratum ob negligentiam ſeu dolum præſumptum primi impetrantis, ſecundum obtinebit firmitatem, ut probatur in capitulo plerunque. & capitulo ſi autem. & ibi gloſ. & docto. declarant de reſcript.

102 Erit aduertendum inſuper ad contenta & narrata in eiſdē reſcriptis & delegationibus, quoniam ſi falſa forent, & non uerificarentur per ipſum ſupplicantem, prout conuenit iuxta doctrinam Ioannis Andr.in capitulo primo.& ibi Dominic.columna tertia.de litiſcont.libr. ſexto. uel omiſſum eſſet exprimi, quod exprimendum fuerat, & quod uerisimiliter (ſecundum communem uſum & ſtylum concedentis & ſuæ curiæ) ab huiuſmodi conceſsione retrahere potuiſſet, ut declarat Lap.alleg.lxxxix.in Dei nomine. uer. Item eſt ſciendū. & glo.magiſtralis.in cap.ſuper literis.in uer.literas. & cap.ex parte.de reſcrip.& poſita per Hoſtien. eodem titulo. in ſumma.in.§.quæ poſſunt obiici.& Specu.in.§.primo igitur.uerſi. Item excipietur, titulo eodem.& per Rot. notabiliter loquentem deci.lxvij.ſi petatur, in add.in no.& deciſ.Neapo.ut per Capi.deciſ.xxxij.columna finali.talis delegatio & reſcriptum (ut dictum fuit ſupra) tanquàm ſubreptitium & obreptitiū, ſi eſſemus in cauſæ auocatione, eſſet ipſo iure nullum, ut per doct.in cap.Cæterum.& cap.ad audientiam.de reſcrip.& per Felin.magiſtraliter loquentem in.c.dilecta.col.ij.in princ.eo. ti.& ponit Caſſad.dicta deciſ.j.de reſcrip.

103 Inueſtigabitur etiam nunquid delegatus uſus fuerit iuriſdictione, puta citando, antequàm delegans recederet à pro-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uincia sua iuxta tex.in.c.fi.de officio lega. uel antequàm ipse delegans moreretur, quoniam tunc mandatum iurisdictionale per mortem, uel recessum delegantis, tanquàm reintegra expiraret.l.& quia.ff.de iurisd. omnium iudicum.c.quãuis.in fin.de offic.delega.lib.vi.Et no.hic incidenter quòd si
104 princeps crearet aliquem iudicem ordinarium ad suum beneplacitum,per mortem principis ille nõ desinet esse iudex, quousque per successorem reuocetur.§. super hoc. in authẽ. de quæst.& tenuit Guil.& Bald.in.l.meminisse.ff. de officio procons.quos refert & seq.Paris.in tracta.sind.§.an officialis successor.uersicu.si princeps.idem tenuit Franc.in cap. si delegatus. columna tertia.de officio deleg. libro sexto. & Capi. deci.cxvi.quòd res.in princ. Nam ex quo sumus in materia publica,& fauorabili, uolũtas principis etiam post mortem præsumitur durare. Cessante uero publico fauore,secus foret,per tex.in.c.si gratiosæ.de rescrip.in sexto.&.l.tertia.ff. locati.uide tamen scrib.super dicto capitulo si gratiosæ.& eundem Capic.decis.cxxxvj.columna tertia.

Considerabitur itaque si modo aliquo expresse uel tacite mandatum,seu iurisdictio huiusmodi reuocata, & ante sententiam ipsius delegati,resoluta fuerit,ut per multa exempla ponit Hostien.in summa, de officio delega.§. qualiter finiatur.& Specu.eod.titu.§.excipi potest.nu.19.& glo.ordinaria. in cap.in literis.de officio delega.& cap.gratum.& cap.relatũ. eod.titu.& Legistæ,in.d.l.& quia.&.l. iudicium soluitur.per illum tex.ff.de iud.multa ponit Ioan.Mill.in uerb.mandatũ. circa iurisdictionalia,cum sequentibus.&.d.Gundi.saluus de uilladieg.olim Rotæ auditor in tract. deleg. in quæst.xvj.j. partis.cum simil.

Ex præmisis igitur accurate uidebis,nũquid delegans potuerit,& uoluerit delegare. Secundo nunquid delegatus potuerit,& uoluerit recipere.Tertio nunquid iurisdictio se radicauerit in persona ipsius, & in illum efficaciter transierit. Quarto nunquid tacite uel expresse fuerit reuocata, uel per aliquem ex modis supra positis saltim suspensa,aut impedita,ac illius forma & continentia seruata,& adimpleta,alias si quid ex præmisis defecerit, ex defectu potestatis iudicantis processus erit ipso iure nullus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

IN RVBR. SEV TITVL.

De nullitate ex defectu.&c.

SVMMARIA.

1 Inhabilitas personarum in iudicio magnus est deffectus, & maior reputatur quam defectus iuris in agente.

2 Inhabilitatis exceptio non includitur statuto exceptiones reijciente.

3 Habilitas personarum primo quærenda est etiam in quocunque iudicio quantumuis summario.

4 Habilis ad agendum quilibet reputatur, nisi expresse prohibitus reperiatur.

5 Inhabilitas agentium ex quibus causis proueniat.

6 Infans, id est minor septennio, est inhabilis in iudicio defectu consilij & intellectus natura proueniente.

7 Infantes quos Lombardia, Normandia & Roma generat, sciunt mentiri, & uerum dicere: quia malitia seu prudentia supplet ætatem.

8 Infantes si fari possunt, rem suam saluam fore stipulátur.

9 Ius ad ea quæ frequenter & facile, non ad ea quæ perraro eueniunt, adaptari debet.

10 Infans iuris præsumptione intellectum nõ habet, sed quicquid uidet ignorat.

11 Infantis delictum remanet impunitum: quia innocentia consilij ipsum excusat.

12 Infans si habet aliquod iudicium suppletur per tutores: si nullum habet non potest suppleri: sed actus fundandi sunt in persona tutoris.

13 Infantes non possunt citari, ut legitime compareant.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

14 Infans est subiectum contractus & iudicij (in quo contrahitur) penitus inhabile, quia absenti aut dormienti similis est, & sola eius corporalis præsentia non sufficit, ubi uoluntas requiritur.

15 Furiosus infanti adæquatur, & cum eo pari passu ambulat.

16 Sententia lata etiam in fauore furiosi seu infantis absque interuentu legitimæ personæ pro illis est nulla.

17 Furoris signa & demonstrationes quæ sint.

18 Furiosus in quo distet a mente capto & stulto.

19 Prodigus id est qui nec tempus nec finem expensarum habet, in quibusdam pupillo, & in quibusdam furioso adæquatur.

20 Sententia lata contra eum cui bonis est interdictum absque suo curatore non ualet: lata tamen in fauorem erit ualida.

21 L. non eo minus. C. de procura. loquens in minore extenditur ad omnes qui tutoris uel curatoris auxilio iuuãtur.

22 Prodigus ad instar pupilli cum sit doli capas tenetur ex suo delicto uel quasi, secus in infante, uel furioso.

23 Prodigus quantumuis notorius antequam sit bonis interdictus, habet legitimam personam.

24 Mulier luxuriosa adæquatur prodigo quia honoris sui est prodiga.

25 Mutus & surdus adæquantur furioso & infanti, ex quo in eis deficit operatio intellectus.

26 In iudicio inter litigatores contrahitur, scilicet per petitionem & responsionem, & supra nu. 14.

27 Cœcus pro seipso in iudicio stare potest.

28 Minores 25. ob fragilitatem consilij eorum statum meliorem per seipsos, deteriorem autem facere non possunt.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

29 Minor in iudicijs ſine interuentu curatorum nec ciuiliter nec naturaliter obligatur: unde fideiuſſor non accedit.

30 Minoris contractus mero iure tenet: licet ſi fuerit læſus ope reſtitutionis reſcindatur.

31 Minor coram arbitro ſaltim naturaliter obligatur.

32 Minor ſiue curatorem habeat, ſiue non regulariter in iudicio ſtare non poteſt.

33 L. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſti. mi. non procedit in iudicijs.

34 Sententia interlocutoria contra minorem ſine interuentu curatoris lata eſt nulla, & hoc in quacunque inſtantia.

35 Minor in quibus caſibus ſine interuentu tutoris poſſit in iudicio ſtare.

36 Minor non arcetur à iudicio tanquam inhabilis: ſed proceſſus illi præiudicalis irritatur.

37 Minores & pupilli uelle, nolle ad illorum commodum, ſed non ad præiudicium habere cenſentur.

38 Minoritatis exceptio quandocunque tam ex parte minoris quàm aduerſarij opponi poteſt.

39 Filiusfamil. in poteſtate patris exiſtens ſine patris aſſenſu regulariter in iudicio eſſe non poteſt, uidelicet ſuper his quorum proprietas uſusfructus ſeu exercitium iurium patri competiuit.

40 L. non ſolum. §. neceſſitate de bonis quæ lib. intellectus & ratio ſecundum communem ſcribentium opinionem.

41 Filiusfamiliàs in cauſis in quibus patri nihil quæritur abſque conſenſu patris in iudicio ſtare poteſt.

42 Filiofamiliàs minori agere uolenti etiam in cauſis in quibus poteſt ſtare ſine cōſenſu patris curator eſt deputãdus.

43 Filiusfamili. gaudet beneficio. l. non eo minus. C. de procur.

44 Filiofamil. in caſu quo præſtãdus eſt patris aſſenſus debet

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

saltim præstari tempore quo lis contestatur, non post.
45 Filiusfamiliâs in præparatorijs iudicij esse potest sine consensu patris.
46 Seruus quoad ciuilia pro mortuo habetur, propterea nec actiuè, nec passiuè in iudicio stare potest etiam quòd pro libero se gerat.
47 Monachus et religiosus quoad ciuilia seruus æquiparâtur.
48 Monachorum subreptio concurrente utilitate monasterij filialis potius quàm seruilis reputatur.
49 Monachi quibus casibus possunt in iudicio stare.
50 Inhabiles & quantumuis incapaces ad se defendendum idonei reputantur.
51 Bannitus extra rempublicam suam eiectus si ab Imperiali culmine, perdit ea quæ sunt iuris ciuilis communis si à sola ciuitate perdit quæ sunt iuris illius ciuitatis retenta potestate iuris communis.
52 Audiẽtia si ꝑ statutũ seu iudicẽ alicui denegetur, efficitur adeò inhabilis, ut sententia pro eo lata sit ipso iure nulla.
53 L. si resistit potentiæ & actui ex actu in contrarium facto nulla oritur obligatio.
54 Pœna non extenditur ultra territorium statuentis.
55 Bãnitus captus extra territoriũ bannientis relaxari debet.
56 Filiusfamilias licet uenia non petita non possit in ius uocare patrem suum, si tamen secus fecerit patre non excipiente iudicium tenet, licet pœnam incurrat.
57 Illustres personæ per seipsas in iudicijs ciuilibus interesse non possunt.
58 Verbum caret importat ipso iure.
59 Mandati procurationis defectus ad inualidandum processum quandocunque etiam usque ad mille annos opponi poterit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

60 Mādati defectus ex quo facit deficere cōsensum magnus et insanabilis, utputa à iure naturali proueniēs reputatur.
61 Mandati defectus habet in uentre defectum citationis: ideo insanabilis.
62 Mandati defectus probatur ex actis.
63 Mādati defectus etiā si procurator in iudicio fuerit admissus ad inualidandū acta, non autem ad repellendū procurat. Vel extorquendum ab eo cautionē de rato, seu ut ipse probet se procuratorē quandocunq; poterit opponi.
64 Rati cautio solum legitimat personam procuratoris quamdiu dubium est de mandato.
65 Procuratoris falsi gesta domino absenti non præiudicant.
66 Iudex ex officio potest mandatum comparentis requirere.
67 Procurator falsus tenetur ad refectionem damnorum, expensarum & interesse uexati.
68 Procurator falsus potest tanquam falsarius puniri.
69 Doctorem si quis falsò se gesserit ut falsarius punitur.
70 Mandatum procuratoris poterit ad sustinendum processum probari per testes, seu per sigillum publicum.
71 Mandatum non sufficit probare per uerba enunciatiua in quacunque scriptura enuncietur.
72 Sententia inter falsos procuratores lata quoad ipsos ualida existit.
73 Mandati defectus non potest per diuersam partem suppleri in præiudicium absentis.
74 Mandatum ad id de quo agitur nō se extendens nō potest dici mandatū, ex quo circa illud nil mandatum extitit.
75 Mandati uerba diligenter ponderanda sunt.
76 Mandati limitati & captiosi forma qualis sit.
77 Mandatū quāuis generale non comprehendit nisi causas quarū exercitiū cōpetit cōstituenti eo iure quo constituit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

78 Mandatum factum pluribus non transfert exercitium potestatis cuilibet insolidum, sed pro rata.
79 Mandatum in causa spirituali factum pluribus, cuilibet transfert potestatem insolidum.
80 Tutores plures simpliciter dati, quilibet censetur datus insolidum.
81 Procurator ex parte rei constitutus ad agendum non potest eundē cōstituentē defendere absentē in causa ciuili.
82 Cuilibet est permissum data cautione de iudicato soluendo absentem defendere.
83 Processus non potest sustineri ab ea potestate qua quis non comparuit neque usus est.
84 Procurator ex parte actoris constitutus ad agendum eundem defendere potest.
85 Mandatū procuratoris est stricti iuris, ideo non extenditur ad causas seu personas in eisdem non comprehensas.
86 Procurator constitutus ad agendū contra unum, non poterit eandem causam prosequi contra alium quia mutata persona censetur mutata causa.
87 Mandatum generale cum libera sufficit etiam in causis speciale mandatum requirentibus.
88 Causa & ius dicuntur de præsenti, instantia uerò est de futuro: ideo procurator datus ad causam quam quis est habiturus, causa capitur pro instantia.
89 Mandati clausula uidelicet ad omnes alias eius causas, &c. licet apta sit comprehendere omnes causas, tamen mandatum speciale requirentes non comprehendit.
90 Causæ requirentes speciale mandatum, remissiue.
91 Procurator generalis agens in causa requirente speciale mandatum dicitur falsus procurator.
92 Causæ criminales non cōprehendūtur in mādato generali.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

93 Causæ beneficiales sub generali mandato includuntur.

94 Mandato generali non includitur id propter quod principalis aliqua pœna illaquearetur.

95 Procurator cum potestate appellandi non poterit appellare in causa executiua.

96 Mandatum speciale qualiter intelligatur, & in quo differat à mandato singulari.

97 Procurator in causa magis ardua & graui in dubio censetur constitutus.

98 Procurator simpliciter ad omnes causas constitutus, intelligitur datus ad præsentes non ad futuras, de quo uide, quia articulus est dubius.

99 Procurator constitutus ad causas deuolutas in non deuolutus se non intromittit: & intelligitur quòd sint deuolutæ tempore constitutionis etiam quòd esset datus ad causas motas & mouendas.

100 Procurator dari potest ad certam causam sub certa conditione ex die & usque ad diem.

101 Procurator constitutus in certa causa contra Sempronium cum clausula, & ad omnes alias eius causas, intelligitur respectu eiusdem Sempronij.

02 Prorogandi iurisdictionem speciale mandatũ requiritur.

03 Procurator cum potestate substituendi recipiat & expresse uel tacite acceptet mandatum substituere non potest.

04 Procurator cum potestate substituendi simpliciter alium habilem & acceptabilem substituendo non remanet amplius procurator.

05 Procurator substitutus à procuratore expressam potestatẽ substituẽdi habẽs ab ipso domino cẽsetur substitutus.

06 Procurator substitutus ubi acceptauit onus causæ etiam quòd eo non fuerit usus, non potest à substituto sine

mandato speciali reuocari.

107 Procurator substitutus potest causam prosequi, etiã quòd antequam acceptasset substituens decesserit.

108 Procurator habens potestatem reuocandi simpliciter in causa procedendo, uel alium substituendo primo substitutos reuocare censetur.

109 Procurator substitutus effectus dominus instantiæ poterit alterum facere procuratorem, scilicet tanquam dominus litis effectus.

110 Procurator in causa summaria seu aliàs ubi lis non contestatur efficitur litis dominus, postquam cœperit tractare merita causæ.

111 Procurator absque potestate substituẽdi datus, etiam quòd constituens in mandato promittat constitutos & substituendos indemnes releuare, ex hoc tamen substituere non poterit.

112 Mandata habẽtia clausulas ad omnia alia utilia faciendũ. &c. & cum promissione de ratũ habendo quicquid legitime factum fuerit dicãtur captiosa & recipi nõ debẽt.

113 Rati clausula mandatum non ampliat, licet quandoque mandatum importet.

114 Mandatum in quo constituens iurauit habere gratũ quicquid gestum foret, &c. intelligitur quoad comprehensum, eo quia iuramentum non se extendit ultra id de quo fuit actum.

115 Procurator antequam recipiat mandatum suæ potestatis non potest quicquam facere secundum doctores, secus ex stylo palatij.

116 Procurator natequam acceptet non est necessario citandus.

117 Mandatum à procuratore receptum licet non producatur tempore quo fit processus: eo tamen quandocunq; exhi=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

bito processus detegitur ualidus.

118 Mandatum potest quandocunque produci.

119 Processus factus per audientiam contradictarũ antequam procurator exhibeat mandatum censetur ualidus.

120 Rati clausula facit ut gesta, per procuratorem antequam recipiat mandatum, sint ualida.

121 Mandatum non habere uel habere ex aliqua ratione inualidum adæquatur.

122 Procurator habens mandatum inualidum quantumcunq; cum eo processum fuerit non censetur legitimatus, quominus possit dici de nullitate processus.

123 Mandatum ratione constituentis reputabitur inualidum, si constituenti rei, de qua agitur, non competat saltim administratio.

124 Inhabilis ad agendum per seipsum est etiam inhabilis ad procuratorem constituendum.

125 Habilis ad agendum per se erit habilis ad procuratorem constituendum.

126 Prælati Ecclesiarum absque consensu capituli possunt pro rebus suarũ agere & defendere, & procuratores dare, etiam quòd bona sint communia, si discreta non sint.

127 Magistratus municipales ut priores, seu antiani pro rebus uniuersitatis absque consensu & interuentu illius non possunt procuratores constituere.

128 Tutor seu curator quibus adhuc uere ob aliquid non adimpletum non competit administratio rerum pupilli, aut similium non possunt quicquam facere uel authorare.

129 Coniuncta persona ante litem contestatam non potest pro coniuncto alterum facere procuratorem.

130 Coniuncta persona in causis specialibus & æstimationem non recipientibus, non admittitur: quia in his cautio ra=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ti non procedit ſub qua ille admittitur.

131 *Procurator abſque ſubſtituendi poteſtate datus ante litem conteſtatam ſubſtituendo nihil agit.*

132 *Mandatum ratione conſtituti erit inualidum: ſi fuerit talis cum quo iudicium fundari non poſſit: ut ſunt ſeruus, monachus, uel religioſus, furioſus, & ſimiles.*

133 *Minor.25.ſeu pupillus procurator conſtitui non poteſt.*

134 *Procurator ſi iure naturæ uel ciuili eſt penitus iudicij incapax conſtitui non poteſt: ſecus ſi ob aliquam cauſam accidentalem.*

135 *Exceptio (tu non es procurator) quandocunque, ſed exceptio (tu non potes eſſe procurator) ante litem conteſtatam duntaxat opponi poteſt.*

136 *Excommunicatus tempore cõſtitutionis non poteſt procurator conſtitui, & illius uigore, quicquam agere non poteſt: ſecus ſi excommunicetur poſt.*

137 *Exceptiones quæ per conteſtationem litis non purgantur, poſſunt ad impediendum quandocunque opponi, ut de excommunicato, uel ab eo cui audientia denegatur.*

138 *Mandatum ratione formæ erit nullum & inefficax, ſi non ſit in forma publica, puta manu tabellionis ſub ſigillo publico, aut per epiſtolam principalis.*

139 *Mandatum eſſe debet cum ſuis ſubſtantialibus, & carere omni uitio uiſibili.*

140 *Mandatum quid neceſſario continere debeat.*

141 *Mandatum quod fit ab exiſtente in aliena poteſtate uel gubernio fieri debet de conſenſu ſui ſuperioris, uel adminiſtratoris ſi habuerit: aliàs cum decreto Iudicis.*

142 *Mandatum quod fit à perſona inhabili, quæ loqui non poteſt, fit à iudice cum conſenſu adminiſtratoris uel ab adminiſtratore cum decreto iudicis.*

143 Decretum quod interponitur in similibus mandatis, seu deputationibus tutorum, uel curatorum esse debet iudici competens, & cautela circa hoc iudicis competẽtis.

144 Procurator, seu actor reo inhabili etiam absenti, & inuito, actori uero solummodo petenti, & præsens a iudice constitui debet.

145 Actor, seu procurator ad lites non faciunt inuentarium.

146 Curator iurare debet utilia facere.

147 Curator, seu actor quando deputatur debet exprimi aliqua causa necessaria, seu probabilis.

148 Tutor antequam actorem, seu procuratorem constituat, quid, & quot adimpleuisse debet.

149 Tutelæ, seu curatoriæ copia peti debet, quæ danda est expensis pupilli.

150 Tutor si ordinem quoad requisita per eum adimplendo præuertit, non nocet, prout dando fideiussorem minus idoneum.

151 Sindicus, seu actor quando constituitur uniuersitas, seu collegium debet esse more solito, & collegialiter congregat, ac quòd duæ partes ex tribus præsentium, quorum nomina exprimantur constituant, de cuius constitutione uide hic.

152 Sindicatus pro publico instrumento præsumitur.

153 Sindici constitutio si est ipso iure nulla, non obest etiam quòd iudex pronunciasset personam sindici legitimá.

154 Sindicus, seu procurator uniuersitatis non est procurator singulorum.

155 Mandatum reuocatum, seu quodammodo resolutum nõ dicitur amplius mandatum.

156 Mandatum durat, donec uoluntas mandantis durare præsumitur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

157 Voluntas non præsumitur mutata.
158 Mandatum potest expresse reuocari, etiam quòd quis iurauerit non reuocare.
159 Mandati reuocatio expresse ad effectum processum inualidandi debet formiter intimari parti, seu iudici.
160 Solemnitas, & modus in concedendo obseruatus debet etiam in tollendo, & derogando obseruari.
161 Procuratoris reuocatio quoad reuocantē statim afficit.
162 Procurator reuocatus etiam quòd petat super reuocatione audiri, et pēdeat super eo discusio eo interim quicquam, ut procurator facere non potest.
163 Mandatum tacite reuocatur, si principalis alium procuratorem simpliciter in causa constituerit, & hoc quandocunque, & in quacunque instantia.
164 Mandatum primum ut reuocetur per secundum, requiritur ut ambo ad eandem causam, uel similem in specie fiant.
165 Mandatum primum expirat per secundum, etiam quòd secundum non habuerit effectum.
166 Mandata si fuerint duo sub eadem data, attenditur illud quod minorem habet potestatem.
167 Mandatum tacite reuocatur, si principalis simpliciter causam suam pertractet.
168 Mandatum censetur tacite reuocatum si principalis liti, seu causæ cedat, aut rem, seu ecclesiam cuius occasione constituerat quocunque modo perdat uel amittat.
169 Voluntas iuris præsumptione deficit persona, quæ uoluerat deficiente.
170 Mandatum re integra morte mandantis dissoluitur.
171 Mandatum in beneficialibus, & aliis in quibus non superest aliquis legitimus hæres indistincte etiam re non

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

integra expirat morte ciuili, ſeu naturali mandantis.

172 *Mortuo altero ex collitigantibus ſuper titulo beneficii in curia non citato aliter procuratore proceditur ad inſtantiam ſuperſtitis per audientiam contradictarum.*

173 *Mandatum etiam in profanis quando non ſupereſt aliquis principalis uerus, aut ſaltim repreſentans etiam re non integra expirat.*

174 *Procuratoris perſona reputatur perſona domini, ideo ſine ea ſtare non poteſt, quia uideretur procurator nullius.*

175 *Mandatum expirat, ſi conſtituens ex poſt fiat criminis reus, monachus perpetuo relegetur, arrogetur, ſeruus fiat, aut ceſſet id, propter quod fuit conſtitutus.*

176 *Mandatum quando morte naturali reuocatur, non requiritur mortis intimatio.*

177 *Procurator in cauſa capitali interueniens, ſi non opponatur non facit proceſſum nullum.*

De nullitate ex defectu inhabilitatis, ſeu mandati comparentium, & unde, ac quibus modis regulariter proueniat.

POSTQVAM uidimus de iudice, ac nullitatibus ex defectu ſuæ poteſtatis, reliquum eſt, ut de his etiam, quæ ex defectu perſonarum coram eo comparentium, plerunque eueniunt, pertractemus.

Dico igitur curioſo, & diligenti cauſarum patrono conuenire cognito, & præuiſo de iudice, & illius poteſtate, imprimis quærere de perſonis, in quibus iudicium fundatur, & aduertere nunquid fuerint tales, quæ habuerint legitimam perſonam in iudicio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quella della infelicita de gliamanti: & fatta la scusa in pie si leuo; et della testa trattasi la laurea, & aspettando le donne, a cui porre la douesse; piaceuolmente sopra il capo biondissimo della Fiammetta la puose dicendo. Io pongo a te questa corona si come a colei; laquale meglio dell'aspra giornata di hoggi, che alcuna altra, con quella di domani queste nostre compagne racconsolare saprai. La Fiammetta, gli cui capelli erano crespi, lunghi, & d'oro, & sopra gli candidi et dilicati homeri ricadenti, & il uiso rittondetto, con un color uero di bianchi gigli & di uermiglie rose mescolato, tutto splendido, con due occhi in testa, che pareuano d'un falcon pellegrino; et con una boccuccia piciola, le cui labra pareuano due robinetti; sorridendo rispose. Philostrato et io la prendo uolētieri: et accio che meglio t'aueggi di quel; che fatto hai infino adhora; uoglio, & commando; che ciascuno s'apparecchi di douere domani ragionare di cio; che ad alcuno amante doppo alcuni fieri & suenturati accidenti felicemente auenisse: laqual propositione a tutti piacque. Et essa fattosi il siniscalco uenire; & delle cose opportune con lui insieme hauendo disposto, tutta la brigata da sedere leuatasi per infino all'hora della cena lietamente licentio. Costoro adunque parte per lo giardino, la cui bellezza non era da douere troppo tosto rincrescere; & parte uerso le molina, che fuor di quel macinauano; & chi qua & chi la a prender secondo diuersi appetiti diuersi diletti si diedono infino all'hora della cena laquale uenuta tutti raccolti, come usati erano; appresso della bella fonte con grandissimo piacere & ben seruiti cenarono. Et da quella leuatasi, si come usati erano; al danzare & al cantare si diedono; & menando Philomena la danza disse la Reina. Philostrato io non intendo deuiare da miei passati: ma si come essi hanno fatto, cosi intendo, che per lo mio commandamento si canti una canzone: & percio che sono certa; che tali sono le tue canzoni; chenti sono le tue nouelle, accio che piu giorni, che questo, non sieno turbati; de tuoi infortuni uogliamo, che una ne dica; qual piu ti piace. Philostrato rispose; che uolentieri; & sanza indugio in cotal guisa comincio a cantare.

Lagrimando dimostro,
Quanto si dolga con ragione il core
D'esser tradito sotto fede Amore.
Amore, allhora che primieramente
Ponesti in lui colei, per cui sospiro;
Senza sperar salute;

Si piena

Si piena la mostrasti di uirtute;
Che lieue riputaua ogni martiro;
Che per te nella mente,
Ch'è rimasa dolente;
Forse uenuto: ma lo mio errore
Hora conosco, & non senza dolore.
Fatto m'ha conoscente de lo inganno
Vedermi abbandonato da colei;
In cui sola speraua;
Ch'allhora, ch'io piu esser mi pensaua
Ne la sua gratia, & seruitore a lei,
Senza mirare al danno
Del mio futuro affanno
M'accorsi lei hauer l'altrui calore
Drento raccolto, & me cacciato fore.
Com'io conobbi me di fuor cacciato;
Nacque nel core un pianto doloroso;
Ch'anchora ui dimora:
Et spesso maledico il giorno, & l'hora;
Che pria m'apparue il suo uiso amoroso
D'alta beltate ornato,
Et piu che mai infiammato.
La fede mia, la speranza, & l'ardore
Va bestemiando l'anima, che more.
Quanto'l mio duol senza conforto sia;
Signor tul puoi sentir; tanto ti chiamo
Con dolorosa uoce;
Et dicoti; che tanto, & si mi cuoce;
Che per minor martir la morte bramo.
Venga dunque, & la mia
Vita crudele, & ria
Termini col suo colpo, e'l mio furore;
Che oue ch'io uada il sentiro minore.
Null'altra uia, niuno altro conforto
Mi resta piu, che morte, a la mia doglia.
Dallami dunque homai.
Pon fine amor con essa a gli miei guai:
E'l cor di uita si misera ispoglia.
Deh fallo, poi ch'a torto

impunito habetur,cum innocentia conſilii ipſum excuſet.l. quod infans.ff.de rei uend.l.infans.ff.ad.l.Cornel.de ſicar.l. ſed & ſi.§.iniuriam.ff.ad.l.Aquil.capitulo primo,& ibi gloſſ. de delict.puer.in ſexto , unde pati non poteſt.l. in eo,quod plus.§.pupillus.ff.de regul.iur.illius ergo conſilium, & iudicium,authoritate tutoris ſuppleri debet,quod utilitatis cauſa receptum fuit.l.quamuis.§.infans,&.l.i.§. adipiſcimur , & ibi Bart.& alii.ff.de acqu.poſſ.dum ibi communiter dicitur, quòd ſi infans habet iudicium aliquod , licet ſemiplenum , ſuppletur per tutores : ubi autem nullum habet,non poteſt ſuppleri,ſed in perſona tutorum concipiendi ſunt actus , ut per Bartol.Iaſ. & modernos (quicquid dicatur ibi per gloſſam , & Cyn.in.l.donationum , eodem titul.) & facit tex.in dicta.l.prima.§.licentia:hinc eſt quòd in tali ætate non poſſunt ipſi citari,ut legitime cõpareant : prout examinat doct. in.l.prima.§.ſufficit.ff. de adminiſtra. tut. & concludit deciſio Neapolit. cclxii.fuit. Cum igitur in iudicio de iure diſceptetur,capitulo forus,extra de uerb. ſignifi. ac inter litigatores quaſi contrahatur.l.tertia.§.idem ſcribit.ff. de pecul. &.l. quoties , cum.l.ſeq.ff.de noxal. & talia abſque animi deſtinatione , & uera , ac certa ſcientia effici non poſsint , ut dixit text. in.l. in totum.ff. de regul.iuris , & probatur in.l. ſi per errorem.ff.de iuriſdictione omnium iudicum,&.l.ſi procurator.ff. de acquiren. re. do. Præſentia pupilli , ſeu ipſius infantis abſque tutore,non ſufficiet: ex quo cõſenſus,& uoluntas requiritur.l.prima.§.finali.ff. de excuſat. tut. cum etſi præſens ſit,pro abſente habeatur.l. ſi pupillus. ff. quibus ex cauſ.in poſſeſsion.eat. uel ſaltem ſit dormienti ſimilis.l.prima.§.adipiſcimur.ff.de acquirend.poſſeſſ. & qui non intelligit , non dicitur præſens , ut in terminis dixit text. in. l. coram.ff.de uerb.ſignifi.& tenet Bartol.in.l.prima,in fin.C.de error.aduoc.& Deci.conſilio. dcxxx. in cauſa , numero.8.libro quinto : hinc eſt etiam , quòd talis ſibi ipſi ſtipulari non poteſt , excepto rem ſuam ſaluam fore , ut dicta.l. prima , in principio , &.l. ſi mulier.ff.de uerbor. obligat. & in dicto.§.ſed & quod diximus , inſtitut. de inut. ſtipul . Eſt igitur infans , contractus , ac iudicii ſubiectum penitus inhabile , & incapax , ob defectum , ſeu fragilitatem conſilii natura prouenientem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

15 Et quod dicitur de infante, intelligatur idem de furioso, & mente capto, qui ob similem defectum a natura, casu tamen prouenientem, infanti, quoad intellectus, & iudicii capacitatem, adæquatur, & cum eo pari passu ambulat, ut dicto. §. sed quod diximus, institu. de inutil. stipul. & dicta l. prima, in principio, & l. quod si infans. ff. de rei uendic. capitulo primo, de delict. puero. ubi gloss. plura ponit. Nam isti etiam absque illorum curatoribus pro absentibus reputantur. l. diem. §. Coram. ff. de arbi. l. secunda. §. si furiosus. ff. de iure codicil. l. ubi. §. furiosus. ff. de regul. iur. Nec in eos cadit præsumptio animi ratum haben. l. diuinum. §. final. ff. de procur. hanc etiam æquiparationem facit Bald. in capitulo primo, de duobus fratribus de benef. offic. inuest. per gloss. in dicta. l. secunda. C. de curat. fur. & Bartol. in. l. prima. §. cui quæsitũ. ff. ad Trebel. & Fab. de Monte, in tract. empt. nu. 4. quæst. principali, columna sexta, uersi. decimo quæro, quid de bonis furiosorum. Ergo ubi furor adest, ibi intellectus
16 abest, inquit Bald. in capitulo clerici, de uit. & ho. cle. ut refert decis. Neap. dec. cccLxv. per instrumentum, post principium. Idcirco sententia non tantum contra, quinimo in fauorem etiam talium omnino incapacium lata, absque interuentu legitimæ personæ pro illis, ipso iure nõ tenet, ex quo non reperitur persona super qua posit substantiari, & radicari iudicium, prout tenuit gloss. Bartol. Alex. Ias. & alii in. l. si furioso. quicquid ibi dixerint aliqui. ff. de re iud. & in. l. nõ eo minus. C. de procur. iudicium nanque fundari non potest nisi cum persona habili, inquit Bald. in. l. cum debitoris, in princ. C. de iureiur.

17 Signa autem, & demonstrationes furoris erunt, si quis puta proiiciat lapides per uias, ut. l. secunda. C. de Iudæ. & gloss. in. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrim. ex sermonibus etiam quis se insanum ostendit, gloss. in. l. is qui. §. fin. ff. de tuto. & curator. dat. ab his, & ponit Bart. in. l. si constante, in secunda quæstione. ff. soluto matrimonio, & facit. l. quidam in suo. ff. de condition. institut. ubi ponitur de eo qui mandauit proiici cadauer suum in mare, & ibi Paul. de Castro, & idem Paul. in. l. non oportet. C. de his quib. ut indig. per Bald. in. l. si furiosi, columna prima. C. de nuptiis, & in. l. humanitatis, columna tertia, uersiculo uenio ad quartum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

18 C. de impub. ubi inquit, quod furiosus est, qui est cum rabie furoris eductus, sed mente captus, est cui mens, & consilium deficit, nullum tamen furorem ostendit, & uide optimum textum in.l.ob quæ uitia.in princip.ff. de ædil. edict. de eo qui aliena, & per uiros more insanorum, ridenda loquitur: prout faciunt dementes, & fatui. In materia autem nostra eum intelligo furiosum, & mente captum, qui non est sui iuris, neque suæ mentis compos, minusque intelligit quod agit, sed continua mentis alienatione agitatus intellectu caret, quod ex eius uita satis deprehendetur, ut probatur in.l.diuus Marcus.§.primo, cum præd. l. ff. de officio præs.l.final. & penulte.C.de curat.fur.§.furiosis, institut. de inut.stipul.§.furiosi, &.§.sed, & mente captis, de curat. furio. eodem libro.l.prima.§.furiosum.ff. de actio. & obligation. & de quo per gloss.& doctores in capitulo fina.de success.ab intest.Bald.& Salicet.in.l.furiosum. C. qui testament. facere possunt per Bart.in.l.prima.ff.de bono.posses.furi.uel infan. delat.& multa in hac materia habes in apostilla ad Bald. in l.cum furiosus, in principio.C.de curator.fur. cum aliis, de quibus per Alexand.consilio.cxli.ponderatis, libro primo, & consilio.cxlvii.uiso themate, libro septimo, & consilio quinquagesimoquarto, ad quæsitum, libro primo. Deci. consilio octuagesimosexto, columna quarta, in fin. ubi ponit modum probandi, libro primo, & latius consilio.ccccxlviii. uisa tota. libro quarto, & Lapus allegation. uigesimasexta disputat primo, columna prima, cum similibus. Et plura in simili materia pulchra, & in practica utilia posuit Boer. in decisione uigesimatertia, Christi, columna tertia, cum sequen.

19 Solent etiam prætores, uel præsides si talem hominem inuenerint, qui nec tempus, nec finem expensarum habet, sed bona sua dilacerando, & dissipando profundit, curatorem ei dare exemplo furiosi, & tandiu erunt ambo in curatione, quamdiu uel furiosus sanitatem, uel ille sanos mores receperit: prout dicit text.in.l.prima.§. sed solent.ff. de cura.furio.quia quoad bonorum suorum administrationē, & iste furiosus est.l.is qui.in fin.ff.de tuto.curat.dat. ab his, furiosi nanque, & eius, cui bonis interdictum est, nulla uoluntas est.l.furiosi.ff.de re iudicata. Ergo in eum non cadet

iudicium,neque ſententia. circa quod eſt aliqualiter aduertendum,quoniam is cui bonis interdictum eſt, poteſt ſibi acquirere,ac ſtatum ſuum meliorem facere, deteriorem autem non poteſt.l.is cui bonis.ff.de uerborum obligatio.Eſt igitur doli capax & habilis ad contrahendum in ſui commodum : & ſic erit magis pupillo æquiparandus, qui ſibi prodeſſe poteſt,ſed non obeſſe.inſtit.de autho.tut. in prin. & de caſtrenſi peculio.l.ex caſtrenſi.§.j. prout etiam de ipſo prodigo dicit tex.in.l.cui bonis.ff.de nouat.& talis æquiparatio prodigi ad pupillum fit in.l.certi cōdictio.§.quoniam. in fi.ff.ſi cer.pet.Nam in negotiis contrahendis alia cauſa habita eſt furioſorum, alia eorum, qui fari poſſunt, quamuis actum rei non intelligant:cum furioſus nullū negotium cōtrahere poſsit:pupillus & cæteri omnia recte gerunt, ita tamen ut adhibeatur authoritas tutoris,uel curatoris, ubi eſt neceſſaria.ita dicit tex.in.§.furioſus. &.§.ſeq.inſtit. de inut. ſtipul. iuncta.l.in negotiis contrahendis.ff.de regu. iur. & ſic quoad deputādum ſibi curatorem,& finiendam curam, & quo ad alienandum, & conditionem ſuam deteriorandam,prodigus æquiparabitur furioſo,& infanti: In reliquis
20 erit ſimilis pupillo. Ex quo ſequitur quòd ſententia contra ipſum abſque interuentu ſui curatoris lata, non tenebit inſtar aliorum, qui ſub cura ſunt,toto tit.C.qui legit.perſon. l.cum & uos minores.C.ſi aduerſ. rem iud.l.clarū.C.de author.præſtan. cum ſimil.

Lata tamen in eius fauorem,erit ualida, & ſibi proderit, per regul.l.non eo minus.C.de procur. &.l.ſi tutor.ubi glo, Bar.& alii.C.in quib.cau.in integr.reſtitu. gl.in.l.j.C. qui legit.perſon.cum.ut eſt dictum, ad ſui commodum ſit habi-
21 lis & capax ad acquirendum. Et beneficium.l.nō eo minus extendatur ad omnes, qui tutoris uel curatoris auxilio iuuantur:prout & reliqua iuris beneficia: nam conceſſum uni
22 ex iſtis, alteri etiam (dummodo ſit talis priuilegi capax, & non militet diuerſa ratio) cenſetur conceſſum, etiam quòd in.l.expreſſum nō reperiatur: ut tradunt doct.in.d.l.non eo minus.& uidetur tex.in.l.mulieri.§.fi.cum ſua gl.ff.de curat. fur. &.l.dabimus. in fi.cum.l.ſequen.ff.de priuil.cred.l.ii. & ibi gl.& Bald.C.de curato.furio.l.ſi curatorem habens.C.de in integr.reſtitu.minor.l.Fulcinius.§.adeo.& ibi docto.ff.ex

quib.cauſ.in poſſeſ.eat. Tenet Bar. in.l.imperatores.ff.de re iudic.& dicam infra. quæſt.fi.

23 Et nota quòd quandocunque quis foret notorie prodigus, antequam tamẽ interdicatur ſibi bonis, habet legitimã perſonam pro ſe, & aliis litigandi, & in iudicio ſtandi: per tex.in.l.tres tutores.in fi.ff.de adminiſt.tuto.c. ueritatis. de dolo & contumac.Spec.in tit.de actore.uerſi.item opponitur contra actorem quòd eſt prodigus.glo.in.l.i.in princip. ff.&.C.de curato.furio.& eſt communis opinio doctorum, prout atteſtatur Paul.Alexan.& Iaſ.in.d.l.is cui.ff.de uerbo. obligat. & Iaſ.ibi. colum.vj. aſſerunt Canoniſtas in.c.ii. de teſti.ita tenere: & ab in ea iudicando & conſulendo non recedendum. Si tamen fieret interdictio, & curatorum deputatio alicui qui non eſſet in effectu prodigus, neque furioſus, deputatio & interdictio non ualerent: ut dicit glo.in.d.l.is cui, &.l.prima.C.de curato. furio. argumen.l.Seyæ.ff.de tuto.& curato.dat.ab his. Super quo tamen erit aduertẽdum: quia Barto.& multi alii tenent contrarium, uidelicet talem deputationem ualere: dummodo cauſæ cognitio interuenerit: ut per Barto.& alios in.d.l.is cui.Bald.& Salyc.in.l. ſi putas.C.de peti.hæred.cum aliis, de quibus per Alex.qui hanc partem tenet in conſil.lxxxvj.uiſis.col.ii.uerſi.præterea.lib. ii.& de quo per eundem in conſil.cxlvij.uiſo. col.iii. in fin. lib.vij. & hæc eſt communis opinio aduocatorum, inquit Dec.conſi. cclxxiiii. diuino.col.ii.uerſic. nec admitti debet. lib.ii.& in terminis.q.uide Ant.Nicelli, in tract.de concord. gl.concord.lxx.&.lxxj.ubi ad propoſitum multa dicit: utrũ uero ex eo quod prodigus rediit ad ſanos mores, datio curatoris expiret ipſo iure, uel per ſentẽtiam, ponit Guid. Pap. q.cclx.curator.

24 Aduerte etiam quòd illud, quod dicitur de prodigo in bonis, dicẽdum foret etiam ſi eſſet prodigus perſonæ & honoris proprii: ut in muliere luxurioſa, cui ex hoc dãdus eſt curator, & bonis interdicendum.l.j.&.l.mulieri.ff.de curator.fur.tenet Specu.in titu.de actore. uerſicu.Item, opponitur quòd eſt prodigus, quamuis ſecus ſit in maſculis, quibus ob talem cauſam non ſolet dari curator: cum non ſit iure cautum, ſed mulieri tantum: in qua magis ardet ſtimu

Ius carnis, & quæ mai us facit ex hoc opprobrium generi &

familiæ ſuæ,ac etiam ob ſexus fragilitatem: ut inquit Spec. in loco de quo ſupra.uerſi·ſed utrum in maſculo &c. & facit tex.in.l.j.C.ad legem Iul. de adult.

25 Mutus ac ſurdus,id eſt qui non omnino non audit, erũt etiam ſimiles infanti & furioſo,non,quod non habeant intellectum,& non ſint de ſe rationis capaces: quinimo regulariter intellectus acutiſsimi exiſtunt, & ad nutum labiorũ intelligunt,ac ſunt ualde perſpicaces: ſed quia in his militat effectualiter ratio infantium & furioſorum, uidelicet defectus rationis & intellectus:nam licet mutus & ſurdus intelligant quod agunt, tamen non intelligunt quod ex aduerſo agitur,ex quo non audiunt id,de quo diſputatur: unde neceſſe eſt quod deficiat in eis operatio intellectus, qui ſuper incognitis non operatur:idcirco tales ob defectum organi repræſentantis obiectum intellectui, inſtar furioſi,uel infantis, neſciunt, neque poſſunt ſe, & res ſuas defendere, egentque auxilio & miniſterio alterius in quocunque actu ciuili ob illorum incapacitatem,quare uidemus eoſdem ſibiipſis ſtipulari, uel alteri promittere non poſſe.§.mutum. inſtitu.de inut.ſtipu.l.prima,in princip.ff.de uerb.oblig.l.j. .§.fin.ff.de actio.& obliga.ubi iſti uidelicet infans,furioſus, mutus,ſurdus, quoad hoc æquiparantur.& in.l.prætor ait.
26 §.non omnes,de iud.& propterea ſi in tales non cadit contractus,minus iudicium,cum etiam in eo (ut dictum fuit) contrahatur,uidelicet per petitionem actoris præcedentem, & reſponſionem rei ſubſequentem : quæ dicitur litiſconteſtatio, inducens quaſi contractum.l.j.C.de litiſcont.c. primo, in fin. extra eodem titu. & ad præmiſſa faciendum neceſſario requirantur uerba,& animus:ut inquit Specu.de litiſcon.§.nunc dicamus.uerſic.ex præmiſsis. Animus autem id eſt conſilium,& uoluntas rationabilis nõ cadit in infante furioſo,uel prodigo, & uerba non cadunt in muto, neque ſurdo,qui licet loquatur,tamen uerba alterius non audit:ideo præmiſsi omnes non poterunt per ſeipſos in iudicio ualide conſiſtere.

Præterea muto,& ſurdo, ualde periculoſum erat in iudicio eſſe,cum non ex audito decreto prætoris, quaſi nõ obtemperaſſent,pœna ueluti contumaces plecterentur : ut inquit tex.in.l.j §.propter caſum.ff.de poſtul..

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

27 Cœcus autem pro ſeipſo agere poterit: quia aures ipſius ſupplebunt defectum oculorum.d.l.j.§.caſum.ff.de poſtul. argu.etiam in.l.cœcus.cum ibi notatis.ff.de Iudæ.& dixi ſupra loquendo de iuriſdictione.
28 Fragilitate conſilii natura proueniente, minores uiginti-quinque etiam ſoli in iudicio eſſe prohibentur: prætor nãque naturalem æquitatem ſequutus, propter lubricum ætatis, tutelam eorundem ſuſcipiens, ob illorum infirmum & fragile conſilium,multis inſidiis & captionibus expoſitum, eis regulariter,ut per ſeipſos eorum ſtatum & conditionem meliorem facere,deteriorem autem nõ poſſe,indulſit: ut in l.j.in prin.ff.de minor.&.l.fi.C.de filiofa.mi. iuncto text. in-
29 ſti.de autho.tut.in princ.Tales igitur in iudiciis, etiã quòd ſint doli capaces,nec naturaliter, nec ciuiliter abſque interuentu tutorum,ſeu curatorum obligantur: & licet fideiuſſores darent,non conualidatur iudicium contra eos agitatũ: ut concludit Guil.de Cun.in.l.j.C. qui legit.perſo.ſtand. ex quo(ut eſt dictum)ipſi nullo modo obligantur:& propterea non poteſt fideiuſſor accedere.l.cum lege.ff.de fideiuſſ. l.ii.§.i.ff.qui ſatiſd.cog.& ita firmat Spec.in tit.de actor.uerſi.ſed quid ſi minor.col.iiii.
30 Licet in conrractibus ſecus ſit:qui cum talibus initi, mero iure tenent: quamuis ſi fuerint læſi, aduerſus illos reſtituantur:ut.l.ſi curatorem habens.C.de in integr. reſtit. mi.
31 & ſecus etiam ſit coram arbitro: coram quo pupillus ſaltim naturaliter obligetur:cum arbitrium magis contractui accedat,per.l.pupillus.ff.de arbi.&.l.j.ff.de nouat.iudicium autẽ
32 cum illis abſque interuentu curatorum agitatum, indifferẽter eſt ipſo iure nullum,cum ſi non habeant tutorem,ſit il-
33 lis dandus:quia diſtinctio.l.ſi curatorem habens,non procedit in iudiciis:ut tenet glo.Bar.Pau.de caſt.& alii in.l.pen. C.ſi aduerſ.rem iud.& in.l.acta.§.contra.ubi Bart.& Paul.ff. de re iudic. &.l.ii.C. qui legit. perſo. eſt deciſ. Guid. Pap.q. ccccxciiii.ſententia.& facit tex.in.§.inuito.inſti.de curat.&.l. ſi pręſes.uerſ. quicquid eo tempore ſtatutum eſt &c.C.quomo.& quand.qui tex.loquitur de interlocutoria,quæ etiam
34 contra ſimiles lata,nõ ualet: prout ibi:& tenet Bar.Bal.Pau. de ca.poſt Guiliel. Pet.& Cy.in.l.j.C.qui legit.perſ.(licet ibi aliter ſentiat gl.)quòd procedit etiam in quacunque inſtan-

tia:licet Bart.aliter dixerit in.l.alienam.C.de procur. quē ibi Bal.Paul.Alex.& Iaſ.reprehendunt per.d.l.ſi præſes.ac etiam ſi iudicium eſſet criminale per.l.clarum.C.de aut. præſ. uel quod cauſa eſſet eccleſiaſtica, aut beneficialis, per textum in.c. ſi annum. de iudic.in.vj. ponit Lap.allegat.cxxiii. quidam expoſuit.

35 Præmiſſa tamen limitantur,dummodo non ſit interlocutoria demittendo in poſſeſsionem,per.l.fina. & glo.in.d.l.j. C.qui legit.perſ.aut niſi minor aſſeruiſſet, maxime cum iuramento,ſe maiorem per.l.ſi alterius,& toto illo tit.C.ſi mino. ſe maior. dixe. aut procuratorem ad litigandum cum clauſulis ſolitis ac iuramento conſtituiſſet, iuxta doctrinam Bar.in.l.minor.ff.de procura. per text.in authen. ſacramenta puberum.C.ſi aduerſ. uenditio. qui text.etiam quòd loquatur in contractibus, procedit etiam in iudicialibus, ſecundum Barto.ibi.colum.fin.uerſi.quid in iudiciis. Idem tenet Guid.Pap.quæſt.xxxv. Si adultus.&.ccccxciiii. ſententia.in fin.Quod etiam in contingentia facti tenuit iudicando Parlamētum Regium:ut per Boer. deciſ.xcii. ubi uideas. licet Spec.in tit.de actore.uerſi.ſed quid ſi minor. contrariū tenuerit: prout contrarium etiam tenet Bald. in.l.j.col. xiii. uerſicu.& per hoc reſpondetur.ubi uult quòd iuramentum in iudiciis non ſuppleat defectum ætatis.C.de confeſſ. uel niſi minor impetraſſet ueniam ætatis, ut.C.de his qui ueniam ętat.impet.l.ſecunda.aut niſi eſſemus in ſpiritualibus, uel ab eis dependētibus:in quibus minor uigintiquinque, maior tamen quatuordecim, pro maiore,& legitima perſona reputatur.c.ſi annum.& ibi gl.& ſcriben.de iud.in.vj. uel eſſemus in iudicio criminali:dum minor ſuam,aut ſuorum iniuriam in caſibus a iure præmiſsis proſequeretur: ut in.l. qui accuſare.&.l.hi tamen. in princ.ff.de accuſ.Sed ſi iniuriā ſuam,aut ſuorum non proſequeretur, etiam cum curatore non poſſet in iudicio ſtare,ſed proceſſus eſſet nullus, prout declarat Bald.in rubr.C.qui accuſa. non poſſ.& eſt communis opinio doctorum,ſecundum Salic.in.l.ij.col.iiii. uerſic. ad legem clarum.C.eod.tit. & intellige quòd talis accuſatio & proceſſus ſint nulli,ope exceptionis, ſecundum Barto. in l.i.§.accuſationem. per illum text.ff.ad Turpil.quamuis ſecus ſi accuſatio fuiſſet inepta, quia tunc foret ipſo iure nul-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

la:ut declarat idem in.l.libellorum.§.quòd si libelli. ubi attestatur ita obseruari.ff.de accus.& idem tenet in.l.edita,colum.prima.in fin.C.de edend. in supradictis itaque minor quasi legitima persona in iudicio admitteretur, ac quibusdam aliis casibus:de quibus latius per Spec.eod.tit. de acto. in prima colum.& Canonistæ post glo.in.c.ex parte. de restitu.spolia. &.d.c. Si annum. de iudic. in.vj.&.c.certis.xv.
36 quæst.iii. Sed certe cum edictum in materia nostra sit prohibitorium, neque reperiatur quòd iura inhabilitent, seu prohibeant, uel arceant a iudicio minores: sed processum duntaxat cum illis agitatum, (quatenus illis præiudicet) reddant nullum:prout de præscriptione dicitur in.l.fina.C. in quib.cau. non est necess.in integr.restitu. regula uidetur esse potius permissiua, uidelicet quòd minor uigintiquinque, habilis sit,& capax iudicii:licet quoad sui commodũ, quandoque incapax fingitur a lege:prout formaliter declarat Aegid.conclusio.cxliii.incipien.minor.circa fin.unde uidemus quòd si sententia fuerit in fauorem ipsorum minus legitime in iudicio comparentium lata, efficax & ualida reputatur:ipsius prætoris prohibentis causa cessante:uidelicet ne ætas huiusmodi læderetur,per.l.non eo minus. & ibi cõmuniter scriben.C. de procur.&.l.j.ubi glo.in uer.aduers.C. qui legi.perso.& dictum fuit supra:quòd esse non posset, si
37 ipsi essent iudicii incapaces,erunt igitur habiles: quia etiam pupilli & impuberes uelle & nolle,& illorum cõmodum & utilitatem,licet non ad præiudicium,habere censentur.l.Iulianus.§.si quis a pupillo.ff.de act.empt.ponunt gl. & doct. in.l.inuitam.ff de seru.urb.præd.&.l.si pupillus.ff.de reg.iu.
38 Et exceptio huiusmodi minoritatis, ex parte eorundem minorum ad inualidandum processum,quandocunque opponi poterit,per regu.l licet.C.de procur.&.c.in nostra. eo. tit.Ex parte uero aduersarii ad impediendum processum, & ne ulterius in causa progrediatur,etiam quandocunque opponi poterit,ut docet Spec.in tit.de actore.uersi. quid si minor in iudicio.& doctores in.d.l.non eo minus.ac Barto.in d.l.si minor.ff.de procur. & decisio. Neapol. nume.ccclxvj. in pleno.nume.viii.
39 Ex defectu potestatis ipsius agentis, filiusfa. in potestate patris existens sine illius assensu in iudicio regulariter esse

non poteſt, ex quo non habet integram perſonam, ſecundum glo.in.l.fina.in.§.neceſsitate. per illum tex.C.de bonis quæ libe.& in.l.j.in fin.C.de annal.except.&.l.fina.C.ad maced.& melius hæc regula probari uidetur in.c.ſi annum . in fi. de iudi. in.vj.alias iudicium abſque conſenſu patris cum filio agitatum eſſet ipſo iure nullum,ut uoluit Specu.in tit. de actore.uer.ſed & filiusfam.& uerſ.quid ſi præſente.& in tit. de excep.§.d.uerſ.quid de illa tu non habes &c.& ibi Io. And.& per Bart.in.d.§.neceſsitate.in.ii.notab.quæ regula intelligi debet, quando filius egiſſet ſuper rebus ſeu bonis, quorum uſusfructus,& actionum & iurium exercitium,patri de iure quæreretur,& competeret, prout eſt in aduentitiis, nam ex quo tunc exercitium actionis patri, non filio
40 quæritur, filius agens ſine conſenſu patris,tanquàm is, cui non competit iuris exercitium,fruſtra ageret, & hæc eſt ratio.l. in.d.§.neceſsitate. non autem (prout dicebat gloſſa) quòd filiusfamilias indifferenter cenſeatur perſona minus integra,quia in hoc eadem gl.communiter reprehenditur, prout atteſtatur Io.And.in addi.Spec.d.tit. de actore. uerſi. ſed &ſi filiusfamilias.in uerb.lex cum non ſolum. & Alexã. conſi.cvj.quoad præſens.col.ii.uerſic. ſimiliter.lib.j.in reli-
41 quis igitur cauſis,puta beneficialibus, uel caſtrenſibus, ſeu quaſi,& in aliis,in quibus nil patri quæritur, filiusfamilias libere,abſque conſenſu patris agere poterit, & ſuper illis in iudicio experiri,cum iſto caſu exercitium iurium a nemine ſit ſibi præoccupatum, uel impeditum.ita procedit text. in d.c.ſi annum.& in authen.ut liceat mat.& auiæ.in prin.&.l. i.§.i. de caſtren. pecu.l.filiusfa.in prin.ff. de procur.l.ſi longius.§.i.& ibi ſcrib.ff.de iud.l.noxali.ff.de noxal. & text.in.l. quãto magis.ff.de iureiur.& hæc fuit opinio Ottho.antiqui gloſſatoris,poſita per gl.in.d.§.neceſsitate.quæ tanquam de iure uerior,eſt a doctoribus cõiter approbata,prout atteſtatur Ang.qui articulum examinat.inſti.de actio.in §.actiones aũt.col.pen.& fi.& addi.Spec.in loco de quo ſupra,in uerb. dixit lex.in fi.quæ de cõmuni opinione atteſtatur, allegãdo eam tenuiſſe Pau.de ca.cõſi.liiii.Et illam in iudicãdo tenuit Regia curia Neap.ut per Affli.deci.clxxx.filiusfa.& præmiſſa
42 tenet Guid.pap.q.liiii. tempore. intellige tamen quòd ſi filiusfamilias eſſet minor, ſibi deputaret curator ad illam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

litem,ut dicit glo.fina.in.l.si longius.in.§.fina.de iud.quam ibi sequuntur Barto.Bald.& Pau. de cast. qui dicit illam esse singularem.& docto.in.d.§.necessitate. ubi etiam Alexand. in additionibus ad Barto. uoluit talem minorem filiumfamil.etiam in casu quo non agit sine consensu patris, gaudere beneficio.l.non eo minus.C.de procur.uidelicet quòd sententia pro eo, sine consensu patris comparente lata, teneat priuilegio minoris ætatis, secus si contra lata fuisset, & reputat hoc multum singulare,& tenet idem consilio.lix.
43 uiso processu.colum.ii.lib.ii.quod (iudicio meo)non transit sine dubio,cum nullitas isto casu proueniat(attento iure communi) ex duplici capite,uidelicet quia minor, & sic inhabilis.Item quia deducit rem in iudicium,cuius actionis exercitium sibi non competebat, & propterea licet per dictam.l.non eo minus. iure speciali tollatur primum, tamen secundum per eandem.l.non suppletur, nec per rationem eiusdem,quia quòd filiusfamil. non possit agere sine consensu patris, non ipsius minoris, sed patris (ut ius suum sibi cõseruetur)fauore,extitit introductum &c. prout considerat idem Alexand.in dicto consil.cvj.colum.ii.libro primo.Ideo dispositio.l.non eo minus.isto casu non inseruiet, & etiam quia tot specialia circa idem non consueuerũt tolerari iuribus uulgaribus.

44 In casibus autem quibus præstandus est patris consensus,debet præstari ante,uel saltim tempore quo lis contestatur,alias si expost præstaretur, iudicium retrofactum non conualidaretur, per.l.quid ergo. ubi hoc notat Angel.ff.de his qui not.infam.& Bald.in addi.Specu.in titu.de reo.uersicu. si pater.& tenet glo.& ibi Bald.Salicet.& Pau.in.iiii.colum.in dicto.§.necessitate.& est communis resolutio,ut attestatur idem Paul.in.l.si quis mihi bona.§.iussum. colum. fina.& Ias.ibi,colum.iii.ff.de acquiren.hæredi.& tenent omnes in.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.solu.matrimonio.ponit Lanfranc.in.c.quoniam contra, in uerb. confessiones.nume.iiii.extra de proba.licet Rot.decis.clxxv.incip. commissio.in no.uideatur sentire quòd quandocunque superueniat consensus patris,conualidetur iudicium per prius a filio agitatum, & sequitur Mill. in uerb.filiusfam.potest. Et uide in.d.decisio. Neapolita. clxxx. in fin.quæ ita sensit.

quod

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quod tu intellige procedere in præparatoriis & præcedentibus litiſconteſtationem,utputa in impetrãdo reſcriptum, & aliis præambulis ad cauſam, prout loquitur ibi Rota, & de quibus ponit Spec.in prin.ſecundæ partis,colũ.i.Nam in his
45 filiusfamilias abſque cõſenſu patris procedere poteſt, ſecundum Bal.in.l.i.col.ii.in.iii.oppoſitione.C.qui admitti.quem ſequitur Iaſon in.d §.iuſſum.& Alex.ad Bar.in.d.§.neceſſitate.& ſic Rota non contradicit, ſed communem ſententiam declarat,& ſi pater ſimul cum filio ageret,uideretur etiã conſentire eidem filio,ut agere poſſet, prout declarat Bar.in.l.cũ pater.§.liber.deleg.ii.& Bal.in.l. ſi.uerſicu.quæro,dicit ſtatutum &c.C.ad Maced.cum aliis de quibus per Deciũ, qui hoc tenet conſi.dcxiiii.in cauſa feudali.in ſi.lib.v.
46 Ratione etiam defectus perſonæ,& poteſtatis,agere & in iudicio eſſe prohibetur ſeruus,qui quoad ciuilia(prout ſunt actiones,quæ originem à iure ciuili ſumpſerunt,ut.l. ſecunda.§.poſt originem.ff.de orig.iur.)pro mortuo (legis fictione)reputatur.l.quod attinet.l. ſeruitutem.ff. de regulis iuris. & propterea in eum non cadit ciuilis obligatio, quæ ex ſententia oritur.l.in perſonam ſeruilem.ff.eodem titulo.& inſti. de inut.ſtipula.§. ſed ſeruus. Idcirco talis nec conueniri,nec conuenire regulariter poteſt.l.quoties.ff. ſi quis cautio.l.ſeruus.& ibi ponunt ſcrib.ff. de iud. etiam quòd pro libero ſe gereret, Nam ſeruili conditione detecta,geſta per eum,nec ſibi,nec domino præiudicant.l. non idcirco.§. ſed & poſtea. & ibi Bald. ff. eodem titulo.l.tertia.§. ſi ſeruus. ff. de pecul.l. non diſtinguemus.§.ſi ſeruus.ff.de arb.& hoc dicimus regulariter, quia iure ſpeciali in aliquibus admittitur, prout eſt text.& ibi glo.in.l.uis certis.ff.de iudic. & plenior glo.in.d.l. quoties.&.l.ſerui.ff.de actio.& oblig.
47 Et quod diximus de ſeruo, idem dicendum uidetur de monacho,& religioſo tria uota uidelicet caſtitatis, paupertatis,& obedientiæ profitentibus, qui ſerui illius religionis, quam profeſſi ſunt,& cui ſe addixerunt, habentur, idcirco nec uelle,nec nolle inſtar ſeruorum,habent,ſed quoad ſeculi leges pro mortuis reputantur.capitulo placuit.el ſecundo. capitulo nonnulli.xvi.quæſtio.prima.& uox illorum uocatur funeſta.c.placuit. & capitulo nullus. ſecunda quæſt. vii. prout etiam appellatur uox ſerui in.l.penultima. qui accuſa-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

non poss.Canonizata in.§.si quis.iij.quæst.ulti. Tales igitur seruis æquiparantur,ut per gl.in authen.causa.de sacrosant. eccle.&.l.Pedius.§.j.ubi.Bartol.ff.de arbit.& ponit idem Bar. in.l.j.ac pluribus aliis legibus illius tituli.ff. de stipu. seruo. post Innoc in cap.cum olim.colũ. quarta.de priuil. relat.ad hoc per Bald.in.l.si seruus.C.communia de succes. & in.l.cũ acutissimi.columna fin.C.de fideicommis.cum aliis, de qui-
48 bus per Deci.cons.cccclxxiiij.quod supra.columna fin.libro quarto.Concurrente tamen utilitate religionis & monasterij subiecto monachalis potius reputatur filialis, quã seruilis,qui æquiparatio huiusmodi solet fieri secundum quod magis expedit monasterio,ut docet Bal.in.l.j.columna secũda.uersi.quoad decimum.C.qui admit.Bartol.& alij in.l.j.in prin.in tertia.q.quæst.principalis. de uulg.& pup.& facit gl. in.l.ex pœnalibus.ff.de reg.iur.& gl.fi.in fi.in.d.l. si longius,
49 ff.de iud.Pro utilitate igitur monasterij, uel de licẽtia sui superioris expressa,uel tacita,prout quando sibi aliqua officia, seu administrationes commissæ forent, & in compluribus aliis casibus,huiusmodi religiosi agere possent, & capaces iudicij reputarentur,prout notatur in cle.si religiosus.de proc. per glo.& alios in cap.unic.extra de sind.& ponit Spe. in tit. de acto.uers.item excipitur contra actorem quòd est monachus,& per Bald.in addi.eiusdem Specu.in titul.de reo.uers. an monachus possit conueniri ciuiliter.& in.l.si seruus igno
50 rante.C. de noxal. ubi uoluit generaliter huiusmodi personas(regulariter)incapaces,à se tamen defendendum habiles & idoneas reputari debere,ex quo hoc natura conuenit,quę omnibus communis est,ut in.l.quos accusare.§.in omnibus ff.de accusa.&.l.quod attinet.ff. de regulis iur.hinc uidemus quòd ad defensionem etiam alterius absentis admittuntur (saltem quoad processum,ac excusationes , & ordinatoria.) Fœminæ,serui,& quicunque etiam pupilli,ut in.l. seruum.§. publicæ.ff.de proc.l.solum.ff.de solut.l.exigendi.C.de proc. l.non tm̃.ff.de app.cum aliis positis per Tancred.seu Bald.in summa.de proc.q.v.etiam quòd nullum exhiberetur mãdatum,quia Reipublicæ interest quàmplurimos ad defendendam causam admittere.l.iiij.de ope.no.nun.cum simil.
51 Ratione defectus personæ etiam in iudicio esse prohibentur bãniti seu relegati,idest extra bona & beneficia republi-

cæ suæ eiecti. Nam si tales ab imperiali culmine cum bonorum proscriptiõe, aut belli indictione, relegati fuerint, quasi hostes publici reputantur, ac omnia quæ sunt communis iuris amittunt, ut ponit Bart. in. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capit. dimi. & in. l. certa forma. C. de iu. fis. li. x. & latius per eum in. q. incipiente, Lucanæ ciuitatis &c. & Ange. in. q. incip. duo inuicem &c.

Si uero tales non Imperialis culminis, sed (puta) suę ciuitatis banno subiiciantur, omnia quę sunt iuris municipalis illius ciuitatis, à qua eiecti sunt, perdunt retenta potestate fili à communi lege competente ut per Bartol. in dictis locis, & in. l. eius qui. §. j. ff. de testa. ac per Cyn. Bald. & alios in. l. j. C. de hered. insti. Nam ista est communis sententia doctorum, ut attestatur Alexand. in consi. xxvj. incip. circa primum. col. secunda. in fin. libro primo. si ergo affecti sunt inhabiles & incapaces eorum quæ iuris ciuilis sunt, utique etiam iudic incapaces, quoad illorum cõmodum & fauorẽ habebuntu

52 Et nedum banniti in iudicio esse non poterunt, quinin nec is, cui prætor, ob aliquã contumaciam, audientiam su puta ex forma statuti, denegauerit, iuxta tex. in. c. qui iubet iuncta glo. xj. qõ. iij. & in. l. sed etsi per prætorem. §. actio. ff. quibus caus. maio. talis nãque ex hoc adeo efficitur inhabilis & incapax, ut sententia in foro repellentis seu bannientis in eius fauorem lata, sit ipso iure nulla, etiam absque op alicuius exceptionis, etiam quòd statutum seu prætor simpliciter prohibuerit ipsum audiri, & non addiderit, si secus actum fuerit, inutile fore, quia nihilominus gesta in eius fauorem erunt nullius momenti, per text. in. l. non dubium. C. de legi. & c. ea quæ contra ius. extra de regul. iur. nam qui uetante prætore aliquid facit, aduersus edictum is proprie fecisse

53 dicitur. l. qui uetante. ff de regulis iuris. cum ergo lex resist actui & potentiæ, ex tali iudicio nulla orietur obligatio ciuilis nec naturalis, secundum doctrinam Barto. in. l. cum lex. ff. de fideius. quam sequitur Abb. cum capitulo contingat. columna prima. de iureiuran. & quam doctrinam communem appellat Cassad. decis. v. nume. 2. de iurepatr. & decisio secunda. de præben.

Et quòd processus agitatus p eũ, cui à lege mortua, uel uiua denegabatur audiẽtia (quatenus fauorẽ illius cõcernet) sit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ipso iure nullus,tenuit originaliter Iac. de Are. quem retulit & sequitur etiam Bald. in.l.iubemus.§.sane.colum.ij.in prin. uersi.quædam est pœna iurisdictionis.C. de sacrosan. eccle. & per eundem in.l.edicta.col.pe.uersi.item quando libellus. C.de edendo.& dicta.l. prima.columna finali.uersicul. quæritur.C. de hæred.institu. & in.l.scire oportet.§.consequens. per illum textum.ff.de excu.tuto. & per.l.j.§. quod autem.ff. de aleat.& per eundem in.l.quos prohibet.ff. de postul.& in l.cum lege.ff.de testa.quam decisionem sequitur Ioan. And. in Spec.in.§.iusta.uersi.est excommunicatus. de senten.& est magis communis opinio doctorũ quam tenet Imol.in.l.j.§. sublata.& ibi.d.Alex.qui multa adduxit, & attestatur esse magis communem.ff.ad Trebel.& eandem sequitur idem Alex. consi.xxxvij.uiso & opportunæ &c.col.j. & consi.lxxxj.ponderatis.lib.ij.& Bald.in.l.ita demum.uer.sed ponamus quòd iudex.dum uult quòd exceptio bãni reddat iudicium retro nullum.C.de proc.& tãquam communem sequutus est Dec. consi.cclxxv.in causa quæ Lucæ.col.iij.uersi.sed prædict.li.ij. ubi de communi attestatur.& Fel.in.c.j.col.j.uersicu. Amplia secundo.de re iud.

54 Et intellige præmissa de iudicio agitato in territorio bannientis,quia pœna huiusmodi inhabilitatis non extenditur ultra territorium,ut dicit Bal.in.l.j.col.ij.C.de hæred.insti.& in.l.executoré.col.vij.C.de execu.rei iud.&.l.ij.col.ij.in prin. C.de seruis fugit.dum ponit quòd bannitus captus per familiam bannientis extra territorium debet relaxari,per reg.tex. in.l.fi.ff.de iurisd.om.iud.& in.l.ex ea causa,circa fi.ff.de postul.& nota quòd statuto seu prætore denegante alicui audientiam,uel prohibente loquelam,aut participationem nõ solum talis censetur prohibitus audiri, & loqui per seipsum, ac de facie ad faciem , quinimo etiam per organum nuncij procuratoris & literarum prohibitus censetur,& per tex.in.l. j.in fi.ff.ad.l.Iul.maie.&.c. ubi periculũ in uerb.nulli fas &.c. de elec.& gl.in uer.participatiõe.de sent.ex.li.vj.& late p Roma.in.l.j.in princ.ff.de uerbo.obliga.& Peruf.in trac.de arb. c.x.in fin.lib.ij.

56 Intellige insuper dũmodo lex,seu statutum aliquid prohibens,si contrafactum fuerit,non adiiciat pœnam , uel quid aliud super eo statuat,prout in.l.j.cũ seq.ff. de in ius uoc. dũ

prohibet ne filius patrem, libertus patronum, manumissus manumissorem,& reliqui de quibus ibi,uenia non petita in ius uocent,& si secus fecerint, pœnam.50. aureorum soluāt, prout in.l.pe.& fi.eo.tit.nam si talex contra huiusmodi prohibitionem uocauerint, & cum personis ibidem narratis cōparentibus, & de hoc non excipientibus egerint, processus tenet,ex quo agentes naturaliter iudicij erant capaces, & lex non inhabilitat,sed solum contrafacientibus pœnam imponit, gesta ergo ualebunt, sed pœnam soluent, ut attestatur Guil.de Cun.in.l.quamuis.ff.eo.ti.& Bar.per illum textū ubi etiam Bal.Alex.& Fulgosius in.l.fina.C.eodem & tenet Alex. consi.clxvj.uiso puncto.in prin.lib.ij.& uide per Capi.in decisio.Neapo.lvj.in causa principali.qui post Alexā. attestatur hoc communiter teneri.quamuis Bart. in dicta.l.quamuis.& Ang.de Aret.teneat processum ipso iure non ualere,ut instit. de excep.§.præterea.uersi.aduertas tamen quòd in omnibus casibus,sed tene primā,pro qua etiam facit glo.in.c.j.per illū tex.in uerbo causam.de sentē.excom.in.vj. dum ponit quod sententia lata contra formam illius canonis ualet,licet iudex pœnam incurrit, cum simil.

57 Dummodo eadem lex ultra pœnam non irritaret processum,quia tunc essemus in claris,prout facit.l.pe.C.de procu. prohibens illustres personas in iudiciis ciuilibus, per seipsas interuenire,& si aliter fiat,ultra pœnam iudici impositā,pars
58 litis sorte,idest sententia pro eo lata mulctetur,ut ibi.Quod intellige ipso iure,quia uerbum careat ibi positum importat ipso iure,secundum gl.in uerb.careat.in.l. prouidendum.C. de postul.&.l.si quis maior.in uer.priuatus.C. de transac. ac de talibus uiris potentioribus in iudicio non admittēdis,ne ob illorum pręsentiam timorem iudici & parti incutiant,impediantque quominus iudicium tute pertranseat,facit tex.in l.i.uersi.quicquid uel potētia uniuscuiusque &c.C.de fundo limit.per quē tex.Ant.Corset.in singularibus, in uerb.rescripta &c.tenuit rescriptum præiudiciale à talibus impetratum esse ipso iure nullum,& præmissa ponit Specula. in ti.de act. uersicu.illustris persona.tangunt doctores in.l.ii.C. ne liceat potentio.&.l.ii.ff.de in ius uoc.cum simil.

Adsunt & alii non habentes personam legitimam in iudicio standi,puta excommunicatus, & alii,de quibus late per

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Spec.d.ti.de acto.per tot.& Ang.in.§.præterea.uersi.& primo potest opponi.insti.de excep. sed quia tales si contra eos nõ fuerit exceptum,non faciunt processum nullum, ut de excõmunicato docet tex.in cap.pia.uersi.si uero. de excep.li.vj. & plane per Feli.post alios in cap.intelleximus,de iudi. idcirco tanquã extra propositã materiã ulterius non prosequamur.

TRANSEAMVS ad secundum caput, uidelicet qñ iudicium non per ipsosmet litigatores, sed per alios eorum nomine agitatum reperitur,circa quod summopere aduertẽdum erit,nunquid appareat de legitima potestate comparentis,quia si de hoc non constiterit,talis exceptio reddens iudicium retro nullum,ad inualidandum processum,qñcunque
59 poterit opponi.l.licet.C.de procu.c.in nostra.in fi.eo.ti.c.licet.de appella.in.vj.l.licet.ff. de iud. & opponetur usque ad mille annos,ut dixit Bal.in.l.ij.C.si ex fals.instr.quem sequitur Alex.consi.cxcj.perspecto instr.col.ij.uol.vj. & consi.j.columna.v.in fi.lib.iiii.& consi.xxxv.consideratis.col.j.lib.vij. & Deci.consi.ccxv.in causa uertente.colum.j. & consi.xxxvj. col.iij.&.iiii.lib.i.& dictum Bal.est communiter approbatũ, ut dicunt mo.in tracta præscript.in tertia parte principali,in prin.in quæst.x.columna.viii.uersicul. secundo generaliter. quicquid dixerit idem Decius post alios ibidem relatos, in consi.ccccl xxxvi.uisis,col.penul.in fi.li.iiii.& consi.dcxxxviii. communitas.colum.ii.nu.3.li.v.ubi dictum illum reprobat & dicit Bal.sine lege.& ex suo capite loquutum. Prout etiam per eadem uerba dixit Curtius iunior in consil.lxxvii.col.ii. uersi.sed non obstantibus.quẽ retulit etiã Nicolaus Boerius qui hoc examinat decisio.ccxxviii.col.xii.in fi.
60 Et nempe tam ex parte actoris, quàm rei iste est magnus defectus,cum per eum deficiat uoluntas & consensus principalium,qui de iure naturali existit,ut docet Bal.in.l.falsi.columna secunda,uersi.factum uero falsi.C.de furt.& facit bonus text.in.l.ex causa.§.i.ff.de procur.& cap.i.de sponsalib.in vi.ubi defectus consensus tanquàm insanabilis ab aliis defectibus ibi enarratis excipitur, qui etiam per ipsum principẽ suppleri non potest,quasi à iure proueniens naturali,per clemen.pastoralis.§.cæterum.ubi Cardinal.Petr.de Anch.,& alii extra de re iud.& tenuit Ioan.An. loquendo in terminis nostris,in.c.per uenerabilem. qui filii sint legit.sequuntur Mo-

derni in trac.de liter. grat.fol.cxlvi. prima facie.Nullus enim alieno facto, & absque eius uoluntate onerandus est.d.l.in causa.§.i.&.l.iiii.ff.sol.ma.l.id quod nostrum.ff. de regu.iur. cum aliis ad propositum relatis per Deciũ consi.ccccxxxvii. quæritur.in prin.libro tertio.

51 Talis insuper defectus potestatis includit & continet in se defectum citationis quoad ipsos principales dominos, quia processus cum falso procuratore factus (principali aliter nõ uocato)etiam ex defectu citationis impugnari potest, Ideo nullitatem hanc Moderni uocãt insanabilem, ut Staphileus in.d.trac.de liter.grat.fol.145.& Saluien.in commen.regularum in compendio utriusque signaturę.fol.185.prima facie. idcirco in hoc erit summopere aduertendum.

Et regulariter ex isto capite contra processus & sententias opponit quòd qui in iudio alieno nomine (puta quasi procurator)comparuit non fuit talis,qualẽ se gessit,& quòd nõ fuerit talis,altero ex.v.modis cõtingere.& ostendi solitũ est.

62 IMPRIMIS quòd non fuerit talis ostendi consueuit ex eo quòd contrarium ex processu non constat, uidelicet ipsum comparentem fuisse talem, nam tunc ex eisdem actis eo ipso censetur probata negatiua,uidelicet talem non fuisse,quia quod ibi non apparet, dicitur nõ esse.l.fi. C.de rebus credit.ubi per illum text.hoc ponunt doctores &.l.in lege.ff. de contrahen.emp.c.cum ad sedem.de rest.spol.c.solennitates,in fi.de consecra·distin.i.talia enim probantur per inspectionem actorum,ut dicit Bar.in.l.ii.C.de errorib.aduoca.& in.l.hi qui ad ciuilia.C.de appella.&.l.i.ff.si tu. uel cur.appel. ponit Bal.in.l.si contra.C.de appella.& in cap. quoniam cõtra.per illum tex.in fi.ubi scribentes,extra de probat.

63 Et licet ubi ante litiscontestationem contra procuratorẽ non fuerit exceptum,sed cum eo tanquàm tali fundatũ iudicium ad ipsum repellendum,uel extorquendum ab eo cautionem de rato,seu ut ipse probet se procuratorem, ulterius opponi non possit,ex quo eum pro tali aduersarius semel acceptauit, & illi mõ asserenti contrarium incumbat onus probandi,prout notat gl.& doc.in.l.Pomponius.§.rati,ff.de procur.& Canonistæ in cap.cum in iure de offic. delega cũ aliis,de quibus per Alexã.consi.cii.uiso processu. post prin. libro.v.Nihilominus ad inualidandum acta & processum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

istud poterit indistincte opponi,& saltem per modum abnegationis ex processu probari,quia hoc casu etiam quòd quis tanquam procurator in iudicio de facto admissus fuerit, ad detegendam tamen nullitatem gestorum quòd non fuerit procurator is, qui iudicio interfuit ualide & recte quomodocunque excipi poterit,ut declarat Bal.in.d.l.licet. in prin. C.de procur.& Abb.in.d.c.in nostra.eodem tit. cum aliis,de quibus per Alexā.consil.cxlvii.uisis dubitationibus. lib.vi.& consi.lxxii.circa.lib.iiii. quinimo iudex etiam ex officio suo in causa appellationis ad nullitatem. processus causæ principalis ad personam procuratoris nunquid sit legitima,aduertere poterit,& Pau.de Castr.in.d.l. ita demum. quem retulit & sequuta est decis.Neap.ut per Capi.deci.i. colum.ix.uersic. an autem iudex.etiā quòd talis procurator assertus sub cautione de rato admissus foret, quoniam rati cautio legitimat
64 personam procuratoris,quādiu dubium est de mādato.Sed cum de hoc opponitur & probatur saltem per modū abnegationis, uel ex actis talis cautio nihil operatur,quia non di
65 citur amplius dubium,ut declarat Cyn.& Bart.& Bal.qui dicit hoc esse ualde notandum, in.d.l.licet. columna secunda. uersi.ulterius dicitur. quod maxime procederet, quando talis exceptio opponeretur ex parte eiusdem domini,pro quo litigatum fuit,ex quo acta & processus inter falso comparentes,facti sibi non præiudicant,ut per scrib.in.d.l.licet. & ponit Alexan.consi.clxxxvi. uisis subtilissimis. columna tertia. uersicu.Tertia est dubitatio.lib.ii.

67 Conuenit itaque eum qui sub tali potestate ac prætextu aliquem in iudicio uexauerit,ostendere se cum effectu fuisse talem, alias obligatus erit ad refectionem expensarum, ac damnorum, & interesse ipsius vexati.l.eum quem temere.ff. de iudic.l.i. & ibi ponit Iacob. But. & Bartol.C. credit.euic. pign.non deb. & idem Bartol. in.l.i.§.iudicialis.ff. de præto. stipula. & in.l.procurator qui pro euictione.&.d.§. rati.ff.de procuratori.&.l.ciuitas.ff.si certum peta. ponit Ioan. Mill.in uerb. procurator si non docet. cum aliis latius adductis per Alex.consi.cxxxvi.uiso instrumento.i.colum.& consil.xxxii. uiso processu.colum.ii.lib.vi.

68 Quinimo ultra præmissa etiam tanquàm falsarius ex quo non tantum se nominauit, quinimo actus procuratori con-

gruentes, in alterius præiudicium fallaciter gessit, puniēdus est, ut est decis. dominorum de Rot. decis. xii. incip. non procurator. in antiq. de Bisignet. sub titu. de procurator. & facit Bartol. in. l. si autem. §. item. de nego. gest. prout dici consueuit de eo qui cum non esset pro doctore se nominauit, & gessit: ut ponit idem Bartol. in. l. quisquis. C. de aquæduct. lib. xj. & . l. reddatur. de professo. & Med. Bal. in. l. data opera.
69 C. qui acc. non poss. & per eundem Bar. in. l. eos qui. §. qui se pro milite, per illum tex. ff. de fal. & idem Bald. in. l. præscriptione. colum. iiii. & . l. si & legibus. C. si contra ius. uel util. public. cum simil.

70 Ex quo tamen agimus de actu præterito, uidelicet nunquid talis fuerit procurator, ad se excusandum & sustinendum processum, poterit idem comparens mandatum ac potestatem suam probare per testes: ut sentit Io. Andr. in addi. Specula. in. §. ratione quoque constituentis: in uerb, testes. in fin. de procuratorib. & Bald. in. l. gesta. columna. ij. uer. quæro nunquid acta. C. de re iud. de quo latius per eundem ac Bartol. Imolam, Alex. & alios in. l. j. C. de procuratoribus & per eundem Bart. in. l. non solum. §. qui alieno. ff. eod. per gl. Panor. & alios in. c. j. eod. tit.

Vel sufficeret si appareret procuratorium etiam sine subscriptione notarij, & absque testibus, dummodo sigillo alicuius iudicis ordinarij signatum foret, per decisionem dominorum de Rot. clxxxviii. nota quod procuratorum. in antiq. & decision. clxii. ualet procuratorium. in nouis. de quo per Bart. in. l. si procuratorem. ff. de procurator. Bald. & Salic. in. d. l. j. cum alijs cōgestis per Felin. in. c. post cessionem col. iiii. uer. fallit sexto. de probatio. & Alex. cons. cxlix. nu. xv. li. v.

71 Non tamen (ut puto) sufficeret quòd enunciaretur in aliqua scriptura etiā publica uti talis: quia ad sustinendum processum, ac euitandam expensarum condemnationem, si aliter de procuratorio non appareret, talis enunciatio inter alias personas emanata non sufficeret: ut. ff. de reb. eor. l. qui neque. quam ad hoc allegat Spec. in titul. de procuratore. §. ratione quoque constituentium. col. penul. uersi. illud quoque notandum. & in titul. de sindic. §. j. uersicu. quid si iudex. Bal. in rubr. C. de fid. instrumen. col. vj. & in. l. falsus. col. xi. C. de furt. de quo per Innoc. Panorm. Feli. & alios in. c. cum in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

iure.extrà de offic.delegat.ubi Feli.in uerb.sentētia enuntiās &c.cum alijs,de quibus in terminis ponit Alex.consil.cxlvij. uisis.ii.col.& consil.cxcj.perspecto.col.j.lib. vj.& cōsil.lxxxj. nu.10.lib.iii.& Rot.cclxxij,nota qualiter in antiquis. & facit quod ponit Aeg.cxxv.si appellatur, Dummodo tenor totius instrumenti de uerbo ad uerbum non inseretur,seu enūciaretur:quoniā tunc probaretur mandatū secundū communē opinionē doctorū in authētica,si quis in aliquo.C. de eden. per Bald.& Ang.in.l.si donatio.C.de donationibus.Et quòd sit cōmunis,attestatur Boe.q articulū examinat.decis.cclxxxi.

Licet forsan talis enunciatio à pœna falsi excusaret, ac iustam causam credulitatis eidem comparenti præberet : cum quęlibet causa excusat à dolo.l.dolum.C.de dolo.cum aliis, de quibus per Decium consil.ccccxviii.uisa. in fine. & Alex. consilio.ccxii.uisis.columna.iii.lib.ii.

72 Et nota,quia processus huiusmodi ac sententiæ per tales assertos procuratores obtentæ,in eorum pręiudicium erunt ualidæ,& poterunt contra eos saltem respectu expensarum executioni mādari,per textum in.l.si se non obtulit. in prin. ubi Roma.Alexander,& Ias. ff.de re iudic & in.l.Plautius. ff. de procur.quia respectu eorundem falso comparentium sententia non est nulla: ut est gloss.in.l.si expressim.ff.de appel lat.quam sequitur Aeg.conclu.xxix.sentētia lata.neque scien

73 tia ipsius aduersarij,uidelicet quòd cognouerit talem nō esse procuratorem,& tacuerit : (cum talis defectus ab eo non pendeat,nec possit eum qui non est alterius procuratorem facere) aliquid in præiudiciū domini operabitur , seu gesta conualidabit : ut concludunt Bartol.Bald.Alex.& Ias.in. d.l. licet,& Alex.con.lxxii.circa.lib.iiii. Necesse est ergo quòd appareat formiter de potestate legitima alieno nomine cōparentis : aliàs processus erit ipso iure nullus : quod procedit tā in actis iudicialibus q̄ extraiudicialibus p supradicta.& p illud qđ dixit Bar.in.l.si qs inficiatur.ff.dep.& in.l.quod alterius.ff.đ reg.iur.cū aliis adductis p Ale.cō.74.uiso.co.ii.li.v.

74 SECVNDO principaliter quòd is,qui alieno nomine cōparuit,nō fuerit talis ostendetur,si cōstiterit de mandato cōparētis,sed nō sufficiēti,neque ad id se extendēte,quod in iudicio deductū fuit,nam tūc perinde erit quoad nullitatē gestorū ac si nullum haberet,cū in effectu ad id nullū man-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

datam habuisse dici possit, ut docet Bal. quē cæteri sequūtur in.d.l.licet, in prin.& in.l.falsus, in prin.C.de fal. & Canonistę in.c.ex parte decan.de ref.& in.c.cōstitutis. ubi hoc notat Ab.đ proc.& in cle.j.ubi gl.in uer.debito modo.e.ti.c.cū oli de of del.& ponit Spe.in prin đ proc.§.ratiōe formę. in fi.in qb.loc.cōiter cōcluditur, & istū falsū procuratorē dici posse.

Propterea diligenter cōueniet similia mādata, ac huiusmodi potestatem subtiliter considerare, ex quo talia sæpenume
75 ro reperiuntur ad causam deductā impertinentia, unde uerba illorū pōderāda erūt.l.diligēter.ff.mādati.docet Ang.in.§.pterea.col.xxiiii.uer.quid autē si procurator.inst.de excep.& Math.de Aff.decisio.xcj.iterū.ij.col.& tetigit Ale. cons.vi. nu 3.lib.iiii.& Deci.cons.ccccxciii.nu.8.lib.iiii. Pro quorū maio
76 ri declaratione, ponamus quòd Titius rector alicuius Ecclesiæ cōstituerit Caiū & Meuiū procuratores suos ad agendū &c.Contra Semproniū in causa (puta) domus suæ, quā idē. cōstituēs habiturus est cū pfato Sēpronio, necnō ad omnes alias eius causas ad Romanā curiā legitime deuolutas, ac sup illis corā quocunque iudice comparēdū.ij.libellandū &c.litē cōtestandū &c.& ad omnia alia & singula faciēdū, quę eisdē procuratoribus utilia & opportuna fore uidebūtur. Dās illis in prēmissis generalē & liberā administrationē &c.ac cū potestate substituendi &c.Promittens ratū habiturum quicqd p dictos procuratores legitime factū fuerit, Releuādo eos dē &c ac se obligādo in forma &c etiā cū solito iuramento.

Imprimis erit aduertendū, quia istius mādati uigores procuratores constituti non poterūt pro dicto cōstituēte agere (dēpta causa in qua specialiter constituūtur) neque cōparere nisi duntaxat in causis, quarum exercitium competierit ipsi Titio constituenti uti illius Ecclesiæ rectori, non autem in causis patrimonialibus, & sibi tāquā Titio uel prætextu alterius officij aut dignitatis competentibus, quia tale procuratorium licet uideatur generale, tamē cōprehēdit solū causas illas, quarū exercitium cōpetit constituenti eo iure quo constituit, nō autē iure diuerso. Idcirco uerbū illud in principio
77 mādati appositū, uidelicet rector talis Ecclesiæ &c, limitat & restringit totam potestatem (vt prima facie uidebatur) indistincte concessam, prout prob.in.l.tutorem.ff.de his quib.ut indig. & facit. l. ij. ff. quod cuiusque uniuersitatis. & capi.

frequens.in fin.cum ibi no. per Io.Andr.in ultima gl. de restitutio.spo.li.vj. & ita in indiuiduo determinat Aeg. cóclu. v. inci. generale circa medium.&.dxlviii.conclu. quòd si &c. quamuis si constituens esset, puta monarchus, uel aliàs talis qui non possent nisi uno iure constituere simpliciter constituendo uideretur eo nomine constituere quo posset uidelicet nomine officij seu administrationis quam haberet: ut de Monacho ponit idem Aeg. in loco suprascripto, & alia conclu.ccccxxiij.si monachus.& in simili sentit Deci.cons.lxxvii. col.ij.uersic. sed tamen his &c.lib.j.

78 SECVNDO, Aduertendum erit,quia procuratores huiusmodi non poterunt etiam unus sine alio causas in eodé mandato comprehensas in iudicio deducere: ex quo exercitium potestatis non competit illis nisi pro rata, non autem insolidum: cum illud in mandato non fuerit specificatum: ut est tex.in.c.si duo.in princ.de procuratorib.lib.vj. & not. gloss.in.l.si pluribus.ff.eod.tit.glos.& scrib.in.c.non iniuste. extra eod.cum alijs adductis per Alexand.consil.xcii.libr.vij. prout dicitur de pluribus iudicibus absque clausula (quòd si non omnes &c.) datis: quia unus non potest quicquam sine alio.c.causam.de offi.deleg.l.si duo. ff.de re iud.cũ simi.

79 Præmissa tamen in causis spiritualibus non procedunt,in quibus (ut celerius expediantur) quilibet procurator censetur insolidum constitutus & potior est conditio occupãtis, idest contestantis litem: quia ille solum censetur in causa constitutus: ut probatur in.d.c. si duo.in fin.& ponit Rot. cvij.in causa beneficiali.in no.Spec.in titu.de procu.§.ratione autem formæ.uersic. quid si duo uel plures.col·penul. & ibi Ioan.Andr.qui attestantur quòd curia ita seruat. & sequitur Ioan.Mill.in uersi.procuratores si sint plures.& idem Io. And.Panor.Fel.& alij.in.c.in nomine domini.de testib.

80 Præmissa etiam limitantur non procedere in pluribus tutoribus: quia quoad exercitium, etiam quòd nõ sit expressum,quilibet insolidum censetur constitutus.l.fin.C.de aut. præst.l.j.C.si ex pluribus tutorib.l.decreto.§.fin.l.Lucius.§.j. l.Tutores.§.curatores.ff.de administra.tuto.& ponit Bart.in l.j.§.si plures.in prima oppositione.ff.de exerci.gloss.& scrib. in.d.l.si pluribus.in fi.ff.de proc.&.d.c.si duo.super uer.admitti.& Alex.in consi.xxxj. uiso tit.in fi.li. j. Et quod dicitur

de tutoribus, idem dicendũ est in pluribus sindicis, quibus uidetur data potestas insolidum : ut uoluit Bal. in.c.j.§. hoc quod nos, col.ii.uersic.& si plures tutores.de pac.Const. Est communis opinio ut asserit Deci.consil.ccxcvii.non patitur. col.i.libr.ii.isti namque prout tutores habent liberam administrationem, & possunt facere ea quæ mandatum speciale requirunt, prout dicunt scribentes in.l.iusiurandũ. & ad pecunias.§.defensor.ff.de iureiu.ponit Capic.decisio.v.in.i.col.

81 TERTIO, erit aduertendum quoniam per uerbum illud ad agendum cõtra Sempronium &c. uidetur quòd procuratores huiusmodi non sunt idonei ad eundẽ constituentem (puta in causa reconuentionis) defendendum : prout uidetur tex.in.c.Cõstitutis.extrà eo.&.l.defunctis.§.fin.ff.eo. ti. Quod intellige ex parte rei : qui si constituit procuratorẽ ad agendum simpliciter, talis non uidetur idoneus procurator, nec recte constitutus : cum reus constituens nõ agat, sed contra ipsum agatur : & ipse defendat se solum contra agentem: idcirco si talis procurator in causa huiusmodi ubi dictus suus principalis conuenitur aliquid faceret, illud quoad domini præiudicium non ualeret : cum ad hoc non fuerit constitutus. ita procedit tex.in.d.c. constitutis.& uidetur sensisse Io.An.in add. Spec.in.§.ratione formæ.super uerb.§. pœna.de procurator. & in terminis ponit Roman.sing.cxv.incip.secundo.per.d.c.constitutis.

82 Licet si taliter constitutus uellet defendere absentem, hoc posset præstita cautione de soluendo iudicatum: cum quilibet (isto casu) ad defensionem absentis etiam sine mandato authoritate legis admittatur.l.solutionis.ff.de solu.l.Plautius.ff.de procura.ponit Ioan.An.in add.Specul.in.§.j.col.ix. super uerb.in fine.de procurat. cum alijs adductis per Alexã. consil.cxlvii.uisis.col.fin.lib.vi.erit tamen aduertendũ, quo
83 nomine, & qua authoritate idem comparens in iudicio usus fuerit : quoniam si tanquam procurator, & quasi uigore potestatis sibi ab homine attributæ comparuerit, non poterit postea tanquam defensor, seu coniuncta persona, & quasi authoritate legis qua usus non fuit, sustinere processum.l.maritus.l.exigendi.ubi post alios hoc ponit Ias.col. iii.uer. sexto fallit.& per Bald.& Salic. in. l.j.C.de procura.facit gloss.in. l. filius.in fi.ff. qui satis.cogan. Nam hic procedit regulà. Quod

potuit noluit, qđ uoluit adimplere nequit. l. multũ interest. C. si quis alteri uel sibi. l. si genero. C. de Iur. dot. l. si miles. ff. de milit. testam. c. cũ super. & ibi glos. fi. & scrib. de off. deleg.
84 Ex parte uerò actoris procurator ad agendum tenetur etiã in consequentiam in eodem iudicio defendere constituentem: quia ad hoc mandatum authoritate legis extenditur: dummodo talis potesta, non fuerit ab homine limitata: puta quod esset dictum ad agendum duntaxat, uel per similia uerba taxatiua: ut declarat Bar. in. l. seruus. §. ait prętor. & per gl. in. d. l. defunctis. §. fin. & l. mutus. §. pœna. ff. de procu. declarat Ab. & alij in. c. accedẽs. & d. c. cõstitutus. e. ti. & Ang. in. d. §. pterea. co. 23. uer. itẽ si habet mãdatũ ad agẽdũ. insti. đ excep.
85 QVARTO, Aduertetur quia per illud uerbum contra Semproniũ &c. tales procuratores exclusi uidentur, & agere prohibiti contra alias personas: quoniam talia mãdata sunt stricti iuris, nec extendũtur ad causas, seu personas in eisdem principaliter uel saltẽ in consequentiã non expressas: ut probatur in clem. nõ potest. de procu. &c. ad agendũ. eo. ti. in. vj. nã mutata persona uidetur mutata causa. l. cum à te. l. quæri-
86 tur. cum se. ff. de excep. rei iud. c. ueniens. c. cum in tua. de testib. c. cũ super. & c fi. de re iudic. ponit Guid. Pap. q. xxj. de iure. idcirco procurator constitutus ad certam causam contra unum non poterit eandem prosequi contra alium: ut concludit Aegid. conclus. cccxiiii. procurator. ccccixviii. commissa. & clarius ponit Rot. decisione. clxxi. incipiente si constituat. & decision. cccclvj. si causa committatur. in no.

QVINTO, Aduertetur quoniam per illud uerbũ in causa quam habiturus est &c. etiam quòd sequatur clausula, dãs illis in præmissis liberã potestatẽ & administrationẽ: cuius clausulę uigore dici solet quòd procurator etiam de negotio principali transigere potest, & alia facere, de quibus in. l. procurator cum libera. & l. procurator totorum. & l. mãdato. ff.
87 de proc. Nam mandatũ generale cũ libera sufficit etiã in casibus speciale mandatũ requirẽtibus. ut uoluit Bald. in. l. illud §. si talis. ff. de minorib. quem sequitur Ang. in. d. §. pręterea. col. xxiii. uer. ad unũ tamẽ. inst. de excep. & ponit Dec. consil. ccccíiii. nu. 6. li. iii & cons. ccccxciii. in prin. li. iiii. post Ale. cõs. xxvii. uiso. col. penulti, libr. i. etiam late per Iason. in. l. si procurator. colum. ii. uers. tertio nota, C. de procu.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Nihilominus quia illud uerbū causam quā habiturus est. &c,refertur solū ad instantiā,non aūt ad ius principale,quia
88 causa & ius sunt de p̄senti,instātia uero est de futuro,propterea talis procurator circa principale negotium non se intromittet: prout notanter declarat Bartol.quem cæteri sequuntur in.l.qui Romæ.§.Callimachus.in fin.ff.de uer.obl, & Angel.in.d.§.præterea.col.xxiii.uer.ex quo nota. secus si fuisset dictū in causa quam de præsenti habet &c.ut ibi per eos.
89 SEXTO Aduertendū erit propter illud uerbū, necnon ad omnes alias eius causas &c. quoniam etsi clausula generalis huiusmodi ex se sit apta cōprehēdere omnes causas, ut.l. Iulian.de leg.iii.l.omniū bonorū.&.l.i.ff.de usur.c.solitę. de maiorita.& obediē,nihilominus in generalitate huiusmodi nō ueniūt ea,in quibus specialitate opus erat.l. illud.§.fin.ff. de minori.l.nō solū.§.ult. &.l.Pōponius.in prin.ff.d procur. c.ad agendū.& ibi Io.An.& doc.eo.ti.in.vi.ita declarat Aeg. decis.v.inci.generale.Ideo si daretur generalis cōmissio procuratori,intelligeretur de solitis fieri ordinarie per ipsum cōstituentem,non autem de insolitis,aut extraordinarijs, quia talia indigēt specificatione,ut declarat Bart.in.l.scio.§.medico.in fin.ff.de an.leg.& in.l.sed & si quis.§.quæsitū.ff.si quis cautio.arg.l.uel uniuersorū.ff.de pigno.act.& seq.Dec. cōsil. ccccxxx.qđ supra.col.ii.nu.viii.lib.iii.& latius cōs.ccccxli.pręsens.col.fin.eo.li.& cons.dcxxxii.qđ supra.col.iii. nu.xi.li. v.
90 In quibus autem requiratur mandatum expressum & speciale, ponit gl.in.d.c.ad agendum. & Spec.eo.tit.§. ratione sui.uers.item opponitur.& Ang.institut.de his per quos age. poss.col.i.& Barto.in.l.filiusfam.in fine.de donā.cum simil.
91 Idcirco dicebat Bal.in.c.nōnulli.in.j.col.& in.c.ex parte Decani.de rescr.quòd habēs mandatū generale,& agēs in causa speciale mādatū requirēte, dicetur falsus procurator: quē se-
92 quitur Ias.in.d.l.licet.col.i.C.de procur. Vnde in p̄missa generalitate causę criminales nō cōprehendūtur, sed solū ciuiles speciale mandatū nō requirētes,per.d.l.non solū.§.fi.pro quo facit.l.cū clericis.C.de episc.& cler.& tenet Spec.in ti.de procur.§.ratione igitur sui.col. vii.uersic. sed nūquid media. ubi attestatur quòd Ro.cu.ita seruat,& Bonif.de Vitall. Rotę auditor,in trac.suo de malefic.sub rubri.de procurat.col. pen.uers.sed qđ si procurator.p Bar.in.l.procurator cui libera.ff.de procu.tenet Bal.seu Tacre.in sūma seu praxi sua sub

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

rubrica,de procur.quæstione.ii.facit text.in.d.clem.non potest.in fin.de procu.& per Abb.& alios in.c.sedes.de rescript. Guid. Pap.quæstio.cccxxxviii.aliquis prope finem.

Causæ uero beneficiales in huiusmodi generalibus mandatis includuntur,quia aliqua specialitate non egent : ut per Aegid. d.decisio.v.& Rot. ccclxxv. fuit dubitatum.in no.sequitur Ioan.Millis in uerb.procurator potest esse laicus.licet Rot.dcclxxxix.inci.sciendum est quòd in causa,in anti. contrariũ tenuerit.& ad præmissa uide Lap.alleg.lxix.an clementina.cũ allega.sequenti.ubi de his tractat,& subtiliter loqtur.

94 Et generaliter ubicunque principalis constituẽs illaquearet se aliqua spirituali,seu temporali pœna : generalis procurator nunquam censetur sufficiens : ex quo in concessione huiusmodi non uenit id,quod quis in specie non esset uerisimiliter concessurus.c.in generali.cum ibi not. extra de reg. iur.c.fi.de off.uicarij.in.vj.ideo nullus censetur in dubio cõstitutus ad fraudem committendam : ut consuluit Bal. con-
95 sil.xciiij.lib.ii.neque ad id faciendum, propter quod constituens incidat in pœnam : ut dixit Alexandr.consil. lxxxiii.in causa & lite.col.ij. uersic.iii.potest responderi.lib.j. & consil. lxxiii.in causa.col.iii.uers.quinimo.lib.vj.& glos.in.ca. dilecto.in uer.generalis.de præb.& alibi sæpe. & ob id procurator habens potestatem appellandi, intelligi debet in casu à lege non prohibito : sicque talis procurator non posset appellare in causa executiua,uel alias tali, quod appellans pœnam incurreret : ut in.l.ab executione in fin.C. quorum appella.non recipi.& l. ab executore ubi Bart.Ang.& alij.ff. de appel.& Bartol.in.l.si procurator.ii.colum.ff.de condict.indebit. Felin.in.c.quoad consultationem.uer. nota perpetuo. extra de re iudic.& Angel.in.d.§.præterea.colum.xxii.uersic. iii.& principaliter: instit.de exceptio. ubi adducit super hoc notabile cõsil.Ang.de quo ibi.& tenet Alex.con.xxxi.opportune.col.pen.uer.in dubio aũt.& cons.xxxiii.uiso.circa fi. li. ii.& consil.xvii.in causa.col.ii.& cõsil.cviii.uiso.col.iii.lib.vj.

96 Est tamen notandum,quia mandatum diceretur speciale, quando dictum fuisset (puta) ad compromittendum , ad permutandum,ad alienandum,&c. licet non dicatur in indiuiduo istam, uel illã rem,aut cum tali seu tali persona : qm̃ tunc potius mandatũ singulare diceretur,ut declarat Ale.qui
attestatur

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

atteſtatur ita communiter teneri in conſil. clxxxix. uiſo ſtatuto, col ſecunda, uerſicu. quarto probatur, lib. vii. & conſil. clv. uideretur, uerſi. fortificatur, lib. vi. poſt Bart. in. l. filiusfami. ff. de donat. & Mil. in uerb. procuratoris mandatum, & Deci. conſi. xx. col. iii. uerſi. nam ſpeciale, &c. lib. i.

Eſt inſuper notandum, quòd ſi conſtituens plures haberet cauſas tempore conſtitutionis contra aliquem puta Titium pendentem, & conſtituendo ſimpliciter diceret, conſti-
97 tuo te ad cauſam, quam habeo cum Titio, aliter non expreſ
ſa cauſa, in qua conſtituebat, cenſeretur in magis ardua, & graui, & ipſi conſtituenti periculoſa conſtitutus, argumen. l. quarta. ff. de ſolut. & hæc fuit deciſi. antiq. relata per Io. And. ubi dicit Guilielmum naſo. ità tenuiſſe in Spec. de procur. §. Ratione autem formæ, uerſi. quid ſi ſit conſtitutus, in uerb. ſecũdum P. quem uoluit allegare Roma. (licet corrupte) qui idem tenet in ſing. dccxciii. habens duas cauſas.

SEPTIMO Aduertendum erit, quia per clauſulam illam ad omnes alias eius cauſas, &c. non comprehenduntur cauſæ futuræ, & oriundæ ex iure orto poſt datam mandati, ſed ſolummodo ueniunt præſentes, ut tenet Rota deciſion. dlxiii. utrum procurator cum generale, in antiquis, gloſ. Bar. & doctores, in. l. damni. §. ſi is qui ædes. ff. de damno infect. gloſſ. Bartolus, & alii, in. l. omnem. ff. de procur. l. qui habet, in fin. per illum text. (a ſpeciali). ff. de tutor. ubi hoc tenuit Dygn. uidelicet tale mandatum non extendi ad cauſas futuras non connexas, per illum tex. & l. de his rebus. ff. de auro, & argen. leg. quod etiam placuit Ioan. Andr. in Spec. de proc. §. ratione formæ, in uerb. obtinuit, & firmat Ang. referendo doctores ita tenere in. §. præterea, colum. xxiiii. uerſi. quid autem ſi procurator, &c. de except.

Multi tamen contrarium tenent, uidelicet ad cauſas futuras mandatum huiuſmodi ſe extendere per. l. ſecũda. §. quod ait prætor. in fin. ff. quod quiſque iur. l. ſi ſeruitus. ff. de ſeruit. urb. præd. l. uxorem. §. codicillis. ff de leg. iii. hanc partem ſeq. Specul. eodem titu. de procu. §. i. uerſi item oppono. &. §. ratione autem formæ, uerſicul. quid ſi procurator, & Bonif. de Vital. in loco de quo ſupra, uerſi. ſed quid ſi conſtitutus: hãc etiam tenet Rota deciſi. ccccxiii. fuit dubitatum, utrum procurator, in no. quæ inter alia aſſerit talia mãdata in fauorem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

constituentium late interpretari debere, in hocque mandatũ procuratoris distare a mandato iurisdictionali, quod de sua natura ad causas nondum exortas non extẽditur: idem concludit decisio.cxlviii.commissio, prope fi.eo. lib. & sequitur Felin.in.c.Relatum, in uerb.sexta differentia, de offic.deleg.

Guilielmus autem de Cuneo in.l.item ad litem.ff.de procur.distinguendo opiniones uidetur concordare, uidelicet quod si tempore constitutionis constituens nõ habebat aliquas lites, ut constitutio aliquid operetur, extenditur ad futuras: & hoc modo procedat secunda opinio. Si autem tunc habebat, comprehendit solum præsentes: & in hoc procedat prima opinio. hanc distinctionem refert Rot.decisi.xix.fuit dubitatum utrum cum procurator, in addi.in no.

99 OCTAVO erit aduertendum, quia per illud uerbum in mandato positum, uidelicet causas ad Ro.cur.legitime de uolutas, limitatur tota potestas ipsorum procuratorum, adeo quòd si causa non fuerit ad Ro.cu.legitime, puta ex natura causæ, ut quia esset spiritualis, uel ecclesiastica, aut per legitimam appellationem, uel speciale summi Pontificis rescriptum, seu alias deuoluta, huiusmodi procuratores in non deuolutis procedere non possent, cum uoluntas constituentis sit seruanda.c.ueniens, de accusat.c. querelam.c. constitutus, cum ibi no.per Ioan.And.de procura.&.c.si quem, eo.ti. li.vi.& in terminis tenet Rot.d.conclus.xix.circa medium, & Aegid.conclus.dlvi.conclusio.secundum Dominicũ, & Rot. dclxxx.dic quòd si aliqua causa in antiq.Et intellige de causis tempore constitutionis deuolutis, etiam quòd esset dictũ ad causas motas, & mouendas ad Ro.cu.deuolutas, propter illud uerbum deuolutas, quod est præteriti temporis secundum Aegi.decis.ccccclxx.procuratorium, &.dlxxv. procurator deputatus.quãuis contrariũ teneat Rot.decis.xix.in fi.in no.

100 Et ratio primi dicti est, quia procurator potest limitate, uidelicet ad certã causam, & sub certa cõditione, & ex die, & usque in diem constitui, quæ diligenter seruanda sunt, ut probatur in.l.i.&.l.item.ff.de procu.& per ea quæ ponit Io. And.in Spec.de procu.§.ratione formæ, col.iii. in uersi. constitutus, iuncta.l.diligenter.ff.mandat.cum simil.

101 NONO erit aduertendum, quia generalitas suprascriptę clausulę motas, & mouendas restringitur respectu ipsius

Sempronii, contra quē fuit facta cōstitutio (si ex facie ipsius mandati aliud non colligatur.) Et propterea uirtute talis mandati procuratores constituti non possent interuenire in causa contra aliam personam mota, seu mouenda, ut declarat Bart. in. l. quod dicitur. ff. de tute. per illum text. quia noua persona nunquam subintelligitur. l. si ita stipulatur. §. Grisogonus. ff. de uerb. oblig. dummodo nō foret aliquod præambulum necessarium ad causam, in qua quis exprelse constitutus esset, ut declarat idē Bart. in. l. legatū. ff. de procu. & sequitur Io. Mil. in uerb. procurator si est constitutus cōtra certam personam, & Ludo. Roma. in. l. damni. §. is qui, de dān. infect. & in sing. clv. constituo. ubi asserit Romæ ita fuisse iudicatum, idem sequitur Feli. in. c. sedes, col. iiii. uer. & sequitur ad literam, de rescript. ubi clare loquitur, & Deci. cons. ccccccii. ex duobus consiliis, col. fi. uersi. sed solum dubito, lib. iiii.

102 DECIMO erit aduertendum ad illud uerbum, & super illis coram quocunque iudice comparendū, quia si procuratores huiusmodi coram aliquo iudice (in causa tamen incompetenti) simpliciter comparuissent dubitari posset, nūquid uirtute dictæ clausulæ iurisdictio iudicis incompetentis foret prorogata, ex quo ad prorogandam iurisdictionem requiritur speciale mandatum, ut notat Inno. in. c. cum olim el. i. ubi Fel. col. penult. uersi. in ea glossa, qui dicit quòd omnes ibi hoc tenent, de offic. delega. & sequitur Mil. in uerb. procurator non potest, & ponit Roma. con. c. & Gui. pap. q. cclxxxv. statuto. Clausula tamen prædicta quandoque prodesse poterit, ut aduertit Spec. de proc. §. rōne formæ, circa fi.

103 VNDECIMO erit etiam aduertendum ad clausulam illam, cum potestate substituendi, &c. simpliciter in mandato positam: quia uigore illius procurator constitutus antequam recipiat mandatum, & illud tacite, uel expresse acceptet, substituere non poterit, ut dicit Rot. de. cxlv. si procurator. inno. Nam ante receptionem, & acceptationem mandati non dicitur procurator, quia secundum leges requiritur expressa acceptatio. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de proc. secundum autem canones satis est tacita, & præsumpta, puta recipiendo mandatum, & non contradicendo, ut in cle. i. de procurato. & ponit Rot. ccii. secundum Io. Mil. qui hoc ponit in uerb. proc. nō dicitur. uer. i. & Aegi. dlxxvi. si impetrabit in fi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ubi quòd si non assumpsit onus, non potest tanquam talis haberi.

104 Postquam uero onus procurationis in se assumpserit, & alium loco sui substituerit(cum suo sit functus officio)non remanet amplius procurator,& propterea cum illo quicquā ulterius fieri non poterit,si modo ex mādato aliud non apparuerit,ac habilem,& acceptantem substituerit, ut declarat Bart.in.l.uero procuratori.§.quid ergo,in fi.ff. de solutioni. & Bal.in.l.quod quis,col.ii.in fi.C.de procur.& Felin. in.c.in literis,col.iii.uersi.secundo uide.Bald.&c.de off.deleg. Et ta-
105 liter substitutus ab ipso domino principali censebitur substitutus,& procurator datus,ut inquit gloss.ordinaria,in.c.i. uersi.substituendi,de procu.in.vi.per tex.in.l.item eorum.§. decuriones.ff.quod cuiusque uniuersit. & tenet Rota,decisi.
106 cxlvi.in no.unde postquam mandatū semel substitutus susceperit,etiam quòd eo non fuerit usus, ab ipso procuratore simpliciter substituente,sine alio speciali mandato reuocari non poterit,ut dicit tex.in.c.is qui.eo.tit.& lib.& Rot. decis. xi.sub tit.de procur.in antiq. de Bissignet. Secus si in mandato esset apposita clausula illa solita uti cum potestate substituendi,ac reuocandi,& toties quoties uidebitur expedire onus in se rassumendi, quia tunc poterit quomodocunque expresse,uel tacite,ut puta reassumendo onus in se substitu-
107 tos reuocare,ut declarat Rota decis.clxxxiiii. si procurator, in no.hinc est etiam,quòd si idem substituens,antequā substitutus onus acceptasset,decederet:nihilominus taliter substitutus causam prædictam prosequi posset,ex quo(ut dixi) censetur ab ipso domino substitutus,ut tenuit Rot. decisio. ccccxiiii.si aliquis,in no. & de quo decisi.ix.de procurat. per eundem Bissig.

108 Si autem fuisset data potestas procuratoribus substitutos reuocandi,possent non modo expresse,quinimo,& tacite(puta)procedendo ipsi simpliciter in causa,ut dixi, substitutos reuocare,ut docet Rot.ccclxxxvi. Si procurator.in no. Vel simpliciter alium substituēdo in eadem causa: nam tunc primus censeretur reuocatus,secundum gl.Bart. & doct.in.l. ante litis.ff.de procur.etiā quòd procurator a principio protestatus fuisset per aliquam suam comparitionem, substitutum ab eo,nolle reuocare,quia aliud est comparere,& aliud

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

alterum substituere, ut inquit ad propositum Rot. deci. cxxi. in no. & facit decis. ccccl xxix. nota si dominus, in antiq. & magis in terminis ponit Aegid. conclu. dlxv. conclusio si procurator, & conclus. ccccccix. si procurator, cum seq. ubi satis declarat materiam istam.

109 Et est notandum, quòd huiusmodi substitutus post litiscontestationem a se factam (cum dominus litis, & instantiae effectus fuerit, poterit alterum (quasi dominus instantiae factus) substituere, seu constituere, ut uult Ro cxxii. procurator substitutus, &. cxlvi. substitutus, in no. &. dxlvi. utrũ procurator. in antiq. Bissign. decis. ix. de procu.

110 Et si causa foret talis, in qua litiscontestatio non fieret, puta summaria, uel executiua, aut per alterum lis foret contestata: postquam idem substitutus merita eiusdem causae tractare cœperit, efficietur instantiae dominus: & propterea (ut praemittitur) sustinere poterit, ut Pet. Cy. Bal. & communiter alii (quicquid ibi Bart. dicat) prout ibi de cõmuni attestatur Ias. in. l. nihil, & in. l. nulla. C. de procu. & per Bar. in. l. post litẽ. ff. eo. tit. & uera est opi. ut dicit Rot. d. deci. cxxii. in addi. in no. & tenet Alex. consi. cxlvii. uisis col. fi. lib. vi.

111 Erit etiam notandum, quoniam si principalis constituendo promittat releuare constitutos, & ab eis substituen. nec detur aliter specialis potestas substituendi ex hoc constitui aliquẽ substituere nõ poterũt, secundũ Rot. decis. cccxlvi. no. si procu. in antiq. & deci. i. in ti. de procu. in illis de Bisig.

112 DVODECIMO, & ultimo aduertendum erit ad illa uerba, uidelicet, & ad omnia alia faciendum, quae utilia uidebuntur, & opportuna, &c. & ad illa promittens ratum, & gratum habere quicquid per eosdem procuratores legitime factum fuerit, &c. quoniam clausulae huiusmodi ualde captiosae, & deceptoriae sunt: nam constituens debet simpliciter stare facto sui procuratoris, siue fiat legitime, & utiliter, siue non: alias semper posset opponere non fore sibi utile, uel non esse legitime factum, & iudicium redderetur illusorium: ideo similia mandata recipi non debent ueluti captatoria arg. l. captatorias, cum ibi no. C. de milit. test. & tenet gl. ii. in capitulo relatio. xxi. q. i. & Specul. in titu. de procur. §. ratione forme, col. ii. uer. item excipitur, & gl. in uer. debito modo. in cle. i. de procu. per Io. And. Bal. Ant. & Abb. in capit. fin.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de dilat.& Bar.in.l.quæ omnia.§.plane.ff.de proc. & ponunt Bal.& Iaſ.in.l.ſi procurator,col.fi.C.de procur. Debet igitur procurator taliter conſtitui,ut per eius aduentum conditio aduerſarii deterior non fiat.l.ii §.penul.ff.quibus ex cauſ.in poſſ. Et aduerſus huiuſmodi mandata captatoria debet opponi:nam tunc ope exceptionis erunt nullius momẽti, alias ſi non opponeretur,in pleriſque caſibus negligentiæ ipſius partis imputari poſſet,ut per Feli.in.c.cum olim,el.i.col.pe. uerſi.iii.intellige,&c. extra de offi.dele.arg.l. cum mandato .§.fi.ff.de minorib.&.l.Iam tamen.§.nũc.ff. iudicatum ſolui. cum ſimilib.de quibus meminit Hyppolitus de Marſ. in.l. ſi quis,uer.quæro ulterius.ff.de quæſt.

113 Aduertas etiam,quòd clauſula rati in mandato ſimpliciter appoſita,non ampliat illud,ut per gloſ.in.l.ſi procurator abſentem.ff.de procu.neque aliquid ſpeciale inducit, ut per Bar.in.l.i.col.fi.ff.de of.proc.Cæſ.Et eſt cõmunis opinio,ſecundum Alex.conſi.xli.uiſo,col.iii.lib.iii.& eam tenet Deci. conſi.ccccc.in cauſa quæ.col.pen.num.11.lib.quarto.

Poſſet tamen talis rati clauſula importare mandatum: ſi quis diceret,promitto habere ratum illud quod feceris:nam perinde eſt,ac ſi dixiſſet,te procuratorem conſtituo, ſecundum Bal.in add.Spec.de procu.in uerb.clauſula rati, & facit tex.in.c.cum dilecti in prin.iuncta gl.i.in fi.de dol.& contu.

114 Et quod dicitur de huiuſmodi clauſula, intelligas etiam quòd conſtituens iuraſſet ſe ratum habiturum quicquid geſtum foret,&c.quia per hoc non ampliatur mandatum : ſed iuramentum huiuſmodi reſtringitur ad comprehenſa,& ſpecificata:ex quo de natura iuſiurandi eſt ſe non extendere ultra id,de quo fuit actum,& conſenſum,ſed duntaxat geſta, & actum factum roborare,ut prob.in.l.fi.C.de nõ nu.pecu. cum aliis,de quibus per Bar.in.l.ſi quis pro eo.col.fin.ff. de fideiuſ.& Ang.conſi.cccxv.ſtatuto,col.i.& Deci.conſil.cxciii. uiſo tenore,col.iii.uerſi.ſecundo reſpondetur,& eſt communis opinio doctorum,ut inquit Alex.in cõſi.xxviii.uiſis,col. pen.libro.primo.& tenet idem Deci.conſi.cccli.in caſu, col. fin.lib.tertio,& latius conſil.ccccxciiii.uiſo,columna penultima,uerſi. ſecundo reſpondetur,& conſil. dxxxvi. in cauſa, columna tertia,uerſi.ſecundo principaliter,libro quarto. Et ne decipiaris,aduerte quòd iuramentum appoſitum in con-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tractu a iure reprobato non ualidat talem contractum: quamuis iurans dictum suum iuramentum seruare teneatur, ut inquit Rot. decis. dcliii. tenet in antiq. & Gemi. in capitulo secundo, columna secunda, uersicul. quæro an mulier astringatur, de iureiuran. in sexto. Et ex premissis (ut iuuenis) colligere potes, quare in mandatis quæ quotidie in causis producuntur, adsunt tot clausulæ etiam geminatæ, ac uerba duplicata, & pregnantia: quia non sine ministerio alia ponuntur.

Idcirco diligenter ad illa, & nunquid causam, de qua actũ fuerit, comprehendant, ac debite forma ipsorum fuerit obseruata: aduertendum erit: nam in eo quod excessum fuerit, processus regulariter non ualebit: super quo tamen ui de Ias. in. l. si procuratores. C. de procur. ponentem qualiter, & quando forma ipsius mandati excedi possit cum similib. de quibus alias. De illis autem mandatis, in quibus nomina procuratorum non exprimuntur, sed in albis remanent, nunquid ualeant, uide Bartol. late ponentem, & decidentem, quòd sic, decis. cclxxiiii. Quod pronunc non examino, dicam alias.

TERTIO principaliter, quòd alieno nomine comparens non fuerit talis, ostendi consueuit: si constare poterit, quòd ipse comparens, tempore comparitionis, se fuisse procuratorem constitutum, ac potestatem suam ignorasset: puta quòd nondum recepisset instrumentum procuræ, nec de ipso habuisset certam notitiam: nam tali casu mandatum (quod oritur ex consensu utriusque. l. consensu: & ibi per gl. & doctores. ff. de uerb. obli.) non contrahitur, quia in ignorantem non cadit consensus. l. mater, de inoff. testa. ff. l. qui cum tutoribus, in prin. ff. de transac. cum aliis, de quibus per Alexan. ad propositum in consi. cxlvi. in causa, col. tertia, uer. nec prædictis, lib. v. unde quoties absens constituitur procurator: de constitutione huiusmodi per mandatum publicũ, seu nuncium, uel epistolam, quibus uerisimiliter credere possit certificandus est, nõ autem per extraneam personam, seu alias minus legitime, quia tunc ex parte constituti, neque obligatio, neque mandatum aliquod oriretur, ex quo non posset dici certus de potestate sua. Igitur ante ueram notitiã mandati gesta a procuratore nõ ualebunt: quoniã potestas,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& exercitium uere non transit, neque acquiritur constituto, nisi a die receptionis mandati, ut est gloss. ordinaria in cle. i. in uerb. receptis, de procur. & text. in c. is qui. ubi scrib. super uerbo susceptum, & c. licet, ubi gloss. in uerb. suscipere, eo. tit. in vi. & l. quæro. ff. de eo qui pro tut. tenet Lap. alleg. lxxxi. non ualuit, uersi. non fuerunt delatæ literæ, &c. & Cass. decis. viii. num. 12. de rest. spol. & decis. iii. num. 4. de app. & ita concludi. Bart. in consi. lxxiii. incip. Quæritur utrum procurator, reprobando Dy. aliter tenentem prout ibi, & tenet Specul. in tit. de procur. §. ratione igitur sui. uer. sed quid si procuratorium, & ibi Io. And. in uerb. in fi. & Bald. in addi. ibidem, uer. procurator nō habet potestatem, nisi ex quo receperit mandatum, &c. & idem in summa sua, quæ dicitur practica Tancredi, in. q. v. de procur. & per eundem in. l. licet, columna prima, uersi. tertio nota. C. de procur. & l. falsus, colum. vi. uersi. sed pone quòd causa, ubi tamen hoc uidetur limitare, uidelicet habere locum quando procuratorium certam formam contineret: alias sentit quòd processus non esset nullus. C. de furt. sed primum dictum simpliciter prout supra tenet Ang. instit. de his, per quos age. poss. columna secunda, uersi. Octauo quando quis est, & Bonif. de Vital. in lib. malefi. sub titu. de procur. colum. penul. sed quid? quidam comparet, & Io. Mil. in uersi. procurator, si non est certificatus, quam partem etiam sequitur Rot. decis. cxlv. si procurator, in no. & illam dicit esse magis communem Alex. in. d. l. licet, colum. prima, illam etiam tenuit Hip. in. l. si quis in quo. uer. constat etiam, num. 64. ubi plura congerit. ff. de quæst. & Nicolaus Boer. qui doctores, qui pro, & contra tenuerunt, enumerat: & de stylo etiam aliter seruari attestatur in decis. cclxxiiii. in princ.
116 Vnde uidemus, quòd antequam procurator acceptet, non est necesse, ad ualiditatem processus, eum citare, sed procedi potest contra principalem per edictum, seu in Rom. cu. per audientiam contradictarum, ut inquit Aegid. conclusi. dclxxxi. sciscitatus, & conclus. dlxxv. si impetrauit, in fin. & quotidie practicamus.

Et licet præmissa de iure procedant, nihilominus ex stylo palatii, actus gesti per procuratorem, antequam recipiat mandatum, ualent: & satis est, quòd illud ante sentētiam recipiat, & producatur: prout seruat Rot. quæ de huiusmodi stylo,

& obſeruantia atteſtatur: ut deciſ. cxlv. in fi. addi. in no. ſuper quo ſtylo forſan fundata eſt alia deciſ. quæ hoc tenet. ccxlviii. nota quòd ubi ad requeſtam. in antiq. ſecundum Feli. qui de hoc meminit in. c. ſciſcitatus. col. viii. uerſ. adde etiã in materia. de reſcrip. uel intellige dictam deciſ. ccxlviii. prout loquitur, uidelicet quando ex actis non apparet de man-
117 dato comparẽtis, licet in ueritate ſit procurator: puta quòd conſtitutus poſt receptionem mandati, illud aut penes ſe retinuiſſet, uel in alia cauſa, cum illud eſſet generale, produxiſſet: nam iſto caſu acta ualebũt: & idem tenet Spec. in. d. §. Ratione igitur ſui. uerſic. ſed quid ſi recept. ubi aſſerit quòd Papa cum fratribus ita determinauit: & quòd ipſe de illorũ mãdato ita pronuntiauit. ſuper qua doctrina ſpecialiter uide Alex. eam ponentem in conſi. lxxviii. uiſo. col. ii. uerſ. non obſtat. lib. v. & Lap. dicta alleg. lxxxj. col. i. ubi uidetur indiſtincte tenere actum non ualere, quando opponitur de mãdato: & procurator non curat illud exhibere, & penes acta producere: ſecus forſan ſi pars in tempore non opponeret: ut ibi, propter dictas deciſiones.
118 Mandatum nanque, parte non opponente, uel iudice illud non requirente, poteſt quandocũque produci: licet Alexand. conſi. cj. uiſis omnibus. col. fi. lib. v. uideatur uelle poſt concluſionem in cauſa, produci non poſſe: de quo per docto. in. c. is qui. de procurat. in. vj. & contrarium ſenſit idem Alex. conſil. cxlvj. in fi. eod. lib. & d. conſi. lxxviii. col. iii. eod. lib. & dicam infra.
119 Scias tamen quòd ſi eſſet in Romana curia procurator, qui non produceret apud acta mandatum ſuum, ſi interim contra principalem tanquam contumacem per audientiam proceſſum foret: licet expoſt idem procurator exhiberet mãdatum proceſſus, nihilominus antea per audiẽtiam factus, ualeret, & teneret: ex quo idem eſt non eſſe, uel non apparere, & imputatur procuratori nõ producenti: ut ponit deciſ. Rot. clxxix. Si uigore. in no. & Aegi. dclxxxj. ſi citatus. & facit allegatio. Lap. xxij. an ſufficiat, in princ.
Communis tamẽ reſolutio de qua ſupra, uidelicet quòd geſta per eum, qui non receperat mandatum, non teneant,
120 limitatur dummodo mandatum ſuperueniens nõ habeat in ſe clauſulam rati, quæ communiter hodie ſolet apponi,

quia tunc uirtute talis clausulæ, gesta per similem procuratorem ante mandati receptioné in uim ratihabitionis, quæ a uoluntate solius constituentis pendet & retrotrahitur, ualerent & sustinerentur, prout uidetur sentire Rot. decisio. dlxxxvj. quidam qui non erat procurator. in antiq. & tenet hoc Dominic. de sancto Gemi. in. d. c. is qui quem refert. & seq Io. Mill. in uerb. procurator si non est certificatus. & Bal. in. l. ii. ff. de procu. Bonif. de Vital. in cle. i. col. iiii. in. iiii. q. eo. tit. & ponit Alexan. d. consi. cxlvj. in causa & lite. col. fi. uersi. præterea quando mandatum. lib. v. ubi etiam limitando dictam communem opinionem intelligit eam procedere parte requirente mandatum, & alias opponente: parte aũt non opponēte dicit quòd actus ualerent: prout etiam tenet. Bal. in. l. j. C. de procur. & Lap. dicta alleg. lxxxj. Sed per hoc non recedas a communi (suprascripto dominorum stylo circunscripto) ex quo organa procuratoris ante receptionem mandati dicuntur suspensa: & exercitium potestatis impeditum: prout alias diximus de iudice, ante rescripti præsentationem procedente.

121 QVARTO principaliter ostendi poterit quòd is qui cōparuit, non erat effectualiter talis si demonstrabitur mandatum eiusdem, aliqua ratione inualidum. Nam tunc erit perinde ac si nullum habuisset: cum paria sint aliquid non esse, uel esse sed nulliter & minus canonice. l. ii. ff. de autho. tut. l. de ætate. §. quod ait prætor. ff. de interro. actio. l. quoties. ff. qui satisd. cog. l. j. §. & quidem. ff. quod cuiusque uniuers. quem tex. ad propositum adducit And. de yser. in. c. j. §. præterea, quæ sit prima causa benef. amit. in usibus feud.

122 Quantumcunque igitur fuerit processum cum tali alieno nomine comparente, cuius potestas & cōstitutio fuerat inualida, nunquam propterea censetur eiusdem persona legitimata, quo minus ex defectu potestatis comparentis processus & sententia impugnari possint: ut probatur in. l. ii. C. de eo qui pro tut. & l. qui neque. C. qui dare tut. poss. l. non dubium. C. de tut. qui non satisd. tenet Archi. in. c. ad agendum. de procur. in. vj. quem sequitur Bald. in. d. l. licet. col. j. uers. tertio modo dicitur. C. eo. tit. & in. l. falsus. in. j. col. C. de furt. & Canoni. in. c. ex parte decani. dum ponunt quis dicatur falsus procurator, de rescript.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Quòd autem mandatum fuerit uel sit nullum, & inefficax, contingi poterit ratione constituentis, aut cõstituti, uel formæ ipsius constitutionis.

123 RATIONE constituentis hoc eueniet: si ipse fuerit talis, cui nulla, uel saltem illius rei, in qua constituit competat legitima administratio: prout sunt hi quos diximus ratione incapacitatis & imbecillitatis intellectus, uel ratione subie-
124 ctionis, a iudicio prohiberi: Nam sicuti tales per seipsos similia gerere non possunt, minus quoad illorum præiudicium poterunt alteri ut gerant, ex seipsis committere: unde si aliquis ex prænominatis absque interuentu iudicis cõpetentis, ac authoritate illorum, quorum auxilio reguntur, puta tutorum seu curatorum, constitueret procuratorem: constitutio (quatenus præiudicium constituentis respiceret) non ualeret; ut probatur in.l.neque.§.pupillus.& in.l. non eo minus.C.de procur.&.l.si procuratorem habẽs. ubi ponunt scri.C.de in integ.resti.l.cum & nos minores. in fi. C.si aduers.rem iud.c.si annum.de iud.in.vj. ponit Spec.in tit.de procur.§.ratione quoque constituentis.uersi.itẽ quòd constituens erat minor.

125 Alias si tanquam legitima persona aliquo casu per se in iudicio stare posset, etiam procuratorem posset constituere: cum usus procuratorum ad hoc sit inuentus.l.j.§.usus.ff. de procur.l.plane.ff.famil.ercis.l.iiii.§.i.ff.rem rat.hab. tenet Bart.& alii: prout ibi attestatur Ias.in uersi.ex hoc sequitur. d.l.neque, & in.l.mutus.§.is qui.ff.eod. ponit Innocen.in.c. intelleximus.de iud.&.c.cum i.& a.de re iudi.cum aliis, de quibus per Fely.in.c.post cessionem, col.pen.uersi. & aduerte.extra de proba.

Siue igitur is qui constituit pupillus, minor, furiosus, mente captus, prodigus, mutus, surdus, filiusfamil. uel religiosus, fuerit: siue alias, talis quòd aliqua ratione, uel causa, administrationem illius rei, cuius ratione constituit, respectu dominii, uel quasi, aut saltem administrationis, sibi insolidum a lege, uel ab homine datæ, non habuerit: constitutio non ualebit: ex quo nemo dare potest alteri potestatem quàm ipse nõ habet.l.quod traditur.ff.de acqui.re.do.l.obseruare.§.proficisci.ff.de offic. procons. Et facit quod ponit Rot.decis.xviii.nota quòd monachus.in antiquis,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

126 Et hinc uides quòd ecclesiarum prælati, quibus ad illorũ utilitatem, rerum ac bonorum suarum ecclesiarum compe tit administratio, ratione huiusmodi administrationis siue bona cum capitulis seu canonicis earundem ecclesiarum, sint communia, siue non, dummodo non sint diuisa & discreta, possunt ipsi soli, absque cõsensu capituli agere, & defendere ac procuratores constituere: ut concludunt communiter scribentes in.c. edoceri. de rescrip. &.c. cum deputati, de iudi. plene examinat Lap. alleg. xlix. licet materia. per tot. tenent legistæ in.l. neque. C. de procur. Spec. eod. tit. §. ratione eius. uersi. nunquid canonicus. & est gl. in uerb. pro ecclesia. in cle. fin. de procur. tenet Rot. ut per Aegid. conclus. dxcii. si procurator. & Rot. decis. ccccclxvi. in no. seq. Alex. cõs. clxxxvj.

127 uisis subtilissimis. col. iii. uers. nec obstat. lib. ii. ubi etiam po nit secus fore in istis prioribus, seu antianis, & consiliariis ci uitatum, & castrorum: quia ipsi soli, & ex eorum officio pro rebus uniuersitatis ad iudicia procuratores seu sindicos cõstituere nõ possunt, ex quo ipsi de iure liberam administrationem nõ habent: ut per Cy. Bal. & Saly. in.l.j. C. etiam per procur. in integ. resti. pos. per Bal. in.l. illud. §.j. ff. de mino. & in.l. item magistri. ff. de pact. per gl. & doct. in.l. nec ciuitatis actor. ff. de procur. & in.l. item eorum. §. decuriones. ff. quod cuiusque uniuers.

Isti ergo priores seu magistratus soli, non possunt communitatem, seu eiusdem bona obligare: ut uoluit gl. in. d.l. item magistri. quæ est communiter approbata secundum Alexan. in consil. cxxxv. Viso processu. nu.j. lib. vii. de quo po nit etiam cõsi. xvii. in causa. in princ. lib. vj. dummodo aliud ex municipalis iuris positione non disponatur.

128 Hinc est etiam quòd si tutor uel curator non cauerint rẽ pupilli saluam fore, quando non est testamentarius, uel ex inquisitione datus, ex quo administratio rerum pupilli adhuc illis non competit, non possunt per se, neque per procu ratorem, aut actorem in causis pupilli comparere & si secus fieret, processus esset inualidus: ut probatur in.l. si tutor. C. in quib. cau. in integ. restitu. &.l. iii. in fin. C. de tut. & curat. qui non satisde. &.l. muto. §. muto, &. §. hanc autem. ff. de tutel. & dicemus infra.

129 Defectu itaque & impotentia constituentis mandatum

nullius momenti reputabitur: & perinde erit ac si talis illud non haberet ,idcirco coniuncta persona,quæ comparuit, si antequam per litiscontestationẽ fieret dominus instantiæ, uellet alterum in causa huiusmodi facere procuratorem, cũ non sit dominus,uel quasi : neque competat ipsi aliqua administratio,sed quodam speciali iure pro absente comparere a lege sibi permittatur , hoc facere non poterit, ut tenent doctores in.l.quod quis. ubi per Ias.col.ii.uersi. septimo fallit.C.de procura.per text. in.l.iii.§.i.ff.rem rat.habe. & tenet Rot.dclxxvij.nota quòd coniuncta persona,in antiq.& facit alia decis.ccccxx.§.sed utrum. in no. quæ etiam docet qua-
130 liter huiusmodi personæ coniunctæ non admittuntur in causis spiritualibus,& aliis æstimationẽ non recipientibus , ex quo in his cautio rati recipi non potest sub qua admittitur coniuncta persona,ut per tex. & gl.in.l.Pomponius.§. fin.ff.de procura.& sequuntur docto. in.l.exigendi. ubi Ias. col.iii.uersic.quinto fallit.C.de procu.ponit Aegid.conclus. dclxxxii.in causis.

131 Posset etiã idem dici de procuratore simpliciter,& absque substituendi potestate dato,qui si antequam per litiscontestationem dominus litis efficiatur, alterum in causa substituat,nihil agit:ut probatur in.l.quod quis.C.de procurat.l. si procuratorem.§.j.ff.manda.l.ab executore.§.fi.& ibi scrib. ff.de appell. facit glo. ordinaria in.l.cum essent.ff. de seruit. rust.præd.& text.in.c.j. de procur.in.vj. Idemque erit generaliter in quibuscunque aliis talia faciendi potestatem a iure,uel ab homine non habentibus, super quo diligenter cõsiderandum fuerit.

132 RATIONE constituti mandatum siue potestas data poterit esse nullius momenti,si taliter cõstitutus fuerit persona, cum qua iudicium ualide fundari non posit , prout sunt hi,qui regulariter nec per se,nec pro aliis possunt iudicio interesse,ut puta seruus,uel monachus,& religiosus,qui absque authoritate superiorum, regulariter inhabiles reputantur.clemen.si religiosus.& ibi glo.fina.& scriben.de procur.c.ii.de postul.tenet Io.andr.in.c.in nostra,super glo. ultima.ubi Abbas col.fi.eod.tit.& idem Ioan.Andr. in Spec.§. ratione formæ.col.fi.uersi.ultimo.eod.tit.(licet Bar.contrarium senserit in.l.ita demum.C.de procu. dum uult tales in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

iudicio pro aliis interesse posse, si non excipiatur. C. de procurat.) & Ioan. and. sequitur idem Abb. in c. non iniuste. super glo. i. eod. titu. & Deci. consil. ccccxcix. in causa. colum. iii. lib. iiii.

133 Idem dicimus de pupillo, & minore. xxv. annis: qui regulariter absque authoritate tutoris uel curatoris non habent legitimam personam in iudicio standi, idcirco ab aliis procuratores constitui non poterunt, alias si cum talibus procederetur, processus esset ipso iure nullus: & posset de huiusmodi exceptione processum retro nullum redente, quandocunque opponi: ut uoluit Bart. in l. minor. ff. de procur. per tex. in c. qui generaliter. §. fi. de procur. in vi. & tenet Rot. deci. dcccj. sciēdum est quòd aliquis. in antiq. quæ uult etiam, quòd habilitatio iudicis, uel partis consensus, nihil operetur: & ponit Aegid. pro conclusione dominorum, licet ipse in contrarium multa alleget, conclu. cxliii. minor uigintiquinque. ubi est uidendum. Et hoc idem tenent Anto. & Abb. in c. iniuste, super prima glo. extra de procura. Et est communis sententia & opinio doctorum secundum Ias. in l. exigendi. colum. vj. uersic. in eadem glo. C. de procurat.

134 Nam inhabilitas & incapacitas istorum quasi a iure naturæ prouenit, uel ciuili funditus inhabilitante, & resistente potentiæ, ut dicebamus de seruis, prout declarat Bald. in rub. C. qui accus. non poss. colum. iii. in uersi. sed an post litiscontestationem. & Fely. post alios in c. sciscitatus, colum. iii. de rescript.

Secus si inhabiles (per exceptionem) haberentur, puta ob aliquam qualitatem extrinsecam alicui adhærentem: ut miles, clericus, fœmina, criminis reus, aut similes: quia cum tales ex se regulariter sint capaces: si de huiusmodi qualitate, singulari iure inhabilitante, non excipiatur, iudicium tenebit: cum saltem pro se in iudicio stare posint. l. filiusfamilias. §. ueterani: & ibi Bart. de procur. l. fœminæ. ff. eod. l. alienam. C. eod. tit. & hanc distinctionem posuerunt doctores uidelicet Bart. Bald. & cæteri in d. l. licet. ubi Bald. colum. ii. uersicu. tertia est exceptio. & Barto. colum. ii. in fin. & idem Barto. in l. Pomponius §. rati. ff. eod. tit. Et in l. ita demum. §. reum criminis. C. eod. & idem in l. si pupilli. §. penult. ff. de nego. gest. Tancred. siue Bald. in pract. in q. iii. de procur. &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

idem Bald.in.l.quod quis.colum.ii.uerſi. quinto quæritur. C.de procurat.& per Ang.inſti. de excep.§.ea quæ.in fi.&.§. præterea.col.xxj.uerſic.Item excipitur, & ſentit glo.fin. ubi
135 declarant Docto.in.d.clem.ſi religioſus. Nam in ſupraſcriptis locis communiter concluditur, quòd exceptio iſta tu non es procurator,quandocunque admittitur, cum reddat iudicium retro nullum.Et quòd non fuerit procurator, intelligitur quòd nunquam fuerit conſtitutus: uel quòd conſtitutio non ualuerit ratione conſtituentis, aut conſtituti, qui omnino erant incapaces.

Exceptio autem,tu non potes eſſe procurator, eſt dilatoria ad impediēdum duntaxat proceſſum:propterea talis ante litem conteſtatam opponi debet:quia per litiſconteſtationem defectus huiuſmodi, & exceptio (cum quis efficiatur dominus litis) extinguitur, Ideo non poteſt amplius ſibi dici,tu non potes agere,uel non potes eſſe procurator,cum iam ſit dominus litis effectus, ſi modo ſaltem pro ſe in iudicio ſtare poſſit: ut etiam declarat Barto. in.l.eleganter.§. ſi quis poſt.ff.de condi.indebi.& in.d.l.ita demum. & Ange.colum.fin.inſti.de his per quos age.poſſ.& Canoni.in d. c.non iniuſte.ubi Abb.col.ii.uerſi. in prima glo. cum aliis, de quibus ſupra.

136 In exceptione autem excommunicationis cōmuniter dici conſueuit quòd ſi tempore cōſtitutionis procurator erat publice, uel occulte excommunicatus, conſtitutio de ipſo facta, eo ipſo non ualet: quia actus huiuſmodi in perſona excommunicati radicari non potuit:Idcirco factum cum tali procuratore ipſo iure non ſubſiſtit, cum nunquam fuerit procurator:ut uoluit Spec.in in tit de procur.§.j.in prin. tenent Io.And.Calde.Ant.Abb.in.c.poſt ceſsionem. ubi hoc idem ponit Fel.pro concluſione, & latius declarat col.antepenult.uerſi.prima concluſio. de probat. minus etiam talis excommunicatus poſſet uigore ſui mandati alterum ſubſtituere:ut uoluit gl.fin.in.d.cle. ſi religioſus. & Bart. & alii in d.l.quod quis.C.de procur. & ponit idē Fel.in.d.c.poſt ceſſionem.col.pen.uerſi.tertia concluſio.

Secus ſi excommunicatio poſt mandatum ſuperueniſſet: quia geſta cum tali procuratore etiam excōmunicato,ſi nō foret exceptū,tenent: ex quo a principio adfuit fundamen-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tum suæ potestatis, licet per exceptionem expost impediri potuerit, ut declarant docto.in.d.c.post cessionem, & in.c. pia.de excep.in.vj.

137 Quoniamque exceptio excommunicationis per contestationem litis non purgatur, cum quis remaneat eo modo excommunicatus post, prout erat ante, propterea licet ad inualidandum ea, quæ iam facta sunt ab excommunicato, opponi non possit, poterit tamen opponi contra ea quæ agenda sunt ad processum impediendum, ex quo hoc periculum communionis talis exceptio habet in se causam successiuā, ut declarat Bar.in.d.l.eleganter.§.si quis post.de cond.indebi.& Ant.in.d.c.possessionem.col.pen.& Mil.in uerb.exceptio excommunicationis. Idemque dici posse uidetur de exceptione banni, & audientiæ denegatæ per statutum, quæ semper (saltim quoad impediendū processum) opponi poterit, ut per Bar.in loco ubi supra.& in.l.de pupillo.§.penul. ff.de noui ope.nunciat.& in.l.seruos.ff.de accus.&.l.non solum.§.quenquam.ff.de iniur.& Bald.in.d.l.ita demum.uersi.sed ponamus.ubi æquiparat bannitum seruo, & per eundem in rub.qui accus.non poss.col.iii.uersi.quidam ratione pœnalitatis, ut bannitus.& Ang.in.d.§.ea quæ.col.vii. uersi. xxii.Impeditur.instit.de excep.

RATIONE formæ ipsius mandati, quandocunque ipsi constituto nulla tribuitur potestas, puta si illud in for-
138 ma probanti non appareret: Esse enim debet per publicam personam, id est tabellionem, ac sub præsentia testium confectum, cum appositione diei, loci, & aliorum, quæ de iure, uel consuetudine in publicis instrumentis apponi consueuerunt: prout in.c.j.in fi.extra de procura.& in.c.i.&.ii.extra de fide instru.cum aliis, de quibus per Alex.cons.xli.uiso tenore.lib.i.& consi.clxvi in causa.col.pen. uersi.præterea.lib. vj.uide in terminis Guid. Pap.q.xix.Valentinus. & declarat q.ccccIxxi.instrumentum.

Vel saltem esse debet sigillo alicuius iudicis ordinarii roboratum: ut tenet Rot.decis.clxii. ualet procuratorium, in no.&.clxxx.quòd. in anti. de quo ponit idem Gui.q.clxxv. literæ.&.cccclxxxi.literis. Aut de uoluntate constituentis, saltem per epistolam, seu literas eiusdem constituentis aduersario, uel iudici, directas, & in iudicio legitime recognitas,

constare

constare debet,ut.l.si procuratorem.qui tex.magistraliter loquitur.&.l.j.in prin.ff.de procur.l.ne satisdatio.ff.rem rat.ha. l.unica.ubi glo.in uerb.præsentes.C.de satisdat.& text,& ibi gl.j.in cle.i de procur. Qn autem pars non opponit, Iudex probationem notariatus,& literæ,ac signi recognitionem requirere non cogitur,ut alias conclusit Rot. secundum Aegi.
139 conclusio.dxl. Si pars. maxime si essemus in antiquis,quia tunc oritur præsumptio de notariatu ac officio, uel leuis probatio(puta de auditu,& fama)sufficiet,ut declarat Inno. in cap.ueniens.de uerb.sig.& Bald.in authen.quas actiones. circa fi.C.de sacrosan. eccle.Guid.Pap.q.cccciiii.licet. cũ aliis, de quibus per Deci.qui hoc tenet.consi.dcxxxviij. Communitas.col.ii.nume.5.libro.v. mandatum tamen huiusmodi, absque omni uitio uisibili esse conuenit, & falsitatis suspicione carere,alias quandocunque illius falsitate detecta etiã si iudex pronunciasset personam procuratoris legitimam,nihilominus omnia tãquàm cum falso procuratore facta,corruerint, ut uoluit Inno.in cap.super literis.de rescript.quem sequitur Bal.in.l.falsus.columna penul.uersiculo uenio modo.C.de furt.& Rot.secundum Aegid.concl.xxviij.Iudex datus.& si producitur transumptum ex alterius protochollo, uidebis nunquid debitæ solẽnitates fuerint seruatæ, de quibus in cap.cum p.tabellio.de fide instru.& ponit Guid. Pap. q.ij.cxviij.cxxii.
140 Et cõtinere debet quis,quem,in qua causa, & contra quẽ constituat procuratorem,& si constituens uoluerit eum releuare à satisdatione,promittere se ratum habiturum, quod cum eo actum erit, ut docet text. in dicta.l.si procurator. & glo.ordinaria in cap.mandato.in prin.extra.eodem tit.Spec. in.§.ratione formæ.columna fi.de procur.& in titu.de sind. columna fi.uersi.item in creatione.

Insuper si constituens ratione ętatis,aut alias sub alterius potestate,aut gubernio fuerit,& fari posit,prout sunt pupilli,seu minores,ac filiifamilias monachi,seu religiosi,& similes,constituere debent cum consensu superiorum, seu administratorum,si quem habuerint.l.neque.§.pupillus &.l. non
141 eo minus.C.de procur.l. cum & uos minores.C. si aduers. rem iu.cle.si religiosus.eo.ti.& si non habuerint, cum decreto & authoritate competentis iudicis constituere debebunt,

X

cap.si annum.de iud.in.vi.l.decreto.ff.de admi.tuto.l.fin.C. eo.& ibi Bar.&.l.j.ff.de tuto.dat.ab his.Si uero fari & loqui non poterunt à natura, seu accidēti impediti,ut infans,mutus,furiosus,uel à loco illo abessent, si tutores uel curatores adfuerint,ipsi cum decreto iudicis,uel iudex de consensu,ac periculo illorum,actorem,seu procuratorem constituent.ut dicta.l.neque.& ibi doctores.&.l.solent.ubi Bar.ff.de tuto.l. unic.C.de acto.à tut.uel curat.dan.l.actor.ubi glo.& Bart.ff. rem rat.hab.glo.& doctores in.§.fina.institu.de curato.& in dicto cap.si annum.de iud.

143 Et (prout dixi) iudex talia faciens esse debet iudex cōpetens illi , cui actorem seu procuratorem constituit,per iura suprascripta,& per tex.& ibi glo.& doct.in.l.prima,&.l.pupillo,cum pluribus sequentibus.ff. de tutor. & curator. dat. ab his.l.neque.C.qui dare tuto.l.magis.§. illud.ff. de reb.eo. l.prima.§.fina.C.de emancip.l.prima.& ibi Bal.C.de iure aureo annul.ponit Deci.in consilio.cl.columna secunda, uersi. sed tamen prædictis.lib.j.

Idcirco consueuit adhiberi cautela, ut pupillus, uel adultus,antequam sibi de curatore prouideatur,sibi domicilium constituat in loco,ubi dandus est curator , ad hoc ut iudex dicatur competens,ut per Barto.& doctores in.l.j.C.ubi pet. tut.& dicta.l.prima,de tut.dat.ab his.&.l.fi.§.j.ubi Bartol.C. de admi.tuto. ponit Ang.in.§.præterea. colū.xxxj.institu.de exceptio.An autem tutor seu curator simpliciter à iudice datus habeat potestatem super rebus extra territorium iudicis deputantis, uide tex. in.l. propter .§.licet.ff. de excusa. tuto. &.l.magis.§.illud.ff.de reb.eo.& Alex.consi.cxxviij. consideratis.col.iii).lib.j.

144 Et nota,quòd si huiusmodi incapaces fuerint rei conueniendi,& tutores seu curatores non habeant, semel citati ad legitime comparendum poterit iudex ad partis alterius instantiam illis absentibus,uel etiam inuitis actorem seu curatorem ad litem illam deputare,ut.§.item inuit.insti. de cura. l.j.ubi glo.Cy.Iaco.de Aret.Bald.& Salic.C.qui pet.tuto.l.ait prætor.uersicu.& ideo.ubi glo.in uerb.ex constitutione. ubi etiam Bald.ff.de mino.tenet Lap.alleg.cxxiij. quidam columna penultima,decis.Neapolit.cclvj.mater uidua. & dicam in q.si.habēti uero tutorem curator sine causa nō esset dādus,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

alias datio esset inualida.l.tutor.ff.de tut.& cura.dat ab his.l. antep.& ibi gl.&.l.pe.C.in quib.casibus tutores hab.&c.&.l. cum in iure.C.qui pet.tut.l.si sororis.C.qui dare tut.uel cur. pos.cum ibi not.ponit.d.decis.Neap.cclvj.post prin.

Si uero tales incapaces fuerint actores, & uelint alium conuenire,actor ad lites dari non consueuit nisi præsens & acceptans ac præsenti & petenti.l. qui habet.§. pupillus . ubi glo.& doctores.ff.de Tute.l.mutus.§.is qui.ff.de procur.ubi gl.in uerb.consentiente.&.l.diuus.§. si quidem.cum sequen. ff.qui pet.tut.ponit Bart. in.d.l.actor.&.l.solent.& Angel. in d.§.fi.instit.de cur.& Bartol.ac doctores in.l.si actor.C.de ap pel.alias inhabiles & incapaces non legitime in iudicio cōpa rentes,parte opponente,non audirentur, ut per doctores in dictis locis,& in.l.non eo minus.C.de procur.

145 Et aduerte, quia actores huiusmodi ad lites deputati , ex quo potius personæ,seu liti,quàm bonis deputantur , non tenentur inuentarium conficere.l.ad protegendum.C.de in litem dando tutore. tenet Speculator in titulo de actore ab uniuers.dat.§.primo.uersicu.puberes. & sequitur Rot . decis. xlv.procurator.in no.& Bartol. in.l. tutor qui repertorium, ff.de administr.tuto.quia sufficit inuentarium tutorum seu curatorum,quorum periculo actores huismodi creantur di- cto.§.fina.institu.de curato.debent tamen iurare utilia face-
146 re, & inutilia prætermittere,quod de iure codicis introdu- ctum fuit,ut.l.de creationibus.C.de episco.aud. qui text.lo- quitur de curatore furiosi,sed postea id,ad quoscũque alios tutores & curatores extensum fuit,ut in authentic. ut hi qui perhi.obli.habe.res mi.§.fin.& declarat Bart.in.l. legitimos, columna secunda,uer.Tertio quòd requiritur.ff.de legi.tut. quem sequitur Angel.in dicto.§.præterea,columna.xxxiij.in fin.instit.de excep.tenet Specula.in dicto uersicu. puberes,& ita intellige Rotam decis.ccccxcvij.Not.quòd procu. q̃uis ui deatur dicere contrarium,ex quo corrupte legitur. in antiq.

De curatore bonis absentis dando,qualiter dandus sit ar- bitrio iudicantis,& quòd satisdare teneatur,uide Decis.cōsi. dlxxv.in casu.col.iiij.lib.iiij.& late ponit Odofred. in lib. de curat.bonis dand.& Alexand.consi.ccxxj.columna fina.libr, vj.de curatore dãdo hæreditati iacenti,& quid facere possit, uide Bart,in,l,si bona,in fin,C,de bonis autho,iud. possid,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Bald.in.l.cum debitoris.C.de iud.Alex.in.l. si constante.§. si exhæredato.in prin.ff.solu.ma. quos refert. Deci.consi.ccccj. licet.columna secunda,in prin.libro.iij. & latius ponit cons. dix.exhibentur.in prin.ube uide,lib iiij.uide omnino Capi. decis.lxxxvij.in causa magistrali,ubi ponit quinque requisita,ad hoc ut datio huiusmodi curatoris ualeat.& facit quòd etiam ponit deci.cj.in causa Andreæ.

147 Et in constitutione huiusmodi actorum seu curatorum, de substantia esse consueuit,quòd ad effectum obtinendi iudicis decretũ, exprimatur aliqua causa necessaria , uel saltim probabilis,aut uoluntaria,puta ob infirmitatem,honestatẽ, quando esset mulier, uel ob pluralitatem negotiorum , uel aliquam aliam saltim apparentem causam , alias actoris huiusmodi deputatio non ualeret,secundum Bartol.in dicta.l. actor.uersi.Tertio quæro.ff.rem rat.habe.per tex.in.d.l. decreto.ff.de admi.tutorũ.&.l.solent.in fin.ff.de tute.&.§.fina. instit.de curat.sequitur Angel.in dicto.§.præterea col.xxxiij. uersi.quia uidimus.Idem tamen Barto.in dicta.l.decreto asserit communiter teneri,quòd ex uoluntate posſit actor cõstitui,ut.l.neque.C.de procur.consultius tamen foret , quòd semper aliqua causa quantumcunque generalis exprimatur, ut quia negotia pupilli sunt diffusa, uel ob impedimentum rei familiaris,absentiam futuram, aut similia , ut dictum est supra,per text.in.l.Thais.§.j.ff.de fideicommiss.liberta. &.l.si longius.in princip.ff.de iud.cum simil.& uide Deci.consilio dclxxiiij.in testamento,prope finem , libro quinto,dum ponit quòd tutor ex abrupto ad requisitionem matris trãseuntis ad secunda uota datus,non ualet.

148 Insuper si actor à tutore uel curatore constitutus fuerit, erit uidendum qualiter de potestate constituẽtium constet, & nunquid adimplenda pro illorum parte,fuerint adimpleta,adeo quòd illis competat administratio & potestas talia faciendi,puta uidendum erit si fuerit tutor aut curator uniuersalis & bonis datus, nunquid soléniter satisdederint rem pupilli saluam fore,si modo non fuerit testamentarius, uel ex inquisitione datus,per tex.in.l.dubium.C.de tut.qui non satisdederint.& nunquid promiserint defensionem rerum & ipsius pupilli suscipere,ac iurauerint , & se ac bona sua obligauerint pro eo utilia facere, & inutilia prætermittere , per

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tex.in.l.fi.C.de eo qui pro tut.& late per Alexan.qui hoc firmat in consi.cxxix.ponderatis.col.ii.lib.i.& consil.lxxx.uisis. col.iii.in fi.lib.v.ubi hoc declarat, repertoriumque soléniter fecerint,& administratio per iudicem fuerit decreta,ut.l. tutor qui repertorium.ff.de admini.tutor.&.l. & si pluribus.in prin.ff.de authori.tuto.quoniam præmissis non adimpletis, talis non posset aliquo modo authorare,ut probatur in dictis iuribus.&.d.l.de creationibus.&.l.fi.C.de cu.fu.l. consilio.§.i.ff.eo.&.l.fina.C.arbi.tuto.& præmissa omnia ponit & comprobat per ordinem Bartol.in.d.l.legitimas.ubi in pluribus locis attestatur ex defectu præmissorum uidisse multas tutelas corruere.& idem asserit Ang.in.d.§. præterea.col. xxx.uersicul.sexto obiicitur.de excep. & Guid. Pap.q.cccxxx. quinque. ubi ad hoc, ponit quinque requisita , quem uide, & Capi.decis.l.in causa Iacobi,ubi recenset nouem , & plura ponit Roma.consi.ccccxxv.ubi ponit.xv. adimplenda per tutores,anteq̃ suscipiant tutelam.& sparsim per Spe.in titul.de tutor.per totum.& de tutore qui non fecit inuentarium,uide Alex.consi.lxxxvi.uisis,col.ii.uersi. non obstat quòd nou fecerit &c.lib.ii.& melius in consi.clxiii.alias li.v. cum simil.

Et præmissa procedunt quoad fauorem pupillorum & aliorum,qui alieno auxilio reguntur,secus uero quoad eorum præiudicium per.l.non eo minus . de qua satis dictum
149 fuit supra.idcirco caute agendo à principio copia similium tutelæ uel curatoriæ peti debebit,ad effectum uidendi nunquid sint ualidæ,& repellendi eos qui successu temporis gesta cum illis impugnare uellent , & copia huiusmodi etiam expensis pupilli danda est. argumẽ.l.ii §. recte defendi.& ibi Bar.ff.ex quib.cau.in pos.eat.&.l.i.in fi.C.de cur.bonis dãd. docet Ang.in.d.§.præterea.col.xxxii.in fi.insti.de except.

150 Est nihilominus aduertendum,quòd licet ordo sit (ut dixi)quòd anteq̃ administratio per iudicem decernatur , confici debeat inuentarium, & fieri obligationes , ac præstari satisdationes,de quibus supra,ut in dicta.l.fina.§. tali de cura. furio.&.l.fi.arbitrium tutor.Si tamen ordo huiusmodi præuerteretur,non uitiaret,prout etiam nõ uitiaret si fideiussor fide & facultatibus parum idoneus præstaretur , dummodo tutori aut curatori de dolo opponi nõ posset, prout est tex. & hoc ibi notat Bal. C. de magistratib.conuen.l.fi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Et si constituens foret collegium, seu uniuersitas, uel capitulum, aduerti debebit nunquid constituentes fuerint tempore constitutionis more solito & collegialiter congregati, prout requiritur. l. ii. & ibi glo. C. de decurion. lib. x. l. actuarios. & ibi Bar. C. de mune. & actu. eo. lib. Bal. & alii post glo. in. l. nulli. ff. quod cuiusque uniuersita. Speculator in titul. de sind. col. i. & ibi Bal. in addictionibus. in prin. & dic non referre qualitercunque sint congregati, dummodo in loco solito congregati sint, ut est celebre dictum Innocen. in cap. ii. de noui ape. nunciatio. idem sequitur Abb. illud extollendo in. c. unic. col. iii. in prin. extra de sindica. & tenuit Batol. in. l. obseruare. C. de decurioni. lib. x. secundum Deci. consil. cxcix. uisis. circa fi. lib. i. si modo loci consuetudo, aut superiorum decreta non obstent, iuxta ea quæ ponit Guid. Pap. qõ. cvi. omnes uillæ, & esse debent duæ partes ex tribus ipsius collegii seu uniuersitatis, & quòd maior pars ex præsentibus cõstituat, alias non ualeret. l. nulli. & . l. plan e. ff. quod cuiusque uniuersita. c. cum omnes. & ibi not. docto. de consti. & quòd fuerit maior pars in ipsa constitutione exprimi debet, per. l. nominationum. C. de decurion. libro decimo, ut inquit Bar. in. l. fina. C. de præd. cur. & . l. ii. & . l. procurator. de decurion. eodem lib. debent etiam singulariter exprimi nomina constituentium, qui præsentes sunt, & hoc si fieri potest, alias si fieri non posset, puta quòd esset multitudo innumerosa, si ageretur de actu alicuius ponderis, deberent aliqua maxime maiorum nomina exprimi, & addi postmodum clausula, uidelicet (& plures alii duas partes uniuersitatis huiusmodi facientes, ac totam illam repręsentantes &c.) alias constitutio non ualeret, cum discerni non posseț, an talis constitutio à duabus partibus ex tribus facta foret, ut tenuit Bart in. l. i. ff. de albo scrip. per. l. tertiam. C. de alienatio. rei ad ciuita. pertinen. lib. xii. & in auten. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccle. & tenet Bal. in. l. neque. in fin. C. de procurator. & . l. prima. ff. de magistrat. conue. & . l. prima. in princip. ff. de reb. eor. & . l. ciuitas. in fin. ff. si cer. pe. Ant. de But. & quamplures alii in. d. c. unic. extra de sind. ita etiam concludit faciendum Io. an. in addit. Spec. eo. ti. in uerb. porro. in fin. & ibi Specula. & Ang. in. d. §. præterea. uers. transitum faciamus. col. xxviii. institu. de exception. & hoc magis communiter tenetur, ut asserit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Alex.consi.j.col.ij.uersi.sed præmissis.libro.iiij.& tenet Rot. decisi.dlv.utrum si notarius.&.cxxxij. nota quòd non ualet. in antiquis.& Anton.Capici.in decisio. Neapoli. decisio.iiij. columna secunda,quem omnino uide.

Si tamen ipsi constitutioni seu instrumento sigillum eiusdem uniuersitatis apponeretur, etiam quòd nomina cõstituentium non essent expressa ualeret, & ab omnibus seu maiori parte uniuersitatis facta præsumeretur, secundum Rot.in loco de qua supra,quæ asserit ita seruari in Rota. pro quo est notabile dictum Ioann.Andr.in Speculato. dicto titulo.de sind.columna quinta.in uerb.uersicul. porro. quem pro notabi.sequitur Panormi.in dicto cap.unico,colum.iii. uersi.& nota bene hoc dictum &c.extra eodem titu.

Et est notandum quòd etiam si minor pars in constituendo promitteret, quòd uniuersitas tota haberet illud ratum & gratum,per hoc constitutio non conualesceret, licet minor pars,quæ se obligauit, ex huiusmodi clausula ratihabitionis conueniri posset.l.prima.de magistra. conue.l. Testatrix.§.plures.ff.si serui.uendicet.hoc ponit Bald. ad Specu.in dicto titu.de sindi.ubi not.loquitur in uerb.minor pars &c.

Est insuper sciendum in constitutione huiusmodi sindici,seu actoris nõ esse necessarium aliquod iudicis decretum, prout diximus in constitutione aliorum actorum,.seu curatorum requiri,ut per gl.& Bar.in.l.actor.ff. rem ratam habe. per tex.in.l.secunda.ubi Bartol.C.de decur.libr. decimo &.c. in causis.extra de procurat.quòd tenet Innocentius, & Abb. in capitulo finali, columna penultima, uersiculo secundo, nota.eodem titulo,licet rector seu magistratus in congregãdo uniuersitatem si aliter congregari non potest, intercedere debeat,ut dicta.l. secunda, ubi autem congregata fuerit, ipsa pro suis iuribus absque interuentu aliorum constituit, ut.l.j.ff.quod cuiusque.licet Bald.in dicta additione de sind. uoluerit(cum uniuersitas sit loco minoris)decretum requiri,& ad præmissa uide etiam glo.quam ibi Bar.multum commendat in.l.omnibus.ff. ad senatuscon. Trebel. & Alexand. consi.xvij.in causa.in prin.lib.vj.

Est ẽt notandum quòd in constitutione hmõi posset dici sic,uniuersitas talis,seu capitulũ tale,i quo itererãt talis talis, & talis &c.cõstituerunt &c. uel dici posset,qđ talis prior,seu

Abbas talis monasterij de consensu suorum monachorum, seu capituli ibidem præsentis &c. uel pro se, & talibus, ac talibus, ibidem pręsentibus & capitulariter congregatis, ac pro uniuerso capitulo, seu collegio cõstituit &c. & uidetur quòd similis constitutio ualeret, quoniam quisque procuratorem pro se, & aliis præsentibus, & non contradicentibus dare potest, ut tenuit Rot. secundum Bisignet. in titulo de procuratoribus. decisio. xiij. de quo per Speculator. in dicto titulo. de sind. columna tertia. uersiculo porro &c. Secus esset, si diceretur, Canonici talis Ecclesiæ constituerunt talem procuratorem, quia ex quo talia uerba possunt uerificari in duobus canonicis, non concluditur, neque probatur illum talẽ fuisse legitime constitutum, ut dixit Anchara. & Imol. in capitu. quarto. de his quæ fiunt à prælat. sine consensu capitul. cum aliis, quos refert & sequitur Alexan. consilio septimo. super. in fin. libro primo. Tunc etiam posset dubitari, an ipsi canonici uoluissent constituere collegialiter, uel singulariter, maxime si ageretur de re seu materia ad capitulum non pertinẽte, quia eo casu magis iure singulari constituisse censendum esset, ut uoluit Speculator in dicto titulo, de sindica. §. finali. & tenuit Oldradus consilio. cccxv. de quo uide. Corsettum in dictionario domini Abbat. in uersiculo. indefinita dispositio. ubi satis bene loquitur. & Franch. in cap. fina. in prin. de restitutione spoliato. in sexto.

Et nota quòd si instrumentum publicum sindicatus reperiretur, dicenti illud non fuisse per maiorem partem, aut minus solenniter factum, si ex eius facie non apparet defectus, incumberet onus probandi, ex quo pro publico instrumento præsumitur. ita uidetur sentire Speculat. eodem titu. uersicu. quid si in aliquo. & ibi Bald. in uerb. exceptio quòd sindicus. & Abb. in dicto capitulo unico. in fin. extra eodem titulo.

153 Sed si ex illius facie, aut alias appareret defectus eiusdem etiam quòd iudex pronunciasset sindicum habere legitimã personam, uniuersitati nihilominus non præiudicasset, ut tenet Speculator. & ibi Ioan. Andreas columna secunda, uersicu. quid si iudex pronunciat &c. uidelicet quando constitutio fuisset ipso iure nulla, secus si ope exceptionis, ut declarat ibi Bald. in uerb. sententia lata, eodem titulo, de sindicatu

154 Scias etiam. quòd ſindicus uniuerſitatis non dicitur procurator ſingulorum, neque pro illis tanquam ſingulis quicquam facere poteſt, ut uult Rota.ccccxxvj.Decanus in nouis & Faſtol.in cauſ.vj.dub.xxiii.& Dec. conſil. lxi. columna ſecunda, in fin.libr.primo.& Alexandr.conſil. xliiii, uiſo.libro primo.prout nec procurator ſingulorum eſt procurator uniuerſitatis, ut tradit idem Dec.conſil.dclxxii.col.ii. cum ſimil.

155 QVINTO, principaliter (& ultimo) quod is qui cõparuerit non fuerit talis, neque aliqua comparendi poteſtas ſibi competierit, oſtendi conſueuit, ſi poterit aliquo modo deprehendi, quod mandatum ſeu poteſtas primo loco data fuerit reſoluta, & expirauerit, quia qui fuit, & non perſeuerat eſſe talis, non dicitur talis.l.ſi pro parte.§.uerſum. ubi gloſſ. poſt text.ponens non dici factum illud quod non durat factum, cum ſuis concordãtibus ibi adductis.ff. de in rem uerſo.& gloſſ.in.ca.i.§. confirmatos. in uerb. domum. de relig. domib.in.vj.

Qui ergo à principio fuit, & poſtea ante actus, de quo quęritur confectionem eſſe deſiit, perinde eſt ac ſi nunquã fuiſſet procurator & geſta cum eo, ex mandati & poteſtatis defectu non ualebunt.l.cum quis.in princip.§.i.&.l. ſi cum Cornelius. ff. de ſolutionib.c.ex inſinuatione. c. in noſtra.extra de procuratorib.& in terminis ponit Bald. in. l.falſus.col. i. uerſicul.ſecundo modo dicitur falſus.C.de furt. & in.l.licet. col.i.poſt princip.C. de procurat.eſt gloſſ.ordinaria in.c. ex parte Decani.in uerbo procurator.& in gl.fin.in princip.ubi ſcribentes, de reſcr. Et Ioannes de Anani.in conſ.xcvi.& cõſilio.ciiii.& Barba, conſi.xv.num.2.libr.ii.prout eos refert & ſequitur Boer.deciſion.cclxxiiii.colum.penul.num.6.

156 Mandatum tamen procurationis durat, donec uoluntas mandantis durare pręſumitur.l.ſi uero non remunerandi.§. ſi mandauero.ff.mandati.l.ſi pater.ff.de manumiſsis uindicta.l.unica.§.i. C. de ſatiſdationib.l.ſi procurator.§. finali. ff. de procuratoribus. quia mutatio ſeu extinctio uoluntatis cum ſit quid facti, non præſumitur, quinimo potius præſumitur perſeuerantia.l.cum hic ſtatus.§.i.in fin.ff.de donatio.

157 inter uirum & uxorem. l. cum tacitum. ff. de probation. c.maiores.in fin.ubi gloſi & ſcribent.extrà de baptiſm. tenet Rot.in notab.caſu.deciſ.iii.in princ.de dol.& contumacia.&

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

decis.i.de renunciation.ut per domin.Cassad.& Aeg.conclu. cxxxv.si Episcopus.in fin. ponit Ioannes Andreas in.c. licet. de procuratorib.in sexto dum uult non præsumi cōstituentem mutasse uoluntatem : & propterea quòd cōstitutus qui à principio onus causæ acceptare noluit expost facto pœnitere, & illud acceptare possit,iuxta illum textum. Nam qui semel cōsensit,quotidie cōsentire uidetur,quousque de contrario constet.argum.dicta.l.si cum Cornelius.in fin.ff.de solutionibus.&.l.penul.in fin.ff. de usuffr,accrescēdo. per quē tex.ita cōcludit Bal.in additio.ad Spec.in tit.de reo, in uerb. si pater satisdat. & ponit Alex. qui præmissa sequitur consil. clxxxix.uiso statuto.in fi.lib.vii.& cons.lxxxi.reuocatur. col. ii.in prin.libr.v.Decius cons.clxxii.in causa uenerabilis. uide Cassad.decis.v.de iurepatrona.cum simil.

Idcirco semel constito de mādato & potestate comparentis,illi standum erit,donec de contrario ostensum fuerit.

Ostendetur autē contrarium,si legitime apparebit de expressa,uel tacita,aut iure præsumpta ipsius mandantis contraria uoluntate.

158 De expressa, puta quod per aliud publicum instrumentū, seu literas sicuti quis à principio aliquem cōstituerit, ita eundem postea destituerit ac reuocauerit eidē, ne se ulterius in causa intromittat,inhibēdo quòd etiā si constituens iurasset ipsum nō reuocare,facere poterit,licet periurus fiat, ut dicit glossa notabilis in.c.fin.in uerbo reuocatus,de procu.in. vi. Nam in his quæ à libera uolūtate unius pendēt,fieri nō potest etiā p pactū,quominus reuocare liceat.l.si quis.in princ. de legatis.iii.& docet Bar.per illū textum.in.l. cū precario.ff. de precarijs.idē igitur erit in procuratoris constitutione secundū gl.præfatam, quā sequitur Alex.consil.xviii.uisis.col. fina.lib.ii.& cons.xxix.perspectis.col.vj.uersi.circa quartum. lib.v.& Fel.in.c.ex parte.in uerb.amplia.v.de rescr.ubi latius cumulat,& Decius cons. ccccl xxv. in causa quę Mantuæ.col. iii.uersic.quod autem.lib.iiii.cum pluribus aliis ad hoc congestis per Boerium,qui hoc tenuit.decis.ccvii.colum.ii.nam actus factus contra iuramentum præcedens, ualet regulariter.c.sicut ex literis.de sponsalib.& ponit idem Alexand. cōsilio.xvi. Ponderatis.columna prima.libro tertio.

159 Huiusmodi tamen mādatis contraria uoluntas & expressa

reuocatio quoad inualidandum acta facienda in prȩiudiciũ illius, qui de prima uoluntate fuerat certificatus, formiter & legitime in notitiam eiuſdẽ partis, uel iudicis deduci debet, ſicuti de conſtitutione factum fuerat, quia nil tam naturale eſt quam eodem genere quicquam diſſolui, quo colligatum eſt.l.nihil tam naturale.l.fere quibuſcunque.ff. de regulis iuris.l.ab emptione.ff.de pactis cum ſimilibus.& quoniã contrariorum eadem eſſe debet diſciplina, ſcilicet quando militat eadem ratio in utroque, ut docet Bartolus in. l. inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de uerborum obligation. & Baldus in l.finali. columna finali.C.de fideicommiſſ.cum aliis, de quibus per Decium conſilio.dcl.in cauſa.numero.14.libro quinto. & propterea ſicuti pars diuerſa ſeu iudex à principio de procuratoris conſtitutione per publicum inſtrumentum certificati fuerunt, etiam (ut eſt dictum) de reuocatione per ſimile inſtrumentum, uel alias modo conſimili, cui credere teneantur, certificari debent, ut ſenſit gloſſ. in clementina prima.de renunciationibus.& in clementina cauſam.in fine de electionibus. & gloſſa in uerbo reuocato.in cap.mandato.de procuratoribus, & regulare eſt (ut dixi) quòd mo-
160 dus obſeruatus in concedendo, obſeruari etiam debeat in tollendo & derogando, ut tenuit Angelus in.l. omnium.C. de teſtament. doctores in authentica econtra ſi filii. C. de repudiat. per illum textum. &.l. prout quiſque. ff. de ſolution. ponit Bartol.in.l.ſecunda.§.primo ad finem. ff. de option.legat. cum aliis, de quibus per Alexandrum conſilio.xlvii.in cauſa inter aſſertas.in principio.libro ſeptimo. & conſilio. ccix. ſtatutis. columna penultima. uerſicul.ultima ratione.libro ſecundo. Modus ergo & ſolennitas ſeruata ad inducendum, eadem ſeruabitur ad reſoluendũ mandatum, & facit textus in.l. ſi pupillus.§.proſcribere. ff. de inſtitutionibus ac tenet Rota, quæ magiſtraliter loquitur deciſione.xxi.ſi dominus.in prima additione, in nouis. Super quo uideas ea quæ ponit Boerius, qui uidetur contrarium ſenſiſſe, deciſione.cccxlvii. columna penultima, cum ſequenti.niſi dicas quòd loquitur de extraiudicialibus.

Et ſi aliter fieret.i.quòd reuocatio formiter & legitime nõ intimaretur, ſi modo ꝑ ipſos ꝑtẽ aut iudicẽ nõ ſtetiſſet, quo minus intimari potuiſſet, cũ illorũ probabilis ignorãtia eos

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

excusare debeat, gesta cum tali taliter reuocato ualerent & te nerent, dict.clementin.prim.de renunciatione.c. mandato. & ibi gl.ordinaria in uerbo reuocato. ubi ponunt scribentes.&.c.auditis.extra de procuratoribus. ponit gloss.in.c. secundo.in uerbo reuocari.eodem titulo in sexto.&.l. si mandassem.ff.mandati.l.unica.ubi glossa, Baldus & scribẽtes. C. de satisdation.per Bartolum & alios, in.l.more.columna tertia.ff de iurisdictione omnium iudicum, & in.l. si procurator.§.finali.de procuratoribus. ponũt Canonistæ post glossam in uerbo propter suspicionem.in.c.ex parte Decani: per illum textum, ubi latissime cumulat Felinus de rescriptis cũ aliis, de quibus per Alexandrum consilio.lxxxii. in causa & lite.columna tertia. uersiculo minus obstat.libro septimo.

161 Licet quoad ipsum reuocantem, & eius præiudicium incontinenti, & absque alia intimatione reuocatio effectum suum sortiretur: ex quo quoad ipsum non cadit ignorãtia: unde gesta per talem procuratorem reuocatum (quatenus utilitatem reuocantis concernerent) indifferenter nõ essent ualida: per nota.in dicto.c.ex parte Decani.& dicto capitul. auditis.ubi hoc tenuit Hostiensis, & idem Hostiens. in sum. titulo de procuratoribus. uersiculo, qualiter mandatum finiatur, in principio. & tenet glossa in capitulo secundo, de procuratoribus in sexto. Sicuti enim si facta esset reuocationis notificatio, non deberet cogi reuocans recipere acta contra se facta per huiusmodi procuratorẽ reuocatum: pari modo ipse contra alium admitti non debet, ne iudicium claudicet.l.finali.C.de fructibus & litium expensis. ita uidetur sentire post glossam Abbas, in dicto capitulo mandatũ. in principio.& Felinus in dicto capitulo ex parte, columna.x.in tertia fallentia.& uidetur sequi Rotam.clxxj.nota quòd ubi aliqs.in antiq.& latius per Cassadoreũ decis.ii.circa fi.de appel.

Et quòd reuocatio formiter intimanda sit, intellige siue fiat ante litem contestatam, quando libere permittitur ipsi constituenti reuocare: ut.l.ante litem contestatam, cum sequenti.ff.de procuratoribus.&c. quamuis in principio, eodẽ titulo in sexto. siue fiat post contestatam litem, & quando procurator iam erat dominus litis effectus: nec poterat in-
162 uitus, sine causæ cognitione reuocari: ut in dictis iuribus: nam si in casu isto fuerit reuocatus, etiam quòd procura-

tor super hoc (honoris sui causa) audiri peteret: iuxta, l. quæ omnia. ff. eodem titulo. Si reuocatio ad notitiam partis & iudicis deuenerint: quicquid cum eo post reuocationem fieret, ipso iure non ualeret, secundum glossam in cap. mandato. in uerbo reuocato, circa finem, extra eodem. & glossa in capitulo quamuis. in uerbo ipso nolente, eodē titulo, in sexto. & Cardinalis in clementina finali, in quarta oppositione de procuratoribus. Cassadoreus decisione secunda: nu. 5. de appel. Et nota quòd talis reuocatio potest etiam notificari & intimari per procuratorem, ad hoc speciale mandatum habentem, iuxta not. per glossam & Bartol. in. l. prima. §. j. ff. de lib. agnoscend. cum ibi adduct.

163 Tacite de contraria uoluntate mandantis, uel saltē quòd ipsa cesset, apparebit: si ipse mandans alterum ad causam huiusmodi procuratorem simpliciter expost constituerit: nam posteriorem dādo priorem agere prohibuisse uidetur: ut dicit textus in. l. si quis. §. finali. ff. de procuratoribus. l. procuratoribus. C. eodem titulo. & capitulo non iniuste. extra eodem. Vnius enim inclusio est exclusio alterius, l. cum prętor. in principio. ff. de iudicijs. lege maritus. C. de procuratoribus. per secundam itaque constitutionem & uoluntatem constituentium uidetur recedere a prima: ut in proposito inquit Rota, decisione. clxxv. nota quòd ubi diuersis, in antiquis. & Decius consil. cccxxx. quod suprà. in fine. libr. iii. siue hoc faciat in eadem instātia, in qua primus procurator erat effectus dominus litis, siue in diuersa, puta in causa appellationis, in qua procurator primę instantiæ potest libere reuocari: quia in ea dici nō potest, quòd sit effectus dominus instantiæ: ut tenet Aegid. conclu. dxxxi. licet & Rota. ccccl xxix. nota si dominus principalis, in antiquis. & decisio. xxj. si dominus. in nouis. & decisione. cxxi. eodem libro. quæ loquitur & ponit idē de procuratore post primū aliū substituēte.

164 Præmissa intellige, quando secundus ad causam illam singulariter & in specie constituitur, ad quam fuerat primus constitutus, alias si primus fuisset ad certam causam datus, & postmodum constitueretur alius in genere ad omnes causas, ex hoc non censeretur primus reuocatus, cum per speciē generi derogetur, non econtra, ut concludit Rota decisione ccxcviij. si quis constituat. in nouis. & decisi. cclvj. si quis cō-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſtituat,eodem libro. dum ponit quod ſi conſtituens aliquē ad negotia & iudicia ſimul poſtmodum cōſtituat alium ad iudicia dūtaxat, etiam cum expreſſa aliorum procuratorum reuocatione non cēſetur reuocaſſe primū ad negotia cōſtitutū:ex quo reuocatio nō trahitur niſi ad ſpeciē ſimilē expſsis.
165 Præmiſſa itidem intellige,etiam quòd ſecūdus Procurator onus cauſæ nō acceptaſſet, quia nihilominus primum mandatum expiraret, ac cenſeretur tacite reuocatū. argumentū.§. poſteriore.inſtitut.quibus modis teſtamenta infirmentur.tenet glo.in uerbo ſimul.in.c.ſi duo.de procuratoribus.in.vi. ſequitur Rota deciſione.clxxxi.contra procuratorem,circa finem,in nouis.& Aegi.dxxx.dominus.Et Bal.Angelus,& Paulus de Caſtro,in dicta.l.ſi quis.§.final.ff. de procuratoribus. quorum dicta reaſſumpſit Boerius deciſion.cccxlvii.col.ii.in fine.ubi etiā ponit ſecus fore in creatione ſecundi uicarii ſeu officialis quia per hoc (niſi exprimatur) primus non cenſetur reuocatus: & quòd ita eſt communis opinio, ut ibi per eum.columna.iiii.in princip.
166 Erit etiam notandum, quòd ſi duo mandata ſub eadem data apparerent, ſtaretur illi, quod maiorem poteſtatem tribueret,ſecundum Bal. in Spec.in titu.de procur.uerſi.quādo apparēt duo mādata,per.l.ſi ita ſcriptū.ff.de hęred.inſtituen. uel dic quòd ſtaretur potius habenti minorem, cum in hoc ambo concordent: ut tenet idem Bald.in.l.falſus.colum.ix. uerſiculo ſi eſt tamen.ubi apoſtillator.C.de furtis. & hanc ſequitur Alexander conſil.xlviii.in cauſa uertente.in.j.col. lib. vii.Et deciſio.parlamenti ut per Boer.deciſ.cccxi. per totum.
197 Inſuper apparebit tacite de contraria mente conſtituētis: ſi ipſe conſtituens,poſt conſtitutionem,per ſeipſum ſimpliciter,& abſque proteſtatione cauſam huiuſmodi pertractaſſet,non animo aſsiſtendi procuratori: quinimò actus iudiciales in propria perſona concipiendo, dummodo non fuerit articulus talis, in quo præſentia principalis foret neceſſaria: uel idem principalis eſſet melius, quàm procurator informatus: alias & ante & poſt litem conteſtatam in qualibet inſtantia per ſeipſum comparendo procuratorem tacite reuocare cenſetur: ut de omnibus eſt textus magiſtralis, in c.ſi quem.de procuratoribus.in.vi.& ponit Bar.in.l.mutari. ff.de procurator.& Rota deciſ.cclxxxi. ſi contra.&. ccclxxxvi.

ſi procurator in nouis,iuncta alia deciſio. cccxli. nota ſecū- dum aliquos,in antiquis,per actus itaque uoluntarie & abſ- que proteſtatione nō ex neceſsitate ab ipſo principali factos cenſetur procurator reuocatus ut declarat Rota dicta deciſ. cccxli.nota ſi aliquos.&.dcxlii.ſi dominus,in antiquis.

168 Voluntas etiam cōſtituentis mutata tacite præſumeretur: ſi conſtituens cauſæ & liti,in qua procuratorem cōſtituerat poſtmodum cederet,ſeu rei aut (puta) Eccleſiaſtico benefi cio,cuius occaſione fuerat procurator conſtitutus renuncia ret : uel illud quouiſmodo naturaliter (pnta) per obitū ſeu ciuiliter,ut per depoſitionē,translationē,religionis ingreſsū uel quamuis aliam amiſsionē,ſeu dimiſsionē perderet. Nam cum principalis conſtituēs deſinat eſſe dominus , uel quaſi: illius rei, cuius contemplatione conſtituerat ceſſante cauſa præſumitur etiam ceſſare uoluntas, & diſſolui mandatū : ex quo uidetur a principio adiecta uel ſaltem tacita ineſſe con- ditio quòd res in eodem ſtatu maneat: ut dicit tex.in.l. cum quis.in principio.ff. de ſolutionib.l.itē legato .§.penul.de le gatis tertio.l.ii.cum ſeq.de aur.& argēto.legat. ubi oratio re- ſpectiua deficit deficiente perſona, uel qualitate cuius reſpe- ctu profertur:Quinimo deficiente perſona non ſolū deficit- imo tollitur (iuris præſumptione) prima uoluntas,& om- nino expirat.l.iiii.ff.locat.c.ſi.gratioſæ.de reſcrip.c.ſi.delega- tus.& ibi gl.in uerb.morte.de offi.delega.in vj.declarat Bar. in.l.more.col.fin.uerſi.quęro ulterius.ff.de iuriſdictio.omn. iudi.& in.l.cēteſimus.§.fina.ubi late p Ale.ff.de uerb.obliga. poſt Innocen.in.c.licet undique.de offi.delegat. & ponit De cius.conſ.cviii.col. i.uerſic.ſed tamē prędictis.&c.lib.primo.

170 Hinc regulariter uidemus quòd mandatū morte mandan tis diſſoluitur: licet ius & obligatio aliquādo duret utilitatis cauſa: ut ponit textus in.l.inter cauſas,in prin.&.l.ſi prçcedē te.in prin.&.l.ſi qs.§.cui,ff.mādati.l. eius qui in prouincia.ff. ſi certū peta. & intellige de moriente re integra, uidelicet in iudicialibus ante litem conteſtatam. l. mandatum,C.man- dati.inſtituta eodem titulo.§.recte.l.ſi defunctus.ubi eſt ca- ſus quotidianus.ff.de procuratoribus.c.Relatū. ubi late Ca- noniſtæ de officio delegati. ponit Cardin.magiſtraliter tam de expreſſa, quàm tacita reuocatione loquens in.c. quoniam Abbas. in quinta & ſexta quæſtion.eodem titul.Guid.Papæ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quæstione.cxix.iure, &. ccccxci.prælat.cum alijs, de quibus per Alexan.consil.cxxviii. Sentio.libro sexto. ubi etiã ponit, nunquid mandatum datum à tutoribus expiret finito officio illorum,concludens negatiue re integra nõ existẽte,&c.

171 In beneficialibus autem & alijs, in quibus post mortem mandatoris non est aliquis futurus legitimus hæres illius personam repræsentans,mandata huiusmodi per mortẽ naturalem,seu ciuilem indistincte re integra, uel non integra expirant,per textum in clementina finali. extrà de procuratoribus,qui text.licet loquatur de naturaliter morientibus, Zenze.tamen,& alij ibidem extendunt illum etiam ad translatum ad aliam Ecclesiam,uel depositum,seu resignantem, & ad alios,quoad id ciuiliter mortuos, cum eadem sit ratio,quam extensionem sequitur Rota decision.ccclxxvi. fuit dubitum utrum clementine finalis in nouis, & Cassadoreus decisione secunda.in principio. de appellationibus. ubi late & pulchre loquitur de eo qui cessit liti & causæ. & quod per illam cessionem uideatur procurator reuocatus, ut ibi per eum.eandem extensionem sequitur Millis in uerbo,procurator constitutus à prælato.& in uerbo, lis finitur, ubi uoluit quòd lis eo modo finitur per mortem naturalem, prout per ciuilem,quem sequutus est idem Cassad.decision.tertia, numero.vi.ut lit.penden. & facit conclusi.Aegid.clvi. mortuo. & id quod ponit Innocen.& alij post eum in dicto capitulo licet undique.de offic.delega. & Bartol.ac doctores in dicta l.more.columna fin.quãuis contrarium tenuerit Guid. Pap. quæstione.dxlvii.An cle.fi.ubi uide.

172 Hinc quotidie in Romana curia in praxi tractari uides, quòd altero ex collitigantibus super titulo beneficii moriente,decernitur processus per audientiam publicam contradictarum,absque eo quod citetur procurator mortui, per quẽ causa huiusmodi illucusque fuerat agitata,per.dic.clem.fi.de quo attestatur Cassa.d.decis.ii.nu.30.de appel.& latius decis. vi.ut lit.pen.& decis.i.de re iud.ponitAeg.cõcl.lxxv.in causa.

173 Et pro præmissis facit text.in.l.i.C. de actionib. & obligation.ubi secundum Angelum probatur, quod mandatum etiã post mortem collatum expirat,quando nõ reperitur hæres constituẽtis,in cuius persona possit sustineri & rep̃sentari procurator,ut si adessent bona uacãtia,quę nõ reprę̃sentãt

hæredem.

hæredem.l.i.§.qui bona.ff.de iure fisci,uel quando monaste rium,seu ecclesia successisset : quæ dicitur successor anomalus,aut pater occupasset bona filii iure peculii,uel fiscus iure caduci.l.nouatio.ff.de nouat.l.si constante.§.final. ff. soluto matrim.quas ad propositum adducit Bald.in addi.Specu.in tit.de reo.uersi.an monachus.

174 Idcirco cum persona procuratoris reputetur persona domini.l.ossa.in fi.ff.de religio.& sumpti.est gloss.fi.in.l. si procurator.ff.de dol.mal.except.propterea non poterit esse procurator sine aliquo domino uero , uel saltem representato , quia tunc uideretur procurator nullius , indistincte igitur his casibus necessario mandatum expirat,siue re integra , siue non,ut tenuit Ang.in sua disputatione,quæ incip.Astensis miles,in prima col.quem referendo sequitur Feli.in.c. relatum,in secunda col.uersi. Quinto fallit,de offi.deleg.& in c.quoniam frequens,col.tertia,in fin.ut lit.non contest.

175 Vnde si constituens expost efficeretur criminis læsæ maiestatis reus,uel monachus,aut cōuersus, seu perpetuo cum bonorum proscriptione relegaretur,mandatum procuratorium censeretur tacite reuocatum,& extinctum,ut uol.Ang. instit.de excep.§.præterea,col.xxi.uersi.item postquā te constituit. Idem foret si constituens arrogaretur,uel in seruitutem redigeretur,aut ab hostibus caperetur,sed quòd ad certum tempus,aut sub certa conditione,quę euenisset,aut causa propter quam fuerat constitutus cessaret , constitueretur his nanque casibus mandatum, & uoluntas euanesceret , ut probatur in.l.si arrogati.ff.de tutel.& instit.quib.mod. tute. fini.§.primo,usque in fin.de quo ponit Decius consi. ccccix. uiso puncto,col.iiii.uersi.in.iii.dubio,lib.iiii.& Bart.in.l.prima.§.dari autem.ff.de procuratorib.ubi loquitur de constituto ad diem certam, & Ioan.And. in Speculator. de procuratorib.§.Ratione autem formæ,columna tertia,in uerb.cōstitutus,dum uult quòd procurator ad certam diem constitutus,si per iudicem dies illa prorogetur,non possit aliquid in die prorogata facere per textum , in capitulo cum olim , el primo,de officio delega.& capitulo significauit, de appel. & in capitulo si quem,de procur. in sexto,&.l. qui mutuam .§.non ideo.ff.mandat.ubi etiam ponitur de procuratore dato , absentiæ causa , cuius (cessante illa) cessat mandatum ,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

prout de uicario dato, donec alius conualuerit, ponit Aegid. conclusione.cxxxv.si Episcopus, & de dato sub conditione clarum est: Nam quæ fiunt uigore dispositionis conditionalis conditione pendente non ualent.l.si quis ita.ff. de conditione institut.clemen.cum hæc.§.primo, de concession.præbend.ita arguit Aegid.conclus.dcvi.conclus.circa fin. In casu tamen, quo mandatum naturali morte mandantis expirat, processus cum huiusmodi procuratore agitatus indistincte nullus est, etiam quòd mors ad notitiam partis, uel iudicis non deuenerit, ex quo parti quòd non certiorauerit de morte, ac tacita huiusmodi reuocatione imputari non potest, cũ per mortem non potuerit: ita firmat Bart.in.l. si procurator, in fi.ff.de procur.quem sequitur Abb.in.c. mandato, col.ii. uersi.sed circa hoc.eo.ti.Feli.in.c.ex parte decani.uer.fallit secundo, de rescrip.& Cassad.decis.ii.num.10.de appel. & facit conclusio Aegid.ccccxcv. licet mors, dum uoluit mortẽ procuratoris lite pendente contingentem, ipsi principali absenti intimari debere, quamuis secus sit de absentia, quia sine intimatione tunc proceditur per audientiam. Nam isto casu est quid imputandum, prout per eundem Aegid. conclus. dcxv. curia.& Rot.decis.cxxix.in absentia, in no.cum simil.

177 Quo uero ad illam exceptionem, non potuisti tanquam procurator in causa criminali interuenire, licet legitima sit, & quandocunque opposita procuratorem quoad plenã defensionẽ, ac merita causæ tractãda pro actore, seu reo absentibus repellat, ne condemnatio ex parte rei illudatur, & ex parte actoris euitetur inscriptio, ut per text. in.l.penulti.§.ad crimen.ff.de pub.iud.l.ii.C.qui accu.nõ poss.c.tuæ. de proc. c.ueniens.c.super his, in fi.&.c.meminimus, extra de accusat. Nihilominus si exceptio huiusmodi nõ fuerit opposita, processus cũ procuratore huiusmodi factus instar processus, qui fit cum excommunicato tenet, prout determinat Bal.in.l. si seruum.§.publice.ff.de procu.& gl.in.l.quamuis.C.de adult. & gl.in.c.i.in uerb.criminalis, de iud.in.vi. Spec. de proc.§.i. col.vi.uer.item quôd causa criminalis in fi.& est communis doct.sententia, prout attestatur idem Bald.in.l. ita demum, uersi.sed quid dicemus.C.de proc.& illam esse communem, & ueriorem attestatur Fel.in.c.meminimus, col.iiii.uersi.ult. conclus.de accus.& Bonif.de Vital.in lib.maleficiorum, in ti.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de procur.num.17.uersi.pone,quòd constitutus, ubi inquit quòd opinio ista comprobata est,& quòd sit communis, & uerior attestatur etiam Deci consil.ccccLxix.uisa inquisitione in fin.lib.iiii.& illam sequitur Rot. decisio . clj. sciscitatus,& ccccLxxxv.si clericus,in no.late prosequitur Hipp.in.l.si quis ne quo.uersi.quæro ulterius,num.104.ff.de quest.

Maxime quòd hodie per Italiam communiter uigore statutorum quilibet absens,de quolibet etiam capitali crimine damnari potest,& ubi absens potest damnari,ad illius defensionem procurator interuenire potest,ut tenuit Io. Andr. in Spec.de procu.§.i.col.vi.uersi.item quòd causa criminalis,in uerb.ciuili.& Gandinus in tract.maleficio tit. de procuratoribus,uersi.sed pone quòd statutum,& Ang.in.d.l.penult §. ad crimen,ubi attestatur hanc esse consuetudinem, & communem opinionem,& ab ea non recedendum, ut etiam refert,& sequitur Augustinus conterraneus meus ad Angelum in tract.malefic.in.§.qui dominus iudex.in uerb.quæro si talis bannitus,fo.234.secundum paruas impresiones.

Licet in utroque passu quamplurimi summæ authoritatis uiri oppositum tenuerint,ut Bar.in dicto.§.ad crimen, in fi. per Salicetum in.l.quamuis. C.de adult.Baldus in.l.licet, secunda colum.C.de procuratoribus.Abb.in dicto cap. meminimus,& alii,qui uoluerunt processum,etiam nemine opponente,ob legis resistentiam,ac prohibitionem fore ipso iure nullum in iudicando,tamen a communi non esset recedendum,quamuis hoc perraro eueniat,quia iudices maleficiorum ubicunque corporalis pœna principaliter,uel in consequentiam uenit inferenda,ipsummet principalem tanquam melius informatum,& a quo ueritatẽ habere facilius putant requirunt,& quotidie ita obseruant,ut etiam asserit Ang. in d.trac.§.qui dominus iudex.uersi.quęro quid si citatus,& de materia huiusmodi uide glo.& Canonistas in.c.ueniens , & Fel.accumulantẽ,& plures fallentias in materia ponenẽtẽ in d.c.meminimus,& Alex.consi.cxvi.animaduersis, li.i.& Gui. Pap.quæst.cccxxxviii.aliquis,& Capic.decisio.cxliii. in causa Vincentii , in quibus locis quando in criminalibus posit procurator,seu defensor,uel excusator interuenire,ultra pręmissa abunde reperies,& aduerte quia Alex.d.cons cxvi. col. penult.in fin.attestatur opinionem Barto.esse communem,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ac de facto seruari, quamuis Ang. dicat contrarium, uide etiã eundem Alex. in consi. cxxxviii. uisa, col. fina. ubi ponit quas exceptiones in causa criminali procur. opponere posit. li. vi.

Plures ultra præmissa reperiuntur exceptiones, quæ contra alieno nomine in iudiciis comparentes opponi possunt, sed ex quo regulariter tales non reddunt processum nullũ, sed quatenus non admittantur, causam apppellandi præbẽt, aut processus impediunt, idcirco tanquam extra materiam nostram easdem non prosequor, per teipsum poteris uidere per Summistas, uidelicet Hostiens. Goffred. & Spec. in locis, quæ notoria sunt.

IN RVBR. SEV TIT.

De nullitate ex defectu, &c.

SVMMARIA.

1 *Iudicium a citatione principium sumit.*
2 *Citationis nullitas, & defectus inter alias potentissima est: quia defensionem respicit.*
3 *Defensio nec etiam diabolo deneganda est.*
4 *Defensionem tollere æquitati, iuri naturali, & diuino repugnat.*
5 *Defensio pro absente non modo tolli a iudice, quinimo suppleri debet.*
6 *Citationis solennitas est iuris naturalis non propter se, sed propter defensionem.*
7 *Citationis solennitate usus est Deus aduersus primum hominem, ut iudicibus seculi exemplum daret.*
8 *Absentem iudicare diuinæ, ac humanæ leges prohibent.*
9 *Citationis defectus, nec a principe, nec statuto suppleri potest.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

10 Citatio adeo est substantialis, ut sententia etiam in fauorem absentis non citati lata non ualeat.

11 Citationis defectus duplici modo quæritur: primo an quis fuerit citatus: secundo nunquid citatio ualuerit.

12 Citatus est quòd quis non fuit probatur eo ipso, quod de contrario non constat.

13 Solemnitas extrinseca regulariter non præsumitur.

14 Citatus quòd quis non fuerit probatur per inspectionem actorum.

15 Acta iudicii non fuisse facta probatur per uisitationem processus.

16 Citatus præsumitur qui in iudicio reperitur, quando ab illo abesse consueuit.

17 Citare non est necesse eum qui in iudicio præsens est.

18 Citatio ad comparendum, non ad deliberandum fieri consueuit.

19 Citandus est is quem principaliter non secundario tangit negotium.

20 Citandus non est is, cui notorium est defensionem non competere.

21 Citatio in quibus casibus non sit necessaria remissiue.

22 Citationis uitium, seu nullitas reddit processum nullum.

23 Citatus nulliter non tenetur comparere.

24 Citatio inualida pendentiam litis non inducit, iurisdictionem non perpetuat, nec præscriptionem interrumpit.

25 Nulliter, & minus legitime aliquid facere, & nullo modo facere paria sunt.

26 Citatio quòd fuerit inualida qualiter contingere possit.

27 Citatio qualiter possit esse nulla ratione iudicis citantis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

28 Citatio ex ſui facie, ſeu per uiam notorii iniuſta, temeraria, & impoſsibilis impune ſperni poteſt.

29 Citatio in dubio præſumitur iniuſta, niſi a circunſpecto iudice decreta fuerit.

30 Citatio talis eſſe debet, ut citatus poſsit certiorari de actu faciendo, & illi contradicere: alias ſi generalis æquiuoca, uel obſcura non ualeret.

31 Citatio pro ſui ualiditate quid, & quot requirat.

32 Citatio ſiue realis, ſiue uerbalis per iudicem decerni, & committi debet.

33 Captura ſiue fiat ob cauſam ciuilem, ſiue criminalem regulariter abſque iudicis decreto fieri non poteſt. fallit prout hic.

34 Captura a procuratore ad id ſpeciale mandatum non habente impetrari non poteſt.

35 Citatio etiam uerbalis a iudice committi non debet, priuſquam petitionem partis audierit.

36 Citatio generalis, uidelicet de quacunque perſona, & in quacunque cauſa illis aliter non expreſsis nuntio committi nõ debet: ſed citatorum nomina exprimenda ſunt.

37 Nuntius in prin. cauſæ deputatus ad citandum poterit in eadem cauſa eaſdem perſonas abſque alia iudicis commiſsione citare uſque in finem cauſæ.

38 Citatio uerbalis cauſæ cognitionem non requirens poterit a nuntio fieri in uim generalis commiſsionis de citando: ſecus ſi citatio foret præiudicialis, aut abſque cauſæ cognitione concedi non conſueuiſſet.

39 Citationes in pluribus locis de conſuetudine abſque iudicis commiſsione fiunt.

40 Citatio quòd a iudice fuerit commiſſa ex actis conſtare debet.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

41 Nuntio referenti citaſſe aliquem de commiſsione iudicis quo ad commiſsionem non creditur, ſed illa aliter eſt probanda.

42 Citatio præſumitur commiſſa, ubi conſtat de relatione nuntii aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe, & hoc in cauſa ciuili, & de conſuetudine.

43 Tabellioni atteſtanti de officio ſibi commiſſo non eſt credendum.

44 Citatio ad inſtantiam partis committi, & decerni debet.

45 Citatio poſtquam fuit per nuntiū relata, præſumitur quòd fuerit ad inſtantiam partis decreta.

46 Citatio tempore feriarum etiam in honorem Dei pro die non feriata decerni, & exequi poterit maxime de conſuetudine, quamuis de iure dubium ſit.

47 Citatio prima quæ de longinquo fit debet continere poteſtatem iudicis citantis, alias citatus non fieret contumax.

48 Citatio debet in ſe continere nomen, & cognomen iudicis citantis, ne fiat dubia, & æquiuoca.

49 Citatio nomen, & cognomen partis citantis continere debet.

50 Citatio ſine expreſsione tituli indiſcreta eſt.

51 Citationis decretum, ſeu commiſsio dicitur interlocutoria.

52 Citationi neceſſario libellus nō eſt inſerendus, et ſi inſeritur tollitur citato facultas petendi dilationē ad deliberādū.

53 Iudicium ciuile, & criminale æquiparatur quoad citationem faciendam.

54 Citationi non ſolum inſerendus eſt titulus cauſæ, ſed etiam nominatim debet apponi actus, qui explicandus eſt.

55 Citandus eſt quis nominatim ad uidendum iurare teſtes, ad uidendum productionem iurium, & dicendum contra articulos, & ad alia quæ in iudicio facienda ſunt.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

56 Citandus est quis nominatim ad sententiam audiendam, nec sufficit ad audiendam uoluntatem iudicis.

57 Citatio specialis ad quemlibet actum requiritur, nec sufficit generalis ad totam causam, quando citandus est praesens in ciuitate iudicii.

58 Citatio debet continere nomen, & cognomen ipsius citandi ob rationes de quibus hic.

59 Citari non potest is, qui non fuit expressus in citatione, etiā si adsit clausula de citando omnes quorum interest, licet hoc in curia ex benignitate toleretur.

60 Citatio generalis contra omnes sua interesse putantes, licet de iure fieri possit, tamen aliquam certam personam non arctat.

61 Citationi debet inseri locus tutus, & honestus ad quem quis uocatur.

62 Iudex delegatus cui in delegatione non est datus certus locus potest eligere locum quem uult in territorio ipsius delegantis.

63 Citationi iudicis tam ordinarii, quàm delegati quando locus sit inserendus.

64 Iudex, seu rector alicuius prouinciae potest deputare tribunal in quacunque parte suae prouinciae, & si non deputat, prouincia habetur pro loco.

65 Citationi apponi debet dies, & terminus pro quo quis uocatur.

66 Citatus ad diem feriatum an teneatur comparere, & de iure ciuili uidetur quòd non, secus de iure canonico.

67 Citationi apponi debet terminus congruus, alias si nimis breuis, non arctaret citatum ad comparendum etiam cum primum posset.

68 Citatio continens impossibile facti, seu iuris non ualet.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

69 Infans ad legitime comparendum citari non poteſt.

70 Terminus citationis & dilatio eſt arbitraria, circa quam iudex nihilominus debet eſſe diſcretus.

71 Citatio ſine termino ualet, & intelligitur ut compareat quàm citius poſſit, ſed cautius eſt illum apponere.

72 Citationi neceſſario non eſt apponenda hora, ex quo intelligitur de ea qua actus communiter expediri conſueuit.

73 Citatio continens horam uel locum, ſi actus diuerſa hora uel loco ipſo citato abſente fieret, non ualeret.

74 Dies omnes de iure ſunt iuridici.

75 Citatio debet eſſe in forma ſolita, & cum clauſulis conſuetis.

76 Solitum fieri debet fieri: alias quod fit iniuſte fit.

77 Citatio continens inſolitum eſt nulla: uel ſaltem citatus ſi non compareat excuſandus eſt.

78 Inſolita clauſula latentis fraudis præſumptionē inducit.

79 Literæ contra ſolitum ſtylum Romanæ curiæ expeditæ fiunt ſuſpectæ.

80 Stylus & mores agentium ſequendi ſunt.

81 Citatio fuit inducta ad certificandum abſentem: ideo decerni & exequi debet eo modo quo facilius abſens uериſimiliter certificari poſſit.

82 Citandus ſi eſt præſens in iudicio a iudice moneri debet: et talis monitio habet uim peremptorii: & eſt modus citandi utilis, & commendabilis.

83 Citari debet perſonaliter is qui in ciuitate reperitur, maxime in principio cauſæ & re alicuius ponderis.

84 Citandus eſt procurator ſi adeſt, & principalis non reperiatur etiam in principio cauſæ.

85 Procurator dominus litis effectus ad ſententiam citari debet, non autem principalis de iure ciuili: de iure autem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

canonico uterque citari potest.

86 Sententia ut opiniones euitentur in personam principalis & procuratoris domini litis effecti concipi debet.

87 Citatio etiam in principio causæ fieri potest domi solitæ habitationis, quãdo nõ reperitur principalis nec procurator.

88 Citatio quæ fit domi debet fieri publice & alta uoce: & copia in ostio domus affigi, uel in manibus familiarium dimitti, alias non arctaret.

89 Nuntio domi oretenus citanti nõ creditur absque testibus.

90 Citatio domi regulariter fieri nõ potest nisi in subsidium, quatenus persona non reperitur.

91 Citari domi potest is qui semel personaliter citatus, uel per se in iudicio comparuit maxime post litem contestatam.

92 Citatus domi dicitur ficte contumax ideo a sententia cõtra eum lata intra decẽ dies a die scientiæ appellare poterit.

93 Citatio priusquam fiat domi, regulariter præcedere debet diligentia de personam reperiendo.

94 Citandus non tantum in ciuitate, quinimo & in uilla & suburbijs perquiri debet antequam domi citetur.

95 Citationis decretum intelligitur secundum formam iuris: ideo commissio de aliquem citando intelligitur in persona primo, alioquin domi.

96 Citationis executio domi facta per nuntium non referentem se fecisse diligentiam non ualet.

97 Citatio in dubio domi non personaliter facta præsumitur: et propterea citatus nõ cõparens dicetur ficte cõtumax.

98 Citatus generaliter ad totam causam, uel etiam particulariter ad aliquem actum etiam quòd non comparuerit, uel dixerit nolle comparere quando præsens est ad reliquos actus citari debet, de quo uide hic.

99 Citationis forma quæ in Rom. cu. decerni consueuit contra

absentes, & in remotis partibus existentes.

100 Citatio qua aduersus absentes utitur Romana curia fuit ex iuris rationibus excerpta.

101 Citatio in qua iudex cōminatur se ad expeditionem causæ processurum habet uim peremptorii.

102 Citatio unica quando fit pro tribus, debet apponi uerbum peremptorie uel saltim æquipollens.

103 Peremptorium non requiritur in causis beneficialibus & summariis.

104 Peremptorii solennitas in Rom. cur. non est in usu: quia in ea omnes termini ex se post litem contestatam sunt peremptorii.

105 Peremptorii solennitas apponitur etiam in causis summariis, & beneficialibus: quando in principio causæ citatur quis ad totam causam.

106 Peremptorii solennitas ad proteruitatem non comparentis committendam, non ad solennizandum iudicium adinuenta est.

107 Citatio generalis ad totam causam etiam cum appositione peremptorii toleratur propter distantiam locorum, difficultatem citandi, ac partium dispendia.

108 Peremptorium potest maturari, id est unica citatio pro tribus cum termino arbitrario decerni ob distantiam locorum, ac difficultatem citandi.

109 Citatus ad totam causam si non comparet, elapsa die assignata potest contra ipsum tanquā contumacem absque alia citatione ad ulteriora procedi.

110 Citatus ad totam causam si non comparet ex stylo sacri palatii consueuit ad reliquos actus faciendos citari in audientia contradictarum.

111 Citationis in termino si actor non compareat, & primus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

actus circunducatur: nihilominus idem actor poterit contra citatum non comparentem quandocunque per audientiam contradictarum procedere.

112 Citationis in termino actor debet comparere, & contumaciam rei non comparentis accusare.

113 Citatus ad totam causam semel comparendo citationem generalem adimplet: ideo & expost ad reliquos actus faciendos singulariter citandus est.

114 Citatus ad totam causam debet comparere, & usque ad expeditionem causæ perdurare, alias si lite pendente nõ dimisso procuratore recederet, uirtute primæ citationis contra ipsum quasi contumacem per audientiam contradictarum procederetur.

115 Lite pendente in Romana curia aliquo ex litigatoribus decedente, uel recedente ad instantiam alterius proceditur per edictum, id est audientiam contradictarum.

116 Procurator rei absentis lite pendente mortuo, ipsi reo absenti per actorem obitus sui procuratoris est intimãdus.

117 Citatus quem iterum citare difficile est, ut puta quod est irreperibilis nec habet domum permanentem seu habitat in suburbijs, cogendus est ad eligendum locum in quo citari possit.

118 Citatus si est clericus, & ipse non reperiatur, nec domum particularem habeat citari potest in ecclesia quam obtinet residentiam requirente, ex quo illa fingitur sua habitatio.

119 Citandus qui est clericus, & non reperitur, nec habet domum aut Ecclesiam residentiam requirentem erit citandus in Ecclesia cathedrali, & in Ecclesia de qua disputabitur.

120 Citatio in cathedrali ac beneficio Ecclesiastico de quo agi-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tur quando tale beneficium non requiret residentiam fieri non potest, nisi præcedat diligentia de personam reperiendo.

121 Citatio domi uel in Ecclesia facienda satis est quòd publice legatur: & detur copia petenti: nec requiritur affixio.

122 Citandus si fuerit laycus & non reperiatur, nec domum habeat, citari poterit per edictum publicum, seu per affixionem cedulæ illi rei de qua agitur.

123 Citationis ordo, id est ut personaliter primo, secundo domi, uel in ecclesia, alias per edictum, non debet a iudice præuerti: quia non ualeret processus.

124 Citari potest per edictum publicum quando accessus non est tutus ad personam & domicilium ipsius citandi.

125 Citatio per edictum cum afficiat ignorantes est exorbitans: ideo non egreditur terminos cle. penult. de iudic.

126 Citatio per edictum in Romana curia non conceditur nisi ex speciali mandato Papæ: quia hoc uidetur sibi soli reseruatum.

127 Citatio per edictum a Papa non conceditur nisi cum clausula constito summarie de non tuto accessu, &c. unde iudex causa non decernit, nisi de hoc sibi summarie constiterit.

128 Testes deponentes super non tuto accessus satis est quòd dicant credere impossibile fore, uel non esse tutum citare illos in illorum domicilio.

129 Citatio per edictum publicum potest in casibus a iure permissis a laycis iudicibus decerni.

130 Citatio per edictum in quibus locis sit exequenda.

131 Citationis per edictum forma secundum Romanæ curiæ stylum quæ ex mente iuris colligitur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

132 Citationis forma ab executore diligenter seruanda est: alias citatio non ualeret. & nu. 152.

133 Citatio per edictum licet in se contineat sex loca, uidelicet tria in curia, & tria extra curiam, tamen ex stylo satis fuerit exequi in quatuor, uidelicet duobus in curia, & duobus extra.

134 Citatio per edictum debet publice legi, affigi, & affixa per tempus congruum dimitti.

135 Citatio per edictum satis est secũdum stylum palatii quòd affigatur, etiam quòd non fuisset lecta.

136 Citatio originalis non autem copia est affigenda.

137 Citatio per edictum uideretur formiter executa, si nuntius referret executum fuisse: prout in ea ex quo in ea aderat unicus modus exequendi.

138 Certum dicitur non solum quod est certum ex se, sed etiã quod est certum per relationem ad aliud.

139 Citatio quæ nõ fit per edictũ cũ habeat triplicẽ modũ exequẽdi, nõ pficitur, si nũtius referret se fecisse prout in ea.

140 Citationis per edictum loca debent esse uicina domicilio ipsius citandi.

141 Citatio per edictum non inducit ueram notitiam: ideo non sufficit ad aliquem excommunicandum uel suo beneficio priuandum.

142 Citatio generalis per edictum contra omnes sua interesse putantes fit in casu quo non adsit certus contradictor, alias non afficeret: & antequam fiat inuestigãdum est nunquid adsit qui ex actu illo principaliter lædi possit: & talis nominatim citandus est.

143 Citatio generalis per edictum fieri consueuit contra consanguineos & amicos minoris & absentis ex causa probabili, non ex uoluntaria.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

144 Citari quõ debeat collegiũ, seu uniuersitas, aut capitulũ.

145 Citatio habet quatuor partes, decretum, formam, executionem, & relationem illius.

146 Citatio quòd fuerit executa debet constare iudici antequã ad actum progrediatur: alias actus non ualeret. fallit tamen prout hic.

147 Citatio quòd interuenerit seu actũ præcesserit, non probatur ex narratiua sententiæ: quando illa fertur in absentem: & non tractamus de sententia antiqua.

148 Citatio quæ de longinquo fit secundum Romanæ curiæ stylum uniuersis dirigitur exequenda: ideo frustra disputatur de potestate exequentis.

149 Citationes quæ in partibus exequuntur hodie ex cõmuni obseruantia præsentantur per publicos tabelliones: et sic euitatur difficultas, nũquid soli nuntio sit credendum.

150 Nuntio iurato quoad executionem citationis & illi adhærentia creditur, secus in alijs.

151 Citationis copia si petatur, dari debet in forma authentica expensis ipsius citantis, & quandoque citati.

De nullitate ex defectu citationis, & unde, ac quibus modis regulariter proueniat.

1 ISO de iudice, ac personis litigatorum superest ut etiam de ea parte edicti, qua prætor de in ius uocando edixit, aliquid ponamus: cum omnium actionum instituendarum principium inde proficiscatur: ut inquit text. in. §. omnium. institu. de pœn. teme. litigan. & ponit gloss. & ibi scriben. ff. de
2 in ius uocand. super rubric. Et in hoc summopere aduertendum erit: cum defectus & nullitas illinc proueniens

inter alias omnes potentissima sit, ut puta defensionem re-
3 spiciens, quæ a iure prouenit naturali.l.ut uim.ff.de iusti.&
iur.l.j.§.cum arietes.ff.si quadrup.paup.fecis.dic. quæ defen
sio nemini deneganda est.l.defensionis facultas.& ibi Bart.
C.de iur.fisci.lib.x.&.l.unius.§.cogniturum.ibi, defensionē
quocūque tempore postulante reo, negari non oportet &c.
ff.de quæstio.c.cum inter. extra de except. etiam diabolo si
foret in iudicio, inquit Rot.decis. ccclxiiii. cum iura.&.ccj.
licet in causa.in no. quantumuis iudex liberam & absolutā
haberet potestatem: quia ex hoc non debet quicquam face-
re, quod sit bonis moribus interdictum: ut probat tex.in.l.
si a milite.§.edictum.ff.de mili.testa.& ponit Alexan.consil.
lxv.habita.col.ii.li.j.& decis.Neap.cccxcj. fuit dubitatum.ii.
4 col.Dec.consi.dclj. primo.in fi.lib.v. tollere enim defensio-
nem omni æquitati, ac iuri naturali & diuino repugnat: ut
declarat Bar.in extrauag.ad reprimendum, in uerb.figura.
& gl.in uerb.defensiones.in cle.sæpe.de uerb.sign.
5 Idcirco ius dicens non modo illam tollere, quinimo pro
absente defensiones supplere debebit, ut docet te. in.l.si nō
defendantur.ff.de pœn.l. ampliorem. C. de appel. authen.
qui semel.C.quomo. & quando, &.c.cum aliis, de quibus
per Alex.in consi.cxlv.uisis narratis.col.ii.lib.vi. post Bald.
in.l.desertorem.§.si ad diem. ibi, facta prius copia docen-
6 di &c.ff.re milit.per quem tex. idem Bal. in.l. executorem.
col.xix C.de exec.rei iud.dixit solennitatem citationis non
per se, sed propter defensionem, esse iuris naturalis, prout e-
tiam refert & sequitur Fel.in.c.cum olim.col.viii. in princi.
de re iud.& pro quo facit text.in.c. cum olim.ibi citetis ad
causam, & facultate sibi defensionis indulta &c. de dol. &
contu. Et pro omnibus est tex.formalis in clemen.pastora-
lis.§.cæterū.ibi, defensionis, quæ a iure prouenit naturali,
facultas adimi ualuisset, cum illa imperatori tollere non li
cuerit, quæ iuris naturalis existunt &c.de re iud.
7 Et hac solennitate deus omnipotens uti uoluit, priusquam
Adam primum hominem, & mala Sodomæ iudicaret, non
quòd aliquid sibi foret absconditum, sed ut iudicibus secu
li in sententiis proferendis exemplum daret, ut inquit text.
in cap.deus omnipotens.secunda quæstione prima.& pro-
batur in.c.qualiter & quando.extra de accusationibus.

Absentem

8 Absentem itaque iudicare diuinæ atque humanæ leges prohibent, si modo ex contumacia non absit. capitu. absens. capitul. Absentiæ. cap. caueant, cap. omnia. tertia quæstione ix. l. ea quæ. C. quomodo & quando iud, l. de unoquoque. ff. de re iudica. Et defectus iste, neque à statuto, neque à supre-
9 mo principe suppleri potest, ut de statuto inquit Bald. in. l. prima, columna prima. uersicul. sed hic quæritur. C. quomodo & quando. ponit Feli. in capitulo ex parte. el secundo. columna secunda, uersiculo. Baldus in. l. prima. extra de officio delega. de principe est text. in dicta clementina pastoralis. §. cæterum, & capitulo primo. de causa pos. & proprie. capitulo inter quatuor. de maior. & obed. tenent communiter utriusque censuræ doctores, prout per Deci, utrunque ponentem, in consi. lxiij. uiso puncto. columna penultima, numer. 11. & consi. dclxxxi. columna fin. & . ccccxvi. in testamento. circa fi. & consi. dxxviii. pro resolutione. columna penultima, uersi. si uero libro quarto. & Rom. sing. dclxxiiii. Tu scis quòd nedum &c. & est solennis glo. Io. monachi in extrauag. Bonif. VIII. incip. rem non nouam. &c. in glos. final. quæ arguit ad partes, & concludit citationem esse de iure naturali, & quòd Papa & Imperator habent necesse citare, late per docto. omnes in. l. finali. C. de legibus. & Alexan. in dicta. l. de unoquoque. & consi. ccxxv. numero. 1. libro sexto, & consilio. xi. alias consului, columna prima, libro septimo. Abb. consil. lxxxiiii. Christi. in prin. libro primo. & Deci. consi. ccccx. in causa. col. iiii. lib. iii. decis. Neap. cccvii. regia maiestas. in fine. &. d. decis. cccxci. & est communis opinio, ut inquit Fel. in. c. cum olim. col. ix. nume. 12. de re iud. & Cels. ad Lanf. in cle. sępe. in uerb. omissa citatio, de uerb. sig. & idem asserit Boer. decis. ccxlvii. col. iii. & uide eundem Fel. in cap. dilecti filii. col. v. uersic. sed nota quòd licet exceptio & cap. de excep. ubi pręmissa etiam ponit, inter alia dicens, quòd licet citatio & defensio tolli non possint, modus tamen defensionis uariari & alterari potest, ut ibi per eum, post Alexand. dicto consilio. ccxxv. columna secunda, libro sexto.

10 Solennitas igitur citationis adeo substantialis censetur, ut si absque ea sententia, etiam in fauorem absentis non uocati diceretur, esset ipso iure nulla, ut uoluit Bar. ad reprimendũ. in uerb. figura. in fi. & in. l. ea quidem. ubi per Bal. col, ii. in fi.

Z

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

C.quomodo & quando.& in.l.ſi furioſo. ubi Iaſ. poſt Alex. dixit hoc communiter teneri.ff.de re iudic.cum aliis,de quibus per Alexandr. conſilio.cxiiij. libro ſexto,& Roma. ſing. cxc.iudex non poteſt. hoc nãque caſu ad iuris rigorem conſeruandum fieri debuit, ut ibi per eos, adeoque citatio neceſſaria eſt, quòd licet à partibus fuiſſet data poteſtas,etiam abſentibus partibus, pronunciandi, nihilominus citatio requiritur, alias ſententia ſeu laudum abſentibus partibus,& non uocatis,latum eſſet nullum.l.diem proferre.§. ſi quis.ff. de arbi.& tenet Alexand.in.l. ſi quis arbitratu columna octaua,uerſiculo quarto limita.ff.de uerborum obligation. poſt Imol.in capitulo cum dilectus . extra de arbitr. prout etiam conſueuit dici de prorogatione inſtantiæ, quia etiam quòd ſit data poteſtas arbitris inſtantiam prorogandi, nihilominus ſi talis prorogatio non eſſet partibus notificata,non ualeret, prout dixit Bald. communiter approbatus in.l.eos.§. Apoſtolos . columna ſecunda, uerſiculo quero nunquid.C. de appella. Et quòd ſit communiter approbatus, atteſtatur Deci.qui præmiſſa ponit,& ſequitur in conſilio.xxxix. iuridicam.in principio,libro primo, & eandem tenet etiam conſi. dcxxxij.qui ſupra,columna ſecunda,numero.14.libro quinto,utrunque etiam ponit, & doctorum opiniones cumulat Nico.Boer.in deci.cclxxxiii.col.x. & ita in contingentia facti iudicauit curia Neap.ut per Cap. deciſ.xciii.in cauſa Athanaſij.numero.5.ab iſto igitur defectu & nullitate partes ſummopere præcauere debebunt.

11 DICAMVS ergo ſuper iſto defectu duplici modo principaliter opponi & diſputari cõſueuiſſe,uno quòd quis nullo modo fuit citatus, altero quòd & ſi citatus fuerit, citatio (tanq̃ nulla,& illegitima)citatũ non arctauit,prout de utroque uidetur tex.in.l.j.§.item cum ex edicto.ibi, quod neque præpoſitum eſt, neque in notitiam præuenit abſentis &c. ff.quæ ſent.ſine app.reſcind.

12 ET QVOAD primum,quòd quis nullo modo fuerit citatus,probari conſueuit per modum abnegationis, uidelicet eo ipſo,quòd de contrario non cõſtat, quia quis citatus (ſi præſens non fuerit)non præſumitur,inquit Bal. per illũ tex.in. c.unic.§.ad hæc.in uerb.quòd Imperator. de pace iur ſir.& tex.in.c.quod ſicut.ibi.quòd ſi eos uocatos non fuiſſe

constiterit. & ibi gl. in uerb. uocatos. & in. c. Bonę. el. j. ubi gl. in uerb. singulares. & Panor. ibi, col. pe. in uerb. in ea glo. ponens hoc pro regula de elect. & doctores in. c. Albericus. de
13 testa. & c. quoniam contra. de proba. quia est solennitas extrinseca, quæ regulariter non præsumitur. l. quæcunque. §. fi. ff. de publicia. l. sciendum. ubi scri. ff. de uerb. obli. & in terminis ponit Bal. in. l. gesta. col. pe. de re iud. & Abb. in. c. Tenor. col. iij. uersi. extra glo. de sen. & re iud. cum aliis in proposito adductis per Fede. cõsi. clxv. & Pan. consi. lxxxiiij. Iesu Christi ij. col. lib. ij. & Alex. consi. cvj. uisis & opportune. col. pe. lib. v.
14 Consueuit etiam talis negatiua, quòd quis non fuerit citatus, per acta ipsius causæ probari, quoniam id, quod ibi non apparet, dicitur non factum. l. fi. & ibi scrib. per illum text. C. de reb. cred. ponit Bar. & alij. in. l. fi. C. de errori. aduoc. ponit
15 Bald. in. l. absentem. post prin. uersic. in tex. ibi nunquam &c. C. de accusa. & Ioannes Andreas in Speculo, de senten. §. ut autem. columna octaua, in uerb. citatum. & Felinus in capit. quoniam contra. columna. xv. uersicul. limita uno modo. de probat. cum aliis, de quibus per Deci. consilio. dlxxxiij. pro resolutione. libro quarto, sub numero. 6. Vbi igitur citatio non est, ibi sententia deest, ut notatur in. l. uir bonus. ff. iudi. solui. ponit decis. Neapol. clxxxij. Quia regia. numero. 3. cum ibi adduct.
16 Consueuit tamen quando quis longe aberat, & in iudicio reperitur præsumi fuisse citatum, ut declarat Archid. in capitu. proposuisti. lxxxii. distin. quem refert & pro notabili sequitur Abbas in dicto capitulo Bonę, columna pen. & pro quo facit decis. dominorum. cclxxvj. si de mandato. in no.
17 Quinimo, etiam si citatus non præsumeretur, cum appareat, quòd tempore sententiæ præsens fuerit, ac se defendere potuerit, satisfactum est legi, quę solennitatem citationis ad hunc effectum introduxit, & ideo sententia ualere cum solennitas ista sit relaxabilis per suum æquipollens, ut determinant Bar. Bald. & Angel. in. l. prima. ff. de in ius uocan. per text. in. l. de unoquoque. ibi, præsentibus omnibus &c. de re iudica. & in. l. si etiam. §. fina. ibi, præsente uel uocato. ff. de minor. tenet Bal. alias Tancred. in compendio seu practica, in titul. de cita. quæstione prima. Lanfranc. in dicto capi. qm̃ contra. in uerb. citationes. nu. 1. & Bald. in authen. si omnes.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

C.ut ſe ab hæred.abſti.Fel.in.c.j.col.vij.uerſi.nota etiã quòd præſens.de iudi.&.c.j.ij.col.de libel.oblat.ponit Deci.conſil. ccccxlix.nu.8.& Caſſad.deciſ.ij.de iud.

18 Citatio nãque ad comparendum in iudicio, nõ autem ad deliberandum fieri ſolet, igitur qualitercunque pars ibi fuerit, ſatisfactum eſt, quia non curamus de modo, ſi finem habeamus, prout hæc eſt uera & cõmunis opinio, inquit Bald. in addi. Specula.in titu.de reo in uerb. qui habeat ius reuocandi.& per eundem in.l.ſi accuſatoribus, columna ſecũda, uerſiculo in glo.fuit ibi pręſens.C.de accuſat.ubi dicit quòd iſta eſt ueritas, & quòd eam tenent aduocati, quamuis Innocen.& Anto.de But.contrarium tenuerint, & opportune Bal. comprobat.d.Abb.in capitulo tenor.in fine.extra de ſenten. & re iud.

19 Eſt tamen aduertendum quoniam is duntaxat neceſſario citandus eſt, quem principaliter, non ſecundario, uel in conſequentiam negotium tangit.l. nam ita diuus .& ipſi ſcri.ff. de adop.l.prima.§.denuntiari.ff.de uent.in ſpi. quem text.in illis uerb.primo gradu hærede inſtituto non etiam ſubſtituto &c.ad hoc pluries allegauit Bald.ut per eum in rubri.de ſucceſ.edi.ad fin.& in.l.iubemus, ſecunda columna, uerſicul. citabuntur.C.ad trebel.& in.l.obſeruare.§.proficiſci. de officio procur.& in.l.ab eo.in fin.C. quomodo & quando. ubi dixit quòd pro ualiditate & ſubſtantia iudicij, is ſolum citandus eſt, contra quem petitio dirigitur, ponit Mill. in uerb.citari non oportet.& eſt celebre dictum Innocen. in capitulo finali, ubi Felin.late congerit.columna ſecunda, in principio extra de maior.& obe.& de quo eſt glo.communiter approbata in dicta.l.de unoquoque.ut aſſerit.d.Alex.conſi.lxxxvj. uiſis dubitationibus.columna prima, uer.Item licet ſentẽtia. lib.ij.& in conſi.clvj.ſtantibus.lib.ij.& decla.conſi.xxx.uiſis. col.ij.in fi.lib.vj.& conſi.lviij.uiſo.col.ij.lib.v.ſequitur Deci. conſi.ccccxlv.in caſu.col.viij.uerſic.& certe.libr.iiij.& Capic. deciſ.cvij.in cauſa Marci.col.ij.

20 Item nedum requiritur quòd principaliter interſit, quinimo oportet etiã ut ueriſimile ſit ipſi abſenti aliquam defenſionem competere, alias ſi certum foret & notorium nullam eidem competere defenſionem, citatio poſſet omitti, cũ id, quod aliquo inuito fieri poteſt, poſsit etiã ipſo abſente fie-

ri.l.qui poteſt.ff.de reg.iur.cũ aliis in propoſito adductis per Deci.conſi.dcxcviij.diuino.poſt prin.lib.v.& Alex.cõſi.cxxx. difficultas.col.j.lib.j.& conſi.vi.circa col.fi.lib.iij.ubi atteſtatur de communi opinione. hoc etiam tenet idem Mill.in.d. uerb.citari nõ oportet.requirens copulatiue iſta duo, quòd interſit principaliter,& contradicere poſsit.& Caſſad.deciſ.ij. de iud.plenius per Feli.in cap.Cum olim.col.vj.uerſic.nõ eſt citandus is,cui certum eſt defenſionem non competere &c.
21 extra de re iud.etiam ponit certos alios caſus,in quibus abſque citatione procedi poteſt de quibus latius per.d. Marianũ in rub. de dilat. in.vij. principali art.ubi enumerat caſus xxx.& Anton.Micell.in trac.de concord.gl.iur.ciuil.& cano. concord.lij.ubi enumerat cẽtum &.xv.ſimiles caſus citationem non requirentes, qui tamen potuiſſent ad multo pauciores,ac ſub aliquibus regulis reduci,& comprehẽdi,ad eos igitur recurre.

SECVNDO principaliter opponi conſueuit quòd & ſi citatio aliqua emanauit,fuit nihilominus nulla & inualida,& abſentem contumacem reddere non potuit, & per cõſequẽs proceſſus & ſententia illius uigore facti, ipſo iure nõ ualent,nam ubi eſt uitium in citatione, nũquàm tenet proceſſus in præiudicium abſentium agitatus,inquit formaliter
22 Bald.per illum tex.à contrario ſenſu,in authen. ſi omnes.columna ſecunda,uerſi.deinde nota.C.ſi ut ſe ab hæred.abſti. & per eundem in capitu.quoniam contra.in.vj.columna,de probat. ubi dixit quòd ſententia præcedente citatione nulla, eſt ipſo iure nulla,& eſt glo. fina.in.l. ſi accuſatoribus.C. de accuſat.& ponit idem Bald. in.l. ſi ut proponis.ii. colum.C. quomodo & quando.& in.l.prima,poſt prin.C.ne ex delict. defunct.Taliter nãque citatus comparere non tenebatur, ut
23 inquit glo.in cap.in cauſis.in uerb.uenire.de officio delegat. & glo.in uerb.citet partes.in cap. ſtatutum.§.in nullo.de reſcrip.in ſexto,& glo.fina.in cap.ueniens.de accuſa.& tex.in.l. prima,in prin.ff.de feu.& cap.fina.extra eodem titulo.ponit in terminis deciſ.Neapolita.ccclxvj. in pleno. columna fina. cum aliis,de quibus per Iaſonem in rubric.de in ius uocan. cum ſimilibus.
24 Hinc uidemus per citationem inualidam non induci pẽdentiam litis cap.fi.ut lit.pend.in cle.pen. Deci.conſi.ccccclxj.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nu.28.neque iurisdictionem perpetuari, ut uoluit Arch.in.c. no ita.in prin.ij.q.vi.tenet.Paul.de Cast.in.l.i.§.i.ff. de feriis. Prout neque per illam præscriptio interrumpitur.l. si pater, C.ne de stat.defunct.glo.ii.in cap.ut debitus.de appel.

25 Et quoniam aliquid non gerere,uel absque debita solennitate gerere parificantur.l.ii.ff. de excusat.tut.l. fina.C.arbi. tut.l.tertia.§.Tutorum.ff.de suspec.tut.cap.primo,de transla. præla.cum aliis,de quibus per Abb.in consilio.xc.Omnipotentis,in prin.libro secundo,& Fel.in cap.gratum.num.4.de offic.delega.& in cap.illud.in.ii.&.iii.colū.de rescrip.And.de Iser.cap.i.§.præterea quæ sit prima causa. in usibus feudo.& Seruien. super regulam de annali quæstione.xlv.&.d.decis. Neapol.ccclxvi.cum simil.

26 Quòd autem citatio fuerit illegitima, inefficax, & inualida,contingere potest ratione citantis,ratione citati, respectu loci in quo, loci ad quem,temporis in quo, & temporis ad quod fit,item ratione formæ ipsius citationis, uel executionis eiusdem,prout hæc fuit(ut ipse uocat)algorisma Ioann. And.in addi.Specu.tit.de cita.in.i.addit.uer. continuando.& ibi Bal.in add col.fi,uersi.citatio est nulla.

27 RATIONE citantis,id est iudicis decernentis ac committentis ipsam citationem,nulla esse poterit,si tempore decreti,potestas & iurisdictio, seu illius exercitium insolidum aduersus eum quem citari mandat,sibi non cōpeteret,prout in cap.cum causam.& ibi ponit Abb.nume.3.& cap.prudentiam.nume.6.de offic.deleg.& Specu.d.ti.de citat.§.Iam de citatione.col.v.uer.hoc autem nota.

Seu quòd alias ratione causæ, aut litigatorum, temporis, loci,uel alias,Iudex notorie foret incōpetens,prout per multa exempla satis dictum fuit supra de iurisdictione loquendo,quæ hic pro repetitis,quoad defectum citationis ex parte citantis, citati, & utriusque temporis,& loci, haberi possunt.Nam ubicunque ex facie ipsius citationis apparet iudicis incompetentia,aut quòd eadem citatio sit alias iniusta,& temeraria ex uitio in eadem expresso,uel saltem notorio,ipsa impune sperni potest,prout est celebris Theorica.d. Inn. in capitulo præterea.columna penultima,in prin. & in finalibus uerbis,extra de dilatio.& exemplum habes in cle.pastoralis.de re iud.& aliqua exempla in.l. contumacia, cum seq.

ff.eo.ti.& multa ſimilia exempla ponit Bal.in.d.add.Spec.de cita.col.*fi. & plura ponit gl.in cap. ſi epiſcopus.iii.q.ij.& gl. fina.in cap.ueniens.de teſtib.& Specu.d.tit.de cita.§.i.col.iii. cum ſequentibus.& Anchar.in cle.i.ſecunda columna. uerſi. ii.de iud.Bar.& Ang.in.l.iii.&.l.ſi quis ex aliena.ff. de iud.ponit etiam Abb.& Franc.in cap.cum ordinem. in fin. & idem Abb.in cap.ſuper literis.nume.9.ubi glo.in uerſi.niſi forſan. de reſcrip.& cap.cum ſpeciali.nume.14. & cap.ſi duobus.numero.9.de appella.ca.ſecundo.nume.16.de dilat.c.cum olim. & infra.nume.3.de exceptionib.& capitulo primo,nume.10. de noui ope.nunciatio.& capitulo fina. extra de foro comp. cum ſimil.in quibus locis reperies,quòd utrũque notorium fuerit,iudicem citantem non habere iuriſdictionem, uel ipſi citato declinatoriam competere,aut citationem ipſam ex ſui facie eſſe iniuſtam,ſeu temerariam, & prout iacet adimpleri non poſſe,impune ſperni poſſe,de quo ponit etiam Fel.in.c. ſecundo,columna quinta,uerſicu.glo. in uerbo ineuitabili. de teſtib.& idem Abb.per illum text.in cap. niſi eſſent.nu.3.

29 de præben.ubi uoluit in dubio citationem debere præſumi iniuſtam,niſi à circũſpecto iudice commiſſa ſit. Sed quia in præmiſsis, & ſimilibus caſibus quando citatio emanauit, proceſſus redditur nullus potius ex defectu poteſtatis & iuriſdictionis iudicis,quàm ex defectu citationis. Idcirco cum Ioanne Andrea,& Bald.extra materiam loquimur, nec opus eſt illorum algoriſma ulterius formaliter proſequi, & declarare.

30 Redeundo igitur ad defectus citationis,dico illam debere eſſe talem ut citatus plenam, & particularem cognitionem actus fiendi,habere poſſit,ac liberam facultatem,ſi uoluerit, illi contradicendi,cum ad iſtum finem ſolennitas citationis fuerit adinuenta(ut diximus ſupra) & ponit Ioann.Andr.in nouella, in capitulo fi.de elec.in ſexto,alias ſi citatio non foret clara, ſed talis quòd citatus ad ſe defendendum inſtrui non potuiſſet,utputa æquiuoca,uel obſcura,non arctaret citatum,nec ipſum faceret contumacem, per text. magiſtralẽ in.l.eum qui aliter.&.l.fina.§.fina.& ubique Bart.ff. quod ui aut clam.Lanfranc.in dicto capitulo quoniam contra.in.§.citationes. uerſiculo quinto, quæro.extra de probat.& ponit Alex.conſi.cxxxvii.nume.13.libro ſecundo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

31 Idcirco pro ualiditate & ſubſtantia citationis requiritur imprimis quòd ad partis inſtantiam, per competentem iudicem, ac in tempore debito decernatur, cum inſertione nominis, & poteſtatis ipſius iudicis, (maxime ſi foret delegatus, & citatio fieret de longinquo, tunc enim deberet inſeri poteſtas ſeu delegatio eiuſdem) ac etiam nomen & cognomen litigatorum, uidelicet illius, ad cuius inſtantiam decernitur, & illius, contra quem fuit decreta, & ſpecificari nomen ſeu titulus cauſæ, uel actus ad quem citatur, ac locus ſeu tribunal, ad quod, & terminis pro quo quis uocatur, ac etiam in forma ſolita, & per uerba conſueta concipi & formari, alias ſi citatio in præmiſsis deficeret, regulariter non ualeret, pro quorum maiori declaratione aliquid eſt dicendum :

32 Imprimis dixi quòd citatio per iudicem decerni & committi debet, quoniam quælibet citatio, ſiue realis, ſiue uerbalis, per iudicem committi debet, prout de reali id eſt captura perſonæ eſt tex. in. l. ſecunda. ibi, accommodetur aſſenſus. & . l. final. C. de exhib. reis. uolentes neminem exhibendū, niſi is de cuius exhibitione iudex pronunciauerit, & hoc ibi
33 tenent Bartol. Bald. & Salicet. & procedit de plano, quoniam in tali citatione cognitio cauſæ requiritur ſine captura ob cauſam ciuilem fienda ſit, prout in. l. nemo carcerem. C. de exact. trib. libro decimo. Siue ob cauſam criminalem, ut loquitur dicta lex nullus. & ponunt Archidia. & Ioan Andr. in capitulo ſi clericos. de ſententia excommunication. in ſexto. quos refert Bald. in. l. quod euitandi. in fine. C. de condic. ob turp. cauſ. Cauſæ autem cognitio ad iudicem, non autem ad merum executorem, uel eius officium ſpectat, ut cuique no-
34 tum eſt. Quinimo ad citationem huiuſmodi realem, id eſt capturam à iudice impetrandam, ſpeciale mandatum requiritur, prout conſuluit Bartol. conſilio. lxxxiij. incip. in cauſa Staſij. quem pro notabili ſequitur Felin. in capitulo primo, columna quinta, uerſiculo primo, itaque ſit. de iudic. de quo uide Alexand. conſilio. cxxxiij. circa. libro ſexto. Et loquimur regulariter, quia in certis caſibus lex capturam etiam priuato permittit, ut in debitore ſuſpecto fugiente, iuxta. l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. de his quæ in fraud. cred. uel in aliquem offendente, quia licet offenſo ipſum capere. l. nullus. C. de iudæ. Idem in falſo monetario, ut in. l.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

unic.C.de falſ.monet.& in deſertore militiæ, latrone publico,raptore uirginis,fure manifeſto,& ſimil.ut tot.tit.C.quã. licet ſine iud.& ponit Gandi.in libro malefic.ſub titulo de citation.uerſicul.& nota quòd citatio:

De citatione uerbali,quæ per nuntium,ſeu pręconem, uel tabellionem,fieri cõſueuit, quòd à iudice committi debeat, probatur in.l.cum clericis.ibi,ſententiarum tuarum autho-
35 ritate pulſantur,ubi gl.in uerb. ſententiarum. & Bald.ibidẽ. Volentes decretum citationis eſſe interlocutoriam : & quòd diſcretus iudex ipſam committere non debet,niſi prius partis petitionem audiuerit.C.de epiſco.& cleric.hoc idem probatur in.l.ſed ſi hac.§.prætor ait in ius,ſine permiſſu meo ne quis uocet.&c.ff. de in ius uoc. & in capitul. de illicita. circa medium. xxiiii.quæſtione tertia. & in capi.ex parte.in uerb. authoritate iudicis citatus &c.extrà de reſcrip. & in.§.quadrupli.ubi doctores.inſtit.de actio. & in.l.fina.in princ.in uerb. poſtulauit.C.de bon.autho.iud.poſſid.ita determinat Bald. ſeu Tancred.in ſumma, in titul.de citation.quæſt.quinta. & idem Bald.in.l.conſentaneum.ſecunda columna.C. quomo
36 do & quando, Innoc.tamen in capitul. quoniam contra.in uerbo.citatio uoluit ſufficere commiſsionem generalẽ nuncijs de quemlibet citando ſemel factam : quod Ang.ſe plures practicaſſe aſſerit in dict.§.quadrupli,dicens quòd prima die, qua officium ingrediebatur,dabat nunciis illius curiæ generalem licentiam,quaſcunque citationes,tam ciuiles,quàm criminales, & cõtra quoſcunque ex parte ſua faciendi: pro quo facit gloſſ.in.l.i.in uerb.traditus. C.de ſport.dum uult nuntium in principio cauſæ electum,poſſe in eadem cauſa citare
37 uſque ad finem abſque alia iudicis commiſsione: ſed iſtam practicam Angeli reprobat Iaſ.in dicto.§.quadrupli.uerſicul. Quartò nota,per doctrinam Bar.& aliorũ.in dicta.l.fi.C.de exhiben.reis.& per tex.in.l.i.C.de iur.do.impetr.ubi idẽ Bar. expreſſe uoluit non ſufficere generalem commiſsionem nuntio factam de citando,ſed nomina & cognomina citandorum exprimenda eſſe : quem ſecutus eſt Angel. in lectura Florent.in.l.final.columna quinta.& ibi Iaſ.columna prima. C.de edic.di.Adri.tollend.& idẽ Ang,in trac.malefi. in uerb. iudex commiſit.uerſicul. & bene nota quòd in proceſſu. & facit text.in capi.conſtitutionem. ibi,quos monet, exprimat

nominatim.de ſenten.excommun.in.vj.ponit Felin.in cap.j. uerſicul.tertia conclſiuo.de iudic.

38 Idcirco Bald.in.l. ſi quando.in ultima columna.uerſicul. xii.quæro.C.de teſti.pro concordia diſtinguebat, quòd ſi citatio uerbalis, cauſæ cognitionem, ſeu iudicis motum, requirebat: puta ut quis e longinquo citaretur, iuxta tex. in l.ii.in prin.C.de exhiben.reis. uel perſona citanda eſſet illuſtris, uel in dignitate conſtituta, iuxta tradita per Bartolum. in.l. quoties.C.de dignitat.libro duodecimo.& Anton.Corſet.in ſingul.in uerbo licet citatio. Aut citaretur quis in cauſa criminali, uel etiam ciuili ad perſonaliter comparendum, iuxta notata in capitulo fina. de iudic.in ſexto.&.l.fina.C.de procur. Guid.Pap.quæſtione.cclv.quis.his & ſimilibus caſibus Baldus requirebat ſpecialem commiſsionem, in reliquis uerò cognitionem non requirentibus, puta in obſeruatione telæ iudiciariæ: uel quando citandus prope eſt, & modicum uerſatur præiudicium: ſufficeret generalis facultas, à principio huiuſmodi nuncijs ſeu citatoribus conceſſa: & ita inquit Florentiæ obſeruari, & theoricam Innocen.intelligendam eſſe, quam diſtinctionem ſecutus eſt Alexand.ad Bartolum in dicta.l.fin.& Felin.poſt Aret.& alios in dicto capitulo primo.uerſi.Tertia concluſio.de iud.Ioan.Fabri (prout refert Iaſo.in dict.§. quadrupli. uerſiculo ultimo unum non omitto &c.) dicit de conſuetudine in pluribus locis non ſeruari, quòd citationes ſine decreto iudicis non fiant, quinimo ad ſimplicem petitionem partis, ſine ulla iudicis commiſſione fiunt. & Ioan.Andr. (ut refert d.Abb.in capitu. quoniam contra.in uerb.citatio.) dixit quòd communis eſt obſeruantia, ut tales commiſsiones de citando nuncijs factæ, in actis non ſcribantur: prout refert etiam & ſequitur Auguſtinus de Arimino conterraneus meus ad Angel.in dicto §. iudex. uerſicul.& bene nota. in fin.addit. In curia autem (præter citationes quæ fiunt de longinquo) authoritas ſeu decretum iudicis pro aliquem in ciuili cauſa citando requiri non conſueuit: ſed ſeruatur diſtinctio Bald.

40 Et aduertendum erit, quoniam ubicunque commiſsio
41 & decretum citationis requiritur, de his formiter conſtare debet: quia nuntio referenti ſe aliquem, de commiſsione iudicis, citaſſe, quoad probandum ipſam commiſsionem,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

non crederetur, sed duntaxat quoad citationis executionem: cum in hoc officium suum, in quo iurauit, uersetur: prout determinat Ioan. Andr. in Specul. in titulo. de citatio. §. primo. uersicul. sed nunquid credatur. Ioan. de Imol. in.l.ex consensu.§.eum qui.ff.de appellatio. Bald. in.l.his solis. C.de reuoca.donatio. & in summa seu practica sua sub titul. de citation. quæstione decima sentit Bartol. ad reprimendum.in uerbo nuncium.in fin.tenet Imol.& Anto.post gloss.in uerb.nuntius. in capitul. comparati. extra de appellation. ubi dicunt quòd commissio huiusmodi in actis per notarium scribi debet, & esse contra quamplures curias: quarum processus ex hoc, nisi ex consuetudine sustineantur, corruerent: & ponit Felin. in capitulo primo. in uerb. Quarta cõclusio. de iud.est communis opinio scribentium, prout attestatur idem Felin. in capitul. quoniam contra. super gloss.in uerb.citationis. columna octaua. & in dicto capitul.primo. uersicul.quarta conclusio.ubi asserit hoc ibi tenere omnes doctores. Idem attestatur Franciscus de Aretio, in consil.xxxiiii. ad hoc relatus per apostillam ad Angelum. in libr. maleficiorum.in.§. iudex commisit.uersicul. & bene nota quòd in processu meo.fol.124. prima facie. late de hoc per Ludouicum & Alexand.in.l.sciendum, in ultima columna.ff. de uerbor. obligatio. & ponit idem Alexand.consilio. cxxiii.uiso processu.lib.ii.

Contrarium tamen, uidelicet ex relatione nuntii in actis facta præsumi iudicis commissionem præcessisse, & illi in hoc credi debere multi tenuerunt, usqueadeo quòd Ias.in.d. §.quadrupl.uers.refert etiam circa &c.referat hoc magis communiter teneri, enumerans quamplures doctores id tenẽtes. & Bal.in.d.l.fin.C.de exhib.reis. asserit in causis ciuilibus de
42 consuetudine obseruari, quòd constito de relatione nuntij asserentis se iudicis mandato citasse, præsumitur commissio, quamuis de iure uerius sit nuntio talia referenti credi nõ posse, de qua consuetudine meminit idem Bald.in.l. cum clerіc.col.j.in uerb.glossa. in uerbo memoratus &c.C. de episc. & cler.quod latissime posuit Salice.in.l.tres denunciationes. & Angel.Bald.& alij in.l.consentaneum.C.quomo. & quan. iud.cum simili.inter quas uarietates stylo & consuetudini curiæ in qua fueris, adhærendum erit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Prout etiam tabellioni de officio conſcribendi acta ſibi commiſſo per iudicem atteſtanti, non crederetur, ſecundum Bald.in.l.iuſiurandi.columna tertia.C.de teſtibus firmat deciſio.Neapolitan. cccxvii. in cauſa.& Guid.Pap.quæſt.cxxvj. in hac cur.& eſt communis opinio doctorum, ſecundũ Alexand.conſi.ccxiii.uiſo. columna ſecunda.uerſicul. quinimo. libro ſecundo.& conſil.ccxii. pondera: columna quarta.uerſicu.præterea.libro ſexto.& conſil.ciiii.circa.in fin. lib.quinto. Nam etiam idem tabellio acta huiuſmodi, niſi iudice mandante uel ſaltim præſente, conſcribere non poſſet, & ſecundum eundem Bald.in.l.prima.columna.viii.C.qui accu. non poſſ. & Anton.de But.in capitul. tuis. columna prima, de teſtibus,& Felin.in capitul. quoniam contra.columna ſeptima.de probat.deciſio Neapolit.cxlv.Magnifici, nume.8.& Deci.conſil.lxxxii.columna prima.in fin.ubi loquitur de receptione teſtium abſque commiſsione iudicis, quôd non ualeat, libro primo.& idem tenet Hip.in.l.patre. uerſ.& an generaliter notario.nume.18.ff.de quæſtio.præmiſſa etiam ponit & declarat Nicol.Boer.deciſ.parlam.cclviii. per totum.

44 Et nedum citatio à iudice committi, ſed quòd ad inſtantiam partis talis commiſsio fiat, requiritur: prout probatur in dicto capitu.primo.in uerb.petiiſſet.ubi hoc ponunt ſcribentes.extrà de iudicijs.& in.l.ad peremptorium.ubi Guido de Suſa.& Paul.de Caſtro circa fin.de iudi.aliàs citatio non ualeret: cum iudex ad priuatam utilitatem officium ſuum non petitum impartiri regulariter nõ debeat: ut inquit Bar. in.l.iiii.§.hoc autem.de dam.infec.quem ad hoc refert Lanf. in dicto capitul.quoniam contra. in uerb.citationes. nume. quinto.idem tenet Ioan.Mill.in uerbo.citatio non poteſt fieri.& Barto.in.l. ceſſante.in fin.C. quomodo & quando iud. & in.l ſi finita.§.Iulianus.columna ſecunda.uerſicul.hic ſunt dicenda. ff. de dam.infect. Iſto tamen caſu, tum ob impenſam, quæ in citatione fienda & exequenda fieri conſueuit: tum quia talia abſque partis inſtantia communiter non ſo-

45 lent expediri: poſtquam de relatione nuntii cõſtiterit, quòd citatio ad inſtantiam partis fuerit decreta,& executa, præſumetur: prout declarat idem Guiliel.in dicta.l.ad peremptorium.& tenent Anto. Imol. Felin. Abb. in dicto capitul. primo.in princi.de iudi.& Lanfranc.& Mill. in locis de quibus

ſupra. & uide Deci. conſil. ccccl x. uiſo. in fin.

46 Diximus etiam, quòd citatio debito tempore decerni & committi debet: quoniã ſi tempore quo iuriſdictionis exercitium ſuſpenſum eſt, puta tempore in honorem Dei feriato, decerneretur: decretum huiuſmodi non ualeret, prout uidetur tex. in. l. fin. ibi, nulla quenquam urgeat admonitio &c. & ibi, taceat apparitor, præconis horrida uox ſileſcat. ubi hoc firmat Bald. C. de feriis & idem Baldus in. l. cum clericis. uerſicul. in uerbo memoratus. C. de epiſcop. & clem. & in addi. Spec. in titul. de citatio. columna ſecunda. uerſicul. præſens non eſt citandus &c. & ratio eſt ſecundum ipſum: quia citatio, prout reſidet in iudice, eſt de proceſſu, ideo tempore feriato fieri non poteſt.

Contrarium tamen, uidelicet quòd uerbalis citatio die feriata, pro die non feriata, decerni & committi poſsit, tenuit Bart. in. l. prima. §. nuntiatio. ff. de nou. ope. nunciat. quem ſequitur Lanfranc. in dicto capitulo quoniam contra. in uerſicul. citationes. numer. 15. & hanc opinionem amplectitur & ſeruat Rot. ut apparet deciſion. ccclxvii. ſi committatur cauſa. in not. quæ atteſtatur quòd hæc eſt reſolutio modernorum in capit. fin. extra de ferijs. & idem temporibus noſtris ſecuta eſt etiam Rota: ut per Caſſad. deciſione quinta. in fi: de dol. & contuma, huius ratio eſt: quia decretum huiuſmodi non requirit cauſæ cognitionem, ſed in domo, & parte non uocata, expediri ſolet: ut ibi per eos.

Idem dicitur de executione, ex quo illa eſt quid facti, & per nuntium, non per iudicem fit. idcirco cum non ſit actus iudicialis, etiam die feriata fieri poterit, maxime quia in diem iuridicam, pro qua fit, executio refertur. argumen. l. in tempore. ff. de hære. inſt. & hoc tenet Ioann. Andr. in capitul. conqueſtus. extrà de feri. ubi dicit quòd quicquid ſit de iure, de conſuetudine ſeruari, quòd ſi commiſsio citationis fiat nuntio in die iuridica, licet exequatur in die feriata, executio toleratur. Idem quod talis uigeat conſuetudo, & approbata ſit, atteſtatur Bald. ſeu Tancred. in ſumma titul. de citat. quæſtione ſeptima, quamuis de iure doctores contrariũ communiter teneant, per dict. l. fin, prout de communi atteſtatur idem Lanf. in dicto capitulo. quoniam contra. in. §. citationes. uerſicul. tandem quæritur. ubi dicit quòd uera &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

communis opinio eſt, in qua doctores omnes concordant, quòd citatio non ualet, ſi fiat die feriata, in honorem Dei pro die non feriata, ſecus ſi tempore feriato ob neceſsitatem hominum, de quo late per Oldra. Bar. & alios in. d. l. j. §. nunciatio. ff. de noui ope. nunciat. & in. d. l. fina. & ſic (ſaluando Rotam) intelligere poſſes eam loqui de ferijs in fauorem hominum introductis, prout in ueritate loquitur, quamuis ratio ipſius inferat idem tempore feriato in honorem Dei.

47 Diximus etiam in citatione prima, quæ de longinquo fienda eſt, ultra expreſsionem nominis & cognominis iudicis poteſtatem, quam iudex habet incitatum, maxime ſi eſt delegatus, inſeri debere, aliàs citatus non comparendo, non fieret contumax. capitul, præterea ubi hoc tenent Inno. Ant. de Butr. & Ioan. de Imol. de dilat. & in capitu. cum in iure. de off. deleg. tenet Spec. in tit. de citatio. §. ſequitur. uerſicu. utrum autem citatio. & Anchar. in clem. prima. columna ſecunda. uerſic. ultimo. quia de iud. & Bartol. in authen. qui ſemel. colum. iii. uerſ. expeditis. C. quomod. & quan. Bar. & Angel. in. l. ii. ff. ſi quis in ius uocatus &c. tenet Abb. in. c. cum ex officij. colum. viij. uerſic. dico quòd niſi exprimat poteſtatem quam habet, non tenetur cõparere citatus &c. extra de præſcrip. & Lanf. in. dic. capitu. quoniam contra. in princip. uerſ. Sciendum eſt autem quòd delegationes. ubi dicit quòd cauti iudices hoc optime ſeruant. Quamuis proceſſus foret ualidus, ſi citatus compareret, tenet etiam Guid. Pap. quæſtio. cclxxxvi. iudex. in fi. cum ſimil.

48 Et de nomine & cognomine iudicis in citatione exprimendo, ne citatio ſit dubia, æquiuoca, & incerta, ſatis probatur in. l. antepenul. & ibi Paul. de Caſt. ff. de iud. ubi ſi iudex inter alia in proprio nomine erraſſet, citatio uiciaretur, ſi modo pars ſponte non compareret, per illum text. & l. fin. & ibi Bart. C. de hæred. inſtit. & Alexan. ad Bart. in. l. demonſtratio. columna quinta. uerſicul. quid in iudicijs. ff. de condic. & demonſtr, ubi refert Cumanum ita tenere, in. l. ſi quis in fundi uocabulo. ff. de lega. primo. & ponit Spec. in titul. de cita. §. Iam de citatione. in princ. & Abb. in capit. cum bonæ. nu. i. de ætate & qualitat. & facit deciſion. cx. ſi citatus, in modum uoluit non ualere citationem quôd quis coram ſe, uel alio comparere teneatur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

49 Diximus etiam in citatione nomen & cognomen partis
instantis,ac titulum causæ seu rei, super qua fit, exprimi de-
bere,ut citandus certiorari posit, ad cuius instantiam fuit
decreta,quoniam si non fuisset persona legitima, decretum
non ualeret,ut consuluit Deci. consil. ccccxlj.in fin.lib.quar-
to. Item ad effectum ut idem citatus melius deliberare,& ne
ipse actor in præiudicium citati, uariare posit, ut probat in
cap.fina,ubi gloss.in uerb. nominis.extra de rescrip. & argu.
l.idem Pomponius scribit.§.final.ff.de rei uend.&.l.cum cer-
tum.ff.si cert.petat.debet igitur nomen & cognomen appo-
ni,prout in.l.i.ff.de lib.& posthum. uel aliquod signum seu
demonstratio indubitabilis,per quam citatus certiorari pos-
sit,ut docet text.in.l.quoties.§.si quis nomen.ff.de hæredib.
instit. Nam si plures forent eiusdem nominis, nisi citatio
declararetur,iudicaretur temeraria, & non arctaret, ut nota-
tur in.l.eum quem temere.ubi Paul.de Cast.ff.de iudic.post
Bald.& Angel. ibi. & idem Bal.in.l.non ignorat.in fin.C. de
fruct.& lit.expen. & præmissa declarat Bart. in.l. demonstra-
tio.columna quinta. uersicul. Sexto quæritur. & in. l. in te-
stamento.ff.de condic.& demonstrat.

50 Et quòd causa, propter quam quis citatur, seu titulus in
citatione exprimendus sit, alias dicatur indiscreta, & obscu-
ra,probari uidetur in.l. ex quacunque causa. ff. si quis in ius
uocat.& in capitu. Maximilianus.cum sua gloss.lxxxi.distin.
& capitul. si primates.quinta quæstion.secunda.capit.ultim.
in princip. de dilat.cap. cum dilecti.de dolo & contuma.ca-
pitul.licet.de accusat.in quibus Papa tam in ciuili quàm in
criminali citando exprimit causam:& ita tenet post Spec. Io.
Andr.in titul.de citat.§.primo.columm.vj. in uerb.certum.&
Bal.in pract.eod.tit.quæst.prima.colum.fina.& Abb. in. d.c.
5 licet post Bar.in.l.inter accusatorem.ff.de pub.iud. commis-
sio namque & decretum citationis (ut diximus) reputatur
interlocutoria, ut uoluit gloss.in.l. si interpelletur. ff. de ar-
bit.& in.l. cum clericis. C.de episcop.& cler. & Bartolus in.l.
quoties.in fin.de digni.libro decimo.unde requirit aliquam
causæ expresionem.argu.l.filiusfamiliàs.§.diui. cum ibi no-
tat.de leg.ii.per quam rationem hoc tenuit Bald. in authen-
tic.offeratur.colum.iii.uersicu.sed hic quæro. C.de litiscont.
quòd dixit maxime procedere in delegatis.qa in ordinariis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.2.11

præſumetur cauſa ſecundum ipſum, ut in.l. conſentaneum.
C.quomod.& quand.iud.
52 Nec intelligas quòd in citatione neceſſario ſit libellus in-
ſerendus : ſed ſatis erit in ea,ſaltim in genere cauſam expri-
mere,ob quam quis uocatur : ſi tamen libellus inſereretur,
tolleretur citato facultas dilationem ad deliberandum pe-
tendi, cum ex il lo taliter inſerto, ſatis certificari & delibera-
re potuerit : prout loquitur text. in.d.c. ii.de dilat. & decla-
rat Paul.de Caſt.in.l.ſi finita.§.Iulianus.de dam.infec.per. d.
l.primam. C. de reis exhib. & de quo per Bar.ad reprimen-
dum.in uerb.ſuper crimine.& Petrum de Anchar.in clemen.
prima.de foro competent.& quòd in ciuili cauſa non ſit de
ſubſtan tia,ut in citatione inſeratur ſeu tranſmittatur copia
libelli eſt communis opinio doctorum : ut per Bart.& alios
in dicto.§.Iulianus.& in authent.offeratur.C.de litiſcont.per
modernos,in rubr.C.de eden. & quòd ſit communis atteſta
tur Ang.in li.maleficio.in.§. iudex commiſit.in princi.col.ii.
in fi.ubi Auguſt.conterraneus meus refert Ang.poſt Cy.in.l.
ſicuti.C.de præſcript.trigint.anno dixiſſe, quôd quicquid ſit
de iure , de conſuetudine non ſeruari, quòd copia libelli in
citatorio mittatur,intelligens tam de ciuili quàm criminali
53 iudicio : cum (quo ad fiendam citationem) iſta duo iudi-
cia æquiparantur.l.abſentem.§.j.ff.de pœn.l.inter accuſato-
rem.& ibi gl.ff.de pub.iud.
54 Et nedum cauſa,ob quam quis citatur, quinimo & cauſa
cauſæ , id eſt actus explicandus , in citatione inſeri debet,
puta,quòd quis citetur,in cauſa Romana prædii , ad uiden-
55 dum iurare teſtes &c. prout in.c.ii.de teſtibus.c. cum olim.
eo.tit.c.conſuluit.de off.deleg.cum aliis,de quibus per Rot.
deciſ. x. & deciſ. clxxii.ſi teſtis. in no. Vel citetur ad uiden-
dum productionem inſtrumentorum,& dicendum contra:
ut declarat Aegid.conclu.xxviii.termini.& habetur in.l.iudi-
ces. C.de fid.inſtrum.& per Baldum in.l.ſi quando.in fi. C.
de teſtibus. & ponit Rota.d.deciſione decima.uel citetur ad
dicendum contra articulos ſeu poſitiones , ut per Rot. de-
ciſione.xciii. Iudex. in not.late per Felin.in capit.in nomine
domini.numer.xxxi.de teſtib.ita etiam nominatim ad om-
nia alia,quę in iudicio facienda incũbunt,quis uocabitur,ut
eſt tex.in. c. eum qui.de dol.& contum.lib.vi. ponit Bartol.
in.l.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.l.qui ante Calendas,in fin.de uerb.oblig.& facit text.in.c. ad petitionem,& ibi Innoc.de accuſ.c.ſi a iudice,in fi. de ap. lib.vi.cap.cum contingat,de offic.deleg.l.de unoquoque.ff. de re iud.ponit Bart.in.l.conſentaneum.ii.col. in princip.C. quomodo,& quando,in quibus locis probatur, ad quamlibet interlocutoriam alicuius ponderis, ſeu præiudicii partẽ
56 citari debere: prout etiam uidemus, quòd quis nominatim ad ſententiam audiendam citandus eſt, alias (etiam quòd præcederet citatio ad cauſam,uel ad audiendum uolũtatem domini)ſententia illius prætextu lata, non ualeret, ut uoluit gloſſ.in cle.ſæpe,in uerb.ad id,de uerb.ſignifi.& Bartol. in.l.fi.in fi.C.de annal.excep. & melius in extraua. ad reprimendum,in uerb. ſuper crimine. But. in.c.cum ceſſante, de appel. Geminia.in capit.ii.de dol.& cont.lib.vi.ponit Feli.in capitulo conſuluit,num.16.de off.dele.& Alex.conſ.cv.nu.5. lib.x. & eſt deciſ. dominorum de Ro.cccxlii. retento.in no. Capic.in dec.Neap.deciſ.prima,columna nona, uerſicul. ta-
57 men in præſenti. Et quòd citatio ſpecialis, & ad quemlibet actum iudiciarium fieri debeat,nec ſufficiat generalis,tenuit Inno.in.c.conſuluit,de off.deleg.& ſentit Bart.in.d.l.fi. de ann.except.latius declarat Bald.in.l. conſentaneum, col. ſecunda,uerſicul.quæro nota.C.quomodo,& quando, iud. & idem ſentit in.l.termino,columna tertia,uerſicu.ſed nunquid.C.de fructib.& litium expenſ. & facit text. magiſtralis in dicta.l.eum qui aliter,&.l.final.ff. quod ui, aut clam. requirens ſpecificam,& indubitabilem notitiam actus fiendi, quod optime in Ro.cu.ſeruatur.

58 Diximus etiam debere exprimi in citatione nomen,& cognomen ipſius citandi ad fraudibus, quæ committi poſſent,obuiandum: argum. notatorium in cap.ſedes,& capit. quia nonnulli,de reſcript. & capitulo cum in multis, eodem titulo,libro ſexto. Ac etiam ut citatus, nunquid ipſum citationis decretum comprehendat, cognoſcere poſſit. argum. text. in capitulo ſignificante,& capitulo Rodulphus, de reſcript.& ad tollendam æquiuocationẽ,ut citandus ſcire poſſit,an ipſe idem ſit,qui in citatorio continetur, iuxta doctrinam Bartol.in.l.in teſtamento,& in.l.demonſtratio,in ſexta queſtione.ff.de condict.& demonſt.&.l.duo ſunt Titii.ff.de teſtamentar.tute.&.l.idem Pomponius ſcrib.§.finali.ff.de rei

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uend.per gloss.in uerb.nomina.in dicto capitulo, cũ in mul tis, & ponit Specul. in titul. de citat.§.i.uersi.Item quòd per clausulam,& faciunt posita per gl.tertiam,in.c.quoniã Abb. de offic.deleg.& Rot.decis.cxxxiii.error nominis,in no.quæ uult quòd saltem debet constare per circũstantias, quòd ille sit,de quo quæritur,& per Aegid.clxxxiiii.processus, & Io. And.in addit.Spec.in.§.iusta.uersi.item etiam,de sent.dũ uoluit, quòd licet iudici constet nuntium retulisse citasse A. quando erat alius eiusdem nominis, nihilominus non ualebit eius sententia,cuius dictum retulit Alex. & Bart. in.l. si finita.§.Iulianus,col.iiii.in uerb.reprobari, de dam. infec. & faciunt quæ ponit Paul.de Cast.in.l.eum quem temere.ff.de iudic.cum simil. Et scias quòd regulariter ad personam alicuius demonstrandam nomen cum duabus demonstrationibus exprimi debet,ut per Bar.in dicta.l.demonstratio,in.vii. quęst.& in.l.forma.per illum tex.ff.de cens.cum aliis,de quibus per Dec.consil.xiii.col.fin.lib.i.

59 Quando igitur expresse in citatione quis nominatus non fuit,etiam quòd esset apposita generalis clausula de citando omnes quorum interest, &c. executor uigore huiusmodi clausulæ, aliquam certam personam in citatorio non specificatam, citare non poterit: cum super non specificatis non competat effectualiter potestas, capitulo pastoralis, ubi gloss. fin. arguens ad partes, de rescript. & in dicto capitul. cum in multis,in uerb. quorum, de quo in decisio.ccccxix. si impetratur.in no.ubi compilator cum multis aliis hanc partem secutus est,dicens hoc maxime procedere extra curiam,ubi iudices de facili super personis, ac nominibus, & cognominibus citandorum se informare possunt, quamuis in curia ob locorum distantiam, aliquando talis citatio ex benignitate tolleretur.Et ob istam causam in rescriptis consueuit apponi illa clausula. Cum potestate citandi, tam in curia, quàm extra eam, omnes sua interesse putantes, in executione citationis, ubi, & quoties opus fuerit exprimendos.

60 Regulariter nanque uigore illius clausulæ, ac potestatis de citando omnes quorum sua interesse putauerit, licet talis commisio, & citatio de iure ualida sit, prout habetur in capitulo significauit, de test. quem in proposito adducit

Bald. in authentic. ſi quis ab aliquo. C. de teſtib. gloſſ. & alii in. l. ea quidem. C. ſi mancip. ita fue. alie. & Bald. in. l. diffamari in prima columna, uerſicul. in tex. ibi, ſi defenſionibus, &c. de ingenuis, & manumiſſ. & idem Bald. in. l. ab eo. in fin. C. quomodo, & quando, & in. l. proſcriptione, col. x. uerſi. modo quæritur. C. ſi contra ius uel util. public. Angel. & alii in l. de pupillo §. meminiſſe. de no. oper nunciat. Et executor illius clauſulæ uigore poſsit citare in genere omnes quorum intereſt, prout legitur, & notatur in capitulo fin. de elec. in ſexto, & c. cum in tua. extra qui matri. accu. poſ. Citatio tamen, & executio huiuſmodi non eſt contra aliquem in ſpecie arctatoria, ſed tantummodo monitoria, adeo quôd per illam datur optio cuicunque, ut ſi ſua intereſſe putauerit ad cauſam poſsit comparere, non autem cogitur, ut notat Innoc. Hoſtien. & alii in capitulo dilecto de exceptio. & tenet Rot. deciſio. ccccxix. & Mil. in uerb. citatio quando fit in genere, columna decimaquarta, & Bald. in dicta. l. conſentaneum, columna penultima, uerſicul. in prima gloſſ. C. quomodo, & quando, & notant doctores in ſupradictis locis, & Capic. deciſione octaua, ubi de iſta clauſula aliqua ponit.

61 Diximus inſuper in citatione apponi debere locum, ſeu tribunal ad quod quis uocatur, ut uocatus ad quem locum debeat pro ſe defendendo conferre, certus fiat, ac ut ex facie citationis deprehendi poſsit, nunquid ratione loci iudex limites ſuæ iuriſdictionis excedat: nam eo caſu citatio non ualeret. l. fin. ff. de iuriſdict. omnium iudic. cap. ſtatutum. §. in multo. ubi gloſſ. in uerb. citat partes, de reſcript. in ſexto, capitulo penultimo, de offic. uica. l. ſi ut proponis. la ſecunda, quæ eſt clauis iſtius articuli, & ubi ponunt omnes ſcribentes. C. quomodo, & quando, debet igitur locus certus, & ſecurus reo abſenti in prima citatione deſignari, cum diuinare non poſsit, alias citatio delegati non arctaret, ut inquit Alex. conſ. lxxi. in cauſa. in prin. li. vii. & taliter deſignetur, ne locorum æquiuocatio reſultet, iuxta text. in capitul. fin. circa fin. de reſcript. & ſi locus ille citato foret notorie non tutus, citatio ipſo iure non teneret: ſed ſi non foret notorium, poſſet ſaltim citatus appellare, iuxta tex. in cle. paſtoralis. §. notorium, de re iudic. & gloſſ. in capitul. ad apoſtolicæ,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in uerbo,tutum,eodem titulo,utrunque ponit Bart.in.l. recusare.§.alio.in fi.ff.ad Trebel.& Lap.allega.xlviii. magister, uersicul.ex secundo præsupposito. Idem si locus non foret honestus.l.si cum dies.§. si arbiter.ff. de arbit. locus insuper apponi debet, ut citatus magis super rebus suis consulere possit,argument.l.de pupillo.§. qui nuntiat.ff. de oper. no. nunciat.&.l.qui in rem,in fin.ff.de rei uend.& capitul. secundo,de libel.oblat.& ne iudex loco semel designato uariare, & alibi,absente parte,sententiam dicere possit,iuxta tex.in l. cum sententiam.C. de sentent. & dicta.l. si ut proponis.C. quomodo,& quando.

62 Et quamuis ipsi delegato locus certus in delegatione assignatus non fuerit,uidetur tamen eo loco delegantem iudicare iussisse,quo sine incommodo partium iudicari solet, ut dicit tex.in.l.si locus.ff.de iudic.& propterea uigore potestatis sibi simpliciter attributæ, in tota prouincia, seu ciuitate delegantis,in quibus deputatus est, aliquem locum honestum eligere,& ad illum partes citare poterit, ut in dicto capitulo statutum.§.in illo, quia potestas committentis, cum sit uniformis,& absque aliqua restrictione concessa, ubique locum habebit,ex quo authoritate committentis talia fiunt, capitulo primo,& ibi gloss.in uerb.undecumque, de iudi.in cle. ponit Bartolus in extrauag. ad reprimendum, in uerb. per edictum,post medium, est decisio dominorum, ut per Cassad. decisio.quarta de rescript. in iudice itaque delegato concludendum est,locum in prima citatione indistincte apponi debere,cum partes (ut dictum est) non possint, neque diuinare teneantur.

63 Sed si iudex citans fuerit ordinarius,id est qui alicui ordinario tribunali, seu iurisdictioni absque administratione præsit: prout sunt regulariter magistratus terrarum, & in urbe senator, uicarius Papæ, auditor cameræ Apostolicæ, & similes: de quibus supra diximus, ex quo isti habent locum,& tribunal solitum maiorum,in quo ius dicere coguntur: & loca huiusmodi notoria regulariter esse consueuerint,de quib.in.l.penult.de iustit.& iur.&.l.cum sententiam C. de sent. Propterea etiam quòd in citatione locus aliquis appositus non fuisset,nihilominus sustinebitur citatio,quia intelligi debet de loco ordinario, & consueto, ubi similia

peraguntur, qui omnibus patet, & uerisimiliter ignorari nõ potest, argument. capit. primi. de postulat. prælat. cap. innotuit. de elect. cum simil. Expressa igitur hoc casu iudicis dignitate, & officio, locus etiam ius dicendi tacite uidetur expressus.

64 Si uero iudex qui citat esset præses, seu rector alicuius prouinciæ, qui non locum certum, sed totam prouinciam pro tribunali habere dicitur, ut per Geminian. & Petr. de Anchar. in capitul. si episcopus, de offic. deleg. in sexto, & qui potest quemlibet locum, etiam in propria camera, ad ius dicendum, deputare: ut inquit Bald. in. l. si ut proponis, in principio. C. quomodo, & quando. Et uidetur text. in capitulo si ordinarius, de offic. ordin. in. vi. Dummodo consuetudo nõ repugnet, ut inquit gloss. in authent. de testib. in uerb. illic apud eundem, si iudex talis semel certum locum pro causis audiendis deputauerit, ac deputatio huiusmodi fuerit publice facta, & prouincialibus, & litigatoribus nota, citationes omnes simpliciter, & absque loci appositione emanatæ, ad locum huiusmodi semel destinatum ad instar illorum, qui certo tribunali præsunt, relatæ censentur, & si extra locum illum sententiam diceret, non ualeret: prout est casus in dicta. l. si ut proponis. Si uero locum aliquem non destinasset ex quo pro dignitate officii, ac luce dignitatis suæ, quocunque uadat, siue moretur, incontinenti in prouincia notoriũ fit: & locus, respectu talis iudicis, intelligatur prouincia, & locus loci, ubi morari contigerit: propterea citatus etiam sine expresione loci, coram eo, ubicumque fuerit in prouincia comparere tenebitur, quia istis casibus locus in citatione omitti potest: & si locus aliquis particularis exprimeretur, potius ex urbanitate, quàm necesitate factum erit, & ita ex mente doctorum concludi posse uidetur, ut per Baldum in l. ut perfectius, columna quarta, uersicul. quarto, si delegatus, de annali except. Specul. in titulo de citation. §. primo, uersicul. item quòd citatus, Cardin. in capitulo finali, de rescript. Angel. in. l. prima. §. hęc stipulatio, columna septima. ff. si cui postquam, per. l. fal. ponit Felin. in. c. cum M. col. tertia, uersicul. & si habentes uendere, &c. de constitu. & doct. in. d. l. si ut proponis, & in. l. prima, ubi Bartol. in fin. C. de senten. ex breuic. recit. cum simili.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

65 Diximus etiam in citatione apponi debere terminum, & diem, pro qua quis uocatur, ad hoc ut citatus certificari posit, nunquid citatio ratione temporis ualeat: puta si fieret ad diem feriatam, quia tunc comparere quis non tenere-
66 tur, etiam tempore cõgruo, & in die non feriata, ut per doct. in.l.fin.C.de feriis, per illum tex.&.c.fin.extra eod.titu.& diximus supra, quamuis de iure canonico multi teneãt, quòd citatus pro die feriato, comparere tenetur: quoniam procedetur die sequenti non feriata, prout notatur in capitulo ueniens, & capitulo meminimus, ubi declarant doctores, extra de accus.& in capitulo cum dilecti, de dol.& contu. & ponit Feli.in capitulo quoad consultationem, colũna tertia, uersi. obstat secundo textus, de re iudi.ubi dicit quòd Inno. Ioan. And. & But.communiter in capitul.secundo, extra de feriis, istius tenent: Licet paulo supra, in eodem loco, dixerit quòd Innoc.in capitulo præterea, de dilat. & doct. omnes in.l. secunda.ff.de in ius uocando, contrarium teneant, uidelicet quòd citatio pro die, in qua de iure, uel de facto quis comparere non potest, sit inualida, & in hoc secũdum ipsum Legistæ discordent a Canonistis, propterea ualde fuit necessaria clausula illa, quæ apponi solet in similibus citationibus, uidelicet quòd si dies termini inciderit in feriatam, citatus compareat die sequenti, ut ibi per eum, & per Bald.in practica sua, in quæst.ix.in titul.de citatio.

67 Terminus etiam necessario opponi debet, & quidem congruus, & talis, ut citatus intra illum ad locum, ad quem citatur, comparere posit: alias si nimis breuis apponeretur, intra quem impossibile foret, quòd citatus compareret citatio tanquam impossibilis, & temeraria, etiam ad comparendum pro termino habili, & cum primum posset, non arctaret.arg.in capi.primo, & secundo, &.c.si primates.v.quęst.ii. quia impossibilium nulla est obligatio.l.impossibilium, cũ suis concordantiis, de reg.iur.& quia prætoris factum iuri, præsertim naturali, derogare non potuit, ut inquit tex.in.l.i. .§.primo.ff.de feriis.

Et hanc partem tenuit Specula. in titul. de citat.§.primo, uersicul.item quòd facta est intra nimis angusta tempora, & Abb.in dicto capitulo dilecti.in.vii.col.de dol.& contu. per tex.in.d.l.aut qui aliter, in prin.quod ui, aut clam. tenet Bar.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ad reprimendum,in uerb.per edictum,& decis.Neap.cxxiiii. ecce datus,in fin.& Rot. hanc sequitur, ut per Cassad.decis.
68 vi.in fi.de dol.& contu. Siue impossibilitas sit facti,siue iu-
69 ris,puta quòd citaretur infans ad legitime comparendum: quia talis citatio,seu decretum nullo modo ualeret,per tex. in.l.quinque,in princip.de in ius uoc.tenet Bald. in authen. offeratur.C.de litisc.quem ad hoc refert,& seq.decis.Neapo. ccclxvi.in pleno,columna fin.& quòd ratione impossibilitatis iuris,uel facti,quæ tempore decreti citationis aderat, citatio uitietur,& non arctet,tenuit Franc.de Aret.in.l. si mihi & tibi.§.si quis seruos,in fi.ff.de leg.i.&.l.impossibilis. ff. de uerb.ob.& Felin.in.c.quoad consultationē, columna tertia, de re iud.quicquid dixerit glossa,quæ contrarium tenuit in c.nemo potest,extra de reg.iur.

70 Debet itaque opponi terminus, & dilatio congrua, prout arbitrio iudicantis æquum esse uisum fuerit. Talia nanque in pectore iudicantis resident, ut inquit Bald. in.l. ut perfectius,col.iii.uersic. Quinto quòd termini. C. de annal. except.l.secunda,& ibi Barto.de re iudic.capitul.secundo, & ibi gl. & doct. extra de dilat. Spec.in tit.de cita.§.nunc,circa fin.& Cassad.decisio.iii.in princ.de dilat. Iudex tamen discretus esse debet,ut terminum possibilem ueniendi de loco ad locum præfigat(ut diximus.)

71 Et si nulla apponeretur dilatio, neque terminus, citatio tanquam incerta,& obscura non arctaret,secundum Bartol. in.l.liber homo.§.i.ff.de uerb.obl.& sentit in.d.l.aut qui aliter,&.l.fin.ff.quod ui,aut clam.quod uidetur sequi Bald. in l.consentaneum, per illum text. uersicul. & nota primo. C. quomodo,& quando.

Contrarium tamen,quòd citatio sine termino ualeat, & tacite intelligatur de congruo,uidelicet,ut quis ueniat, quā citius fieri poterit,cum citatio ex sui facie nullum contineat iuris, uel facti impossibile, tenuit Specula. in titul. de cita. §.sequitur.Bald.in.d.l.ut perfectius,colum.tertia,uersicul. secundo,quòd ubi.C.de annal.except.& uidetur tex.in.c. eos, in.§.fin.de senten.excom.in.vi.& in.c.cum dilecti, de dol. & contu.& in.d.l.fin.in fin.ff.quod ui,aut clam.Tenuit Anto. in.c.cum parati.in.iiii.notab.ubi hoc tenent cōmuniter doc. extra de appel.prout de communi attestatur Felin.in.c.con-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſuluit,columna tertia in principio,uerſicul. ſed tenendo opinionem,de offic.delegat. & Alexand.in dicta.l. liber homo. (reiecta quadam concordantia Angel.& Paul. de Caſtr.) dixit opinionẽ Speculatoris ſimpliciter eſſe ueram, ad obiecta in contrarium reſpondendo, tenet etiam Ioan. Mil.in uerb. citatio ualet ſine die.col.mihi.ix.de quo per Lanf. qui refert opiniones doc.in.c.quoniam contra,in uerb.citatio,num.9. uerſic.ſed quæritur nunquid,de probat.poſt Angel.in.l. per interualla.ff.de iud. Et latius ponit Boer.in deciſ. Parlamen. ccxxxv.ubi uidere poteris.

Quicquid tamen de iure ſit, cautius eſt terminum, & diem in citatione apponere, ut dicit Baldus in addi.Specul. titul.de cita.columna tertia, uerſicul. an deſignatio diei, & ita in effectu ſeruat Romana curia,ſecundum quam in citationibus,maxime quæ fiunt de longinquo, nedum terminis, quinimo dies, & hora plerunque deſignatur: nam tempus iudicialium certum eſſe conuenit, ut in authent. de exhib. reis.§.ſi uero quidem, & uidetur tenere Bald. in l. uetuſtiſsimam,columna ſecunda. C. de iur. domi. impe. & quicquid ſit de citatione, de interpellatione, aut extraiudiciali denunciatione, quòd debeat apponi dies, nullus ex qui neget, ſec. Alexand. conſilio.xxxiii.uiſo.columna fi. in princip.lib.vi.

72 Et quamuis(ut dixi)in Rom.cur.hora in citatione deſignari conſueuerit,puta hora audientiæ, qua iudicem ſedere contigerit, &c. de iure tamen appoſitio horæ non uidetur neceſſaria, cum intelligatur quis citatus pro ea hora, qua actus,ad quem citatur communiter expediri conſueuit, ut eſt tex.in capitulo conſuluit,de offic.deleg.& celebris theorica Innoc.in capit.cum nobis olim,ubi Io. And de elect. & ita notauit Iacob.Butrig.& Bald.in.l.ſi ut proponis.la.ii. ubi Bald.uerſi.quid ergo ſi iudex,& in.l.i.colum.iiii.uerſic. modo hic ulterius.C.quomodo,& quando iud.& idem Bald.in c.i.de milite Vaſſal.qui cont.&c.Ang.in.l.& poſt edictum,in princ.ff.de iud.&.l.diu.de reſtit.in integr.ponit Fel.in.c.cum M.col.iii.circa fin.ubi dixit non eſſe neceſſe in citatione apponere locum,diem,neque horam,de conſtitu.& in.c.inquiſitione,in fin.de accuſat.& Alexand.in conſil. xlviii. in cauſa uertente,circa fin.lib.vii.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

73 Et quamuis citatio absque hora & loco (ut est dictum)
sustineri possent: si tamen apponeretur, & postmodum alio
die, uel hora, seu loco quàm in citatione expressa fuerint
actus celebraretur, ex defectu citationis non ualeret: cum il
le actus diuersus, ad quem, non se extenderet citatio cense-
retur: si modo per iudicem citatio prima prorogata non fo
ret: ut tenet Bart. per illum tex. in sæpe alleg. l. aut qua aliter.
in princ. & l. fin. ff. quod ui aut clam. & idem Bart. in consil.
clxxj. pluries contingit. ubi loquitur de sententia extra ho-
ram citationis lata. & facit tex. in. c. si a iudice. ubi Ioan. and.
super uerb. in termino. de appel. in. vj. quem tex. ad hoc pon
derauit Bald. in. l. cum non eo. in fi. C. quan. prouoc. non est
neces. tenet Ioan. Mill. in uerbo citatio. adeo est necessaria.
col. x. cum aliis. de quibus per Feli. in. d. c. inquisitiones. col.
xvii. circa fi. de accus. & per eundem in. c. j. col. ix. seu fin. uer
sic. nota etiã quòd si citatio. de iud. & Dec. in cons. ccccxlix.
uisis. in prin. ubi hoc tetigit, lib. iiii. & doctrinã hanc sequũ-
tur ubique doct. ut dixit Alex. in consi. ccix. Ponderatis. col.
v. lib. vj. ac eam tenet in consi. ccxiii. uiso. col. ii. lib. ii.
74 In præmissis erit etiam sciendum omnes dies de iure re-
gulariter esse iuridicos. l. omnes dies iubemus esse iuridicos.
C. de feriis. item quòd de mane potius ius dici consueuit
quàm de sero: prout attestatur Alex. in consi. cxlvij. uisis du-
bitationibus. col. fi. lib. vj. super quo tamen loci ac fori con-
suetudo obseruabitur.
75 Diximus etiam citationem in forma solita, & per uerba
consueta cõcipi debere: quia id quod fieri solet, fieri debet:
& si non fit, iniuste fit: ut inquit gl. in. l. quid ergo. §. grauior.
76 ff. de infa. & in. l. hodie. ff. de pœn. & probatur per tex. iuncta
gl. in uerb. solet. in. l. edictum. ff. de iud. ita formaliter arguit
Bal. in. l. j. col. iii. uersi. extra oppono. C. quomo. & quan. &c.
a solito igitur, & antiqua practica non est recedendum: ut
dixit Bald. per illum tex. in. l. illud. ff. de excusa. tuto. & facit
text. in. l. si publicanus. §. fi. ff. de public. cum aliis, de quibus
ad propositum per Deci. consi. ccclviii. placet. col. pen. uersi.
in casu. lib. iii. unde Innoc. in. c. præterea. de dila. dicere con-
sueuit quòd citatio insolitum continens est nulla, ut per An
77 ge. in. l. fin. C. de cano. lar. tit. qui etiam dixit quòd excusatur
non comparens, quando citatio non [illegible]. secundum stylum

consuetum, sed habet clausulas insolitas: prout eum refert & sequitur Fel.in.c.quoniã contra.col.viij.super gl.in uerb. citationis.de prob.& per eundẽ in.c.ex parte.col.vj.uers. stylus curiæ.de rescrip.refert & sequitur Boer. in decis. ccxxxv. in fin.post Hippol.in singu.cxviii. Clausula nanque insolita præsumptionem latentis fraudis inducit: ut uoluit gl.in l.si quis sub conditione.& ibi Bar.Bald.& Ang.in fi.ff.de cõdi.instit.ponit Dec.consil.cccxcix.conclusionem.col.penul. uer. & talis clausula.lib.iii.hinc uidemus literas contra soli-
79 tũ Romanæ curiæ stylum expeditas, suspectas de falso reddi, per tex.in.c.ad falsariorum.extra de crimi.fals.ponit But. & Abb.per illum tex.in.c.quod super his.de fid.instru.&.c. cum teneamur. de præb.&.c. ex parte.&.c.si quando. de re-
80 scrip.morem nanque agentium (ut dixi) sequi debemus.. ut inquit tex.in.l.labeo.ff.de stat.lib.& fori consuetudo seruãda est.l.iii.in fi.ff.de test. Quæ autem, & quales sint formæ citationum habes in Spec.in titu.de cita.§.iam nunc.cum.§. seq. & dicã aliquid inferius adhærendo Romanæ cur.stylo.

81 Et quoniam (ut dictum fuit) citationis solennitas adinuenta fuit, ut actus qui in præiudicium absentis fieri petitur in notitiam illius deduci, & ipse se defendere posit: ut in.l.si diffamare. ibi defensionibus. suis confideret &c. ubi hoc notat Bal.C.de ingen. & manum. idcirco ad officiũ recte iudicantis spectabit citationem contra absentem per eũ modũ decernere, & exequi facere, quo facilius is qui abest noticiam specificam & indubitatam habere posit.

82 Vnde in primis si citandus in iudicio repertus fuerit ad instantiam diuersæ partis per iudicem sedentem pro tribunali ad actum, qui fieri intẽditur, citari & moueri debebit: quoniam modus iste citandi de facie ad faciem super omnibus aliis cõmendabilis est: ex quo per eum omnis excluditur fraus, & malitia: & tali modo citandi usus est summus opifex, ut iudicibus exemplum relinqueret, cum aduersus primum hominẽ dixit, Adã ubi es &c.& postea subiunxit, In sudore uultus tui uiues &c.prout legitur in.c.iii. Genes.& hic modus a lege approbatus est: ut in.l.ii.C.quo. & quand.iud. &.l.scire oportet ibi . uel in faciem, uel ad domum &c.ff.de excu.tut.quinimo cum taliter citatus nullam posit ignorantiam prætendere, non comparendo iudicem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

magis contempsisse uidetur, quàm si per alium citatus foret idcirco citatio huiusmodi habet uim peremptorii, ut declarat Bal. in. c. j. §. ad hæc. uers. sed nunquid requiritur trina. de pac. iuram. fir. in usi. feu. & est gl. ordinaria, ubi Bal. & alii in l. ii. C. quo. & quan. ponit Bal. in. l. ad peremptorium. ff. de iu. & Bald. in. l. ut perfectius. col. fin. C. de ann. excep. & est gl. in uer. terminum. per illum tex. in. c. consuluit. quàm ibi cæteri sequuntur. prout id attestatur Feli. in vj. col. in uerb. in eadem gl. de offic. deleg. & quòd sit communiter approbata, attestatur etiam Alex. ad Bart. in. l. cessante. in princ. C. quo. & quand. idcirco sanum esset consilium pro litibus abbreuiandis, & solennitatibus huiusmodi peremptorii tollẽdis (casu quo requireretur) ut pars aduersarium suum uiue uocis oraculo ipsius iudicis citari procuraret: quia ad effectũ ferendi sententiam hoc sufficeret: dummodo in loco iudicii nõ uigeret statutum trinam citationem requirens: nam eo casu monitio & citatio præfata uim trium non haberet, sed formam ipsius statuti sequi oporteret: ut declarat Bal. in d. l. ii. & sequuntur Cano. in. d. c. consuluit. ubi Abb. & Feli. col. v. uersi. tertio fallit. de off. deleg.

83 Si uero citandus a iudicio abfuerit, & per iudicem ad faciem (ut præmittitur) moneri non possit, sed per organum alterius citari oporteat: bonus iudex in committendo citationem, menti legis quatenus poterit adhærere debebit, & cõmittere ut absens per nũtium, seu literas primo a facie ad faciẽ si reperiri põt citetur: quia hæc est mens legis. ut probatur i. l. j. §. j. ff. de lib. agnos. ub dictio illa, uel ad domũ &c. ordinẽ non electionem designat, idest disponitur ibi, quòd quis primo ad faciem, si põt, alias ad domũ citetur: ut plene declarat Bar. in. l. iiii. §. prætor ait. de dam. infec. Inn. & alii in c. causam. de dol. & contu. & facit text. in. d. l. scire oportet. §. oportet. & l. j. ff. de excu. tut. & l. aut qui aliter. §. & si forte. ff. quod ui aut clam. l. j. §. itẽ cũ ex edicto. ff. quæ sent. sine appel. rescin. & in. c. fi. & d. c. causam. ubi plene per cano. de do. & cõtu. & in. c. fi. de eo q mit. in poss. cau. custo. & tenẽt doct. oẽs, uidelicet Dyn. Ricard. Malumb. Bar. & post eũ alii in. d. §. prętor. Bal. seu Tancre. in cõpendiosa. ti. de cita. q. ii. & idẽ bal. i. l. fi. col. ii. in prin. C. de iur. domi. imp. & d. l. ut pfectius. col. fi. in prin. & l. ex eo. C. qũo & qñ. tenet Mill. i uer. citatio.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.ii.uerſ.& Lanfranc.in.c.quoniam contra.nu.ii.de proba. & Rot.deciſ.cccxcvj.in antiq.&.xlviii. ualet citatio.in no.cũ aliis,de quibus per Alex.in conſil.cvii.nu.viii.lib.v. de quo non eſt dubitandum: quia eſt firma concluſio, uidelicet quôd in principio cauſæ,& iure alicuius ponderis & præiudicii ordo ſubſtantialis eſt,ut ſi perſona principalis domini reperiri poſsit perſonaliter citari debeat, ut in dictis locis.

84 Sed ſi perſona ipſius principalis domini (facta ſuper hoc debita diligentia)reperiri non poſſet:ſi aderit cum mã dato ſufficienti procurator: & hoc liqueat iudici ipſe citandus erit ut probatur in.d.c.cauſam ubi hoc expreſſe notant glo.& Abb.in col.ii.uerſi.Secundo nota.de dol. & cõtuma. &.c.fi.de eo qui mit.in poſſeſ.& clem.cauſam. in princ. ubi omnes doctores de electio.& tenet Bar. in.d.l.iiii.§.prætor. col.iii.uerſi.quæro an debeat fieri.ubi uidetur tex. & in.d.l. aut qui aliter.§.j.quod ui aut clam.ponit Ioan.Mill.in uerb. citatio.in.j.uerſ. & ſentit Rota deciſ.cccxcv.fuit dubitatum. in nouis.dum uult procuratorem generalem cõueniri poſſe a principio in cauſa nouiter mota:& ſi petierit ad dominum conſulendum dilatio danda ſit.Quamuis ſi dominus foret præſens procurator in principio cauſæ,niſi in his quę eſſent leuis præiudicii, citari non deberet:ut per Barto.in.l. quamuis.col.fi.de dam.infec.& in.l.eum qui.de procura.Canoni.in.c.cauſamque.de dolo & contuma.& ponit Ange.in authen.de hæred.& falc.§.hinc nobis.col.j.ſequitur Dec.cõſil.ccccclx.col.fin.

85 Si non eſſemus in principio cauſæ procurator indiſtincte citari poſſet: quinimo ſi eſſet dominus litis effectus,dominus principalis omiſſo dicto procuratore ad ſententiam citari nõ poſſet,& ſi citaretur,& procurator ſe opponeret, ſententia eſſet nulla,niſi in abſentia illorum promulgata foret: ut declarat Bar.poſt antiquos in.l.i.per illum text.In.iii.col. uerſi.item quæro.& ibi Bald.& alii.C.de ſenten. &.l.procuratoribus.C.de procurat. & in.l.furioſo.ubi late per Iaſ.col fi.ff.de re iudi.&.l.ſi procuratoris præſentis.ff.de uerb.obliga.tenet Alex.conſil.ccij.ſuper.in fi.lib.ii.Quoniam iudiciũ & inſtantia(cui ſententia debet eſſe conformis)concepta & radicata in perſona illius reperiebatur.Quamuis de iſta iuris ciuilis ſubtilitate Canones non curent: ſecundum quos

Ad ma... de ... uide in ... leg. n° 723. et Rom. sing. 22. et 447.

Soccin. infallent. suis in uerbo procurator. n° 316. et Maran. in suo tract. in uerbo sententia: n° 112 folo 215. ubi multa posui.

uterque & dominus, & procurator citari poterunt: cum non referat quid ex æquipollentibus fiat: ut inquit Bald. in istis terminis.in.d.l.j.col.iii. uersi. breuiter opinio &c. & satis hoc in curia seruatur, præterquam in foro Capitolino, ubi ex forma statutorum & procurator, & dominus ad sententiam citari debent:tutius tamen est ut (euitētur opinio-
86 nes)si fieri potest,utrunque citari & in personam utriusque respectiue sententiam formare:de quo ultra præmissa ponit Spec.in tit.de senten.§.qualiter.col.iij.uersi.porro.& ibi Ioā. And.in uer.litigauerit.& Ang.in consi.xcviii. & est glo.ordinaria in.c.querelam, in uerb. œconomi. de elect. & ibi ponunt scrib.& est decis. Guid.Pap.ccccxxxj.debet.&.q.lxxxvj. procu.ubi uide. Vide Rot.decis.xxj.idem asserentem in ultima addi.in fi.in nouis. Et Feli.post Bald.in.c.fi.in nomine domini.col.fi.de testi. qui huiusmodi differentiam iuris ciuilis, & canonici attestantur, & declarant intelligi debere dummodo procurator sit præsens & nō impeditus. Quodque non declarauerit se nolle in causa huiusmodi comparere.Nam his casibus dominus principalis omisso procuratore, qui fuisset litem contestatus, etiam de iure ciuili citari posset, secundum ipsos, & Boer. hoc idem tenentem in decis.cclxxxv.

87 Si uero nec principalis,nec illius legitimus procurator apparuerit:iudex poterit committere, ut absens domi suæ solitæ habitationis citetur, idest ubi citandus tunc temporis communiter inhabitat:ut in.d.l.j.§.j.de liber.agnosc. &.d.l. scire.§.oportet.de excus.tut.l.penult.C.de annal.excep.l.aut qui aliter.§.j.ff.quod ui aut clam.c.causam.de dol.& contu. &.d.clemen.causam.de elect.ponit Deci.d.consil.ccccclx.col. fin.cum aliis,de quibus supra.

88 Et aduerte quoniam conueniet,quòd citatio huiusmodi quæ domi fit,publice fiat:& copia illius in manibus domesticorum dimittatur:uel saltim in hostio domus affigatur: alias si oretenus simpliciter fieret (cum uox illa sine literis de facili euanescat)citatio non afficeret: ut probari uidetur in authen.qui semel. ibi, edictis uocetur: quia uox præconia paucis innotescit.C.quomo. & quan. & in.l. sed si pupil.§.proscribere.ff.de insti.actio.& declarat Bal. in.l.consentaneum.in.ii.notab.C.quomo.& quan.& in.l.ut perfectius.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

col.ii.in fi.& ibi Ange.C.de annal.except. & idem Bald.in.l. diffamari. per illum text.C.de ingen. & manumiſ.ubi dicit quòd nuntius domi citando uocitare debet taliter. quòd quilibet adſtantium audire poſsit:ponunt Cano. poſt Inn. in.c.fi.ſuper gl.ii.de eo qui mit.in poſſeſſ.& in.d.c.compara ti.& Iaſ.in.§.quadrupli. in uerb. illud tamen diligentiſsime nota.ubi clare loquitur inſtitu.de actio.& uide Gui.Pap.q. ccccxlv.an ualeat.&.ccccxxix.procedi.

89 Et propterea dici conſueuit quòd nuntio abſque literis, ideſt ſine tabellione,aut de teſtibus domi oretenus citanti non eſt credendum.ut inquit Spec.in tit.de citatio.§.ſequitur. uerſic. ſed nunquid ſufficit denuntiare. quem ſequitur Bal.in.d.l.ut perfectius.col iii.uerſ.attende:de quo uide per gar.in.l.Palatinos.C.de colla.feud.fiſc.lib.xj. Hoc etiam caſu nũtius referre.debet ſe citaſſe domi ſolitæ habitationis, quia referendo ſimpliciter ſe domi citaſſe,nõ ſufficeret, neque ualeret:ut tenet & declarat Alex.in conſ.ii.conſideratis.

90 col.ii.uerſic.alia ratione.lib.iii.ubi uideas.& regulariter teneas,quòd citatio ad domum non ualet,niſi in ſubſidium: uidelicet quando perſona haberi non poteſt:ut per gl.in.d. c.cauſam.de dol.& contu.quam dicit cõmuniter approbari Abb.in conſi.lxxxiii.lib.ii.& hoc fuit famoſum & notabile dictum Inno.in.c.ſignificauit. de teſtib. quod extollit Abb. in.d.c.fin.in ultimis uerbis de eo qui mit.in poſſ.& Deci.d. conſi.ccccl x.uiſo.col.fi.lib.iiii.

Vbicunque igitur quis non reperitur uel per fraudem, ut quia latitat:uel nõ permittit ſe perſonaliter citari,in ſubſidium poterit citari in domo:ut ſupra diximus, per text.in l.Fulcinius.§.quid ſit latitare.&.§.fi.ex quibus cauſis in poſſeſsionem eat.c.quoniam frequenter.§.porro.ubi gl.& ſcriben.ut lit.non conte.extunc.c.de cleri.non reſid.& cle.cauſam.de elect.cum aliis,de quibus ſupra.

91 Vel prout eſt quando ſemel quis perſonaliter apprehenſus, uel in iudicio comparuit: & poſtmodum non dimiſſo procuratore receſsit,aut de facili perſona ipſius non reperitur,quia & his caſibus ob pręſumptam malitiam domi citari poterit.& hic eſt tex.in.d.c.cauſam.de do. & cõtuma. & ſufficiet tunc ut ad domum citari poſsit quòd a iudicio abſit.l.& poſt edictum.in prin.cũ ibi not.ff.de iudi.l.ab eo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& ibi gl.j. & Bal.col.fi.uerſi.& nota quòd poſt litem conteſtatam ſemper ſufficit citare ad domum &c.C.quomodo & quando &c.& Ancha.in clemen.i.col.fina. de iudi.poſt Bar. in.l.iiii.§.prætor ait.col.ii.uerſi.ſed quæro an eſt neceſſe. de dam.infec.Nam (ut dixi) talem in fraudē latitare uel abeſſe præſumitur:ut inquit Bal.in.d.l.ut perfectius.col ii.uerſi.in gl.C.de annal.except.& fuit originale dictum Innoc.in.d.c. fi. de eo qui mitt.in poſſeſſ. quod ſequitur Rot.deciſ.xlviii. ualet citatio.in nouis. prout in ſimili conſueuit dici de clerico ab eccleſia,& marito ab uxore abſentibus:quia cum in illa reſidere,& cum altera morari illorum quilibet reſpectiue teneatur ad effectum,ut domi poſsit tales abſentes ualide citari:hoc tantum ſufficiet,ut per doctores in.d.c.fina.& Rot.deciſ.cccxcvi. nota ualebit citatio. in antiq. & declarat Ancha.in.d.clemen.prima.col.fi.de iud.& Fely.in.c.conſultationibus.in princ.de off.deleg.

Erit tamen aduertendum quoniam domi citatus non cōparens non diceretur uerus ſed fictus contumax , quia licet ſit in culpa,eſt tamen ſine dolo,& propterea a ſententia cōtra ſe lata intra decem dies a die ſcientiæ computandos appellare poterit,ut uoluit Rot.deciſ.ccccc.Nota ſi feratur ſententia.in antiq. &.clxxxvii. ſicut ficte contumax. &.ccclxiii. cum iura.in no.tenet Feli.in.c.quoad conſultationem. col. xiii.uerſi.conſidera duas concluſiones. de appell. & in.d.c. quoniam frequenter.§.porro.uerſ.ſexto not.ut lit.non conteſta.& Deci.conſi.xxxiiii.col.ii.in princ.lib.j. prout dici ſolet de citato per edictum publicum,ut dicemus infra.

93 Aduertas etiam quoniam priuſquam citatio fiat domi,ſi citandus præſens eſt in ciuitate,uel ſuburbiis(quia hoc caſu idem cenſebitur per.l.j.§.cum urbem.ff.de offic. præfec. urb. &.l.j.§.j.de liber.agnoſcend.) ſi cauſa de ſui natura celeritatem non requirit, uel qui fraudulenter & per culpam ueram, uel præſumptam (ut ſupra diximus) non abſit, & agatur de actu præiudiciali, citatio domi fieri non poterit, niſi prius facta diligentia & diſcuſsione de perſonam in ciuitate,& locis publicis reperiendo, ut tenent docto. in.d.§. prætor ait.& Cano.in.d.c.fina.& in terminis ponit Bald. in l.uetuſtiſsimam.ii.colum.de iure domi.impe.& Alexan.conſil.ii.conſideratis. col.i.lib.iii. Sicut enim diſcuſsio bonorū

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

an quis ſit ſoluendo,ita diſcuſsio perſonarum an aliquis ſit reperibilis,fieri debet.l.ait prætor.§.fi.ff.ex quib.cau. maiori.&c.& docet Bar.in.l.ſi tamen.in fin.ff.de lega.ii.& in l.iii. in penult.quæſtio.C.de duob.re.& facit tex.in.c.i. extra qui
94 matrimo.accuſ. poſſ. Et nedum in ciuitate ; quinimo & in uillis ac ſuburbiis ſeu comitatu, ubi prædia ſeu mãſionem haberent citandi,perquiri debebunt:ut uoluit Bald. in con ſil.xvj.citatio ad domum,lib.iiii.& conſi.ccccliiii.&.ccccxii. lib.ii.& per Abb.dicto conſi.lxxxiiii.in princ.lib.ii.& Corn. conſi.lii.in hac conſultatione.col.ii.in.iiii.uolu.

Erit inſuper aduertendum ad decretum & commiſsionē ipſius iudicis: quoniam uerba illius declarantur ſecundum mentem iuris (prout regulare eſt) & dicũt doctores de illo qui dixit ſe uindictam facturum : nam uerba illius ad iuris intellectum reducuntur:ut dixit Guiliel.Pau.de caſt.& Alexand.in.l.j.C.de his quib.ut indig. & Iaſ.in.l.i.col.v. uerſic. Tertio facit ſolennis.C.de ſer.fugit.& facit text.cum ſua gl. in.l.ſed niſi.ff.de iu.dot.Igitur ſi iudex aliquem ſimpliciter, uel perſonaliter,ſeu domi citari mandaret,huiuſmodi com
95 miſsio intelligi deberet iuris ordine ſeruato:uidelicet perſonaliter primo , alias ſi perſona non reperiretur , quòd citaretur domi:ut declarat Barto.poſt alios in.d.l.iiii.§.prætor. col.iii.uerſi.ſed quid ſi iudex.de dam.infec.& per Dec.conſ. ccccxlix . uiſis duobus. nu.v.lib.iiii.Abb.conſil.lxxxiiii. Ieſu Chriſti.col.i.lib.ii.Alex.conſil. ii.nu.ii.lib.iii. & conſi.ccj.in cauſa.ii.col.uerſi.& licet.in actis.lib.iii.

96 Et propterea ſtante huiuſmodi iudicis commiſsione , ſi nuntius ſimpliciter referret ſe domi citaſſe : & non conſtaret de diligentia adhibita pro reperiendo perſonam, executio non ualeret:ut per Bar.& docto.in dictis locis, & Alexā. conſil.cxxxvij. in cauſa & lite.col.iii.uerſi. præterea. lib.ii.&
97 Panor.in.d.conſi. lxxxiiii. Si uero nuntius referret ſimpliciter ſe feciſſe,prout in mandatis,executio pari modo nõ ualeret tanquam obſcura,& incerta: ut declarat Alex.d.conſil. ii.colum.i. lib.iii. ſecundum alios lex in benigniorem partem declinando , uerba illius interpretarentur : quòd facta diligentia per nuntium de reperiendo perſonam , & ea non reperta,domi citaſſet, & hoc fauore ipſorũ abſentium, & ad excludendum ueram contumaciam & pœnalitatem :

ut eſt

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ut est decis.Bald.in.l.properandum.§. si quidem.C.de iudic. quam sequitur Rota.decisione.xlviij.in ultima additione.in nouis.& Petrus de Ancharan.& Cardinalis ibi, columna decimaquarta.in clementina prima.de dolo & contuma.quod multum commendat & corroborat Alexander, in consilio ccxix.ponderatis.columna tertia, in principio, libro sexto. & consilio.xj.numero septimo.libro tertio. Idcirco taliter citatus appellare posset à die notitiæ, ut supra dictum fuit.& pro quo uide Rot.ccclxiiij.cum iura.in nouis.& Capici.decision. cxxxix.in causa.& eandem Rotam.clxxxvij.sicut ficte, in no.

98 HACTENVS locuti sumus de citatione, quæ fieri solet contra absentem à iudicio, sed in ciuitate (ubi causa agitatur) præsentem qui cum præsto sit, ac paruo & modico dispendio personaliter, uel in domo habitationis suæ citari possit, ad quemlibet actum fiendum singulariter & in specie uocandus est, etiam quòd à principio generaliter ad totam causam, uel etiam ad certum actum uocatus nō comparuisset, uel etiam dixisset nolle comparere, quia nihilominus eundem ad reliquos actus citari conueniet, ex quo eius contumacia non operatur, nec sibi obesse debet, nisi quoad actū in quo fuit contumax, prout hæc fuit magistralis doctrina Ioannis Andreæ, in additionibus ad Speculatorem, sub titulo de citatio.§.uiso.columna secunda.in uerbo incumbit. & in titulo de contumacia.§.primo.in glo. magna in sexto, & septima quæstione. & per eundem in capitulo eum qui. de dolo & contumacia.quem optime declarat Paulus de Castr. in.l.ad peremptorium.columna finali, circa finem, de iudic. & in consilio.cccxvj.certum est, secunda columna, in principio.libro primo, & domi.Alexand.in consilio.cxxxvij.in causa & lit.columna tertia, uersicu.sed in processu. libro secundo, & uide eundem in consilio.lxxxj.stantibus columna prima, libro quarto, ubi dixit quòd si citatus ad causam responderit, quòd non uult comparere, neque coram illo iudice litigare ulterius non esset citandus, & quòd ita est communis opinio doctorum, quòd intellige uerum quoad illum actū (ut supra dictum est) uel etiam in tota causa, cum ob huiusmodi responsionem declarauerit hoc casu se ulterius coram tali iudice nolle comparere, alias negligens in uno actu, non præiudicaret sibi in sequenti, ut ponit Deci.consilio.dxxxiij.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

procedendo. col.pen.in fi.lib.iiii.& in præmißis uide Iason. in.l.si prius col.viii.de oper.noui nuncia. Maria.in tractatu de citatio.articul.v.nume.61.& Ioannes Millis in uerb. citatus specialiter. in quarta columna.Bart.& Alexander ad eum in.l.statuliberos.§.Stichus annua.ff.de statulib.& idem Alex. ad Bartolum.in.l. qui ante calendas.in fin.de uerborum obligatio. Quamuis Innocen.in capitulo ad petitionem.in glo. magna, circa finem, extra de accusationibus. uoluerit eum qui ad certum actum citatus respondit se nolle uenire, ob eius manifestam contumaciam, ad causam illam non esse ulterius citandum, cuius dictum pro notabili refert Rot. decision.ccxlv.licet.in fine.in nouis. Quod (ut dixi) intellige in citato de longinquo, uel quod ulterius non citabitur, scilicet ad illum actum, super quo semel citatus constat de eius cõtumacia, & propterea ad eundem amplius citari non debet, & in hoc doctrina Innocentij communiter approbatur, sed in eo qui est præsens, & citatus ad aliquem actum respondit nolle comparere, seu alias negligens uel contumax fuerit, nihilominus ad reliquos actus citandus erit, (ut diximus supra,) & in hoc idem Innocentius contrarium sentiẽs communiter reprobatur, ut inquit Alexã.ad Bar.in.l.tres denunciationes.C.quomo.& quan.& de quo plura ponit Feli.in.c. inquisitionis.col.antepen.extra de accusat.

Si uero citandus non solum à iudicio & ciuitate, ac illius suburbiis absit, quinimo in partibus lõginquis moretur (ut quotidie in Roma.cur.contingit) quando in sacro Rotæ auditorio contra absentes, & in remotis partibus, puta Hispaniarum uel alibi commorantes causæ committuntur, tũc in eadem curia in uim huiusmodi commißionis citatio ad partes ubi citandus degit, decerni consueuit sub simili substãtia seu tenore, uidelicet quia imprimis nomen & cognomen cũ
99 expreßione dignitatis seu officij ipsius iudicis citantis præmittitur, siue ordinarius, siue delegatus sit, ac literæ ipsę citatoriæ non ei qui citandus est, prout antiquitus fiebat, sed uniuersis clericis, seu tabellionibus, & reliquis in eadẽ prouincia in qua litteræ sunt exequendæ constitutis dirigũtur, illisque (inserto ipsius rescripti tenore) idem iudex attestatur se ad instantiam partis ibidem expresse præsentem citationẽ decreuisse, illisque ac cuilibet ipsorum (cui literas huiusmodi

præſentari contigerit)iniungit,quatenus ad inſtantiam partis requiſitus ſub pœna excommunicationis &c. eũdem aduerſarium in literis expreſſum,& quoſcunque alios in execu tione nominandos in propriis perſonis ſi commode illę ha beri poterunt, alioquin in hoſpitiis habitationum ſuarum, ſi ad ea tutus patet acceſſus.ſin minus in cathedrali & parrochiali,ſub quibus citandi degunt,ac etiam in Eccleſia illa,de qua diſputatur (ſi cauſa fuerit ſuper eccleſia publice & alta uoce peremptorie citaſſe debeant quatenus die (puta.xxv. poſt ipſius citationis præſentationem) ſi iuridica fuerit , & ipſe iudex in auditorio ſuo,pro tribunali ſedere contigerit, alioquin ſequenti die iuridica Romæ,uel alibi, ubi tunc ſan ctiſsimus dominus noſter Papa cum ſua curia reſidebit , in palatio cauſarum apoſtolico (ſi fuerit Rotæ auditor) mane hora audientiæ cauſarum conſueta (uel ſi fuerit alius iudex qui citat)dicitur in ipſius citantis habitationis domo hora ueſperorum & audientia cauſarum conſueta coram eo , uel eius ſubrogando in iudicio legitime per ſe, uel procuratorẽ idoneum compareant,cum omnibus & ſingulis illorum iuribus cauſam huiuſmodi tangentibus , de & ſuper omnibus & ſingulis in commiſsione ſibi præſentata contentis, eidem inſtanti de iuſtitia reſponſuri,& in cauſis huiuſmodi ad om nes & ſingulos actus & terminos gradatim , etiam uſque ad diffinitiuam incluſiue proceſſuro,ac procedi uiſuri certificã do eoſdem citatos , quòd ſiue in dicto termino comparuerint,ſiue non,ad partis nihilominus comparentis inſtantiã, ad omnia & ſingula pręmiſſa(dictorum citatorum abſentia ſeu cõtumacia nõ obſtante) iuſticia mediante procedet &c.

Et poſtmodum ſimilis citatio,ſeu illius inſtrumẽtum per notarium publicum ad illam cauſam legitime deputatum, cum appoſitione teſtium,ac ſigno eius conſueto ſubſcribitur,& ſigillo eiuſdem domini citãtis roboratur , & in forma publica & probanti reducitur .

Hac igitur aut ſimili in ſubſtantia citandi forma , qñ quis de longinquo citatur, Romana curia uti conſueuit , prout cuique in ea exiſtenti notiſsimum eſt,& per ea,quæ ſupra di ximus ſatis manifeſte conſtare poteſt eandem ex iuris rationibus exceptam fuiſſe,maxime ex cle.cauſam.cũ materia ſua.

100 de elec.& quòd talis ſit obſeruãtia atteſtatur ẽt.d.Caſſado-

re.decisio.j. de appel. & facit quod ponit Aegid.conclu.cccx. fuit.& decisio.ccxxviij.uoluerunt domini.in no. & plura ponit Specu.in titu.de citatio. in.§. iam nunc.col.iij.uersic.uiso de citatione.& per totum cum seq.§.

101 Et quoniam citatio ipsa(ut diximus)fit de lõginquo,ideo absens ad totam causam & singulos actus gradatim citatur cum comminatione quod elapso termino & seruatis ex stylo seruandis citati absentia non obstante procedetur,& causa expedietur.quæ comminatio facit & designat citationem peremptoriam,iuxta text.in.l. peremptorium.ff.de iud.& latius per Spec.in.d.§.uiso.col.iij.uersi.item licet in die peremptorij,& per Bar.in.l.si finita.§.Iulianus.col.ij.uersi. secundo quæro de dam.infec.&.l.ij.C.quomodo & quando,&.l.mãcipiorum.ff.de optio.lega.ponit Rota decision.ccxlv.licet.in nouis,ac Felin.multa congerit in capitulo inquisitionis.col. xvii.uersicul. item addo.de accusa.& in cap.causam.colũ.iij. uersicu.quando opus est.de appel.

102 Nam tu scis quòd quando pro causæ expeditione & sententiæ prolatione una citatio fit pro tribus, apponi debet uerbum illud peremptorie,uel saltim æquipolens,puta comminatio,de qua supra,quæ habet uim peremptorij alias sententia non ualeret,per dictam legem perẽptorium.ff.de iud. &.l.consentaneum.&.l.ij.secundum unam lecturam.C.quo. & quan.cap.consuluit,de offic.delega,cap.j.de dilatio,ponit Bart.in dicta.l.si finita.§.Iulianus.colum.ij. uersicu. secundo quæro.& Specu.in dicto.§.uiso.uersi.quid si lata.& glo. ordinaria in cap.de illicita.xxiiii.q.iii.

103 Et in forma suprascriptæ citationis de longinquo ad totã causam factæ uerbum illud peremptorie una etiam cum cõminatione de procedẽdo positum fuit,quoniam licet in causis beneficialibus & summariis solennitas peremptorii non requiratur,per text.in clemen.sæpe.ubi Ioan.Andr. in uerb. peremptorie.de uerbo.significat.& ponit Abb. in capit. cum
104 olim.de test.ac etiam in Rom.cu.tale uerbum in citationibus apponi non consueuerit,cum termini omnes ex se post litem contestatam sint peremptorii,ut inquit Spec.in.d.ti.de citatio.§.uiso,uersi.dicunt quidã.& ponit Fel.in.c.consuluit. col.iii.de offic.dele.& in cap.inquisitionis.col.antepe.uersic. Item uide.de accusatio.per Bar.in.l.consentaneum.ubi Alex.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.ii.addi.C.quomodo & quando,& melius ponit Rot.deci sio.ccxlv.Licet in causis.in no.

105 Nihilominus istud fallit in citato ex longinquo ad totam causam,quia tunc etiam in causis beneficialibus & summariis uerbum peremptorie in citationibus apponi debet, ut est doctrina Bar.in constitu.ad reprimendum.in uerb.super crimine.& si aliter fieret,citatio nõ haberet sua essentialia, secũdum ipsam.Quãuis si citatus absque appositione perem-
106 ptorii compareret, & sententia diceretur esse, eualida, ex quo solennitas peremptorii ad conuincendam malitiam & proteruitatem non comparentis, non ad solennizandum iudicium adinuenta est,ut declarãt doctores in.d.l. ad peremptorium.& Alex.in consi.cxxiii.uiso processu.col.i.lib.ii.

107 Distantia igitur ad discrimina uiarum, difficultas citandi, & partium dispendia operantur,ut in principio causę citatio generalis ad totam causam,etiam cum appositione perẽptorii fieri possit, ex quo citationes huiusmodi de longinquo de facili geminari & reiterari non possunt, ut probatur in.c. cum ex literis.in fin.de restitution.in integ.c. cum dilecti.in prin.c.cum olim.& cap.fina.de dol.& contu.declarat Ioann. And,in dicto.§.uiso.in uerb.incumbit.in Specu.de citatio.& Paul.de Castr.in dicta.l.ad peremptorium.ff.de iud.& Paul.
108 de Leaz.in clemẽ.i.eo.ti.Prout ex eisdem causis etiam perẽptorium maturari potest,idest mitti unica citatio pro tribus cum termino arbitrario,ut declarat gl.post tex.in.d.c.de illicita.super uerb.peremptorio.xxiiii.q.iii.& doctores post tex. in.c.i.de dilationib.& de hoc uiget generalis consuetudo & obseruantia,ut inquit Specu.in.d.§.uiso.in.i.col. titulo de citatio.& Bar.in authen.qui semel.col.iiii. uer. quæro an istæ dilationes.C.quomodo & quando.

Et si post citationem in partibus legitime executam citatus comparere non curauerit, elapso termino in citatione comprehenso,& constito iudici de citatione executa contra taliter ad totam causam citatum absque alia citatione usque ad sententiam inclusiue procedi poterit,quia factus est contumax in tota causa.arg.cap.i.de appellationib.in.vi.cap.i.& capitulo cupiens.de electionib.eodem libro. capitulo finali. extra de do.& contuma.l.properandum.§.primo.C.de iudi. tenet Specu.in.d.§.uiso.col.iii.uer. puta ad uidendum iurare

testes.& ibi Ioan.And.& Bart.ad reprimẽdum. in uerb.super crimine.& in.l.statuliberos.§.Stichus annua. ubi per Alex. in addit.ff.de statulib.& ponit Abb.in cap.fina.col.iii. circa fin. extra de dilationibus . & Mill.in uerbo citatus specialiter ad unum actum.& tenet Rot.decis.cccxlv. licet impetrãs.in no.

110 Et quamuis contra taliter citatum (ut præfertur) absque alia ulteriori citatione ad sententiam & causæ expeditionem de iure procedi posset,nihilominus in Ro, cur.ex benignita te & sacri palatij stylo ad proteruitatem non comparẽtis ma gis conuincendam,idem citatus in partibus consueuit (etiã quòd nullo modo comparuerit)contra ipsum processus per edictum publicum,seu audientiam cõtradictarum decerni, & ad omnes alios subsequentes actus in dicta audientia publice citari,prout de huiusmodi obseruantia & stylo apparet in decisio.ccxxiij.si committatur.quę dixit quòd si citatus ad curiam die assignata non comparuerit,fiet citatio in audien tia publica contradictarum uel præconizatio , aut in albo prætoris conscriptio.tenet idem Dei.ccxx.licet.&.lxix.actore. in no.& decis.dccxc.Sciendum.in antiq. Aegid. conclu.cccx. fuit.Cassadoreus.decisio.vj.ut lit.pendente.& de huiusmodi stylo meminit.& illum commendat etiam Paul. de Castr.in l.ad peremptorium.circa fi.ff.de iud.& Fel.in.c.quoniam fre quenter.§. porro.uersic.demum an citatio.nu.20.ut lit.non contesta.& Deci.consi.ccccvj.uiso puncto.nu.25.

111 Et iste stylus obseruabitur , etiam quòd actor in termino citationis non comparuerit , nam licet citatio quoad illum actum fiendum(neutro comparente) fuerit circunducta,ut l.post edictum.§.j.ff. de iud. nihilominus ex quo citatio huiusmodi fuit ad omnes actus & totam causam , idcirco ipso actore quandocunque comparente , contra taliter citatum nõ comparentem per audientiã procedi poterit, ut est decis. cccxlv.licet.in no. quod procedit tam in citatione hominis, q̃ iuris,ut in decisio.cccxxviij.secundum Ioan.Mil.urtunque ponentem in uer.citatio tamen &c.col.iiij.etiam (ut dictum fuit)quòd actor in termino non comparuerit, & contuma-

112 ciam citati & non comparentis non accusauerit, prout fieri debere magistraliter uoluit Bar.in.l,consentaneum. in fin.& in authẽ.qui semel.col.iii.C.quo.& quan.& in.d.§. Iulianus. col.iij.de dam.infect.per tex.in.l.properandum.§.j.C.de iud.

& ponit Alex.cõſi.xcij.pſpectis.col.pe.uerſi.pro hoc facit.li.j.

113 Si uero ad cauſam citans ſemel in iudicio comparuerit,per huiuſmodi comparitionem citatio , ac illius peremptorium & comminatio circunducuntur,per tex.in.d.l.poſt edictum. & propterea,etiã quod quis ad omnes actus fuiſſet citatus, quia tamen prima citatio per comparitionem conſumpta fuit,ideo ad reliquos actus fiendos ſingulariter citari debebit,ut declarat Bar.in extrauagan.ad reprimendum, in uerb. ſuper crimine.& Ioã.And.in dicto.§.uiſo.in uerb. incumbit. & Paul.de Caſt.in dicta.l.ad peremptorium.in fin.& Io.Mil. in uer.c.citatus ſpecialiter.in.iiii.col.& in uerb. citatio generalis.col.pen.ponit Fel.poſt Anto.& Imol.in.ca.licet cauſam. col.xv.uerſi.demum.extra de teſtib.

Maxime quia incertum eſt quando reliqui actus fiendi in iudicio explicari debeant,& propterea ad illos,is contra quẽ fuit,citandus eſt ut inquit.Abb.in.d.c.fina.col.iii.in fi.de dilatio.poſt Bar.in.l.qui ante Calendas.ff.de uerb.oblig.

114 Is tamen qui fuit(ut præmittitur) citatus , & in principio cauſæ comparuit , ſi uult contumaciam effugere uſque ad expeditionem cauſæ perdurare debet , alias cum ad omnes actus gradatim fiendos,& totam cauſam citatus fuerit , licet ſemel comparuerit,ſi poſtmodum lite pendente non dimiſſo procuratore recederet,uirtute primæ citationis,ſaltim per edictum,ideſt proceſſum & citationem per audientiam cõtradictarum conſtito de receſſu & abſentia procedi poſſet, ut probatur in cap.cum dilecti.de dol.& contumac.& ponit Bar.in conſtitu.ad reprimendum.in uerb. per edictum.col. fina.uerſi.quid ſi in primo termino.& in uerb.publice.& declarat Abb.in.d.c.fi.de dilatio . & tenet Rot.ut deciſi.cccxlv. licet.in nouis.& Faſtol.cauſa.xxx.dubi.lviij.

115 Et hinc quotidie in Ro.cu.practicari uidemus quòd procuratore,ſeu aliquo ax principalibus lite in eadem curia pendente,recedentibus ſeu decedentibus conſtito ſummarie de hoc, proceſſus contra tales tanquàm contumaces per audientiam contradictarum decernitur,ut declarat Caſſado.in deciſio.vi.in prin.ut lit.pen.& deciſio.i.de ſen.& re iud. poſt Rot.deciſ.cxxix.in abſentia.in antiq.&.cxliiii.in cauſa.in no. & Aegid.conclu.cccx.&.dcxv.& Paul.de Caſt.in.d.l. ad perẽptorium.columna fi.de iudic.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

116 Quamuis ſi procurator rei abſentis lite huiuſmodi pẽden
te decederet cum in caſu iſto non ſit quid imputandum ipſi
reo talia ignoranti,propterea mors iſtius procuratoris eidẽ
reo abſenti per actorem intimãda eſſet, & anteq̃ intimaretur
contra eum ueluti contumacem procedi non poſſet,ut de-
clarat Aegid.cõclu.ccccxcv.licet mors. quoniam is qui ſemel
per legitimum procuratorẽ comparuit,dici non poteſt con-
tumax,contra quem ſolummodo proceſſus per audiẽtiam,
& per edictũ decernitur,ut inquit Rot. deciſ.dcccxxxix. nota
quòd aliqs.in antiq.& in p̃miſsis uide Aegi.clv. ſi principali.

117 Ad unum circa præmiſſa in actu practico aduertendum
fuerit,quòd quãdo negotium, ſeu cauſa agitatur contra ab-
ſentes qui ſemel comparuerint,uel contra exiſtẽtes in ſubur
biis,ſeu comitatu , quos ad quemlibet actum citare difficile
eſſet,conſulte faciet iudex , ſi ad inſtantiam partis aduerſæ
coegerit tales ad eligẽdum ſibi locum in ciuitate & loco iu-
dicii,ubi citari poſſunt . Cum durum ſit ſemper mittere ad
uillam ſeu comitatum , uel perquirere per totam ciuitatem
ignotos & irreperibiles,& circa hoc tempus conterere,ut uo
luit Ang.in.l.qui ante calendas.ubi Bartol.hoc reliquit inde-
ciſum.ff.de uerbo.obliga.allegando dicta Inn.in capit.audi-
tis.& cap.conſtitutus. de procur. eandem doctrinam poſuit
Bartol.in extrauagan.ad reprimẽdum.in uerb. per edictum.
col.fina.& Panormi.in cap. fina.in.iii. colũ.in fin.de dilat.&
ego in Roma.cũ.ſæpius expertus ſum.

118 Ex pręmiſsis igitur ac forma ipſius citationis quam poſui-
mus,ſatis conſtat reum qui de longinquo citandus eſt per-
ſonaliter primo,ſi reperiri poteſt , alioquin facta ſuper hoc
diligentia in domo ſuæ ſolitæ habitationis,ſi qua extabit ci-
tare debere,& ſi citandus fuerit clericus , & ibidem aliquam
eccleſiam curatam,& de iure reſidentiam requirẽtem, habue
rit, etiam quòd aliam habitationem ibi non habeat,ſi abſue
rit abſque rationabili cauſa,in eadem Eccleſia(quæ fingitur
eius habitatio)cum alibi eum morari non debeat, citari po-
terit,ut probatur in capitulo,ex tuæ.de cleri. non reſiden.&
ponit Inno.poſt alios in dicto cap.fin.de eo qui mittitur in
poſ.ponit Abb.colum.iii.uerſicu.Item nota ex ordine.in.ca.
cauſam.de dol.& cõt.eſt deciſ.dñorũ.lxxxii.in cauſa bñficia
li.in no.quæ requirit,quòd talis citatio fiat etiam in eccleſia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.2.11

Cathedrali: & iste casus uidetur omissus in.cap. causam. de elect.in cle.
119 Si uerò nec domum particularem, nec Ecclesiam residentiam requirentem, talis clericus habuerit, citandus erit in Ecclesia Cathedrali illius loci: & si disputabitur de aliquo Ecclesiastico beneficio, etiam in illo citari debebit, in quo etiã citari conueniet, quando domi citationem fieri contingeret: ut probat tex.in.d.clementina Causam.de electio. & ponit.d.decis. lxxxii. Isto tamen casu si beneficium, de quo di-
120 sputatur, non fuerit curatum, antequam in eo, & in Cathedrali citatio fieri possit: præcedere debet diligentia de personam reperiendo, facta in loco domicilij ubi ultimò inhabitare consueuerat: Secus si beneficium esset, curatum: quia tunc non requiretur alia diligentia de personam reperiendo: sed satisforet intimare in Cathedrali & beneficio in eam curato, ut tenet Rot. decisione dxxiii. Not. quòd in causa beneficiali. in Antiqu. iunctis dictis. ccxxviii. & decisio.lxxxii. in no. Dummodo locus habitationis non esset in ualde remotis: quia tunc ut opinor, satis foret in cathedrali, & beneficio illo etiam non curato, absque alia diligentia casu quo persona ibidem non reperiretur, citare. argumen. d.clement. Causam.in uerb.quod si fors.& uidetur cõclus. Aegid.cccxc. in executione.quam uidebis.& uide quod dixit Deci.in. dic. consili.ccccclxj.col.fi.in prin.
121 Et istis casibus quando citatio fit in loco domicilij, uel in ecclesijs, satisfuerit citationem publicare, id est eandem publice & alta uoce legere: & si copia petita fuerit, tradere, nec requireretur affixio cum.d.clementi. Causam.hoc non requirat. & ita declarat Cassad.decisio.prima.de appel. de quo tamen uide sub nu.88.
122 Si uerò citandus fuerit laicus & secularis: & persona ipsius, aut procuratoris eiusdem, apprehendi non possit, citandus erit in loco domicilii, si ubique gentium fuerit (ut dictũ fuit suprà.& ponit Bald.in.l.iuris ordinem.C.de iuris.omni. iudic.& in.l.ab eo.col.fina.uers.ibi requisiuit.C. quomod.& quan.& Deci.cons.ccccclx.nu.25.li.iiii.Sed si domus uel habitatio nusquam reperiretur: ut puta quòd citandus uagabundus foret: si ageretur de re immobili, citari poterit per affixionem cedulæ illi rei, de qua agetur, per.l.iiii.§.prætor.cum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

concordan. de quibus ibi per gloss. in uerb. libellum, & per Bart. & scrib, ff. de dam. infec. Si de re mobili actum fuerit, facta diligentia de talem reperiendo in loco ubi contraxerit, uel quasi, ac forum sortitus fuerit: & eo non reperto, constito de hoc citabitur per præconem, seu per edicta (prout moris fuerit tales absentes, & uagabundos citari) argum. l. ii. C. ubi in rem act. & sentit Bald. in. l. uetustissimam. uersicul. nota in materia. C. de iur. domi. impet. & Bar. ad reprimendum. in uerbo, per edictum. in. ii. col. in fin. quia hoc modo citantur regulariter absentes qui domicilio carēt, & ubi sint, ignoratur: ut declarat Innoc. in. d. ca. fin. de eo qui mittit. in poss. quem sequitur & declarat Bald. in. l. penul. col. ii. uersic. in gl. super uer. domicilium. C. de annal. exce. facit tex. in auth. qui semel. C. quomodo & quando. & aliqui ponunt in. d. clem. causam. & tenet Abb. in capitu. finali. columna quarta. uersiculo, idem potest requiri. extra, de foro compe.

123 Iudex itaque ordinem suprapositum in citando absentes seruare, neque illum præuertere debebit: aliàs decretum ipsius non ualeret, puta, si à principio causæ aliquem per edictum publicum, seu domi, uel in ecclesiis nulla præcedente diligentia de personam reperiendo, citari mādaret: ut tenuit Paul. de Leaz. in d. clemen. causam, & ipsum ibidem refert & sequitur Anchar. in. iii. col. uersi. Decimò nota. & Imol. col. i. uersi. nota. argum. quòd non potest &c. & colum. iii. uersicu. quæro, an ordo. ubi dicit hunc esse ordinem substantialem. extra de elect. uel saltim daret legitimam causam ab huiusmodi processu appellandi: ut uoluit Bart. ad reprimendum. in uerbo, per edictum, post prin. ubi dicit quòd talem processum iudex appellationis de facili infirmabit.

124 Et quæ supradiximus de aliquem personaliter, uel domi, siue in ecclesiis citando, procedunt, quando ad illos seu loca huiusmodi tutus patet accessus. Sed si ob ipsius citandi aut suorum potentiam, ad ipsos eorumque domicilia tute & libere accedi non posset: uel quòd ipsi citandi per se, uel alios quoquomodo, ne ad eos citatio perueniret, impedirēt: cum ipsimet sibi ipsis impedimento sint, ne personaliter uel domi citentur: absentia, & potentia illorum alteri obesse non debebit: ut inquit text. in. l. ut perfectius. in princ. C. de annal. excep. & uide Aegid. conclu. dlxxvii. etiam Si. Ideo etiā

in principio causæ iudex poterit committere,ut tales per edi ctum publicum,in aliquo loco publico,taliter citētur: quòd ad eos,eorumque, aut suorum notitiam uerisimiliter possit peruenire: ut prob.in.d.clem.causam.uersicul.uerum. & ibi scrib.& in clem.i.qui text. ad hoc principaliter emanauit. de Iud.& facit.c.j.§.contrahentes.de for.compe.in.vj.& tex.in.c. quoniam frequenter.§. porrò. & ibi pariter scribentes, ut lit. non contesta.

125 Sed quoniam modus iste per edictum publicum in principio causæ citandi (cum absentem,& ignorantem afficiat) est rigorosus,& a iure multum exhorbitans : ut dicit text. in d.clem.i.de iud.& Rot.decis.ccxxiii.si committitur.in not. & Ioan. Mil.in uerb.citatio.per edictum.in. iii. col. Idcirco extra casus dictæ clementinæ concedi non consueuit : ut est decis.dominorum.dcclij.dic quôd in.c.dudum. in antiq. Et propterea in Roma cur. nullus iudex taliter citat, nisi fuerit sibi ex speciali mandato Papæ id commissum : ut notat glo. in.d.cle.j.in uerb.specialiter.hoc enim est quasi proprium, & in ipso Papa speciale, ut talis citatio arctet,secundum Paul. de Leaz.& Gulielmum de Montelaud. quos ibidem refert, & sequitur Rot.dicta decisio. ccxxiii.in addict.& ponit Paul. de Cast.in.l. ad peremptorium.in fin.de iud.& Felin.in. d.c. quoniā frequenter.col.ix.uer.circa gloss.ut lit. non contest.

127 Et quando Papa dat alteri hanc potestatem per simile edictum publicum citandi, consueuit apponi clausula, uidelicet, constito summarie de non tuto accessu,ut moris est,unde iudex talis antequam citationem per edictum decernat, debet saltim summarie testes examinare super metu, potentia,& non tuto accessu, seu impedimentis, quæ ex aduerso prætenduntur : ut tenet Rot.dcciiii.dic quôd citatio.in anti.

128 qui testes satis est quod dicant se credere impossibile fore, uel non esse tutum, eosdem in personis, uel illorum domicilio citare: ut inquit Rot.deci.dcxciii.nota quòd aliquoties. in antiq.ponit Bart.ad reprimendum. in uerb. per edictum. in prima colum.& Fel.in.d.c.quoniam frequenter.colum.xi. uersi.pro practica. d.clementinæ. & Cassad. decisio.secunda. in fin.de dol.& contum. Et iuramentum ipsius partis super hoc non sufficeret : ut.d.decision.dccliiii. &.dcciiii.dic quòd citatio.in antiqu.& ponit Felin. in loco de quo supra. Et si

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

iudex saltim summarie de pręmissis non cognito, processum per edictum decerneret, processus huiusmodi non ualeret: ut cōsuluit Dec.consi.cccclx. Viso puncto.col.fi.nu.26.li.iiii.

129 Iudices tamen etiam seculares de partibus, constito de p̄missis impedimentis, ac non tuto accessu & ipsi per huiusmodi edicta publica procedere consueuerunt, per text.in authen.quod semel.C. quomodo & quando. & ibi per Bart.& & doct.& ponit idem Bartol. ad reprimendum, in uerb.per edictum.& Marian.in rub.de dilat.Ab,& Feli. in.d.c. quoniā frequenter. & quotidie in curia in senatore urbis experimur.

Insuper quamuis.d.cle.Causam.& cōstitutio ad reprimendum huiusmodi citationem per edictum simpliciter in aliquo loco publico solenniter publicari mandauerint, nihilominus ex quo talis dispositio nimis uaga,& incerta uisa fuit: propterea clementina prima de iud.& melius stylus & obseruantia sacri palatij loco & solennitatem huiusmodi decla-
130 rantes, uoluerunt easdem citationes in locis per ipsum iudicem in citatione ipsa designatis, & expressis publicari debere: & in eadem Romana curia huiusmodi citatio sub simili substantia formari consueuit, uidelicet.

131 Et quia per testium fide dignorum examen comperimus, dicto N.ex aduerso instanti aut alteri eius nomine ad præfatos N.& N.ex aduerso principales, pro huiusmodi nostris literis citatorijs in eorum proprijs personis, aut domiciliis, seu locis consuetis, exequendis tutum non patere accessum: idcirco autem Apostolica nobis commissa, per hoc præsens publicum edictum in Rom.cur. in audientia publica literarum contradictarum, in qua citationes huiusmodi legi consueuerunt, legendas, ac ualuis Basilicæ principis Apostolorū de Vrbe,& audientiæ causarum palatii Apostolici, uel (quando sunt uacantiæ generales, in quibus audientia contradictarum cessat) tunc dicitur, quòd in ualuis Cancellariæ apostolicæ,& acie Campifloræ. extra uerò Rom.cur.& in partibus in ualuis N.& N.cathedralium, seu collegiatarū, aut parrochialium ecclesiarum talis loci, seu ciuitatis (prout esse cōtigerit) tanquam locis circumuicinis & conuenientibus affigendas, publicanda, & exequendas, prædictos N.& N. ex aduerso principales tenore præsentium citamus: quatenus quadragesima die &c. demum addi solet hæc clausula: loca

uerò prædicta tanquam publica & idonea pro præſentibus literis exequendis, ad inſtar edictorum publicorũ, quæ olim in albo prætorio ſcribebantur, duximus eligenda: in quibus præfatas literas publice, & patulo iudicio, & quaſi ſonoro præconio decreuimus publicandas, & affigendas: ne dicti citati ignorantiam aliquam prætendere ualeant: cum uerisimile non ſit apud ipſos ſic citatos incognitum & occultum remanere, quod tam patenter & notorie omnibus extitit intimatum, authoritate Apoſtolica decernentes, quòd præſens citatio taliter executa citatos arceat, aſtringat, & perinde ualeat, ac ſi in eorum proprijs perſonis citati forent &c.

Quæ forma colligitur, ex.d.cle.i.cum ibi no.per gl.& ſcri. & eſt theorica.d.Inno.in.c.fi.de eo qui mit.in poſſ.&c. quoniam frequenter. ubi per Canoniſtas ut lite non cõteſt.&,l. de pupillo.§.proſcribere.ff.de inſtit.actio. & per ea quæ ponit Specul.in titulo de cita.in.§.penultimo. cum ſimilib.

132 Et quamuis mandati forma diligenter obſeruanda ſit.l. diligenter.ff.mandat.ca.cum dilecta.extra de reſcrip.propterea que forma ſupraſcriptæ citationis per executores quoad omnia ſeruari deberet, uidelicet publicari, & affigi tam in curia, quàm extra, in omnibus locis in eadem copulatiue comprehenſis: ut dicebat Rot.loquens de citatione per edictum.ccxxiij.in fin.in not.& Bald.in.l.j.§. Offilius.ff. nequis eum qui in ius uocan.& in.l.non ſunt liberi.ff.de ſtat.ho.tenet deciſ.Neapo.deciſ.ii.num.6.aliàs ſi forma huiuſmodi nõ ſeruaretur, proceſſus dictæ citationis uigore factus contra abſentem aliter non comparentem ipſo iure nullus eſſe deberet: ut ibi per eos: & ponit exemplum Ioan.Mill.in uerb. citatio non ualet.colum.penult.poſt Spec. de cita.§.i.col. ix. uerſic.ſed pone quòd.& Alex.in conſil.lxxiii. lib.iii. loquens de eo, qui executus eſt mandatum in alia re, quàm habuerit in commiſsis: quòd talis executio non ualuit: & in terminis noſtris de citatione decreta per edictum, cum clauſula, Conſtito de non tuto acceſſu &c.quòd eius formam ſeruari diligenter conueniat, ponit Deci, in conſil.ccccl x.col.fin.lib. iiij.cum ſimil.

133 Nihilominus ex ſtylo ipſius Romanæ curiæ, quòd citatio huiuſmodi per edictum, in duobus tantum ex tribus locis curiæ, & totidem ex expreſsis in partibus, & ſic in totũ quòd

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in quatuor locis, ex ſex poſitis in citatione publicetur , ſatis fuerit , quoniam ſi non eſſet forma prædicta,ſufficeret quòd in uno loco publico exequeretur,ut. d.clemen.i.& ibi glo.in uerbo.in aliquo.de iud. & quòd ſufficiat illã exequi in duobus locis ex tribus, tenet Rot. deciſio.lxxix. ſi committatur. in no.& Aegid.concl.cxciiii. Si mãdatur.& Fel.in.d.c. qm̃ frequẽter.col.ii.uerſic.ii.nota.& plenius ponit Caſſad.deciſ.i.de dol.& cõtu.& Rota.deci.dxxii.no.quòd ſi cõmittatur.in ant.

134 Inſuper (ut uides) ex forma prædictæ citationis requiritur,quòd publice legatur,& poſtea originalis affigatur & affixa dimittatur in ualuis dictorum locorum per tantum temporis ſpatium,ut tranſeuntibus patefieri poſsit,unde executor debebit referre ſe legiſſe,affixiſſe, & affixã dimiſiſſe, aliàs executio non ualeret,ut uoluit Rot.deciſio.ccxxiii.in not. &

135 Ioan.Millis in uerſi.citatio quando committitur.colum. iii. Quamuis palatium regulariter de ſola affixione, abſque lectura,contentetur,& ſatis eſt quòd notarius dicat ſe affixiſſe,& publicaſſe, ut per Caſſad.deciſ.iiii.de dol. & contu.quia affixio eſt quæ principaliter à iure requiritur,ut in.d.cle. cauſam.§.de elect.& cle.i.ibi,Ianuis affigendæ &c. de iud. & ponit idem Caſſad.deciſ.i.de appel.& ſentit Bar. per illum text. ad reprimendũ,in uerb.publice.ubi dicit de Iure Ciuili ſufficere,quòd edictum in aliquo loco publico legatur,per illum text.& per text.in.§. proſcribere.in.l.de pupillo.ff.de inſtitu. act.ſed de iure Canonico , quòd citatio debet legi,affigi, & affixa per tempus congruum arbitrio executoris dimitti , ut ibi per eum.

136 Et intellige quòd citatio ipſa originalis,non autem copia ſit affigenda,quia pars illi credere non teneretur, ſi non foret in publica forma,ut dixit Rot.d.deciſ.ccxxiii.& Aeg.conclu.dxxxix.licet citatio.Et Fel.in.d.c.quoniã frequenter. uerſ. v.nota quòd citatio originalis. & eſt tex.in.d.clem. cauſam. ibi,porrecto uel ſub ſcriptura authentica &c.extrà.de elect.

137 Si uerò executor referret ſe feciſſe,& executum fuiſſe prout habuit in mandatis,uel prout in dictis literis citatorijs continebatur,talis relatio nuntij ac decretum citationis relata, ſatis redderetur certa & clara,unde puto quòd ſufficeret , cum certum dicatur non ſolum id quod ex ſe certum eſt,ſed etiã

138 illud quod eſt certum per relationem ad aliud, quia natura

relationis est, secundum Baldum natura ueritatis patentis ex coniunctione scripturarum, ut per eundem in consilio. cccxxxviii. ea quæ ueniunt, libro.ii. & in.l.adeò.§.cum quis. ff. de acquir.re.do. prout refert & sequ.Deci.consil.dxxxviii. uiso puncto,col.ii.nu.7.lib,iiii.& facit text.in.l.institutio talis.& ibi Bartol.ff.de condict.instit.l.certam.ff.si cert.pet.l. ii. &.iii.C.de senten.quæ sine cert.quant.prof.c.cum uenerabilis.de reli. domibus cum alijs,de quibus per Abb.in consilio
139 xxviii.uersicu.iiii.adduco.in.i. parte.Secus autem foret in citatione.quæ non est fienda per edictum,quoniam ibi(ut supra uidimus) datur triplex modus exequendi, uidelicet in persona, si haberi potest,alias ad domum, alioquin in ualuis ecclesiæ,unde executor referendo se fecisse prout in literis,iudex de modo executionis certificari non posset, & sic executio tanquam obscura & incerta non ualeret,ut conclu. Aegid.conclusi,cc.si commissarius.& Alex.consil.cci.col.ii.libro.ii.& consi.cxxxvii.in causa.colum.iii.eod. libr. & consil. ii.consideratis.colum.j.cum seq.lib.iii.& Maria.in tract.de citatio.art.xiii.nu.4.

140 Loca autem uicina intelliguntur,quæ domicilio ipsius citandi uicina fiunt,ac talia esse debent,ut citandus uerisimiliter notitiam citationis habere posit,alias citatio non arctaret: ut tenet Rot.decis.vj.de dol. & contu.per Cassa. & facit concl.Aeg.clxxxviii.ut citatus.& per doct.in.d.clem.i.de iud. & duo ad minus,ut dixi, requiruntur,ut dicit Rot. dicta decisio. dxxii. Nota quòd si committatur.in Antiq.&. lxxix. si committatur.in no.

141 Erit etiam aduertendum, quoniam per istum modum citandi,uidelicet per edictum, non inducitur certa notitia, & propterea per similem modum citandi ac processum per edictum excommunicari seu beneficio suo priuari, quis nō debet. Nam ubi agitur de magno præiudicio, citationē peruenisse ad notitiam citati, clare constare debet, nec sufficiunt coniecturæ,prout sufficerent, quando essemus in re modici præiudicij,ut in deuoluendo causam ad Romanam curiam. Ita concludit Rot.decis.dcclxxi. dic quòd si opponatur. iuncta decisio. dccxc. Sciendum est quòd si in aliqua. in antiq. & ponit Abb.& Felin.in dicto cap.quoniam frequenter. columna.xiii.uersicul. aliud ualde notabile. & per Aegid.dicta

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

conclus.clxxxviii.ubi uoluit quòd ut citatus per edictum excommunicari posit,non sufficere probare, quòd in uicinis partibus edictum fuerit affixum, sed oportere etiam probare, quòd taliter affixum fuerit , ut ad eius notitiam potuerit uerisimiliter peruenire , ut ibi per eum : uide tamen in præmissis Rot. cclxxi. si de mandat. in not.&.ccclxiiij.cum iura. eod.lib.ubi quòd taliter citatus potest intra decem dies à die notitiæ appellare.

Insuper ea quæ suprà diximus, procedunt , quando quis certum contradictorem habet,quia tunc post quam de eius interesse principaliter agitur,nominatim , & expresse citādus est,nam citatio generalis per edictum seu audientiam publicam, uel præconem contra omnes sua interesse putantes, ipsum non arctaret,ut supra diximus, si uero certus contradictor non appareret , satisforet pro substantia & ualiditate
142 actus fiendi apponere edictum generale contra omnes,qui sua interesse putarent,prout de utroque est text.in capi.fina. in fin.de elect.libro sexto,& ponunt Bartol.Bald.& alij , per illum tex.in.l.si eo tempore.C. de remis.pig. & in.l.si uacantia.ubi per Angel. C.de bon.uac.libro decimo.ponit Innoc. & ibi omnes.in.c.fin.de maior & obed.& Bart.ad reprimendum.in uerb.per edictum.in finalibus uerbis. & idem Bal.in authen.si quis in aliquo.C.de eden.& Canonistæ in.c.Albericus.de testi.ponit decis. Neapolit.decisio.xxiiii. quidam.& Capi.in eisdem decis. decisio.lxxxvii.in causa magna.ubi recensent quinque requisita, ut ualeat datio curati hæreditati iacenti.& per Alex.in consil.cvi.cum consi.seq.lib.v. & cons. cxxxvii.columna.iij.ubi loquitur de cura.bonis dando. libr. ij.& consil.v.num.ij.lib.ij.& consi.cl. in causa.colum.ii. libr. vi.& consi.ccxxi.ponderatis.col.fi.eod.lib.in quibus locis reperies, quib.casibus citatio generalis requiratur & sufficiat, & habeat pro regula , quòd existente certa persona , quæ ex actu lædi potest , ipsa nominatim uocanda est , alias citatio generalis sibi non obesset,pro quo facit gl.in uerb.nominatim.de uita & honest.cleri.in cle.i.& Bald. in authen. si omnes.C.si ut se ab hered absti.& hoc tenet Rot.ut per Cassad. decis.vj.ut lit.penden.in fin.& Bar.in.l.si diu.&.l.si seruus.ff. de bo.auth.iudic.poss.& in.l.si quis instituatur.§.j. cum seq. ff.de hæred.insti.cum simil.

Idcirco

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Idcirco priusquam fiat generalis citatio, seu proclama, diligenter inuestigandum erit, nunquid adsit persona, quæ ex actu illo lædi possit: alias si uigore huiusmodi generalis citationis contra omnes sua interesse putantes, &c. possessionem alicuius rei apprehendisses, non audiveris, si postea diceres, non citaui possessorem, quia ignorabã quis esset, ideo generalem citationem feci, inuestigare nanque hoc debebas, ut sent. Bald. in. l. fin. col. iii. uersic. quarto pręmitte. C. de edic. di. Adri. toll. & in terminis ponit Bart. in consil. xl. missus in possessionem, & Anchar. in. c. fi. de elect. in. vi. ubi refert se ita alias consuluisse, uidelicet in cons. inci. in primo dubio, nu. 268. cum se. prout refert, & sequitur Alex. in cons. lxxxiii. uisa facti. col. iiii. uersi. nec posset, lib. ii. & latius consil. v. in causa. col. i. lib. eo. & consil. ccviii. uiso summario, col. fina. lib. secundo, & uide in decis. Nea. per Capic. decis. lxxxvii. in causa. col. prima, & cj. in causa Andreæ.

143 Per istum etiam modum citandi per edictum generale, uocari consueuerunt (non tamẽ nominibus aliquorum expressis) amici, seu cõsanguinei, si qui in ciuitate sunt, qui minorem, se non defendentem, uel ex causa probabili, aut necessaria, a ciuitate absentem, defendere uelint, iuxta ea, quæ ponit Bart. in. l. hæc autem. ff. ex quib. caus. in poss. & Bald. in authen. qui semel. ii. col. uersic. nota quòd uox præconis. C. quomodo, & quando. Sed si procedetur contra maiorem contumacem uerum, uel præsumptum, etiam quòd foret absens, non citarentur amici, neque consanguinei, ut docet Bald. ad Spec. in titul. de cita. col. ii. uersi. quando citatus non comparet, nam posset curator deputari bonis ipsius absentis, & cum eo procedi iuxta terminos gl. in. l. ab hostibus, in princip. ff. ex quib. caus. maior. de quo late ponit Alex. consil. quarto uidetur, col. iii. uersi. tamen quia, lib. ii.

144 Si collegium, seu uniuersitas, uel capitulum citandi forent, recurre ad glo. ordinariam, in uerb. singulares: & ibi ponunt doct. in. c. bonæ, de ele. & ad Bart. in extrauag. ad reprimendum, in uerb. citatum, & per Roma. in sing. dcclvi. & Aegid. conclus. clxxxv. licet, & Alexand. in. l. sicuti. ff, quod cuiusque uniuersit. & per eundem, in consil. ccxix. numer. 2. ubi ponit de capitulo citando, libr. vi. uide omnino Guid. Pap. quæst. cccxxi in causis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

145 Et nota quòd citatio quatuor principales partes in se continet, uidelicet decretum, formam, executionem, & relationem eiusdem, ut docet Bald. addit. Spec. tit. de senten. col. vi. uersic. nota tamen, & ponit Feli. in. c. gratum. ii. col. de off. deleg. & per ea quæ hactenus tractauimus, aliqualiter quoad decretum, formam, & executionem, illiusque concernentia te instruere poteris: quoniam necesse fuit mixtim, ob connexas doctorum decisiones illa ponere.

146 Quo uero ad ultimam partem, uidelicet relationem, erit etiam aduertendum, quoniam si iudici antequam ad actum progrederetur, per nuntii relationem, uel alias legitime, de citatione executa non constiterit, actus non ualeret, & si post actum factum relatio fieret, nihilominus actus præcedens a principio nullus non conualesceret, cum a principio de relatione debuisset constare, liquereque prætori, ut de sua potestate certus fieret, ut est text. in. l. hoc autem. §. i. ff. de quibus caus. in pos. & ponit Bart. in. l. si finita. §. Iulianus, col. iiii. uer. quæro utrum, de dam. infe. ubi dixit quòd semel reprobauit unum processum, cum reperisset relationem nuntii factam post pronuntiationem, unde inquit bonū esse, quòd in prolatione sententiæ, apponantur illa uerba, uidelicet (uisa citatione pro hac die, & hora ad audiendum sententiam, &c.) & latius ponit idem Bar. in. l. multum. ff. de condi. & demon. & Bal. in. l. consentaneum, col. pe. in fi. C. quom. & quand. eandem opinionem tenuit Lap. & post eū Ancha. Card. & alii in cle. ii. ut lit. pēd. in fin. uerb. quib. quia (ut dixi) iudici semper debet constare, & liquere, id quod est causa suæ iurisdictionis exercendæ, alias non ualet quod agit, ut dicunt doct. in locis supradictis, & tenuit Paris in tract. sind. in. §. iudices puras, col. iii. uersi. iudici semper facit gloss. in. c. sæpe, in uerb. ac peremptorie, in fi. de appel. quā ad hoc allegat Paul. de Cast. sing. xxviii. sententia non ualet, &c. & doctrinam hanc amplectuntur communiter doctores, ut colligitur per ea, quæ ponit Fel. in. c. quoniam contra, col. ix. uersi. item nota ex ista gloss. ubi enumerat plurimos, qui præmissa sequuntur, & declarat Io. Mil. in uerb. citatio licet, col. pen. post Bald. in. l. prolatam, in fin. C. de senten. & in. l. falsus, col. vii. uersi. item dubitatur. C. de furt. & in terminis ponit Abbas, in consil. lxxxiiii. Iesu Christi, col. ii. uersicul. corruit. lib. ii. cum simil. in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quibus reperies opinionem hanc declaratam, & limitatam non procedere, si iudex partibus præsentibus, aut quando periculum foret in mora, uel probabiliter credens partem fuisse citatam processisset, ut ibi per eos, & latissime per Hip. de Mar. in l. patre uel marito, uersi. secundo limitat Feli. nu. 46. ff. de quæst.

147 Et aduerte (ne decipiaris) licet Bart. dixerit bonum esse, ut in sententia dicatur, uisa citatione, &c. per hoc non intelligas, quòd si aliter non constaret citationē processisse, quàm per huiusmodi narratiuam, probatum esset citationem præcessisse: quia hoc esset falsum, ex quo narratiua huiusmodi illam non probat, cum si solennitas extrinseca, ut declarat idem Bartol. & alii in authen. si quis in aliquo. C. de eden. & in l. prima. C. de relat. & l. ii. ff. quand. appel. sit. Canonistæ in c. quoniam contra, de probat. Et quòd per talia uerbo enun ciatiua, quando sententia fertur in absentem, citationem prę cessisse non probatur, est magis communis opinio doctorum, ut asserit Alex. in consi. xlii. uiso proces. col. i. lib. quarto, si modo sententia non foret antiqua, aut saltem ultra decennium. Nam tunc narratiuæ ipsius staretur. cap. bonæ. el. i. de elect. & ponit idem Alex. cons. cxxiii. uiso processu. ii. col. uer. præterea lib. ii. & alias dixi.

148 Et quoniam (ut uidisti) citationes quæ de longinquo fiunt, uniuersis, & singulis diriguntur, illisque per iudicem etiam sub certis pœnis iniungitur, ut ad illarum executionē procedant, idcirco frustra disputandum est, nunquid is, qui literas huiusmodi executus fuerit, fuerit nuntius publicus, ex quo statim quòd sibi litera citationis præsentatur, censetur ad id officium a iudice deputatus, & potestatem nanciscitur, ut declarat Bar. ad reprimendum, in uerb. per nuntium.

149 Et ex generali obseruantia, citationes huiusmodi per tabelliones, tanquam publicas personas, in partibus exequi, & præsentari consueuerunt, qui tabelliones postmodum sub illorum manu, & signo publicis, etiam coram testibus executionem factam iudici citanti referunt, & actum executionis, & præsentationis prædictarum in formam publici instrumenti redigunt, & iudici prefato transmittunt, quibus in iudicio reproductis, & legitime recognitis, quoad executione, plene creditur, illiusque uigore ad ulteriora proceditur:

& euitantur difficultates, nunquid soli nuntio sit credendũ, cum aliis, de quibus per eundem Bartolum, ad reprimendũ, in uerbo per nuntium, & gloss. & scribentes in. c. cum parati, de app. & Spec. in tit. de cita. §. sequitur, uersi. sed nunquid creditur soli nuntio, & Paris in tract. sind. in uerb. credere, ubi in materia nuntii plures, & uarias difficultates reperies, & in-
150 ter alia communiter concludi consueuit, nuntio iurato, in quasi possessione officii publici citandi existenti in territorio, & ciuitate, in quibus deputatus est, quoad actum ipsius executionis, & officium suum principaliter concernentia credi, alias extra officium suum, uel locum deputatum, ubi nõ est habitus pro tali, sibi probabiliter non credi. Et propterea utilis est practica in longinquis citare per tabelliones, ut supra diximus.

151 Erit etiam aduertendum, quoniam si in actus executionis copia ipsius citationis peteretur a parte, illa etiam in forma authentica dari debebit, alias citatio non arctaret, ut per tex. in cle. causam. ibi, sibi sub scriptura authentica, uel perlecto illius tenore, & copia, modo consimili, si petita fuerit, inde facta. de elect. & ponit Spec. in tit. de cita. §. Iam, uersic. hoc autem facto, & Io. Mil. in uerb. citatio. in uersi. si. Et intellige copiam expensis petentis consignari, scilicet postquam executor adimplendo officium suum, tenorem citationis legerit: quia ex quo tunc officio suo legendo, & intimando satisfecisse uidetur, non est ulterius ad reliqua obligatus, idcirco si pars pro consulendis aduocatis suis, seu alia eius commoditate ultra lecturam, dimitti sibi copiam petierit, executor non tenebitur (ut arbitror) gratis dare, quia aliter legitime munus suum adimpleuerat.

Si uero executor uoluerit (sę exonerando a lectura) citationem ipsam, prout scripta reperitur, parti porrigere: hoc uere, & naturaliter fieri non poterit sine translato, cum porrectio re ipsa, lectio autem fiat uerbis, unde si per istum modum nuntius, seu tabellio citare uoluerit, necesse uenit quòd sua impensa, uel ipsius intimantis copia, & translatum ipsi citato consignet, & hoc casu procedet oppositio gloss. in uer. porrecto, in. d. cle. causam quæ. simpliciter dixit, quòd porrectio fieri debet expensis intimantis, & hanc distinctionẽ sensit ibi Imol. licet postea teneat gloss. & opinionem glosse ui-

detur etiam tenuisse Paul.super uerb.cum simili. & Ioan. de Ligna.Ancha.& Imol.super.d.cle.causam, contra Genge. qui contrarium tenuerat,uidelicet indistincte expensis ipsius citati copiam consignari debere.

152 Insuper quoad istos executores, continuo, & diligenter considerabitur nunquid in exequendo, formam in decreto, & corpore citationis sibi adscriptam,seruauerint:quoniam si in aliquo substantiali excesserint,cum meri sint executores, talis eorum executio non ualebit,ut dictum est supra,& habetur in.l.si ut proponis,iuncta gl.C.de re iud.cum simil.

Plura etiam in hac amplissima, & quotidiana citationis materia forent,quæ pro instructione iuuenum poni deberent, cum super his in iudicio quotidie disputari contingat, sed quoniam pro maiori parte non concernunt nullitatem,sed potius contumaciam excusant, uel ab instituto nostro longe distant: propterea casu occurrente,Speculatorem eodem tit.& Marianum super rub. de dilat. ubi materiam huiusmodi per uiam tractatus satis luculenter exposuit,uidere poteris.

IN RVBR. SEV TIT.

De nullitate ex defectu, &c.

SVMMARIA.

1 *Ordo solitus iudiciorum si non fuerit seruatus,sententiam non ualet.*

2 *Ordo iuris etiam in causis,quæ Romani pontificis iudicio deciduntur seruandus est.*

3 *Ordo iuris tam ab ordinario,quàm a delegato etiam principis seruari debet.*

4 *Ordinem iudiciorum papa tollere nõ potest in foro laicorũ.*

5 *Ordo iudicii in quocunque iudicio etiam possessorio seruari debet.*

6 Ordo iudicii inter quascunque personas, etiam si esset mater, & filius, seruandus.

7 Sententia quæ est nulla ob defectum processus substantialis, aut libelli ineptitudinem non potest reformari, sed debet declarari nulla: & uide num. 23.

8 Iudex appellationis sententia ex quocunque defectu nullã reformare consueuit.

9 Substantiale dicitur id sine quo aliquid esse non potest.

10 Sententia sine processu substantiali consistere non potest.

11 Sententia appellatur natura necessaria, & ineuitabilis: & est id quo primum res aliquid est.

12 Ordo substantialis iudicii a iudice, neque a partibus tolli potest.

13 Sententia ratione defectus processus triplici modo per uiã nullitatis, impugnari consueuit.

14 Processus quando non apparet, sententia dicitur nulla.

15 Ordo iudiciorum duplex est: unus de substantia, aliter de iustitia.

16 Ordinis substantialis quæ sint, secundum uarias antiquorum opiniones.

17 Ordinis iudicialis de iustitia quæ sint.

18 Libelli oblatio est de substantia iudicii.

19 Rescriptum principis in causis non summariis non deseruit loco libelli.

20 Rescriptum principis in causa summaria fungitur uice libelli.

21 Libelli solennitas potest remitti, & quoad substantiam iudicii sufficit aliqua petitio in actis facta, secundum communem opinionem.

22 Libelli ineptitudo uitiat sententiam, & quandocunque de isto defectu quæri potest.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

24 Libelli ineptitudo in causis necessario libellum non requirentibus non uitiat, dummodo ex eo possit deprehendi intentio actoris.
25 Actionis nomen si in libello inepte exprimeretur, hodie non uitiat.
26 Libellus generalis, & obscurus parte non opponente procedit in ciuili, secus in criminali.
27 Citatio quando pars in iudicio non est præsens est, de substantia iudicii.
28 Litiscontestatio est de substantia ordinis iudicialis etiam in iudicio possessorio, & remitti non potest.
29 Iuramentum calumniæ parte quandocunque petente censetur substãtiale, & præstari debet etiam in summariis.
30 Causæ cognitio est de ordine substantiali iudiciorum, & a iure diuino descendit.
31 Sententia non præcedente causæ cognitione lata est ipso iure nulla, & num. 36.
32 Causæ cognitio debet actum præcedere non sequi, quia talis præposteratio uitiat.
33 Præcipitatio dicitur nouerca iustitiæ, & ab ea iudices abstinere debent.
34 Sententia in dubio causa cognita lata præsumitur, præterquam si intra modicum tempus ferretur: quia tunc præsumitur præcipitata, & est nulla.
35 Iudices præcipitosi reprehenduntur a Baldo.
37 Probationes uere non sunt de substantia iudicii, sed de ordine iustitiæ.
38 Iudex cui nihil constat, nihil decernere potest: quia nec Papa posset ad debitum non probatum condemnare.
39 Sententia ex uera, & iusta causa præsumitur lata.
40 Publicatio processus, & testium uere est substantialis, sed

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ordinis iustitiæ: & propterea a denegatione publicationis appellandum est.

41 Sententia quando displicet, ab ea est appellandum, alias per taciturnitatem partium censetur approbata.

42 Dilationes siue petitæ fuerint, siue non, non sunt de substantia, sed de iustitia.

43 Iudex non tenetur dare dilationes parti non petenti, etiam quòd uigeret statutum de dilationibus dandis.

44 Probationes fieri possent absque termino, & dilatione.

45 Cõclusio in causa profana in foro ecclesiastico est de substãtia iudicii, secus in foro seculari, uel in causa summaria.

46 Cautionis præstatio de lite prosequenda, et alias iuxta formam authenticæ generaliter. C. de episcopis, & clericis. non censetur substantialis.

47 Præparatoria dicuntur omnia quæ fiunt ante litem contestatam, & circa ea libello excepto nihil uitiat.

48 Ordo non attenditur, nisi ubi a lege præfixus, ut uitiet reperitur.

49 Ordo unius causæ ad aliam si præuertitur non uitiat: secus si eiusdem causæ ad seipsam: & propterea si prius cognosceretur petitorium, quàm possessorium processus ualeret.

50 Quæstio criminalis ante ciuilem, & petitionis hæreditatis ante iudicium diuisorium, & principalis prius, quàm fideiussor, uel fideiussores prius quàm tertii possessores conueniri debent, tamen ordo præuertitur, non uitiat, cum sit ordinis de iustitia.

51 Iudicium dicitur plenariũ, ubicũque sententia generat plenum præiudicium, & tunc ordo iudicialis seruãdus est.

52 Iudicium summarium, siue executiuum paruam solennitatem requirit.

53 Iudicium quantumcunque summarium requirit causæ cognitionem, partis citationem, & iudicis declarationem.

54 Ordo procedendi datus a principe uel statuto censetur substantialis.

55 Solennitas etiam leuis a statuto inducta si ommittatur uitiat.

56 Locus iudicii in ordinatoriis locis contractus, in decisoriis coram quocunque iudice attendi debet.

57 Ordo iudicialis & termini substantiales qui seruari consueuerunt in Ro.cu.in sacro Rotæ auditorio tam in causis beneficialibus quàm profanis.

58 Causa semel effecta summaria, in quacunque instantia summaria reputatur.

59 Termini substantiales uere qui sunt, quorum omissio uel præuersio uitiat processum in Rota.

60 Termini qui seruari solent per audientiam contradictarũ contra citatum a principio ad totam causam, potius ex urbanitate quàm iuris necessitate seruantur.

61 Termini qui seruantur in Rota in causis desertionis appellationum quales sint.

62 Termini qui solent seruari in Rota quando reus petit se absolui ab instantia iudicii.

63 Termini in causis nullitatum & attentatorum an et quî seruari debeant.

64 Termini seruati super iniustitia puta in causa appellationis deseruiunt in causa nullitatis & seruati in causa possessorij deseruiunt in petitorio.

65 Termini seu qualis ordo iudicii sit seruandus in causa diffamationis & iactationum:

66 Termini etiam quòd fuerint seruati extra Rotam in pri-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ma instantia, iterum seruantur & a capite inchoatur instantia quando eadem causa committitur in Rota.

67 Termini seruari soliti in curia non seruantur extra illam in causis uigore rescripti commissis.

68 Termini & ordo iudiciarius qualis esse debeat in causis in curia capitolij uertentibus.

69 Sententia qualiter possit impugnari ratione solennitatis ipsiusmet omissæ.

70 Sententia prius debet scribi quàm proferatur, alias non ualeret si omitteretur, uel præposteraretur ordo, id est quòd prius recitaretur, & postmodum scriberetur.

71 Solennitas iuris seruanda est.

72 Sententia taliter scribi debet ut legi & intelligi possit, id est clare, & ea lingua quæ communiter fuerit intelligibilis in loco iudicij.

73 Sententia quòd proferatur sine scriptis an possit a partibus iudici ac solennitati huiusmodi renuntiari.

74 Sententia interlocutoria non habens uim diffinitiuæ potest ferri sine scriptis.

75 Sententia condemnatoria expensarum dicitur interlocuria, ideo sine scriptis proferri poterit.

76 Sententia sub uerbo primæ personæ cōcepta in scriptis lata præsumitur secus si sub uerbo tertiæ personæ lata fuerit.

77 Sententia quamuis in scriptis ferri debeat, lata tamen per testes probari poterit.

78 Sententia præsumitur in scriptis lata quando notarius apposuit illud uerbum lata, lecta, et sententialiter promulgata &c.

79 Sententia seu instrumentum solummodo per testes probatum non habet solitum fauorem, neque executionem ita paratam, prout quando apparet in scriptis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

80 Sententia in loco ſolito maiorum & tempore congruo ferri debet.

81 Sententia publice id eſt coram notario & officialibus in loco maiorum, non autem ſecrete ferri debet.

82 Actus loco non ſolito & clandeſtine celebrati quaſi fraudulenti reprobantur.

83 Sententia in loco parum idoneo & tempore minus congruo lata parte non opponente ſuſtineretur.

84 Sententia debet proferri a iudice ſedente non ſtante, uel procedente ſcilicet in cauſis plenarijs, ſecus in ſummarijs & leuibus.

85 Sententia debet ab ipſomet iudice legi & recitari non ab alio, ſaltim in ſubſtantia & concluſione ipſius ſententiæ, ſi iudex non fuerit illuſtris.

86 Iudex in ſubſcribendo ſententiam nomen dignitatis præponere debet: quod tamen non ſeruatur.

87 Sententia quòd fuerit lecta per narratiuam eiuſdem ſententiæ, & alias de facili probabitur.

88 Clauſula illa quæ apponi cõſueuit in ſentẽtijs, uidelicet lata, data etc. nõ eſt de ſubſtãtia, nec uitiat ſi omitteretur.

89 Sententia dicitur controuerſiæ propoſitæ a iudice legitime facta declaratio, ſeu diffinitio.

90 Sententia non continens per ſe, uel per æquipollens abſolutionem, uel condemnationem, aut declarationem controuerſiæ propoſitæ eſt ipſo iure nulla.

91 Sententia non poteſt ferri per uerbum gerundium, ut dicimus talem abſoluendum: ex quo illud uerbum habet tractum de futuro, quod non eſt in poteſtate iudicis: declara prout hic.

92 Sententia poteſt ferri per uerbum credo, uel non uideo, ſeu uidetur mihi, ſiue per uerbum ſtatuimus, præcipi-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

mus, & ſimilia.

93 Sententia ſatis eſt quòd declaret factum, quando lex ſuper tali facto certam pœnam impoſuit, ſeu alias diſpoſuit.

94 Executio fieri non poteſt contra aliquem quantumuis criminoſum, priuſquam ſuper crimine declaratum fuerit.

95 Sententia aliquem indeterminate relegans, intelligitur per decennium relegare.

96 Interlocutoriæ quæ quotidie fiunt per uerbum ſi & inquantum &c. de iure ſuſtineri poſſunt.

97 Sententia non conformis petitioni & controuerſiæ fatua & inualida reputatur per rationem de qua hic.

98 Sententia in cauſa ciuili abſque eo quòd aliqua ex partibus inſtet, per iudicem regulariter ferri non poteſt.

99 Sententia ſuper conuentione omiſſa reconuentione lata ipſo iure tenet, ſi non appelletur.

100 Sententia quando iudicium ſeu res eſt diuiſibilis, poteſt ferri ſuper parte: ſi eſt indiuiſibilis debet ferri ſuper toto, alias non ualeret: quod fallit prout hic.

101 Sententia dubia uel obſcura controuerſiam non diffiniat, ideo non ualet.

102 Sententia debet eſſe certa & liquida etiam quod res deducta eſſet generalis & obſcura: quia alias exequi non poſſet.

103 Sententia pro eius certitudine poteſt ſe ad acta referre, non tamen ad alia quæ ſunt extra proceſſum.

104 Iudex poteſt pronuntiare prout in conſilio in actu exhibito: ſecus ſi non foret exhibitum.

105 Sententia ad acta probatoria non aſſertoria, ſiue nuntiatiua in dubio relata cenſetur: ideo ſatis eſt quòd in illis certa quantitas reperiatur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

106 Sententia quibus casibus generaliter ferri possit, id est, absque certa quantitate.

107 Sententia conditionalis an & quando ualeat.

108 Conditiones de præsenti uel de præterito actum non suspendunt.

109 Sententia si occultaretur, qualiter a iudice appellationis pronuntiare posset.

110 Conditio de præsenti uel præterito etiam impertinens nec uitiat sententiam.

111 Conditio de futuro ad negotium pertinens, prout si iuraueris te absoluo &c. non uitiat sententiam.

112 Sententia lata sub ista conditione, condemno te in eo quod probatum fuerit, an ualeat, articulus est dubius.

113 Conditio de futuro impertinens, puta si nauis ex Asia uenerit, non reddit sententiam nullam.

114 Conditio falsa uitiat sententiam ad eam relatam.

115 Conditio uitiat decretum tutelæ, curæ, aut similium secũ executionem trahentium, alias uero interlocutorias non uitiat.

116 Sententia sub modo proferri potest.

117 Modus non suspendit, sed ex eo nascitur actio, in sua tamen forma specifice seruari debet.

118 Sententia expresse contra leges claras in corpore iuris clausas manifeste lata ipso iure non tenet, & qualiter hoc procedat.

119 Lex obscura et habens uarios intellectus ad decidendum allegari non potest.

120 Sententia contra communem opinionem doctorum lata non est nulla: quamuis iudex taliter sententiando in sindicatu teneretur.

121 Sententia contra decisiones dominorũ de Rota lata, quã-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uis magistrales sint ipso iure tenet.
122 sententia ut uitietur per errorem iuris expresse requiritur ut talis error sit patens oculo corporali, & fuerit lata potius contra ius partis quàm ius constitutionis.
123 sententia uitiatur quando constat iudicem totaliter fundasse sententiam super aliquo erroneo & legi aduersatiuo: secus si in eo se non fundasset, apponendo dictionem maxime uel præsertim.
124 sententia lata contra legem nouam extrauagantem: seu statuta a parte non producta, nec allegata quando iudex ea probabiliter ignorare potest non est nulla.
125 sententia lata contra aliam rem iudicatam de qua fuit oppositum est ipso iure nulla.
126 sententia contra notorium iuris aut facti lata non ualet ex quo notorium æquipollet expressioni.
127 sententia notorie iniqua & iniusta est nulla.
128 sententia lata ex causa notorie falsa est nulla.
129 sententia expresse per modum causæ referens se ad actum nullum seu falsum, erroneum, uel a iure reprobatum, est nulla.
130 sententiam error non uitiat, quando reperitur in actis, ad quæ sententia nec expresse nec tacite se refert.
131 sententia prima ad libellum, & secunda ad primam referendæ sunt, ideo error relati censetur inesse ipsi referenti, & uitiat.
132 sententia lata per falsas probationes ac testes corruptos & subornatos mero iure tenet: fallit prout hic.
133 Iudex in dubio præsumitur secutus probationes quæ in actis reperiuntur: & quod potius fundauerit se super ueris quàm super falsis.
134 sententia quæ prætenditur per falsas probationes lata

priusquam per uiam falsi impugnetur, restitutio in integrum ad rescindendum impetrari oportet.

135 Sententia lata per sordes, idest prece, timore, uel odio, siue per gratiam, aut dolum iudicis, seu ambitionem mero iure tenet, quamuis iudex puniendus sit.

136 Sententia lata per iudicem pecunia corruptum tanquam uenalis, est ipso iure nulla, etiam si pecunia fuisset data ut iustam sententiam ferret.

137 Iudici iustum iudicium uendere non licet, quamuis aduocatus uendere iustum patrocinium, & iureconsultus rectum consilium possint.

138 Testis qui precium recepit ut ueritatē diceret, falsarius est.

139 Sententia lata per falsum iuramētū an ualeat. remissiue.

140 Sententia per collusionem & corruptionem procuratoris extorta mero iure tenet.

141 Corrumpens procuratorem uel aduocatum partis aduersæ, uel falsificans acta perdit causam: quamuis secus sit si corruperit testes.

142 Sententia per metum lata ipso iure tenet: sed per actionē quòd metus causa retractanda est.

De nullitate ex defectu processus, siue ordinis iudiciarii ac solennitatis, & formæ ipsius sententiæ.

1 POSTQVAM de nullitate ex defectu iurisdictionis, citationis mandati, seu inhabilitatis comparentium uidimus: reliquū est ut summatim aliquid etiam de nullitate ratione processus, ac solennitatis, & formæ ipsius sententiæ pertractemus. Nam satis non est ad ualiditatem sententiæ quòd a iudice suo,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

inter partes legitime cōparentes, ſeu citatas lata fuerit: quoniam ſi ſolitus iudiciorum ordo neceſſarius omitteretur, uel etiam præpoſtere fieret: ex hoc ſententia redderetur nulla iuxta tex. & not. per ſcribentes in. l. prolatam. C. de ſenten. l. i. C. de excu. rei iud. c. ad petitionem. §. fi. extra de accuſa. c. ueritatis. de dol. & contuma. & ponit Specu. in tit. de ſent. §. nunc uidendum. in princ. imo plus inficit iniuſticia ex ordine quàm ex cauſa: quia prima reddit ſententiam nullam, ſecunda non: inquit Panor. in. c. cum olim. col. pen. uerſ. ſed in contrarium. de ſenten. & re iudi.

2 Ordo nanque iuris etiam in cauſis, quæ Romani pontificis iudicio deciduntur ſeruari debet: ut eſt tex. in. c. cum in cauſis. de re iud. & c. cum dilecti. ibi, uolentes tamen iuris ordinem obſeruare &c. de dol. & contu. quod a fortiori procedet etiam in eius delegato: ut probat tex. in. c. exhibita. de iud. c. ex parte. el. ii. de offic. deleg. c. cauſam quæ. de reſcript.
3 quia ad ordinem iudicii ſeruādum adſtringitur delegatus, quemadmodum ordinarius, inquit Bal. in. l. proſcriptione. col. ix. uerſ. quædā ſunt exceptiones. C. ſi contra ius uel utilita. publi. quem refert & ſequitur Dec. conſi. ccccl xxxiii. pro reſolutione litis. in princ. lib. iiii.

4 Quinimo nec ipſe Papa (quoad forum laicorum) ordinē iudiciorum tollere poteſt: inquit glo. in clemen. diſpendioſam. in uerb. uſur. de iudi. quem ſeq. Abb. in. c. cum clericis. col. j. uerſ. nunc uenio ad gloſſam. de fo. compe. & Bald. in. l. eos. in fin. C. de uſur. iudicem itaque iuris ordinem ſeruare oportet, alioquin iniuſte facere dicitur ſecundum Ioā. and. & Gemi. in. c. dilecto. de ſent. excom. in. vj. & Ang. in. l. j. ff. ne quis eum. prout eos refert & ſequi. Hippol. de Marſ. in. l. j in princ. uerſi. quomodo autem iudex. nu. 30. ff. de quæſt.

5 Et præmiſſa procedunt regulariter, & in quocunque iudicio ſiue petitorio, ſiue poſſeſſorio: quia etiam in poſſeſſoriis ſeruandus eſt iuris ordo: ut uoluit Bar. in. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. poſſeſſ. prout refert & ſequitur Abb. in. c. conſultationibus. col. ii. uerſi. ideo extra glo. & ibi Fely. col. fin. in fi. de offi. deleg. & idem Abb. in. c. bonæ me-
6 morie. nume. 17. de appel. & hoc inter quaſcunque perſonas etiam ſi ageretur inter matrem & filium: quia etiam tunc in procedendo ſeruabitur iuris ordo: inquit Bal. in. l. congruē-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tius.C. de patri.pote.ac etiam si essemus in notoriis, quia & illa habent suum ordinem, qui seruandus est, ut in.c.qualiter & quando. ubi Felin. in princ.multa cumulauit extra, de accusationibus.

7 Et nullitas hæc ex defectu processus substantialis adeo est releuans, ut sententia hac ratione nulla per iudicem appellationis reformari non possit, sed duntaxat pronũciari nulla, ut uoluit Abb.post alios in.iij.&.iiii.notab.in.c.cum dilecti. per illum tex.de emptio.& uenditio.quem text.ad hoc commendat Bal.in.l.ij.xiiii.q.C. de rescinden. uenditio. ut tradit Alex.in consi.lxxix.prospectis uerbis.uersic. est uerum lib.ij. & Deci.d.consi.ccccl xxxiii.ii.col.uersi.nec prædictis.

8 Quamuis iudex appellationis regulariter sententiam ex quocunque etiam iurisdictionis, aut citationis defectu nullã reformare consueuerit, secundum communem scribentium sententiam, ut attestatur idem Alexander in consilio.lxvii. uiso themate. libro sexto, & consilio.cxi.uiso. libro quinto, & dicto consi.lxxix.in prin.lib.ii.

9 Quando igitur processus & ordo est substantialis, à partibus aliquo modo omitti, uel remitti non potest, quia illud dicitur substantiale alicuius rei, sine quo res illa esse non potest, prout dicimus de pretio respectu emptionis.l. precia.ff. de contrahend.emptio.iuncto.§.pretium.insti.de emptio.& uenditio.eodem modo sententia sine processu suo substan-
10 tiali consistere non poterit, ut formaliter arguit Bart.in.d.l. prolatam.col.ij.uersi.dico quòd illud.& Bal.ibi, col.j.uers.itẽ præmitto.dicit quòd substantia dicitur natura necessaria &
11 ineuitabilis, & est id, quo primum res aliquid est, ut declarat idẽ Bal.in.l.ẽt.in prin.uer.& q̃a quotidie.C.de execu. rei iud.

12 Idcirco etiam quòd iudex pronunciaret absque processu, uel nõ seruato iuris ordine procedendum fore, talis pronũciatio in nullo prodesset, cum ordo & solennitas huiusmodi in fauorem publicum fuerit introducta, secundum Cardi.in clemen.sæpe.q.xij.de uerb.sig.& factum prætoris iuri publico derogare non possit.l.j.§.j.ff.de feriis.l.formam.C.de off. præfe.præt.cum aliis, de quibus per Alex.consil.xxxvj.in fin. lib.ij.& facit bonus text.in.l.testandi.ibi, nam iurisdictionis mutare formam, uel iuri publico derogare, nõ est cuiquam permissum &c.C.de testib.& tenet Bal.in.l.i.col.xiij.uers.ego

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

non credo.C.qui accu.non poſ.& Anton.de But.in.c.exhibita.quem in terminis noſtris refert & ſequitur Alexã. conſilio lxxxii.uiſo proceſſu.in prin.lib.iij.& conſi.clxxxij.numero.5. lib.vj.prout nec prodeſſet, ſi huic ſolennitati partes renunciarent,per tex.in.l.ius publicum.ff. de pact.& ponit Caſſad, deciſio.ix.nume.8.de appell.& Rot.deciſio.lxxxviij. in cauſa. in no.& doctores in.l.nemo poteſt.ubi Iaſo. colum.iij.in.ij. lectione,de leg.j.& idem Iaſ.in.l.ſi conuenerit.colum.j.de re iud.dũ ponit quòd ſententia abſque ſubſtantialibus, uel cũ exp̄ſſo errore iuris ẽt de cõſenſu partiũ lata eſt ipſo iure nulla.& firmat Guid.Pap.q.ccxvj.iudex.& Capi. deciſ.xlvij.in fi.

13 Et quoad iſtam nullitatem plerũque circa tria principaliter diſputari conſueuit,uidelicet primo quòd ſentẽtia eſt ipſo iure nulla,ex quo nullus apparet proceſſus, & cauſæ cognitio præcedens. Secundo & ſi apparet quòd debitus iuris ordo ſeruatus non fuit,ſed ratione eiuſdẽ cauſæ ad ſemetipſam,uel alias idem ordo præuerſus & præpoſteratus eſt. Tertio quòd & ſi is ordo q̃ fuit adhibitus fuerit debitus,nihilominus quòd aliquid ex ipſius ordinis & proceſſus ſubſtantialibus fuerit omiſſum,opponi ſolet.

14 Et quoad primum ſatis expeditum eſt,quòd ſi de proceſſu non conſtat,ſententia abſque eo lata eſt ipſo iure nulla,maxime ſi ab ea appellatum fuerit, ut probatur in.c. quoniam contra.ubi ponit glo.Inno.& alij circa fin.de prob.& in.c.cũ in iure.de offic.delegat. per Aegid.conclu.lxxxix.ſententia.& Alexan.in conſilio.ccxxij.lib.ij.& Caſſado.deciſio.j.in fin.de præſumpt.ubi poſt Alexan.in.d.conſi. atteſtatur ita communiter teneri,& ponit Saruen.ſuper regulas de triennal.queſt. xxxiij.& diximus ſupra i alia.q.dũ ponitur qualiter & à quo poſsit,& debeat nullitas probari,ubi de hoc uidere poteris.

15 Circa reliqua duo ſciendum eſt duplicem quoad iudicia ordinem reperiri.Vnum qui ſi omittitur, uel præuertatur uitiat,quia dicitur ordo de ſubſtantia. Alium qui ſi omitteretur,aut pręuerſus fieret,citra remedium appellationis ipſo facto non uitiaret,quoniam dicitur ordo de iuſtitia, ut uoluit gl.in ſumma.ii.q.i.& Panor.in.c.exhibita.col.pen.uerſi, ſed ad ſuſtinendum. de iudic.

16 Quæ autem ſint ordinis ſubſtantialia, & quæ de ordine iuſtitiæ antiqui noſtri inter ſe aliqualiter uariarunt.Nam gl.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in dicta.l. prolatam.C. de senten.de ordine substantiali esse uoluit,ut offeratur libellus,lis cōtestetur, iuretur de calumnia,depositiones testium conscribantur,& publicentur,sententia scribatur,& à iudice proferatur.& si ordo ipse omittitur,sententia(secundum ipsam)nō ualeret.Io. Andreas post Aegid.& Bonaguid.in additio.Speculat.in titul. de senten.§. iusta.in prima additio.non recedendo ab opinione glossæ, dixit septem tramites ordinis iudiciarii substantiales esse, libelli oblationem,litiscontestationem,iuramētum calumniæ seu ueritatis, scripturam attestationum, & earundem publicationem,& sentētiæ ex scripto à iudice sedente recitationē, ex his asserens potissime colligi nullitatem sententiæ Specu. in procœ.secundæ partis.uersicul. & nota quòd non omnia inquit,quòd substantialia iudicii sunt citatio,libelli oblatio, litiscontestatio,iuramentum calumniæ seu ueritatis , & sententia,& si quid ex his omittitur uel præposteretur , ipso facto sententia non tenet,& quòd cætera non sunt substantialia Azo in summa,sub titu. de iudiciis in principio (prout etiam refert idem Specula.de offic.omni.iudi.colum.i.uersi. secundo uidendum)inquit,quòd septem requiruntur ad ualiditatem sententiæ,uidelicet libelli oblatio,cautionis expositio,litis contestatio,iuramentum calūniæ , causæ congruis interrogationibus examinatio,sentētiæ in scriptis prolatio, & executio,cuius opinionem formaliter sequutus est Bald. in rubrica,de uindicta libertate.col.ii.uersicu.Amplius quoque.Hostien.in summa,in titu.de senten.§.qualiter.colū.iiii. uersicu.is est ordo.dicit quòd ordo substantialis iudicii est ut pars citetur,libellus offeratur ,lis cōtestetur , de calumnia iuretur, & quòd sententia absolutoria uel condemnatoria certa congruo loco,& tempore à competenti iudice sedēdo in scriptis gratis & rite,idest non expressum cōtra iura pronūtietur,& si contra hunc ordinē fieret,sententia esset nulla.

17 ORDO iudicialis de iustitia non substantialis secundū ipsum Host.consistit in his, quæ inter iuramentū de calūnia & sententiā aguntur, prout sunt pōnes & rn̄siones testium, & instrumentorū productiones,& publicationes, interlocutiones,renunciationes,conclusiones,& allegationes,quē ordinē si iudex non seruauerit,sn̄ia ipso iure tenet, quasi cōtra ius litigatorum potius q̄ ius commune publicum lata.

Et sic (ut uides) isti antiqui patres in omnibus non concordant, sed quo ad substantialia unus plus altero requirit, & ordinem iudicij ac solennitatem & formam ipsius sententiæ respicientia pmiscent, de quibus singulariter pro aliquali iuuenum cognitione aliquid necessario ponendum est.

18 LIBELLI itaque oblatio ex supradictorum omnium communi sententia est de substantia iudicij, cum principiũ & fundamentum causæ & ipsius iudicij existat, & nõ solum ratione partium, uerum etiam respectu iudicis offerri consueuit, uidelicet ut ipse iudex ex eo modum & actionem intentatam, & nunquid sit apta, uel non, & sibi concludat cognoscere possit, ac secundum illius formam sententiam suã dicta iuxta textum in capitul. licet Hely. extra de simo. & clementi. sæpe. de uerborum significatio. l. ut fundus. ff. com. di uid. cum simil. ideo solennitas libelli est substãtialis, & omitti non potest, ut noluit glo. magistralis in fin. in capitulo pri mo, de libell. oblat. ubi hoc idem tenent Innocent. Hostien. Ioann. Andr. Cald. Ioann. de Imol. qui dicit istam ueriorem, & Maria. ibi, in quarta columna, concludens regulariter libel lum necessarium fore, siue inter personas ecclesiasticas, siue seculares agatur, & de quibuscunque rebus etiam mere prophanis, & coram quibuscunque iudicibus, etiam si esset arbi ter, ut uoluit glo. in. l. penultima. in uerb. coniunctim. C. de arbitr. & glo. tertia in authenti. offeratur. C. de litiscontesta. quamuis secus coram arbitratore capitulo quintauallis. de iureiurand. & quòd libellus sit de substantia, tenuit Cyn. Iacobus de Aret. Bartol. & Bald. in dicta authenti. offeratur. & Paulus Laud. & Steph. in dicta clementi. sæpe. Bartol. Angel. Paulus de Cast. & Iason. ibi, secunda columna. in. l. prima. in principio. ff. de edend. & Bald. in authenti. contra rogatus. in fin. C. ad Senatusconsul. Treb. & in authenti. generaliter. columna penultima. uersiculo quinto quæro. C. de episcopis & cleri. ubi dicit quòd illius omisio uitiat, & remitti non potest, prout etiam est glo. & doctores in capitulo ex causis. de officio deleg. Et adeo libellus quoad ordinem processus est necessarius, ut rescriptum à principe impetratum pro libello
19 haberi non posit, quamuis ad effectum actionis perpetuãdæ sufficiat, & illius uice fungatur, & propterea si super rescri pto (alio libello seu petitione nõ præcedente) sententia fer-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

retur,esset nulla, secundum Baldum in.l. prima.C. quando libell.princip.dat.in primo notabili.& in.l. prima. uersiculo tertio nota.C.de precibus Imperatori offerendis . quoniam rescriptum non dirigitur,neque concludit ipsi parti,sed iudici duntaxat,ut etiam uoluit Baldus in.l. nequicquam.§. ubi decretum.ff.de offic.proconsul.& leg.maxime in causis non summariis,secundum Imol.in cap.dudum.el.ii.de elec.post Bal.in.l.si quis filio præterito.§.hi autem.ff. de iniusto rupto testamen.quos secus est Francis.de cur.cõsil.l.col.xiiij.uersi. restat.& latius per Soc.in,d.capi.ij.uersicu.vij.regula.arti.xij. de libel.oblat.

20 Quamuis si essemus in summariis,& rescriptum à parte loco petitionis reproduceretur , & peteretur fieri , prout in eo etiam quoad ordinem processus uice libelli fungeretur , ut uoluit Spec.in titu.de libel.concept.§.nunc dicendum.uersi. vj.& in titu.de probationib.§.j.in fi.& Abb. post Antonium in cap.præterea.col.ij.uersi.sed pro declaratione. extra de dilationibus cum aliis ad propositum adductis. per Alexã.qui hoc tenuit in consi.ccj.in causa.in princip.lib.ij.& Decius in consi.ccccl xxxiij.pro resolutione.col.ij.uersicu.ne prædictis. lib.iiij. & in Roma.cu.in frequenti usu est.

21 Contrariam tamen opinionem uidelicet quod libellus de substantia iudicij non sit sed saltim tacite ad instar iuramenti calumniæ omitti posit.& sufficiat talis qualis petitio in actis redacta,ut pars super illa an uelit cedere,uel contendere,& iudex sententiam suam formare posit,cum per ista iuri satisfactum sit,tenuit Francis.Zabarella,in.d.clemen.sæpe. ubi glo.in uerbo necessarius.ac tenuerunt.Pet. de bella Pert. in.d.authen.offeratur.& Anton.in.d.c.j.ubi Ioann.de Imol. dicit hanc æquiorem,& in practica seruandam.& Alexan.de Imol.in.d.l.j.in prin.columna.ij. de edend. dicit hanc magis communiter teneri & seruari in practica , maxime in causis summariis,& aliis ubi sententia necessario non est in scriptis ferenda,iuxta authen.breuiores.C.de sen.ex. breuicu. recitã. & aliis casibus enumeratis per Spec.in ti.de libelli concept.§. nunc dicendum.& Maria.in.c.j.col.vj. de libel.obla.tu uero inter huiusmodi altercationes doctorum usui & stylo curiæ in qua fueris adhærebis.

22 Vbi aût libellus requiritur,actor multũ debet animaduer-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tere,qm̃ si ille ex sui facie appareret ineptus , etiã quòd parte
22 non opponente super illo fuisset lata sententia , nihilominus huiusmodi sententia esset ipso iure nulla,& actor in expensis condemnari deberet,reseruato sibi iure agendi ex causa apta,si qua foret per tex.cum ibi notat.in.c. examinata.de iudic.& gl.instituta.de obligationi.in uerbo istud in fi. quã dicit singularem Bal.in.l.actori.in fi.C.de reb.cred.& in.l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iur.& pro qua uidetur text.in.l.fina.in uerb.nihil agit.ff.de lib.& posthu.eãdem glo. sequitur Alex. in consi.cxlvii.uisis.uersi.non obstat quòd si iudex. & consi. clii.in causa & lite.col.ii.uersi.ex his breuiter.& cõsi.clxxxvii. uiso.col.ii.in prin.lib.vi.& cõsi.cxxxvii.in causa & lite.ii.col. uersi.& si sñia.lib.ii.& Decius.consi.lxii.col.penul.in fi.lib.i.

Et de isto defectu qñcunque queri poterit, secundũ Iaco. Butrig.& Bal.in.l.licet.col.antepenul.C.de procura.& Bal.in authen.si quis litigans.C.de episco.& cleri. cum aliis de quibus per Ias.insti.de actio.§. omnium.colũ.ix. etiam quod a parte(ut dictum fuit)non esset oppositum secundum Bart. in.l.edita.col.iii.in fi.& Bal.ibi in repe.Pad.col.xv.& Alexan. col.v.& Ias.col.vi.C.de eded.Ant.de But.in.c.dilecti. de Iud: dummodo ineptitudo expresse resultet ex libello,secus autẽ si tacite,uel per subauditos intellectus ac subtilis iuris rationes deprehenderetur,secundum Bal.in.l.certa ratione uersi. præterea.C.quand.prouoc.&.l.ii.circa fi.C.de re iudi.Maria. in.c.fi.articu.xxxii.de libel.obla.& sentẽtia ex defectu ineptitudinis libelli nulla,per iudicem appellationis reformari nõ
23 potest,sed omnino declaranda est nulla , & actor in expẽsis condemnãdus,ut ponit Alex.in consi.lxxix. prospectis.col.i. uersi.est uerum.lib.ii.& Felin.in c.in literis col.penul.uersic. tertia declaratio.de offic.deleg.& diximus supra.

Quando autem libellus dicatur ineptus , & quomodo ineptitudo cognoscatur , ponit idem Maria.in.d.c.ii.articul. xxiii.de libel.oblat. quem occurrente casu uidere poteris . & Paris de Puteo in tracta.de sind. in.§. an dictum capitulum. columna secunda.uersi.& aduertendum.& col. sequen. uer. quando in hoc &c.& ponit notanter Rot.decisi.xxxv.si quis in causa prophana.in ulti.addi.in no.quę dixit quòd duplex est ineptitudo libelli,una uisibilis, ut peto rem sacram , alia inuisibilis,ut peto rem uti meam,quæ postmodum apparet

ſacra, & quòd talis ineptitudo cognoſcitur ex duobus,ſcilicet ex materia & forma,materia conſtat ex cauſa & re,Cauſa ex facto et iure ſimul,puta obligatione , uel ex iure tm̃ puta dominio. Si igitur talia habent in ſe conſonantiam, libellus eſt aptus,Si uero habent in ſe diſſonantiam,ineptus eſt.

Nota ẽt quòd euidens calũnia habetur loco libelli inepti, ut uoluit Inn.in.c.i.de offic.uicar.quẽ refert & ſeqtur idẽ Paris in.d.trac.in uerb.iudex.col.iii.uerſ.iudex ĩ iuriſdictio.&c.

24 Si uero eſſemus in caſibus libellum neceſſario non requirentibus,etiam quòd eſſet ineptus, ſi modo intentio actoris ex eo deprehendi poſſet ſentẽtia ſuper eo lata ualeret, ut uoluit Bar.ad reprimendum.in uerb.figura.& glo. in.l.uinum in glo.magiſtrali circa fi.ubi Bal.Angel.& Moderni.ff.ſi cert. peta.& glo.in uerb.ſacris.in.§.multis.inſtitu.de libert.quam. in propoſito dicit ſingularem Bal.in.l.conſentaneum.in.iiii. colum.C.quomodo & quando.Iud.tenet Innoc.in.c.examinata.de iud.dum uoluit quòd ſi hodie exprimeretur . nomẽ actionis ineptæ,ex hoc proceſſus non foret nullus,quia talis
25 expreſſio non erat neceſſaria.quod dictum magni facit Bal. in.l.gallus.§.i.ff.de libe.& poſthu.& Iaſ.in.d.§. omnium.col. penul.de actio.

Aliquando etiam in cauſis libellum requirentibus ineptitudo non uitiat,ut declarat Bal.in.l.fina.in fin.C.de fideicõmiſ.& Soci.in conſi.cxlvi.uiſo. circa medium.col.vi.uol.i.& in fallentiis ſuper regula.ccclxvi.Inſuper hęc nullitas & libelli ineptitudo tollitur & purgatur per illam clauſulam , quæ in fine libellorum communiter apponi conſueuit , uidelicet petens ſibi ius & iuſtitiam miniſtrari, iudicis officium benigne deſuper implorando ſecundum Innoc. & Io.An.in.c.ii. de ord.cognitio.& Bal.in.l.i.de excep.rei iud. Imol.in.l.ſi cũ nulla.ff.de re iud.prout refert & ſequitur Paris in lib. de ſindica.in.§.an dictum cap.col.iiii.uerſi.tamen aduertendũ.&c. & plura notabilia ponit Capic.in deciſ.Neap. deciſi.x. col.fi. & deciſio.lxxxvi.nume.16.

26 Libellus autem generalis , obſcurus,& incertus. ſi pars nõ opponit.& ſententia ſuper eo feratur, ſuſtineri poſſet.l.fina. & ibi glo.& doct.C.de annal.excep.c.Abbate ſane. de re iud. lib.vi.& hoc in ciuili.in criminalibus autem ſecus,per tex.in l.libellorum.uerſicul. quòd ſi libelli.& ibi Bartol.ff.de accu-

ſationib.& Bal.in.l.j.col.xiij.C. de confeſ. & doctores in.d.l. edita.& in.§.curare.inſtitu.de actionib.cum ſimil.de quibus per Alex.conſi.clxxxii.lectis.col.i.lib.ii.& Paris.d.lib.de ſindi ca.in.§.an per dictum capitu.per duas colum.& Rot.deciſio. xxxv.ſi quod in cauſa.in fin.'addit.in no.& Anton. Capi. in deciſ.Neap.deci.v.nu.9. cum ſimil.

27 SECVNDO ſupraſcripti doctores pro ſubſtantiali ordine iudicii ponunt citationem, quaſi quòd oblato libello, pars ad illi reſpondendũ,& ad reliquos actus citari debeat, alias proceſſus & ſententia non ualerent, quòd eſt uerum, quando pars non eſt præſens,quia citatio tunc eſt fundamẽ tum ordinis iudiciarii,& ſine ea regulariter quicquam fieri non poteſt,ut eſt communis reſolutio doctorum in.l. nequicquam.§.ubi decretum.ff.de offic.procu.Bar.& Imol.in.l. ſi opus.ff.de no.oper.nun.&.l.quod iuſsit.ff. de re iud.cum uul.ſed ſi pars eſſet præſens citatio non eſſet de ſubſtantia cum ſententia & proceſſus abſque illa formari poſsint,ut ꝑ tex.& ibi ſcrib. in.l, de unoquoque.ff. de re iud.l.in cauſa.§. cauſæ.ff.de minor.& dixi ſupra in ti.de citatio.

28 TERTIO pro actu ſubſtantiali doctores præfati litiſconteſtationem requirunt,& uere hæc eſt ſubſtantialis,cum fundamentum & initium totius iudicii exiſtat ut ponit Specula.in prin.ſecundæ par.col.i.uerſi. & nota quòd non omnia.unde Bal.in.c.uni.col.i.extra de litiſcont.(ubi eſt bonus textus)dicit quòd litiſconteſtatio eſt tanquàm lapis angularis,ac fundamentum iudicii,quo deficiente nihil poteſt ſuperædificari.c.cum Paulus.i.q.i.& ponunt doctores in.d.c.i. & in authen.Offeratur.C.de litiſcon. &.l.fi.§.illud.C. de tẽp. app.& in.c.ii.de litiſcont.lib.vi.& in.d.l.prolatam.

Quod procedit etiam in iudiciis poſſeſſoriis,ut eſt tex.in c.ii.ubi notant doct.ut lit.non conteſt.gl.& Bar.C.ſi de moment.poſ.Bart.& Ang.in.l.fi.C.qui legitimam perſonam habeant.Bal.& Saly.in.l.fi.C.ſi per uim.uel alio modo.Ioã.An. & alii in.c.cõſultationibus.de offic.dele.& (excepto Guiliel. de Cunio)tenent communiter doctores,ut aſſerit Saly.in.d. l.fina.quem ad hoc refert & ſequitur Alexand.conſi.ſecundo cõſideratis.col.iii.in prin.lib.iii.& ſequitur Deci.conſil.cccii. pro tenui col.ii.uerſi.ii.quia.lib.ii.Et adeo cõteſtatio litis eſt ſubſtãtialis,ut illi renũciari non poſsit,ut ꝑ gl.in.c.ex cauſis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de off.deleg.c.j.de litiſcont.in.vj.&.ca. fin.de re iud,eod.lib. gl.in clem.ſæpe in fin.de uerb.ſign.& ponit Mill.in uerb.renunciare.Alex.& Iaſ.in.l.ſi conuenerit.ff.de re iud. Bartol.in l.quoties.C.de priuileg.ſchola.lib.xii.ponit deciſi.Neap.cxci. Abb.col.fina.& per omnes in, d.l.prolatam. & Rot. deciſio. lxxxviii.in cauſa.in not. Quod intellige regulariter & ordinarie : nam adſunt plures caſus , in quibus neceſſario litiſconteſtatio non requiritur : quod enumerat Mari.Socy.in.c. frequenter.col. ii.ubi enumerat caſus.lxxxii. conteſtationem litis non requirentes,extra ut lite non conteſt.

29 QVARTO, doctores ſupradicti pro ſubſtantia ipſius iudicii iuramentum calumniæ ſeu de ueritate dicenda communiter requirunt : quod intellige uerum parte petente : nam tunc in qualibet parte litis præſtari debet : ſed ſi non peteretur,tacite omitti poſſet : & proceſſus ac ſententia abſque eo lata tali caſu ualeret : prout eſt hodie deciſum,per. c. j.de iura.calum.l ib.vj.& ponit Bart.Bald.& alii in.l.fina.eod. titu.iſtud iuramentum in quibuſcunque cauſis etiam beneficialibus & ſummarijs exigi poteſt: ut in.d.c.i.& clem.ſæpe. de uerb.ſignifi.igitur ſi fuerit petitum ſubſtantiale eſt : quia tunc præſtari debet,alias proceſſus & ſententia non ualeret: prout eſt text.in.d.ca.i.& deciſi. dominorum. dclx.dic quòd ſi in aliqua.&.dcxliiij. nota quòd ſi in aliqua,in antiqu.nota tamen quòd non eſt compellendus quis ad iurandum de calumnia,niſi prius decreta copia proceſſus, ſi fuerit petita, ſecundum Rotam : ut per Faſtol.cauſa.xxvj.dub.l.

30 QVINTO, Ex ordine ſubſtantiali iudicij ſecundũ aliquos ex ſupraſcriptis, cauſæ cognitio & examinatio requiritur,quæ nedum ad iudicij ſolennitatem,uerumetiam ad naturalem iuſtitiam conſeruandam adinuenta eſt . Naturali namque rationi conuenit, ut quis prius cognoſcat id , ſuper quo iudicare debet : & propterea dici conſueuit quòd cauſæ cognitio à iure diuino deſcendit : ut inquit Abb.in.capi. j.de cauſ.poſſeſſ.& prop.quem ſequitur Felin.in.c. eccleſia columna.xii.uerſic.ſecundo nota.de conſtitutionibus.¶Sententia igitur non præcedente cauſæ cognitione lata eſt ipſo iure nulla : ut inquit Bartolus in.l. prolatam. & ibi cæteri ſequuntur, in uerſicu.fin.C. de ſenten.& in.l.ex ſtipulatione. ubi textus eodem titulo,& facit textus in.l.fina.&.l. ſi iudex.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

C.cōminationes uel epiſto. &.c.ponderet.l. diſtinct. c.Deus omnipotens. ij. quæſtione prima.c.quæro.vj. quæſtione. i. optimus textus in.c.ſummopere.xi.queſt. tertia.&.c.Hēricus. de pœn.diſt.j.cum ex literis.de reſtitu.in integ.cum ſimil.
32 Et talis cognitio debet actum praecedere, non ſequi: aliàs huiuſmodi præpoſteratio uitiaret, ſecundum Bald.in.l. non enim.in princ.commen.in fine.ff.de adoptionibus.quem ſequitur Felin.in.c.quoniam contra.col.j.in princi. ut lite non conteſtata.& facit.l.ij.C.de ſententijs ex breuiculo recitādis. &.l.j.C.de executione rei iudica. & quòd ponit idem Bald.in l.cum iudex.C.de ſent.& in.l.non dubium.in.v.oppoſition. C.de legibus.dum uoluit ſententiā ex probationibus factis, nō fiendis ferri debere: quem ſecutus eſt Alexand. in conſil. xxxvij.uiſo.col.vj.in princ.libr.ij.quod male à pleriſque iudicibus noſtri temporis obſeruatur, qui quotidie priuſquam proceſſus & merita cauſæ cognouerint, ac illa digeſſerint, prout in cedula,in qua tunc nihil eſt deſcriptū, pronuntiāt: quod & ſi ob negotiorū multiplicitatem,ſeu periculum inſtantiæ,uel aliàs ex aliqua rationabili cauſa,aliquando tolerari poſsit,iuxta ea quę ponunt doctores in.l.cum iudex.ubi Baldus, col.i. uerſiculo quæro quid ſi iudex.C. de ſententiis cum alijs,de quibus per Decium conſil. dxvii.in ſententia in
33 prin.lib.iiij.regulariter tamen iudices ab huiuſmodi præcipitatione abſtinere debeant: quoniā præcipitatio dicitur nouerca iuſtitię: ut probatur in clem.in paſtoralis.§.uerum.de re iudi.cum alijs in propoſito adductis per Feli. in.c.Eccleſia ſanctę Mariæ.nu.35. de conſtitu.& Hippolyt.in.l. ſtatuliber. num.2.ff.de quæſtionib.& quamuis in dubio ſententia cum
34 cauſæ cognitione prolata præſumatur: nihilominus multoties præſumptio huiuſmodi ex breuitate tēporis tollitur. Vnde ſi iudici una die proceſſus cauſę ſeu magnū regeſtrum præſentaretur,& altero die pronuntiaret,ſententia tanquam cauſa non cognita,& actis non uiſis lata eſſet ipſo iure nulla: cum intra tam breue interuallū, & modicū tēporis iuris præſumptione quis non potuerit merita illius cauſæ uidere, ac mature ſuper his conſiderare, & deliberare. Idcirco talis ſententia quaſi præcipitata,ac temeraria,& (prout pręſumitur) iniuſta admittenda non eſt, ſed tanquam nulla reiicienda: ut uoluit Barto.in.d.l.prolatam.Cuius dictum doctores

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ubique ſequuntur & tenent: ut dixit Iaſ. in.l.ſi is apud quē. col.iiii.in fine.& per domi. Alexan.ibi,colum.iij.C. de eden. quòd dictū illud doct.communiter ſequantur,uide per Feli. hoc ponentem in.c.quoniam contra.col.xvi.uerſ.ii,declara. ubi enumerat infinitos doctores hoc tenentes extrà de probat.& Alex.conſi.ccxviij.uiſis.col.fin.li.ii.poſt Abb.in.c. aſſerte.col.ij.de pręſump.& in.c.cū ex literis,in.viij. not.de reſtit. in integ.& ponit Dec.conſ.ccxcv.in cauſa iſtorū.col.fi.uer.ij. principaliter.li.ii.& conſ.ccccIxxix. in cōtrouerſia.col.ii.in fi. lib.iiii.unde nō immerito contra iudices ita pręcipitoſos in-
35 ſurgit Bal.in.c.ad noſtrā.per illū tex.de conſuet.& Dominic. de ſanct.Gemini.in .d.c.ponderet.l. diſtin.ubi & ipſi aſſerunt ſentētias huiuſmodi nullius momēti fore: prout etiā uoluit Alex.qui eas refert in conſ.cxxiii.ſcripſit.col.ix.uerſ.quinimo lib.iiii.& tenet Paris,qui pulchre loquitur in lib.de ſind.in.§.
36 an ſi iudex.col.ii.ac probāt etiā Anto.de But.Imol.& Panor. in.c.ii.de re iud.& latiſsime Fel. qui articulū ponit in.d.c.eccleſia ſ.Marię.co.vii.uer.ix.de cōſtit.ubi atteſtatur hāc uidelicet ſententiā latā nō uiſis actis,& cauſę cognitione nō pcedēte eſſe nullā,communiorē ac ueriorē ſententiā eſſe: ut ibi, in col.ix.in uerb.xiii.& ultimo,in fi.ubi uideas.& Alex.in. d. l.ſi is ad quē.& doct.in.l.quod iuſsit. de re iud.& Fran.in. c. dilecto.col.penul.quæſt.lv. de appell. & regula procedit etiā quòd eſſet ſententia Papæ uel Imperatoris : quia ſi ex abrupto,& non præcedente cauſæ cognitione ferretur, diceretur nulla.arg.tex.in.c.tū ex literis.de reſtit.in integ.& ponit Dec. poſt multos ibi p eū relatos,cōſi.dxliiii. Sereniſſ.col.iii.uerſi. ii.principaliter.lib.iiii.& Capi.deci.Nea.lxix.in cau.Io.nu.35.

Intellige prædicta, quando ſententia fertur in abſentem, ſecus in præſentem. & proceſſui non contradicentem : quia ſibi imputandum eſſet ſecundum Lap.alleg.xxviii. delegata. & ſententia ualeret,prout etiam ualeret ſi adeſſet timor ſcandali futuri , nam tunc licitum eſt iudici fallere ne fallatur, ſec.Bal.in conſilio.cxxvii.lib.iii.relatum ab Alexan.ad Bartolum.in,l.ſi finita.§.ſi quis.in uerſic.arma.ff.de damn.infect.
37 SEXTO Aliqui pro ſubſtātiali iudicii ponebāt probationes,qm̄ pōſtq̄ per negationē partis res effecta eſt dubia,ut in l.ſi qs libertatē.C.quib.ad libert.procl.&.l.nemo.C.de acqu. poſſ. Iudex cui nihil cōſtat,nihil decernere pōt,ut.l.i.ubi gl.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

C.secund.tabu.quem text.in proposito adducit Bald.in.l.fal sus.col.vij.uersic.item dubitatur.in fin.C.de furt.Imò si nullis præcedentibus probationibus iudex aliquem condemnaret,diceretur in dolo : ut uol.Bal.in.l.j.col.viij.;C.de his quę pœ.no.cum alijs, de quibus per Alex. consil.cxxxj. in causa. col.penul.uersi.probatur etiam.lib.ij.Ideo in quocunque iu
38 dicio etiā possessorio , & quantumuis summario requiritur plena probatio : ut uoluit gloss. communiter approbata in l.j.in uerb.filium.C. quorum bono.prout attestatur Alexan. consi.cxxxix.circa.in fin. lib.vj. Nam ipsemet Papa nō posset condemnare ad debitum non probatum , ex quo esset cōtra ius naturale uel gentium, & eradicare naturalem iustitiam : ut inquit Alexan.consil.ij.col.i.uersic.& est ratio.lib.ij.quem sequi.decis.Neapo.xcj.Iterum.ij.col.facit bonus tex.in.c. nullum.xxx.quæstione ulti.& quāuis possent super articulo huiusmodi plura disputatiue hincinde adduci : conclusiue teneas quòd sententia lata absque probationibus non est nulla, sed iniqua cnm non fuerit contra ius constitutionis , sed contra ius litigatoris duntaxat lata.ita concl.Rot.ut per Aeg. consil.lxxiii. Sententia.& etiam quia probationes,media causæ dicuntur , & sunt de ordine iustitiæ , non autem ordine substantiali iudicij: unde quāuis iudex absque probationibus male faciat aliquem condemnare , nihilominus sentētia sua,si ab ea non fuerit appellatum, tenet & in rem transit iudicatam: quia ex iusta & uera causa lata præsumitur.c. Cum
39 inter.c.sicuti.de re iud.c.Bonę.el.j.& ibi Innoc.& alij de elec. ponunt doct.in,c.quoniam contra.de probatio.& est magis communis opinio scribentium,secundum Imo.in.c.cum in iure.de officio deleg.Et Alex.post ipsum.in consi.cv.ponderatis.lib.v.& Deci.consi.ccxcv.in causa istorum.col.i.lib.ii.qa (ut diximus)probationes de sui natura non sunt de substantia iudicij,sed ad bene esse:ut inquit Bart.in.l.prolatam.in fi. & ibi Bald.& Ange.C.de sent.& Bald. in.l.qui accusare.C.de eden.ubi per illum tex.apparet quòd sententia in fauorē rei, actore aliquid non probante,etiam quòd reus nihil præstet. proferri potest. & in.l. cum & minores.col.pen.C.si aduersum rem iud.tenet Abb.per illum tex.in.c.afferte. de præsump.& Alex.d.consi.cv.ii.col. lib.v.late Feli.in. d. c. Ecclesia sanctæ Mariæ.col.xi. uersi. similiter & fortius. ubi glo.tenuit con-

trarium, extra de constit. quamuis glossæ opinio intelligi posset, quando iudex probationes recipere noluisset, sed illis non obstantibus ad causæ expeditionem processisset. Nã eo casu sententia posset dici nulla, prout declarat Alex. post Bal. in d. consi. cv. uersicu. accedit &c. Nihilominus & tũc puto debere à denegatione admissionis probationum huiusmodi appellare: aliàs sententia ipso iure teneret: ut concludunt Anto. Cald. Dominic. Feli. & alij in d. c. Ecclesia, per tex. in l. Argentarios. §. cum autem. in uerb. si non probauerit. ff. de eden. & l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoff. test. & l. cum putarem. ff. famil. ercis. ita concludit decis. Neap. decisio. xlvii. fuerunt latæ. & Fran. late disputans articulum quæstio. lv. in d. c. dilecto. de appel. Præmissa etiam tenuit Capicius, ut in decisio. i. columna. ix. uersiculo. ii. quòd dictum.

40 SEPTIMO, Aliqui pro substantiali ordinis iudiciarij etiam publicationem processus & testium requisierũt, quod intellige parte publicationem processus & testium petente. Nam si iudex tunc non facta publicatione procederet, sententia secundum ipsos nõ ualeret, ut uoluit Hostien. in summa, de sen. §. qualiter. col. iii. uersi. duodecimus. & est glo. quę dicitur singularis, in ca. fin. in uerb. iudicij. de hæret. li. vi. quã in proposito singularem uocat Ale. in l. diuus. colum. i. de re iud. Quamuis ex his quæ dicta sunt concludi posset, quòd etiam petita & denegata publicatione, si sententia ferretur, ualeret, si modo à denegatione publicationis non fuisset appellatum, quoniam processus respectu iudicis, semper dicitur publicatus, & respectu partium publicatio dicitur de ordine iusticiæ, non de ordine substantialis iudicij, ut est celebre dictum Inno. in c. cum I. & A. de re iud. quem ibi doctores omnes sequũtur, & Imol. in d. l. diuus. ubi dicit se de hoc sæpius in practica dubitari uidisse, Idem tenet Ab. in c. cum dilecti. de fide instrum. & Bart. in d. l. prolatam (quamuis gl. ibi contrarium tenuerit) & illam glossam etiam reprobat, & asserit in Rom. cu. practicari contrarium Bal. in c. j. col. iii. si de inuestit. inter domi. & uassal. & late per duas colum. ponit Fel. in d. c. cum I. & A. & Ang. in d. l. prolatam. & Lanfranc. in d. cle. sæpe. super uerb. defensiones. num. xv. de uerb. sig. & tenet Guid. Papæ. q. dlxxxvj. quæritur. & cclxix. quæ sunt. in fi. Capi. decis. i. col. ix. uol. ii. quòd dictum. & Alex. cons. cxx. uiso

processu.nu.7.lib.vii. quod in sacro Rotæ auditorio sæpius practicaui,per deci. xvi.nota quòd non uitiatur sententia testibus non publicatis,nisi à non publicatione fuerit appella-
41 tum &c.in antiqu. Nam si denegatio,& iudicis interlocutio huiusmodi displicebat,par. debebat appellare, & non illi tacite acquiescere.c.ex parte.đ appel.l.i.C.si sæp.in integ.restit. postul.ibi.appellare debuistis , si sententia uobis displicebat &c.Et ponit Bar.in.l.à procedēte.C.de dilat. Si ergo proprio facto illam (acquiescendo) confirmauit, parere habet necesse.l.fin.C.de sent. quæ sine cert.&c.l,ab eo.C.quod. & quan. l.i.C.de postul.l.i.C.de iurisd,om.iud.
42 OCTAVO Dicemus idem de dilationibus , quia siue petitæ fuerint, siue non,sententia dilationibus non concessis lata ualebit, cum sint media causæ,& ius partis, non autem constitutionis concernant , ac probationes absque termino & dilatione fieri possint,idcirco si non fuerint petitę, non est quid imputandum iudici, si petitæ fuerint , & denegatæ,imputatur parti,quæ non appellando acquieuit,prout concludit Bartol.in.d.l.prolatam.(quamuis glos.& Bald.ibi uideatur sensisse contrarium) quoniam ut sententia dicatur lata causa cognita,satis est quòd feratur parte pręsente,uel citata,iuxta tex.in.l.in causa.§.causa cognita.ff.de minor. & de causa potest iudici etiam per assertionem partium liquere, iuxta text.in.l.fi. si per uim, uel alio mod.insuper si dilationes non dentur,uel dentur minus breues,non est proditum remedium nullitatis,sed appellationis,ut in.c.i. de dilatio.& ex suprascriptis rationibus quòd dilatio nō sit ordinis substantialis, tenet Spec. in princ.ii.partis, Ita etiam uidetur residere post multa Bartol.in.di.c. ecclesia sanctæ Mariæ.& ibi Imol.col.vii.per tex.in.c.dilectus filius.de rescrip.&c. ex parte.no.de appel.&.c.constitutus.el.iii.de testib. ubi hęc notat Bald.&.c.interposita.de appell.in quib.locis probatur quod si iudex exceptiones ac partis defensiones non admittit , & pars à denegatione non appellet,sententia ualet, & hanc partem tenet Fran.in.c.dilecto.q.lv.col.iiii.& Bal.in. l. petendæ. in.iii.no.per illum tex.C.de temp.in integ.restit.& in.l. cum à nobis.per illum tex.C.de dilat.quæ(ut dixi) procedūt maxime si pars non petat, cum iudex dilationes dare nō tenea-
43 tur nisi petenti, per text.in.l.i.ibi, postulanti dare conuenit.

C.de dilat.&.l.ii.& ibi Bal.C.ut intra cert.temp.notat Iacob. de Aretio ,& Bald.in.l.fina.ff.de feriis.& idem Bald.in. dic.l. cum à nobis.C. de dilat.etiam ſi ſtatutum daret certam formam ſuper dilationibus dandis : quia huiuſmodi ſtatutum intelligi debet parte petente: ut eſt glo.& ibi doctores in.l.ſi curatoris.in uerb.haberes.C.de iure delibe.&.d.l. ſecunda. ſi intra certum temp.& facit.l.iiii.§.hoc autem.& ibi Bartol.de damno infect.Ita firmat Ant.in.c.uenerabilis,de iud. ex quo
44 ut dictum fuit,probationes fieri poſſunt abſque dilatione, ſecundum Bart.in.l.in crimine.ff.de adult.&.l.unius.§.cogniturum.ff.de quæſtio.Bartol.& alii in dict.l.finali.ff. de feriis. & idem Bartol.ad reprimendum.in uerb.figura.& Bal.in.l. ſi quando.C.de dilat.Specu.eodem titu.§.uidendum.uerſicul. Cæterum.Et hanc partem(præmiſſa referendo) tenet Alexā. conſi.clxxxi.in cauſa & lite.colum.ii.uerſicu.præterea.lib. vi. & Fel.plura cumulando in.c.licet cauſam.colum.ix.uerſicul. ex iſtis inferunt.de probat.& Capi.in prima deciſ.Neap. col. ix.uolum.ii.quòd dictū.& uide glo.in clemen.ſæpe.in uerb. litiſconteſtationem. de uerbo.ſignifi.quæ uoluit dilationes deliberatorias,ſi petantur,eſſe de ſubſtantia iudicij.

45 NONO pro ſubſtantiali ipſius iudicij aliqui ponunt etiam concluſionem in cauſa,per text.in capitul. auditis. de procuratoribus capitulo paſtoralis.de cauſ.poſſeſ.& proprie. c.cum dilectis. de fid.inſtrumen. quod intellige eſſe uerum in foro eccleſiaſtico , & in cauſis profanis,& plenarijs : quia ſi concluſio in talibus omitteretur, proceſſus eſſet nullus: ſecus in cauſis beneficialibus , & ſummarijs, uel in foro ſecularium : ubi huiuſmodi concluſio fieri non conſueuit . Ita determinat gloſſa in clementina ſæpe.in uerb.concluſione. & eam ſequuntur ibi doctores , & Baldus in repertor. Innocent.in uerb.renunciation.in ſeptima quæſtione.quem refert & ſequitur Rot.deciſione quinta.in fin.additio.in notab,& idem tenet Ioannes Andreas in addit. Speculat.in titulo.de renunciatione & concluſione.in princip. in uerbo.§. finali.& Abbas in capitulo paſtoralis. colum.tertia. de cauſ. poſſ.& propri. Bald.in.l.nec cauſas.circa princ.C.de appell.& de quo per eundem in capitu.j.columna quarta.uerſiculo ſecundo quæritur , ſi de inueſtit.inter domi. & uaſſal. in uſib. feud.refert & ſequitur Felin.in dicto capitulo , cum dilecti.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

col.vj.uersic. quarto scias. ubi posuit materiam huiusmodi, de fid.instru.post Alex.cons.clxxij.in causa.in fin.lib.vj.& uide Aegi.conclus. cclxvij. etiam & Capic.qui præmissa tenet in decis.i.col.ix.uers.item quantumcunque.& nota quòd cõclusio non debet fieri nisi aliqua parte instante. aliàs esset locus appellationi,ut inquit Rot.decis.dccvij.Not. quòd si aliquis. in antiq.

46 Cautionis præstatio iuxta authen.generaliter.C. de episc. & cle.& authen.libellam.de litiscon.tacito uel expresso partium consensu omitti potest, ut in.d.authen.generaliter. in fin.propterea potius accidentale, quàm substantiale iudicij reputari debet, quamuis Azo dixerit esse de substãtia, quod temporibus nostris raro uidi practicari.

47 Reliqua uerò quæ in iudiciis concurrere solent, si ante litem contestatam fiunt,præparatoria dicuntur, in quibus ordo iudicij non seruatur. Nam ante litem contestatam(libello excepto) nihil est quod uitiet,ut uoluit Speculat.in titulo,de præparat.iudi.in princip.ii.partis.& Bartol.in.l.si quæramus.columna secunda.ff.de testa.& ponit formaliter Bal. in authentica,contra rogat.in fine.C.ad senatuscon.Trebellia.& in authen.generaliter.columna penulti.uersicul. quinto quæro.ubi decisiue loquitur.C.de episc.& cle.& in.l.prolatam.in.i.col.uersicul. quæro ergo.C.de senten.& in.l. pen. in fine.C.in quibus caus.restitu.in integ.& tenet Rot. decisi. ccccxcvj.nota quòd in antiq. ubi uoluit quòd in causa restitutionis ad appellandum, uel in probando infamiã, ad effectum aliquem ad personaliter comparendum citandum, seu inquisitionem contra ipsum formandã, & in similibus præambulis, & præparatorijs iuris ordinem seruare non oporteat,& tenet Alexan. consilio.xxxvii. numero.2.libro secundo.& Deci.consilio.cccccxc.exhibentur.numero secundo.libro quarto.

Alia uero quæ fiunt post litem contestatam,demptis his, de quibus supra diximus,ex quo sunt media causæ, & accidentalia reputantur,sub ordine iustitiæ includuntur,& propterea si omittantur,uel præposterentur, nõ uitiatur processus,quia(ut diximus)id solum uitiat si omittatur,uel præposteretur quod substantiale est,quoniam ordo non attenditur, nisi ubi à lege præfixus,ut uitiet, reperitur, inquit Bald.

in authen.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in authenti.hoc amplius numero.38.C.de fideicom.&.l.fin. numero.14.C.de hæred.inst.ubi ponit quòd ordo legis diuinæ,naturæ,& formæ,præposterari non debet,& in.l.præposteri.C.de testa.

49 Idcirco quamuis ordinarii iuris sit, quòd possessorium prius debeat terminari, quàm petitorium.l. ordinarii.C. de rei uend.l.incerti.C.de interdictis.l.si de ui.ff.de iud. l. fi. C. quorum bono.Maxime ubi ageretur actione spolii, quæ in hoc ut prius cognoscatur,priuilegiata est,capit.super spoliatione,de ordi.cogni.&.iii.quæst.i.& quæst.ii.per totum.

Nihilominus ex quo talis ordo est potius de iustitia, quã de substantia iudicii, si præuerteretur, & pars nõ exciperet, processus,& sentẽtia ualerent,maxime quia hic est ordo cognitionis unius causæ ad aliã,& respicit ius litigatorũ,nõ autem est eiusdem causæ ad seipsam,neque respicit ius publicum:his nanque duntaxat casibus præposteratio uitiare solet,ut est gloss.in.l.si mancipium.§.i.ff.de euic.& tex.in.l.prima,& ibi gloss.& scrib.C.de appel.gloss.in.l.secunda.C. communi diuid.declarat Bartol.Bald.& Ang.in dicta.l. si prolatam,& ponit gloss.in summa.ii.q.i.& Bartol.in.l.prosecutione,in fin.C.de pigno.Bald.in.l.per hanc,in.vi.colum.uersic. uel pone exemplum.C.de temp.app.Lanf. in capitulo quoniam contra.§.interlocutoriæ,uersi.circa ordinem,nu.15. de probat.& Alex.in consi.xxxiiii.consultus lib.iiii.

50 Idem diceretur,si essent duo,quorum unum esset maius, uel alteri præiudiciale, ut dici consueuit de quæstione criminali, & ciuili: quoniam quæstio criminaliter mota ratione maioritatis priusquam ciuilis cognosci, & terminari debet,ut.l.fi.C.de or.iud.aut foret quæstio libertatis,seu natalium,& quæstio hæreditatis. Nam illa quæ alteram perimit,prius terminari deberet, cum ex illius decisione altera multoties decidatur,ut in.c.tuam,de ordine cogni. &. c. lator.qui fil.sint legit.c.exhibita.de iud.l.unica. cum ibi notatis.C.quand.ciuil.ac crimi. præiudi.l.prima,& per tot. C. de ord.cognitio.Et Bald.utrunque ponit in.l.prima, num.2.C. qui accus.non poss.

Prout etiam idem foret,quando aliquis nõ possessor cohæres,uel dominus,aut consocius negaretur ab altero,prius enim petitione hæreditatis,rei uẽdicatione,seu actione pro

ſocio,contra poſſeſſoré,quàm diuiſorio iudicio agere oporteret,ut.l.i.ff.famil.erciſ.&.l.fundi quem.ff.de excep.& ponit gl.& ſcrib.in.d.l.Si mancipium.ff.de euict.& Alex.conſ.xlvi. uiſis,& accurate,col.pen.uer.ergo eſt.lib.i.

Idem obſeruandum eſſet,ſi creditor uellet agere contra fideiuſſorem,non excuſſo principali debitore, quia ordo eſt, ut prius agat contra principalem,ſi præſens eſt,authen.præſente.C.de fideiuſſo.Prout etiam prius mandatores, & fideiuſſores excutiendi ſunt,antequam ad tertios poſſeſſores pignorum deueniatur.authen.ſed hodie.C.de actio.& obli.cũ aliis,de quibus per Alex.conſil.cxxxvii.in cauſa,colum.iii.in prin.lib.ii.In omnibus igitur pręmiſsis,ac ſimilibus,& ſi ordo iuſticiæ ſit,ut prius unum expediatur quàm aliud,nihilo minus cum præuerſio ſit unius cauſæ ad aliam, & principaliter iura partium conſpiciat,præuerſio non uitiabit,ut dixi ſupra,& ponit Guid.Pap.quæſtio.xciiii.aliqui.&.ccxxi.item, &.ccccxxxii ſupra.

51 HACTENVS loquuti ſumus de ordine illius iudicii, quod ſecundum regulas communis iuris plenarium eſt, in eo nanque cum ſententia generet plenum præiudicium, requiritur quòd iudicium ſit formale, & habeat ſua ſubſtantialia,uidelicet quòd ordinis iudiciarii obſeruantia, de qua ſupra, perſonarum præſentia,& utriuſque partis iurium audientia interueniat, ut declarat Bald.in.l.iudices.C. de iudi. ubi etiam dicit omne iudicium regulariter dici plenarium, & ponit Spec.de off.om.iud.§.poſtremo.

52 Si uero iudicium ſummarium foret,uel ſui natura,ut puta quòd eſſet præparatorium,ſeu præambulum ad aliud,uel ex eo quòd illius ſententia modicum, ſeu reparabile præiudicium afferret, ut ponit exempla idem Bald.in dicta.l.iudices,ſiue quòd ratione contractus,uel obligationis, aut uigore legis,ſiue reſcripti,uel ſtatutorum,aut aliter, iudicium foret executiuum,tunc tanta ſolennitas, & obſeruantia nó requiritur,ſed ea duntaxat,quæ ueritatem rei, ac partis defenſionem reſpiciunt,principaliter attenduntur,ut declarat glo. & ibi doct.in cle.ſæpe,in uer.defenſiones,de uerb. ſig. iunc. tex.in cle.diſpendioſam,de iud.ubi cauſæ ſpirituales, ac ab his dependentes,tanquam ſummariæ enumerantur, & declarat Bartol.ad reprimendum, in uerb. figura. Quantum-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cunque tamen cauſa fuerit ſummaria, neceſſario interueni-
re debet cauſæ cognitio, partis citatio, & iudicis declaratio,
ut dixit Alexan.in conſil.xlii.uiſo,nume.4.lib.quarto, & ha-
betur in.d.cle.ſæpe.

Et quoniam in qualibet ſpecie cauſarum,ſiue ſummariæ,
ſiue plenariæ,ſunt ultra communis iuris diſpoſitionem, in
pleriſque locis uigore ſtatutorum, aut conſuetudinis loca-
lis,certus modus,ac ſolennitas in procedendo adhiberi con
ſueuit: Propterea diligenter ad id erit aduertendum: quo-
niam quicquid ſtatuenti,uel principi,quòd obſeruetur, & ſi
54 ordo placuit,cenſetur ordo ſubſtãtialis: cum talia niſi cum
aliquo miniſterio,& rationabili cauſa induci non conſueue
runt:idcirco ſi modus ille,& ordo non ſeruaretur,proceſſus
eſſet nullus,diſtinctione non habita an eſſet ordo unius cau
ſæ,ad ſeipſam,uel ad aliam:quia ſemper quod fit contra hu
iuſmodi ordinem ipſo iure non ualet, capitulo Cum dile-
cta,de reſcript.capit.cum uenerabili,de offic.deleg.ita decla-
rat Bald.in dicta.l.prolatam,col.pen.uerſic.& nota quòd, &
in.l.i.ff.de lib.& poſthu.ubi moderni uoluerunt quamlibet
55 leuem ſolennitatem a ſtatuto pro forma, & ordine inductã
ſi omittitur,uitiare,quod reaſſumit Feli.in.c. quoniam con-
tra,col.v.uerſi.ſi tamen ſtatutum, extra ut lite non conteſt.
& in.d.c.Cum dilecta,& ponit Deci.cõſil.decimo,uiſo pun-
cto,col.i.lib.primo,& conſil.ccccxxix.licet,columna ſecunda
num.5.& conſi.ccccxxxiiii.in princip.& conſi.cccclxvi. Stan-
te,colum.quarta,uerſi.& iſta cõcluſio,lib.quarto, & plenius
conſi.dxxxii.accurate.in prin.eo.lib.cum conſi. ſeq. in princ.
& conſi.dcxii.concluſionem,col.i.lib.v.

56 Cum itaque in concernentibus ordinem,& modum pro-
cedendi,coram quocunque iudice,ſiue ordinario,ſiue dele-
gato attendi debeat locus iudicii,quamuis in deciſoriis lo-
cus contractus attendatur,ut de utroque eſt gloſſ.ordinaria,
quam ibi ſequuntur Iacob.de Aret.& Cyn.ii. q. & Bald.in.l.
fi.C.quę ſit long.conſuet.per.l.iii.in fi.ff.de teſt.l.ii.C.quem-
admod.teſta.ape.l.ii.circa fi.C.de iura.calũ.iunct.l.i.in prin.
ff.de uſur.&.l.ſi fundus.ff.de euictio.&.l.i.C. de eman. libe.
tenet Spec.in tit.de feriis.§.primo,uerſ.ſed pone.ubi Io.And.
& gl.in.c.licet canon.in uerb.decreto,de elect.lib.ſexto, Ca-
noniſtæ in.capi.quòd clericis,de foro competenti, & in rub.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de consuet. Et est communis opinio scribentium, ut late comprobat,& attestatur Alex.in consi.clxiiii.circa dubitationem,colum.ii.uersi.sed præmissis,lib.vi. & in terminis tenet Rot.ut per Aegid.conclus.lxxviii.super appellatione,& Rot. decis.xx.anno domini,in fine.in no. Guido Pap. quæstione cclxii.consuetudo.

Idcirco diligenter uidere processum conueniet,'& perquirere nunquid ordo,ac solennitas iudicii in loco, ubi causa agebatur seruari solita ad unguem seruata fuerit.

Puta exempli gratia(pro te iuuenis) quòd causa in Rom. curia agitata fuisset,uidendum erit nunquid ordo iudiciarius fuerit seruatus,secundum stylum, & consuetudinem il-
57 lius fori,in quo causa cognita,& decisa extitit,uidelicet si in sacro Rotæ auditorio cognita fuit,uidebis nunquid termini substantiales ibidem pro tela, & ordine iudiciario seruari soliti, seruati fuerint: Nam in causis beneficialibus, ac spiritualibus,& aliis de quibus in.d.cle. Dispendiosam, uel in profanis, in quibus a partibus (ut fieri consueuit) fuerit obtentum rescriptum,ut etiam in his procedatur, prout in beneficialibus,in istis omnibus quando causa est in prima instantia,ex stylo eiusdem palatii, termini infrascripti unus post alium,obseruari consueuit: uidelicet quia pars diuersa ad dicendum contra commissionem ad primam diem, ad libellandum ad primam,ad articulandum ad duodecimam, ad dicendum contra articulos ad secundam, ad producendum omnia,ad secundam, ad dicendum contra producta ad secundam,ad declarandum,& iurandum de calumnia ad primam dies citari consueuit.

In secunda uero instantia omnes prædicti termini seruantur ad primam diem,excepto termino ad articulandum,qui seruatur ad octauam.

In tertia instantia termini prædicti seruantur ad primam diem,excepto termino ad articulandum, qui seruatur ad sextam(hos autem dies intellige quòd sint utiles,& non continui,ut declarat Rot.decis.cxxxv.si mandetur,in no.)

In causis uero profanis,in quibus ex ui alicuius rescripti instar beneficialium procedi non potest,cum de iure in eisdem requiratur libellus,uel saltim talis qualis petitio, & lis omnino contestanda sit,ultra terminos suprascriptos,& sty-

lo ſeruatur etiam terminus ad reſpondendum libello, & litem conteſtandum ad primam,& ad hoc ſi pars non reſponderit,ac litem non fuerit conteſtata,conſueuit quatuor uicibus citatio reiterari,uidelicet primo ſimpliciter, ſecundo ad primam diem,tertio ad idem ſub pœna excommunicationis,quarto ad idem ex ſuperabundanti, Alioquin ad uidendum ſe declarari,&c.

Deinde fit citatio ad articulandum ad decimamquintam diem in prima,in ſecunda inſtantia ad octauam,in tertia ad ſextam,in reliquis fit prout in beneficialibus,pręterquam in termino ad libellandum,qui in prima inſtantia in profanis fit ad octauam,in beneficialibus ad primam, prout in Ro. cu.practicantibus notorium eſt,quamuis raro eueniat,quôd termini huiuſmodi prout in profanis obſeruentur, quia cõmuniter obtinentur reſcripta,ut in huiuſmodi cauſis procedi poſsit ad inſtar,& prout in beneficialibus, & tunc uigore talis reſcripti ſeruantur termini primo loco poſiti,de quo uide Caſſad deciſ.ix. de reſcript.

58 Et nota quòd ubicunque cauſa profana,ſeu alia uigore reſcripti,ſeu alias ſemel efficitur ſummaria, in quacunque inſtantia,& coram quocunque iudice qualitas huiuſmodi cognitionis ſummarie perdurat,ut per Aegid.cõcluſ.xli. Si Pap. & Caſſad.deciſ.viii.quæ magiſtra eſt,ſub tit.de reſcrip.

Erit inſuper ſciendum,quòd ex ſupraſcriptis terminis,quatuor ſolummodo ſubſtãtiales iudicantur, quorum ſi aliquis
59 omitteretur,proceſſus non ualeret,uidelicet, terminus ad articulandum,ad dicendum contra articulos,ad producẽdum omnia,& dicendum contra producta.iſti nanque partis defenſionem,ac cauſarum cognitionem, & inſtructionem reſpiciunt,& propterea non poſſunt omitti, nec illorum ordo præpoſterari:ut per Rot.deciſ.xxxiii. quando committitur, quæ declarat præſentem materiam, & deciſio. xc. domini omnes,in no.& deciſio.dcccvi. Sciendum eſt, in antiqu. & Aegid. concluſ.xxvii.& deciſ.dlx. concluſio. & Caſſad. deciſ. ſecunda,de iudic. qui optime loquitur, iunct. d. deciſione viii.de reſcriptis.

Reliqui autem termini bonum eſt,ut propter ſtylum ſeruentur: quamuis ſi aliquis ipſorum omitteretur,uel præpoſteraretur,ſententia nihilominus ualeret,ex quo tales,uide-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

licet porrectio libelli,litiſconteſtatio,iuramentum calumnię (non petitum) in iſtis ſummariis non ſunt de ſubſtantia, ut magiſtraliter declarat idem Caſſad. dicta deciſione octaua,num.vi.de reſcrip.

60 Eſt etiam ſciendum,quòd quando a principio cauſę reus ad totam cauſam generaliter citatur, termini ſupraſcripti nō dicuntur de ſubſtantia,ſed ad bene eſſe, ex quo contra taliter citatum,& non comparentem abſque ulteriori citatione uſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiue de iure procedi poſſet, ut diximus ſupra, & hoc tenet Rota,deciſione octaua in antiq. & deciſione.xciii.iudex, in fine,& deciſ. lxxviii. poſt Lapum,&.ccxlv. licet, circa medium,&.ccxxiii. Si committatur,in no.in quibus locis uidebis Rot. concludentem terminos huiuſmodi, qui per audientiam contradictarum contra citatum ad totam cauſam ſeruari conſueuerunt, potius ex urbanitate, quàm iuris neceſsitate ſeruari: nihilominus propter ſtylum, etiam tales ſeruandi ſunt, ſecundum Aegidium, concluſ. cccx. fuit, &. dlx. concluſio poſt princip.

61 Ex ſtylo eiuſdem palatii in cauſis deſertionis appellationum, reus condemnatus ad docendum de appellatione, & eius legitima proſecutione primo pro prima dilatione,& ſic ſucceſsiue.ii.iii.&.iiii.ex abundanti, & ſemper ad primam diem,quaſi ad inſtar peremptorii, quod per trinam citationem fiebat, citari conſueuit, iuxta text. & in.l. tres denuntiationes. C. quomodo, & quando, &. l. ad peremtorium.ff.de iud.

62 Idem ſtylus induxit,ut quando reus uult ab inſtantia iudicii abſolui, etiam quòd ex parte actoris termini,ſubſtantiales ſeruati non fuerint, cum reus nil aliud petat, quàm abſolui. Idem actor quater,uidelicet.i.ii.iii. &.iiii. ex abundanti,& ſemper ad primam diem ad procedendum, prout de iure citari ſolet,&c.& dictis terminis ſeruatis (quaſi peremptorio miſſo)idem actor citatur ad ſentētiam, & reo abſolutoria cum expenſarum condemnatione cōceditur, ſi eo interim actor aliquid releuans non probauerit, & de terminis iſtis loquitur Rot.deciſ.69.actore non ueniente, in no. & facit quod ponit Aegid.concluſ.ccccl xii.ſi P.

39 **In cauſis uero nullitatum,quādo nullitas in iudicio prin-**

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cipaliter, seu incidenter, deducitur qui termini seruari debeant, & an libellus, & litiscontestatio requiratur, ponit Rot. decis. cccxl. fuit dubitatum, colu. prima, &. cccxli. in no. Aegid. conclus. cccxvii. in causa, &. cccxix. in causa, cum aliis per me adductis supra, sub rub. qualiter nullit. in iud. deduci poss. ubi etiam reperies de iudicio attentatorum: & quòd in eo non sunt seruandi termini substantiales, sed satis fore de ipsis attentatis docere, ut ponit Rot. decis. dcclxv. sciendum est, quòd si in aliqua, in antiq. ut ibi dixi, & nota secundum Aegid. conclus. cccxliii. appellans, quòd termini seruati super iniustitia, puta appellatione, deseruient etiam in causa nul-
64 litatis, cum nulla maior sit iniustitia quàm nullitas, secundum eum: prout etiam termini seruati in petitorio deseruiunt in causa possessorii, ut per Bisignetum decis. i. de causa possessionis, & proprietatis cum simil.

65 Et si foret causa diffamationis, & iactationum super quibus quotidie altercari uidemus: cum in tali iudicio nihil dari, aut fieri petatur, necessario iuris ordinem seruare non oportet, idest libellum offerre, litem contestari, &c. Sed aliquali petitione porrecta, facta fide de iactationibus, ac ex superabundanti præfixo termino aduersario ad docendum quicquid prætendat, &c.

Termino huiusmodi elapso, & non probato, iudex declarare poterit diffamationes, & iactationes præfatas iniustas, temerarias, ac de facto factas, & præsumptas, &c. desuperque perpetuum silentium imponere, prout colligitur ex notatis per Innocent. in capitulo conquerente, in secunda gloss. de officio ordin. & in capitulo lator, qui filii sint legitimi, per Bartol. & alios in. l. diffamari, ubi est text. C. de inge. & manumiss. & l. mancipiorum, de optio. lega. & declarat Bald. in summa, seu practica, ubi titul. de citatione, quæstione sexta, & facit decision. Rot. cccv. nota qualiter, in antiqu. Et latius Practicam, & Theoricam dictæ. l. diffamari explicat Boer. decis. cclv. columna prima, cum sequent. quis autem in causa huiusmodi dicatur actor, uel reus, uide in capitulo cum inter. ubi Innocen. Ant. Abb. & Feli. extra de exceptio. & deci. Neap. cclxviii. in alia causa, molestiæ uero prædictæ, ac diffamationes probantur eo ipso, quòd aduersarius in causa se opponit, & contradicit:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nam hoc sufficit, argu. l. is qui. ff. de rei uend. l. fin. ff. si usus fr. pet. per Bar. in. l. si prius, in. v. op. ff. de no. ope. Tenet Lap. pręmissa referendo alleg. lxv. quicquid Ecclesia, col. fin.

66 Est etiam sciendum, quòd quando in palatio committitur causa, etiam quòd esset in secunda, uel alia instantia, & termini puta in prima instantia essent seruati, ex quo tamen processus de partibus regulariter modicum ualent, tela iudiciaria a capite inchoatur, & seruantur termini, prout in prima instantia seruari soliti, ut per Aegid. conclus. lxxiiii. Termini, in fi. &. lxxviii. super appellatione, & melius Rot. decis. xx. anno domini. in no.

Insuper, Cum stylus curiæ, & loci in quibus causa agitur, non autem curiæ delegantis seruandus sit (ut per eundem Aegid. conclus. lxxviii. super appellatione, & diximus supra)
67 idcirco si Papa causam alicui iudici in partibus cum potestate summarie procedendi committeret, talis iudex non cogeretur seruare stylum, & terminos Romanæ curiæ, sed iuris communis dispositionem sequi deberet, ut ponit idem Aegid. conclus. lxxxii. si Papa.

68 Si uero in eadem curia extra Rotam, puta in curia Capitolii, causa uersa fuisse, tela, & ordo iudiciarius a statuto, & consuetudine illius fori inductus seruari debuisset, uidelicet quòd in causis ordinariis summam uigintiquinque scutorum exceden. pars ad uidendum productionem libelli, & respondendum illi citaretur. Et postmodum (libello exhibito) idem reus citari consueuit ad litem contestãdum, alias uidendum pronunciari haberi pro contestata, necnon iuramentum calumniæ præstari uidendum. Et demum lite contestata, uel habita pro contestata, ac iurato de calumnia, per testes, seu instrumenta causa instrui solet, ad quorum productionem pars etiam est citanda (prout diximus supra) demũ (parte petente) iudex trinas dilationes, duas ad probãdum, & reliquam ad probatum habendum per omne genus probationis dare tenetur, quibus decursis, principali, & procuratore (si quis est) ad audiendam sententiam uocatis, ex scriptis recitatione, per iudicem pro tribunali sedentem sententia profertur: & si alias fieret, processus, & sententia non ualerent: prout ex forma dictorum statutorum satis constat, & quotidie practicamus.

Sed si fores in alia curia, stylo & consuetudini illius adhærebis: quod cum sit extra materiam nostram, ulterius nõ prosequamur.

VISO de ordine, ac substantialibus processus & iudicii, reliquum est, ut ad nullitates & defectus ex ipsamet sententia ratione solennitatis illius resultantes transitum faciamus.

69 Dico igitur quòd ordinis iudiciarii, circa solennitatem probationis ipsius sententiæ est, ut primo sententia in mente iudicis concipiatur, & mature deliberetur, ac deliberata in scripturam redigatur: & redacta corrigatur, & taliter correcta litigatoribus hora audientiæ consueta loco solito maiorum, per iudicem pro tribunali sedentem, publice recitetur. hæc omnia spectant ad officiũ boni iudicis: quia quod magno conflictu decerni solet, id præcipitanter, & paucis literis temere descriptis diffiniri fas non est: ut inquit text. in

70 l.fi.C.comminat.& episto. Ideo si sententia nõ fuisset prius scripta, quàm proferretur, ipso iure non ualeret: ut probatur in.l.secunda & tertia.C.de senten.ex breui.reci.&.c.fin.de re iudic. lib.vj.c.in primis.ij.q.j.c.j.de senten.excom.in.vj. Requiritur ergo pro forma quòd sententia primo scribatur, & deinde recitetur: adeo quòd si iudex oretenus pronũtiaret, & postmodum scriberet: talis præposteratio uitiaret: ut inquit Bar.in.l.fina.C.de senten.ex breui.recit.quem sequitur Lanfranc. in.c.quoniam contra.in.§.interlocutoriæ.uers.secũdo requiritur. de probat.& hoc procedit etiam in causis beneficialibus & summariis: in quibus de plano & sine figura iudicij procedi potest: quia etiam in his (ut excludatur temeritas, & præcipitatio, & ut melius per scripturam probari posit) sententia in scriptis proferenda est, ut uoluit text. in dicta clemen.sæpe.in uerb.in scriptis.& ibi gl. & scrip. de uerbo.signifi. hæc igitur iuris solennitas seruanda est, alias actus non ualeret, arg.l.j.& ibi gl.ff.de iniust.rup.test.& cumulat Feli.in.c.quoniam frequenter.col.iii. ut lite non cõte

71 sta.& cum pro publica utilitate huiusmodi solẽnitas introducta fuerit, a partibus remitti non potest, secundum theoricam Inn.post glo.in.c.in causis.de off.deleg.& Cassad.decis.ix.nu.8.de appel.& dicam infra.

72 Et intellige quòd sententia taliter scribatur ut legi posit,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

alias pro non ſcripta haberetur, & non ualeret: ut dixit in ſimili de teſtamento tex.in.l.quo tutela.§.quę in teſtamento. ff.de reg.iu.& tenet Bald.in.l.j.ff.de his quæ in teſta. delen. & ſcribenda erit in ea lingua quæ fuerit communis, & intelligibilis in eo loco,& inter eas perſonas, in quo, & contra quas proferretur,puta Latina inter Latinos,Greca inter Gręcos,Vulgari inter Vulgares, ſtylo nihilominus illius curiæ adhærendo:& hoc ne quis ignorantia linguarum, quominus illi pareat ſe excuſare ualeat: per text. in.l. iudices.C.de ſenten.&.l.ſed ſi.§.proſcribere.ff.de inſtit.&.l.j.§.fi.ff.de uerbo.oblig.& Barto.in.l.decreta.ff.de re iud.cum aliis,de quibus per Felin. in rubri.de conſtitu.colum.fina.uerſicu.ulterius &c.Et ponit Hoſtien.in tit.de ſenten.§.qualiter.colum. j.uerſic.quarto ſi recitauit. ubi dicit quòd ſi iſtud alicubi de facto non ſeruatur,de iure tamen ſeruari debet.& Specu.in tit.de ſenten.§.iuſta.col. vj.uerſi.quid de interlocutoria.ubi aſſerit in curia Franciæ hoc non ſeruari: cum ibi non ſecundum iura ſcripta, ſed ſecundum certas illorum locales obſeruantias procedatur.

73 Hæc tamen ſcribendi ſolennitas (ſecundum aliquos) de expreſſo partium conſenſu omitti, & ſententia ſine ſcriptis proferri poteſt:ut uoluit Spec.in.d.§.iuſta. col.v.uerſi. non ualet etiam. Et ibi Ioan.and.qui aſſerit Guilielmum de Cu. hoc tenuiſſe in auth.niſi.C.de ſent.ex breui.recit. ubi etiam hoc tenuit Ang.Iſtud etiam tenuit Bar.poſt gl.in uerb. conſentientibus.in fi.per illum tex. in.l.quoties.C. de priuileg. ſchola.lib.xii.qui tex.ad hoc communiter allegatur:& tenet gl.in.c.ſtatutis.in.j.glo.ii.q.j.ponit gl.in uerb.illuſtrium. in c.fi.de re iud.lib.vj.& deciſ.Neap.cxcj.Abb.col.iii.uerſ.præterea.& Ant.Corſet.in ſing.in uerb.ſententia ut ſcis. Lanfrā. in.c.quoniam contra.in.§.interlocutoriæ. uerſic.eſt ordine ſucceſsiuo.nume.8.de probat.& Iaſ.in.§.curare.colum. fina. inſtitu. de actio.

Contrarium tamen tenuit gl.in uerb.de partium. & Hoſtien.& Bernard.ibi in.d.c.de cauſis.de off.deleg.cum(ut dictum eſt ſupra)ſit ſolennitas iuris in publicum fauorem introducta, cui renunciari non poteſt.l. ius publicum.ff.de pact.l.nemo poteſt.ff.de lega.j.cum ſimil. & quicquid ſit de ſententia in cauſa graui & ponderoſa,iſtud tamen in cauſa

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uili & modici momenti non procedet:quia in tali, ſi partes uoluerint, ſententia ſine ſcriptis ferri poterit: ſecus ſi cauſa erit magna.& hoc modo loquitur tex.& glo.in.d.l.quoties.
74 & facit tex.in authen.niſi breuiores.C.de ſent. Prout etiam hoc non procedet in ſententia interlocutoria, ſi modo ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis,uel interdicti non ſit:quæ ob illarum grauitatem in hoc adæquantur diffinitiue,& in ſcriptis ferri debent:ut in.c.j. de ſent.excom. in.vj. Aliæ uero interlocutoriæ oretenus per iudicem ferri, & per notarium in actis redigi poſſunt,ſecundum Spec. in.d.§.iuſta.col.vj uerſicu.quid de interlocutoria.& Bald.in.l.fi.C.de ſent.ex breui.recit. quod tenent communiter doctores: ut inquit Iaſ. in.l.ne quicquam.§.ubi decretum. col.x. de offic.
75 præſi.unde ſententia condemnatoria expenſarum, quæ ſecundum communem opinionem dicitur interlocutoria: ut dicit Alex.in.l.quod iuſsit ſuper glo.magna.ff.de re iud.ſine ſcriptis proferri poſſet. In quampluribus etiam aliis caſibus ſententia non ſcripta poterit ſuſtineri:ut notat gl. in.d.c.fi. in uer.illuſtrium.& Abb.Fel.& alii in.c.Albericus. per illum tex.de teſt.& in.c.quoniam contra.in uerb.interlocutiones. & Iaſ.in.d.§.curare.col.fi. & in.d.l.ne quicquam.§.ubi decretum. cum ſimil.
76 Et aduerte quòd ubi ſententia ſub uerbis primæ perſonæ,ut ita pronuntiaui, uel ita pronuntiamus &c. concepta reperitur,in ſcriptis lata præſumitur: ſecus ſi ſub uerbis tertiæ perſonæ: ut ita pronuntiauit talis &c. conciperetur, ut inquit Spec.in.d.§.iuſta.col.vj.in princ.& tenet Lap.in.c. fi. de app.lib.vj.ſecundum Rot.deciſ.ccccix.fuit dubitatum. in
77 ſummario eiuſdem in no. quæ etiam notanter dixit quòd licet de ſubſtantia ſententiæ ſit,quòd in ſcriptis feratur: tamen poſtquam lata fuerit, poterit per teſtes probari: ut latiſsime proſequitur Fel.in.c.ſicut.col.vii.uerſi.Octaua & ultima. poſt Panor.ibi,in.iii.notab.de re iud. dicens ſufficere quòd tales teſtes ſe eam legi audiuiſſe deponant, licet illam non uiderint: quia ſolennitas ſcripturæ tali caſu præſume-
78 tur, per illum text. prout præſumeretur ſi notarius dixiſſet, lata, lecta, ac ſententialiter promulgata &c. quoniam ex uerbis huiuſmodi ſcriptura præſumeretur: ut per Bart.in.l. ſciendum. in fin.ff.de uerb. obligatio.& Bald.& Feli.in.d.c.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſicut col.vii.verſi.limita niſi.quod intellige quando ſententia in rem tranſiuiſſet iudicatam : quia tunc ob authoritatẽ iudicati ſolennitas illius præſumitur per.d.c.ſicut.&.c. cum inter.de re iud.&.c.bonæ.el.j.de elect.& ubique ſcrib.

79 Licet quando ſententia probaretur per teſtes, non haberet fauorem ſolitum,neque executionem paratam: prout ſi de ea ſolenniter ex proceſſu conſtaret,quinimo tali caſu intentare actionem iudicati, & iudicio ordinario agere oporteret: quoniam ceſſaret illud notorium iuris , quod ex prima facie ſcripturæ publicæ non aboletæ,nec concellatę &c. reſultat,arg.tex.in.l.fi.C.de edic.diui Adri.toll.& tenet Bart. in ſimili loquendo de inſtrumento garentigiato probato per teſtes,in.l.j.in prin. & fi.& ibi Pau. de caſt.ff.de his quæ in teſta.delen. & Fel.in.d.c.ſicut.col.iii.uerſic.j.declaratio.cũ ibi adductis. de re iud.

80 Diximus etiam ex ſolennitate ipſius probationis ſententiæ requiri:ut per iudicem in loco ſolito maiorum, & tempore congruo,id eſt de die & non de nocte proferatur : ut plene in.c.cõſuluit.per illum tex.de offi.deleg.&.l.ſi ut proponis.la.ii.C.quo.& quan.l.pen. & ibi ponunt ſcriben.ff.de iuſti.& iur.& notat gl.in rub.C.commina.uel epiſt.& doct. in.c.qua fronte.de appel. de quo ſatis diximus ſupra de defectu iuriſdictionis tractando.

81 Debet inſuper ſententia publice , ideſt pro tribunali , & coram notario ac officialibus conſuetis, non autem priuatim & ſecreto loco,promulgari: quia tunc ſententia non ualeret:ut probari uidetur in.l.cum ſententiam.C.de ſentẽ. & tenet Hoſti.in ſumma in tit.de iud.§.qualiter.in prin.& Spe

82 cu.de ſenten.§.qualiter.col.iii.uerſi.debet autem ferri.Actus nanque ſecrete & loco non ſolito clandeſtine celebrati quaſi fraudulenti reprobantur.arg.c.quia propter. in fin.de electio.c.cum inhibitio.de clandeſt.deſpon.&.d.c. qua fronte. in prin.ubi ponunt doctores.& ponit Dec.in conſi.cccxcix. in tertia parte.

83 In hoc tamen arbitror quòd ſi locus & tempus ipſis litigatoribus intimata fuiſſent, quamuis uiderentur parũ idonea:ſi partes non appellaſſent,ex hoc ſententia non eſſet reprobanda:ex quo de loco ad locum,ac de tempore ad tempus a partibus hoc ſcientibus & tacentibus uideretur facta

prorogatio: ut uoluit Bal.in.d.l.fi.ff.de iusti.& iur. & Alber. de rosa.in.d.l.cum sententiam.C.de senten.
84 Diximus etiam quòd sententia postquam scripta fuerit, debet per iudicem pro tribunali sedentem legi & recitari: alias si iudex dum profert sententiam non sederet, sententia tanquam iuris solennitate omissa prolata, non esset ualida: ut est tex.in.c.fi.in fi.de senten.& re iud.lib.vj.ubi gl. in hac materia magistraliter loquitur.& gl.in authen.ut ab illustribus,& qui super eos.in uerb.sedere.& tex.in eo.lib.in tit.de iud.§.sedebunt autem.& ponit gl.in.l.j.C.de senten. ex breui.recit.& Hosti.in summa tit.de senten.§.qualiter. in prin. & Spec.eod.tit.§.iusta.col.v.uers.item est nulla ratione modi.ubi Io.and.in uerb.secundum.dicit quòd sedere in iudice pronũciante, & ubicũque actus requirit causæ cognitionem, est de substantia: quia talia a iudice sedendo, non procedendo expediuntur.l. si a procedente.C. de dila. lib. ii.§. dies.ff.quis ord.in bono. poss.serue. ponit glo.in cle. sæpe. in uerb.stans.ubi dixit hoc non procedere in causis summariis,& aliis breuioribus, in quibus de plano proceditur, per illum text. &.l.leuia.ff.de accus.l.nequicquam.§.de plano.ff. de off. præs.l.si defensor.§.illud.iuncta.l.nolit. & ibi gl.ff.de interrog.actio.& pro singulari ponit Roma.sing. dccxxviii. An possit sententia cum seq. Et solennitas ista sedendi, tum ob maiestatem iudicis conseruandam, tum etiam ut maiori prudentia & animi maturitate & deliberatione sententia ipsa progrederetur, adinuenta est. Sedendo nanque animus quiescit,& quiescendo prudentior fit: ut notari consueuit. in.d.§.sedebunt.unde si sententia ex abrupto, & per iracundiam proferretur, non esset secundum leges, uidelicet mature & deliberato consilio, sed potius iracundia, odio & mentis præcipitatione lata,& propterea quia Impedit ira animũ ne possit cernere uerum: talis sententia non deberet admitti: ut est bonus tex.in.c.ira.&.c.cum apud.&.c.summopere. xj.q.iii.Nam calore iracũdiæ factum pro infecto haberi debet.l.licitatio.in prin.ff.de public.l.iii.ff. de diuort.l.ii.C.ad legem iul.ma.l.quicquid.ff.de reg.iur.quam legem optime declarat Roma.ponendo nunquid gesta per iracundiam ualeant sing.dviii.uolo cõmentare legem quicquid. &.d.Abb. in.c.at si clerici.col.vii.uers.& in quantum.de iud.latius per

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Fel.in.c.ſicut ex literis.col.fi.de iureiu. &.c.dilecti filii.col.fi. de except.&.c.Mattheus.col.j.de ſimo.cum ſi.cautius tamen foret ab huiuſmodi ſententia appellare,per ea quę dicemus infra,de ſententia lata per ſordes.

85 Oportet etiam,ut dictum fuit,quòd ſententia per ipſummet iudicem legatur,& recitetur: alias ſi per alium hoc fieret:& iudex de genere illuſtrium ac maioribus iudicibus nō foret (ut erat præfectus prætorio, ac epiſcopus, & ſimiles, non ualeret:ut eſt tex.in.d.c.fi.de re iudi. in.vj.&.l.j.&.ij.C. de ſenten.ex breui.recit.ponit Hoſtien. in ſumma.in tit. de ſenten.§.ſequitur.in princ. de quo per Lanfr. in.c.quoniam contra. in.§.interlocutoria. nume.9. Eſt tamen aduertendum quòd Iacob.butrig.Bald. & Salyc. in.l.hac conſultiſſima.C.qui teſtam.face. poſſ. tenent quòd quilibet iudex lectionem ſuæ ſententiæ alteri committere poſsit:dummodo poſtquam fuerit lecta, dicat, & ita abſoluo, uel condemno &c. uel ita pronunciamus &c. & idem uidentur tenere Dominic. & Philip. in.d.c.fina. de re iudic.& Feli.in.c.ſuper quæſtionem. uerſic.in glo. in uerb.cauſæ.nume.7.ubi pro hac parte plura allegat.de offic.delegat. ſed Barto.in.d.l.j.C. de ſentent.ex breuic.recit.& Lanfranc.in loco ubi ſupra,dicunt ita fieri conſueuiſſe: quando iudex, qui eſt de maioribus, pronunciat. Specul.autem in titu. de ſenten.§.iuſta.colum.vi.uerſicu. quid de interlocutoria. dicit ſatis fore, quòd per ipſum iudicem ſubſtantialia, & concluſio ipſius ſententiæ recitentur: & quòd in curia Romana pontifex & alii ita utuntur. Et nempe iſtud in curia Capitolii ſeruarri conſueuit:ſed in ſacro Palatio & in aliis locis dictæ curiæ, iudices noſtri temporis prout in papyri cedula pronunciare conſueuerunt: quæ cedula tunc non apparet: quamuis ſcriba ſeu notarius atteſtetur eandem cedulam ab ipſo iudice fuiſſe tunc lectam: quod potius ex ſtylo, quàm quòd uere ita fiat, toleratur: cum pro ueritate iudices ipſi cedulas huiuſmodi non tunc legere, ſed poſtea illas per ſimilia uerba (ita pronunciaui ego N.) ſubſcribere duntaxat conſueuerint.

86 Et nota quia in huiuſmodi ſubſcriptione nomen dignitatis ſeu officii præponi deberet: & poſtmodnm nomē proprium ipſius ſubſcribentis: quod tamen de conſuetu-

dine non seruatur: sed pro elocutione ac demonstratione magis apta, primo ponitur nomen iudicis, & postea eius officium, seu dignitas designatur, hoc modo (ita pronunciaui ego Sebastianus Vantius iudex commissarius, uel locum tenens, aut gubernator, senator, & similia) prout esse contigerit, docet Bald. in. l. ii. C. de senten. ex breuic. recit. & super omnia in similibus adhærendum erit stylo & consuetudini illius curiæ, in qua negotiũ tractabitur, quia quoad istas solennitates sententia secundum fori consuetudinem formanda & dictanda est, ut dictum est supra, & ponit Specu. in tit. de senten. §. qualiter. in. j. col. de quibus stylo & consuetudine iudex etiam in camera a notariis, seu aliis in similibus expertis se informare poterit, ut dicit Anto. de butr. in c. fina. colum. antepenult. uersi. ad primum &c. de consuet. Barto. & Flori. in. l. iii. §. lege iulia. ff. de testib. Cy. in. l. ii. uers. Secundo quia. C. quæ sit long. consuet. Bald. & Alex. in. l. j. C. ut quæ desunt aduoc. cum similib. de quibus per Alexand. qui hoc tenet consil. lxxxii. uiso. colum. secunda. in fin. lib. iii. & consil. xiiii. uiso. in princip. lib. quinto. Deci. consilio dclv. colum. penult. in fin. & consil. ccccii. colum. quinta in fin. quid autem si omitteretur nomen iudicis, sed in subscriptione illius loco reperirentur similia uerba, curia ita pronunciauit, seu ordinauit &c. an ualerent? & tene quòd sic, quoniam per illud uerbum curiæ intelligeretur de iudice illic præsidente. argumen. l. si uno. ff. loc. & l. si olei. C. eod. tit. ita in terminis tenet Guid. Pap. quæst. cccclj. quid contineatur.

Hæc autem solennitas lecturæ ipsius sententiæ, cum sit actus qui tempore prolationis potest, & solet interuenire,
87 per enuntiationem & narratiuam sententiæ probabitur, ac etiam de facili præsumetur, iuxta tradita per doctores in. l. sciendum. de uerbo. obligatio. & ponunt Canonistæ in. d. cap. sicut. ubi Felin. post alios in colum. vii. uersicu. limita. de re iudic.

88 Illa autem uerba quæ apponi per notarios communiter consueuerunt, uidelicet lata, data, ac in his scriptis promulgata &c. non sunt de substantia, neque de solennitate legis, & propterea omissa non uitiarent: ut uoluit glo. in uerb. illustrium. in. c. fi. de re iud. in. vj. quæ glossa in hoc

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ab omnibus communiter approbatur:ut inquit Alex.in cõsil.xc.fere.nu.4.lib.j.

TRANSEAMVS nunc ad nullitates ex defectu formæ ipsiusmet sententiæ extrinsece, uel intrinsece resultantes: Pro cuius declaratione, scire debes quòd sententia nihil aliud est, quàm controuersiæ propositæ a iudice legitime fa
89 cta declaratio, seu diffinitio. Ea igitur sententia quæ cõtrouersiam legitime non diffinierit, ex quo caret effectu ac substantia propria & formali, nomine etiam ac effectu carere debet: & ueluti insufficiens ac defectuosa reprobanda est.

90 Propterea uides quòd sententia quæ condemnationem uel absolutionem, aut controuersiæ in iudicio propositæ, per se, uel æquipollens, declarationem non continet, dicitur ipso iure nulla: ut est tex.in.l.præses. & in.l.cum iudex.C.de sent.tit.generali.&.l.i.l.ait prætor.§.i.&.l.præses.&.l.in summa.ff.de re iud. Sentẽtia itaque debet esse talis, ut iudicium & cõtrouersiam de præsenti diffiniat: cum illud in pendenti relinqui non debeat.l.non quemadmodum.ff.de iud. id-
91 circo si sententia simpliciter per uerbum gerundium, uel futurũ tempus designans, conciperetur, prout quando dicitur talem condemnandum, uel absoluendum esse &c. non ualeret: ut tenet Bar.in.l.i.C.si aduers.libert.Ioan.andr. in Spe. de excep.§.uiso.in uerb.pronunciari. quoniam aliud est quẽ liberandum, & aliud liberatum esse: ut in.l.quem sub conditione.§.fi.ff.de condi.insti.glos.in.c.frater.xvi. quæst.j. & in c.super eod.in uerb.ordinet.de off.deleg.ita declarant doct. in.d.l.præses.& Imol.Roma.Alex.& alii in.l.i.§.si quis ita.ff. de uerb.oblig.& Feli.in.c.cum uenerabilis.col.pen.uersi.nõ obstant adducta. de except. ubi asserit hoc intelligi debere quando in sententia nõ præcederet uerbum aliquod, quod posset importare diffinitionem de præsenti: secus si præcederet, & foret appositum uerbum præsentis temporis diffinitiuum, & postmodum adiiceretur, quoad implementum & executionem ipsius sententiæ, aliud uerbum futuri temporis enuntiatiuum, seu quod saltim implicite & uirtualiter foret suppositi negotii de præsenti declaratiuum. Exempli gratia si diceretur, declaramus seu diffinimns rem, de qua agitur, ipsi actori fore restituendam, iuxta text.in.c.ecclesia. in fi.de const.&.l.Aemylius.circa fi.ff.de minorib. cum aliis

adductis

adductis per Andr.Sicul.in cap.si pro debilitate. columna.fi. de offic.deleg Nam tunc eo ipso quòd declaratur rem restituendam esse,tacite & uirtualiter declaratur etiam rem illius esse,& ad illum spectare,prout etiam quando dicitur minorem restituendum,quoniam uirtualiter intelligitur eundem læsum fuisse, ad positionem etenim consequentis sequitur positio necessarij antecedentis.l.ad rem mobilem.l. ad legatum.ff.de procurator.l.secunda.ff.de iurisdic. omnium iudi. l.Pomponius.uersi.sed & is.eodem titu.de procura.& ponit Alex.consi.lij.uiso.lib.ij.in fin.quamuis cautius foret post illud uerbum condemnandum , seu absoluendum uel restituendum &c.addere hoc uerbum prout & nos condemnamus,uel absoluimus,aut restituimus optime in Romana curia seruatur.

Et quamuis (ut dixi) iudex non uteretur præcise hoc uerbo condemno,uel absoluo,nihilominus pro ualiditate sen-
92 tentiæ illud exprimere per suum æquipollens sufficeret, puta si diceret,credo Titium decem debere Mæuio , quia hoc satis esset , secundum glo.in.l.diem proferre.§.si plures.in gl. magna.ff.de arbit.quam dicit singularem Imol.Roma.Alex. & Ias.in.l.j.ff.de re iud.& pro qua uidetur text.in.l.si quis filio.§.irritum.ibi,& credo &c.ubi Imol.& Angel.ff.de iniust. & irrit.testamen.

Idem foret si iudex dixisset, non uideo cur Titium non condemnem , quia perinde est ac si dixisset,condemno.l.j.§. si quis ita.& ibi ponunt scrib.de uerb.sign.Alex. & Ias.in dicta.l.prima.ff.de re iudic.& Fel.in dicto cap.cum uenerabilis col.pen.de excep.

Vel diceret,uidetur mihi Titium debere.l.quid tamen.§.si arbiter & ibi Bar.ff.de arbit.l.diui fratres.§.j.uersicu.pronunciare debebunt.ff.de liberali causa.cap.primo.ubi Abb.in finalibus uerbis illius textus.de iudic.& ponit Alexand.consi. xix.columna.iii.lib.v.& facit id quod ponit Dec. loquens de isto uerbo uidetur , in consilio,dxxxix. inclyta. circa finem. libro quarto.

Satis etiam foret in reali pronunciare rem esse petitoris, ut in.l.si inter me.circa fi.ff.de excep.rei iud.quoniam eo ipso quòd iudicatur rem meam esse , iudicatur etiam alterius non esse.l.Pomponius.§.sed & is.ff.de procurat.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Sufficeret etiam si iudex uteretur uerbo statuimus, præcipimus, ordinamus, decernimus, declaramus, & similibus, nã per talia uerba sententia diffinitiua ferri potest.c.in his.extra de uerb.sign.prout etiam dici posset, imponimus tibi perpetuum silentium &c.per tex.in.l.Aurelius.§.centum. ubi glo. fi.ff.de liber.leg.& ponit Bal.in.l.præsens.in fi.C. de sentent. Latius præmissa Spec.prosequitur in tit.de sentent.§.ut autẽ. col.iiij.uersi.& nota quòd non est uis. Et si diceret iudex, cõdemno, imo absoluo, sententia absolutoria uideretur argumen.tex.in.l.Stichus.imo Pamphilius.ff.de ma. testa. & ponit Bal.in prima consti.C.§.in quib.col. penul. uersic. deinde uero.prout si diceretur, uolo nolo, quia ultimum uerbum attenderetur, ut dicit idem Bal.in.l. quidam eulogio. colũ.j. uersi.quid ergo.C.de iure deliberand.argu.l.si inæqualibus, ff.de hæredib.insti.& præmissa refert etiam, & sequitur Deci. consilio.cccxlv.in casu. columna quarta uersic. non obstant uerba.libr.iiij.

93 Itẽ sufficeret quòd iudex declararet factum super quo dubitabatur, quãdo pęna uel executio ipso iure succedit, prout dicendo talem hæreticum, uel criminis lęsæ maiestatis reum declaramus, aut similia, quia tũc talis sententia incontinenti à lege, certam & determinatam pœnam contra huiusmodi delinquentes imponente perficitur, prout est text. in capitul cum secundum.§.fina.de hæret.in sexto, & capitulo pro humani.in fin.de homicid.eodem libro, quæ sententia appellari consueuit declaratoria, & priusquàm feratur, executio aliqua contra quoscunque quantumuis criminosos, fieri non potest, per tex.in dicto capitulo, cum secundum. & ponit Felin.in capit. Rodulphus.in uerb.sed declaratoria. de rescrip. & capitulo præterea.in principio, de sponsal.& Alexan.consi. ciii. uidetur. columna penultima, uersiculo. & regulariter. libro primo, & consilio. cxxiiij. omissis. columna prima. eodem libro.

95 Ex quibus colligi potest, quòd si iudex per sententiã suam absque aliqua temporis præfinitione aliquem relegaret, sententia huiusmodi esset ualida, quia tempus, quod deest, à lege suppleretur, talisque intelligeretur relegatus per tempus decennij.per tex.in.l.siue præfinito. & ibi Bartol.ff. de pœn. quem pro singulari adducit Bald. ad hoc in.l. prima.C. de

postul.& in capitulo ex literis, columna sexta, de constitut. sequitur Iason.in.l.ait prætor.§.primo. columna finali.ff.de re iudica.& in.§.curare.uersicul.nunquid autem. institu, de actionibus.

96 Ex his etiam datur intelligi decreta illa,quę quotidie fiũt, admittendo,uel aliquid faciendo si & quatenus, uel si & inquantum de iure fuerit &c.sustineri posse, cum habita relatione ipsius iuris quod certum est,decreta huiusmodi incontinenti certificantur, ut de his plura ponit Felin.in capitulo cum contingat. columna tertia, de officio delega. Maxime quia tales clausulæ modum non conditionem important, ut dicit Lap.alleg.lxxxvij.Matthæus.columna fina.de quo latius uide per Vital.in tracta.claus.super clausula.Si & in quãtum. Sententia itaque per se uel relationem ad aliud negotium propositum diffinire debet,alias effectus proprios sententiæ non operaretur,neque deberet tali noĩe nuncupari.

97 Idcirco si eadem sententia non esset conformis controuersiæ,& petitioni partium,dici non posset quòd illam dirimeret & diffiniret.Et propterea non ualeret, quasi quòd iudex extra interrogata respondisset.argument.text.in.l.prima.§. si quis simpliciter.ff.de uerborum obligatio.l. de ætate.§.cum prætor.ff.de interrog.actio.& est text.iuncta glo.in uerb. petitionis.in capitulo inter dilectos.de fide instrumentorum. Vnde consueuit dici quòd fatuus est iudex, qui in aliud cõdemnat quàm ab eo fuerit petitum,ut dicit text. in.l.fina.C. de fideicommis.liberto.quia iuxta formam petitionis partiũ sententia dictari debet.capitulo licet Hely.de simo.cle. sæpe. uersicu.uerum quia,de uerborum significatio.capitulo qualiter.el secundo,circa finem,de accusat. iudex nanque super non deductis coram eo potestatem non recipit, ut dicit tex. in.l.ut fundus.ff.communi diuid. conuenit igitur iudicantẽ antequàm sententiam formet, diligenter examinare acta, & uidere quid,& qualiter petatur ab eo,id est considerare rem petitam,causam petendi,& modum seu actionem intentatã, & cum illis sententiam suam conformare, quoniam si super alia re, uel ex diuersa causa, aut per alium modum ab eo, quo fuit actum, sententiã dare,cum super illis non fuerit lis cõtestata,nec seruatus aliquis iuris ordo,esset ipso iure nulla ut declarat Bal.i.l.j.col.ii.uer.extra oppono.& i.fi.C.si plures

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

una sentent.& in.d.l.fi.C.de fideicom.liber. & tenet Alexan, consi.clxxj.in causa.columna.ij.in fi.lib.vj.& facit tex.in cap. Abbate sane uersi.cæterum.de re iud.in.vj. Et glo.j.in.c.hæc quippe.circa medium.iii.q.vj.cum aliis ad propositum addu ctis per Boer.decis.xlii.sub nu.18.

97 Erit tamen aduertendum, quia satis fuerit ut illud super quo pronunciatur accessorie,aut uirtualiter ex natura actionis,uel alias comprehendatur, & petitioni subsit, quia tunc quòd sententia sit extra petita dici non poterit, cum saltim tacite insint,ut declarat idem Bald.in.d.l.fi.& in.l. & si seuerior.columna tertia.C.de his qui no.insa.Franc. Areti.in.l.uinum.ff.si cert.peta.Ias.instit.de actio.§.curare.uersic. quarto. principaliter & ultimo.& latius ponit.Fel.in dicto capi.Hely. licet.columna penulti.ubi posuit.xxxj.limitationes ad regulam illius textus,quæ magis declarationes sunt super hoc, quando aliquid in iudicio censeatur saltim tacite & uirtualiter deductum,prout ex earum lectura patet,& in materia uide Alexan.consi.xlviij.in causa.columna secunda, libr.vij.& consilio octauo.uiso.columna secunda,lib.v.ex his ergo poterit iudex cōdemnare ad restitutionem rei una cum fructibus etiam quòd fructu non essent expresse petiti,qui accessorie & uirtualiter inerant petitioni rei,ut per Anton. de Butr. Abb.& alios in cap.grauis.de restitutio.spoliato.legistæ in.l. ex diuerso.in princip.ff.de re.uend.tenet Guid.Pap.quæstio. ccccv.Sempronius.

98 Ex eisdem infertur etiam quòd sententia absque eo quòd aliquis ex litigatoribus petat,& instet,per iudicē lata, sit ipso iure nulla,ex quo iudex ad commodum partis,in causis ciuilibus,super his quæ principaliter in personis litigatorum radicantur,regulariter nemine petēte se non intromittit.l.iiii. .§.hoc autem iudicium.& ibi Bartol.columna tertia, in fine. de dam.infec.l.unic.& ibi no.C.ut quæ desunt aduoc.& ponit idem Bartol.& ibi Alex.in.l.j.C.de error.aduoc.& Franc. in capitu.dilecto.quæstio.xxxiiij.de appellat. ubi etiam dixit quòd iudex sentātiam nullam reformare potest, etiam quòd pars non petierit,quia pro absente iudex supplere potest,secundū Bal. in.l.ampliorem,in prin.C.de appel.Prout etiam supplere potest in causa fiscali,ut per Roma.in singu.dlxiiii. Nō potest pro eo.& in aliis casibus positis per Bar.& Roma.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in dicto.§.hoc autem iudicium.& Bald.& Salicet.in dicta.l.j. ut quæ desunt aduoc. & idem Bald. in capitulo cum nobis olim.de elect.post glo. & Dominic.in capitulo priusquam xxviij.distin.

99 Ex eadem ratione uideretur dicendum sententiam super conuentione, omissa reconuentione, latam esse nullam, ex quo iudex secundum acta & propositam controuersiam iudicare non uidetur, quia conuentionem & reconuẽtionem unica sententia terminare debebat.cap.cum dilecti. de ordi. cogni.& cap.primo,& secundo.de mut.peti.Et quòd sententia hoc casu sit nulla tenuit glo.prima.in fin.in capi.cuius in agendo.iii.quæst.viij.contrarium tamen tenendum est, quia iudex hoc casu quòd iudicauerit extra petita dici nõ potest, postquàm secundum petitionem actoris iudicauit, quamuis petitionem rei ex aliqua causa, puta quia sibi nõ liquet, omiserit.Nam iudex hoc facere potest, ut.l.quid tamen.ff.de arb. l.quidam æstimauerunt.ff.si cert.peta.& propterea quamuis ambæ controuersiæ unica sententia (si fieri potest) terminãdæ sint, tamen si reconuentio omitteretur, appellandum esset, alias sententia ipso iure teneret, ex quo lex magis super hoc consulit, quàm iudici necessitatem imponat, ut declarat Angel.post glo.in.l.prima.§.fina.in fi.ubi est tex.ff.quæ sent. sine appella.& tenet glo.& hoc ibi firmat Fel. in dicto capi.i. de mut.pet.& glo.in uerb.in eadem sententia.ubi etiam hoc tenuit Inn.& Abb.in cap.ii.de ord.cog.

100 Quinimò iudex si res in iudicio deducta diuidua & separabilis foret, posset (ut dixi) super aliqua parte eorum quæ in iudicio deducta essent duntaxat pronunciare, & sententia sua ualeret, prout uidemus quòd si iudicium simul contra plures cœptum sit, respectu unius sententia ferri, & respectu alterius iudicium differi potest, ut est tex.& ibi Bar. & alii in l.non idcirco.in prin.ff.de iud.& idem Bar.in.l.v.§.fin. uersi. ponet quòd unus.ff.de uerbo.obliga.& (plura referendo) tenet Deci.consi.ccxcv.in causa istorum.in prin.lib.ii. & decis. Neap.ut per Cap.decis.viii.in prin.Nam quot sunt res seu capitula, tot uidentur sententiæ, & uitiato uno, aliud remanet, l.etiam.§.i.ubi est glo.ordinaria,& ibiBar.Et cæteri declarãt, ff.de minor.&.l.dicere.&.l.quid tamen.ff.de arbi.l.quædam mulier.ff.famil.herciscun.& Specul.in titu.de senten.§.iusta.

uersicu.item est nulla ratione qualitatis.& Bald.in.l. generaliter.in secunda columna.C.de episcopis & cleri. Alexand.in l.scire debemus. per illum text.ff.de uerborum obligatio.& Io.Mill.in uerb. sententia si fertur super parte. & Guid. Pap. q.xxvii.in manibus.quam uide.

Secus si iudicium esset indiuiduum & connexum,quia tūc sententia non posset ferri pro parte,sed totum diffinire deberet,alias non ualeret,per tex.in.l.i.in hoc iudicio.& ibi glo. Bar.Cuma.& alii.ff.famil.ercisc.l.apud Celsum. & ibi Alexan. ff.de doli excep.Bal.in.l.ii.C.de re iud. & in.l.prima.C. si aduers.rem iud. nam isto casu procedit regula quòd utile per inutile uitiatur,ut per Aegid. decisio.xij. si in Ecclesia. declarant doctores in.l.sancimus.§.primo.C.de don.cum aliis,de quibus per Deci. consil.ccccxxxij. cum sit. columna tertia,in prin.lib.iij.

Præmissa tamen non procedunt in arbitrio, qui si nō fuerit dictum quòd simul omnia terminare debeat,super parte duntaxat ualide pronunciare poterit.l.quid tamen. &.l.non distinguemus.§.cum in plures.ff.de arbit.fallit etiam in quibusdam aliis casibus,in quibus sententia pro parte duntaxat lata ualet,ut per Felin.post Anton. Imol.& Panormi.in capitulo cum inter.columna tertia,uersiculo sententia.de re iud. ubi ponit regulam cum tredecim fallētiis,quam casu occurrente uidere poteris.

101 Ex eisdem etiam infertur, quòd sententia quæ ex aliquo redditur dubia,uel obscura,non ualet, ex quo controuersiā & negotium uere diffinisse dici non potest,quinimo dubietas adhuc retinet partes ancipites & dubiosas, & sic perinde est ac si non fuisset lata quoad causæ & controuersię proposìtæ decisionem.argument.l. de ætate.§. qui tacuit. cum seq. ff.de interrog.actio. Et propterea etiam quòd res in iudicio
102 deducta sit generalis & dubia, curare tamen debet iudex certam proferre sententiam,ut in §.curare.inst.de actio.& toto titu.C.de senten.quæ sine certa quantitate prof. & ponit Specula.in titu.de sentent.§.qualiter. uersicul.item debet esse certa.cum aliis,de quibus per Alexand. consilio.cix.uiso. columna prima, libro quinto, & declarat consilio.clxxxvij.in hac.columna secunda,in primo,libro secundo, & Decius.in consi. viij.nu.6.lib.j. quoniam si sententia non esset certa &

liquida,non posset executioni demãdari, sed antequàm exequeretur,esset necesse eandem declarare & liquidare, ut per Bald.in addit.Specula.in titu,de senten.columna tertia,uersicu. sententia non liquida.prout dicitur de instrumento nõ liquido habente executionem paratam,quia priusquàm exequatur liquidari debet,ut declarant Bartol. Bald.& Angel.in l.prima.in fine.de lega.secundo. Alexan. consilio.xciiij.uiso. columna secunda.in fin.libro sexto, & consilio.cxxxvi.uiso. columna fina.libro quinto.Deci.consilio.cccxxij.uisis.colũ.j. lib.ii.& Angel,de Aret.instit.de except. columna. xxiiij.super rubri.& Ias.in.l.certi conditio.in princip. columna secunda, ff.si certum peta.prima igitur sententia pro sui certitudine aliam post se requireret sententiam, & propositum negotiũ non diffiniret, & esset insufficiens per supradicta. Et idem si foret incerta & dubia ob sui perplexitatem,aut repugnantiam, quia non ualeret. argument.l. ubi repugnantia.ff.de regulis iuris,est glo.in capitulo si is qui.xj. quæstio.iii. & tenet Bartol.in.l.duo iudices.in fin.ff.de re iudica. & Alexand. consilio.cxxiiij.in causa.in fin.libro secundo,&ĩ consi.xlix.in causa.col.ij.lib.vij.

103 Dicetur nihilominus certa & liquida si retulerit se ad acta, quæ certa sint,quia hoc satis est,ut probatur in.l.in summa, ff.de re iud.&.l.secunda.C.de senten.quæ sine certa quantit. certum enim dicitur nedum illud quod ex se certum est,sed illud etiam quod est certum per relationem ad aliud.l.certũ. ff.si certum peta.prout arguit Abb. in consilio.xxviij. uersic. quarto adduco.libro primo.quoniam relatum censetur esse in referente.l.asse toto.ff. de hæred. institu.l. si ita scriptum, ff. de conditio.& demonstratio. & ponit Dec.consilio.xlvij. columna secunda.in principio,libro primo, & consil.lxxvii. columna secunda,in fine,eodem libro.Ad aliud tamen quã ad acta pro eius certitudine sententia se referre non potest, ut est communis opinio scribentium,de qua attestatur Alexand.in consilio.liij. quæritur. columna fina. libro quinto, idem attestatur Ias.in.l.ait prætor.§.primo.columna quarta.

104 ff.de re iud.& in dicto.§.curare.uersi.quero ergo in primis. nu.37.instit.de actio.unde iudex qui pronunciauit prout in consi.in actis nondum exhibito,eius sententia non ualebit, secundũ doct.in suprascriptis locis,quis secus.foret si cõsiliũ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

penes acta reperiretur, nam tunc ſententia ad illud relata ualeret, ut uoluit Specu. in titu. de excep. §. uiſo. colū. ix. uerſicul. porro in Italia. & in titu. de ſenten. §. qualiter. columna ſecunda, uerſi. quid ſi iudex, cum aliis latiſsime congeſtis per. d. Felin. poſt alios in cap. cum uenerabilis, columna. xiiii. uerſicu. iii. dum concludit. extra de except. & pro Alex. d. conſil. cix. & conſi. clxxxv. uiſo. col. fi. lib. ii.

Præmiſſa tamen intellige quando (ut eſt dictum) ſententia expreſſe ſe refert ad acta, ſed ſi ſimpliciter dixiſſet, condēno te ad ſoluendum id quod debes &c. tunc ſi certa quanti-
105 tas ex actis probatoriis, in quibus cauſæ deciſio conſiſtit appareret, ſententis huiuſmodi ualeret, quia ad ipſa acta tacite ex legis diſpoſitione cenſetur facta relatio, ſecundum glo. ordinariam in. l. ſi quis ad exhibendum. ff. de exhiben. reis. Acta enim probatoria quaſi uirgulæ ad ſententiam declarādam cenſentur, ut inquit Bald. in capitu. cum ſuper. ad fin. de cauſ. poſ. & proprie, & refert Felin. in cap. licet Hely. columna antepenul. extra de ſimō, & ponit Alexand. conſilio. xii. attentis. in fin. lib. vii.

Sed ſi quantitas certa non in actis probatoriis, ſed in reliquis, uidelicet aſſertoriis, & enunciatiuis, ac fidem non faciētibus reperiretur, prout eſt libellus, ſeu poſitiones & articuli, quoniam ad iſta nec tacite nec expreſſe ſententia refertur, tanquàm dubiā & incerta non ualeret, prout hæc fuit reſolutio & concordia diſcordantium opinionum, quam poſuit Bartol. in. l. tertia. C. de ſenten. quæ ſine cert. quantita. & in. l. ait prætor. §. primo. ff. de re iudica. ubi Alex. dixit eamcommuniter teneri. & Angel. in dicto. §. curare aſſerit ita in practicta ſeruari, & tenent Canoniſtæ in dicto capitulo. Cum uenerabilis. & Lanfranc. in cap. quoniam contra. §. interlocutoriæ. nume. 1. uerſicu. attende tamen. extra de probat. & Bald. Sal. Fulgo. & alii in dicta. l. tertia, in quibus locis late reperies
106 articulum examinatum, ac etiam quòd ſententia ſuper iudicio uniuerſali (ut petitione hæreditatis) uel generali (ut adminiſtratione tutelæ) uel ſuper acceſſoriis (prout in fructibus, & expenſis) uel quando terminus ſeu inſtantia liberetur, & nondum liqueret de cauſa, etiam quòd eſſet generalis & incerta non uitiatur, & per gl. fi. ubi ſcribentes in. c. Querelam. de procur. & Spec. in ti. de except. §. uiſo. uerſicul.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quid autem prius.dum ponit de condem.expen. quãdo non ſunt liquidæ.& per eundem in tit.de ſenten.§.qualiter.col.ii. uerſi item debet eſſe certa.& ibi Io.And.in uerb.Tuas.& Iaſ. latiſsime in.d.§.curare.ubi plures utiles & quotidianas quæſtiones examinat.

107 Ex ratione præmiſſorum dici etiam conſueuit, quòd ſententia conditionalis eſſe non debet: quia per illam quæſtio propoſita de præſenti non determinatur: ſed iudicium in pendenti remanet contra text.in.d.l.non quemadmodum. ff.de iud.& text. in.l.j.§.fi.ff.de uſur.ubi dicitur quod tractus futuri temporis ad iudicem non ſpectat. Doctores tamẽ in hoc diſtinguentes dicunt,quod ſententia ſub conditione de præterito,aut de præſenti lata tenet: prout ſi diceretur quatenus probetur,uel probatum ſit te condemno, uel abſoluo &c. Vel quatenus non adſint mobilia, aſsignamus tibi immobilia: uel quatenus legitimum tutorem non habeas,tibi talem decernimus &c. his namque & ſimilibus caſibus, ex quo conditiones huiuſmodi de præſenti uel præterito actũ non ſuſpendunt,ut in.l.cum ad præſenſ.cum.l.ſequent.ff. ſi certum petatur. ideo ceſſante ratione legis,ſententia ualebit: ut tenet gloſſ.in uerb.capiantur.in.iij.ſolutione.in.l. a Diuo pio.§.in uenditione. & ibi ſcribentes.ff. de re iud.&.l.qui teſtamento. ff.de excuſ.tuto.gloſſ. prima. in capit. Biduum.ii. quæſt.vi. Bartol. quem cæteri (Cumano, & Petro de Beſu. exceptis) ſequuntur in.l.ait prætor.§.primo.in fi. ff.de re iudic.& Bald.qui latius diſtinguit in add.Spec.in tit. de ſentẽ. colum.ij.uerſ.quandoque ſententia.& facit celebrius doctrina Innoc.in cap.G.perpetuus.de fide inſtru.dũ uoluit,quòd
109 ſi ſententia occultaretur,iudex pronuntiare poſſet hoc modo,uidelicet,quatenus ſententia taliter lata ullo unquã tempore apparuerit,eam confirmo &c.uel infirmo, prout ſibi uideretur: cuius doctrinam pro notabili refert & ſequitur Iaſ. in.d.§.uenditione.colum.pen.& Bal.in.l.ii.in.ii.col.C.ut lit. pend.& Rot.deciſ.ccccix.fuit dubitatum.in no.& Guid.Pap. quæſt.ccxlv.ſi aliquis.

110 Et iſtis caſibus uidelicet quando ſententia ſub conditione de præſenti,uel præterito lata reperitur, ſiue cõditio huiuſmodi fuerit pertinens,ſiue impertinens,puta abſoluto te ſi Imperator fuit, uel eſt in Italia &c.indiſtincte ualebit per

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

regul.l.primæ.§.biduum.& ibi ſcrib.ff.quand.appel.ſit. Quãuis Bald.in.d.additio.ad Specul.tenuerit quòd etiam in terminis iſtis conditio impertinens uitiat.

111 Sed ſi in ſententia conditio de futuro apponeretur, tunc ſi eſt pertinens,& negotio,de quo agitur,adhæreat:putà cõdemno te ad centum,quæ ſi intra triduum non ſolueris,cõdemno te in amputationem manus: ſententia huiuſmodi ualebit,cum ſolummodo lata ſit contra ius partis: ut tenet Bald.in.l.cum iudex.in fin.C.de ſenten.& idem Bald.in.l.iii. in penul.columm.uerſic.quinto quæro.C.ex quib.cauſ.infa. irroga.de quo ponit Bartol.in.l.ii.ſecunda.colum.ff.de pub. iudi.& in.l. cum duobus.§. idem reſpondit. ff. pro ſocio. ac ponit Angel.in lib.malefic. in uerb. quas ſi non ſoluerit &c. fol.cclxxxii.

Aut quòd fuiſſet dictum, abſoluo te ſi ita iuraueris &c. quo caſu ſi iuratur incontinenti, id eſt antequam ad actus extraneos diuertatur,ſententia ualebit per.l.generaliter.in fi. principij.C.de reb.cre.& tenet Ioan.Andr. in.§.iuſta.col. vii. uerſ.ſi iudex.in Spec.de ſent.& gl.Bart. & alij in. d. l.cum iudex.& Ang.in.l.quemadmodum.ff.de iud. talis enim conditio negotio pertinens,dicitur intrinſeca,& quaſi ineſſe uidetur: & ſi incontinenti fuerit adimplebilis,non uitiat: ut ibi per eos. Idem erit ſi diceretur,condemno Titium ad relaxandum talem domum Sempronio illis uſufructuario, ſub conditione ſi ipſe uſufructuarius cautionem præſtiterit &c. talis ſententia ualeret,ſecundum Paul.de Caſt.in.l.fina.C.de uſufruct. ubi refert Bart.ita conſuluiſſe: & illos refert & ſequitur Dec.conſ.ccccxviii.uiſa.col.fin.in prin.lib. iii.

112 Idem etiam ſi fuiſſet dictum, condemno te in eo quod probabitur: quia talis ſententia non contra ius conſtitutionis,ſed contra ius litigatoris prolata uidetur: actore namque intentionem ſuam non probante reus abſolui debet. l. quarta.C.de edend.capit.unic.ut eccle.bene. Quãuis in iſto caſu ualeat ſententia,doctores adinuicem altercentur: ut patet per ea quæ ponit Alexand.in dicto.§.in uenditione. & latius Iaſ.in dicta.l.ait pretor.§.primo.ff.de re iudic.& Alexan. poſt Angel.in.l.qui Romæ.§.Augerius.ff.de uerbor. obligat. in quibus locis idem Alexand. poſt multos per ipſum relatos,tenuit ſententiam huiuſmodi ualere: & idem tenet Bal.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in.l.prolatam. columna penultim.uersicul.extra oppono.C. de senten.& in.l.peremptorias.columna quinta.uersic.quæro iudex tulit.C.sententiam rescind.non poss.& in.l. prima. column.penultim.uers.quid ergo.C.qui accus.non poss.ubi tamen uidetur intelligere sententiam ualere, quando instantia labitur: & iudex non pronunciando pœnam incurreret: hanc partem sequitur Feli. (ubi plura ponit in materia) in capit.quoad consultationem.in princ.de re iudic.

Sed contrarium uidelicet quòd sententia isto casu non ualeat, tenuit Bartol.post gloss.& ibi Bald. hoc idem tenens in dicta.l.cum iudex.C.de senten.& idem Barto.& Ias. in dicta.l. ait prætor.§. primo. & Paul.de Cast.in.l. continuus.in princ.ff. de uerbor.obligatio. ubi dicit quòd sententia sub conditione intrinseca lata tenet,dummodo incontinēti impleatur. Melius posuit Bal.in add.Specul.de sentent.columna secunda.in fin.& idem Bald.& Imol.in dicto.§.Augerius. Ordo namque iustitiæ ac solennitatis iudiciorum hoc modo præposteratur : quia prius liquere debet id, de quo quis pronuntiare debet, & præcedere causæ cognitio (ut diximus supra) & conditio ista de iure est impossibilis, cum probationes post conclusionem in causa, & sententiæ prolationem recipi non possint, capitulo pastoralis.de except.l. peremptorias.C.sentent.rescind.non posse. cum ergo præuertatur ordo iudicij, sententia & processus non ualebit, quoniam causæ cognitio substantialis est, & uitiat,si omittatur (ut dictum est) & in terminis nostris inquit Baldus in.l.prima.columna fina.uersicul. præterea.in fin. C.qui accusare non possunt,& hanc partem tenet Alex.in consil. septuagesimo tertio. uidetur. colum.penultima. in fine. libro tertio. & sentit Ioannes Andreas in dicto.§.primo. uersicul. quid si iudex. de sentent. dum dixit tutius fore expectare probationes , & certe in actu practico hæc opinio esset amplectenda.

113 Si autem conditio habens tractum de futuro foret impertinens,puta condemno te,si nauis ex Asia uenerit, uel te absoluo,si Imperator uenerit in Italiam &c.tunc cōditione huiusmodi reiecta,sententia firma remanebit,sec.glos.Cy. Bar. & Sal.in.d.l.cum iudex.gl.Bart.Angel.& Paul.de Cast.in.d.§. Biduum, & in dicto.§.si uenditione. ubi hoc idem tenent

Alex.& Iaſ.in.d.§.in uenditione.per text.in.d.§.biduum.& te net Alexan.d.conſ.lxxiij.col.fi.lib.iii.quamuis ſententia huiuſmodi ſi aliter ex proceſsi non iuſtificaretur, per uiam iuſtitiæ à iudice appellationis reuocari deberet: ut ibi per eos. Bald.tamen in.l.non dubium.in.v. oppoſi.C.de leg.& in.l. cum iudex.uerſ.modo reuoco.tenuit ſententiam non ualere,ex quo ſuper hoc non fuerat cœptum iudicium. Si uero in iudicio de hoc fuiſſet diſputatum,ſententia ualeret, ſecundum ipſum: ut in add.Spec.d.titul.de ſentent,col.iij.in prin.

Præmiſſa intellige, niſi conditio poſita eſſet falſa: quia
114 tunc detacta falſitate,ſententia ad eam delata indiſtincte nõ ualeret,per tex.in dicta.l.qui teſtamento.ff.de excuſatio. tut. & tenet Alexand. in dicto.§. in uenditione.columna octaua. referens Angel.in.l.qui Romæ §.duo fratres.ff.de uerborum obligatio.dixiſſe hoc eſſe legiſtis incognitum.& idem ponit idem Alexand.ad Bartol.in dicta.l.cum iudex.aut niſi conditio eſſet impoſsibilis: quia talis reddit ſententiam ipſo iure nullam.l.fin.ff.quæ ſentent.ſine appel.reſcind.& ponit Imol. in.l.fin,ff.de condit.inſtit.facit quod ponit Bald.in add. Specul.in titul.de appel.columna.xix.uerſic.impoſsibile decretũ eſt nullum.& Alex.in dicto.§.in uenditione.& poſt Bar.in.d. l.cum iudex.& Feli.in.c.quoad conſultationem.col.ii.in fin, ubi ponit hanc materiam.de re iud.

115 Idem ſi eſſet decretum trahens ſecum executionem, ut puta decretum tutelæ, curæ, uel ſimilium: in quibus procedit regula actus legitimi &c.de regul.iur.&.l.etſi conditionalis. ff.de autho.tut.& propterea ſi conditio in talibus apponeretur,actus peccaret in forma, ideo nõ ualeret.l. muto.§.ſi ſub conditione.ff.de tut.&.d.l.etſi cõditionalis. Si uerò eſſet alia interlocutoria,quæ executionem ſecum non traheret, conditio illam non uitiaret,ſecundum gloſſ.in dicto.§.ſi in uenditione.in uerb. interloqui. & in uerb.capiantur.in.ii. ſolutio.quam ibi cæteri doc.ſequuntur.& gloſſ.fin.in.l. ea quæ. C.ſi mancipium ita fuerit alienatum.uolens decretum citationis ualere,ſi fuerit dictum compareas ſi manumiſiſti &c. uel ſi tua intereſſe putaueris &c.alioquin &c.

116 Si uero ſententia ſub modo proferretur, ex quo modus
117 non ſuſpendit: ſed ex eo naſcitur actio ualeret: prout ſi diceretur, abſoluo te, ita ut releues indemnem talem, uel ut

precium restituas emptori: uel prout consueuerunt facere antecessores mei, & similia. Nam per talia uerba sentētia non censetur conditionalis, neque suspenditur: ut declarat Bart. in.l.eum qui.§.Iulianus. per illum tex. ff. de constit. pecu.& glo.& doct.maxime Imol.& Fel.col.fin,& alij in.c.quoniam Abbas.de off.deleg.& idem Bar.in.l.i.ff.de condit.& demonstratio.ubi ponit ex quibus uerbis inducatur conditio,& ex quibus non. Talia igitur uerba, seu clausulæ non faciūt conditionem, sed causaliter ponuntur: ut declarat Boer.in decisio.parlament.xvj.incip.dubium &c. Si tamen modus in sua forma non seruaretur, uideretur quis sententiæ renunciasse: ut in.l.cum eorum.& ibi glo.& scrib.C. de sentent,&.l.nonnunquam.ff.de colla,& Bald.in add.Spec. titulo.de sentent. col.ii.uersic.super hoc sciendum est & Fel. in.c.in tantum.in fin.extra de simo.his igitur & similibus casibus, cum sententia uere & effectualiter propositam controuersiam non diffiniat, tanquam defectuosa & inualida reputari consueuit, secundum ea quæ posuimus.

118 Diximus etiam, quòd sententia controuersiam propositam legitime diffinire debet, quia imprimis illud obseruare debet iudex, ne aliter iudicet quàm quod legibus, aut constitutionibus proditum est; ut inquit tex.instit.de off.iudic.in princip.& propterea si iudex expresse contra leges in corpore iuris clausas sententiam diceret legibus ipsis aduersando puta quòd minor quatuordecim posset testari, seu quod sententia diffinitiua in scriptis proferri non deberet, seu filios, ætatem, uel priuilegium ad munus uel tutelæ excusationem non prodesse, & similia ipso iure non ualeret, quasi cōtra ius constitutionis contrarium inducentes manifeste lata: prout est text.in.l.i.§.item cum. ff. quæ sent.sine appel. rescind.l. si expressim.ff.de appel.l.ii.C. quand.prouoca. non est necess. c.i.extra de sent.& re iud.nec excusaret eum sua pretēsa conscientia: quia iniuriam facit legibus is, qui uult se meliorem uideri quàm ipsæ leges, ut in authenti.de iud.§.oportet quē text.ad propositum allegat Paris de sind.in uerb.iudices puras.col.penult.prout neque idem iudex quasi quòd leges & constitutiones huiusmodi ignorauerit, excusandus esset, cū legum minister electus & deputatus extiterit: ut in.l.i.§.post originem.ff.de orig.iur.& propterea nō liceat tali ius in quo

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uersatur ignorare.d.l.ij.§.Seruius.maxime quòd leges & sacræ constitutiones ita publice constitutæ sunt,ut ab omnibus sciri debeant.l.sacratissimæ.C.de legib.cum simil.prout eciam non prodesset quòd litigatores consensissent, quòd talis sententia eo modo proferretur, quia nihilominus esset nulla,ut declarant doctores in.l. si couenerit.ubi Ias.colum. i.uersicu.tertio limita.ff.de re iud.

Et præmissa intellige de iure claro & manifesto, ut putà quòd esset regula iuris, seu aliàs ex clara & indubit abilis,ut declarat Matesil.xx.not.& Decius consil.octauo.post princ. libr.primo.aliàs si constitutio (puta uarios habens intellectus) communiter reputetur obscura, ob huiusmodi probabilem excusationem, iudex si contra eam quasi putans ad causam non facere, pronuntiasset, sententia sustineretur, ut inquit text.in.l.cum prolatis. ff.de re iudic. quem textum ad hoc singularem (secundum intellectum Iacobi de Aret.) faciunt ibi,Imol. & Alexand.in prin.& Ias.columň.fina.post Bart.& tenuit hoc idem Bart.post Cy.& Baldus in. dic.l.ii.C. quand.prouoca.Alexã.& Ias. & alij in.l.qui Rome.§.duo fratres.ff.de uerbor.obliga. Anton.Imol.Panormi.Felin.in.d.c.
119 i.in septima columñ.de re iud. Lex namque obscura & uarios habens intellectus ad decidendum allegari non potest, ut uoluit Bald.in.l.in ambiguo.ff.de reb.dub.& sensit gloss. fin.in princi.in.c.j.de constit. in.vj.& idem Bald. in capitulo fina.columñ.fina.uersi. ulterius not.per illum text. extra eo. titu.quem secutus est decis.dxl.quæritur.in fin.lib.iiii.in cõsil.potest enim iudex ex uarijs opinionibus alteram præeligere,& sec.illam iudicare ut inquit Rot.decisio.dcclxxiiii. dic quòd aliquoties.in antiq.

120 Et quamuis aliquis (ex pluribus) alicuius legis intellectus magis communis reputaretur, sententia tamen aduersus huiusmodi magis communem intellectum lata,non diceretur nulla, ut per Alexand.in dicto.§.duo fratres.colum. xxi.& Ias.in.d.l.cum prolatis.col.fina,ponit Felin.in.c.i. col. fina.uersicu.sexto nota. de constitu.dum uoluit quòd sententia contra communem opinionem doctorum lata, quasi ob expressum iuris errorẽ nõ sit nulla,& allegat hoc tenuisse Ang.post Imol.& docto. in.d.§.duo fratres.

Iudex tamen contra communem huiusmodi opinionem

iudicans, si illam esse falsam ostendere nesciret, in sindicatu aliquanto tamen mitius quàm si contra legem indubitabilem iudicasset puniretur, ut uoluit Bald. & Angel. in. l. fin. C. de pœ. iud. qui male iud. & gloss. instit. de obligatio. quæ ex quasi delicto, in princ. & Abb. in. c. prudentiam. in princip. de off. deleg. Alexand. & Ias. in. d. l. cum prolatis. in fin. col. & d. Felin. in. d. c. i, col. penul. de constitution. & uide Bal. de pace iuram. firman. §. & iudices. columnn. ii. & Alexand. consil. lxvi. uisis. in fin. lib. v. in consil. xix. circa princ. libr. vii.

121 Et si iudex contra decisiones dominorũ de Rota iudicasset, sententia non esset nulla, ex quo domini præfati potestatem legis condẽdæ non habent, nec eorũ decisiones, quãuis magistrales & magni põderis sint, uim legis obtinent, ut uoluit Dominic. in. c. duobus. col. xi. de rescr. in. vi. Card. in. c. pastoral. de fid. instru. Fel. in. d. c. i. col. vi. uers. scias etiam. de re iud. & Cassa. decis. xvii. circa fin. de præben.

122 Ad effectũ igitur ut sententia per expressum iuris errorem inualidari posit, requiritur quòd sit lata patẽter & manifeste cõtra tenorẽ, & casum legis publicę, & manifestę, & quòd talis error oculo corporali in dicta sententia habita relatione ad tex. legis cerni posit, nõ aũt quòd oculo mẽtis, & ꝑ subauditos intellectus percipiatur, uel quòd resultet per tacitã relationẽ ad acta, qm̃ si error in sentẽtia nõ esset expressus, sed ex tacita relatione ad acta deprehẽderetur, nõ uitiaretur sententia, secundũ communẽ opinionẽ doctorũ, quia ad inualidandũ actũ taciti & expresi nõ est eadẽ ratio, prout arguit ac de cõmuni attestatur Ale. cons. lix. attẽtis. col. v. uers. nec obstat. li. iii. & quòd requiratur error expressus, & non sufficiat tacitus, probatur in. d. l. si expresim. &. d. l. ii. ibi, tã manifesti iuris. C. quan. prouoc. &c. & in. c. solet. ibi, uel intolerabilem errorẽ in sententia fuisse patẽter expresũ de senten. excom. in vj. & facit. c. uenerabilib. §. fi. eo. ti. & ita tenuit In. & Hos. in. c. P. & G. circa fin. de off. dele. Cuius dictũ famosũ & singulare reputat Ant. in. c. ab excõicato. de resc. & doc. in. d. c. i. ubi Fel. col. viii. de re iud. famosũ etiã uocat Iason. in. l. ii. col. iii. C. de erro. cas. & in. d. §. duo fratres. col. xxi. expresũ aũt solũmodo dicitur illud, qđ ex uerbis infertur & colligitur, uoluit Bal. in l. ad probationẽ. la i. C. đ prob. & Ang. in. l. ꝑtor, ait. ff. de ope. noui nũcia. quos refert & seqtur Dec. cõs. lxviii. col. pen. lib, i.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

quos refert & sequitur Decius consil.lxviii.col.penulti.lib. i.

Et si error non esset ita patens & legibus aduersatiuus, sed iudex ignorantia iuris lapsus aliquem puta Semproniũ teneri insolidum Mæuiæ, quæ erat uxor, uel ad solutionem centum computando usuras, & usuras usurarum condẽnasset: sententia huiusmodi quasi potius contra ius litigatoris, quàm ius cõstitutionis lata ipso iure teneret, per textum in.l. cũ præses.ff.de re iudica.l.ex diuersis.§.fi.ff.eo.tit.&.l. seruo.§.cũ prætor,ff.ad Trebell. Error tamẽ & iniustitia huiusmodi per iudicem appellationis emendari & reuocari deberet: ut uoluit Innocen.in.c.cum speciali.in princip.de appellation.& Bald.post Iaco.de Aret.& Cynum in.d.l.ii.C. quad. prouoca.& Anto.Panormitan.& Felin. ibi col.ix.in.d.c.i. de re iudica. & Alexand.in.d.§.duo fratres.col.xxii.

123 Intellige insuper præmissa, quando ex lectura sententiæ apparet quòd talis iudex totaliter se in suo simplici motu, & intellectu erroneo, & legi aduersatiuo fundauit, & illum secutus est, alioquin error huiusmodi non uitiaret, putà si ultra causam erroneam idem iudex in eadem sententia etiam aliquam aliam iuri congruentem expressisset & cumulasset, nam sententia ex causa congrua sustineretur, ut probatur in c.per tuas.qui filij sint legiti.& tenet Innoc.in dicto capitulo in præsentia. Ioannes de Imol.in.l.si plagij.ff.de uerb. obliga.ponit Felin.in dicto capitu.i.columna.v.de re iudic. cum aliis, de quibus per Alexand.consil.cxiii.perspectis. columna iiii.uersicul.potest etiam.libro sexto.

Idem foret, si iudex causam erroneam cum dictione maxime, uel præsertim expressisset, Nam dictiones huiusmodi iudicem non se adstrinxisse ad causam illã expressam declarant, ut docet Abbas in capitul.sicuti.de re iudica. & Alex. & Iason in dicto.§.duo fratres. columna.xxii. ubi consulunt quòd ubicunque ex abundanti causa in aliquo actu exprimitur, quòd huiusmodi dictiones si aptari possunt, ponantur, quoniam tunc si causa expressa erronea detegeretur, propter dictiones prædictas actus nihilominus sustineretur: ut dicit Imol.in.l.si is ad quem.ff.de acqu.hęred.per huiusmodi nãque dictiones uidelicet p̃sertim, uel maxime, causam, quę dicitur erronea, ex abundãti fuisse appositã denotatur, & nõ solẽt quę superabundãt, & extrinsecus adiiciuntur

uitiare

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uitiare ſcripturas.l.non ſolent.ff.de regul.iur.l.quę extrinſecus.ff.de uerb.obl.l.teſtamentum.C.de teſta.cum ſimilib.

124 Præmiſſa etiam intellige de ſententia lata contra legem in corpore iuris clauſulam, quæ probabiliter ignorari non poſsit, ut diximus ſupra, & ponit Alex.in conſil.lxxxi.ponderatis,libro ſecundo,ſecus autem foret ſi probabiliter ignorari poſſet,puta quòd eſſet lex noua,aut ſtatutum, ſeu localis conſtitutio,& cauſa uerteretur in alio foro,quam ſtatuentium,& in quo ſtatuta, ſeu leges huiuſmodi extrauagantes non fuerint,neque ſint publicatæ,nec notoriæ, quia his caſibus cum poſsint talia a iudice probabiliter ignorari, ut eſt text.in.c.primo,de cõſtitutionib.lib.vi.propterea a partibus allegari,ac produci in forma probanti: & quòd ab uſu recepta fuerint probari debet,iuxta notata ſuper gloſſ. in uerb. frangere,in.c.primo,de treug.& pace.& ibi per Felinum, in colum.tertia,uerſic.lex noua,& idem Felin.in dicto capitulo primo,colum.vi.&.vii.& in.c.paſtoralis, de fid. inſtru. &.c. cum inter.de re iud.&.c.fina.de coha.cleri. & mulie. & tenet Alex.d.conſilio.lxxxi. in princip.libro ſecundo, ponit Ioan. de Ami.in conſil.xlii.colum.penultima,uerſicul. ſentio prætorem. Quid autem ſi fuerit lata contra ſtylum,aut conſuetudinem probatam,uel notoriam quòd ſit nulla,uide Guid. Pap.in deciſ.in prima charta Feli.& alios in.d.c.primo, de re iud.& idem Guid.q.ccxcii.ſi alicui.

125 Et quoniam ſententia quæ in iudicatum tranſiuit in eadem cauſa,& inter eaſdem partes facit ius: propterea ſi talis exceptio rei iudicatæ oppoſita fuerit, & probata: & ea non obſtante iudex aduerſus illam ſententiam contrariam proferat,perinde ac ſi foret contra ius expreſſe lata,non ualebit, ut.l.prima,in princip.ff.quæ ſenten.ſine appel.reſcind.l.poſt ſententiam.C.de ſentent.l. prima.C. quando prouoca. non eſt neceſſe,eſt communis opinio doctorum,ut aſſerit Fran. in.c.dilecto,quæſtione.xli. de appellation. & quòd ſit communis aſſerit etiam,& comprobat Feli. in. c. inter monaſterium,ubi latiſsime poſt alios hoc diſputat, in colu. ſeptima, uerſicul.regulariter,de re iud.& idem atteſtatur Alex. in cõſ. liii.quæritur,colum.iiii.lib.v.& Deci.in conſi.ccxcv.in cauſa iſtorum,col.ii.uerſi.prædicta tamen,lib.ii.

126 Et ſicuti expreſsio iuris erroris (ut dictum eſt) ſentẽtiam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uitiat : idem operabitur eiusdem iuris, uel facti notorium, ex quo tale notorium æquipollet expreſsioni, ut dixit Inno. in capitulo primo, de offic. uicar. & ponit Felin. in capitulo inter cæteras, colum. quinta, uerſicul. ſexta declaratio. de re iudic. & c. cum ordinem, de reſcript. & in c. per tuas, colum. ſecunda, uerſicul. & hæc quæſtio. de ſentent. excommu. & quòd ſententia contra notorium iuris, aut facti ſit ipſo iure nulla, tenuit Innocent. in capi. ſecundo, de dilat. quem refert & ſequitur Fran. in d. c. dilecto. q. xlii. & Abb. c. inter monaſterium, num. 10. de re iudic. & latius ponit idē Felin. in c. quoniam contra, num. 26. uerſicu. ceſſat difficultas, ubi poſt relationem doctorum hoc tenētium dicit eſſe communem opinionem, & eam in practica ſeruari, extra de probat.

127 Hinc dici conſueuit, quod notoria, & ex actis reſultans iniquitas, & iniuſtitia reddit ſententiam nullam, & omnem illius præſumptionem tollit, ac fomentum, quod pro authoritate ſententiæ eſſet, ac præſumi ſolet, ex quo ita manifeſte de contrario conſtat. l. ſi pars, & ibi Angel. ff. de inoff. teſt. cle. Paſtoralis, in uerb. Piſana, de re iud. c. inter cæteras, extra eo. tit. c. cum Bertol. & ibi Inno. ſuper uerb. conceſsimus, eodem titul. quem text. ad hoc adducit Cardinal. in conſil. lvi. dum reuerendus, & facit text. in c. cum ad quorundam, de exceſsi. prælator. & in c. ſuam, ubi Anto. de Butr. in ultimo notabili. de pœn. & eſt communis opinio: prout atteſtatur idem Feli. in dicto capitulo inter cæteras, colum. penultima, in uerſic. amplia etiā. in fin. late ponit Rom. in l. admonendi. in x. col. uerſi. x. de iureiur. & latius idem Franc. in dicto capitulo dilecto, quæſt. lv. qui per longum diſcurſum contrarium tenuit, de quo etiam ponit Bal. in l. ciues. C. de appella. & idem Feli. in c. ſi quando, in princ. de off. dele. & in c. nouit. de iud. & in c. conſanguinei, num. 6. de re iud. cum ſimil.

128 Prout idem foret ſi ſententia eſſet lata ex cauſa notorie falſa, nā, & tunc eſſet ipſo iure nulla, prout tenuit Abb. poſt Butr. Imol. & alios, in d. c. inter cæteras, ubi Feli. columna. vi. uerſi. ſecunda concluſio. aſſerit ita communem eſſe opinionem, & iſtis terminis intelligere potes Rot. deciſ. cccxlvii. nota quòd licet, in antiq. dum uoluit, quòd ſententia per falſas cauſas, & allegationes lata ſit nulla.

129 Vnde ſi iudex in ſententia expreſſe ſe ad aliqua acta non

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uera,seu nulla uel erronea retulisset,puta quòd dixisset,quia nobis constat per talem,& talē testes,&c. uel per tale instrumentum,&c.te debitorem,ideo te condemno , & inspectis huiusmodi testibus,seu instrumento ad quæ specialiter sententia per modum causæ se referebat,de errore ipsius iudicis constaret,sententia esset nulla,ut tenuit Bart.& Bald.in.l. prima.C.de erro.calc.Io.de Imol.& Alexand.in.l. rei iudicatæ.§. primo.ff.soluto matrimo.idem Bartolus,& Paulus de Cast. Areti.& Ias.in.l.si is ad quem.ff.de acquirend.hæredita.& ponit Innoc.& alii post eum in dicto.c.cum Bertol. de re iudi. uel quòd acta huiusmodi ad quæ sententia expresse se refert detegerentur nulla,seu falsa : quia tunc sententia non ualeret,ut inquit Bald.per illum tex.in.c.cum causam, de re iudi. loquens de sententia ad statutum nullum se referente, & tenet Hostiensis in summa,in titulo de sentent.§.qualiter, colum.tertia,uersicul.Octauus si proferat,& Abb. Felin. & alii in.d.c.inter cæteras,& est communis resolutio doctorum in capitulo ab excommunicato,ubi Anto.in septima charta,de rescript.prout attestatur decis. Neapol.decisio.xlvii. secunda colum.nu.3.ubi etiam ponit quòd sententia (secundum eandem communē opinionem)esset nulla, si se referret ad probationes a iure reprobatas : puta si iudex dixisset, quoniam probatum est per duellum , uel experientiam ferri candentis,&c.ideo condemnamus,&c.per tex.in.c.secundo,de purgatio.uulg.per quem tex.hoc tenuit Bal. in.l. libertorum.C. de testib.allegans Ioan.And.ita tenere, in.c. quoniam cōtra. in fin.de probatio.in nouell.& sequitur Feli.in dicto.c. inter cæteras,& Alexand.in dicta.l.rei iudicatæ , & idem Alexand. post Bartolum in.l.certa ratione.C.quomod.& quando,&c. & in.d.l.si is ad quem,& Decius cōsil.cccclxxv.in causa quæ Mantuæ.colum.iii.uer.& breuiter,lib.iiii.

130 Si uero sententia ad acta in specie per modum causæ se non referret,sed potius generaliter, & enunciatiue (ut puta quando dicitur,uisis actis,&c.)uel quoniam nobis constat, ideo te condemno , &c. tunc licet error deprehenderetur in actis,nihilominus sentētia ipso iure ualeret,ex quo iudex potuisset probationes aliquas recepisse,quæ non essent in actis redactæ,uel animum suum ex confessione partiū,seu aliunde informare,iuxta dictū Bal.in.l.quoties.§.i.ff.de prob.ideo

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſententia, quaſi contra ius partis lata ualeret, ſecundum communem ſententiam ſcribentium, de qua atteſtatur dicta deciſ. xlvii. col. ii.

Ad inualidandum itaque ſententiam per modum erroris in actis expreſsis requiritur (ut dictum eſt) quòd ſententia præciſe referat ſe per modum cauſæ ad aliqua acta, quæ erronea detegantur, & error huiuſmodi ſit patens, & inexcuſabilis, tunc nanque error, ac nullitas actorum huiuſmodi propter expreſſam relationem, ſententiæ ineſſe cenſetur, per. l. ait prętor. §. primo. ff. de re iudi. & dicta. l. prima. §. primo. ff. quæ ſentent. ſine appellat. capitulo cum Bertoldus, ibi, ex tenore ſententiæ, &c. & ibi Abb. ſecunda colum. poſt Inno. & alios, & tenent communiter doctores, ut diximus ſupra, ac etiam de communi atteſtantur Moderni, in. l. ex diuerſo. §. fina. ubi etiam Alexand. ff. ſoluto matrimo. & Iaſ. in dicta. l. prima, de erro. calc. & l. is ad quem, & Fel. in. d. c. i. col. vii. uerſi. ſecunda declaratio. de re iud. cum ſimil.

131 Si uero ſententia nullo modo ſe referret ad acta, tunc ſi error in illis actis deprehenderetur, ad quæ neceſſario ſententia referenda eſt, prout dicitur de libello, in. l. in ſumma. ff. de re iudicata, & l. ut fundus. ff. communi diuid. c. licet Hely. de ſimo. uel prout eſt de prima ſententia, ad quam ſecunda referenda eſt. l. eos. C. de appella. l. prima. §. primo. ff. quæ ſentē. ſine appellat. reſcind. Tunc error libelli, ſeu ſententiæ primę cenſeretur ineſſe, etiam in ſententia confirmante, & propterea eodem morbo laboraret, & eſſet nulla, ut declarat Barto. poſt Cynum, ſaluando opinionem Iacob. de Aren. in. d. l. i. C. de erro. calc. & ibi eum ſequuntur Alexan. & Iaſ. & eſt tex. in. d. l. i §. ſed & ſi. ff. quæ ſent. ſine app.

Et ſi error in aliis actis ad quæ neceſſario nō eſt fiēda relatio deprehenderetur ſententia nō continens in ſe expreſſe, neque tacite (per neceſſariam relationē ad acta) errorem mero iure teneret, & parti non appellanti imputaretur, ita procedit tex. in. d. l. præſes, ubi glo. & ſcribent. de re iud. & in. l. ii. in fin. C. quando prouoca. non eſt neceſſ. & l. ſeruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Trebellianum, & l. ex diuerſo. §. fina. ff. ſoluto matrimo. & l. ii. C. de re iudi. & l. error. C. de iur. & fact. igno. & d. l. i. C. de erro. calc. cum ſimil.

Et ita etiam intellige ſupradictas communes opiniones,

ſiue loquamur de falſa cauſa, ſeu errore iuris, uel facti expreſſo, uel notorio, & in materia (caſu occurrente) recurre ad Felin. in. dicto. c. quoniam contra. col. duodecima, uerſicul. fallit primo, de probation. & dicto capit. primo, de re iudi. & Franciſ. in dicto capit. dilecto, quæſtione quinquageſimaſecunda, in octaua fallentia, de appellation. & ad alia loca, de quibus ſupra plura etiam, ſed more ſolito, confuſe ponit Vital. in tractatu clauſularum ſuper clauſula non error ductus in uerſi. expleto errore arbitri.

132 Ex præmiſsis colligi poteſt, quando ſententia per falſos teſtes, uel allegationes, ſeu inſtrumenta lata ſit nulla, quoniam regulariter dici conſueuit ualida, etiam quòd teſtes pecunia corrupti, & ſubornati fuiſſent, ex quo probationes, ac media cauſæ non ſunt de ſubſtantia iudicii (ut diximus ſupra) & quia talis ſententia magis contra ius litigatoris prolata cenſetur, ideo ſi appellatum non fuerit, in rem tranſit iudicatam, quamuis per reſtitutionem in integrum reſcindi, & retractari poſsit, ut eſt text. in. l. diuus, ubi hoc tenent doctores omnes, excepto Cumano. ff. de re iudicata, & ita intelliguntur leges. C. ſi ex falſ. inſtrumen. & l. agnitius, de excep. l. ex falſis. C. de tranſ. c. licet cauſam, de proba.

Et eſt communis opinio doctorum in dicta. l. diuus, & Canoniſtarum in dicto capit. licet, prout ibidem atteſtatur Felinus, columna decimaoctaua, uerſicul. quarta concluſio. quam ſequitur Rota, deciſione. ccccxliii. Nota quôd ſententia, in antiquis, quicquid in contrarium dixerit gloſſ. in. cap. cum uenerabilis, ubi tenuit contrarium extra de exception. quod limitatur non procedere in ſententia lata contra abſentem ex cauſa falſa dolo partis fabricata, quia his concurrentibus ſententia huiuſmodi reputatur nulla, per textum in. l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudic. quem textum ita intelligunt ibi Bartolus, Baldus, Angelus, & Paulus de Caſtro, & idem Bartol. & alii in. d. l. diuus, de quo per Matheſsillan. ſingular. xvii. nota quòd quandocunque, cum ſequenti, latius ponit Feli. in. d. c. licet, col. xviii. uerſi. fallit primo, & Barto. & alii in. d. l. is ad quem. ff. de acquiren. hæred.

Limitatur etiam non procedere in ſententia lata contra maiorem etiam ſi eſſet defenſus, quia fauore minoris ætatis ſententia prætextu falſarum allegationum, ſeu teſtium pro-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

lata non ualebit.l.i.C.si tutor,ex falsa allegatione, & hoc ibi tenuit Bartolus,& gloss.in.l.secunda in uerbo manifeste, & in.l.finali.C.eodem titulo,& in.l.qui testamento,& ibi glos. in uerbo pronunciationis.ff.de excusatione tutorum , tenēt Bartolus,Angelus,Paulus,Alexander , Iason post glossam finalem,in dicta.l.diuus,& idem Bartolus , Alexander , Aretinus , & Iason in dicta.l.is ad quem,& asserunt istam esse magis communem,& tenent Canonistæ in dicto.cap.licet causam,ubi Feli.in ii.fallen.

Et quòd dicitur de minore,idem dicendum erit de fisco, & ecclesia quæ iure minoris utuntur,ut in.c.i. de restitut. in integrum,& eos æquiparat gloss.fin.in.l.si procurator.§.primo.ff.de iure fisc.quam uocat singularem Iason institut. de actionib.§.ex maleficiis,super uerbo in iudicium,ubi est alia similis glossa,& glossa in.l.unica.C.de sententiis,aduersus fiscum lat.quam in proposito adducit Paul. de Castr.in.l.seruo.§.cum prætor.ff.ad Treb.& facit glo.in.l. imperatores.ff. de re iud.& ponunt scrib.in.l.non eo minus.C.de procu.

Limitatur etiam istud non procedere in decreto , quod si ex falsa causa latum fuerit,siue contra præsentem,siue absentem feratur,est ipso iure nullum.l.cum uero.§. subuētum.ff. de fideicommiss.libertat.& Baldus in.l.finali.C.si ex falso instrumento,&.l.Seyæ egressæ,ubi Bartolus.ff.de tutor.dat.ab his,etiam quòd causa partim esset uera,& partim falsa:prout si aliquid insolitum daretur plus debito,quia tunc in totum uitiaretur.l.si non sortem.§.si centum,ubi Bartolus.ff.de cōditione indebiti,& ponunt doctores in dicta.l.diuus,&.l.is ad quem,tenet Decius consilio quatercentesimotertio, quāuis columna quinta in medio,libro tertio , & consilio quatercentesimo septuagesimonono,in controuersia , columna secunda,in fine,libro quarto,declarat decisio Neapol. ut per Capiciū,decisione quinquagesimaprima, in causa Antoniæ. quamuis in diffinitiua quando est diuidua retractaretur solum in eo capite,quo falsa, seu nulla reperiretur.l. etiam.§.i. ff.de minoribus.l.ex falsis.C.de transac.& quòd decretum ex falsa causa interpositum indistincte nullum,etiam quòd causa non sit in decreto expressa,tenet Rota decisione. ccccxliii. nota quòd sentētia,& ita potes intelligere decisione.cccxlvii. nota quòd licet,quæ eadem iura allegat,licet loqui uideatur

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in diffinitiua in antiquis, & eſt communis ſententia docto-rum, ut aſſerit dominus Alex. in conſi. ccvii. domine colum. final. in principio, & conſil. cxlvii. uiſo in princ. lib. ſeptimo, & conſil. lxix. in cauſa, col. ii. in prin. lib. iii.

133 Et in præmiſsis erit notãdum, quòd iudex in dubio probationes in actis factas iudicando ſecutus fuiſſe præſumitur c. cum I. & A. ibi, eorum dicta iudices ſecuti tantummodo, cũ per alios ea probata non eſſent de re iud. ſi uero examinati plures teſtes, aut uaria inſtrumenta, & diuerſæ probationes intentionem actoris concludentes producti, & exhibiti fuiſſent, detecta falſitate aliquorum teſtium, uel alicuius inſtrumenti ſententia ex aliis ueris ſuſtineretur, & iudex præſumeretur ſententiando uera, & non falſa ſecutus fuiſſe ut uoluit gloſſ. Bart. Bal. & alii, in. l. falſam. C. ſi ex fal. inſtrument. Paul. Alexand. & Iaſ. in ſecunda columna, in dicta. l. diuus. Specul. in tit. de ſentent. §. quoniam, colum. iiii. uerſicu. & nota quòd probatio. & eſt tex. in. d. c. cum I. & A. circa fin. & faciunt ea quæ poſuit Capic. in deciſ. Neapolit. xxv. in cauſa reuerendi. ubi ponit etiam quomodo articulus falſitatis faciat ſuperſederi in cauſa ciuili, poſt Cyn. & Bal. in. l. i. C. qui accuſare non poſſunt, cum aliis, de quibus ibi.

134 Item erit notandum, quòd antequam exceptio falſi aduerſus ſententiam proponatur, propter authoritatẽ rei iud. reſtitutio in integrum aduerſus ſententiã huiuſmodi reſcindendam intra quadriennium impetrari, & proponi debebit, ut uoluit glo. in. l. agnitis, in glo. pen. ff. de except. quam ſequuntur Paul. Alex. & Iaſ. in. d. l. diuus, ubi Moderni dicunt hanc eſſe communem, & tenent Cynus, Bal. Baul. Alex. & Iaſ. in. d. l. ſi ex falſis. C. de tranſact. & Bald. poſt alios in. l. querelam. C. ad. l. Cornel. de falſ. & ita intelligi, debet. c. licet cauſam, de probat. & c. cũm uenerabilis, de exception. dum ſimpliciter uolunt exceptionem falſi contra ſententiam per falſas probationes latam cõpetere, quod intellige petita prius, & obtenta reſtitutione, & propterea Paulus de Caſtr. in. d. l. diuus, inſtruebat illum, qui huiuſmodi ſententiam obtinuerat, ne illius executionem niſi tranſacto quadriennio peteret & Iaſ. ibi aſſerit hanc eſſe ueritatem.

135 De ſentẽtia lata per ſordes, ideſt prece, pretio, timore, uel odio, prout exponit gloſſ. in uerb. uel per ſordes, in. cap. cum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

æterni.de ſenten.& re iudic.in ſexto,& eſt optimus tex.in.c. quatuor modis,undecima quæſtione tertia, dici conſueuit, quòd ſi lata fuerit per gratiam,ſeu ambitionem, ideſt quòd iudex uolens parti morem gerere, & gratificari, pro conſequenda aliqua dignitate,uel officio, ſeu ob amicitiam, uel odium litigatorum,aut quòd précibus deuictus ſententiam tulerit ipſo iure tenet, & ab ea appellare neceſſe eſt, ut eſt tex.in.l.ſeruo.§.cum prætor.ff.ad Trebellia.& tenet gloſſ. in l.uenales.C.quando prouoca.non eſt neceſſ.& in.l.fina.quæ uoluit hoc non procedere fauore minoris. C. ſi tutor falſ. allega.& eadem gloſſ.in.l.fin.C.de pœna iud. qui male iudi. ubi Bald. dixit, quôd ſententia lata per dolum iudicis etiam peſsimum ualet,& tenet,quamuis iudex puniatur,prout ibi. & facit gloſſ.in dicto.c.quatuor.undecima quęſtione tertia. licet nanque ita ferri non debuiſſet,lata tamen tenet,ut.l.prima.§.biduum,& ibi gl.in uerb.ſtatim.ff.quand.appellan.ſit. &.l.relegatorum.§.ad tempus.ff.de interdictis, & relegatis.

136 Si tamen dolus iudicis in ſpeciem corruptionis factę per pecuniam tranſiret,ideſt quòd pretio corruptus ſententiam ferret,ipſo iure non ualeret, ex quo uenalis eſſet.l. uenales C.quand.prouoc.non eſt neceſ.Canonizata in.§.uenales,ſecunda quæſtione ſexta,& per tex.iuncta gloſſ.& ibi ſcrib. in l.fina.ubi Bald.col.i.uerſicul.ſecundo quęro.C.de pœn.iud. etiam quòd pecunia,ut iuſtam ſententiam ferret,data fuiſſet quia nihilominus talis ſententia dicetur uenalis,per textum in.c.uendentes,prima quæſtione tertia,ibi,iuſtitiam uendere,quia non licet iudici uendere iuſtum iudicium, quamuis

137 liceat aduocato uendere iuſtum patrocinium, & iureconſulto rectum conſilium:nam regulariter acceptio nummorũ præuaricatio ueritatis eſt, ideo qui excuſsit manus ſuas ab omni munere,iſte in excelſis habitabit,inquit text.in.c. qui recte,&.c.non licet, cum pluribus capit. ſequent. undecima queſt.iii.&.c.cum ab omni.in fin.de uit.& honeſta. clerico. tenet Paul.de Caſtro poſt gloſſ. in.l.ſecunda.ff.de condi. ob turp.cau.cum pluribus aliis in huiuſmodi materia per Nic. Boer.congeſtis,deciſ.parlam.cliii.per totum : prout etiã dici conſueuit de teſte,qui pretium accepit,ut ueritatem deponeret,quia falſarius reputatur per tex.cum gl.in.l.i.in prin.ff.de falſ.quam glo.ſingularem dixit Iaſ.in.d.l.diuus, col.penult.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ff. de re iudi. & uerbum pecuniæ in materia nostra large sumitur: & capit omne id quod iudici datur: ut sententiam ferat, iuxta tex. in. l. quinetiam. cum. l. sequen. in prin. ff. de calum. & tenet Bald. in. l. prima. C. de pœn. iudic. declarat Paris in tracta. sind. in uersicu. corruptio. cum uersicu. sequenti. ubi uide in materia.

Præmissa etiam intellige quando pecunia ante sententiam data esset: secus si post: uel quòd unus tantum ex tribus iudicibus fuisset corruptus: aut is qui iudicauit fuisset arbiter, quia his casibus sentẽtia mero iure ualeret, ut declarat Fel. in. c. tua nobis in fi. extra, de simo. & ponit Paris idẽ in. d. §. corruptio. in uer. an si tẽpore. col. fi. & Ang. in. d. l. uenales. in quibus locis etiam reperies quid in mutuante pecunias iudici, an uideatur corrumpere: & tenẽt quòd sic, per notata per Bar. in. l. quisquis. C. si cer. pet. per illum text. & in l. j. de calum. cum simil.

139 De sententia prætextu falsi iuramenti lata an teneat, uide gl. in uerb. præcipimus. & scriben. in. l. si ex falsis. C. de trã sact. & in. l. i. & fi. C. de reb. cred. in. l. admonendi. ff. de iureiuran. in. l. quòd si deferente. ff. de dol. in quibus locis uidetur, quòd communiter concludatur sententiam ipso iure teneꝛe. prout etiam regulariter tenet quilibet alius actus etiam contra proprium iuramentum factus, ut est communis opinio doctorum, prout asserit Alex. cons. ccxxiiii. in re tam graui. col. fi. lib. vj. & de quo in cõsil. xvi. ponderatis col. i. lib. iii.

140 Si uero procurator uel aduocatus fuisset per diuersam partem corruptus & subornatus, adeo quòd per collusionẽ & corruptionem sententia fuisset prolata, cum personæ huiusmodi non sint de substantia iudicii, nec super his iusticia principaliter radicetur, sententia huiusmodi etiam mero iure ualebit, ut probatur in. l. i. iuncta gl. C. de aduoc. diuer. iudi. secundum intellectum, quem ibi tenent Odof. Cy. Pet. & Bar. ac Pau. de ca. in. l. seruo. iuncto. §. cum prætor. ff. ad trebel. ubi contrarium tenuit Bal. & Paris in tracta. sind. §. corruptio. uersi. corrumpens iudicem &c. & pro quo facit tex. in. l. cum non iusto. cum. l. sequenti. ff. de collus. detegen. & c. fi. eo. tit. ubi uidetur probari quòd sententiæ huiusmodi tãquam inter falsas & simulatas personas per dolum extortæ, sint nullę, & pro infectis habeantur, sed in iudicando

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

non esset tutum ab opinione Bar.& seq.recedere.

141 Et ex quo talis per simoniam uincere tentat fingitur habere malam causam,& propterea illam pernit, ut dicit text. glo.& doct.in.d.l.ii.C.de pœn.iudi. Prout etiam perderet, si acta uel processum falsificasset, & per illum modum religionem iudicantis circumuenire uoluisset, quia etiam talis causam perdere debet,per tex.iuncta gl.fi.in.l.in fraudem.§. quoties.& ibi Bar.ff.de iure fis.Quamuis incorrumpente testes secus sit,quia talis non perdit causam,sed sententia per restitutionem in integrum recisa ex integro inchoatur, ut per Bar.in.d §.quoties.& per eũdem in.l.falsam.C.si ex fals. instrumen. & in.l.i.§.sed & constitutio.ad fin.ff.de calumn. late ponit Feli.post alios in.c. cum uenerabilis.col.v.uersic. utrum sicut. ubi attestatur hanc esse communem opinionẽ de excep.& in.d.c.licet causam.de proba. & Paris in.d.§.corruptio.col.ii.Et Ange.per illum tex.in.l.satis aperte.ubi ponit regulam cum fallentiis.C.de fal. & late reassumit Boer. in decis.parlam.ccxci.ubi asserit prędicta communiter teneri & obseruari in practica.& Capic.in decis.Neapol.lxvii. in causa magna.in princ.

142 Sententia autem si per metum lata fuerit,ipso iure tenet, licet expost cóstito de metu,per actionem quod metus causa retractanda sit,iuxta not.per glo.& docto.in.l.mulier.§.si dos.ff.quod met.cau.& quòd mero iure teneat,uoluit gl.& ibi Archid.in.c.iniustum.&.c.quatuor.ii.q.iii.& glo.in.l.interdum.ubi Bal.ff.quod fals.tut.& sentit gl. (non excipiẽdo casum istum)in.c.Abbas.ubi hoc expresse tenuit Panor.col. v.uers.nouus casus.extra quòd met.cau.& facit tex.(a contrario sensu)& ibi gl.in.c.unic.eod.tit.lib.vj.dum ibi ponitur,quòd hoc fallit in sentẽtia absolutionis a censuris, quia illa per metum lata est ipso iure nulla,ut ibi,ergo in aliis secus fuerit. hoc idem tenuit Bal.in.l.decernimus.col.ii.in fi. C.de sacros.eccl.& in.l.i.col.ii.uers.ibi,timeat &c. C.de sent. ex breui.recit.ubi tamen uideas,& tenet Spec.in tit. de sent. .§.quoniam.col. ii.post princ.sentit Rot.decis.ccclxxiiii. fuit dubitatum de illo.in no.& firmat Roma.in sing.xci. quæro a te.& Corset.in uerb.dicebat¦Ludo.Roma.in litera.S.Coacta etenim uoluntas, uoluntas est.c.merito. xv.q.i. & tenet Lanfranc.in.c.quoniam contra.in.§.interlocutoriæ.uers.sed

nunquid ualeat ſententia. nu.9. de probat.cum ibi adduct. uide tamen Bald.contrarium tenentem in.l.fin. in fin.C.de pœn.iudic.qui mal.iud.& in.l.ii.§.j.ff.de iud.ubi de hoc habuit quæſtionem de facto, prout etiam refert Deci. conſil. xliii. colum.iiii.uerſicu. circa tertium.lib.i.quem uideas, & eundem Deci. conſil.cxix. diuino. lib.ii. ubi in materia renunciationis per metum factæ multa congerit, prout fecit etiam Vital.in tracta.clauſula.in clauſula non ui.vii. uerſic. de metu officialis.cum ſeq.

Ex omnibus igitur præmiſsis ratione formæ intrinſecæ, uel extrinſecæ ipſiuſmet ſententiæ, eadem poterit eſſe nulla,& nedum ex pręmiſsis,uerumetiam ex compluribus aliis caſibus ſententiæ & proceſſus per modum nullitatum poterunt impugnari,quæ curioſis lectoribus inueſtiganda relinquuntur.

IN RVBR. SEV TITVL.

Qualiter ſententiæ &c.

SVMMARIA.

1 *Litigatores, quid agere debeant in iudicio ut nullitas euitetur.*

2 *Iudicis officio congruit cuncta rimari & prouidere, ut ſolennia debita obſeruentur, neue lites ex induſtria protrahantur.*

3 *Perſonarum in iudicio comparentium habilitas in primis quærenda eſt. & nu.5.*

4 *Iudicis habilitas ante omnia in iudicio quærenda eſt.*

6 *Actio & libellus in iudicio apte proponi & concipi debet.*

7 *Iudiciorum ordo ſubſtantialis ſeruari, & ſententiæ cum debita ſolennitate ferri debent.*

8 *Iudicem ſe fore competentem pronuntiare ualde utile eſt:*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& quomodo hoc procedat.

9 Iudex procedendo ad ulteriora exceptiones iudicij impeditiuas reijcere uidetur.

10 Procuratores seu comparentium personas esse legitimas pronuntiare multum confert.

11 Nullitatem opponens quomodo et qualiter opponi poterit.

12 Nullitatem obijciens excluditur si fuerit iudicii incapax: aut si sua non intersit. nume. 13. uel a tribus conformibus sententijs sit condemnatus. nume. 14. aut sit lapsa instantia statutaria causæ nullita. 15. siue quòd officium iudicis quod competit pro nullitatibus esset præscriptum. 16. aut quod idem opponens promisisset stare sententiæ, & non dicere de nullitate. 17.

18 Acta iudiciorum substantialia a lege non a partibus pendent: ideo si sint nulla, non possunt a partibus ualidari: quamuis partes possint se adinuicem obligare de illis pacendo: & tunc in uim pacti sustinentur, & mandantur executioni etiam quòd sint nulla.

19 Nullitati renuntiari potest.

20 Præteritio filiæ in testamento patris habetur pro exhæredatione, & non potest dicere testamentum nullum: quoniam extat statutum quòd extantibus masculis fœminæ non succedant.

21 Nullitatem opponens ratione sententiæ quæ impugnatur excluditur: puta si opponat ad impediendum decretum, siue relaxationem sequestri, siue contra sententiã in consistorio principis latam. nume. 22. uel ab eodem principe confirmatam. nume. 23. uel opponatur contra sententiam, quæ ab alia sententia quæ in rem transiuit iudicatam confirmata fuit. 24.

25 Princeps processum ex defectu iuris positiui nullum po=

test confirmare, sed tunc requiritur certa notitia & scientia in ipso confirmante.

26 Sententia ex quocunque etiam iurisdictionis defectu nulla potest per iudicem appellationis confirmari.

27 Sententia lata præsente parte & non reclamante præsumitur rite & recte lata, & seipsam absque alio processu iustificat.

28 Sententia antiqua idest.xxx.uel.xl.annorum præsumitur rite et recte lata, maxime si in ea enuntiantur substantialia interuenisse.

29 Nullitatem opponens ratione oppositionis excludetur: si generaliter & uniformiter, ac nulla expressa causa opponet: talis nanque oppositio dicitur inepta, & non impedit.

30 Exceptiones & protestationes generales regulariter non impediunt, neque processum retardant.

31 Nullitas allegata altiorem requirens indaginem leuis præiudicii, & calumniosa non retardat processum.

32 Iudex concipiens malitiam in excipiente debet parum curare de exceptione, ex quo non probata ueritate illius nil operatur.

33 Nullitatis obiectio non obstet tertio qui iudicio nullitatis non interfuit: dummodo is de cuius interesse principaliter agebatur superatus non fuerit.

34 Sententia ex defectu iurisdictionis qualiter & quot modis impugnari consueuerit.

35 Iurisdictio ordinaria quando est notoria probari non est necesse.

36 Iurisdictio in quam tacite uel expresse fuit consensum, præsumitur, ideo probanda non est, sed exceptio negantis eam probanda est.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

38 Iurisdictio ordinaria satis est si negabitur quod probetur per communem habitionem & reputationem, quia in tali sufficit quasi possessio iurisdictionis.

39 Habilitas in persona præsumitur ex pluribus actis per eũ publice gestis.

40 Iurisdictionis quasi possessio altero non possidente & præcedente titulo per unicum actum iurisdictionalem acquiritur.

41 Iudex ordinarius quandiu toleratur in officio nihil quo ad inualidandum acta contra eius personam opponi potest, quod impotentiam facti uel iuris concernat.

42 Iurisdictio delegata qualiter probari possit.

43 Delegato quando est persona illustris & magnus officialis principis creditur quoad iurisdictionem sibi commissam.

44 Delegatio præsumitur & resultat ex scientia & tolerantia delegantis.

45 Scientia quoniam est fundamentum intentionis per allegantem probari debet.

46 Lex Barbarius. ff. de off. præt. procedit etiam in delegato.

47 Delegare seu de nouo committere censetur etiam is qui scit & tolerat procuratorem seu ab eo delegatum fines mandati excedere.

48 Delegantis potestas & iurisdictio probari potest ex communi reputatione, quæ sufficit ad probandum titulum prædecessoris.

49 Delegandi potestas quibus competat de iure.

50 Delegari hodie possunt maxime de iure canonico quandoque causæ etiam meri imperii.

51 Delegans an habuerit potestatem delegandi cognoscit iudex delegatus ab eo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

52 Iudex quando dubitatur an sit iudex, ratione dubietatis remanet iudex, & processus illius sustinebuntur.

53 Delegatio facta in non subditum ualet, quamuis ad acceptandum delegationem cogi non possit.

54 Iudex qui patitur defectum iurisdictionis impeditiuum, si non opponitur & non sit defectus naturalis procedere potest.

55 Iudex non habetur pro criminoso seu excommunicato, uel infami antequam pro tali sit publice declaratus.

56 Exceptiones quæ solent opponi contra personam iudicis uel impetrantis non reddunt rescriptum nullum, quãuis retrahant principem a concedendo.

57 Exceptiones contra personam iudicis & litigatorum opponi solitæ ante litem contestatam opponi solent.

58 Exceptiones reddentes iudicium retro nullum semper opponi possunt: & quæ sunt.

59 Rescripta ad lites si non sint aduocatoria etiam ꝙ sunt subreptitia mero iure ualent.

60 Forma rescripti utilitatem partium concernens si a iudice non seruatur: & partes expressim non contradicant, ualet processus.

61 Præsens & non contradicens in iudicialibus consentire uidetur.

62 Iudex si excedit uel grauat ab huiusmodi excessu est appellandum: alias processus esset ualidus: quia non sufficit simpliciter protestari uel excipere si a non admissione non appelletur.

63 Forma mandati si non seruetur, qualiter processus sustineri possit: & infra nu. 100.

64 Rescripta stricte interpretantur ad effectum quòd minus offendant ius commune.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

65 Rescripta delegatoria latissime quantum uerborum proprietas, iuris necessitas, et mandati intentio patiuntur, interpretanda sunt.

66 Delegatus ad audiendum censetur delegatus ad diffiniẽdum: & delegatus ad unam causam censetur ad omnem illi incidentem delegatus.

67 Iudex appellationis cognoscit de nullitate tanquam accessorie.

68 Causa simpliciter commissa, intelligitur commissa ciuiliter & criminaliter, & tam respecta proprietatis quàm possessorij, & tam quoad cognitionem quàm defunctionem, & cum omnibus suis incidentibus dependentibus: & uide hic exempla & Matth.

69 Iudex unus & idem in diuersis causis quando adiri debeat, & non obstet exceptio incompetentiæ.

70 Iurisdictio consideratur respectu summæ petitæ, nõ summæ debitæ, & ratione dubietatis ualet processus.

71 Iurisdictio delegati re integra per decessum uel recessum delegantis: expirat, sed postquam in persona delegati efficaciter radicata est, non expirat nisi ope exceptionis.

72 Voluntas præsumitur durare quousque mutata non probetur.

73 Rescripta delegatoria tantum durant, quantum actio super qua fuerunt impetrata.

74 Iurisdictio qualitercunque reuocetur uel expiret, debet constare iudici, aliter processus est ualidus.

75 Rescripta ad lites quamuis de iure non impetrentur absq; speciali mandato: hoc tamen ex Romanæ curiæ stylo non procedit, quia quilibet impetrat.

76 Iurisdictio tam ordinaria quàm delegata ex tacito uel expresso partium cõsensu de tempore in tempus (si iudex non

dex non

dex non contradicat) prorogari potest.
77 Sicuti utraque iurisdictio prorogatur ex eodem tacito consensu de re ad rem.
78 Iurisdictio ordinaria de persona ad personã prorogatur: secus in delegata: & qualiter ista intelligantur.
79 Iurisdictio ordinaria & delegata de loco ad locum prorogari potest.
80 Prorogatio iurisdictionis tacitæ quomodo fieri intelligatur.
81 Minor. 25. filiusfamilias, monachus, mentecaptus, surdus mutus, & similes quamuis soli in iudicio quoad eorum præiudicium stare non possunt, sententia tamen in eorũ fauorem lata ualebit.
82 L. non eo minus. C. de procura. extenditur ad omnes qui aliorum auxilio iuuantur: tales enim inhabiles in iure parificantur: & priuilegium uni concessum ad alios extenditur.
83 Minor. 25. & filiusfamilias in quàm pluribus causis personam legitimam in iudicio standi habere noscuntur.
84 Monachus & religiosus in multis causis per seipsos in iudicio stare possunt prout hic.
85 Actor si fuerit iudicij incapax puta minor ex parte rei opponi poterit de illius inhabilitate: & impedietur processus, ne iudicium claudicet.
86 Pupillus & minor qualiter sint conueniendi: & in cuius persona iudicium & actus sint dirigendi, ut iudicium teneat.
87 Filiusfamilias seu religiosus si conueniendi sint: & pater uel superior non uelit præstare consensum, quid agendũ sit pro ualiditate faciendorum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

88 Acta facta cum persona inhabili puta pupillo possum unica citatione & audientia cum persona habili repeti, & reintegrari: & in Ro.cur.posset super hoc rescriptum impetrari.nu.90.
89 Termini substantiales male seruati in uim extrauagan. Inno. viij.unica citatione & audientia repetuntur & reintegrantur in Rota.
91 Procurator quod quis non fuerit ex parte domini pro quo fuit comparitum usque ad mille annos opponi potest, & est potentissima exceptio: nec obstet quod fueri pronunciatum talem esse legitimum procuratorem. numero. .93.
92 Mandatum ex diuturnitate temporis præsumitur secundum aliquos & qualiter intelligendum sit.
94 Mandatum tacite resultat in eo qui uidet causam suam ab alio tanquàm suo procuratore agi, et non cõtradicit.
95 Mandatum procuratoris, & mandatum iudicis regulariter parificantur: et argumentum ualet de uno ad aliud.
96 Mandatum tacite resultat ex consignatione scripturarum ad causam facientium: quoniam is cui fit consignatio est solitus talia exercere.
97 Mandatum non probatur ex sola iurium ostensione, quãdo consignatio non probatur.
98 Cautio rati exigitur, ut saltim pro expensis recuperandis alteri parti succuratur.
99 Coniuncta persona uere non est procurator coniunctæ, neque illi præiudicat, quamuis prodesse possit ideo ab his exigitur cautio rati.
100 Mandatum tacite præsumitur in eo qui utilia gessit, et fecit ea quæ uerisimile est dominum facturum: fuis=

se: et talia idem dominus cogi potest ratum habere.

101 Ratihabitio tacita seu expressa retrotrahitur, et confirmat ea quæ in ualide a principio gesta sunt.

102 Ratificatio fieri potest quandocunque etiam post sententiam in fauorem ratificantis latam, secundum communem opinionem: sed Rota post sententiam non admittit ratificationem nisi in præiudicium ratificantis.

103 Ratificatio resultat ex eo quod dominus prosequitur causam a falso procuratore eius nomine inchoatam, uel utitur illius processibus, aut post causam inchoatam ad eundem procuratorem facit, aut a sententia cum tali procuratore lata simpliciter appellat: et uide hic usque ad nu. 104.

104 Ratificatio tacita operatur et fieri potest etiam in exceden te fines mandati.

105 Mandati defectus si opponitur ab alio quam ipso domino potest de facili impleri: maxime cum idem dominus possit tacite uel expresse acta huiusmodi ratificare etiam post sententiam: & si opponitur de inhabilitate personæ constituentis uel constitutæ, responde prout hic.

106 Sententia interlocutoria uim diffinitiuæ non habens, neque multum grauans absque citatione ferri potest.

107 Citatio postquàm causa fuit discussa, cognita, & instructa est solennitas iuris positiui, ideo tunc omitti posset.

108 Is qui conqueritur se non fuisse citatum, & nihil aliud releuans allegat, non est audiendus.

109 Citatio ex stylo in multis locis facta conclusione in causa omittitur quoad sententiam audiendam.

110 Citatio in Romana curia ad sententiam audiendam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nominatim fieri consueuit: facta tamen conclusione in causa si omitteretur, posset per uiam rescripti suppleri, prout aliæ nullitates iuris positiui.

111 Citatus generaliter ad totam causam, & non comparens ad reliquos actus non est ulterius citandus: & citationes quæ fieri consueuerunt per contradictas, ex urbanitate potius quàm iuris necessitate fiunt.

112 Citandus non est ulterius is qui ab aliquo prætenso grauamine appellatus à iudicio recessit.

113 Citatio quibus casibus non sit necessaria uel de iure omitti possit remissiue.

114 Citatio ubi non est necessaria si omittitur, uel inepte fit, aut non expectatur is: qui fuit citatus non uiciat processum.

115 Præsens in iudicio præsumitur citatus.

116 Præsentia partis tollit & purgat omnem citationis defectum.

117 Citatio in sententia seu actu antiquo ex temporis diuturnitate præsumitur.

118 Citatio si impugnetur ex defectu iurisdictionis quid agendum sit: & regula est quòd illud propter quod tollitur, suspenditur, uel impeditur iurisdictio ipsi iudici allegari & constare debet.

119 Citatio tempore feriarum decerni & exequi potest.

120 Citatio eo ipso quòd de ea per relationem nuncij constat quòd ad partis instantiam & à iudice decreta fuerit, præsumitur.

121 Citatio absque loco & tempore per iudicem ordinarium decreta ualida est.

122 Citatio etiam nulliter decreta seu alias defectuosa si per illam citandus certificatus est afficit & arctat perinde

ac si quis legitime citaretur.
123 Citatio quòd ad notitiam citati peruenerit, qualiter probari posit.
124 Citationis defectus cum clausula, dummodo ad noticiam citati peruenerit in Romana curia per rescripta sanari consueuit.
125 Nullitates prouenientes aliunde quàm ex defectu iurisdictionis citationes & mandati cum sint iuris positiui, & iura partium non lædant, in Romana curia, per uiã rescriptorum communiter reparari consueuerunt, prout hic.
126 Confessus in iudicio de nullitate ex defectu processus obijcere non potest: & uide qualiter hoc intelligi deberet.
127 Nullitas quæ est dubia uel obscura non recipitur: & in dubio contra eam & pro ualiditate actus pronunciari debet.
128 Appellatio quòd ualuerit, & quòd non sit deserta in dubio pronunciandum est.
129 sententia ex aliquo defectu nulla, si constabit illam quoad causæ merita iustitiam continere à iudice appellationis seu nullitatis confirmari aut reformari poterit: ideo bonum est quòd causa in negotio principali recte instruatur, et constet iudici de bono iure partis.
130 Possessio seu tenuta nulliter capta si constet, quòd iustitia exigente danda erat, confirmari debet.
131 Captura non rite facta si constet de debito, uel quòd alias iusta sit confirmari debet.
132 Sententia nulla quòd à iudice appellationis posit quoad causæ merita et iustitiam confirmari est communis opinio.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

133 *Iudex appellationis & nullitatis eadem sententia & ex eodem processu poterit declarare primam sententiā nullam, & nihilominus partem non fouentem iustitiam in negotio principali condemnare.*

124 *Commixtio iura partium conseruans admitti debet.*

135 *Auditores Rotæ simul & semel in articulo grauaminis puta nullitatis & negotio principali, uel etiam omisso grauaminis articulo procedere possunt: ideo bonum est habere iudicem propitium.*

Qualiter sententiæ & processus, qui dicuntur nulli, defendi, seu reparari posfint,

VCVSQVE uidimus de nullitatibus & qualiter sententiæ & processus ex eisdē impugnari cōsueuerint. Reliquum est (ne eisdem nullitatibus nimium fauisse uideamur) ut aliquid etiam contra easdem, & pro defensione ipsarum sententiarum, ponamus.

Dicamus igitur primo, quomodo se habere debeant litigatores ne fiant nullitates. Secundo, ubi factæ fuerint, qualiter illas obiiciens repelli posfit. Tertio, in specie de nullitatibus ex iurisdictionis, mandati, seu inhabilitatis comparentium, citationis, & reliquis in genere supplendis, & reparandis defectibus pertractemus. Quarto & ultimo (præsupposita nullitate) quid agere oporteat, summarie præcurramus.

1 Et quoad primum, Commonendi sunt litigatores, & causarum patroni, qui gloriosæ uocis confisi munimine, spem, uitam, & posteros defendunt, ut omni diligentia præcaueāt, ne in tales defectus seu nullitates incidant, quod erit factu

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

facile, si ipsimet ad unumquodque faciendum diligenter, mature, ac debito modo animaduerterint, id est si nec præcipiti festinationem, nec moratoria cunctatione processerint. Singula igitur consulto peragant, ne (nimis festinãdo) præcipites in laqueum huiusmodi defectuum temere incidentes, litigatores ipsi longe tardius ac maiori cum dispendio & difficultate id consequantur, quod maturius & sine magno labore (recte procedendo) consequi potuissent. Causidici uero imperitia & rubore confusi, ueluti abiecti atque degeneres inter uilissimos numerentur, attendant itaque ne propriis armis se confodiant, & sibimet ipsis impedimento sint, ut inquit tex. in. l. ueteres. in fin. ff. de itine. actuque priuat. & l. si de manifestis. §. tandiu. ff. de cond. furt. cum alijs, de quibus per Alexand. consilio. xcv. in causa. numero. 2. libro primo.

2 Spectat etiam ad officium boni iudicis cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, ac ut solennia debita in iudicio adhibeantur, ne iudicium frustra fieri contingat, prouidere. cap. iudicantem. xxx. quæstio. ultima. iuncto capitulo. Causam quæ. & capitulo examinata. de iudic. & ponit glo. in uerb. Absentia in fin. in capitulo primo. §. sed & si de elec. in sexto, quam declarat Felin. in dicto capitulo causam. in principio, & seq. Bald. in. l. licet. columna tertia, uersi. sed hic quæritur. C. de procurat. Ad ipsum nanque iudicem spectat curare ut lites minuantur, neue ab aliquo ex industria protrahantur iurgia, ut inquit text. in. l. quisquis. C. de postul. l. quidam existimauerunt. in fin. ff. si certum petatur, l. secunda. in principio. ff. de aq. plu. arcend. l. properandum. in principio. C. de iud. cum simil. & ponit Spec. de offic. om. iud. §. deseruit. uersicu. item facit libellum &c. & uersicu. & quod dico &c.

3 In principio igitur quæstionis (ut negotium caute procedat) ante omnia de personis, quæ iudiciis intersunt quærendum erit, ut in simili docet text. in. l. si quæramus. ff. de testament. l. non ignorat. C. qui accusa. non pos. l. quidam referũt. in uerb. esse enim debet &c. ff. de iure codicil. l. si in diem. in prin. ff. de condic. & demonstra.

4 Et primo uidendum erit de persona iudicis, nunquid sit cõpetens futurus iudex causæ motæ seu mouẽdæ, quod facile

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

cognoſces,ſi uidebis ea quæ poſuit Spec.in ti.de iuriſdi.om. iudic.colum.fi.uerſi.& breuiter nota.& tit.de compet. iudic. adi.§.i. & ſeq. ubi reperies quis iudex in qualibet ſpecie cauſarum adeundus ſit,de quo ſatis uidimus ſupra ſub rubri.de nullit. ex defec.iuriſd.& ponũt doc.in rubr.extra,de for.cōp.

5 Secundo aduertendum erit ad perſonas litigatorum in iudicio cōparentes, uidelicet nunquid legitimam in iudicio ſtandi perſonam habuerint,& ſi non fuerint principales litigatores, uidendum fuerit qua poteſtate comparuerint, de quo late poſuimus ſupra ſub rubr.de nullit.proceſ.ex defec. inhab.& mand.comp. & ponit Specula.in tit.de actore,cum ſequen. titu.

6 Tertio erit aduertendum quòd actio ſeu negotium apte proponatur, ſuper quo pro magiſtrali inſtructione uidebis eundem Specu.in titu.de actio.ſeu petitio.& titu.de iud. & in titu.de libel.concep.& aliqua diximus ſupra ſub rubr. de nullit.ex defect.proceſ.

7 Quarto aduertetur ut ſubſtantialia iudiciorum ſecundũ qualitatem cauſæ intentatæ,& ſtylum illius curię,in qua fueris,diligenter obſeruentur,demumque ut ſententia ſolenniter,& in forma debita,per iudicem proferatur, de quo plene diximus ſupra in dicto ti.de nullit.ex defec.proceſ.&c.Et cōtinuo meminiſſe oportebit, ut pars diuerſa ſiue eius legitimus procur.ſi non fuerit præſens,ad quemlibet actum legitime citetur, de quo plene diximus ſupra ſub rubr. de nullit.ex defect. citatio.

8 Conſueuit etiam (& ſanum eſt conſilium) pro fundanda da iuriſdictione & poteſtate iudicantis obſeruari,quòd idēmet iudex in cauſa,de qua agitur, ſe iudicem competentem declaret,& talis pronunciatio reſpectu incompetentiæ iudicis,cum de ea ulterius non ſit quærendum,utilis admodum reputari conſueuit,ut docet Bartol.in.l. ex quacunque.colũna tertia.ff.ſi quis in ius uocatus &c.Angel.in.l.prima.C. ſi à non comp.iud.Alexand.in.l.de pupillo.§.qui opus. in tertia columna,de ope.no.nunciat.& in conſil.cxxiij.uiſo. in prin. lib.ij.& conſi.i.col.iii.ubi declarat hoc.libro.v.ponit Abb.in capitulo cum ordinem in fin.de reſcrip. Innocē.& poſt eum alii,uidelicet Frāc.Imol.Panor.in.c.ſi duobus.de appel.& idē Innoc.ubi late Fel.in capitu.ſuper literis.de reſcrip.& idē Fel.

iu rubr.de foro comp.in fin.cum alijs. adductis per Dec.cō-ſilio.xviii.uiſo.in princip.libro primo.

Et intellige quòd talis pronunciatio prodeſt : dummodo iudex aliqualem iuriſdictionem,licet elidibilem,habeat : nā ſi penitus nullam haberet, puta quòd literæ iuriſdictionales eſſent falſæ : talis pronunciatio non faceret eum iudicē qui non eſſet : ut declarat Aegid.concluſ.xxviii.iudex. & conclu. xxii.ſecundum magnam.& declarat Dec.in dict.conſil.xviii. in fin.& Alexand.conſil.lxxvii.uiſis.columna prima.& conſ. lxxxii.uiſo proceſſu.colum.prima.libro tertio.deciſio.Neap. cccliiij.in cauſa reuocationis. numer.xiiii.Mill.in uerſ.iudex qui prætendit ſe delegatum.& Felin.in capitul.ſciſcitatus.co lumn.iii.uerſicul.ampliatur.de reſcript.& ſentit Rot.deciſio. lxxxvj.ſi à pronū ciatione.in fi.in no.& facit deciſ.dccxxxvii. nota quòd neceſſarium.in antiq.

Talis inſuper pronunciatio ad effectum quòd proſit, ex-preſſe fieri debet : Nam tacite uidelicet per proceſſum ad ul-teriora,non ſufficeret : ut declarat idem Felin.in capit.ſubor-ta.columm.v.uerſic.limita quarto.de re iudic.& in dict.ca. ſu per literis.uerſic.fallit duodecimo de reſcri.cum aliis de qui-bus per Hip.in.l.ſi quis.uerſicu.teneas etiam menti.num.99.
9 ff.de quæſt. Quamuis regulariter iudex procedendo ad ulte riora, exceptionem propoſitam iudicij impeditiuam reijce-re uideatur : ut declarant doctores per illum text.in capit.ex parte.de appella.Bartol.in.l.ſi a procedente. C.de dilat.ſentit gloſ.in uerb.intueri.in.l.ii.§.ſi dubitet.ff de iudic.eſt deciſio. Rot.dxcv.dic quòd ſi aliquæ exceptiones.in antiqu. & ponit Alex.conſil.xxxvij.uiſo.col.v. uerſi.quarto confirmatur.li.ii. & conſ.c.diſcuſſis.col.i.lib.v.
10 Et ſicuti perſona iudicis per ſuam pronunciationē (ut præ-mittitur) legitimari poteſt,eodē modo perſonæ ipſorū liti-gatorū etiam per ſimilem pronunciationē legitimari pote-runt : & talis pronuciatio erit utilis, ut de his etiam ulte-rius non quæratur : ut uoluit Spec.in tit.de excep.§.nunc ui dendum.colum.penul.uerſi.in ſumma nota cautelam,& po nunt doctores maxime Bar.Paul.de Caſt.& Iaſ.in. l. licet. C. procur. & Bald.in.l.falſus.in penult.col.uerſ.ad quartum ue nio.C.de furt.& Alexan.in conſil.lix.uiſo proceſſu.colum. ij. uerſic.ſecundo reſpondeo.lib.ii. & prædicta omnia,de per-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſonarum ac iudi. legitimatione, & quot, & quibus modis fieri poſsit, & quantũ proſit, latius reaſſumpſit idem Hip. in. d. l. ſi quis ne queſtio. fere per totam. ff. de quæſt. Quæ omnia ſi diligens patronus cauſæ ſeruauerit, rarò in iſtos defectus & nullitates inciderit, ſed cauſam ad finem ſuum optatũ, abſque difficultate perducet. hæc ſint pro aliquali inſtructione, quando res adhuc integra permanet, & priuſquam nullitates fiant.

11 Secundo principaliter ſi agetur de defectu ac nullitatibus iam factis, diligens cauſarum patronus conſiderabit imprimis, nunquid aliquo pacto aduerſarium appoſitorẽ, ab huiuſmodi oppoſitione excludere poſsit, uel ratione ipſius opponentis, aut cauſæ uel ſententiæ contra quam opponitur, ſiue ratione ipſiuſmet oppoſitionis, aut perſonæ illius contra quem, uel iudicis corã quo nullitas hmõdi proponitur.

12 Ratione perſonæ ipſius opponentis aliquando idem oppoſitor excludi poterit: puta ſi foret inhabilis & incapax in iudicio ſtandi: ut tot. titul. C. qui legit. perſonam ſtandi in iud. cum aliis, de quibus late diximus ſupra ſub rubr. de nullitat. ex defect. inhabil. compa. Nam cum materia huiuſmodi nullitatis ſine iudicio expediri non poſsit: ut inquit Bald. in rubri. C. quorum appellat. non recip. per text. in. l. finali. in principio. ff. de appellat. eo ipſo quòd opponens apparuerit iudicij incapax regulariter repellendus erit, & non audietur.

13 Prout repelli poſſet, ſi non conſtaret quòd ſua intereſſet: cum in iudicio audiri etiam non debeant hi quorum non intereſt. l. prima. in prin. ff. de appellat. recip. c. non ſolet. ii. q. vj. cum inter. de elect. c. de his. extra de accuſat. cum ſimil.

14 Vel prout excludi poſſet is, qui per tres ſententias conformes in cauſa illa condemnatus extitiſſet: quoniam talis ſuper nullitate huiuſmodi ſententiarum, quouſque plenarie executioni mandatæ fuerint, audiri non debet: ut eſt tex. in clem. prima. & ibi late ſcriben. de ſentent. & re iud. Idem ſi foret excluſus à ſtatuto, certum tempus iam tunc elapſum, ad
15 cauſam nullitatis proponendam & expediendam præfigente: nam extra tempus ſtatuti & inſtantiæ, maxime per uiam petitionis, ſuper nullitate ulterius audiri non deberet, ut uoluit Alexand. in conſil. ccxxv. ponderatis. libro ſexto. & conſil. cv. ponderatis. columna ſecunda. libro quinto. & de quo

per eundem consil. lxxxii. uiso.columna tertia. libro tertio. stante namque huiusmodi statuto, nedum agere prohibitus, audiri non debet: quinimo nec iudex ex officio suo, ad illius commodum, procedere poterit: & si procedet, nulliter faciet: ut uoluit Bartolus in.l. prima.§. quod autem.ff.de aleat.&.l.nno.solum.§.final.ff.de iniur.cum alijs, de quibus per Alexan.consil.lxxvij.uisis. numero secundo.libro tertio. & consilio.lxxxi.ponderatis.numero quarto. libro secundo.

16 Siue quòd officium iudicis, quod pro nullitatibus huiusmodi declarandis & reuocandis competit, de quo per Innocent.in capitul. primo.circa fin.extra de offic.iudic.& in capitul.sæpe.in tertia columna.in princip.de appel. & uidimus supra in quæstio.prima.foret legitime præscriptum: & facultas illud implorandi tempore sublata: quoniam officium iudicis, seu facultas illud implorandi tantum durant quantum reliquæ actiones personales: ut per Bald.in.l.data opera.columna.xxix. C.qui accusare non possunt,& Salicet.in.l. præses.uersicul.ulterius quis potest. C. quomodo.& quand. Franc. in capitulo dilecto.quæstione quinta.de appellation. & Alexand.consi.lix.uiso titulo. columna quarta.numer.15. & Dec.consil.viii.diuino.columna penult.in fin.libr.primo. cum alijs, de quibus alias diximus.hoc igitur casu opponens tempore ipso foret exclusus,& non deberet audiri.

17 Vel quòd ipsemet opponens seipsum ante sententiam uoluntarie exclusisset, puta quòd sententiæ ferendæ stare, nec dicere de nullitate promisisset: sed illi (qualiscunque foret) parere, tunc etenim lata sententia iudex nullo alio de principali causa discusso, iustam conuentionem, ueluti confessi, sequetur: ut inquit text.in.l.tale pactum.§. qui prouocauit. ubi Baldus & Angel.colum.xvii.ff.de pact.& facit tex. in l.i.uersicul. si quis ante sententiam professus fuerit non appellare, indubitanter auxilium perdit &c.ff. à quibus appella.non licet.facit etiam.l.si conuenerit.ff.de re iudica. &. l. si aduersus.C. de fid.instrument. &.l. si quis in conscribendo. C.de pact.cum simil.Nam etsi acta substantialia iudicii à partium uoluntate non pendeant, sed à lege: illaque propterea
18 de dictarum partium consensu omitti, uel si nulla fuerint, ratificari nō posint, p regul.quòd actus nullus ex facto à potestate mea nō dependēte, à me ratificari, nec nullitas suppleri

posſit.arg.l.nemo poteſt.de legi.priuatorum.C.de iuriſdict. omnium iud.l.nec ex prætorio. ff. de regul.iur.Barto.in.l. i. C.qui pro ſua iuriſdict.& in.l.licet.C.de procur.c,uno.de litiſcon.notat gloſſ.fin.in cap.final.de re iud.lib.vi. & Abb.in cap.prudentiam.in princip.columm.vj.uerſicul.quoad tertiã quæſtionem.de offic.deleg.& in.c.fin.de probat.gloſſ.& doctores in cap.de cauſis.de off.deleg.Alexan.in.d.l.ſi conuenerit.& Rot.deciſ.lxxxvij.in cauſa in qua eſt ſeruãdus, & deciſ. cclviii.ſi auditor.in no.Poſſunt nihilominus partes ipſæ per pactum ſeu ſtipulationem ſe obligare non excipere de nullitate,ac de parendo huiuſmodi actibus & ſententiis : quæ & ſi forent nullæ,nihilominus inter partes in uim pacti & ſtipulationis exequentur : quia licet non ualerent ſententię,ualeret tamen pactum & contentio huiuſmodi,per text.in.l. ij. C.commu.utriuſ.iud.& ibi doctores.& declarant Bald.& Angel.in. d.§. qui prouocauit. & Iaſ.in.d.l.nemo poteſt.colũ.x. uerſ.confirmatur.in.ij.lectura.ff.de leg.i.& Abb.poſt alios in c.examinata.de confir.util.uel inutil.& in conſil.xcii. cũ per ſententiam.columm.i.lib.i.Franc.in cap.dilecto.quæſt.50.de appel.& late ponit Fel.in.d.cap.de cauſis.col.iii.uerſic.prima concluſ.ubi in hac materia ponit regulam cum aliquibus fallentiis,& in.cap.ſignificaſti.in princip.in uerb.tene menti.de foro compet.& in cap.cum ex officij.in uerb.non obſtat dictum Innocentii:de præſcrip.tenet Alex. in terminis noſtris in conſ.xxxii.opportune.col.ij.lib.ij.& Dec.conſ.cccclxxv, in cauſa quæ Mantuæ.col.iiii.nume.33,& conſ.ccccxcix.in cau-
19 ſa.col.iiii.nu.13.& deciſ.Nea.cxcvii.promiſsio.in fi.cum aliis, de quibus per Hip.in.l. j.§.ad quæſtionem.num.xxviii.ff.de q.Et quòd poſsit renunciari nullitati uide Bald.in.l.antiquæ §.fi.in fin.C.ad Velleya.& Paul.de Caſt. in conſ.cclx. in nomine ſanctæ &c.ii.col.lib.j. & latius quàm alibi per Ioan.Baptiſtam Peruſinum in tract.de arbit.lib.vii.c.x.& ſeq.ubi ponit (loquens de compromiſſo) quando , & quibus caſibus pactum & renunciatio nullitatis ualeat : quem poteris uidere,quantumcunque igitur his caſibus ſententia foret nulla, deberet exequi,ſi non tanquam ſententiam,ſaltim uigore pacti & ſtipulationis : ut.d.§.qui prouocauit : & taliter opponens à lege, ſiue ſtatuto , uel à ſemetipſo, à iure dicendi de nullitate excluſus, audiri non deberet, maxime ſi pactũ ſeu

renunciatio fuisset iurata : ut loquitur Alexan.d.cons. xxxii. post Ang.cons.clxxxvii. incip.a & b. contraxerunt &c. & per ea quæ ponit idem Alexan.consil.xxi.attentis.colum.iiii.lib. iii.pro quo facit etiam illud quod uoluit idem Ange.in.l.Papinianus.§. si quis mortis. uersiculo ultimo legatur. & in.l. posthumus.§. si quis ex his.ff. de inoffic.testamen.dum in-
20 quit quòd stante statuto, quòd masculis existentibus fœminæ non succedant : filia in testamento patris præterita, ab huiusmodi statuto exclusa, audiri non deberet, allegando testamentum patris nullum & inualidum ob ipsius præteritionem : & uere audiri non deberet, cum stante tali statuto, per quod suitas sublata fuit, præterito filiæ pro exhæredatione habetur,& testamentum remanet ualidum,ut declarat Bart.in.l.j.§.sciendum.in fi.ff.de suis & legit.&.l.i.§.filium. in iiii.quæst.ff.de cont.tab.& Bald.in.l.fi.in fin.C. de lib. præt. & est communis doctorum opinio secundum Alex.in.l. Gallus.§.quid si tantum.col.iii.de lib.& posthu.& in.l. Filiæ dotem.C.de collat.& melius in consi.xlvii.abunde.col.fin.lib. ii.ubi attestatur de communi. & facit quod ponit idem Ale. cons.xix.circa.col.i.uersi.sed præmissis.lib.vi.& consil. cxxv. quoniam.eo.lib.& Dec.cons.dv.copiose.in prin.lib.iiii.

21 Ratione causæ,seu rei,uel sententiæ de qua agetur,opponens nullitatem excludi poterit,& non erit audiendus, puta si ad impediendum decretum, seu relaxationem sequestri, nullitatem opponeret,iuxta text. in cle. ad compescendas.in fi.de seques t.poss.& fruct.& ponit Rot.cccxciiii.nota quòd si feratur.in antiq.& decis.cccxc.si feratur.in no.

22 Vel si nullitas contra sententiam in consistorio principis latam,ubi ordo iudiciarius,ac cæteræ iuris positiui solennitates non attenduntur, opponeretur, iuxta tex.in.c.ad petitionem.in fin.& ibi doct.de accus.per quem tex.Bal.in cap.j. .§.fin.de nat.feud.&c. dicit principem sola ueritate inspecta, ac ordine iudicii omisso procedere posse. Idem tenuit idem Bal. in.l.fi.C.de legi.& late post alios ponit Feli.in.c.ex causis.de re iud.Aug.in.l.princeps.ff.de legib,Roma.in.l. si quis arbitratu.in.iii.col.ff.de uerb.obligat.

23 Siue quòd nullitas opponeretur contra sententiã,uel processus per eundem principem cõfirmatos: quia ulterius de illorum inualiditate disputandũ nõ esset : iuxta ea quæ ponit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Inno.& alij in.ca.i.&.ii,de confirma.util.uel inutil.& legistæ in.l.iiii.uers.condemnatum,ubi Ias,col.iii.uersic. tertiò limita.ff.de re iud.

34 Potest namque princeps processum nullum ex defectu iuris positiui ratum habere,ut quotidie in Rom.cur.fieri uidemus,quando constat causam ad ipsius merita recte instructam,inquit Abb.in.c.cum olim.col.penul.de re iud.allegando text.in.d.c.ad petitionem.ubi etiam de hoc meminit Fel. ibidem col.ii.uersic.tertio nota. de accusat.& facit text. cum ibi not.in capitul.primo.de transact.& quod ponit Bart.in.l. conficiuntur.§.codicilli.ff.de iur.codicil.& in consil.cxcvj.ciuitati Camerinen.col.j.in fi.& late ponit & declarat idem Felin.in.c.qualiter & quãdo.el.i.col.ix.uers.fallit sexto.de accu. post Abb.& alios in cap.ea quæ.de re iud. super quo tamen aduertendum erit, quia certa scientia principis actum nullum confirmantis requiritur,alias nullitas nõ excluderetur, ut uoluit Aegid.conclu.cxvi.si petens,& glo.in.c. per diuersitatem.in uerb.communi.de conces.præben.Bart.in.l.si constat.ff.de app.& Ab.in cons.lxiii. Omnipotentis.uersi.ii. principaliter.lib.i.& Alex.cons.lix.uiso instrumento.col.iii.libr.i. & cons.cxxxv.uisò.col.ii.lib.vii.& cons.i.nu.35.lib.v.Cassad. decis.ix.de rescr.huiusmodi autẽ confirmatione ex certa sciẽtia concurrente, nihil apponi potest quod annullet : cum id uideatur factũ de plenitudine potestatis: ut uoluit Bald.in.l. eos.in princ.C.de app.& in proœ.Decr.col.iiii.isti ergo post confirmationẽ principes nullitates opponenti, perpetuũ silentium imponi debet,ut docet idem Bald.in.c.i.§.si quis autem.per illum textum.de pac.Const.& præmissa ponit Dec. consi.dclv.colum.pen.lib.v.& consi.cxci. col.ii.li.i. & consil. cccxli.uiso puncto.col.i,uers. & non parũ.& cons.ccclxxiii.uiso.col.ii.lib.iii.Et nota quòd intelligimus de cõfirmatione facta in forma specifica: quę fit ex certa scientia, & cum causæ cognitione,non de ea quæ fit in forma communi. quia talis non operatur ualiditatem quoad tertii præiudicium,ut optime declarat Alex.in cons.cxxiii.scripsit.col.vi.nu.18.usque in fi.lib.iiii. ubi uide.idem Dec.cons.dxxxiiii.procedẽdo.col. ii. in prin lib.iiii.&.dcxlix.in fin.uoluit quòd in dubio præsumendum sit,quòd confirmatio facta fuerit ex certa scientia. Allegat Alexand.in consil.i.col.x.libr.v.& consi. xxxviii.uiso

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ſtatuto.lib. iiii. quos uidere poteris, intellige ergo quando nullitas fuit ipſi confirmanti expreſſa, alias ſi putaſſet ualidã, ſed pro firmiori munimine roboraret, confirmatio illa non tolleret nullitates, ut declarat Abb.in.c.inter dilectos.col.iiii. uerſic.quarto oppono, poſt Inno.& Hoſtien.extra de fid.inſtrumen. & tenet & declarat idem Dec. conſ.dxli.uiſa donatione.columnn.penult.uerſic.primo quia.lib.iiii.

25 Vel (pone exemplum) quòd nullitas opponeretur contra ſententiam, quæ per aliam ſententiam rite & recte latam, quæ in rem tranſiuiſſet iudicatam, confirmata foret, prout contigit quando appellatur, & de nullitate dicitur, & iudex appellationis bene iudicatum, & male appellatum per ſententiam ſuam declarat, hoc etenim caſu de nullitate actus confirmati, obſtante ſententia & re iud. confirmante, ulterius quæri nõ poteſt, ut tenent communiter doct.in.d.ca.j. &.ii. de confirma.util, uel inuit. & Franc. poſt alios in.c. dilecto. quæſt.xli.&.xlviii, de appel.per Innocen.in.c. ſuper literis.in uerb.forſan.de reſcrip.& Rot.deciſ.cxviii. nota quòd ubi ſentẽtia nulla.in anti.ponit Fel.in.c.ea quæ.in.i.col.de re iud.& facit text.in.l.fi.ubi ponit Barto.C.de fid.inſtrum.&.l.ii.C.ſi ex falſ.inſtrum. per quæ iura hoc uoluit idem Bartol.in.l.ſi expreſſum.in.iii.colum.in princ.ff.de appel.& in.l.i.col. pen. C.quand.prouoc.non eſt neceſ.Anchar.& Imol.in clem.i.de

26 re iud.ex quo enim ſemel fuit cognitum & deciſum, de his ulterior quæſtio habenda non eſt, ut ibi per eos, quia (ut eſt dictum) ſententia etiam quòd ex defectu iuriſdictionis eſſet nulla, per iudicem appellationis confirmari poteſt. Et ſi cauſa nullitatis ſententiæ primæ, in ſententia confirmante ceſſauerit, tanquam rite & ualide confirmata demandabitur executioni, ſecundum communem ſcribentium opinionem, de qua atteſtatur Alex. in conſ.cxi.uiſo.lib. v.& conſil. lxvii.uiſo.in fi.lib.vi.& conſ.liii.quæritur.lib.v.& de quo in conſi.lxxix.perſpectis.nu.iiii.lib.ii.

Debebit inſuper animaduerti nunquid ſententia quæ per

27 uiam nullitatis impugnatur, præſente parte, uel ſaltim legitime citata, & non reclamante lata fuerit, quia poſtquã in rem tranſiuerit iudicatam, quòd ſententia huiuſmodi rite, & recte lata fuerit, præſumetur, ſi modò expreſſe de contrario non conſtabit, ut uol.Innocen.in capitulo Bonæ.el.ſecũdo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

de elect.& in.c.cum in iure.de offic.deleg.& in.c.ſicuti. de re iudic.ponit Fel.in cap.quoniam contra,col.xv.de probat.eſt communis ſcribentium reſolutio: ut trad. Alex.in conſ. xxii. uiſo proceſſu.lib.ii.& conſi,xxv.uiſo.lib.vii.Abb.conſil.xvii. lib.ii.Aegid.concl.lxxxix.ſententia.& Caſſad.deciſ. j. de præſump.in fi.Talis enim ſententia ob rei iudicatæ calorem ex ſeipſa,etiam abſque alio proceſſu ſe iuſtificat: ut dicit Aegid. d.concluſ.lxxxix.& ponit Angel.in.l.i. C.de relat.&.l.fin a.C. quand.appel.ſit.& Alex.in.l.fin.ff.eod.titul.Bald in.l. fin. C. de ordi.iud.ponit Rot.ccci.ſi petatur.in no.& aliàs diximus.

28 Bonum inſuper fuerit uidere,nũquid ſententia huiuſmodi quæ impugnatur, ſit recens, uel antiqua, puta triginta, uel quadraginta annorum, iuxta text.in cap.ſi quis per triginta. ſi de feudo fuerit controuerſia.&.c. peruenit. extra de emptione & uenditione, ſuper quo uidelicet quando ſententia dicatur antiqua,arbitrio iudicantis ſtandum fuerit: ut uoluit Antonius de Butr.in capitul.illud.de præſump.quem ſecutus eſt Alex.conſ.lxxix.circa primum.colum.iiii,uerſicul. fortificatur. libro primo. & conſil. iiii,columna ſexta, libro ii.& conſil.ix.uiſo. columna fina. libr.iii.& conſil. xvii. uiſo. col,ii.in prin.lib.iiii.ponunt doctores in.ca. de cauſis.de off. deleg. Pro huiuſmodi namque ſententia antiqua,& quod rite & recte lata fuerit, præſumi ſolet, maxime quando ſubſtantialia in eadem ſententia,uel alia parte proceſſus, enunciantur: hoc enim caſu enunciatio huiuſmodi talia interueniſſe probat,ut declarat Bald.in.l. emancipatione. C. de fid. inſtrum.& Curt.iuni.conſil.lxxvii.& Felin.poſt alios in.c. ſicuti.num.32.de re iud.& in.c.quoniam contra. columna.xv. de probatio.& Abb.conſ.xvii.col.iii.lib.ii.& Dec. conſil, xlii. columna ſexta.& conſil.cccxli. uiſo.columna ſexta. circa fin. & conſil.ccclxxv.iuridicam. columna prima,& conſil. ccccix. uiſo.in prin.&.dlviii.in cauſa.columna ſecunda. uerſic. non obſtat.lib.iiii.& conſ.dcxxxvii.ii. col.Et præmiſſa tenet Rot. ut optime ponit Caſſad.deciſ.iii.de proc.& Saruenſis in compend.utriuſ.ſignat.ſuper reg.de non iudicando.fol.85.num. 73.ſuper quo uide Alex. conſil.cxviii.Ponderatis.col.ii. in fi. lib.vj.& conſ.clxxix.uiſis.col.pen.li.vii. Regulariter namque ex temporis diuturnitate præſumitur quod ſolennitas extrinſeca etiã adhibita fuerit, per Bart.& alios in.l.quiſaliena.

in princ,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in princ.uerſ.ſed & ſi non adierit.& ibi Ange.ff.de acquiren. hæredita.& eſt communis opinio doctorum:ut aſſerit Alexand.in.l.ſciendum.colum.v.uerſicu.item fallit, ſecundum Ange.ff.de uerb.obliga.prout etiam refert & ſequitur Dec. conſil.ccxxii.Diuino.col.iii.uerſ.iiii.prædicto.lib.ii.& dicto conſil.ccccix.col.j.

29 Ratione ipſiuſmet oppoſitionis obiiciens nullitatem audiendus nõ erit:ſi oppoſitio peccauerit in forma, uel in materia: peccabit autem in forma oppoſitio, ſi nullitas inepte in iudicio proponetur: quia in iudicio deduci debet per unũ ex illis modis, de quibus ſupra diximus ſub rubr.qualit. nullit.in iud. deduca. Nullitas etiam ſimpliciter & indiſtincte,ac nulla expreſſa cauſa in iudicio deducta,dicetur informis, & informiter propoſita: ideo per ſimilem generalẽ & informem nullitatis propoſitionem,curſus, & expeditio cauſæ retardari non debebit: ut eſt de mente,Innocen.in.c. cum Bertoldus.circa fin. de re iud. & Bald.in.l.in teſtamento.in princ.ff.de execut.tutor. & in.l.tale pactum.§.qui prouocauit.quæſt.xv.ff.de pact.& Fran.in.c.dilecto.quæſt.xiii. de appel.& Lanf.de Oria.in.c.quoniam contra.in.§.interlocutoriæ.nu.37.de prob. Et eſt deciſio.dominorum de Rot. deciſ.cxlv.nota quòd intentans. & deciſ.dccxlix. nota quòd ſi principalis. in antiq. Nam cum nullitatis plures ſint ſpecies,id eſt ex pluribus & diuerſis cauſis oriri poſsit,non generaliter,ſed ſpecifice proponenda eſt: ut dici conſueuit de exceptione ſimulationis:ut per Bald.in.l.ab Anaſtaſio.in fi. C.mand.cum aliis addit.per.d.Alexand.conſil.cxj.uiſo ſuperiori.col.j.lib.iii.& Dec.in conſi.ccccIxiii.in cauſa.col.ii.uerſic.his ſtantibus.lib.iiii.& conſi.dcxlviii.Pro reſolutione. in

30 fi.lib.v.Nam regulare eſt,quòd exceptiones,proteſtationes, & ſimilia,generaliter & cauſa non expreſſa, propoſitæ non leuent,nec iudicium impediant:ut uol.Barto.in.l.j.ff.de except.& facit text. in.l.ſcire oportet.§.ſcire.ff.de excuſat.tuto. quem in propoſito adducit Alexand.conſil.clxxxj.in cauſa. poſt princip.lib.vj. & facit tex.in.l.j.C.de præd.curial.lib.x. quem tex.allegat Bal. ad propoſitum in.l.fi.colum.vj.uerſi. & nota hic.C.de edict.diui Adri.tollen.extat conclu.Aegid. dlxvii.Generalis exceptio de ſubreptione non ualet &c. late ponit Felin.in.c.paſtoralis.ubi gloſ.& doctores.colum. iiii.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in princ.de except. & Ange. super rubr. col.xx.uers.secundo circa hoc. instit. de except. & facit text.in.c.consuluit.& ibi scrib.de app.

31 Oppositio autem peccabit in materia: puta si nullitas allegata forte calumniosa, uel altiorem requirens indaginē, aut leuis præiudicii foret: istis nanque casibus bonus iudex omnibus bene pensatis, reseruato iure agendi ipsi opponenti, ad ulteriora procedet. argumen. text. in.l.ii.C.de fal.&.c.sci-
32 scitata.de integr.restitu. Nam ubicunque iudex malitiam in excipiente concipit, de eiusdem confectis exceptionibus, seu appellationibus parum curare debet: quoniam nō probata illarum ueritate corruūt, ac nullum iuris effectum operantur: ut uoluit Innoc.in.c.post electionem.in fin.de concess.præben. quem ad hoc pro notabili adducit Panor. in.c. super eod. de appel. &.c. de cætero.de re iudi.&.c.constitutus.col.ii.uersi.est tertium remedium.de fideiuss.cum aliis, de quibus per Alexand.consi.lxv.habita.col.iii.uersi.fortificantur.lib.j.&.d.Ias.in.l.iiii §.cōdemnatum. col.iii. uers.adde quòd pro ista &c.ff.de re iud. Et regulare est quòd executio, seu causæ processus non retardetur, si nullitas allegetur: quæ altiorem indaginem reposcat: ut uoluit Bar.in.l.iii.§.cōdemnatum.ff.de re iud.per tex.in.l.fi. in fi.C.de ord.cog. & est communis sententia doctorum secundum Alex.in cons. xxxiii.uiso.in fi.lib.j.& Ias.in.d.§.condemnatum. col.j.uers. secundo nota.& alias diximus.

33 Ratione illius contra quem nullitas obiicitur non procedet obiectio: ut finge quòd legatarius agat ex testamento ad legatum: & obiiciatur sibi testamentum huiusmodi esse nullum: & quòd ita declaratum fuerit contra alios legatarios: quæritur an ista nullitatis oppositio obstet legatario agere uolenti? Et respondet text. in.l.j.ff.de except. rei iud. quòd non: quinimo ex tali testamento, etiam quod irritum & non solenne prætendatur, legatarius ipse donec in iudicio nullitatis fuerit superatus, agere poterit: & ita communiter consueuit intelligi ille text. prout est glo. in .l. Papinianus.in.§.si ex causa.in uerb.non ualeant.ff.de inoff.testamen. Et idem dicendum erit de quocunque alio actu declarato nullo inter alias personas: dummodo non sit superatus ille, de cuius principali interesse agitur, per regu. quòd

res inter alios actæ aliis non prȩiudicant:ut declarant doct. in.l.ex contractu.&.l.sæpe.ff.de re iud.declarat Alex. consil. cxxvj.in causa. col.j.uers. nec obstat.lib.ij. & faciunt ea quæ posuit idem in consi.clvj.stantibus.lib.ii.& consi.xxx.uisis. col.ii.in fin.lib.vj.

Vel ponas exemplum iuxta terminos.l.non eo minus.C. de procur.ubi ratione personæ pupilli,seu minoris,si actus gestus utilitatem & commodum ipsorum concernet, quòd sit nullus & inualidus obiici non potest: de quo satis supra uidimus sub rubri. de nullitate ex defectu inhabi. seu mand. comp.

Ratione iudicis obiectio nullitatis forsan euitabitur, ostendendo cognitionem huiusmodi ad talem iudicem nō spectare, nec super articulo nullitatis illum iudicem fore competentem: prout late supra uidimus sub rub. quis dica. iud. compe. in caus. nullit. Ex his igitur aut similibus modis, obiiciens nullitates aliquando fortasse a iudicio excludi poterit.

TERTIO principaliter, si aduersarius per aliquem ex modis supradictis a iudicio excludi non poterit, sed in obiectionibus suis omnino fuerit audiendus:imprimis cōsiderandum erit, quæ species nullitatis in iudicio proponatur, & unde proueniat, ac totis uiribus laborandum nunquid ab ea sententia & processus defendi ac tueri possint: & hic patronus causæ omnia experiri & uiriliter contendere debebit.

Exempli gratia, pone quòd nullitas opposita ex defectu potestatis iudicantis prouenire prætendatur:imprimis considerabitur modus, & causa ipsius defectus & prætensæ
34 nullitatis: Nam aliquando dicitur eum, qui ius dicit, nullum funditus habuisse iurisdictionem, sed hominem mere priuatum extitisse: aliquando etsi de aliqua potestate sibi tradita constiterit:dici consueuit illam fuisse inualidam & inefficacem ex defectu cōcedentis, uel personæ illius,cui concedebatur,aut ratione causæ, seu rei quæ committebatur,uel ratione formæ,seu alias prætenditur illum,qui protulit sententiam, nullam habuisse iurisdictionem. Aliquando uero & si in totum iurisdictio non negetur: dicitur tamen quòd in causa & negotio huiusmodi iudex fuerit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

incompetens,uel ratione loci,aut causæ seu rei, uel temporis,aut personarum:prout supra sub rub.de nullit. ex defec. iurisdict.plene tractauimus.

Quando igitur in totum iurisdictio & potestas iudicantis negatur, & de illa ex processu nullo modo constat: nec apparet aliqua super ea facta pronunciatio,minusque temporis diuturnitas,uel authoritas rei iudicatæ suffragatur: si
35 de ordinario iudice tractabitur,& in eo loco, seu tribunali, ob locorum uicinitatem,seu alias,notorium sit, quòd ille, qui sententiam protulit,tempore prolationis,pro tali se publice gerebat,& communiter reputabatur:obiiciens nullitatem ac defectum potestatis iudicis, quasi calumniosus, repellendus erit: & tali casu, cum iurisdictio iudicantis ex se sit patens & notoria,aliter probanda non erit:ut docet Bal. in istis terminis.in.l.ea quidem.col.iii.uers. notorium uero facti.C.de accus.&.l.ij.col.xj.C.de seruit.& aq.& clarius in.l. i. in fi.C.qui & aduers.quos. & in.l.si quis per calumniam. uers.deinde quæro.C.de episc.& cler. & alibi sæpe ubi dicit de ordinaria iurisdictione non esse fidem faciendam, sed quasi possessionem sufficere.

36 Sed si talis iurisdictio & potestas in loco iudicii,puta ob longinquitatem,ac locorum diuersitatē, uel temporis diuturnitatem,seu alias non fuerit notoria:tunc erit uidendū, nunquid aduersarius per aliquem actum positiuum in talē iudicem consenserit:puta aliquas exceptiones contra personam agentis proponendo,uel litem curam illo sustinendo, ac contestando: his nanque casibus attento partis consensu,& quòd pro fundamento iurisdictionis ordinariæ regulariter præsumitur,talis habebitur pro iudice:& aduersario contrarium asserenti incumbet onus probandi, secundum theoricam Innoc.in.c.cum in iure.de offic.deleg.& hoc ibi ponunt doct. & in.c.fin.de eo qui furt.ord.susce.tenet Bal. in.l.gesta.uers. quæro nunquid pro actis præsumatur.C.de re iud.& Archid.in.c.nobilissimus.in uerb. ostendat autem xcvii.dist.& declarat Abb.in.c.sicut nobis.col.fi.in princ.de re iud.Nam semel in aliquo officio approbatus, non debet amplius reprobari,per reg.quod semel placuit. de reg.iur.& notat Bart.in.l.Pomponius.la prima,colum.iiii.ff.de nego. gest.& ponunt Inno.Abb.& Fel.Decius,ac alii in.c.cum ue-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

nerabilis.de except. & idem Dec. consil.dclxv.ad dubium. post princ.lib.v.

37 Si uero processus & sententia in contumaciam aduersarii confecti & fabricati fuerint, adeo quòd nullus partis aduersæ tacitus, uel expressus posit consensus allegari: & iurisdictio quæ negatur non fuerit notoria, ex quo ius dicens tanquam iudex de iure communi ordinarius sententiam protulit: ac intentio iudicantis de communi iure sit fundata:&(prout diximus)pro iurisdictione ordinaria præsumendum sit: talis negatio iurisdictionem dubiam non reddet:quinimo exceptio negãtis eam legitime probari debebit:ut uoluit Rot.decis.cccxxvii. si contra petentẽ. in no.

38 Vel saltem satisfuerit illam probare per communem habitionem,nominationem,& reputationem:id est quòd persona,quæ sententiam protulit, tunc communiter, & publice habebatur,tenebatur,& reputabatur pro iudice,uel constituto in tali dignitate: cui de iure annexa sit iurisdictio: & sufficiet ad hoc ut gesta per eum ualeant.arg.l.barbarius.ff. de off.præt. &.l.ii.C.de senten. & eorum quæ ponit Innoc. in.c.nihil est.de elect.& ponit Specu.in tit.de probat.§.probare.colum.penult.& declarat Abb. post Innoc. & alios in d.c.cum in iure.colum.fin.in princ.de offic.deleg.& tenent domini de Rot.decisio. xlvii. ualent acta. in no. & decisio. ccccxcix.ualent acta.in antiq. ita intellige Aegid. conclusio. ccccii.inter priuatos.

Sufficiet ergo hoc casu quasi possesio iurisdictionis,uidelicet quòd sic agebat,sic reputabatur &c.argumen.text.in l.iii.ff.ad Maced.&.l.j.& ibi Bald.C.eod tit.Et tenet Bald. in d.l.si quis per calumniam.ii.col.de episc.& cler.& Barto. in consi.lxxxii.punctus quæstionis. ubi etiam modum articulandi istam quasi possessionem docet: & Fel.in.c.exceptionem. nume.37.de except.post Specu. in titu. de leg.§.superest.colum.v.uersicu.quid ergo.& in tit. de iud.deleg.§.excipi.col.vij.uers.Item quia dixit &c.& Lap.alleg.lxxxix. in Dei nomine.circa medium. uersic.item dicimus &c. & facit tex. in.c.si iudex.de senten.excommu.in.vi. hãc enim quasi possesionem,ipsum iudicantem a principio adeptum fuisse: nisi prius literas suæ potestatis ostendisset, præsumi nõ debet argumen. text. in.l.prima.C.de mandat. princ. & ponit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

constitutio Bonif. viii. quæ incipit, iniunctæ. sub titu. de elect.in extrauagan. de qua meminit Cassad.decisio.viii.nu
39 me.5.de restitutio. spolia. Ex multis igitur gestis publice, & cum pluribus personis, præsumitur habilitas in persona.d. l.j.C. ad Maced.& declarat Ange.in.§.item si.colum.x. in prin.instit.de excep.prout etiam ex ipsa fama publica collatio dignitatis præsumetur.l.solennibus.C.de fid. instru. quem tex.ad istud propositum adducit Paris de sind.in uer si.electio.§.in officiis.in princ.

40 Iurisdictionis autem quasi possessio,altero non posside̅te,& præcedente titulo, uel altero possidente, ac sciente, & patiente per alium exerceri, per unicum actum iurisdictionalem acquiritur, secundum Innocen. & alios in.c.dilecti. de capel.mo. & late per Feli.in.c.auditis. colum.viii. uersic. præscribens. de præscri. & Dec.consil.cclxxj.diuino. colum. penult. in.ii. consil.lib.ii.& ponit Specu.in titu. de iurisdic. omnium iudicum.colum.penult. uersicu.illud. etiam nota quòd possessio. & Bart.in.l.j.§.si quis.ff.de iti.& actu.priua. & Alexand.consi.xcvj.in causa.colum.iii.nume.13.& consil. xciiii.colum.iii.lib.v.& consi.lxviii.col.pen.lib.ii. ubi declarãt hoc intelligi debere quoad speciem illius iurisdictionis, cuius erat actus,quem exercuit:& facit id quod ponit idem Deci. consil.cxxvi.diuino.col.ii.in princ.lib.j. declarant moder.in tracta. præscript. in.ii.quæstio. secundæ partis principalis. colum.penult.& Rot.decis.ccccxv. fuit dubitatum. colum.ii.in no. per bannimenta etiam probatur quasi possessio iuris. etiam quòd non constet illis fuisse paritum, secundum Bald.in marg.in uer. possessio refert. & seq. decis. Neap.ut per Capic.Dec.xxvii.nume.30.& ad præmissa uide etiam in decis.lvii.

41 Constito itaque semel de huiusmodi quasi possessione iurisdictionis iudicis ordinarii, ad inualidandum acta & processus ab eo factos, aliquid opponi contra ipsum non poterit, quod impotentiam facti,uel iuris concernat,ut puta quòd fuerit seruus criminosus, infamis, hæreticus,excõmunicatus,uel alias ad iudicandum inhabilis:quia acta per eum facta nihilominus ualebunt, non ex merito uitæ, sed de officii publici (in quo toleratur) potestate:ut uoluit gl. in.c.j. in fi.iii.q.vii. & Hostien. in sum. de offic. ord.§.quis

posſit eſſe. in fi.& Specu. in tit.de iud.deleg.§.excipi poteſt. uerſi.item quòd criminoſus.& in tit.de off.ord.§.fin.& facit tex.in.c.fi.in fi.iii.q.vii.&.d.l.Barbarius.ubi Bal.col.ix.&.l.ſi arbiter.C.de ſent. cum ſimil. Et de proceſſu facto coram iu dice ordinario etiam publice excommunicato quòd teneat eſt deciſ.Rot.deciſ.xxiiii.nota quòd proceſſus. ſub ti.de off. ord.in ant.& eſt communis ſententia doctorum , uidelicet quòd tales exceptiones contra iudicem ordinarium in offi cio toleratũ ad acta & proceſſus inualidandos opponi non poſsint:prout aſſerit Fel.in.c.ſciſcitatus. col.ii.de reſcript. & declarat Lanf.in.c.quoniam contra.in.§.interlocutoriæ. in princ.extra de probat.

42 Si autem tractabitur de proceſſu & ſententia iudicis delegati , & nullo modo de poteſtate ſeu delegatione ipſius conſtiterit, nec per teſtes,aut partium cõfeſsiones probari : neque de facili ad delegantem,qui hoc declaret,poſsit haberi recurſus : prout hos modos probandi ponit & declarat Spec.in tit. de probatio.§.uidendum reſtat.poſt princ. & in tit.de leg.§.ſupereſt.uerſ.quid ſi delegati iuriſdictionem , & Hoſtien.in ſumma de recuſatio.§.fin.col.pen. uerſ. quid de auditoribus . & gl.in uerb.ſine reprehenſione.in.c.cũ olim. & ibi Abb.in fi.de priuil. & ponunt doct. in.d.c. cum in iure.de off.deleg. uel etiam ſi ſententia aliqua parte præſente & non reclamante prolata,aut temporis diuturnitas, uel ſuper iuriſdictione & competentia facta pronunciatio , non ſuffragabuntur:prout diximus ſupra loquendo de ordinario,ſi hæc omnia defuerint.

43 Imprimis attendenda erit perſona ipſius delegati ? quoniam ſi de maioribus iudicibus,ac grauis & illuſtris perſona , puta Cardinalis , ſeu alias magnus officialis Papæ , uel principis foret:illi aſſerenti ſe habuiſſe iuriſdictionem, crederetur etiam in tertii præiudicium.c. nobiliſsimus. xcvii. diſt. quẽ tex.ita intelligi debere declarat Rot. deciſ.dccxiiii. nota quòd non creditur.in ant. & tenet Spec.in tit.de teſte. §.reſtat. col.iii.uerſ. decimonono creditur Cardinali &c. & in tit.de leg.§.ſupereſt.col.iiii.uerſ.quidam tamen dicunt.& Io.And.in.c.j.de offi.deleg.in.vj. quem in propoſito adducit Pau.de ca.in.l.uni.C.de mand. princ. & tenet Abb. in.c. quoad tranſlationem,in fi.de off.deleg. Lanf.in.c.quoniam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

contra.in uer.testium.uers.ulterius dubitatur.nu.75.& Feli. plura ponit in.c.cum in iure.colum.penult.uersi. præsumitur commissio.de off.deleg.& Aegid.conclus.clxxxiii.Assertioni.& Alexan.consi.cvj.col.pen.nu.19.lib.ii.ac ita stylus & consuetudo obseruat,inquit Lap.allega.xxxiii.an frater minor.uers.an credatur &c. col.fin.

Sed si persona delegati non esset talis,cui ob dignitatem, seu aliam preeminentiam uel grauitatem credendum foret: tunc si delegatio,& mādatum iurisdictionale expresse probari non poterunt,ad probationem tacitam seu præsumptā recurrēdum erit,uidelicet probando per testes quòd ille talis,qui tanquam delegatus sentētiam protulit,publice & notorie,ac sciente & patiente ipso delegate,uel illo, qui ipsum
44 delegare poterat processit,& sententiam protulit:ex tali nāque scientia & tolerantia,præsumpta delegatio resultat, & præsumitur mandatum superioris præcessisse. arg.l.j.§.magistrum. & ibi hoc firmat Pau. de cast.ff.de exercit.l.fina.ff. quod cum eo.tenet Bald. post But. & alios in.l.ii.uers.modo dixit.C.de sent.est deci. Neap.cccviii. Franciscus. col.iiii. uers.tertio ad idem.& Alex.in cons.lxxxiiii.super lib.v. & cōsi.cxxxviii.nume.9.uolu.j.& in terminis consi.clvii. uiso instru.col.iii.lib.ii.& facit etiam quod ponit consi.xvi.in causa.col.v.lib.v.& Dec.consi.cxxvj.diuino.in fi.& melius cōsi. dcl.nu.12.tangit Fel.in.c.cum in iure.col.v.in prin. de offic.
45 delega.& Corne.in consi.cclxviii.in.iiii.uol.Scientia tamen ac tolerantia ipsius superioris,ex quo est fundamentum intentionis,per eum,qui talia allegat,articulari & probari debebit: ut notat Bart.in.l.omnes.in fi.C.de agric.& censi.lib. xj.Et Ang.in auth.de eccle.tit.§.pen.& in.l.j. col.ii.C.de mili. ag. prout in proposito concludit Deci. consil.ccccxxxvii. quæritur.nu.3.lib.iii. & consil.ccccxlv.in fi.& consi.dclxxii. quæritur.col.ii.nu.7.uers.tertio etiam responderi.lib.v.post Bald.in.d.l.ii.uers.modo dixit Iacobus.C.de sent .& Alex.d. consil.cxxxviii. oportune. in princ.uolu.j.& consi.clxxix.in causa.col.ii.lib.vj.& decis.Neap.ut Capic.decis.lvii. in causa magnifici.

Vel recurrendum fuerit ad dispositionem.l. barbarius. uidelicet quòd is, qui sententiam protulit, communiter & publice habebatur & reputabatur pro iudice : ad illumque

tanquam talem ab hominibus habebatur recursus:ut diximus supra. Nam dispositio.d.l. Barbarius, etiam in iudice
46 delegato procedit,per tex.in d.l.ii.C.de sent. & est communis opinio doctorum, prout asserit Felin.in.d.c. sciscitatus, colum.iii.& in.c.cum dilecta,colum.ii.uersic.lex. Barbarius, extra de rescript.

47 Et præmissa procedent etiam si aliquod mandatum iurisdictionale appareret,quamuis impertinens, & minus sufficiens foret,quia eodem superiore, qui mandatum dedit, sciente,& patiente delegatum fines mandati excedere, uidetur quasi de nouo ad id potestatem dare, & acta ac processus ex huiusmodi tacita,& præsumpta delegatione sustinebuntur,pro quo uidetur tex.in.c.cum olim,& ibi hoc ponit Feli.col.iii.uersi.nota ibi, &c. de off.deleg. dum ponit conclusionem,quòd dominus sciens,& patiens obligatur a procuratore mandatum excedente,& facit tex.in.c.fi.de iureiur. in.vi cum aliis adductis per glossam finalem,in prin. in.d.c. cum olim,& Bar.in.l.fina.C.de excoc.& transla.milit. anno. & sentit Rot.decis.ccccxxviii.si habens, in no. ponit Ias.in.l. si procurator,uersi.septimo limita.C.de proc.& Ale.d. cons. lxxxiiii.super consultatione,lib.v.& Dec.consil. ccccxxvii. in prin.lib.iii.& hæc diximus quando de mandato,seu delegatione,saltim ad id se extendente,nullo modo constabit.

Si uero de mandato,seu delegatione constiterit, sed impugnetur,ac prætendatur illam inefficacem,& inualidã, puta ratione ipsius delegantis,uidelicet, quòd nullibi constet, quòd ipse fuerit iudex,ac potestatem talia delegandi habuerit,tunc potestas eiusdem delegantis saltim per unũ ex mo-
48 dis suprapositis probari poterit,maxime per cõmunem reputationem,& famam,quæ sufficit ad probandũ titulum saltim præsumptum in prædecessore,arg. eorum quæ diximus supra,& per ea quæ ponit Lap.allega.lxxxix.& Feli.in.c. illud,columna tertia,de præsum.& Cassad. decis.ii. &.iii. de caus.pos.& proprie.

Et constito quòd delegans fuerit iudex, etiam si de minimis iudicibus fuisset,delegare potùerit, cum hoc sit simplicis iurisdictionis.l.imperium,ubi Bart. & doctores.ff. de iurisd.om.iud §.si uero,in authen.de exhib.reis. idem foret si probaretur,quòd ipse delegans erat delegatus principis, uel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

proconſulis,aut legati de latere, ſiue ad uniuerſitatem cauſarum delegantis,uel fuerit delegatus a iudice ordinario cũ expreſſa poteſtate ſubdelegandi, prout quando committi-
49 tur quòd quis per ſe,uel alium cauſam cognoſcat, ſiue probaretur conſuetudo generalis illius loci, ſeu prouinciæ, quòd iudices quicunque indifferenter cauſas delegare, uel ſubdelegare conſueuerint: his nanque caſibus poteſtas delegandi, uel ſubdelegandi ſatis concludenter probaretur: prout præmiſſa ponit,& per multa iura comprobat Fel.poſt alios in.c.ſuper quæſtionum.§.ſi uero,de off.dele.& de quo legiſtę in.l. quia,&.l.more.ff.de iuriſd.om.iud.&.l. a iudice. C.de iud.cle.iudices,de offic.deleg. & Canoniſtæ in.c. cum Bertoldus,de re iud.& Franc.in.c.cum cauſam,de appe.cum ſimil.inſuper ſi delegatio,uel ſubdelegatio ſciente,& patiente primo delegante,facta fuiſſet,ab eodem cenſeretur facta, uel ſaltim approbata,ut declarat Alex.conſil.lxxxiiii.num.2. lib.v.& diximus ſupra.

Sed ſi opponeretur quòd delegatio,uel ſubdelegatio non ualuerit ratione ipſius cauſę delegate,puta ex eo,quòd cauſa huiuſmodi de iure non erat delegabilis, prout ſi fuiſſet meri,uel mixti imperii,iuxta tex.& not. per ſcribentes maxime.d.Alex.in.l.i.ff.de off.eius cui mandat.eſt iuriſd.& Spec.
50 in tit.de off.om.iud.§.i.per tot replicari poterit, quòd hodie obiectio non procedit,ex quo etiã de iure ciuili omnia poſſunt demandari præter ultimum ſupplicium,& illud etiã ſi præſes abeſſe,uel impeditus eſſe cœperit,ut in.§. prohibentur.in authen.de collat.& tradit Spec.in loco, de quo ſupra uerſ.ad huius autem articuli,&c.col.vi.

Et quòd de iure Canonum omnia cognoſcibilia, etiam quæ ſunt meri imperii(quicquid de iure ciuili ſit)delegabilia ſint.c.in archiepiſcopatu,ubi glo.& ſcrib.de rap.ponunt doctores in.c.quod ſedes,ubi Abb.col.ii.& Felin.eadem col. uerſi.datur alia regula,qui aſſerit hanc eſſe communem opinioné,de off.ord.& ponit Abb.in.c.paſtoralis, in.iii. notab. eo.tit.& tenet Rot.deciſ.ccccxvi.fuit dubitatum, in no. notans differentiam in hoc inter ius Canonicum, & Ciuile: & uere ita eſt communis opinio,ut atteſtatur etiam d.Alexan. conſil.cvi.perſpectis,columna finali,uerſicul.& hoc maxime libro ſecundo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Si diceretur delegationem non ualuisse, ex eo quòd causa
delegata ad forum delegantis non spectabat, iuxta tex. in.l.
51 i.C.qui pro sua iurisd.tunc replicabitur, si causa huiusmodi
ad forum delegantis spectauerit, necne pertinuisse ad cogni
tionem, & forum ipsius subdelegati, ad quem pertinet exce-
ptiones, per quas negatur delegantem habuisse iurisdictio-
nem, admittere, uel repellere.c.si a subdelegato, de off.deleg.
lib.vi.& ibi glo.in uerb.aliis casibus, & ibidem Ioan.And.&
Spec. ac Ioan.And.in addit.in uerb.cognoscet.in.§.fi.uersic.
sed quis cognoscet.col.v.de iud.delega.de quo ponit Abbas
in.c.cum te consulente, in fin.de off.deleg.& Feli. in.c. super
literis, columna finali, de rescrip.& propterea cum non fue-
52 rit coram eo exceptum, quôd saltim ratione dubii, & incerti
euentus, ipse remansit iudex, ut inquit Spec. in loco de quo
supra, & facit tex.in.l.si quis ex aliena.ff.de iud.capitul.signi-
ficantibus, de offic.delegat.& est gloss.in.l.secunda, in uerb.
sciant.ff.si quis in ius uoc.&c. Nam uidemus, quôd quis co-
gnoscere consueuit an sua sit iurisdictio, ut in dictis iuri-
bus, & latissime ponit Angelus in.§.præterea, columna de-
cima, uersicul.quæro opponitur quòd est iudex incompe-
tens, &c. instit. de except. & Anton. Corset. in lib.singula-
rium, in uerb. iurisdictio. ubi ponunt regulam cum suis
fallentiis.

Si uero diceretur delegationem non ualuisse, ex quo dele
gatus de iurisdictione delegantis non erat: prout requiri ui-
53 detur per tex.in.l.unica.C.qui pro sua iurisd. Respõde istud
non esse de substantia delegationis, sed duntaxat requiri ad
effectum, quòd delegatus cogi ad delegationem acceptan-
dam, & exequendam possit. Nam delegatio in personam
etiam non subditam facta ualet, quamuis inuitus ad id mu-
nus cogi non possit, prout declarant doct.in.d.l.unic.& Io.
And.in Spec.de iud.deleg.in.§.iam nunc.in princip.in uerb.
causarum, & Abb.post alios in.c.pastoralis.ii.colum. uersic.
quarto nota.de off.ord.& est glo.ordinaria in.l.eum qui.in
uerb.magistratum.ff.de iurisd.om.iud.

Sed si delegatio impugnaretur ratione personę ipsius de-
legati, puta quôd diceretur seruum, monachum, infamem,
seu alias iurisdictionis incapacem extitisse, iuxta text.in.l. cũ
prætor.§.final.ff.de iud. & capitulo tria sunt.iii.quæstio.vii.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.2.2.11

54 Responde quòd processus,& sententiæ per iudicem,qui patiebatur defectum suæ potestatis impeditiuum latæ, si non fuit oppositum,ipso iure teneat,iuxta communem opinionem scribentium,de qua post alios attestatur Feli. asserens hoc etiam procedere in delegato,in.c.sciscitaris,col.iii.uersi. ualet processus,extra de rescript.dummodo tales defectus a iure naturæ non proueniant,uel quem funditus inhabilem & incapacem reddant,ut de furioso,muto,surdo,impubere, & similibus alias diximus,& declarant ibi Feli.& Ang.in.l.fi. C.de except.& Roma.in rub.de arb.col.viii.

55 Insuper ante sententiam saltim declaratoriam quis non debet reputari,neque dici infamis,criminosus,excommunicatus,uel similis,ut declarat Dec.in consil.dcccxxii. in causa electionis,num.13.& ponunt doc.in.c. ad probandum , per illum tex.de re iud.&.c.intelleximus,de iud.Bart. & Bal.in.l. ii.C.de sent.Abb.in.c.fraternitatis,in.vi.col.de test.post glo. in summa.xxiiii.q.i.& alias diximus . Et propterea antequã quis publice pro tali.s.inhabili,& incapaci habeatur,quæ facta sunt,ratione officii utilitate,& authoritate publici , propter communem errorem,& publicam utilitatẽ sustinebuntur.d.l.barbarius.ff.de off.præsi.cum simil.

56 Est etiam aduertendum quoniam similes exceptiones, uidelicet talis delegatus,uel etiam impetrator erat infamis,criminosus,&c.non faciunt,quòd literæ, seu mandatum iurisdictionale non ualeat,quamuis forsan ipsum delegantem a concedendo,si talia sciuisset,retraxissent,ut inquit Specul.in tit.de excep.§.nunc uidendum,col.pen.uersic. sed nunquid, de quo per Inno.in.c.super literis,de rescrip.& in.c. cum super,de off.deleg.ponit Lanf.in.c. quoniam contra , in.§.interlocutoriæ,post prin.extra de proba.

57 Debent etiam tales, ac similes exceptiones , quæ contra personam iudicis,uel comparentium proponuntur, ante litem contestatam opponi,ex quo declaratoriæ sunt , ac litiscontestatio sit finis,& terminus talia opponendi.l.cum apertissimi.C.de iud.l.iii.C de iuris.om.iudi.l. ita demum.C. de proc.l.Pomponius.§.rati.ff.eod.c.si quis.§.exceptio.iii. q. vi.

58 Nisi forent tales exceptiones,quæ iudicium retro actũ redderent ipso iure nullum,quoniam istæ quandocunque,etiã post sententiam,opponi possent , cum semper in principio

esse, & nihil fuisse factum uideatur, prout est quando in totum negatur iurisdictio, & adducitur causa penitus eradicās ut puta quòd ipse assertus iudex fuit uir priuatus, & absque aliqua potestate, uel totaliter incompetens, ut sunt iudices seculares ratione clericorum, uel quòd patiebatur aliquē naturæ defectum totaliter iurisdictionem impedientem, seu quòd literæ delegationis fuerunt falsæ, aut impetratę pro publice excōmunicato, uel quòd essemus in actu, cui a principio lex omnino resistebat, & omnem potentiam aliter faciendi remouebat, secundum Bald. in. l. fi. nu. 7. C. ad senatus. Mace. his etenim casibus si exceptio opposita, ac etiam per interlocutoriam, quæ in rem transiuisset iudicatam, a iudice expresse repulsa foret, nihilominus adhuc etiam post diffinitiuam, de ea in causa appellationis, quæri poterit, ut est text. in. c. licet, & ibi gloss. in uerb. reddens, de appel. in. vi. Bald. in l. ii. ff. si quis in ius uo. Alex. in. l. i. §. sublata. ff. ad Trebel. ponit Feli. post alios in. c inter monasterium, col. vi. uersi. decima declaratio. de re iud. Bar. & alii in. l. licet. C. de procur. & Canonistæ in. c. in nostra, extra eod. tit.

In reliquis autem frustra opponetur exceptio quoad iudicium retrofactum, & sententiam latam annullādam, quia etiam quòd exceptio esset uera, & probaretur, per hoc non releuat probantem, cum sententia ex hoc non inualidetur.

Et sequendo ordinem suprascriptum pone quòd iurisdictio, & delegatio impugnentur sub prætextu quòd literæ, super hoc emanatæ fuerint subreptitiæ, & obreptitiæ, & nullā propterea uideantur attribuisse potestatem, iuxta text. in. c. tua nobis, de off. uic. talis excep. non releuabit, nec reddet
59 processum retro nullum, ex quo literæ, seu rescripta ad lites (si modo aduocatoria non sint) etiam quòd essent subreptitia, & obreptitia, non ipso iure nulla, sed ope exceptionis elidenda sunt: & propterea processum illorum uigore facti reputantur ualidi. c. si autem. c. plerunque. c. cæterum c. ad audientiam, el. ii. ubi late per gloss. & doctores de rescrip. ponit Hostien. in summa. eo. tit. §. quæ possunt obiici, col. viii. uers. sed nunquid processus, & eandem conclusionem tenet Rot. ut per Aegid. conclus. cccclxxxv. processus, & Bisignet. decis. xiii. utrum si sit, in tit. de rescrip. & Cassad. decis. i. eod. tit. late per Feli. in. c. super literis, & . d. c. ad audientiam. Et nota quia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

casu quo essemus in aduocatione, si causa uni commissa, alteri in eo statu, quo erat coram primo, committeretur, commissio ualeret, licet status illius aliter non exprimeretur: nã ex actis, & processu incontinenti de illius statu apparere poterit, & satis constat de mente committentis alteri, quòd uoluit eam reuocare a primo, ut uoluit Innocen. & ibi declarat Feli. col. ii. in prin. in. c. ex literis, de offic. delega. & tenet Rot. decis. ccclxxxiii. nota quòd licet causa. in antiq. & deci. ccxiiii. si causa. iuncta decis. lxvii. si petatur, cum sua add. quæ istud declarat in no. maxime si apponeretur illa clausula solita, uidelicet (statum, & merita causæ pro sufficienter expresis habent, ut. d. decis. ccxiiii. quia talis clausula habet uim specificę mẽtionis, ut uoluit Ang. per illũ tex. in. l. omnes. C. de quad. præs. & extat consiliũ d. Ant. de But. cons. ii. quod hodie obseruatur in Rot. quicquid teneant doct. in cõtrarium, prout attestatur Cassad. super reg. de triennali, deci. x. nu. 2. & attestatur idem Saruen. ibidem. q. xvii. in fin. & idem Cass. decis. xxxviii. num. 3. super eisdem regulis, & Dec. consi. cccxli. uiso in princ. & consil. clxv. uiso, col. i. quamuis clausula huiusmodi intentionis defectum nõ tollat, secundum ea quæ uoluit Paris in consil. lxxiiii. gratia, lib. iiii.

Si uero impugnaretur processus sub prætextu quòd forma rescripti, seu delegationis non fuerit seruata, iuxta terminos capit. cum dilecta, de rescript. c. cum uenerabilis, de off. deleg. cum simil. erit primo diligenter considerandum, nunquid per illam forma aliqua præter iuris communis dispositionem inducta fuerit, super quo uidebis ea quæ opportune posuit Fel. in. d. c. cum dilecta, col. v. uersi. primum signũ,
60 idem tractat de signis formam denotantibus. Et præsupposito quòd formam indixerint, uidebitur nunquid talis forma publicum, uel potius merum fauorem ipsarum partium concernat, prout in huiusmodi rescriptis de iustitia plerunque contingere solet. Nam si partium fauorem principaliter concernet, & iudex procedendo illam de expresso, uel saltem tacito, dictarum partium consensu, non seruauerit, ut est quando neutra pars excessui contradicit, processus erit ualidus, & imputabitur parti, quæ si displicebat, processui contradicere debuit, pro quo facit tex. in cle. sæpe, in uerb. non contradicentibus, circa fin. & hoc uidetur sensisse Inno.

in capitulo prudentiam,& clarius firmat Panor. in capitulo ſuper quæſtionum.§.uerum,col.ii.uerſic. nota hoc dictum, & in capit. quoniam.§.is autem,in ii.notab.de off. deleg. & idem tenet Feli.in.d.capit.cum dilecta,col.xi.uerſicul.limita hæc,& in.c.cum olim,col.iii.nerſic. nota quòd iudex poteſt excedere fines mandati, ſi partes non contradicunt, &c. de off.delega.& de quo per Alexand. in. l. ius publicum. ff. de pact.idcirco quando iudex excedit, neceſſaria eſt contradictio,ne pars tacendo uideatur conſentire, ex quo in actis
61 iudicialibus paria ſunt partem expreſſe conſentire, uel præſentem eſſe,& non contradicere, ut uoluit Bartol. in.l. prima.C.de relat.& in.l.ne in arbitris,in fin.C.de arb. & Bald. in.l.Emancipatione.C.de fide inſtru.& ponit Felin.pro reg. in capitulo cum in iure,col.iiii.uerſi.ſecunda concluſio, de off.deleg.& benefaciunt quæ ponit Alex.conſil.xxxi.habita, colum.ii.in prin.lib.vii.

62 Quinimo nedum exceſſui contradicendum, ſed ab huiuſmodi proceſſu appellandum eſt, ut inquit Panor. in.d.c. ſuper quæſtionum,& in.c.cum olim Abb.in.iii. not. de off. deleg.& ſi non appellaretur,iudicium, & proceſſus ualeret, quoniam regulare eſt,ut quis excipiat,& ſi exceptio nō admittitur,quòd a non admiſsione,& reiectione, ſeu proceſſu ad ulteriora appelletur. Et tunc per huiuſmodi appellationem ſuſpenditur iuriſdictio,& impeditur iudex ne ulterius progredi poſsit,& ſi progreditur, nulliter facit, ut declarat idem Abb.in.c.ex parte,el.ii.col.i.de app.Bar.in.l.ſi a procedente.C.de dilat.Feli.in.c.Eccleſia ſanctæ Mariæ,col.xi.uerſ. nec excuſatur,extra de conſtit.idem ponit Hoſtien. in ſumma,de reſcript.in.§.quæ poſſunt obiici,col.ix.uerſi. ita ſimplex ſum, in fi. Simplex igitur proteſtatio ad reddendum proceſſum nullum non ſufficeret.

63 Poſſes etiam ad ſaluandum proceſſum ab iſta obiectione de forma mandati non ſeruata recurrere ad ea, quæ ponit Iaſ.poſt alios in.l.ſi procurator.C.de procu.ponens quot modis mandatum excedi poſsit, & ad ea quæ ponit idem Felin. in dicto capitulo cum dilecta, columna .c v i . uerſiculo limita regulam, ubi notabiliter ponit octo fallentias ad illum text.ex quibus aliquæ fortaſsis inſeruient propoſito tuo, & ad ea quæ ſupra diximus de iudice delegato

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

excedente formam mandati ſciente,& patiente ipſo delegan
te,& uide Alex.conſi.ii.uiſis,in princip. lib.ii.ubi ponit ſatis
eſſe adimplere formam mandati per æquipollens,& idẽ po-
nit.xc.conſi.in fin.lib.iii.Memor etiam fueris quòd Inno. in
d.c.prudentia,in uerſi.excommunicari, dixit quòd ubicun-
que in reſcripto apponitur clauſula concernens inſtructio-
nem circa merita cauſæ,quæ alias intelligebatur,non cenſe-
tur inducta noua forma mandati,item ſi mandatur aliquid
fieri ſub conditione, etiam non extante conditione, tenet
quod fit,dummodo partes non contradicant, & quoad pri-
mum dictum refert,& commendat Abbas in capit.fina.col.
penult.uerſi,uenio,extra de præſump.Et uide Bald.in.l.prę-
ſcriptione,col.iii.uerſicul.& ex hoc ſoluitur.C. ſi contra ius,
uel util.pub.

Sed ſi impugnabitur iuriſdictio delegati,& eius proceſſus
ſub prætextu, quòd limites ſuæ iuriſdictionis exceſſerit, ac
extra ſibi commiſſa,& demandata proceſſerit,erit aduerten-
dum,quoniam,& ſi reſcripta ad lites, ex eo quòd plerunque
concedens a partibus circa impetrata decipitur, ſint ſtricte
capienda,ut uoluit tex.in.c.p.&.g.de off.dele.c.fin.c.ſedes.c.
ex tenore,de reſcript.cũ ſimil. quæ ponit Rot.deciſ.ccccxvii.
64 fuit dubitatum,in fin.in no.nihilominus hoc intelligi de-
bet ad effectum,ut reſcripta huiuſmodi ius commune mi-
nus lædant,quàm fieri poſsit: in hoc enim ſtricta fieri debet
interpretatio,ut declarant doctores in. c. i.&.c. cauſam quę.
ubi Feli.col.viii.uerſicu.ſexta declaratio.de reſcript. & ponit
Alex.conſ.xxxiii.uiſis,col.ii.lib.vi.& Deci.conſ.xxxiii.colum.
pen.uerſ. Tertio præmitto,lib.i.& conſ.ccix.col.ii.circa me-
dium,& conſ.ccxxxiii.diuino.col.fin.lib.ii.

Quando autem reſcripta,& delegationes huiuſmodi pa-
rum,uel nihil ius commune offendunt, prout ſunt iſta me-
65 re delegatoria,quæ gratioſa non ſunt, ſed iuris rationi ni-
tuntur,latiſsime interpretari debent,uidelicet quantum pa-
titur proprietas uerborum,iuris neceſsitas, & mandantis in-
tentio,ut declarat Inno.in.d.c.ſuper literis.ii.col.& Io. Mill.
in uerb.reſcripta ſunt ſtricti iuris, allegando Bald.in.l. præ-
ſcriptione,colum.viii.uerſi.his præmiſsis(quem uideas)C.ſi
contra ius,uel util.pub. & in terminis ponit Abb. in.c. cum
olim Abbas,col.iii.uerſi.ſed quæro,de off.deleg.& Roma.in
conſ.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

consi.ccclxiij.ubi firmatur cōclusio quòd rescripta huiusmodi delegatoria ad omnia quæ extendi possunt ex lato significatu uerborum extendi debent. Et facit conclusio dominorum, ut per Aegid. conclusi.dlviij.conclusio quòd si.&.dcvj. conclu.& sentit Dec.consi.xxxiij.col.pen.in fin.lib.j.& consi. cclxxxv.uiso tenore.col.iij.uersi.nec obstat.lib.ij.

66 Hinc uidemus quòd delegatus principis ad audiendum, uidetur etiam delegatus ad diffiniēdum, prout delegatus ad unam causam, uidetur etiam delegatus ad quamlibet illi incidentem, & sic in incidentibus & accessoriis non est necessaria commissio specialis, inquit Bald. per illum text.in.l.fi.
67 C.ubi & apud quem.Et Mill.in uerb. rescriptum si mandat. & facit tex.in.l.qui proprio.§.item quæritur.ff.de procur.iudici enim statim quòd factus est iudex, omnium rerum, quę in iudicio uersantur, officium incumbit.l.Aediles.§.item sciē dum.ff.de ędilit.edic.hinc est etiam quòd iudex causæ appellationis absque alia speciali commissione de nullitate, tanq̄ incidenti & accessorio cognoscit, ut per eundem Bald.in.l.j. C.quando prouoc. non est necesse. & per Felin. in capitulo
68 super literis. uersicu.quæro facit.de rescript.prout.uidemus etiam quòd simpliciter commissa causa, intelligitur tam ciuiliter, quàm criminaliter commissa, secundum Bald. in addit.Specu.in titu.de iudic.dèlegat. uersicul. causa simpliciter commissa.& allegat Ioan.Andr.in Nouella, in capitu.dispendia.de rescrip.in sexto, item censetur commissa tam respectu proprietatis quàm possessionis.capitulo ad hæc. de sequest. pos.& fruct.est glo.prima, in capitulo secundo.de caus. poss. & proprie.& tenet Rot.ut per Aegid.conclusio. dcvj. & Rot. decisio.cccxcvj.si committatur causa.in no.Ac insuper intelligitur commissa nedum quoad cognitionem, sed etiam quoad illius decisionem (ut diximus) argument.l. de qua re.ff. de iudic.capitulo si iudex.de senten.excommunica.in sexto, Sentit Bartol.Imol.Alexan.Ias.& alij, in.l.à Diuo Pio, in principio.ff.de re iudica.ponit Felin. in capitulo super quæstionum.per illum text.columna secunda uersicu.nota ubi causæ. &c.de offic.deleg.

Sub ergo simplici commissione causæ regulariter includuntur & ueniunt omnia sine quibus iurisdictio explicari, & causa cognosci non posset.l secunda.ff.de iurisdi. om.iu.l.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ad rē.&.l.legatū.ff.de proc.idcirco datus iudex i cā ſpolij cognoſcet ēt de dānis datis in expulſione, qa talia ſunt acceſſoria ad interdictū unde ui.l.j.§.q ui deiectus.ff.unde ui.c.grauis.de reſti.ſpo.ponit Ab.in.d.c.cū olim.de off.del.itē iudex in cā matrimonij datus de dote tāq̄ acceſſorio, & ab illo depēdēte cognoſcere poterit.c.de prudētia.de dot.poſt.diuor.reſti.& ponit Abb.in conſi.xviij.Ieſu Chriſti.in,iii.col.ii.p̄te & in ſumma iudex datus ſup aliquo negotio,de oībus incidentibus,dependentibus,emergentibus,annexis,& cōnexis, ſine quibus negotiū cōmiſſum cōmode explicari nō poſſet, cognoſcet,ut eſt gl.in.c.cū dilectus.de arbit.etiāſi eſſent acceſſoria acceſſorij,ut ponit idē Abb.in.c.prudentiā.§.ſi uero. in.i.notab.& in.c.p̄terea,in ulti. notab.in fi.ubi plura de hoc poſuit Felin.extra de offic.delega.& Iaſ.in.l.ſi procurat.C.de procur.facit quod poſuit Specula.in titu.de reſcript.præſenta.§.ultimo, columna quarta , uerſiculo item quod facit . & Caſſad.deciſio.vj.de reſcrip.& plenius deciſio.ix.de cauſ.poſ. & proprie.ubi uideas.& facit tex.in.l.quoties.C.de iud.&.l.j. &.ii.ff.de quibus reb.ad iud.eundem eat.& quod ponit Bal. in.l.aduerſus.C. ſi aduerſ. rem iud. & in.l. cum Papinianus. C.de ſenten.&.l ſi idem cum eodem.§.quod ſi mutuæ.ff.de iuriſdic. omnium iudicū. in quibus locis reperies regulam, quòd ratione coniunctionis & connexitatis cauſam,ac diſpē
69 dii incommoditatis , & perplexitatis euitandæ ad eundem iudicem iri debet,& qui cognoſcit de uno,poteſt & reliquū cognoſcere,nec opponi regulariter poteſt exceptio incompetentiæ,ut declarat idem Bald.in dicta.l.cum Papinianus . & Felin.in capitulo præterea,colum. ſecunda,uerſi.nota quòd uno commiſſo.de offic.deleg.& in cap.cauſam quæ. colū.ii. uerſicu.ubi mandatum.de re iud.ponit deciſio Neap. ut per Capic. deciſi.cxxii.in cauſa ſpectabilis. cum ſimil.& hæc dūmodo iudex capax cognitionis incidētis quæſtionis exiſtat, propter tex.in.c.tuā.de ord.cog.&.c.lator.extra,q fil.ſint leg.
70 Et notabis unum quòd ubicūque de quantitate ad iuriſdictionem pertinente quæritur,ſemper quantum petitur,nō quantum debeatur , attendi debet.l.penul.§.fin. ff.de iuriſdi om.iud.nec fieri debet coaceruatio ſummarum ad impediēdam iuriſdictionem.l.ſi idem cum eodem,in prin.ff.eo. & licet in prin.cauſæ de ſumma ſeu ualore rei dubitaretur , etiā

quòd post modum in processu rem, seu summam præfatam limites iurisdictionis excedere apparuerit, nihilominus talis iudex ratione dubietatis, quæ à principio inerat, super tali re ptātē & metas suę iurisdictionis excedē. pronūtiare poterit, p tex.in.l.fi.§.fi.& ibi Bar.q hoc multū cōmēdat.C.de ap.& idē Bar. quē cęteri sequūtur i.d.l.si idē cū eodē.ff.de iuris.om.iu.

Aliqñ ēt iurisdictio delegata ipugnari cōsueuit sub ptextu, quòd ois iurisdictio añ sniam tacite, uel expsse p obitū delegātis expirauerit, seu p aliquē aliū ex modis positis in Spe, de iud.dele.in.§.restat.& doc.in.c.gratū.&.c. in literis.extra.eo. tit.in quo erit aduertēdū, qm̄ uera est regula, iurisdictionem
71 delegati re integra.i.añq delegatus iurisdictione uti incipiat, p decessū seu recessū ipsius delegātis oino expirare.c.quis.de of.de.in.vi.c.fi.in fi.extra de of.le.declarāt doc.in.l.& qa. i fi. ubi est tex.ff.de iuris.om.iu.& in.l.eius q.ubi Ale.ff.si cer.pe. & cano.in.d.c.gratū.sed si iurisdictio semel fuerit acqsita, & i personā ipsius delegati efficaciter trāsierit, amplius ipso iure nō expirat, sed opus est exceptiōe, p q̄ deducatur & probetur cā, pp q̄ expirasse ptēditur, p tex.i.c.si à subdelegato. & ibi gl. in uerb.ipso iur.& Arch.de of.de.li.vi. tenet Host.in sum.de of.de.§.fi.uers.uel recessū.& Inn.in.c.licet.eo.ti.& Spe.in.d.§. restat.uers.qd si delegatus.col.iiii.in fi.de quo p gl.in.c. cū uenisset.ubi Abb.tenet cōtrariū.de testi.uolūtas etenim durare psumitur, quatenus mutata nō probetur.l.ii.&.l.eū qui.ff.de
72 prob.c.platū.de his quæ met.cau.c.maiores.& ibi gl.circa fi. de baptis.facit tex.in.l.si forte.ff.de of.ps.& rescripta ac māda
73 ta hmōi delegatoria tm̄ durāt, q̄tū actio sup qua cōcedūtur, ut inqt Abb.in.c.quęrēti.uer.sup gl.fi.de of.de.c.pe.de iud.c. si aūt.de rescri.l.ii.C.de diuer.rescri. Qualitercūque igitur iu-
74 risdictio reuocetur, hoc proponi, & iudici delegato notificari debet, alias si añ exceptionē & notificationē, tāq iudex sentētiā ferret, reputaretur ualida.arg.tex.in cle.i.de renūcia.&.c. auditis.de procu.c.dilecti.el.ii.de pb.c.audita.de restit.spo.& ponit Bal.in.l.j.in fi.C.ut lit.pē.& i.l.mādatū. col.pe.C.mād. & i.l.falsus.col.vii.C.de fur.& Fel.i.c.de causis.sup gl. i uerb. certū tps.de of.de.doc.i.c.cęterū.de rescri.& late firmat Deci. cōs.295.i cā istorū.col.ii.uer.ii.rn̄detur. li.ii. Videas nihilominus Boe.i dec.parla.347.dū ponit, nūqd p creationē secūdi vicarii cēseatur prius reuocatus. Et an gesta añ notificationē re

uocationis teneant, ubi super utroque negatiue concludit.
75 Sed si opponeretur delegationem, seu rescriptum, & causæ commissionem ratione ipsius impetrantis non ualuisse, quasi quòd ad id nullum habuerit à principali domino mãdatum iuxta tex. in capitulo nonnulli. in fin. & in capitul. ex parte decani, de rescrip. cum aliis, de quibus per Alexand. qui hoc tenet in consilio. cxxxv. Ponderatis. columna secunda, libro secundo. Tunc responderi poterit ex stylo Romana cur. hoc non seruari, quinimo indistincte unus pro alio etiam sine mandato rescripta huiusmodi & causarum commissiones impetrat, ut quotidie uidemus, & de hoc stylo attestatur glo. in dicto capitulo nonnulli. & capitulo ex parte. in uerb. siue. & Rot. decisi. clxxv. commissio, in no. & Cassad. decisio. prima, in fin. sub titu. de procura. satis igitur fuerit quod illis plures aliquando usi fuerint, quia tunc non disputabit de persona impetrantis, per id quod ponit Aegid. conclusi. dlvj. conclusio. circa medium. & dlxxxiij. licet usus. cum sequent. præterea ubi impetratio seu actus requirit impensam præsumitur ab eo factus, de cuius interesse acquiritur per doctor. Bartolus. in. l. cum seruus. ff. de uerbo. obligatio. cum aliis latissime cumulatis per Felin. in capitulo sicut. columna. xxij. uersicu. fallit quinto. & Capic. decisi. lxxxvj. in causa magna. nu. 11. & alias dixi primo, de re iud.

Hæc igitur & similia prodesse poterunt, quando aduersarius eum qui ius dixit, nullam habuisse iurisdictionem & potestatem excipiet. si uero illum iudicem fateatur, sed incompetentem affirmet, puta ratione loci, causę, seu rei, temporis, uel personarum, tunc diligenter considerata obiectione, & illius ueritate, aduertas primo nũquid fueris in aliquo ex casibus in quibus non attẽditur neque fori, neque iudicis cõpetentia, quos enumerant Moderni in Rub. de fo. compe. & Corset posuit. xxxv. in dictionario. dominus Abb. Panor. in uersi. iudicis incompetentia. & si in aliquo ex ipsis non fue-
76 ris, ac reliqua tibi desint, poteris ad materiam prorogationis conuolare, quoniam tu scis quòd iurisdictio tam ordinaria quàm delegata per consensum partium tacitũ uel expressum de tempore in aliud tp̃s prorogari potest, dũmodo iudex saltẽ tacite cõsentiat, ut probatur in. l. ij. §. sed si iudex. & ibi Bar. ff. de re iud. & in. c. j. de causis. ubi p̃ Inn. & alios de of. deleg.

77 Sicuti utraque iurisdictio potest ēt de re ad rem & absque aliquo partium consensu expresso prorogari.l. de qua re.§.j. & ibi gl.ff.de iud.c.cum olim Abb.& ibi scribe.extra de offi. delega.declarat Bar.in.d.l.ij.§.sed si iudex.Imol.& Panormit. in dicto capitulo P.& G.columna.xxij.& Felin. in dicto cap. de causis.columna.iij.uersicu.septima declaratio.ac (ut dixi) satis est quòd tacitus partium consensus accedat, secundum Bal.in.l.j.in.iiij.columna.C.si à non compet.iud.tenet.& declarat Alex.in consi.lxxxiiij.super.lib.v.& deci.Neapol.cxvij. promisio.nu.4.Paris de Put.de sind.in uerb. instrumētum. in principio.Guid.Papæ.q.cclxxxv.statuto.

78 Prout etiam ex eodem tacito uel expresso partium cōsensu,etiam absque scitu iudicis iurisdictio ordinaria poterit de persona ad personam prorogari, & unus iudex pro altero assumi.l.prima,& secūda.§.conuenire.ff. de iud.l.j.C. de iur. om.iud.c.significasti.de foro compe.quamuis si personæ litigatorum essent alteri iudici nedum ratione nudi exercitij iurisdictionis,uerumetiā alterius superioritatis & subiectionis supposite,prout sunt clerici respectu sui ordinarij,ac uassalli respectu domini feudi, tunc ad prorogandum alterius iudicis iurisdictionem requireretur etiam consensus illorum superioris dicto cap.significasti.&.c.Romana.in prin.eodem titu.in.vj.ponit Spec.de comp.iud.adit.§. generaliter. uersic. & nota quatuor esse necessaria.declarat Bar.in.d.l.j.ff. de iudic.& doctores in.d.l.si quis ex consensu.& Capic. in decisi. Neap.decisio.ix.in causa uertente.col.j.ubi uide.

Delegata autem iurisdictio hoc casu de persona ad personam in delegatione tacite,uel expresse, seu principaliter, uel incidenter non comprehensam non prorogatur, per text.in d.c.P.& G.ubi gl.& doct.ad omnium tamen personas quas negotium tangit,& de quarum interesse agitur,iuris authoritate extensio fit ut inquit Hostien.in summa, de offic.iud. deleg.§.quibus modis.columna fina.uersicu.& in summa.& ponit decisi.Neap.ccxxvij.quidam nobilis.& diximus supra.

79 Vtraque etiam iurisdictio de loco ad locū consueuit prorogari,dummodo in iudice delegato partes expresse consentiant.c.statutum.§.in nullo.de rescrip. in sexto. & tenet Rot: decis.ccclxxx.si iudex.in no.ubi quòd tacitus consensus non sufficeret,& si locus ille foret in alterius iudicis territorio, ēt

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

illius iudicis consensus requireretur, ut uoluit gl. in. c. ut litigantes. de offic. ord. in. vi. & tenet Abb. in. d. c. P. & G. colũ. vi. in prin. & c. cum olim Abb. de offic. dele. Ang. in. l. fi. ff. de iurisd. om. iu. Notabis tamẽ quòd in omnibus casibus in quibus agitur de proroganda iuri sdictione, requiritur necessario quòd iudex capax sit illius iurisdictionis, & cognitioni. quæ prorogari intenditur, ut uoluit Inno. in cap. pastoralis. § de re iudica. & doctores in cap. fi. de iudi.

80 Quandocunque igitur oppositum fuerit de iudicis incõpetentia, ad saluandum processum replicari poterit de illius prorogatione expressa, uel tacita, idest quòd partes sponte, & scienter coram huiusmodi iudice litem contestati sunt, uel etiam ante litem contestatam coram eo actus positiuos, qui citra iurisdictionem explicari non poterant, fecisse reperiuntur. His nãque modis in eum tanquàm iudicem consensisse, & iurisdictionem prorogasse uidentur, prout est communis opinio scribentium, de qua fidem facit Felin. in. c. i. colũ. iii. uersi, glo. in uerb. placere. extra de iud.

Erit tamen aduertendum, quòd si litigator nou fuerit peritus, præsumitur in dubio coram iudice incompetenti litigasse per errorem, ut uoluit Spec. in ti. de iud. compe. adit. §. i. uersi. sed nunquid præsumetur, & Bal. in. l. eos, in princ. col. fi. C. de appella. cum aliis, de quibus per Alex. consil. xii. uisõ. col. ii. uersi. iii. responderi, lib. vi. hæc & similia prodesse poterunt, ubicunque nullitas ex defectu iurisdictionis ex aduerso opponetur.

Si uero nullitatem aliũde puta ex inhabilitate litigatum, uel defectu mandati comparentium prouenisse prætensum fuerit, imprimis diligenter cõsiderabitur nullitas obiecta, ac unde, & qualiter proueniat, & in iudicio proponatur.

81 Nam finge quòd asseratur sñiam & processum nullum, ex eo quòd is qui in iudicio fuit, & sñiam sibi fauorabilẽ reportauit, fuerit minor. xxv. annis, qui absque interuentu tutoris uel curatoris personam legitimam in iudicio standi non habet, ut in. l. prima, & ibi tradunt scr. C. qui legit. pers. stand. & in. l. si præses. C. quomodo & quando iud.

Siue quòd fuerit filiusfamilias, qui absque cõsensu patris in iudicio regulariter esse non potest, secundum gl. in. l. cum non solũ, sup uerb. necessitate per illũ tex. C. de bo. quæ lib.

& in.l.fi.C.ad Maced,&,c.si annum.de iud.in sexto.
Vel quòd monachus,siue religiosus sine superioris sui licentia in iudicio steterit,contra tex,in cap, causam, extra de iud,c.ex parte,de accus,c,placuit,el,ii,&,c,nõnulli,xvi,q,i,
Aut mutus,surdus,prodigus,cui bonis fuerat interdictũ, uel similes,qui sine curatore in iudicio stare nõ p̃nt,ut.ff.de priuil,credit,l,dabimus.§.fi,&,l,surdo,eo,ti,l,i,&,l, mulieri, ff.de cura,fu,l.i.§.fi,cum seq,ff.de postul,cum simil.
Huic & simili obiectioni poteris r̃ndere , quòd & si oẽs & singuli supradicti regulariter quoad illorum prçiudicium in iudicio stare non possint,secus tñ esse quoad ipsorum commodum & utilitatem,quia talibus à.l.speciali fauore indultum est,ut eorum conditionem meliorem per seipsos, deteriorem uero non aliter q̃ cum tutoris aut curatoris authoritate facere possint.l.contra iuris regulas,in princ.ff. de pact. insti.de autho.tuto.in prin.& propterea uelle & nolle in eorum commodum,non aũt in eorum prçiudicium habere dicuntur.l.Iulianus.§.si quis pupillo.ff.de actio. empt.l.ii.§.fi. ff.sol·mat.l.inuitam.ff.de seruit,urb,præd,ponit glo.in,l,pupillus,ff.de regu,iur.idcirco cum in casu nostro sñia in eorũ commodum & fauorem lata præsupponatur,ad ipsam inualidandam quòd tales fuerint inhabiles, aut incapaces opponi non poterit,cum iure speciali,quoad illorum cõmodum capaces & habiles reputentur , uel potius cesset cã & rõ legis eosdẽ per se in iudicio stare prohibentis. Sñiæ igitur & processus illorũ fauorem concernẽtes ualidi sunt,prout est text, expressus in,l,non eo minus.ubi late ponunt scribẽt,eo.C, de procu,&,l.i,ubi gl,in uerb.aduersus,C.q legi.p̃sonã,&.l. si tutor,ubi gl,Bar,& alii.C.in qb.cau,in integ.resti, Et q̃uis
82 d.l.non eo minus.in noie.xxv.annis minus legitime iudicio comparente loquatur , nihilominus ex idẽtitate rõnis ẽt ad alios qui tutorum uel curatorum auxilio iuuantur,extendi solet,qm̃ priuilegium uni ex prænominatis concessum,sçpius ad alios leges ipse extendunt,prout patet in,l.Fulcinius .§. adeo,& ibi Bar.& Alex.&.§. plane.ff.ex quib. caus.in possessionem eat.&.l.et mulieri.§ fi.iuncta gl.ff.de cura,furio.l, secunda,et ibi glo,et Bal.qui in materia nullitatis loquitur, et tales parificat.C.eodem titu.et dicta.l. dabimus, in fi.cũ.l. seq,ff, de priuil,credit,et,l,tutor pupilli,et ibi Paul.de Castr,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ff.de iureiuran.l.si curatorem habens.C. de in integ. restitu. nu.& specialius quòd de pupillo,& eo cui bonis est interdictum fiat comparatio,uidetur tex.in.l.certi condictio.§.qm̃. in fin.ff.si certum peta.&.l.qui bonis.ff.de nouat.iuncto tex. insti.de autho.tutor.in princi.de furioso & prodigo uidetur tex.in.l.j.ff.de cura.furio.&.l.furiosi.ff.de reg.iur. de pupillo seu minore & furioso probatur in.l.i.§. sed furioso.&.§. igitur.ff.de acquirend. posses.&.l.si contra iuris.§.i.ff. de pactis. Ambo enim loco absentium reputantur, ut inquit text.in.l. diem.§.coram.ff.de arb.&.l.ii.§.si furiosus.ff. de iure codicil. iunct.tex.in.l.pupillus.ff.ex quibus causis in posses.eat.Et in compluribus locis inuenies dispositionẽ factam de uno ex istis ad alterum extendi,& tenet Bar. in.l. Imperatores.ff.de re iudica.et Felin.per glo.& alios,in capit.pastoralis.in uerb. uniuersitas.& in cap.causam quæ.columna.iiii.de iud.& ponunt doctores in dicta.l.non eo minus.ubi Ias.ponit plures extensiones illius textus, & declarat Bartol. post alios in.l.à furioso.ff.de re iudica.aduerte tamen quia isti incapaces adæquantur quoad priuilegia,quorum ipsi sunt capaces,& nõ alias.Et propterea cum furiosus & mentecaptus iudicii reputentur omnino incapaces,ut diximus supra sub rub. de nullita.ex defect.inhabil.comparent.propterea supradicta æquiparatio quoad istos penitus incapaces non procedet.

Si uero tales sententiam sibi contrariam reportauerint,& ad ipsam inualidandam pro eorum parte nullitas ex defectu inhabilitatis & incapacitatis ipsorum opponetur, tũc primo diligenter examinandum fuerit,nunquid causa & articulus super quibus sententia lata reperitur,fuerit talis quòd supra-
83 nominati non habuerint legitimam personam in iudicio standi,quia & si præscripti regulariter in iudicio stare non posśint,istud tamen non est perpetuo uerum, sed plures fallentias recipit,prout de minore & filiofamilias ponunt doctores in.l.non solum.§.necesśitate.C. de bonis quæ liberis: &.l.si longius.§.si filiusfamilias.&.l.lis nulla.ff.de iudi.& ponit Specula.in titul.de actore.§.primo,uersicu.item quòd est filiusfamilias,& in principio.& uersicu. sed nunc quid in casibus.columna decimasexta.est text.& ibi glos.& scribent.in dicto capitulo si annum.de iudic.in sexto. &.c. ex parte. ubi glo.ordinaria de restitutione spolia.& Roma,singula.cccxx.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

incipient. Tu ſcay. in quibus locis inter alia reperies minorem uigintiquinque, maiorem tamen quatordecim, etiam abſque conſenſu patris in cauſis ſpiritualibus, ac beneficialibus, & ab his dependentibus, de quibus in clementina diſpendioſam. de iud. ſeu ſuper bonis caſtrenſibus, uel quaſi, & aliis rebus quarum plena adminiſtratio illi competit: uel etiam in aduentitiis abſente patre, uel ipſo præſente, & filium publice adminiſtrare, tolerante, poſſe agere.

84 De Monachis & religioſis quòd abſque ſcitu & licentia ſuperioris in quampluribus poſsint etiam ipſi in iudicio ſtare: prout ſi in cauſa ipſorum electionis egiſſent, uel pro aliqua re ſpectante ad peculium, ſeu adminiſtrationem de conſenſu ſuperioris eiſdem conceſſum, uel in cauſis contra ipſorũ ſuperiorem motis: puta ipſum de aliquo crimine accuſando, uel contra eundem agendo, ut ipſos ad clauſtrum reſtituere deberet, ſeu ab obſidione liberet: uel egerint contra aliquos pro reſtitutione alicuius rei, qua dum aberat ſuperior, ſpoliati fuiſſent: uel agerent tempore quod de licentia ſuperiorum in ſtudiis permanent: his namque & ſimilibus caſibus iudicium cõtra tales actiue & paſsiue agitatum tenebit, nec ratione incapacitatis inualidabitur: prout aliqua ex præmiſsis reperies in clementi. religioſus. in uerb. conſtituere. de procurator. Speculat. in dicto titul. de actore. §. primo. uerſicul. item excipitur contra actorem quòd eſt monachus. & ibi Bald. in additi. in uerb. an monachus. & doctores maxime Abb. & Felin. in. c. cum dilecta. de reſcrip. & c. ex parte. de accuſatio. & ponit Rot. ccccxxxviii. utrum religioſus. & deciſ. xviij. nota quòd monachus. in antiq. quæ inter alia notanter uoluit religioſum etiam pro laico ſub prætextu utilitatis ſuę eccleſiæ in iudicio poſſe comparere: neque illi opponi poſſe quòd non ſit utilitas eccleſiæ: ex quo talis cognitio ad ipſum non ſpectat, prout ibi.

85 Et ſi ex præmiſsis proceſſum & ſententiam quis defendere non poterit: ne tempus in his diutius conteratur, conſulo quòd ſi inhabilis & incapax fuerit actor, ex parte rei opponatur, & excipiatur eundem actorem audiri, neque ad ulteriora ad eius inſtantiam procedi debere: ex quo talis non habet legitimam perſonam litigandi, ne iudicium claudicare contingat, iuxta text. in. c. cum inter. de exception. Contro-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uersia etenim quæ legitime incepta fuit, duntaxat terminari debet. l. final. C. qui legitim. perso. l. uniuersi. C. qui dari tuto. & hæc oppositio ad repellendum inhabilem, & retardandũ processum ualida reputabitur: ut uoluit Speculator in titul. de act. & ibi Ioann. And. §. i. col. iiii. uersicul. quid si minor. & tenent Bartolus, Alexand. Iason, Paul. de Castr. post Cynum, & alios in dicta. l. non eo minus. Et quamuis talis exceptio non reddat iudicium retro nullum, impedit tamen (ut dixi) progressũ iudicii: ut declarant doctores in supradictis locis.

Si uerò inhabilis & incapax in iudicio tanquam reus steterit: & ipse opponat contra processum nulliter actum ratione personæ suæ minus legitime: si oppositio in facto uerificetur, ac de iure procedat: consilium erit quòd actor ex
86 integro contra huiusmodi inhabilem & incapacem instantiam ordiatur: & si talis puta pupillus fuerit, & maior septennio, iudicium contra illius personam dirigat in personam eiusdem libellum concipiendo: cui idem minor respondere cogetur cum authoritate curatoris, si quem habebit: si non habebit, poterit semel citari ad legitime comparendum: nam tunc intelligitur citatus ut compareat, & sibi curatorem petat, ut declarat gloss. in. l. si minor. ff. de bo. autho. iudic. possidend. & per Bald. in. l. non eo minus. in fin. C. de procurat. & in. l. fina. in princip. C. si propt. pub. pens. refert & sequitur Deci. consi. dix. exhibetur col. ii. uersic. non obstat. lib. iiii. & si non comparuerit, uel minus legitime comparuerit, tunc poterit a iudice peti curatorem in litem huiusmodi dari, & dabitur illi etiã inuito, ut. l. potuit. &. l. si infanti. C. de iure deliberand. l. j. ubi Cy. Iaco. de Areti. & Bald, C. qui pet. tutor. l. qui habet. §. idem Cassius. ff. de tutel. quem textum ita in terminis nostris declarat decis. Neapolita. cc[illegible]lvj. mater uidua. & facit quod ponit Lap. alleg. cxxiii. quidam exposuit. col. pen. uersic. nec prodest &c. uide tamen Bartol. in. l. hæc autem. in princ. ff. ex quibus caus. in poss. ubi uidetur aliter sentire &c.

Si uerò minor fuerit absens, aut minor septennio, tunc iudicium dirigetur contra personam tutoris, seu curatoris si aderunt, aliàs deputari debebunt, quoniam etiam impuberi tutore carẽti curator in litem dari potest, ut plene examinat & comprobat Alex. consil. cxxii. uidetur. libr. i. & patet: tot. titul. de in lit. tut. uel curato. dand. &. l. i. C. qui tuto. dare. & præ-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

missa docet Io. And. in Specul. in titul. de reo. col. iiii. in uerb. authoritate. & per eundem Specul. in titul. de libel. concept. .§. iam nunc. in princ. uersi. porrò si uis agere &c. & Bar. in. l. i. C. de bon. mat. & decis. Neap. cclxii. fuit in cõs. col. i. cum sim.

87 Vel si cum religioso aut filiofamilias quæstio fuerit, superior, seu pater ad consensum præstandũ etiam captis pignoribus, si fuerint præsentes, cogi poterunt, aut si ad cõsentiendum semel interpellati recusauerint, à consensu huiusmodi præstando ob illorum contumaciam alieni fiunt, & ulterius non requirentur, uel (pro abundantiori cautela) huiusmodi consensus poterit per iudicem suppleri, iuxta text. in. l. qui bonorum. C. qui admitti. & interloqui talem legitimam personam in iudicio standi habere, ut docent scribentes in d. §. necessitate. & Specul. in dicto. §. j. titu. de actore. uers. sed quid si pater noluerit consentire. col. xi. & ibi Io. An. in uerb. cõsentiat. & Alex. cons. lix. uiso. col. ii. uers. ii. respondeo. lib. ii.

88 Et postquam per aliquem ex supradictis modis actor personam rei inhabilis habilem reddiderit, unico contextu, & audientia cum persona huiusmodi habilitata acta quæ dicebantur nulla, ex integro recensere & repetere poterit, prout docet Bartol, in. l. mutari. ff. de procurat. & l. i. column. secunda. C. de sentent. & l. si ut proponis. la. i. uersicul. quæro utrũ iudex. C. quomodo & quando. & ca. Abbas in capitul. finali. columna secunda. extra de probat. Et uidetur sentire Ioann. Andr, in Specula. dicto titulo. de act. § primo. in uerb. claudicare. dum allegat. l. si id quod. §. primo. ff. de rescindend. uendition. ubi actus nullus factus a pupillo renouatur cum authoritate curatoris, & efficitur ualidus, & hanc practicam repetendi & tali modo reintegrandi acta nulla, & processum puta cum pupillo, uel minore, siue curatore factum, docet & commendat decis. Neap. decis. cclxii. fuit in consi. in fin. asserens in regia curia ita sępius practicari. & Dec. in consi. dxlix. requisitus à spectabili. in fin libro quarto. & idẽ sentit in consilio. ccccccclxi. in casu de quo in fin. ubi dixit quòd quando propter inhabilitatem personæ actus est nullus, licet cesset

89 seu remoueatur inhabilitas, non propter hoc actus reconualescit, sed opus est nouo consensu, & quòd actus reiteretur, per text, in. l. i. C. de contract. iud. & c. si eo tempore. de rescri. in. vi. & in simili quotidie uigore constitutionis extrauagan.

Innocent.viii.termini ſubſtantiales in ſacro cauſarum palatio apoſtolico male ac nulliter, & perperam obſeruati unica audientia & citatione in Romana curia repetuntur & reintegrantur: de quo ponit Caſſadoreus deciſ. viii.de reſcript. ac
90 etiam uirtute præmiſſorum in eadem Rom.cur.forſan reſcriptum poſſet impetrari,maxime cum illa clauſula refectis expenſis &c.ut Iudex eiſdem actis & proceſſu ex defectu(prout eſſe contigerit) nullo,unica audientia & citatione reintegrato & reiterato,ad expeditionem cauſæ pro fouente iuſtitiam procederet: quia hoc (prout uides) non longe à iuris cõmunis diſpoſitione diſtat: & hæc inſeruient quando ab eiſdem ſeu per ipſoſmet principales litigatores, qui per ſeipſos in iudicio comparuerunt, exceptio opponetur.

Sed ſi iudicium non per ipſoſmet principales,ſed per alios eorum nomine,ut puta procuratores,actores,curatores,ſindicos,& ſimiles agitatũ fuerit: & opponatur nullitas ex defectu poteſtatis & mandati ipſorum comparentium: Aduertẽdũ erit qualiter,& à quo nullitas huiuſmodi proponatur.
91 Nam ſi fuerit oppoſita ab eo cuius nomine litigatũ fuit, ut puta quòd dominus principalis aſſerat ipſum qui pro eo & eius nomine iudicio interfuit,& ſententiam contra reportauit,procuratorẽ ſuum non fuiſſe,ſi de mandato non conſtabit,erit potentiſsima exceptio, quæ quoad ipſum dominum reddit iudicium retro nullum,& quandocunque etiam uſque ad mille annos opponi poteſt, prout tradunt doctores in.l.licet. per illum textum. C.de procurator.&.c.in noſtra.extra eod.titul.l.ſecunda.& ibi Bartol.ff.de eo quod pro tuto.& idem Bartolus in.l.Põponius.§.rati.in fin.ff.de proc. poſuit Bald.in.l.ſecunda.C. ſi ex falſ. inſtrument. Cuius dictum uidelicet poſſe agi abſque aliqua temporis præfinitione ſecutus eſt Alexand.in.l.qui aliena.§.primo.ff.de acquirẽ. hæred.& in.l.ſciendum.colum.iiii.uerſicu.unum tamẽ ſcias. de uerborum obligatio.& in conſil.cxci.proſpecto.colum.ſecunda.uol.ſexto.& conſi:primo.columna quinta. in fi.libro quarto. & Decius conſil.ccv, in cauſa uertente. col. prima. uerſicul. ulterius.& deciſion.Neapolitana.cccxlv.numer.viii. deciſ.ccclxviii.in cauſa nobilium.nu.9.& Iaſ.conſ.cxl. Fel.in c.ſicut.colum.xvi.uerſ.vi.aduerte.de re iud.Albert.Bru.conſ. cxcv.& alias dixi.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

92 Et quamuis aliqui uoluerint ex temporis diuturnitate mandatū præſumi debere, de quibus per Bald.conſ.cclxxxix. in princ.col.iiii.uerſic.quoad ſecundum punctum.lib.tertio. & Curt. conſil. lxxvii. ſuper motius redditis.col.ſecunda.& Dec.conſil.dcxxxviii communitas.col.ſecunda.& Iaſ.in.l.ſecunda.C.qui admitti.& Balb.in tract.præſc. parte prima tertiæ partis principalis.nume.28.horum tamē opinionem intelligere potes, quādo alius quàm ipſe principalis dominus hoc opponeret, quoniam tunc propter dubietatem an idem dominus dediſſet mandatum, necne præſumi poſſet in dubio ex temporis diuturnitate mandatum, pro quo uidetur gloſſ.in uerb.debet.& ibi Ioan.Andr.in.c. ea noſcitur. de his quæ fiunt à præla.& declarat Alexan.in conſ.lxxviii. circa primum.col.iiii.poſt principium.libr.i.& conſil.ix.uiſo themate.colum.fina.libro.iii.uolentes ei qui dicit conſenſum capituli in alienatione non interueniſſe, quando capitulū ipſum non reclamat, incumbere onus probandi, ſed ſi capitulum reclamaret, quod interuenerit per eum, qui dicit interueniſſe probari debere: quia tali caſu non præſumitur.

Vel intelligere potes opinionem iſtorum doctorum procedere, quando mandatum in aliqua parte proceſſus enunciaretur, quia tunc ob temporis diuturnitatem huiuſmodi narratiuæ & enunciationi crederetur, prout ſentit Rot.quæ hūc articulum late diſputat, ut per Caſſado.deciſ.iii.de procurat. col.ii.uerſi.ſi igitur in inſtrumento ſententię &c.& per Deci. conſil.xxxvi.col.iiii.uel intellige ut per Alexan.dic.conſ.cxci. & conſ.lxxix.col.iiii.uerſi.fortificatur.libro.ii.& conſil.xxxv. conſideratis.col.i.lib.vii,

93 Hoc etiam caſu quando principalis dominus quòd comparens non fuerit ſuus procurator opponit, non proderit etiam quòd per iudicem pronunciatum fuiſſet dictum comparentem eſſe procuratorem legitimum, ac legitimam habere perſonam in iudicio ſtandi, quia talis pronunciatio cum falſo procuratore facta ipſi domino abſenti in nihilo præiudicat, ut per gloſſ.fi.& ibi Bartol.& alij in.d.l. licet.& gloſſ.in uerb.partem. in.l.iam tamen.§.nunc uidendum. ff. iudicatū ſolui.& Speculat.de reſcript.præſen.§.j.in fin.& Abb.in.c. cū in iure.in fi.de off.deleg.cum aliis de quibus per Alex.conſil. lxxx.examinato.col.ii.uer.& licet.& conſil.ciii.uiſis.col. pen.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

in fi.li.ii.& consi.lxi.uiso.col.ii.in princip.libr.v.& consi.ccii. super.col.fi.libr.ii.

Talis igitur pronunciatio solummodo nocet litigatoribus præsentibus, uel obstaret quando alius quàm ipse dominus de hoc opponeret, ut declarant doctores suprascripti.

Ad saluandum igitur processum ab hac potentissima exceptione, si aliquo modo de mandato expresso non constabit, uidendum fuerit, nunquid processus ex mandato tacito, uel præsumpto ipsius domini opponentis defendi possit.

94 Exempli gratia, si principalis dominus causam suam per alium tanquam eius procuratorem tractari uidisset, & nõ cõtradixisset, ex quo non prohibet, mãdare creditur, iuxta text. in.l.semper.de re.iur.&.l.qui patitur.ff.man.c.fi.de iureiur.in vi.ibi sciente ac ratũ habente, seu nõ reuocante &c.&.l.ii.§.fi. ff.solu.ma.facit text.in.c.cũ olim.in uer.protinus cõtradixit. de off.del.ex sciẽtia igitur domini, & taciturnitate resultat tacitum mandatũ, & quoad præiudiciũ ipsius domini tacentis ualet quod ab huiusmodi asserto procuratore fit, iuxta celebrem theoricã Innoc.in.c.ex parte decani.ubi ponũt omnes doc.& in.c.nõnulli.de rescr.& in.c.cũ in iure.de offic. deleg. & Bald.in.l.ii.in fi. C.si ex falsi.instru.& in.l.ii.§.i.& ibi Imol. ff.solut.matrimo.& in.d.l.licet in fi.C.de procura.tenet Rot. decis.ccccliiii.cum seq.per prædictã collationẽ.in no. & Cassad.decis.iii.num.5.de procu facit tex.cum glo.i.in.l.unic.C. de satisd.& in.l i.§.scientia.ff.ad Trebelli.per Feli.in.cũ olim. col.ii.in fi.de off.deleg.& latissime disputat domi.Alexander in.l.sępe.in.i.col.cum decẽ sequentibus.ff.de re iud.& consi. lxxxiii.lib.v.& consi.clvii.uiso.col.iii.lib.ii.& consi.lxxx.uiso col.iii.&.iiii.lib.iiii. ubi dixit dictũ Innocentiũ magis cõiter iprobari, q̃uis in pluribus casibus saluari possit, tenet decis. Neapoli.cccvii.Franc.nu.6.ponit Guid.Papæ q.xl. quæritur.

Sicuti etiam diximus supra mandatum tacitũ iurisdictionale ex scientia & tolerãtia superioris præsumi per.l.i.§.magi

95 stru.ff.de exer.Argumentũ nãque de uno mandato ad aliud regulariter procedit.l.& quia.in fi.ff.de iuris.om.iud.c.is qui de proc.in.vi.ponit Rot.decis.ccccxiii.fuit dubitatũ. in prin. in no.de quo per Felin.in.c.relatum.ii.col.de off.deleg.& gl. in.l.iudicium soluitur.ff.de iud.

96 Prout etiam simile mandatum tacite præsumeretur in eo

qui in iudicio tanq̃ alterius procurator comparuisset, postq̃ is, cuius nomine comparuit, scripturas & instrumēta ad causam huiusmodi facientia sibi consignasset. Nam si talis comparens solitus esset agere causas, ut consignatio iuriū aliquid operetur, præsumitur quòd dominus illi mandauerit, ut cū dictis iuribus pro eo ageret uel defenderet, secundū gloss. & doctores maxime Bal. in l. fi. C. de pac. conuen. & in l. si quis per calumniā. in fi. C. de epi. & cle. Imo. in l. Męuia. in prin. ff. solut. mat. Ang. instit. de his p quos age. poss. col. ii. & Bart. in l. ii. §. causæ. ff. de Carbonia. edict. Ias. in l. j. in fi. C. de procur. Fel. post alios in c. coram. col. iiii. uers. limita. i. de off. delegat. Rom. sing. dcxxxvii. nūquid per productionē. & Cassa. decis. iii. col. iiij. in prin. de procur. quod per scripturarū traditionē & consignationem mandatū præsumatur, & quis saltim sub cautiōe de rato admitti debeat est cōis opinio, secūd. Hip. de Mars. in l. si qs ne quo. uers. & ad hoc dicēdū. nu. 171. ff. d quęs.
97 Si tamē consignatio iuriū non probaretur, illorū sola exhibitio & ostensio, q̃uis pręsumptionē mandati induceret, tamen quoad ipsum dominum principalē obligandū nō sufficerent: sed necesse foret, ultra ostensionem iurium, quòd taliter comparens etiam promitteret de rato, secundū Bart in
98 l. uulgo. in fin. ff. de admi. tut. per quam satisdationem aduersario saltim pro sumptibus & expensis recuperandis cōsuleretur. l. si procurator. & l. si fine. §. cū autē. & §. Marcellus. ff. rem ratā ha. & ponit gl. magistralis in d. c. corā. & Bar. in d. l. uulg.
99 Idem puto si in iudicio compareret aliqua ex his personis, a quibus de iure non mandatum, sed solummodo an constet de cōtraria uoluntate exigitur, de quibus in l. sed & hæ. & l. Pomponius. §. fin. ff. de procurat. & l. exigendi. & l. maritus. C. eod. de quibus ponit Speculat. in tit. de cōiuncta persona. & Angel. in §. præterea. col. penult. institu. de except.
Tales namque personæ etiam de rato cauere debent, per tex. & gl. in d. l. Pomponius. §. rati. & in d. c. coram. in i. glos. & tenet Rot. cxlii. in no. quæ cautio utique non exigeretur, si tales personæ uere essent procuratores, & haberēt potestatem obligādi personam coniunctā, pro qua cōparent, censentur nāque coniunctæ personę habiles ad cōparendum pro coniuncto absente sine mādato, in his quæ commodū respiciūt personæ ipsius absentis coniuncti duntaxat, secus in cōcer-

nentibus damnum & præiudicium, in quibus eidem absenti si modo tacite uel expresse nõ ratificauerit præiudicare nõ possunt, prout uidetur text. & gloss. in. l. i. C. quibus res iud. non nocet. & l. final. C. res inter alios acta. & gloss. in. l. iiii. ff. de exceptio. rei iudic. & tenet Bartol. per illum tex. in. l. iii. §. stipulationum. ff. iud. sol. & Angel. in. §. item si. colum. penul. instit. de exception. & facit decisio. Rot. dcclxxvii. nota quod coniuncta. &. dccxxxi. nota quòd si aliquis. in anti. & decisio. ccccxx. si committatur. in nouis. Tales etenim appellantur simplices defensores, ut declarat ibi Rot.

Adsunt & alii, qui aliquando iuris beneficio absque expresso mandato pro aliis in iudicio admittuntur, ut in. l. ij. C. de consort. eiusd. lit. & ponit Ias. col. iii. duodecima limita. in. l. exigendi. C. de proc. & in. l. unica. C. si per uim uel alio mod. cum simil.

100 Acta igitur & processus ex tacito & præsumpto mandato (quamuis de expresso non constet) aliquando sustineri poterunt, prout etiam sustinebuntur ex eodem præsumpto & tacito mandato, quando aliquid factum reperietur ultra, uel præter formam mandati expresi, quod tamen in euidentem utilitatem ipsius mandantis tenderet, & quod uerisimile est eundem mandantem facturum fuisse, prout dicunt doctores in. l. si quis nec propositum. ff. si certum peta. & Ioann. Andr. in add. Speculat. in titul. de instru. edi. §. compendiosæ. in uerb. Ioannes de deo. & Alex. cons. cvi. li. ii. & decis. Neap. cccxl. fuit uocatum. circa fi. quo casu idem etiam principalis à iudice ad acta & processus hmõdi sibi utiles ratificandũ cogi posset, iuxta tex. in. l. Põpon. scribit. §. i. ff. de neg. gest. cũ uul:

101 Insuper diligẽter erit aduertendũ, nunquid ex processu de aliqua ipsius dñi principalis expressa uel tacita ratihabitione cõstiterit, qm̃ ratihabitio de sui natura regulariter retrotrahitur, & mandato cõparatur, ac cõfirmata ea quæ ab initio inualide subsecuta fuerãt: ut inquit tex. in. l. licet. ff. de iud. & l. fi. C. ad Macedo. & l. donationes. la. i. in fi. C. de donat. inter uir. & uxor. l. si fundus. §. i. ff. de pign. c. si quis. de sent. excom. in. vi. c. ratihabitionem. extra de reg. iur. & de quo plene ponit dominus Fel. in. c. sicuti. columm. fi. extra de simo. post gl. fina. in. c. quarto, qui matrimo. accus. poss. cum simil.

102 Ratihabitio namque per ipsum dominum principalem

quandocunque,

quandocunque,etiam quòd ſententia in fauorem falſi procuratoris eſſet lata,& ſic ad ſui commodum fieri poteſt , ſecundum communem opinionem doctorum , quam tenuit gloſſ.& alii in.l.ſi mater.§.hoc iure.ff.de excep.rei iud.& in.l. licet.ff.de iud.Imol.in.l.ſæpe,col.xxv. ff. de re iud. & tenuit Ang.inſt.de excep.§.præterea,el.ii.col.iii.uerſ.ex his infertur. aſſerens ita tenendum,ac ſępius uidiſſe practicari,& quòd ſit communis opinio,atteſtatur idem Ang.in.§.item ſi. col. antepenul.uerſi.quarto quid in procuratore,eod.tit. &Iaſ.in.l. licet,col.iii.uerſi.breuiter communis opinio eſt. C. de procurat.& Felin.in capitulo cauſam,colum.penult.uerſicul.ſed deueniendo,extra de iud.ubi tamen hanc communem opinionem multipliciter limitat.

Contrarium tamen uidelicet quod proceſſus poſt ſententiam latam non poſsit a principali , niſi quatenus præiudicium ſuum concernat, ratificari tenuit Rot. deciſ. xiii. nota quod geſta,& deciſ.cxlix.nota quod ubi.in antiq. & deciſio. ccccxxviii.habens, in no. aſſerens ante ſententiam , cum eo tempore incertum ſit,an proceſſus in fauorem ratificãtis ſit ratificari poſſe,ſed poſt ſententiam cum illud iam certificatum ſit(ne uideatur claudicare proceſſus)hoc fieri nõ poſſe, late eandem opinionem tenendo proſequitur Caſſad. ſuper reg.deciſ.xl.introducta,&c. Aegid.tamen deciſio. xxix. tenet communem opinionem,& aſſerit Palatium ita tenere,& uide de hoc per Guid.Pap.quæſt.cccxxx.quia.

Et notabis quòd Bal.in.l.Iulianus,in v.q.ff.qui ſatiſd.cog. dixit audiuiſſe Bar.dicentem,quòd ſi ille qui actum fecit nomine meo allegauit falſo ſe mandatum habere cum non haberet non poſſe tali caſu a principali domine ratificari, propter uitium obreptionis,arg.l.ſi quis obrepſerit,in uerſi. nihil agit.ff.ad.l.Cornel.de fal.& cum Bart.reſidet Bald. in.d.l. Iulianus,prout etiam formaliter refert,& ſequitur Alex.cõſi. xxxii.uiſo pũcto,col.i.uerſi.accedit,li.i.& Fel.in.d.c. cauſam, col ſi.uerſ.fallit tertio,de iud.ubi ponit alias limitationes.

103 Tacita uero domini ratificatio fiet,ſi ex aliqua parte proceſſus apparuerit quòd idẽ principalis cauſam ab huiuſmodi falſo procuratore eius nomine inchoatã ſimpliciter proſecutus fuiſſet,per tex.in.l.Paulus reſponde.ff.rem ratam hab. ſiue quòd proceſſu per dictum falſum procuratorẽ eius no-

mine facto simpliciter usus fuisset: quia etiam per talē usum uideretur ipsum ratificare, cum multo amplius sit aliquid facto facere, quàm ore pronūciare, & magis colligitur animus ex opere, & factis, quàm uerbis. l. si tamen §. ei qui. ff. de ædil. edict. l. de quibus, in fi. ubi Bal. ff. de leg. c. dilecti filii, & ibi gloss. in uerb. facto. de appella. & facit tex. in. l. i. & . l. final. C. si maior fact. alie. rat. hab. l. pupillus. §. sane. ff. de autho. tuto. & l. i. & . ii. C. si maior fact. rat. hab. & ponunt doct. per Inno. in c. ex parte decani, de resc. & . c. in præsentia, de procur. & Rot. decis. ccccl v. per prædictam collationem. & . ccccxxviii. habēs, in no. & sentit Alexand. consil. cxviii. uiso processu, col. ii. lib. v. & Decius consil. ccxxxii. dura. colum. ii. lib. ii. sicuti utendo quis instrumento alienationis, uel aliquid ex eo percipiendo confirmat illud si ex defectu consensus fuerat inualidū, ut dicunt doctores prædicti, & ponit idem Deci. consil. lviii. col. i. num. 2. lib. i. & consi. ccix. col. ii. & consi. ccxcvii. non patitur, col. i. lib. ii. & consil. ccclxvii. uiso puncto, col. ii. lib. iii. & consi. cccclxiii. in causa, col. pen. nume. 19. lib. iiii. & consil. cccclxxxvi. uisis in fin. & consil. dlxxxiii. iuridicam. col. ii. uer. ulterius, eod. lib. cum simil.

Idem forte si idem principalis post causam a dicto falso procuratore inchoatam eundem ad eandem causam prosequendam procuratorem simpliciter constituisset, quia per huiusmodi simplicem constitutionem superuenientem tacite ante gesta per illum constituens approbare cēsetur, per tex. glos. & scrib. in. l. Iulianus. ff. qui satisd. cog. tenet Io. And. in add. Specul. tit. de procu. §. i. col. ix. uersicul. in fin. & Rot. decis. dlxxxvi. quidam qui non erat procurator, in antiqu. & Rot. ccccxlv. fuit dubitatum utrum procurator. in no. Ias. in l. i. §. qui putat. col. i. ff. de acquirend. hæred. & Alex. ad Barto. in. l. quo enim. §. rem haberi, in princ. ff. rem rat. hab. & idem Alexand. consil. cxii. super eo. in fin. lib. v. & consil. cxlvi. in causa, col. iii. in prin. eod. lib.

Idem etiam foret si idem principalis a sententia contra seipsum cum falso procuratore lata simpliciter appellasset: quoniam ex quo sententia huiusmodi solummodo ex defectu consensus ipsius appellantis deficiebat, appellando simpliciter ab ea, uidetur quasi agnoscere iudicium de eius uoluntate agitatum, ac fateri a princ ipio consensum suū inter-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

fuisse. Hoc igitur, quod ab eius mera uoluntate pendebat, saltim tacite declarato ex defectu consensus, & mandati sententia præfata ulterius impugnari non poterit, prout est tex. in.l.iii.§.falsus.ff.rem rat.hab.quem ita declarat Bartol. post gl.& alios in.l.si expressim.in princ.ff.de appel. & in.l.i. col. pen.C.qui admitti.& in.l i.num.16.C.quand.prouoc.nō est nece.& glo.in.l.i.in uerb.infirmatur.ff.de feri.& glo.& scrib. in.c.primo,de sentent.& re iudic.ponit Abb.in.capit.primo, nume.24.de appel. & tenet palatium,ut dicit Aegid.decisio. xxix.sententia lata.cum simil.

Et intellige (prout dixi) quando simpliciter appellatum fuisset:secus si conditionaliter,uel alternatiue,ut puta quando dicitur,dico sententiam nullam , uel si qua est appello, siue appello a sententia,reseruato mihi iure dicendi de nullitate,uel quòd falsus procurator fuisset admissus cum protestatione si & quatenus fuisset procurator,& non alias , &c. Nam his,& similibus casibus dominus appellando sententiam,etiam ex defectu mandati nullam nō ualidaret , ut declarat Anto.in dicto capitul.primo,in.vi.colum.& Felin.ibi, colum.ult.de re iud.& Roma.singul.dclxxix.tu audiuisti, & Salicet.in.l.si tutor.C.in quib.causis in integ.restit. Feli post alios in dicto capit.causam,in decima fallent.de iud. Angel. Ias.& alii in.l.licet.C.de proc.

104 Et præmissa procedunt,siue quòd nullo modo de mandato constiterit,siue de minus sufficienti , & ualido constiterit,ex quo ratihabitio tacita,uel expressa etiam in excedente limites mandati operatur.c.cū olim,el.i.& ibi glo.in uerb. protinus contra dixit.& doct.maxime Feli.col.iii.in prin. de offic.delega.& tex.in.c.fin.de iureiurand.in.vi.cum aliis, de quibus in proposito per Alexandr. in consil.lxxx.uiso processu,col.penult.lib.iiii.& consil.clxxix.in causa,col.ii.lib.vi. & consil.lxxxiiii.super consultatione,colum.i. lib.v. & Deci. consil ccccxxxvii.quæritur,nu.1.lib.iii. & diximus supra tractando de mandato iurisdictionali. Nunquid autem procuratore expresse reuocato ,sciente,& non contradicente domino,adhuc procurante uideatur induci nouum mandatum: uide Roman.in consil.lxxvi.cum ibi adduct.& Alexand. in consil.cxxviii.sentio.in fin.lib.vi.& Boer.decis. ccxlvii. in fi. concludentes quòd sic.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Et hæc omnia poterunt inseruire, quando (ut diximus) ipsemet dominus nullitatem ex defectu mandati, & uoluntatis suæ in iudicio proponit.

105 Si uero ab altero, puta ab eo qui sententiam ad instantiam falsi procuratoris sibi contrariam reportauerit, opponetur, tunc ultra omnia & singula præmissa (quæ a fortiori contra ipsum ad probandum mādatum tacitum, uel expressum militabunt) de facili nullitas, & processus huiusmodi sanari poterit, uidelicet per expressam ipsius domini superuenientem ratihabitionem cum (attenta communi sententia doctorum, de qua supra) idem principalis dominus etiam post sententiam latam possit eandem ex defectu mandati, & consensus sui impugnatam ratificare, & conualidare, ut supra uidimus, & ideo cessabit obiectio.

Sed si idem aduersarius sententiam, seu processum ratione defectus mandati resultantis ex inhabilitate ipsius constituentis oppugnaret: puta quòd constituens fuisset pupillus, religiosus, filiusfami. uel similes, tunc cum sententia, & actus fuerit ad commodum, & utilitatem constituentium gesti, obiectio nō procedet, per regul. l. non eo minus. C. de procur. ut diximus supra.

Si ratione inhabilitatis ipsius procuratoris cōstituti processus impugnabitur, consideranda erit species inhabilitatis obiecta, quoniam si aliquo pacto idem constitutus capax iudicii extiterit, & saltim pro seipso in iudicio stare potuerit: prout minores, filiifamilias, fœminæ, religiosi, & similes, qui & si pro aliis non possint, pro seipsis tamen (ut multi uoluerunt) legitime in iudiciis esse possunt. Vnde si contra eosdē non fuisset oppositum, neque exceptum iudicium, & sententia ab eisdem obtenta ualida reputaretur, ut notatur in. l. filiusfamilias. §. ueterani, per illum tex. ff. de procu. & in. l. quos prohibet. ff. de postul. & l. ita demō: & l. exigendi. C. de proc. & l. qui procurat. §. si quis remisit, & l. Pomponius. §. rati. ff. de procura. & in. l. licet. C. eodem titul. & Abb. in. c. non iniuste, super. i. glo. extra eo. tit. cum aliis, de quibus in proposito per Hippol. de Mars. in. l. si quis ne quæst. nu. 44. & nu. 109. ff. de quæst. Tales etenim exceptiones procuratoriæ appellantur, & de apicibus iuris existunt, nec (si omittuntur) uitiant. l. si fideiussor. §. quædam. ff. mandati. l. in exceptionibus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

.§.sed & si.ff.de prob.iuncta gl.in cle.si religiosus,de procur. cum simil. Si opponeretur quòd procurator excesserit fines mandati,erit diligenter cõsiderandum: primo quoad ipsam formam,& nunquid obiectio sit uera,& habeas pro regula, quòd in dubio actus præsumitur factus a procuratore eo modo quo fuit mandatum.l.qui negotiationem,in princ.ff. de admi.tuto.quem tex.ad hoc adducit Bald.in.l.cum oportet,in prin.C.de bon.quæ liber.& tradit Bart.in.l. Titium.§. altero.ff.de admi.tut.quos refert, & sequitur Decius consil. lxxvii.colum.ii.in fin.

Insuper satis est,quòd mandatum seruetur in effectu.l. si. .§.fina.ff.mand.l.mandati.& ibi Bald.C.eod. tit. ponit Deci. consi.lxxvii.col.iii.uersi.primo ergo, & uide per dominum Ias.in.l.si procurator.C.de procu.Ex quibus omnibus si diligenter consideràbis, facile processum tuum ab huiusmodi obiectionibus defendes,& quæ desunt hic, supra sub rubrica de nullit.ex defect.inhab.& mand.compa.reperies.

SI PROCESSVS, & sententia ratione defectus citationis impugnabuntur,imprimis cõsiderabitur quomodo nullitas hæc in iudicio deducatur,& qualitercũque deducta fuerit,erit aduertendum primo,nunquid actus, qui ratione defectus citationis impugnatur,fuerit talis quôd de sui natura partis citationẽ requisierit,quoniam plura sunt, quæ uel ratione sui,aut ipsius partis citandæ citationem de necessitate non exposcunt.

RATIONE sui, ueluti sententia, interlocutoria uim diffinitiuæ non habens,quæ & si parte non uocata ferri nõ debeat,si tamen fuerit lata ipso iure tenet, ut declarat Aegi. cõclus.xcii.interlocutoria,& Rot.ccccxxv.sed pone,in nouis. &.dxlviii.utrum processus,in antiq.ponit Inno.in.c.auditis, extra de proc.& doct.in.l.de unoquoque.ff.de re iudi. quod maxime procedit,quando huiusmodi interlocutoria parum grauat,quia talis indistincte absente parte ferri potest, ut est tex.in.l.diem proferre,in prin.ff.de arb.&.l.ille a quo.&.l.recusare.in prin.ff.ad Treb.ponit gl.in.l.i.nec quisquam.§.ubi decretũ.ff.de of.procõ.& Rot.dec.xciii.iudex in addi. in no.

107 Idcirco si causa coram iudice inter ipsas partes præsentes siue citatas instructa,ac plene de ueritate illius cognitũ fuisset,& non superesset aliud quàm diffinitiuæ sententiæ pro-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

latio,etiam quòd iudex sententiam huiusmodi parte nõ uocata proferret nihilominus defectu citationis non obstãte, haberetur pro legitima:& ex hoc,si alias iusta foret, nõ deberet irritari,quoniã omissio citationis hoc casu non grauat cum iura partium fuerint audita,& discussa,& propterea nõ de iure naturali,sed solẽnitate meri iuris positiui citatio tali casu habenda esset,quæ omissa parũ uitiaret, quia in effectu rationi,ac menti ipsius legis satisfactum est,ut præmissa sentit Bal.in.l.si accusatoribus,col.pe.uer.in ead.gl.C.de accus. & Bar.in.l ii.§.quòd si de frumẽtaria, per illũ tex.ff. de admi. rerum ad ciuit.pertinen.& in.l.fi.in fi.C.ubi quis de cur.aliue,ponunt Canonistę in.c.auditis,ubi gl.in uerb.ad illũ extra de proc.& tenet Dec.cons.dciii.uiso puncto,col.pe. in fi. & facit quod uoluit idem Bal.in.l.cunctos populos, in repetitio.col.xx.uers.item pone.iiii.conclusionem.C.de sum.tri. dum ponit non ualeret statutum,quòd quis absque citatione condemnari posit,quod dicit esse uerum causa non discussa,secus si causa discussa fuerit,& infert ualere statutũ Perusii disponens,quòd sententia non uitietur,etiã quòd reus ad sententiam non fuerit citatus,quando de crimine,seu ueritate rei cõstat,quia sublata defensione per liquidationem facti statutum nihil cõtinet iniquitatis, & hoc dictũ Bal.pro no.refert,& sequitur Alex.in proposito nostro,consil.ccxxv. Ponderatis,col.iii.uers.corroboratur,li.vi.hoc etiam modo intellige eundem Alex.in cõs.lxv.habita.col.pe.uers.& dato. li.i.dum uoluit stylum,& consuetudinem posse solẽnitati citationis derogare,facit etiam quod ponit idem Alex.in.l.nõ solum.§.morte,col.xv.ff.de noui ope.nunciatio.dicens non esse audiendũ illũ,qui nihil aliud allegat,nisi quòd non fuit citatus,nec deducit aliquid releuãs,quod dixisset, seu propo
108 suisset si citatus fuisset,& idem sentit in.l.pupillum.ff. de re iudicata. Citatio igitur postquam causa plene instructa repe ritur,est de iure positiuo,& ex stylo in aliquibus locis omit
109 titur:quoniam facta conclusione in causa,absque ulteriori citatione fienda iudex sententiam dicere potest, prout fit in regia curia Neapolitana, ut attestatur decis. eiusdem curiæ
110 cclxxxiii.diu est,colum.final.& decision.cccxci.fuit, & propterea etiam quòd in Romana curia pars specialiter, & nominatim ad sententiam audiendam citari consueuerit, ut

uult Rota, decisione.ccxlii.retento, in no. & Felinus in capi. consuluit, uersicul. secundo nota.nume.16.de officio delegati, & Alexander consilio. cv. Ponderatis, columna secunda, libro quinto. Nihilominus eueniente casu, quòd facta conclusione in causa absque pronunciatione, prout quandoque in Rotæ auditorio in ultimis audientiis, quando uacationes generales instant, fieri solet: ut in decisio.dcclv. Sciendum est, quòd in uacatione, in antiq. si postea absque alia citatione sententia ferretur, defectus talis cum sit mere iuris positiui, & totaliter ex arbitrio iudicis pendeat, per uiam rescripti in eadem Roma. cur. forsan de facili reparari posset: prout etiam in eadem reparari, & sanari uidemus examen testium absque citatione, cum interrogatoriis tamen aduersæ partis examinatorum, ac etiam prout sanantur reliquæ nullitates, quæ mere sunt iuris positiui, & defensionem partium non concernunt, ut dicemus infra.

Idem etiam foret, si fieret actus a mera, ac libera uoluntate facientis dependens, quoniam ad talem actum fiendum puta uidendum fieri declarationem a proprietario rem emphyteuticam in commissum cecidisse non esset pars citanda. per notata in.l.in re mandata.C.man.& Bal.in.l.neque natales.C.de prob.cum aliis, de quibus in proposito per Alexan. cons.vi.circa.col.fi.lib.iii.& consi.xliiii.uisa, post princ.li.eo. & melius consi.cxxx. difficultas, li.i.ubi loquitur de testibus absque citatione examinatis, quod sustinetur quando persona testis erat omni exceptione maior, & contra quam pars non poterit uerisimiliter cōtradicere per ea quæ uoluit Bar. in.l.Theopompus, de dote prælega.& istud reassumit Hipp. in.l.i §.cum quis latrones.ff.de quæst.

III RATIONE partis, seu litigatoris aliquando citatio omissa non uitiabit, puta si generaliter ad totam causam citatus non comparuisset: quoniam ratione ipsius contumaciæ ad reliquos actus eundē ulterius citari nō oportebit: prout notant doct. post Innoc.in.c.consuluit, de offic. delega. ubi Feli.columna sexta, uersicul. Tertio nota.& in.c. cum olim, ubi idem Feli.super ultimo notabili.de testib. & ponit Rot. decisio.cccxlv.licet impetrans, in no.cum aliis, de quibus diximus supra sub rub.de nullit.ex defect.processl. Nā reliquæ citationes quæ ex stylo Ro.cu.contra huiusmodi absentes,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

& ad totam causam citatos non comparentes in audientia publica contradictarum fieri consueuerunt potius ex quadam urbanitate, quàm necessitate fiunt, ut inquit Rot. decis. xciii. iudex, in fine, & decisione. lxxviii. post lapsum, &. ccxlv. licet. &. ccxxiii. si committatur in no.

112 Idem foret, si litigator frustratorie ab aliquo grauamine appellando a iudicio recessisset: Nam cũ eo ipso tacite protestari uideatur, se nolle coram tali iudice decætero litigare, si appellationi huiusmodi non renuntiauerit ad sententiam contra eundem etiam absentem, & non uocatum procedi

113 poterit, iuxta textum in. c. eum qui. de dol. & contuma. li. vi. & cle. i. eod. titul. Siue aliunde contumax extiterit, uel ex aliqua alia causa, puta quôd sua principaliter non interfuerit, uel certum fuerit aliquam illi non competere defensionem, aut quòd essemus in aliquo alio ex casibus in quibus de iure citatio omitti potest: quos enumerat Alexan. in. l. de unoquoque. ff. de re iud. & Io. Mil. in uer. citatio. Feli. in. c. cũ olim, in. vii. col. de re iud. Mari. Soc. in rub. de dila. in. vii. art. principali, ubi recenset triginta casus citationem non requirentes, & doct. in. l. nequicquã. §. ubi decretũ, ubi Ias. ponit casus. xix. ff. de of. preſ. cxv. recollegit Ant. Nic. in trac. de cõcor. gl. iuris Ciuil. & Cano. concord. lii. quos occurrente casu uidere poteris, quoniã aliquis forsan proposito tuo inseruiet.

114 Et notandum erit, quòd ubicunque citatio necessaria nõ fuerit, si omissa, seu inepte facta reperietur, uel is qui citabatur non expectatus fuerit, actus nihilominus ualebit, nec ex defectu citationis impugnabitur, secundum Innoc. in. c. cum inter. in fin. per illum tex. & ibi Abb. de elect. & Fel. in. c. cum ordinem, colum. iii. uersicul. & ad hæc. de rescript. & Ange. in l. diuus, colum. ii. ff. de restit. in integ.

115 Si uero fuerimus in casu necessario citationem requirente, tunc si ex aduerso fuerit oppositum citationem aliquam non præcessisse, uidendum erit nunquid ex processu constet ipsum aduersarium tempore actus, de quo agitur, præsentem fuisse: Nam eo casu citatus præsumeretur, ut declarat Abb. in. c. bonæ, col. penult. extra de elect. post Archidia. in. c. proposuisti. lxxxii. distinctio. cum aliis, de quibus ad propositum add. per Hippol. in. l. unius. §. seruo. uersicul. sed iuxta prædicta. ff. de quæst.

116 Ex præsentia nanque partis purgatur omnis defectus citationis, ut dixit Abb. in consil. xxxviii. tria sunt, colum. prima, uolum. primo, & Deci. in consil. ccccxlix. uisis duobus, colum. secunda, uersic. præterea lib. quarto, & consil. dcxviii. in casu, columna secunda, num. 4. lib. v. tenet Ant. Cap. in prima decis. Neapol. colum. final.

Quod etiam procedit, si pars sponte, & absque citatione comparuisset: quoniam huiusmodi spontanea comparitio tollit (ut dixi) & purgat omnem citationis defectum, ut uoluit gloss. Bald. Alexand. & alii in. l. prima, in principio. ff. de feri. & idem Alexand. in consi. cxxiii. uiso, columna prima, libro secundo. Solennitas etenim citationis relaxari, & per suum æquipollens adimpleri potest, ut dixit Cassado. decision. secunda, sub titul. de iud. in iudicio autem comparere citationi æquipollet: quia ad illum finem citatio inducebatur: & propterea menti, ac rationi legis satisfactum est: ideo non curandum de modo cum finem habeamus: prout declarat Bald. in Spec. in titul. de Reo. in uerb. qui habeat ius reuocandi, ubi dicit hanc esse ueram, & communem opinionem, & per eundem in. l. si accusatoribus, colum. secunda, uersicul. in gloss. fuit ibi præsens, &c. C. de accusatio. ita etiam tenet Abb. in. c. tenor. colum. final. de re iudica. & diximus supra sub rub. de nullit. ex defect. cita. iste etiam defectus purgatur per ratificationem actus tacite, uel expresse ex post subsecutam, ut probatur in. c. quod sicuti, & ibi glos. in uerb. consentire. de elect. & tenet Deci. in consil. cclxxiiii. col. fin. uers. secundo respondetur, lib. ii.

117 Bonum insuper fuerit considerare nũquid actus, seu sententia, quæ impugnabuntur, fuerint antiqui: quoniam tunc pro sententia, & temporis diuturnitate, uidelicet quòd rite, & recte, ac citatione præuia, lata fuisset præsumeretur. c. bonæ. el. i. de elect. & ponit Bal. in. c. i. col. v. uersi. quęro si apparet, &c. de milit. uass. qui contuma. cum aliis de quibus per Alexand. consil. cv. Ponderatis, columna secunda, lib. quinto, & Deci. consil. cxxiii. columna secunda, libr. ii. & diximus supra loquendo de mandato.

Si uero oppositum fuerit quòd, & si citatio aliqua pręcessit, nihilominus illam tanquam inefficacem, & defectuosam non ualuisse, neque arctasse citatum ratione citantis, citati,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uel formæ ipsius citationis:prout plene tractauimus supra, sub rub.de nullit.ex defect cita.tunc considerabitur modus,
118 & causa nullitatis intentate : quoniam si citatio ex defectu iurisdictionis ipsius citantis impugnabitur , poteris tunc recurrere ad ea,quæ supra diximus loquendo de iurisdictione sub hac eadem rub.& habebis pro regula , quòd illud propter quod tollitur,seu suspēditur,uel impeditur iurisdictio, seu potestas iudicantis,eidem iudici constare debet, & notū esse:alioquin si de causa impeditiua illi nō constaret , citatio saltim quoad constituendum ipsum citatum non cōparentem in contumacia,ac eundem uelut contumacem puniendum,regulariter ualeret,argu. tex.in.l.si quis ex aliena.& ibi doct.ff.de iud.& tex.in.l.ii.ubi etiam scribentes. ff. si quis in ius uocatus,& in.l.non uidetur,ubi gl.& Bar.ff.eo.ti.de iud. ponit gl.in uerb.nisi cognouerit.in.c.si duobus,de app.& in c.cum ordinē,ubi Fel.col.x.uers.quarta declaratio.post Pan. ibi,col.fin.de rescrip.& idem dicas , si citatio impugnaretur ratione alicuius priuilegii,seu infirmitatis,uel alterius legitimi impedimenti,quia de his iudici constare debuisset . alias citatio,& processus ipso iure tenerent,ut notant docto. in.l. quæsitum,per illum tex.ff.de re iudic. & in dicta.l. si quis ex aliena.&.l.contra maiores,ubi gloss.eodem titul.de re iudi. & Canonistæ in.c.secundo,extra de procuratorib.& doctores in.l.ii.§.si quis in iudicio.ff.si quis cautio.& alias supra diximus in rub.de nullit.ex defect.iurisd.

119 Si citatio ratione defectus ipsiusmet citationis oppugnaretur,puta quòd tempore feriato per iudicem decreta fuisset tunc poteris respondere quòd quicquid sit de iure , in iudiciis magis receptum est : citationes,& illarum executiones, etiam tempore feriarū decerni,& exequi posse,ut docet Rot. decis.ccclxvii.si committatur. in no.

120 Si diceretur citationem non ualuisse , quasi a iudice non commissam,uel saltim ad instantiam partis decretam non fuisse,replicari tunc poterit eo ipso,quòd de citatione per relationem nuntii ex actis constat,partis instantiam,& iudicis decretum præcessisse,præsumi debere:ut uoluit Guil. de Cuneo,in.l.ad peremptorium.ff.de iud.& Ant.Imol. Abb. Feli. & alii in.c.primo,extra eodem titul.& Lanfranc.in.c.quoniā contra.in uerb.citationes,uersic. item est notandum , quòd

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

citatio &c.extra de probat.& tradit Alex.in consi.cxxiii.uiso processu.uersi.& cum nihil appareat &c.eo.lib.ii.

121 Si opponeretur citationem non ualuisse quasi absque loco,& tempore decretam replicabitur quòd omissio eorundem,si fuerimus in iudice ordinario,non uitiat,cum de loco & tempore solitis, uidelicet quibus idem iudex ius dicere consueuit,intelligendum sit,prout de utroque dicit & cõprobat Felin.in.c.cum M.col.iij.circa fin.de constit.& idem post alios in.c.consuluit.uersi.nota ibi in textu ea hora &c. de offic deleg.& Alex.in consil.xlviii. in causa. circa fin.lib. vii.prout hæc & similia latius uidere poteris supra sub rub. de nullit.ex defec.citat.

122 Insuper tam ad præmissa,quàm etiam ad reliquas oppositiones quæ aduersus citationem fieri possent,erit aduertẽdum, nunquid forsan probari potuerit, quòd citatio quæ defectuosa & inualida prætenditur, ad notitiam eiusdem aduersarii peruenerit, per illamque sufficiente de causa mota,seu actu cõtra ipsum fiendo, instrui, & certificari potuerit,quoniam tunc probata huiusmodi notitia taliter certificatus habebitur pro legitime citato,ut uidetur tex.in cle. causam.in fin.& ibi ponunt docto.de elect.& Feli. post alios in c.cũ contingat.col.vj.uers.& pro ista limitatione.de rescrip. & facit text.in.l.i.§.ex edicto. ibi, neque in notitiam peruenit &c.ff.quæ sent.sine appel.rescin.l.ex consensu.§.fi.ibi,eũ qui cognouit edictum &c.de appel.tenet Roma.cons.cccex. incipiente,ut clarior reddatur.col.i.cum pluribus aliis adductis in proposito per Boer.qui hoc tenuit decis.ccxxxv. col. pe.in prin.& extat decis.Rot.cclxxj.si de mãdato.in no.& in eadẽ Rota sup hoc uiget particularis cõstitutio Inn.viij.quę uulgo dicitur Innocẽtiana,quã habemus quotidię p̃ manib.

123 Talis autem notitia inter cęteros modos probabitur, si constabit citatum uel citandum super eadem citatione, uel comprehensis in ea amicum seu procuratorẽ consuluisse,ut docet gl.in.d.clemen.causam. in uerb.certa. aut si appareret post executionem huiusmodi citationis eundem citatũ ad talem causam procuratorem constituisse, ut docet Rot.decis.xix.fuit dubitatum.& dicta decis. cclxxi. & decis.cccciii.si actor.circa fi.in no.& Aegid.cõclus.dxxxix.licet. &.ccclxiiii. qui per se.& sequitur Feli.in.d.c.cum contingat. & Stafil.de

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

lit.grat.fol.145.& Saruen.in compend. ſuper regu.de nõ iudicando.fol.84.ſecunda facie.& Boer. deciſ.cclxxxi. col.pen.
124 in fin.uel ſaltim talis defectus de facili hoc caſu per reſcriptum reparari poterit:ut in Rom.cur. quotidie experimur: dum defectus huiuſmodi citationum ſanãtur per reſcripta adiecta clauſula (dummodo ad notitiam citati peruenerit) prout etiam atteſtantur doctores ſupradicti.

Quæ inſeruire poterunt nedum quando contra citationem,uerumetiam quando contra illius executionem opponeretur,puta de forma ipſius citationis non ſeruata: prout in iſtis terminis proprie loquitur Rot.& Aegid. in ſupraſcriptis deciſionibus.

Hæc pauca quoad iuriſdictionis inhabilitatis,ſeu mandati comparentium & citationis defectus præcipuos & rele-
125 uantes reparandos currenti calamo prælibauimus.Reliqui uero aliunde prouenientes defectus,cum mere iuris poſitiui ſint,neque partium,uel iura cauſarum merita concernãt, ſed potius ad quendam iuris rigorem conſeruandum inducta, uideãtur in eadem Romana curia in uim reſcriptorum de facili reſarciri,& reparari conſueuerunt, maxime in cauſis beneficialibus,ſeu alias quomodocunque ſummariis: in quibus iudex procedere poteſt ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicii,a ſola ueritate inſpecta &c. uigore quarum clauſularum idem iudex ab omni forma iudiciorũ a iure ciuili inducta,releuatur,& duntaxat ad formam a iure naturali & gentium inductam obſeruandam aſtringitur, ideo ſatis fuerit quòd tunc in iudicio interuenerint ea,quæ inſtruunt,& decidunt:quamuis ea quæ ordinem,ac ſolẽnitatem iudiciorum reſpiciunt,omiſſa fuerint: ut uoluit text. in clemen.ſæpe.& ibi glo.in uerſ.defenſiones. & ſcriben. de uerb.ſignific.& Bar. in conſtitu. ad reprimendum. in uerb. figura.& Io.mo.in.c.fi.in uerſi.figura.de hæret.lib.vj.ubi dixit quòd iudex ſtantibus huiuſmodi clauſulis poteſt incipere proceſſum ab articulis, & illis probatis proferre ſententiam,quem retulit Rot.deciſ.xxxiii.quando cõmittitur.poſt prin.in nouis.& Paris de ſind.in.§.reſtat unum aliud.col.fi. ubi & ſuperius in uerſ.eſt tamen aduertendum.cũ pluribus ſeq.copioſe de hac materia diſſerit,cum aliis,de quibus per Feli. in.c.olim.col.fina. de accuſat. & in.c.j.colum.xvii.cum ſequent.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

sequen. de constitu. & Anto.in.c.secundo.de iurament. ca- lum.Dec.consil.ccccxlix.uisis.colum.iiii.nume.21.lib.iiii. Et talia de iure communi intelligi debent, qualiter autem intelligatur,& qui termini substantiales etiam in similibus iudiciis seruari debeant, magistraliter ordinarunt domini de Rota ex illorum antiquo stylo in decisione prædicta.xxxiii. & declarant etiam in decis. xcvj. domini omnes. in nouis. Nullitates itaque ex defectu iuris positiui insurgentes in similibus causis uel opponi nõ possunt,uel si opponerentur, de facili(ut dixi)resarciuntur. & nedum hoc fieri consueuit in curia in causis prædictis,uerumetiam in causis profanis, ante tamen sententiam:& priusquam de nullitate per partẽ aduersam oppositum fuerit:uel etiam quandocunque, ubi ageretur de processibus in partibus factis, uel etiã de factis in curia: sed tunc adiecta clausula refectis expensis,uel cõstito de bono iure. His etenim & similibus casibus solitum est obtineri rescriptum, quod iudex causæ quibuscunque nullitatibus reiectis dummodo ex defectu iurisdictionis,mandati,& citationis non sint, ex eisdem actis ad confirmationem uel infirmationem,seu causæ expeditionem perinde ac si defectus & nullitates oppositæ non obstarent procedat: pro quibus facit conclusio Aegid. conclusio. dccxxxviii. in causa mea Gerunden. & Cassad.decis. iiii. nume.5. de caus. possess.& proprie.& Stafile.de lite.grat.& iust.clii.uersi.ulterius notandum est.& fol.184. uersic. causa.si in profana. & Saruen. in dicto suo compendio fol.86. uersic.aliæ tamen nullitates secunda facie & facit etiam alia decisio Cassad.decis.ij.de iud. loquens de terminis substantialibus ad dicendum contra articulos,& dicendum contra producta: qui si omittuntur, processus saluari poterit, concurrentibus his de quibus ibi per eum,quem uide &c.

POSTREMO generaliter in materia nostra prodesse poterit,si ex aliqua parte actorum confessio ipsius aduersarii super eo quod agitur principaliter emanata depre-
126 hendetur: quoniam processus & sententia licet ob ordinem iuris non seruatũ,aut lapsam instantiam uel alias per uiam nullitatis impugnari possent,in uim tamen cõfessionis huiusmodi iudicialis sustinebuntur. Ex quo confessio ad sui ualiditatem telam iudiciariam regulariter non requirit: ut

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

uoluit Innoc.in.c.qualiter & quando.el.ii.col.penul.uersic. non negamus tamen.de accusat.Et quia ex tali confeßione iudiciali inducitur notorium.c.uestra.&.c.fina. de cohabitatio.clerico.& mul.& Innocen.in.c.statuimus.col.ii.in fin.de offic. delega. In notoriis autem ordo iuris, & iudiciorum solennitas non requiritur : prout in terminis nostris dicit Bald.in.l.properandum.in princ.colum.iiii.in fin.C.de iud. & in.l.j.colum.iii.uersicu.quæstio ergo status.eod.tit. & in l. & si seuerior.colum.fina.C.in quib.caus.infam.irrog.Sententia igitur & processus super iudiciali partis confeßione, quasi super notorio fundata, sustinebitur:neque oppositio nullitatis, quæ eandem confeßionem ratione incompetentis iudicis, seu inhabilitatis ipsius confitentis non concerneret releuabit:ut declarat Bald. in.l.fina.colum.ii. uersicu. quæro quomodo.C.de fideicommiss.libert. ubi dicit quòd licet confessus de nullitate ex defectu processus obiicere nó poßit,poterit tamen obiicere quòd persona confitentis nó fuerit legitima:& per docto.in.c.at si clerici.extra de iud.late post Bart. declarat Alexand. in addi.in.l.si confessus.ff.de custod.reo.& de quo per Barto. in.l.creditores. colum.viii. uersicu.quinto principaliter. C.de pignor.quem ad hoc adducit decisio Neapolita.cxcj.Abbas rufilius. colum. fina. & decisio.clxxxii.quia.colum. secunda . ponit Bald.in.l.ii. colum. secunda. uersicu.extra oppono.C.de re iudica. ubi dicit quòd confessus non potest opponere de ineptitudine libelli,seu alio iuris ordine non seruato. & idem ponit in rubric.de iurisdictio.omnium iudic.colum.fina.& Alexan. in consil.xxxiiii.uiso processu. colum. secunda.uersic. non habet obstare.lib.iii.ubi uoluit iudicem contra confessum ad expeditionem causæ procedere posse : non obstante quòd processus sit nullus. Idem etiam uoluit in consi.cxxvii.uisa. colum.ii.in prin.lib.iiii.& Socy.in.c.fina.art.xxxii. de libell. oblat. & Fely.in.c.licet Hely.colum.fina.uersicu.xxvii.de simo. & Abb. post alios in.c.Pisanis. colum.iii.uersicu. ultimo singulariter nota &c.de restitutio. spolia. & in.c.secundo,de confess.Guid.pap. decisio.cxx. Paris de put. de sind. in uersicu. executio. uersicu. pone quòd. circa fin.& Franc. in.c.dilecto.colum.v.de appellatio . quem refert & sequitur idem Feli.in.c.cum dilecta.colum. xviii.uersic. limita octa-

uo.de rescript.cum pluribus aliis ad propositum congestis per Hippoly.in.l.j.§.diuus.Ant.uers.& licet istud dictum Sa-ly.nu.12.ff.de quæst.

Quamuis igitur processus ex aliqua causa non ualuerit, ualebit tamen confesio coram suo iudice emanata: inquit Bald.in authen.offeratur.in fi.de litiscont.Abb.in.c.causam. col.i.uersic.contra textum oppono.de offic.deleg.dummodo(ut diximus)causa annullans pariformiter inualiditatem confesionis nō respiceret, puta ratione inhabilitatis ipsius confitentis.l.clarum.C.de authorita.præstan.l.si filius. la.ii. ff.de interroga.actio.& ponit Bald.in addi.Specu.in titu.de confess.colum.iii.uersic.quandoque processus. & Abb.in.d. c.Pisanis.colum.iii.in fine.de restitutio.spoliato.& Felin. in d.c.cum dilecta. colum.xviii. uersicu. & intellige prædicta. de rescript.Vel ratione incompetentiæ ipsius iudicis: ut declarant Cano.in.d.c.at si clerici.& Spec.in titu. de confess.§. nunc uidendum. uersicu. nunc dicendum restat. cum aliis de quibus per Alexand. xiii.consil. colum. iii. uersicu. fortificari. lib. primo. & hanc materiam prosequitur Ange. & post eum Augustinus conterraneus meus in tracta. maleficiorum. in uerb.comparuerunt dicti inquisiti, & totum confitentur. uersicu.quæro an confessus. fol.239.secundum paruas impresiones.

Vel saltim si tanquam solēnis sententia ob aliquam nullitatem sustineri non posset: nihilominus tanquam præceptum in confessum factum sustineretur, iuxta terminos.l.si debitori.ff.de iud.&.l.proinde.in fin.ff.ad.l.aquil. prout notanter determinat Rota decis.dlxviii.utrum si contra reum. quam uide.& facit alia decis.dxli.utrum præceptum. in antiq.& propterea si iudex magis adhæreret opinioni Ang.positæ in consi.clxxvii.in Dei nomine &c. & Bald.& Salic.in.l. ut debitum.in fi.C.de hæred.actio. & eiusdem Bald. in.l.fi. .§.quòd si actor.uersicu ulterius &c.C.de iuramen.prop.calum.dat. uolentium quòd si super libello inepto emanaret partis confesio:uel quòd in eodem iudicio,ubi adesset confesio,omitteretur,uel præposteraretur ordo iudicii:sententia aliqua condemnatoria sequi non posset &c.Tunc enim replicari poterit,quòd si huiusmodi sententia tanquā sentētia nō ualet,ualebit tamen eo modo quo poterit, uidelicet

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

tanquam præceptum factum inconfessum. per decis. dlxviii. & ad præmissa facit id quod uoluit Alex. consi.lxxv. in causa. col. ii. lib. vii. cum simil.

127 Insuper studere oportebit, nunquid nullitas obiecta aliquo modo ex iure, uel ex facto offuscari, uel saltim dubia reddi possit: quoniam re existente dubia cōtra nullitatem: & ut actus sustineatur, & magis ualeat quam pereat iudicari debebit. per reg. l. quoties. ff. de reb. dub. l. si quando. ff. de lega. j. l. Gallus. §. j. l. Titius. §. fina. ff. de liber. & posthu. c. in his. de uerb. signifi. l. si pars. ff. de inoff. testamen. l. si inter. in fin. ff. de reb. dub. ponit Bald. in. l. eam quam. col. x. uersicu. sed subiungitur. C. de fideicommiss. & glo. in uerb. non uidebatur. in fin. in. l. j. ff. de eo quod cert. loc. & ponunt Cyn. Bald. Imol. in. l. cum testamento. §. hæc uerba. per illum text. ff. de hæredi. institu. & Rot. dlxviii. utrum si contra. in antiq. & Aegid. conclus. cxxxv. si episcopus.

128 Sicuti etiam in dubio uidemus pronuntiari appellationem ualuisse, nec esse desertam: ut docet Pau. de cast. in. l. j. ff. si quis cautio. quem sequitur Rota, ut per Cassador. decisio. viii. in fi. de appellatio. & decis. seq. in fin. eod. tit. ubi asserit Rot. ita tempore suo seruasse: quam doctrinam secutus est etiam Deci. consi. lxxxiii. diuino. in fi. & consi. ccccxlv. in casu. col. x. nume. 45. & consil. dclxxvii. uisis & consideratis. in princ. & Alexan. consil. cxiii. uiso. in princ. lib. v. & consil. cclvj. in causa. in princip. libro tertio, cum pluribus aliis similibus per me positis supra in prima Rubrica sub numero 24. ubi uide.

129 Erit etiam consilium quòd causa, quoad sui merita, quātum fieri possit, instruatur: ut iudici nullitatis seu appellationis de bono iure partis in negotio principali constet. Nam præsupposito quòd sententia prima foret nulla, puta absque citatione, uel in die feriato, seu extra instantiam, uel ex aliquo alio defectu sententiam ipsam concernente, lata: si tamen constaret eandem quoad causæ merita in se iusticiam continere a iudice appellationis seu nullitatis in parte, uel in totum quoad merita & negotium principale cōfirmari uel reformari posset. arg. l. fina. §. fina. ff. quot met. caus. ubi super uero debito exacto processus inordinatus toleratur. & facit. l. absentem. C. de accu. l. j. §. j. ff. quæ senten. sine

app. reſcind. per quæ iura ita determinauit Barto.in.l.ſi expreſsim. colum.penult.uerſicu. & dico quòd iudex nullitatis &c. de appellat. & idem Barto.in.l.ſi ut proponis. la prima,colum.ii.uerſic.ex quo habes quòd ſicut cauſa appellationis &c.ubi dicit tale uerbum ab eo nunquam alibi auditum.C.quomo. & quan. & in.l.j.colum.fina. uerſic. quæro quid ſi datur libellus ſuper nullitate.C.quand.prouoc.non eſt neceſſ.& in.l.iudex poſtquam. uerſic. oppono quôd ordinarius &c. &.l.conquerebatur.ff.de re iud. quem ſecutus eſt Anchara.in clemen.j.de re iudi.& Anto. in.c.dilecto.col. vj.& ibi Abb.col.ii.de appel.& idem Abb.in.c. cum Ioãnes. in fin.de fid.inſtru.& in conſi.xcvii.Saluatoris.colum.i.lib. i.tenet Alexand.in conſil.lxxiii.in cauſa appellationis. uerſi. tertio reſpondeo. colum.fina. & conſil.clxxxi.in cauſa. col. fi.lib.vi.& conſil.lxxxj.in cauſa inter Gaſparem.colum.fina.
130 lib.vii. ubi etiam ponit quòd iudex nullitatis confirmare debet tenutam nulliter datam : quando ſibi conſtat quòd de nouo iuſtitia exigente danda foret : de quo plenius ponit Ang.in.§.quadrupli.col.xxi.uerſicu.quæro immiſſus.in-
131 ſtitu. de action. Prout idem dicitur de captura non rite facta, quæ ſi conſtat de debito,ſuſtineri poteſt : ut concludit Pau.de caſt.conſil.ultimo , in fin.primæ partis: & prædicta ponit & ſequitur Deci.in conſil.ccccxlix. uiſis duobus . col.
132 iii.in fin.& quòd ſententia nulla quoad merita cauſæ a iudice nullitatis confirmari poſsit , eſt communis doctorum ſententia:prout atteſtatur & comprobat idem Alex.in conſil.lxvii. uiſo themate.lib.vj.& in conſil.lxxix.perſpectis . in princip. lib.ii. etiam quòd ex defectu iuriſdictionis nullitas prætenderetur, ut per eundem in conſil. cxj. uiſo themate . ubi de communi pariter atteſtatur.lib.v.& de quo per eundem in conſil.cxxii.uiſo proceſſu. in fin. lib.ii.& Guid.pap. quæſtio.ccxciiii.quæro.& facit conclu.Aegid.ccxcv.in cauſa mea.& conclu.ccclxxxj. ſi auditor ſecundæ . ubi dicit quòd iudex ſecundæ inſtantiæ ſuper nullitate primæ ſententiæ nullæ ex defectu ordinis iudiciarii,uel alicuius termini ſubſtantialis omiſsi pronuntians , ſi reperit dictam ſententiam iuſtam,illam confirmare poterit, & eo modo pronuntiare, quo pronuntiauerat primus iudex: & Aegid.ſequitur Felin. in.c.cum cauſam.colum.iii.in princ.de re iud.Poterit itaque
Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

iudex reiecta nullitate primæ sententiæ si error non fuerit expressus in prima sententia: & causa talis nullitatis in secũda sententia cesset, eandem quoad merita processus confirmare: ut declarat idem Alexan. in consi. liii. quæritur. col. iii. lib. v. & Deci. consi. cccclxxxiii. pro resolutione. col. ii. nu. 8.
133 uel etiam eadem sententia reiterato prius, ac sanato processu in toto, uel in parte defectiuo, idem iudex & nullitatem declarare, & sententiam eandem quoad merita confirmare, & uitium illius emendare poterit. prout docet Bal. in l. eos. col. iii. uersicu. quærunt doctores. C. de appel. & in addi. ad Spec. tit. de senten. col. vii. uersi. si appellatur a sententia nulla. & Franc. in rub. de app. col. vii. uers. quid autem si in causa. Lap. alleg. cvii. factum, col. pen. & Aegid. conclu. dxxii. conclusio quòd sit auditor. & conclu. cccciiii. si processus. ubi dixit ex processu ualido posse per iudicem appellationis proferri nouam sententiam, quamuis prima fuerit nulla: ut ibi per eum. & in Roma. cur. aliquando ad circuitus euitandos concedi consueuerunt rescripta, quòd idem iudex de nullitate & negotio principali simul cognoscat: siue quòd super confirmatione & infirmatione primæ sententiæ simul &
134 semel etiam ex eisdem actis procedat: quoniam cõmixtio conseruans ius partium, & illis proficiens admitti debet: ut in istis terminis inquit Stafileus in dicto tract. de lit. gra. & insti. fol. 182. uersi. si pars innodata &c. & in Rota uiget con-
135 stitutio Innocentiana, per quam auditor super articulo grauaminis, ac negotio principali simul ac etiam aliquando (refectis tamen expensis) omisso articulo appellationis, in dicto negotio principali procedere potest: ut quotidie practicatur. Idcirco habere iudicem propitium ualde expediet: quoniam si coram eo de nullitate sententię (ut causa in longum traheretur) disputabitur: per unum ex supradictis modis pronuntiandi ipsi actori de facili consulere poterit.

Et hæc sunt quæ pro breui iuuenum exercitatione summatim & breui manu hic inserere libuit: pleniorem aũt doctrinam, & præmissorum cognitionem ex doctioribus eorum qui ante me fuerunt, & post uenturi sunt, libris, Deo propitio adipiscentur.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Index seu Repertorium praesentis operis.

De litera A.

AAA

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera B.

De litera C.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

pus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera D.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera E.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera F.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera G.

De litera H.

De litera I.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Iudicium

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera M.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Minores

De litera N.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera O.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera P.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Procurator

De litera Q.

De litera R.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera S.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera T.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

De litera V.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

ADVERTAS candide lector, quia multa sunt in textu operis, quæ huic Repertorio desunt, quæ ualde utilia & quotidiana sunt: & propterea stante ordine Rubricarum, si tibi quicquam occurrerit, quod non sit hic positum, poteris ad titulum seu Rubricam illam recurrere, sub qua conclusio tua uerisimiliter collocari potuerit: & ita unumquodque positum, absque Repertorio, faciliter inuenies.

✠ ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL.
AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG.

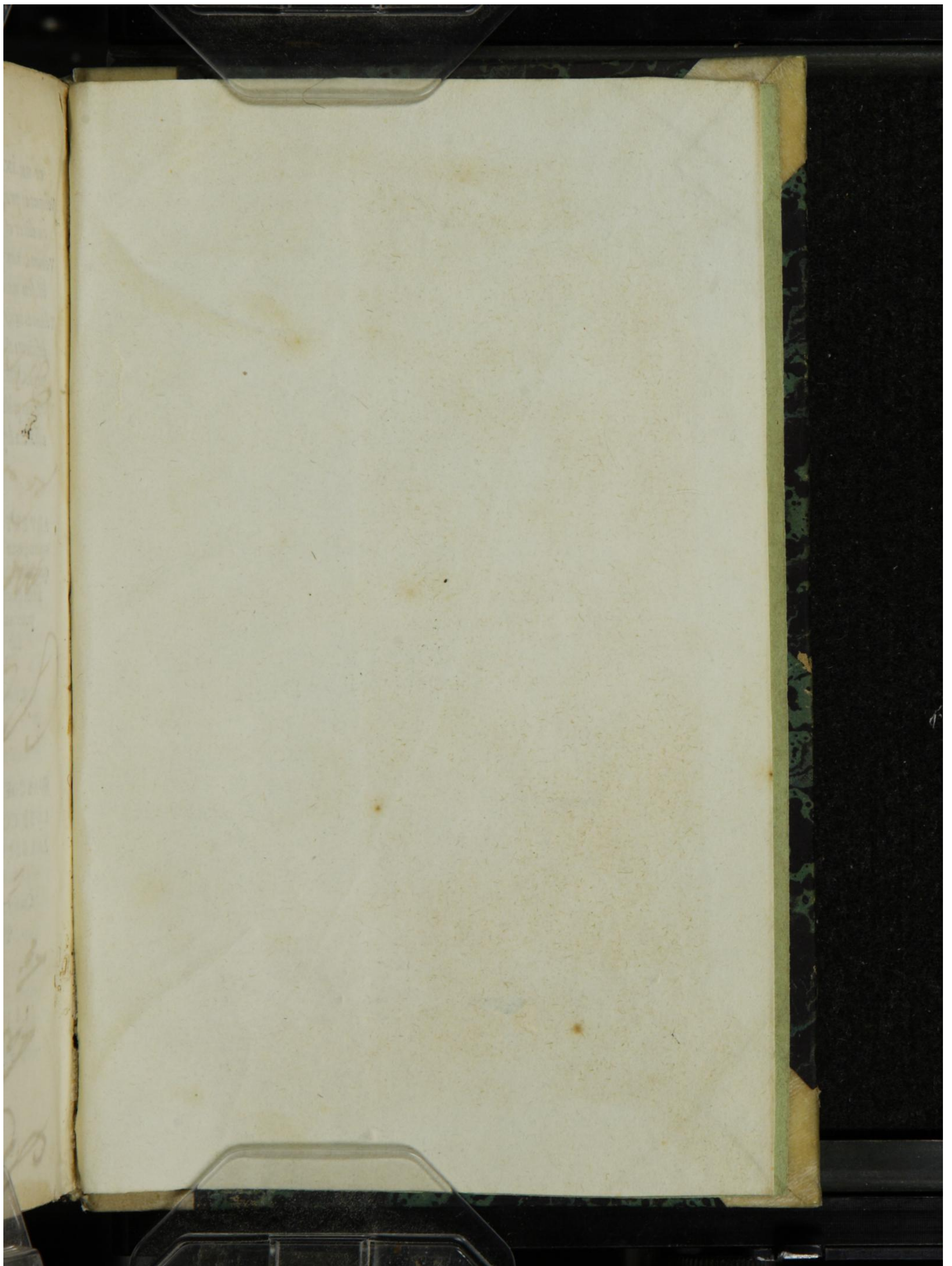
Omnes sunt quaterniones, præter LL qui est quinternio, & GGG qui est duernio.

VENETIIS, APVD ALDI FILIOS. M. D. LIIII.

005506594

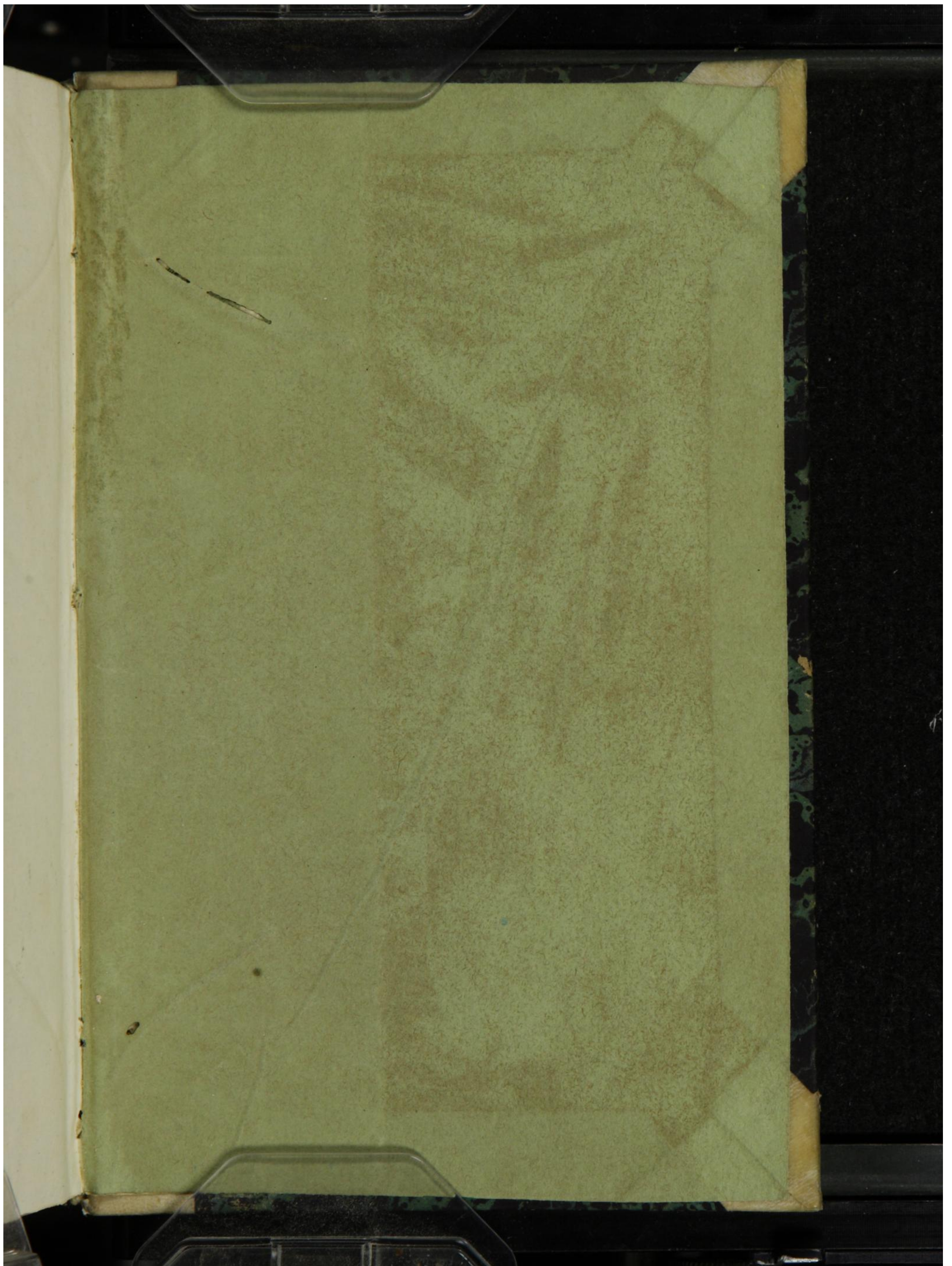
Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

FIRENZE

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.2.2.11